

NEVELÉSTUDOMÁNY – HORIZONTOK ÉS DIALÓGUSOK

ABSZTRAKTKÖTET

XIX. ORSZÁGOS NEVELÉSTUDOMÁNYI KONFERENCIA

Pécsi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet
Pécs, 2019. november 7-9.

XIX. Országos Neveléstudományi Konferencia

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Neveléstudományi Intézet
Pécs, 2019. november 7-9.

**NEVELÉSTUDOMÁNY –
HORIZONTOK ÉS DIALÓGUSOK**

ABSZTRAKTKÖTET

Szerkesztette:

Varga Aranka

Andl Helga

Molnár-Kovács Zsófia

MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság

PTE BTK Neveléstudományi Intézet

Pécs, 2019

A konferencia elnöke:

Híves-Varga Aranka

A konferencia titkára:

Székely-Trendl Fanni

Tudományos programbizottság:

Ambrusné Kéri Katalin (Pécsi Tudományegyetem)

Csapó Benő (Szegedi Tudományegyetem)

Fehérvári Anikó (Eötvös Loránd Tudományegyetem)

Pukánszky Béla (Eszterházy Károly Egyetem, Szegedi Tudományegyetem)

Pusztai Gabriella (Debreceni Egyetem)

Steklács János (Pécsi Tudományegyetem)

Programszervező bizottság:

Andl Helga

Arató Ferenc

Deli Kitti

Dezső Renáta Anna

Gergye Eszter

Maisch Patrícia

Márhoffer Nikolett

Molnár-Kovács Zsófia

Székely-Trendl Fanni

Vezdén Katalin

További szervezők:

Fölker Juszti
Heiter Helga Bernadett
Huszár Zsuzsanna
Ladnai Attiláné Szerencsés Anita
Markó Éva
Orsós Anna
Székely Márton

A Pécsi Tudományegyetem Pedagógia alapszakos hallgatói
A Pécsi Tudományegyetem BTK „Oktatás és Társadalom”
Neveléstudományi Doktori Iskola hallgatói
A Pécsi Tudományegyetem Wlislocki Henrik Szakkollégiumának hallgatói
A Pécsi Tudományegyetem Tanárjelöltek Szakkollégiumának hallgatói
A Pécsi Evangélikus Roma Szakkollégium hallgatói

A konferencia helyszíne:

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
7624 Pécs, Ifjúság útja 6. főépület (A épület)

A konferencia honlapja:

<http://nevtud.btk.pte.hu/onk2019>

A konferencia email címe:

onk2019@pte.hu

Webmesterek:

Fölker Juszti, Márhoffer Nikolett

Az absztraktkötetben a szerzők által beküldött absztraktok szerkesztett változatai olvashatók.

Olvasószerkesztő:

Gyurcsó Júlia

ISBN 978-963-429-473-3

TARTALOM

KÖSZÖNTŐK	22
Dékáni köszöntő	23
Elnöki köszöntő	24
PLENÁRIS ELŐADÁSOK	25
del Pozo Andrés, María del Mar: The construction of educational knowledge: The case of the Dalton Plan in Great Britain and the United States (1920-1925)	26
Freund Tamás: Agyhullámok – memória – kreativitás: Belső világunk és az információ-robbanás hatásai	27
SZIMPÓZIUMOK	28
<i>A felsőoktatási lemorzsolódás individuum szintű interpretációinak elemzése</i>	<i>29</i>
Pusztai Gabriella – Fényes Hajnalka – Szigeti Fruzsina – Pallay Katalin: Lemorzsolódási scenáriók. A hallgatói interpretációk mentén kialakított lemorzsolódási ok-csoportok jellemzői	31
Csók Cintia – Hrabéczy Anett: A lemorzsolódott hallgatók tanulmányi pályafutása	32
Markos Valéria – Kocsis Zsófia: A felsőoktatási hallgatók önkéntes és fizetett munkavállalása a lemorzsolódás folyamatában.....	33
Váradi Judit – Demeter-Karászi Zsuzsanna – Kovács Klára – Dusa Ágnes Réka: Az extrakurrikuláris és a szabadidős tevékenységek összefüggései a lemorzsolódás okaival.....	34
Tóth Dorina Anna – Ceglédi Tímea – Kovács Edina – Zolnai Erika: A társas támogatás hatása a lemorzsolódási kockázatra	35
<i>A fogvatékoságügy különböző horizontjai</i>	<i>36</i>
Dukic Monika – Perlusz Andrea: Az „Adj egy ötöst!” szemléletformáló iskolai program eredményessége a statisztikai adatok tükrében	38
Mile Anikó – Papp Gabriella: Történetek az együttnevelésről	39
Szabó Ákosné: „Intim polgárság” – keresgélés egy óvoda és két iskola világában.....	40
Frankné Mészáros Boglárka: Lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók az Edelényi járásban.....	41
<i>A lemorzsolódás iskolai és tanulói tényezői</i>	<i>42</i>
Széll Krisztián – Fehérvári Anikó – Szabó Lilla – Paksi Borbála: Az iskolai lemorzsolódás és légkör szervezeti szintű összefüggései	44
Szabó Lilla – Széll Krisztián – Paksi Borbála – Fehérvári Anikó: Lemorzsolódás az iskolai kötődés tükrében	45
Paksi Borbála – Széll Krisztián – Szabó Lilla – Fehérvári Anikó: Lemorzsolódás és deviáns viselkedés	46
Tókos Katalin – Rapos Nóra – Lénárd Sándor – Szivák Judit: Tanulási környezet és a lemorzsolódás összefüggései a vizsgált iskolákban	47
<i>A magyar neveléstudomány diszciplína jellemzőinek, kommunikációs hálójának változásai a 20. század közepétől napjainkig</i>	<i>48</i>
Baska Gabriella – Mészáros György: A politikai vallás elméleti keretének értelmezési lehetőségei a hazai neveléstudomány történetének kutatásában	50
Golnhofer Erzsébet – Szabolcs Éva: A Szocialista Nevelés Könyvtára 1950-1957: politikai termék vagy tudományos produktum?	51
Horváth H. Attila: A magyar neveléstudomány egy vizsgált időszakának művelődéspolitikai háttere	52
Galántai László – Szabó Zoltán András: A Magyar Pedagógia szöveganalitikai vizsgálata (1968-2018)	53

<i>A művészet széles spektrumú fejlesztési lehetőségei</i>	54
Bényei Judit – Illés Anikó – Pallag Andrea – Schmidt Andrea: A design mint a problémamegoldó gondolkodás fejlesztésének lehetősége	56
Bényei Judit – Illés Anikó – Pallag Andrea – Schmidt Andrea: A problémamegoldó gondolkodás fejlesztésének lehetőségei iskolai kooperáció és tervezői gondolkodás segítségével: jó gyakorlatok	57
Szöllősi Barnabás: Narratológia és kreatívírás	58
Kertész Luca: Osztály a színpadon – Az osztályszínpadi produkció műfaja és gyakorlati megvalósítása	59
<i>A művészeti nevelés tanórán kívüli extrakurrikuláris lehetőségeinek többdimenziós vizsgálata</i>	60
Váradi Judit – Kiss Julianna: A művészeti nevelés kurrikuláris jellemzői és lehetőségei	62
Szabóné Fodor Adrienn – Kerekes Rita: Művészeti tevékenység és önképzés – A művészetközvetítő pedagógus szakmai megújulásának lehetőségei	63
Szűcs Tímea – Péter Csaba: A szülők hatása gyermekük extrakurrikuláris tevékenységeire	64
Héjja Bella Emerencia – Lehotka Ildikó – Dragony Gábor: Művészeti tevékenységek a településtípusok tükrében	65
Bíró István Ferenc – Hörich Balázs – Szalai Tamás: Általános iskolai tanulók kulturális fogyasztása a társadalmi státusz függvényében	66
<i>A nonformális tanulás sokszínűsége – múzeumpedagógia, művészetpedagógia és cirkuszpedagógia</i>	67
Vincze Beatrix – Kempf Katalin: Múzeumpedagógia szaktanácsadói szakirányú képzés megújuló képzési kínálata a hallgatói elégedettség tükrében	69
Somogyi-Rohonczy Zsófia: A múzeumpedagógia szerepe a tolerancia növelésében	70
Dabi-Farkas Rita: „Esélyt a múzeummal” - módszerek (vagy jó gyakorlatok) a megértési nehézséggel élők, mozgássérültek és látássérültek múzeumi fogadásához	71
Joó Emese: Cirkuszpedagógia	72
<i>A sportolás intézményi környezete Kárpát-medencei egyetemeken és főiskolákon</i>	73
Kovács Klára – Fintor Gábor: A sportolás szervezeti tényezői hazai és határon túli felsőoktatási intézményekben	75
Rábai Dávid: A sportolás fizikai környezetének megjelenési formái Kárpát-medencei felsőoktatási intézményekben	76
Moravec Marianna – Nagy Zsuzsanna: Hazai és határon túli felsőoktatási intézmények sportkonceptióinak összehasonlító elemzése a sportolási szokások és a szabadidősport rendezvények függvényében	77
Nagy Zsuzsanna – Szabó Dániel: Az intézményi hatás vizsgálata hazai és külföldi felsőoktatási intézmények versenysportjában	78
<i>A szakmódszertani kutatások lehetőségei a szakképzési innovációban</i>	79
Szűts Zoltán: Az innovatív szakmódszertan kommunikáció és médiatudományi alapokra történő helyezése	81
Molnár György: Oktatásmódszertani útkeresések – Új módszertani megoldások nyitott tananyagfejlesztési támogatással	82
Orosz Beáta – Olteán Róbert: IKT eszközökkel támogatott kollaboráció szerepe a tanári és tanulói motiváció növelésében, egy esettanulmány alapján	83
Horváth Cz. János: Mikrotartalom alapú tartalomhálózatok lehetőségei a szakképzésben	84
Király László: A digitális pedagógia módszertanának fejlődése a szakképzési kerettantervek változó világában – iskolai szempontból	85
<i>A szociális segítség gyakorlati megvalósulása különböző színtereken a gyermekvédelmi szakemberek kooperációjának tükrében</i>	86
Ráczné Németh Teodóra – Bulyáki Tünde: A gyermekvédelmi szakemberek együttműködésének új kihívása – a szociális diagnózis	88
Nagy Krisztina: Kisgyerekek nagy lehetősége – Biztos Kezdet Gyerekházak Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében	89
Homoki Andrea – Czinderi Kristóf: Óvodai és iskolai segítők beágyazódása a köznevelési intézmények szervezeti kultúrájába	90
Gönczi Ibolya: Kéz a kézben – Szociális segítség a köznevelésben	91

<i>A tanulás újragondolása – Kutatási dialógusok</i>	92
Darvay Sarolta: A kortársoktatás pedagógiai kérdései reflexiós naplók tükrében	94
Biró Fanni – Szarka-Bögös Réka – Kolláth Erzsébet – Kolosai Nedda: A tanító megváltozott szerepe – Társtanítás egy olvasás órán.....	95
Kolosai Nedda – Szarka-Bögös Réka – Biró Fanni – Kolláth Erzsébet – Darvay Sarolta: A perspektí- vafelvétel aspektusai társtanítás során – Harmadik osztályos tanulók fókuszcsoporthoz interjúinak hermeneutikai elemzése	96
Szarka-Bögös Réka – Biró Fanni – Kolosai Nedda: A körkörös társtanítás léptékváltása	97
<i>A végzettség nélküli iskolaelhagyás intézményi problémafeltárásának és komplex beavatkozásainak újtjai</i>	98
Dános Zsolt: Végzettség nélküli iskolaelhagyás intézményfejlesztés stratégiai keretei	100
Nadrainé Szent-Gály Viola: Óvodai hátránykompenzáció szerepe a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzésében	101
Szemenyei Mariann: Komplex intézményfejlesztés pedagógiai szegmensei az iskolai lemorzsolódás megelőzésének támogatására	102
Bazsalya Balázs – Hörich Balázs: Tapasztalatok a lokális iskolarendszer működéséről három település példáján keresztül.....	103
<i>Adalékok a magyar néptanítói szakma történetének geneziséhez</i>	104
Baska Gabriella: Adalékok az iskolai testi fenytéssel kapcsolatos vélekedések előzményeinek 19. századi történetéhez	106
Hegedűs Judit: Mária Dorothea Egyesület a tanítónők érdekeinek képviselője a dualizmus korában	107
Nóbik Attila: A neveléstörténet szerepe a néptanítói identitás konstruálásában a 19. század végi Ma- gyarországon	108
M. Pelesz Nelli: „Nem a tömeg, hanem a minőség a fontos” – A tanítói szakma két világháború közöt- ti professzionalizációs folyamatairól	109
Fizel Natasa: Tanítóból polgári iskolai tanár. Az Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola szerepe a tanítóság továbbképzésében az anyakönyvekből kinyert adatok alapján	110
<i>Atipikus, kreatív tevékenységek az iskolai oktatásban</i>	111
Csajka Edina: A szociális kompetenciák fejlesztési lehetőségei az élménypedagógia módszerével hát- rányos helyzetű gyermekek körében	113
Csimáné Pozsegovics Beáta: Tanítsunk múzeumban	114
Doba László – Szántóné Tóth Hajnalka: Attitűdformálás a környezetismeret tantárgy oktatása során	115
Bencéné Fekete Andrea – Szerb György: A testnevelés órák hatékonyságának mérése általános iskolá- ban	116
<i>Az állapotmegismerés sokszínűsége a logopédiában</i>	117
Juhász Valéria – Kocsisné Kálló Veronika – Radics Márta: A nyelvi fejlesztést meghatározó nyelvi készségeket mérő tesztek alkalmazása a logopédiai gyakorlatban	119
Havadi-Nagy Marian: Hogyan vizsgáljunk nyelvlökéses nyelést? Az orális myofunkcionális diszfunk- ció és diagnosztikája	120
Juhász Valéria – Kocsisné Kálló Veronika – Radics Márta: Az olvasás- és íráskészséget előrejelző tesztek ismerete, különös tekintettel a fonológiai tudatosságra	121
Tóthné Aszalai Anett: Hogyan gondolkodnak a gyermekek a beszédről? A kommunikációs viselkedés összehasonlítása dadogó és nem dadogó gyermekeknél	122
<i>Az andragógiai professzió innovációjának perspektívái a kutatás és fejlesztés tükrében</i>	123
Kraiciné Szokoly Mária: Gazdagodó andragógiai professzió – kutatások a szakképzés területén	125
Bajusz Klára – Cserné Adermann Gizella: Idősoktatás és szenior önkéntesség	126
T. Molnár Gizella: Egyetemi oktatók felnőtt tanulóként – a tanulási eredmény alapú szemlélet beveze- tésére vonatkozó fejlesztés a SZTE-n	127
Németh Balázs: Érték és innováció szorításában: Andragógusok, felnőttoktatók változó szerepei és kompetenciái európai uniós támogatással megvalósuló projektek eredményei alapján	128

<i>Az iskolai kötődés aspektusai</i>	129
Simon Katalin – Koós Ildikó – Molnár Béla: „Tedd meg, amit megtehetsz!” A kezdeményezőkézség és vállalkozókézség mint transzverzális kompetencia alapjainak kialakítása és fejlesztése 1–4. iskolai osztályos tanulók számára	131
Simon Katalin: Sikerekkel és kudarcokkal övezett egyéni tanulástörténet	132
Koós Ildikó: Konstruktivista szövegalkotó és szövegfeldolgozó eljárások a tanító szak anyanyelvi-tantárgypedagógiájában tevékenységközpontú tanítási módszerek megismerésére	133
Molnár Béla: Középfokú tanítóképző intézetek egykori diákjainak iskola iránti attitűdje	134
<i>Befogadó Egyetem</i>	135
Kocsis Zsófia – Ceglédi Tímea: Kiket fogad(hatna) be az egyetem? A felsőoktatásba való bekerülést akadályozó és támogató tényezők vizsgálata hátrányos helyzetű diákok körében	137
Zolnai Erika: Tanulási utak az egyetemi inklúzióig	138
Varga Aranka – Deli Kitti: Befogadó Egyetem: Hallgatói szolgáltatások összehasonlító vizsgálata egy hazai felsőoktatási intézményben	139
Trendl Fanni – Vezdén Katalin: Komplex fejlesztő programok eredményességi mutatói egy roma szakkollégiumban	140
<i>Digitális kompetenciák fejlesztése és implementációja az oktatásban</i>	141
Saad Judit – Nóbik Attila: Pedagógusok és intézményvezetők digitális kompetencia-fejlesztése és implementáció – nemzetközi tapasztalatok és hazai lehetőségek	143
Tráserné Horváth Annamária – Böczén Csaba – Orosz László: A digitális kompetencia elvárások rendszerbe illesztése (mérés, értékelés, életpálya-modell)	144
Lénárd Sándor – Baráth Tibor – Cseh Györgyi: A pedagógusokat digitális téren segítők szerepe és lehetőségei	145
Rapos Nóra – Nóbik Attila: A pedagógusképzési és továbbképzési rendszer felkészültsége a digitális elvárásokra	146
<i>Diverse aspects of professional learning at the workplace</i>	147
Soós, Sándor: Mapping worldwide research on professional learning in workplace-related contexts ..	149
Mmari, James – Win, Yin Mar: Massive Open Online Course (MOOC) support to Professional Development; A Systematic Literature Review	150
Kovács, Zsuzsa – Win, Yin Mar – Kálmán, Csaba: Challenges in measuring self-regulated learning at the workplace	151
Szócs, Brigitta – Yunga, Deisi: The role of informal learning in the acquisition of professional learning: qualitative study in the human resources area	152
<i>„Dráma van” – avagy nevelés drámával / Definíciók és alkalmazások</i>	153
Vojtek Ildikó: Drámapedagógia – Színházi nevelés – Alkalmazott Színház – Mi micsoda?	155
Katonáné Kutai Erika: Az ünnepi műsorok mint az iskolai közösségek rituáléi	156
Kaposi József – Korpics Zsolt: Demokráciára nevelés drámajátékokkal	157
Eck Júlia: Drámaversenyek a tehetség gondozásért	158
<i>Egy bolognai tanári MA szak élete és hatása a hallgatók szakmai karrierjére</i>	159
Bacsa-Bán Anetta – Cserné Adermann Gizella: Szakmai életutak egy tanári MA szak bevétele vizsgálatának tapasztalatai alapján	161
Kocsis Mihály: Képzési eredmények a záróvizsgák tükrében	162
Szabó Imre: A tanulmányi teljesítmények befolyásolt értékelése az informatikai szakképzésben ...	163
Ludikné Horváth Éva: A korai iskolaválasztás lemorzsolódásban betöltött szerepének vizsgálata egy szakgimnáziumban	164
<i>Filozófia és pedagógia – adalékok a magyar nevelésfilozófia történetéhez</i>	165
Ugrai János: A lánc megszakadása. A filozófia távolodásának kezdetei az iskolától	167
Virág Irén: Nevelési ideák a filantropinumban	168
Schwendtner Tibor: Filozófia és tudományos pedagógia. Prohászka Lajos kultúrpedagógiája	169
Loboczký János: Filozófia és pedagógia Karácsony Sándor munkásságában	170
Sárkány Péter: A magyar nevelésfilozófia útjai	171

<i>„Hajtás sarjad gyökeréből” – Értékkörzés és értékteremtés a pedagógiai innovációk kontextusában a 60 éves soproni felsőfokú óvónőképzés jubileumán</i>	172
Patyi Gábor: Innovatív reformjavaslat 1956-ból: két soproni pedagógus tervezete a felsőfokú „Nevelőképző Akadémia” tárgyában	174
Kissné Zsámboki Réka: Siker, élmény, innováció 30 év tükrében – Tevékenységközpontúság és életközeli aktív tanulás a soproni óvodapedagógus-képzésben	175
Molnár Katalin: Mese a fákról – és az emberi igényekről, avagy Nevelj Földet védelmező Embert! ..	176
Kitzinger Arianna: „Once I caught a fish alive...” – Innováció a korai nyelvfejlesztésben a Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Karán	177
Varga László: A gyermeki idegrendszerrel alkotott elméletek pedagógiai beágyazottságának paradigmaticus változásai	178
<i>Ifjúságkutatás a neveléstudomány szolgálatában – a Magyar Ifjúság Kutatás 2016 kutatás egyes oktatási aspektusai</i>	179
Szell Krisztián – Nagy Ádám: Iskolai életutak, tervek és lehetőségek	181
Bocsi Veronika: A hallgatók társadalmi összetételének vizsgálata – különös tekintettel az elsőgenerációs értelmiségiek helyzetére	182
Fekete Mariann: Globális gondolkodás és felelősségvállalás vs új nacionalizmus	183
<i>Intervenció és interakció</i>	184
Vida Gergő: Az akció alapú kutatás lehetőségei a képességvizsgálatban	186
Zank Ildikó: Dialógus és reflexió az akciókutatásban	187
Mrázik Julianna: Felsőoktatók kompetenciái	188
Nyúl Eszter Anna: Állampolgári ismeretek az aktív állampolgárságért „A mi kis falunk” pályázat keretében	189
Nagy Péter: Szervezetfejlesztés az iskolában interkulturális aspektusból: egy field research első eredményei	190
<i>Intézményi innovációk lokális metszetben</i>	191
Boros Julianna: Szerepek fogságában. Informális és formális vezető a társadalmi innovációban	193
Haffner-Kiss Alexandra: Ifjúsági fűvós zenekar. Generációkon átívelő kulturális és közösségi tanulás T-ben	194
Varga Kitti: Művészeti tábor és társadalmi innováció Intellektuális akadályozottsággal élők integrált táboroztatása	195
Benke Magdolna: A szakképző intézmény szerepe a helyi innovációban. Támogató és akadályozó körülmények	196
Forray R. Katalin – Kozma Tamás: Városi egyetem. Intézményi innováció lokális metszetben	198
<i>Iskolai jóllét vagy kiegészítés? – A tanárok és diákok közérzetét befolyásoló tényezők vizsgálata</i>	199
Jagodics Balázs – Horvát Barbara – Vatai Katalin – Gubics Flórián – Gajdics Janka – Szabó Éva: Középszintű osztályközösségek normarendszerének longitudinális vizsgálata	201
Kóródi Kitti – Szabó Éva: Proszociális és agresszív viselkedések normavizsgálata és az iskolai klímával való összefüggései	202
Jagodics Balázs – Varga Ramóna – Szénási Szilvia – Nagy Katalin – Szabó Éva: Diákok kiegészése általános- és középiskolában a követelmény-erőforrás modell tükrében	203
Szabó Éva – Jagodics Balázs: A tanári kiegészítés kapcsolata a tanárok által észlelt nehézségekkel, stresszforrásokkal	204
<i>„Jövendölés az első oskoláról” – Kistelepülések és iskoláik</i>	205
Laki Tamásné: Hogyan hatnak a falusi kisiskolák a közösségre?	207
Andl Helga: „Én nem tudom, hogy jelent-e egyáltalán valamit az, hogy jövőkép.” – Iskolabezárás egy hátrányos helyzetű térségben	208
Jankó Krisztina: Hogyan tovább, kisiskolák? – Egy intézmény két kistelepülési iskolájának vizsgálata	209
Boros Julianna: Választás vagy kényszer? – Szülői stratégiák, lehetőségek és iskolaválasztási motívációk kistelepüléseken	210

<i>Karrierben a család</i>	211
Fényes Hajnalka – Pusztai Gabriella: Nemi szerep attitűdök és vallásosság a felsőoktatási hallgatók körében	213
Engler Ágnes – Kozek Lilla: Kapcsolati kultúra és fejlesztése	214
Dusa Ágnes Réka – Markos Valéria: Társadalmi felelősségvállalás és családalapítás a felsőoktatási hallgatók körében	215
Székely András: Gyermekvállalással, munkába állással kapcsolatos attitűdök a végzettség függvényében	216
Antal István: Roma családok és befektetéseik a jövőbe	217
<i>Kicsiktől a nagyokig. Gondolatok az egyház szélesedő oktatási szerepvállalásáról</i>	218
Kelemen Gabriella: Kontextusfüggő eredményesség szektorközi összehasonlításban	220
Tódor Imre: Miért épp ezt az iskolát választják a tanulók? A SEU-modell operacionalizálása az iskolaválasztás kapcsán	221
Demeter-Karászi Zsuzsanna: Hasonlóságok és különbségek az egyházi szellemiségű és egyházi fenntartású felsőoktatási intézmények között	222
Kozek Lilla: Közösségi beágyazottság és a párkapcsolati sérülékenység vetületei a jegyesoktatásban	223
<i>Kompetenciaigény és kompetenciafejlesztés munkaerő-piaci nézőpontból</i>	224
Kálmán Anikó: Az oktatásból a munka világába való átmenet. Magyar és francia mérnökhallgatók saját alkalmazhatóságukra vonatkozó felfogásának összehasonlító vizsgálata	226
Pogátsnik Monika: A kommunikációs kompetencia fejlesztése a 21. századi mérnökképzésben	227
Simonics István: A csapatmunka és a prezentációs kompetenciák alkalmazásának vizsgálata	228
Hercz Mária – Kanczné Nagy Katalin – Isépy Mária – Ledniczki Kinga: Pedagógus kompetenciák a tanórán kívüli nevelőmunkában	229
Nagy Melinda: Egészség- és környezettudatosság helyzete a tanári kompetenciák között	230
<i>Koragyermekkorai pedagógusjelöltek pályaképe, belépése a felsőoktatásba</i>	231
Serfőző Mónika – Bajzáth Angéla – Sándor Mónika – Böddi Zsófia: Koragyermekkorai pedagógusjelöltek felsőoktatási szocializációja – kutatási keret	233
Bajzáth Angéla – Sándor Mónika – Serfőző Mónika – Böddi Zsófia: Koragyermekkorai pedagógusjelöltek pályaképe a képzés elején	234
Sándor Mónika – Serfőző Mónika – Bajzáth Angéla – Böddi Zsófia: Elsőéves pedagógushallgatók érzelmi és motivációs mintázatai	235
Böddi Zsófia – Serfőző Mónika – Sándor Mónika – Bajzáth Angéla: A játéktámogatás és a játék szerepe különböző életkorokban a pedagógusképzésbe lépő kisgyermeknevelő-, óvodapedagógus- és tanítójelöltek vélekedéseiben	236
<i>Korszerű földrajztanítás, innovatív megközelítések</i>	237
Szilassi Péter – Kapusi János – Pál Viktor – M. Császár Zsuzsanna – Teperics Károly: Élmenygazdag földrajztanítás: Tájváltás tanítása interaktívan, problémacentrikusan, magyarországi példákon keresztül	239
Csíkos Csaba – Szöllősy László – Kádár Anett – Pirkhoffer Ervin – Farsang Andrea: A kutatásalapú földrajztanítás hatékonyságvizsgálata	240
Vati Tamás – Varjas János – Balázs Brigitta – Nagyváradai László – Farsang Andrea: A haza földrajzának megjelenése külföldi tankönyvekben, átvehető módszertani ötletek	241
Kádár Anett – Molnár Ernő – Száraz Tamás – Jász Erzsébet – Farsang Andrea: Hogyan befolyásolják a tévképzetek a földrajztanulást? Egy keresztmetszeti vizsgálat tanulságai	242
<i>Kutatások a matematikai nevelés területén a 3-12 éves korosztályban</i>	243
Bagota Mónika – Csíkos Csaba – Szitányi Judit: A logikai képességek és a számfogalom szintjei óvodáskorban - Budapest-New York összehasonlító vizsgálatok eredményei	245
Svraka Bernadett – Ádám Szilvia: A matematikai teljesítményszorongás és a pszichoszomatikus tünetek epidemiológiája	246
Steklács János – Csíkos Csaba: A-ha élmény megfigyelése szemmozgás-vizsgálat segítségével belátásos matematikai szöveges feladat megoldása során	247
Csíkos Csaba – Szitányi Judit: A humor szerepe rutin- és realisztikus matematikai feladatok megoldásában	248

<i>Narratívák, értékátadási folyamatok és új tanítási stratégiák a történelem és állampolgári ismeretek oktatásában</i>	249
Nyúl Eszter Anna: Az állampolgári nevelés fogalmi kerete	251
Jancsák Csaba: Transz-történelmi társadalmi értékek és történelemoktatás Magyarországon: értékvál- ság és értékváltás	252
Kósa Maja: Történelemtől alkotott nézetek tartalomba ágyazott vizsgálata általános és középiskolás diákok körében	253
Kojanitz László: A szemtanúkkal készült interjúk összekapcsolása új tanulási stratégiák alkalmazásá- val a történelemtanításban	254
<i>Oktatáspolitikai célkitűzésektől az iskolai tanulószervezésig: a korai iskolaelhagyás megelőzése a pedagógusok készségeinek fejlesztésével</i>	255
Török Balázs – Révész László – Híves Tamás: A korai iskolaelhagyás megelőzését célzó fejlesztési beavatkozások közpolitikai hátterének elemzése	257
K. Nagy Emese – Imre Nóra – Kállai Gabriella – Török Balázs: A korai iskolaelhagyás megelőzését célzó fejlesztési beavatkozás tanítási stratégiát érintő programelemének kialakítása és kipróbálá- sának tapasztalatai	258
Sági Matild – Dorner László – Téglási Ilona: A pedagógusok tanulószervezési készségeinek változása a korai iskolaelhagyás megelőzését célzó fejlesztési beavatkozás első évében	259
Racsko Réka – Szemerszki Marianna – Jankó Krisztina – Nagy Róbert: A pedagógusok digitális tanu- lószervezési készségeinek fejlesztése	260
<i>Oktatáspolitikai koncepciók a roma, cigány népesség helyzetének javítására</i>	261
Óhidy Andrea: A kelet-közép-európai roma-kisebbség oktatási helyzete	263
Orsós Anna: Merre tart a cigány, roma oktatáspolitikája?	264
Cserti Csapó Tibor: Az Európai Unió roma oktatáspolitikájának hazai hatásai és eredményei a cigány- ság társadalmi integrációja terén	265
Csillei Béla: Hátrányos helyzetű fiatalok kollégiumi nevelése	266
<i>Pedagógiai antropológiák</i>	267
Mészáros György: Pedagógiai antropológiák és ideológiák elméleti és etnográfiai kutatások határán ..	269
Balogh Brigitta: Alasdair MacIntyre filozófiai antropológiájának nevelélméleti olvasata és a hagyo- mányok racionalitása	270
Horváth H. Attila: Természet és emberkép Freinet: Máté mondásai című munkájában	271
Sárospataki Barnabás: A nem és szexualitás pedagógiai antropológiája egy empirikus kutatás fényében	272
<i>Pedagógiai digitális kompetencia a tanárképzésben</i>	273
Dringó-Horváth Ida – M. Pintér Tibor: A pedagógiai digitális kompetencia jelentősége és fejlesztési lehetősége a tanárképzésben oktatók körében	275
Misley Helga – Horváth László: A DigCompEdu európai keretrendszer módszertana	276
Papp-Danka Adrienn: Az oktatói önreflektív tevékenység jellemzői, összefüggésben a digitális kom- petenciával	277
Hülber László: A felsőoktatási intézmények támogató szerepe a tanárképzés digitális oktatási kultúrá- jának megteremtésében	278
<i>Reziliencia a közoktatásban, a felsőfokú továbbtanulásban és a mentorálásban. Hátráltató körülmé- nyek és pozitív kimenetek</i>	279
Hegedűs Roland: Hátrányos helyzetűek a felsőoktatásban	281
Józsa Gabriella: Reziliens szakgimnazisták felvételi mintázatai	282
Hörich Balázs: Társadalmi környezet és reziliencia	283
Bacsikai Katinka – Barabás Andrea: Az oktatási eredményesség és településtípus összefüggései	284
Ceglédi Tímea – Godó Katalin – Kiss Andrea – Szathmáriné Csőke Krisztina: Reziliencia a mentorá- lásban	285

<i>Szemkamerás kutatások pedagógiai alkalmazása</i>	286
Csima Melinda – Józsa Krisztián – Nyitrai Ágnes – Podráczky Judit – Steklács János: Az elsajátítási motiváció vizsgálati lehetősége szemkamerás módszerrel	288
Tánczikné Varga Szilvia – Steklács János: Morfológiai tudatosságot vizsgáló feladatok megoldási stratégiáinak vizsgálata szemmozgáskövető módszerrel	289
Sipos Zsóka – Steklács János: Negyedik évfolyamos gyermekek olvasástechnikájának szemkamerás vizsgálata	290
Bóna Judit – Steklács János: Kisiskolások megakadása a hangos olvasásban – szemkamerás és akusztikai fonetikai vizsgálatok	291
<i>Szexuális nevelésről, mint nevelésfelfogásról – múlt - jelen - jövő gyakorlata</i>	292
Pusztafalvi Henriette: Szexuális nevelés kezdete Magyarországon a 20. század első felében	294
Zsoldos Márta: Budapesti gimnazista diákok internetezési szokásainak és szexuális magatartásának vizsgálata	295
Végh Veronika: A középfokú biológiaórákon megjelenő szexuális egészségnevelés	296
Skultéty Dóra: Egy hatékony szexuális nevelési program bemutatása az általános iskolában	297
<i>Pedagógusok szakmai fejlődésének és tanulásának komplex értelmezése és megújuló vizsgálati lehetőségei</i>	298
Rapos Nóra – Tókos Katalin – Bükki Eszter – Gazdag Emma – Nagy Krisztina: A pedagógusok folyamatos szakmai fejlődése és tanulása – egyénből személy	300
Kopp Erika – Lénárd Sándor – Pesti Csilla – Urbán Krisztián – Tóth-Pjeczka Katalin: A pedagógusok szakmai fejlődése és tanulása a szervezet és rendszer szintjén	301
Szivák Judit – Rónay Zoltán – Fazekas Ágnes – Salát Magdolna: A pedagógusok szakmai fejlődésének támogatása a hazai szabályozási rendszerben	302
Fazekas Ágnes – Horváth László – Kovács Ivett – Saád Judit: Pedagógusok folyamatos szakmai fejlődésének egyéni és szervezeti összefüggéseinek empirikus vizsgálata	303
<i>Tanulás és tanulástámogatás a felsőoktatásban</i>	304
Kálmán Orsolya: Az oktatók elképzelései és tapasztalatai a tanulásközpontú tanításról, oktatói kompetenciáikról és szakmai fejlődésükről, tanulásukról	306
Rónay Zoltán – Horváth László: A tanulástámogató etikus vezető a felsőoktatásban	307
Fazekas Ágnes – Pálvölgyi Lajos – Saád Judit: Hallgatói partnerség a felsőoktatási innovációkban	308
Káplár-Kodácsy Kinga: A kollegiális mentorálás lehetőségei egy felsőoktatási fejlesztőprogramban	309
Salát Magdolna – Szivák Judit – Rényi Ágnes: Egy oktatóközösség tanulása és támogatása a projektalapú tanulás megvalósítása érdekében	310
<i>Tanulás, pedagógia, de nem tanár. Mi az? – Az ifjúságsegítő képzés másfél évtizede</i>	311
Trencsényi László – Nagy Ádám: Az ifjúságsegítő képzés és szakma elméleti megalapozottsága ...	313
Trencsényi László: Az ifjúságügyi képzés pedagógiai relevanciája	314
Horváth Ágnes: Az ifjúságsegítő képzőhelyek és fórum	315
Kárpáti Árpád: Ifjúságsegítő képzések Európában	316
Tóbiás László: Ifjúsági munka a szociális professzióban	317
<i>Történelmi tartalmak, történelmi műveltség</i>	318
Gyertyánfy András: Mit tanítsunk történelemből? A tananyag kiválasztása a magyar és a német történelemdidaktikában	320
Kojanitz László: Harcba szállunk-e az „intellektuális alvilággal”?	321
Bánkuti Gábor – Dévényi Anna – Gözsy Zoltán: Árkádia, Kreatív történelem, Pécs8. A konstruktív pedagógia színterei és hálózata a PTE BTK Történettudományi Intézetében	322
Kamp Alfréd: Az Okostankönyvek tantermi használatának hatása a tanítási folyamatban résztvevőkre	323

<i>Új eredmények a tanulási motiváció hazai kutatásában</i>	324
Józsa Krisztián – Zentai Gabriella: Az óvodáskori elsajátítási motiváció prediktív ereje a hatodik osztályos országos kompetenciamérés eredményeire	326
Nyitrai Ágnes – Podráczky Judit – Józsa Krisztián: Az elsajátítási motiváció jelenléte a bölcsődei és az óvodai nevelési alapprogramban	327
Földi Fanni – Szabó Norbert: A szülők hatása a hangszeres tanulmányok megkezdésére	328
Bank Éva: A tanulók által észlelt stressz és a megküzdés összefüggésének szerepe az iskolai teljesítményben	329
Szabó Norbert – Janurik Márta: Az ének-zene órák iránti tantárgyi attitűd fejlesztésnek lehetőségei digitalizált osztálytermi környezetben	330
<i>Van-e élet a jedinevelés után? – A fantáziavilágok közoktatásbeli használhatósága és tantárgypedagógiai dilemmái</i>	331
Eperjesi Gergely: Az irodalom visszavág – az irodalomtanítás dilemmái a populáris kultúra terében .	333
Pirkhoffer Ervin: Fantasztikus világok a földrajztanításban	334
Nagy Ádám: Óvakodj a vegaiaktól, akik tervrajzokat ajándékoznak! – a fantáziavilágok keretezte fizikatanítás	335
Torbó Annamária – Nagy Ádám: Young adult és coming of age – A kortárs csoport szerepe a popkultúrában	336
TEMATIKUS ELŐADÁSOK	337
Ács Marianna: Az 1868. évi 38. tc. hatása a református fenntartású népiskolák községesítésére Felső-Baranyában (1868-1890)	338
Ács-Bíró Adrienn – Di Blasio Barbara: Női fogvatartottak mentalitásának változása reintegrációt segítő tevékenységek hatására	339
Akhmetova, Aigul – Imambayeva, Gaisha – Csapó, Benő: Reading in Mother Tongue and English as a Foreign Language by Young Learners in Kazakhstan	340
Albert Ágnes – Dóczi Brigitta – Piniel Katalin: Érzelmek és motiváció kapcsolata a nyelvtanulásban	341
Albert B. Gábor: „Rapszodikus gondolatok” a II. világháborús gimnáziumi történelemtankönyvekben .	342
Alrababah, Saleh – Molnár, Gyöngyvér: The developmental tendencies of educational assessment: from traditional to third-generation computer-based assessment	343
Alshammari, Abdullah – Pikó, Bettina: Socioeconomic inequalities, Mental Health and Health Behaviors among Jordanian Adolescents	344
Altörjay Tamás: Énekhang bemelegítése új eszközzel	345
Amukune, Stephen – Szabó, Norbert – Józsa, Krisztián: The Adaptation Process of an educational measurement: Creating the Kenyan version of FOCUS	346
B. Németh Mária – Juhász Fruzsina – Tóth Edit – Hódi Ágnes – Fáyiné Dombi Alice: Szülők véleménye az óvodás korú gyermekek IKT-eszközhasználatának hatásairól	347
Bacsá-Bán Anetta: Képesítés nélkül a pedagógus pályán – újabb kihívások a szakképzésben	348
Bálint, Ágnes: Teaching (foreign) language to chimps and children	349
Bánfai Bálint – Bánfai-Csonka Henrietta – Deutsch Krisztina – Betlehem József: „Kids save lives in Hungary” – a gyermekkorban elkezdett elsősegélynyújtással kapcsolatos nevelés-oktatás jelenlegi helyzete, kihívásai	350
Bartal Orsolya: Attitűd-vizsgálat a szülők és a pedagógusok körében a BYOD-módszer tanórai alkalmazásának tekintetében egy Tolna-megyei általános iskola felső tagozatán	351
Bartal Orsolya – Szabó Csilla Marianna: A felsőoktatásban alkalmazott módszerek vs. a munkaerőpiac elvárásai egy pilot vizsgálat tükrében	352
Bartalis Izabella: A tanítók zenei kompetenciája és a zenei nevelés gyakorlata a székelyföldi iskolákban	353
Béki Piroska – Demeter Antal – Ozsváth Miklós: Funkcionális alapozás jelentősége az iskolai testnevelésben	354
Bereczki Enikő Orsolya: Technológiával támogatott kreativitásfejlesztés – Többes eset tanulmány magyarországi digitális pedagógiában élenjáró tanárok nézeteiről és tapasztalatairól	355
Bertalan Péter – Mészáros Virág: Hálózatok a tanulásban – Tanulás hálózatokban	356
Blatt Péterné: Sportoló tanulók társas kapcsolatai	357

Bodnár Éva – Sass Judit: Tehetségmítoszok megjelenése a felsőoktatásban és a köznevelésben oktatók körében	358
Bognárné Kocsis Judit: A vallásos nevelés kutatási irányainak vizsgálata hazai neveléstudományi ki- vonatokban	359
Bredács Alice Mária: A végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése a pozitív pedagógia és a művé- szeti nevelés területeivel	360
Bredács Alice Mária – Gaul-Ács Ágnes: A Moholy-Nagy Vizuális Modulok: a 21. századi képi nyelv tanítása a vizuális memória tesztelés tükrében	361
Buda András: Gamifikációs pilot projekt a tanárképzésben	362
Bükki Eszter – Fehérvári Anikó: Pedagógus folyamatos szakmai fejlődés a szakképzésben	363
Czeferner Dóra: A formális és informális oktatás szerepe Schwimmer Rózsa életében	364
Czettel Antónia Mária: A pedagógus szerepe és lehetőségei a gyermekek zenei ízlésformálásában ..	365
Czettel Antónia Mária: Általános iskolások zenefogyasztói magatartása kvalitatív kutatás keretében	366
Czető Krisztina: „Mi volt ma az iskolában?” Túl a semmin: az iskolai attitűd feltárásának lehetőségei	367
Czövek Andrea: Tanári konstrukciók. Kapaszkodó vagy gát a tanulás útján? I. Reflexiók egy tanár- továbbképzési folyamatról a gyermekkép és tanárszerep tükrében	368
Csapó Benő – Pásztor Attila – Molnár Gyöngyvér: A kombinatív gondolkodás fejlődése – egy online felmérés eredményei	369
Cséke Katalin: Kárpátaljai cigány gyerekek lexikális bázisának sajátosságai	370
Csepcesényi Lajos Lászlóné Balogh Melinda – Bredács Alice Mária: Szakgimnáziumi tanulók kreatív gondolkodásának vizsgálata	371
Cseppentő Krisztina: Nevelési eszmények Goethe Wilhelm Meister tanulóévei című regényében ..	372
Csereklye Erzsébet – Nguyen Luu Lan Anh: Nemzetközi hallgatói mobilitás a felsőoktatásban: moti- vációk és tapasztalatok	373
Csik Tibor: A neveléstudomány és oktatásügy magyar szakirodalmi adatbázisa	374
Csikósné Maczó Edit: Változó generációk – új játékszabályok, avagy a gamifikáció felsőoktatási lehe- tőségei	375
Csillik Olga – Daruka Magdolna: Tanári-tanulói aktivitás a tükrözött osztálytermi kurzusokon	376
Csima Melinda – Financz Judit – Nagyné Árgány Brigitta: Lelki egészség és zenei tevékenység össze- függései koragyermekkori nevelésben dolgozó pedagógusok körében	377
Csizer Kata – Öveges Enikő: A nyelvi vizsgák szerepe a nyelvtanulás folyamatában: Egy középiskolás diákokkal végzett kérdőíves kutatás eredményei	378
Csorba-Simon Eszter: Peremre szorulva. Az irodalomterápia lehetőségei a börtönben és a gyermekott- honokban	379
Dancsházy-Nagy Ágnes: Akciókutatás terv informális nevelési szintereken	380
Daru Andrea: Életreform elemek Bartók Béla fényképein	381
Darvai Tibor: A szocialista neveléslélektan minisztériumi ága az 1960-as években Magyarországon ..	382
De, Vo Van: Technology-based assessment of reasoning skill in school context: A literature review ..	383
Demeter Gáborné: Egy olvasáskutatási eredményekre alapozott preventív képességfejlesztési modell	384
Deutsch Krisztina – Bánfai Bálint – Jákl Ildikó: A Baranya megyei általános iskolákban dolgozó pe- dagógusok elsősegély-nyújtási ismeretei és készségei	385
Dezső, Renáta Anna: Internationalisation of Hungarian Public Education	386
Dezső Renáta Anna: Mindset-változatok, avagy egy fogalom interpretációs keretei	387
Dobos Orsolya – Pálincás János: Alternatív iskola-választás – egy szülő kutatás bemutatása	388
Dobozy Gyöngyi: A tanár-diák kooperációban készült mikrotartalmak alkalmazásának tapasztalatai a szakképzés (közgazdaság ágazat) területén a nyitott tananyagfejlesztés keretein belül	389
Drabancz Mihály Róbert: Nemzetépítés, sajtónyilvánosság és a csehszlovákiai kisebbségi magyar iskoláztatás lehetséges összefüggései (1927-1938)	390
Dudok, Fanni: Comparing the education systems - policies and curricula – of Central and Eastern Eu- ropean countries	391
Dudok Fanni – Dudok Réka: A matematika nyelve egységes vagy mégsem? Kelet-Közép Európa ok- tatási rendszereinek eredményessége a matematika oktatás tükrében	392
Dusa Ágnes Réka: A mobilitási tőke hatása a magyar fiatalok migrációs terveire	393
Endrődy Orsolya – Lénárt István – Imai Ren: Óvodások gyermekképe – mint a gyermekkorkutatás és a pszicholingvisztika lehetséges uniója	394

Engler Ágnes: Tervezett és megvalósult életutak a felsőoktatás égisze alatt	395
Fáyne Dombi Alice – Dombi Mária Adrienn: Intertextualitás, mint a pedagógiai emlékezet forrása	396
Fazakas Ida: Tanári konstrukciók. Kapaszkodó vagy gát a tanulás útján? II. Reflexió egy tanár- továbbképzési folyamatról, a tanulásfelfogás tükrében	397
Fináncz Judit – Nagyné Árgány Brigitta – Csimá Melinda: Intézményi klímajellemzők a koragyermek- kori nevelésben	398
Fizel Natasa: Polgári iskolai tanárképzésből általános iskolai tanárképzés. A hallgatói összetétel alakulása az átmenet éveiben	399
Fodor Bálint: A produktív tanulás interpretációi és megjelenése a Pécsi Tudományegyetem gyakorló iskoláiban	400
Fónai Mihály: A lemorzsolódással veszélyeztetett hallgatói csoportok főbb jellemzői	401
Frank Tamás: Néptanítók életkörülményeinek reprezentációja a politikai napilapokban 1921-1931 között	402
Gál-Szabó Zsófia – Korom Erzsébet: Felsoroló kombinatív feladatok megértésének változása 4. és 5. valamint 6. és 7. évfolyam között	403
Gelencsérné Bakó Márta – Polyákné Brandtmüller Anikó – Szabó Adrienn – Szabóné Kovács Gabriella: Módszertani megújulás – integrációs eredmények a gyógypedagógus képzésben	404
Gergye Eszter: Az iskolai nyelvi tájképben megjelenő beás és romani nyelvi elemek lehetséges funkciói	405
Gósi Zsuzsanna: Sporthoz köthető kompetenciák a sporttudományi képzésben résztvevő hallgatók nézőpontjából	406
Gósi Zsuzsanna – Patakiné Bősze Júlia: A felvételi követelményszint változásának várható hatása a sporttudományi képzési területen	407
Gulya, Nikoletta Mária: Dance and Disability-The impact of an inclusive dance project on the attitudes towards people with disability of students participating in professional dance training	408
Győri János: Reflektorfényben az árnyékoktatás: a kiegészítő magánoktatásipar tudományos vizsgálatának jelentősége az oktatáskutatások átalakuló világában	409
Gyurcsik Anita: Stakeholder csoportok óvoda-iskola átmenet értelmezése	410
Gyurcsó Júlia: A pozsonyi evangélikus Lyceum gimnáziumi magyar önképzőköre az iskola értesítőinek tükrében	411
Hecker Henrietta: Oktatás és levéltár: a levéltár-pedagógia kapcsolódási pontjai a köz- és felsőoktatáshoz	412
Hegedüs András: Várkonyi Nándor az Erzsébet Tudományegyetemen (1935-45)	413
Hegedüs Roland: Hátrányos helyzetű gyermekek az óvodában	414
Hegedüsne Tóth Zsuzsanna: Mentorok és hallgatók reflektív gondolatainak összehasonlító elemzése a csoportos óvodai gyakorlatról	415
Héreginé Nagy Márta – Korom Erzsébet – Fűz Nóra – Bacsa Éva: Tanulók és pedagógusok véleménye az általános iskolai tudományos vásárról	416
Hevesi Tímea Mária: A tipikustól eltérő viselkedésű gyermeket integráló gyermekközösségekben a társas jól-lét megteremtése archaikus élmények alkalmazásával	417
Holik Ildikó – Sanda István Dániel: Mérnökhallgatók érzelmi intelligenciája	418
Horváth Katalin: A zenealkotási feladatok lehetőségei az alapfokú fuvolatánításban	419
Horváth Kinga – Strédl Terézia: Az identitás és az iskolai intézményrendszer	420
Horváth László: A tanulószervezeti viselkedés modelljének validálása a felsőoktatásban	421
Horváth Réka: Az egészségnevelés megvalósulása általános és középiskolás korosztályban. Egy saját készítésű oktatási programcsomag kipróbálásának tapasztalatai az Arany János Tehetséggondozó Programban résztvevő tanulók bevonásával	422
Huszár Zsuzsanna: A reflektivitás szintjei tanárjelöltek hospitálási naplóiban	423
Huszka, Noémi – Kinyó, László: Possible directions of developing the relationship between the teacher and the student	424
Hülber László: Tanári közreműködéssel megvalósuló digitális tananyagfejlesztési projekt a szakképzésben	425
Imre Anna: A tanulók hangja – tanulói igények, pedagógusi változások	426
Imre Anna – Jankó Krisztina – Szemerszki Marianna: Egy iskolai program a bántalmazás ellen	427
Imre Nóra: Korai iskolaelhagyás a szülői bevonódás tükrében	428

Jakab György: ALWAYS ON – médiaműveltség többgenerációs kvalitatív vizsgálata –	429
Jenei Teréz: Kamaszkori krízishelyzetek kortárs ifjúsági regények tükrében	430
Jenei Teréz – Kerülő Judit: A Komplex Alapprogramot bevezető iskolák feltételrendszerének vizsgálata	431
Juhász Éva Petra – Márkus Eszter: Szolgáltatások útvesztőjében – A kora gyermekkori intervenciók ellátórendszer a szülők szemével	432
K. Farkas Claudia: Az inkluzív nevelés olaszországi horizontja	433
Kapás Mónika: A Vajdaságban élő cigány/roma közösség etnikai identitásának vizsgálata	434
Kapusi, János: Homeland Geography – Case studies in teaching the geography of Hungary in bilingual secondary schools and international programmes	435
Karácsony Ilona: Az iskola hatásának vizsgálata a gimnáziumi tanulók egészségi állapotára	436
Karimova, Konul: Cognitive and Affective Components of Verbal Self-Concepts and Internal/External Frame of Reference	437
Kárpáti, Andrea: From the Bauhaus to Social Realism and beyond – the turbulent legacy of art education in Central and Eastern Europe	438
Kárpáti Andrea: STEAM a Bauhausban: egy pedagógiai modell klasszikus előképe	439
Kendeh-Kirchknopfné Farkis Tímea: Az olasz nyelvkönyvek elemzése a fordítási feladatok tükrében, történeti kitekintéssel	440
Kenyeres Attila Zoltán: Az iskolai végzettség hatása a dokumentumfilmekkel, mint tanulási forrással szembeni kritikai attitűdre – egy hazai kutatás tükrében	441
Kerülő Judit – Nyilas Orsolya: A duális képzések helyzete és problémái Magyarországon	442
Kiss Attiláné: Egy kompetenciamérés tapasztalatai – Francia nyelvi mérés a Pécsi Köztársaság Téri Általános Iskolában	443
Kiss Renáta – Mokri Dóra – Csapó Benő: Az iskolakészültség kognitív komponenseinek online és szemtől szembeni mérési lehetőségei	444
Kiss-Tóth Emőke – Rucska Andrea: Pályaszocializációs értékek az egészség tudományi képzésből 2019-ben kilépő hallgatóknál	445
Klein Ágnes – Tancz Tünde: Mielőtt megszólalunk. A gyermeknyelv elsajátításának társas kerete	446
Klima Gábor: Egy STEAM oktatási projekt társadalmilag érzékeny témákkal	447
Kocsis Zsófia: Kettős út a sikerhez? A duális képzés megítélése egy komplex kutatás tükrében	448
Kodácsy-Simon Eszter – Seres-Busi Etelka: Életkérdések és értékek – a jelentéskonstruálás sokszínűsége	449
Kóger Yvetta: Óvoda a politika sodrásában (1948-1968)	450
Komolafe Cinderella – Lukács J. Ágnes – Pethesné Dávid Beáta: A szakkollégiumok szerepe a roma hallgatók egyetemi beilleszkedésében	451
Kopasz Adrienn Réka: Irányított környezeti nevelési programok módszertani elemzése, hatásuk az ökológiai identitás változására hetedik osztályos tanulók körében	452
Koscsóné Kolkopf Judit: Digitális honfoglalás – 0-3 évesek a digitális világban	453
Kovács Zsófia – Krammer Attila – Tóvári Ferenc – Prisztóka Gyöngyvér: Sportszaktárgyak hasznosságának vizsgálata hallgatók és testnevelő tanárok körében	454
Kozma Gábor – Thékes István: Az oktatók hatása a hallgatói mobilitásra a Gál Ferenc Főiskola ERASMUS+ tevékenységében	455
Kozma Tamás – Brezsnaynszky László – Szabó László Tamás: Az összehasonlító neveléstudomány közép-európai nagykövete, Wolfgang Mitter	456
Köpeczi-Bócz Tamás: Tanulmányi versenyek újraszervezése a tehetségmenedzsment szemszögéből	457
Krausz Anita: Általános iskolás gyermekek fogyatékkal kapcsolatos attitűdjének vizsgálata ..	458
Kurucz Bence – Balog Réka – Prainer Petra – Pánczél Janka: Pályaválasztási tervek és az ezeket befolyásoló tényezők serdülőkorban	459
Ladnai Attiláné Szerencsés Anita: A positive education manifesztálódása Kétújfaluban	460
Lakatos Szilvia: A lovári közép- és emelt szintű érettségi bemutatása	461
Laki Tamásné: Egymásba ágyazott zárt hálózatok több szempontú szociometriai vizsgálata	462
Langerné Buchwald Judit: Alternativitás és pluralizmus az oktatásban a rendszerváltástól napjainkig ..	463
Lanszki Anita: A digitális történetmesélés iskolai alkalmazhatóságának utánkövetéses vizsgálata ..	464
Lénárd András – Vetési Erika: A 8-10 éves tanulók sajátos szempontjainak vizsgálata és alkalmazhatósága a digitális tananyagfejlesztés folyamatában	465

Lukács Andrea: Empirikus tapasztalatok a tudás menedzseléséről, magyarországi vállalatok tudásmenedzsment rendszerei	466
Lukács J. Ágnes – Pethesné Dávid Beáta: Roma hallgatók kapcsolathálózati mintázatai	467
M. Pelesz Nelli: „Mi azért vagyunk, hogy mindenkinek helyet adjunk...”- Adalékok a tanítói professzió fejlődéstörténetéhez a Magyar Tanítójelöltek Lapja tükrében	468
Magyar Adél: Női hatás a XX. század gyógypedagógiájában	469
Maisch Patrícia: A női olvasás kritikái a 18-19. század fordulóján – nemzetközi kitekintéssel	470
Makrai Kata: Kilépni a mindennapokból – a heterotópikus terek jelentősége a „kettősházi” fiatalok életében	471
Markó Éva – Bandi Szabolcs – Kiss Enikő Csilla: A Szülői Reziliencia Kérdőív (PREQ) rövidített, 14 tételű verziójának bemutatása	472
Markos Valéria: Önkéntesség a közösségi szolgálat után	473
Mártonfi György: A szakképzés-politika változásai	474
Máté-Szabó Barbara: Felsőoktatás? Szakképzés? A felsőoktatási szakképzésben tanulók vizsgálata Észak-Alföld régióban	475
Meggyesné Hosszu Tímea: LET’S DO IT. Új taneszköz az enyhén értelmi fogyatékos tanulók idegen nyelv-tanításában	476
Mészáros Attila: Pedagógus hallgatók érzelmi intelligenciájának mérése és fejlesztése	477
Mezei Tímea – Fejes József Balázs: Tanulási motivációval kapcsolatos tanári nézetek – szakirodalmi áttekintés	478
Mihálka Mária – Pikó Bettina: Pedagógusok egészségének összefüggése a munka-család konfliktus előzményeivel és következményeivel	479
Miklós Ágnes Kata: A roma gyermekek intézményi integrációjának kérdései az esztergomi óvodákban	480
Misley Helga: Az online reprezentáció szerepe a felsőoktatási marketingben – Mit üzennek és kinek szólnak a felsőoktatási intézmények online felületei?	481
Mohammed, Saif – Kinyó, László: Technology enhance constructivist learning approach in Social studies	482
Mohr Szilárd: A visszacsatolt Baranyai-háromszög oktatási kérdései	483
Molnár Gyöngyvér: Interaktív környezetben mutatott problémamegoldó képesség és tanulási hatékonyság	484
Molnár Gyöngyvér – Csapó Benő: A tanulók differenciált fejlesztésének támogatása: az eDia és eLea alkalmazását megalapozó kutatómunka eredményei	485
Molnár-Kovács, Zsófia: Europe-focused Content Analysis on Hungarian History Textbooks (1867-1918)	486
Mrázik, Julianna: Strengthening teacher education and teaching profession: conditions for quality teaching and learning	487
Nagy Ágnes Virág – D. Molnár Éva: Az INPP-módszer hatása 1-3. évfolyamos tanulók mozgásfejlődésére	488
Nagy Krisztina – Gazdag Emma – Szivák Judit – Rapos Nóra: Mentorok mint kollaboratív kutatótanárok?	489
Nagy Péter: Nyelvtanulást támogató interkulturális, perszonalizált tananyagok: kihívások, jó tapasztalatok	490
Nagné Árgány Brigitta – Fináncz Judit – Csimá Melinda: Koragyermekkorai nevelésben dolgozó pedagógusok zenei műveltségének vizsgálata	491
Nemes-Németh Nóra: Pedagógiai tartalom a dualizmus kori Fejér hírlapírodalmában	492
Nemes-Wéber Zsófia: Az Óvodai Nevelés folyóirat címlapjainak ikonográfiai vizsgálata az 1960-as években	493
Nguyen, Van Son – Habók, Anita: An investigation into the external factors which influence learner autonomy in language learning	494
Nguyen, Van Son – Oo, Tun Zaw – Magyar, Andrea – Habók, Anita: Relationships between EFL reading strategy and metacognitive strategy use	495
Nyíri Csilla: A kereskedelmi iskolák megalakulásának körülményei a 19-20. század fordulóján – Kitekintéssel a pécsi kereskedelmi iskolára	496
Oláh Katalin: A tanári motivációstratégia (TMS) elméleti háttere – Néhány szó arról, hogy milyen tudományos alapelvek húzódnak a TMS fogalma és fogalomrendszere mögött	497

Oláh Katalin: A tanulás tervezésébe ágyazódó tanári motivációstratégia	498
Ollé János: Az oktatástervezés és a tanulásélmény-tervezés paradigmaváltása a digitális tartalomfejlesztésben	499
Oo, Tun Zaw: The Concept of Reflective Teaching Model for Reading Comprehension in English as a Second Language (ESL)	500
Orbán Hedvig: A kultúráközvetítő szakemberek kompetenciái	501
Pálfí Dorina: A pedagógusok státuszkezelésre való felkészítésének nehézségei a tréneri tapasztalatok tükrében	502
Pallay Katalin: A nemzeti identitás kérdése a Balassi Intézet egyetemi előkészítő intézetének kárpátaljai végzős hallgatóinak körében	503
Pálvölgyi Lajos: Diginnováció az oktatásban: az iskolai digitalizáció és innováció érettségi modelljei	504
Papp Z. Attila: Közösség és iskolai reziliencia	505
Papp Z. Attila – Kovács Eszter: Hétvégi iskolák diaszpórában	506
Patakiné Bősze Júlia – Budai Dorottya – Boros Szilvia: Fókuszpontok az ELTE sportszakos egyetemistáinak egészségmagatartásában 15 év távlatában	507
Pécsi Tibor: A holokauszt reprezentációja az oktatásban	508
Pethő Villó: A magyar iskolai énekkutatás helyzete az 1930-as és 1940-es években. A Kodály Zoltán nevével fémjelzett pedagógiai reformelképzelések megjelenése és elterjedése szakmai körökben	509
Petrányi Erika: Serdülőkorú fiatalok megküzdési stratégiái az önértékelés tükrében	510
Polyák Zsuzsanna: A sokféleség sokféle értelmezése a zeneoktatásban – az International Journal of Music Education folyóiratban 2000-2019 között megjelent tanulmányok alapján	511
Pornói Imre: Fegyelmezés a XX. század első felének iskoláiban	512
Prisztóka Gyöngyvér – Eigner Eszter – Csernyik Máté – Tóvári Ferenc: A mindennapos testnevelés megítélése többszemponútú vizsgálat tükrében	513
Pusztafalvi Henriette – Szabó Zoltán Tamás – Csókási Krisztina: Fogyatékossgal élőklkel kapcsolatos attitúdvizsgálat egyetemi hallgatók körében	514
Pusztafalvi Henriette – Vass Livia: Uránia – az ismeretterjesztő mozgalom a sajtóban	515
Racsko Réka: A hiperperszonalizáció elméleti modelljei a köznevelés digitális átalakulásában	516
Rajcsányi-Molnár Mónika: A jelenségalapú tanulást és a digitális eszközhasználatot támogató lehetőségek egy kreatív matematika verseny tükrében	517
Rajnai Judit: Időszerű ma a Montessori-pedagógia?!	518
Rébay Magdolna: Eltávolítva vagy kizárva – fegyelmi esetek az 1890-es évektől 1918-ig magyar középiskolákban	519
Réthy Endréné: Elvitt gyermekkorok	520
Revákné Markóczi Ibolya – Jász Erzsébet – Kovács Enikő – Teperics Károly – Ütőné Visi Judit: Általános és középiskolás tanulók megújuló energiára vonatkozó fogalmi strukturájának és befolyásoló tényezőkkel való összefüggésének vizsgálata	521
Rodrigues de Oliveira, Olney: Socio-Emotional Learning and Emotional Competence: Some Dialogues in Education Science	522
Ruzsonyi Péter: Kriminálpedagógia mint tudományterület és rendszerszervezési alapelv	523
Sándor Bea: A Háttér Társaság Országos Iskolai Környezet Kutatásának eredményei és tanulságai	524
Sántha Kálmán: Tanárszakos hallgatók kutatási terveinek elemzése	525
Sántha Kálmán – Bognárné Kocsis Judit – Györe Géza: A kvalitatív módszertan megjelenése az Országos Neveléstudományi Konferencia absztraktjaiban	526
Sárosi Tünde: Az Iskolai Közösségi Szolgálat-koordinátor jellemzői egy kutatás tükrében	527
Sass Judit – Vinczéné Fekete Lídia: A tanulási elkötelezettség detektálásának lehetőségei videó megtekintés közben	528
Schnell Zsuzsanna: Az interpretáció és a nyelvfeldolgozás mentális háttere – A diszlexia innovatív és kooperáció alapú megoldási lehetőségei	529
Schnell, Zsuzsanna – Budai, Tímea: Social-cognitive aspects of interpretation – Didactic approaches in language processing difficulties in dyslexia	530
Sebestyén Edmond: Mit tudunk a tanári adatműveltségről?	531
Sebestyén, Edmond: Opportunities and limits of educational data mining	532
Sebestyén Krisztina: Nyelvválasztási és -tanulási motivációk Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében	533

Semjén András: A tanügyigazgatási centralizáció céljai, eredményei és problémái egy interjú kutatás tükrében	534
Simon István Ágoston – Öry Eszter – Kajtár Gabriella: A gyógytestnevelés órán résztvevő tanulók egészségmagatartásának vizsgálata	535
Sitku Krisztina: Egyetem és környezete a hallgató megtartásáért	536
Sitku Krisztina: Város és egyeteme: harmadik misszió a város megújulásáért	537
Soeharto, Soeharto – Csapó, Benő: Students' Misconceptions and Diagnostic Assessment in Science .	538
Somogyvári Lajos: A karhatalom diskurzusai a nevelésről-oktatásról (1956-1957)	539
Somogyvári Lajos: Nyugatra menekült magyarok a kommunista oktatásról az ötvenes évek elején	540
Soós, István – Borosán, Livia – Csepela, Yvette – Whyte, Ian – Hamar, Pál: Why some people are less inactive than others? Pedagogical and psychological aspects of physical activity and sedentary behaviours	541
Stefanik Krisztina és az MTA-ELTE Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport: Kisiskolások autizmus-tudásának formálása. Betekintés a Csillagbusz Inklúziós Intervenció Program (CsIIP) evidencia-alapú fejlesztésébe	542
Stromájer Gábor Pál – Csima Melinda – Stromájer-Rácz Tímea: Középiskolások krónikus stressz-kitettsége	543
Subasi, Selen – Tarkó, Klára: Adult Learning Participation and Well-being of Syrian Women Refugees	544
Sütő Éva: Tanulási motiváció és önszabályozó tanulás vizsgálata szakképző iskolások körében	545
Szabados Péter: NAT 2018-paradigmaváltás, vagy elszalasztott lehetőség?	546
Szabó Adrienn: Párhuzamos életrajzok: Bárdos Lajos és Gárdonyi Zoltán	547
Szabó Csilla Marianna: A serdülők kockázatviselkedése az interneten – a szülők és a pedagógusok szerint	548
Szabó Csilla Marianna: Felkészíti-e az iskola a tanulókat a technológia innovációk okozta változásokra?	549
Szabó Dóra Fanni: A reziliencia kialakulásához hozzájáruló egyéni tényezők rendszere és hatásuk vizsgálata	550
Szabó Hajnalka Piroska: Nőképváltozások gimnáziumi történelemtankönyvekben 1949 és 2014 között	551
Szabóné Kozma Katalin: A gyermekekkel szembeni elvárások változása a 19. század első felében	552
Szántóné Tóth Hajnalka: Természettudományos tárgyakhoz való hozzáállás vizsgálata a Kaposvári Egyetem tanító szakos hallgatói körében	553
Székely Csilla Imola: Spiritualitás és vallásosság Kokas Klára műveiben	554
Szente Dorina: A 20. század ifjúságának testképváltozása a Fortepan képi adatbázis elemzésén keresztül	555
Szigeti Fruzsina: Potenciális vándorlók a Debreceni Egyetem doktoranduszainak körében	556
Szóke-Milinte Enikő: A Z generáció megismerése – megismerés a Z generációban	557
Szűts-Novák Rita: Új utak az Imre Sándor-kutatásban: Imre Sándor művelődéspedagógus Pintér Jenő irodalomtörténészhez írott leveleinek (1913-1940) biográfiai jelentősége	558
Szverle Szandra: A korai iskolaelhagyással veszélyeztetett tanulók szüleikhez való viszonyulása és jövőképe	559
Takács Nikolett: Az élethosszig tartó tanulás vizsgálata kérdőíves módszerrel – Egy lehetséges mérőeszköz reliabilitási és validitási eredményei	560
Tary, Blanka: Differences in support reading strategy use in first and foreign language	561
Thékes István: Egy fiatal nyelvtanulók számára készülő gamifikált online angol nyelvi kollokáció tudásra fókuszáló tanulási platform fejlesztési folyamata	562
Tihanyi Katalin: Sokszínűség Oktatási Munkacsoport – egy új civil kezdeményezés az iskolai előítéletes alapú bullying ellen	563
Tiszai, Luca – Devosa, Iván: The educational potential of receptive musical experiences in the case of people with severe disabilities	564
Tiszai Luca – Nagy Laura – Földesi László: Zenebefogadás, mozdulat kommunikáció – Kokas Klára módszerének hatása súlyosan halmozottan sérült felnőttek interperszonális kapcsolataira	565
Tomori Tímea: Módszertani kultúra az információs társadalom iskolájában egy interjúval készült vizsgálat tükrében	566

Tószegi, Zsófia – Radnai, Imre: Do Students Find Preparatory Programs at University of Pécs International Studies Center Inclusive?	567
Tóth Edit – Hódi Ágnes – B. Németh Mária – Fáyné Dombi Alice: Óvodáskorúak és szüleik IKT-használati szokásai néhány háttérváltozó tükrében	568
Tóth Norbert: Roma tanulók iskolai teljesítményének pedagógiai-antropológiai vizsgálata	569
Tóth Réka: Egyéni képzési számla – a felnőttképzés hatékony támogatási eszköze	570
Tóth Zoltán – Szalay Luca – Kiss Edina: A kutatásalapú kémia tanítás longitúdinalis vizsgálatának első három éve – eredmények, tapasztalatok, kérdések	571
Tóth-Pjeczka Katalin – Rapos Nóra – Szivák Judit: Az intézményvezetők szerepe a tanárok professzionális együttműködésének támogatásában	572
Török Balázs: A rendszerelmélet és a morphogenetikus társadalomelmélet „szervezet” fogalmának hasznosíthatósága az oktatásfejlesztésben	573
Trencsényi László: Adalékok a kreatív írás pedagógiájához	574
Varga, Aranka – Deli, Kitti – Fodor, Bálint: Inclusive excellence in a Higher Education Institution from an organisational perspective	575
Varjas János: Challenge Based Learning – Kihívásalapú tanítási paradigma	576
Vass Dorottea: Az ábécés olvasókönyv olvasástanulási szövegeinek és a kezdő olvasók legkedveltebb olvasási témakörének, cselekménymotívumának és hóstípusának komparatív vizsgálata. Gyakorlati javaslat az olvasási érdeklődés fejlesztéséhez	577
Végh Zoltán: A kortárshatás összehasonlító vizsgálata két pécsi roma szakkollégium hallgatói körében	578
Velics Gabriella: A világgazdasági folyamatok és az oktatási rendszer adaptációs kényszere	579
Verebélyi Gabriella: Nyelvi hátrány szerepe a tanulási akadályozottság kialakulásában	580
Vida Gergő: A tanári attitűd szerepe, kutatása a köznevelésben	581
Vincze Beatrix: Az élménypedagógia jelentősége és szerepe – különös tekintettel az idegennyelv-tanulásra	582
Vincze Szilvia: Oktató nem tanárként?!	583
Vincze Tamás: Egy életképtelennek bizonyult iskolatípus a hazai oktatástörténetben: a felső népiskola	584
Vörös Katalin: Művelt, szabad ember vagy „pénz kereső gép”? Az ipari munkavégzést és a szakképzést érintő társadalmi kihívások megítélése a 19. századi Magyarországon	585
Wafubwa, Ruth Nanjekho: Formative assessment as a tool for improving student’s motivation and engagement in secondary schools	586
Z. Orosz Gábor – Németh Veronika – Korom Erzsébet: A kutatási készségek fejlesztése kémiaórán 10. évfolyamosok körében – Részletek az előmérés eredményeiből	587
Zalay Szabolcs: A Pozitív Pedagógia határán	588
Zank, Ildikó: Action Research as a Space for Dialogue and Collaboration in Teacher Training	589
Zentai Gabriella – Józsa Krisztián: Az elemi rendszerező képesség óvodai fejlesztése és a fejlesztés transzferhatása a DIFER készségekre	590
Zsebe Andrea – Mátyásiné Kiss Ágnes: Társadalmi szemléletformálás érzékenyítő programokkal	591
POSZTEREK	592
Bartalis Izabella: A sajátos nevelési igényű tanulók helyzetének felmérése Kovászna- és Hargita megyében	593
Csók Cintia: Négy diplomás pálya mérlegen	594
Eigner Eszter – Prisztóka Gyöngyvér: Alternatív kerettantervek alkalmazásának vizsgálata a mindennapos testnevelésben	595
Fodorné Tóth Krisztina: Az elektronikus tanulástámogatás differenciálása a felsőoktatásban: igények és modellek	596
Gyurcsó Júlia: A magyarországi evangélikus gimnáziumok történetének elsődleges forrásai: az iskolai értesítők (évkönyvek) lelőhely és online elérhetőség szerinti megközelítésben	597
Horváth Cintia – Bognár József: A pedagógusok, testnevelő tanárok, szülők és barátok mintájának hatása megyeszékhelyen tanuló középiskolások egészségmagatartására	598
Horváth László: A hallgatók hangjának bevonása a felsőoktatási kurzusok értékelésébe – egy relatív teljesítményértékelési modellen alapuló eszköz tapasztalatai	599
Horváth Mariann: Kommunikáció a szülőkkel a XXI. században	600

Hrabéczy Anett: Sajátos nevelési igényű hallgatók diplomaszerezését támogató tényezők a felsőoktatásban	601
Kiss Zoltán – Csáki István – Bognár József: A fiatal labdarúgók személyiségét és pályafutását befolyásoló tényezők vizsgálata a szülők és az edzők véleményeinek tükrében	602
Kovács Edina: A digitális kompetencia fejlesztési lehetőségei elektronikus tanulástámogató rendszerekben	603
Kovács Karolina Eszter – Moravec Marianna: Az iskolán kívüli sport és tanulmányi eredményesség kapcsolatrendszer a 2016-os OKM adatok alapján	604
Kun András István – Kiss Marietta: Felsőoktatási intézmények honlapjainak tartalma mint a minőség jelzése	605
Lükő István – Molnár György: Digitális kompetencia keretrendszerek fejlesztések kihívásai – pedagógusi reflexiók alapján	606
Máté-Szabó Barbara: A szakmai tanárképzés hallgatói összetétele Magyarországon	607
Mészáros Attila – Molnár György: Horizontok a digitális pedagógia kihívásaiban és válaszaiban .	608
N. Császi Ildikó – Dringó-Horváth Ida – Menyhei Zsófia: A pedagógiai digitális kompetencia szükségessége a tankönyvpiac változásai tükrében	609
Nagy Adám: A Magyar Pedagógia folyóirat műhelyfüggéséről	610
Németh Balázs – Fodorné Tóth Krisztina: Összehasonlító felnőtt-tanulási és lifelong learning tanulmányok: az INTALL projekt blended learning módszertana	611
Nyilas Orsolya: „Van, aki forrón szereti” Mátészalkát – példaértékű közösségépítés Szabolcs-Szatmár-Bereg megye kisvárosában	612
Sós Tamás: A megváltozott munkaerőpiaci kompetencia kereslet és a szakképzési kínálat közötti összefüggések vizsgálata regionális metszetben	613
Styrna Katalin: A kortárs képzőművészet tanítása - kiállítás 15-18 évesek munkáiból	614
Szigeti Fruzsina: A debreceni doktoranduszok vándorlási hajlandósága az életminőség-dimenziók függvényében	615
Szőke-Milinte Enikő – Németh Zsolt: Erőszakmentes kommunikáció, mint konfliktuskezelési technika az iskolában	616
Takács Gabriella – Németh Zsolt: Esettanulmány egy tanár-diák közötti konfliktus megoldási nehézségeiről	617
Tomori Tímea: A pedagógiai idő és a módszertani kultúra kérdése egy kérdőívvel vizsgált kutatásban	618

PTE BTK Neveléstudományi Intézet

XIX. ORSZÁGOS NEVELÉSTUDOMÁNYI KONFERENCIA
Pécs, 2019. november 7-9.

KÖSZÖNTŐK

DÉKÁNI KÖSZÖNTŐ

Szeretettel köszöntöm a XIX. Országos Neveléstudományi Konferencia minden résztvevőjét!

Mindig nagyszerű élmény, ha a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara adhat otthont egy tudományterület nemzetközi konferenciájának. Különösen igaz ez akkor, amikor a társadalom számára aktuálisan és közvetlenül is megtapasztalható annak a tudománynak sokféle eredménye, nézőpontja, szemlélete. Mint mindannyian tudjuk, a neveléstudomány ilyen, hiszen legyen bármely elvont egy adott kutatás témája, közvetlenül érintkezik a különböző társadalmi intézményrendszerekkel és színterekkel. Karunk ezért is tartja kiemelten fontosnak a Neveléstudományi Intézet több évtizedes, a PTE arculatának és világának egészét formáló tudományos tevékenységét.

Biztos vagyok abban, hogy Pécsen nem csupán a tudósok büszkék pécsi gyökereikre, de az itt végzett pedagógusok, legyenek bármely szakosok, viszik tovább a pécsi bölcsészkar által képviselt értékeket.

Karunkon első ízben kerül megrendezésre hazánk legnívósabb és a legtöbb kutatót aktivizáló neveléstudományi konferenciája. Szándékaink szerint a rendkívül színes program a tudományos diszkusszió mellett a kulturális eseményeken való részvételt is lehetővé teszi. Mindezeket túl javaslom Önöknek, hogy az egyetemi színterek mellett bátran fedezzék fel Pécs csodáit.

A Kar nevében köszönettel tartozunk Önöknek, hogy részvételükkel hozzájárulnak ahhoz, hogy az ONK karunk kiemelt tudományos rendezvényeként városunk és az egyetem hírnevét is öregbíti, gazdagítja.

Eredményes, élményekkel teli programot, sok új találkozást, tudományos és kulturális feltöltődést kívánok mindannyiuknak!

Heidl György dékán
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

ELNÖKI KÖSZÖNTŐ

A XIX. Országos Neveléstudományi Konferencia (ONK) Tudományos Programbizottsága és szervezői nevében szeretettel köszöntjük a konferencia résztvevőit!

A Magyar Tudományos Akadémia Pedagógiai Tudományos Bizottsága által 19 éve útjára indított nagy hagyományú rendezvény az évek során egyre szélesebb tematikát és gazdag kutatói réteget inspiráló tudományos eseménnyé nőtte ki magát. E széles spektrumot tovább erősítve, ugyanakkor újabb konstruktív találkozási pontok lehetőségét kínálva határoztuk meg a konferencia címét: NEVELÉSTUDOMÁNY – HORIZONTOK ÉS DIALÓGUSOK.

A XIX. ONK tematikája a nemzetközi trendekhez és a konferenciát szervező intézmény (Pécsi Tudományegyetem) arculatához igazodik. A konferencia legfontosabb célja, hogy a neveléstudomány sokszínű területeit és ezek eredményeit az oktatási rendszer mélyebb megismerése és fejlesztése érdekében felszínre hozza, és megteremtse a dialógusok lehetőségét. Ennek eléréséhez fontosnak tartjuk az interdiszciplinaritást, a multiperspektivikus gondolkodásmódot, a kutatók és kutatócsoportok különböző tudományos horizontjainak határozott megjelenítését. Ezek együttesen eredményezhetnek egy olyan sikeres konferenciát, amely biztos segítséget nyújthat a résztvevők és kutatóhelyek szakmai kapcsolatainak elmélyítéséhez; a köznevelésből, tudomány világából érkező szakemberek közötti párbeszéd megteremtéséhez, mert mindez szükséges ahhoz, hogy a neveléstudomány érvényes válaszokat tudjon adni a harmadik évezred kihívásaira.

Az idei ONK számunkra különleges. A Pécsi Tudományegyetem először ad otthont e konferenciának, először adódik lehetőségünk – a tradíciókra építve – megmutatni nyitott, befogadó szellemi műhelyünket, „vendégül látni” a hazai és nemzetközi neveléstudományi szakmai közösség képviselőit.

Kívánunk minden résztvevő számára élményekben gazdag napokat, tartalmas beszélgetéseket. Bízunk benne, hogy a „pécsi szál”-al bővülő Országos Neveléstudományi Konferencia ismét emlékezetes marad.

Híves-Varga Aranka
a konferencia elnöke

Székely-Trendl Fanni
a konferencia titkára

PTE BTK Neveléstudományi Intézet

XIX. ORSZÁGOS NEVELÉSTUDOMÁNYI KONFERENCIA
Pécs, 2019. november 7-9.

PLENÁRIS ELŐADÁSOK

**THE CONSTRUCTION OF EDUCATIONAL KNOWLEDGE:
THE CASE OF THE DALTON PLAN IN GREAT BRITAIN AND THE UNITED STATES
(1920-1925)**

MARÍA DEL MAR DEL POZO ANDRÉS

University of Alcalá (Spain)

One of the best known methods of the Progressive Education is the Dalton Plan. Its originator, the American educator Helen Parkhurst, has supervised the first trial in the High School of Dalton (Massachusetts) in 1920, and later on she was applying it in the private elite Dalton School of New York, that still existing today. The method was rather influential in the 1920s in the Anglo-Saxon countries, especially in Great Britain and The Netherlands, whereas it was less predominant in the United States. The principles of the Dalton Plan were in the basis of some methodologies for the university teaching that were put into practice in the 1970s; for instance learning contracts, now broadly used in many European and American universities.

The lecture will try to explore two fields that have inspired my recent investigations. In first term, I will analyse the marketing strategies used in Great Britain for transforming the Dalton Plan into a pedagogical brand related with individualisation practices. These strategies can explain the immediate success of this methodology in the Britishinfluenced areas. In second term, I will study the academic strategies used in the United States for defining and spreading out the pedagogical knowledge about the Dalton Plan. This scientific insight, built up around 1925, is still part of many History of Education textbooks all over the world. Both perspectives will drive me to reflect on the power of the networks in the construction of educational knowledge.

AGYHULLÁMOK – MEMÓRIA – KREATIVITÁS: BELSŐ VILÁGUNK ÉS AZ INFORMÁCIÓ-ROBBANÁS HATÁSAI

FREUND TAMÁS

Magyar Tudományos Akadémia, Kísérleti Orvostudományi Kutatóintézet

Az előadás első részében a tanulási és memória folyamatokban szerepet játszó idegsejt hálózatok működése kerül bemutatásra. Az agyi hullámtevékenység keletkezése, szerepe az emlékek beágyazásában, és ennek szabályozása olyan pályák által, amelyek érzelmekről, motivációról – azaz belső világunkról – szállítanak impulzusokat. Az előadás második részében az információrobbanás következményeiről lesz szó, a tanulásra, a belső világra, érzelemgazdagságunk alakulására gyakorolt hatásairól, illetve ebből következően társadalmi fejlődésünk egy-két zsákutcájáról a biológiai evolúcióból vett analógiák alapján. A harmadik rész tárgya a kreatív gondolkodó képesség kialakulásában alapvető belső világ gazdagításának módjai, ebben a művészeti nevelés, a zene kiemelkedő szerepe, a passzív befogadás mellett az aktív részvétel jelentősége az értékteremtésben (közösségi alkotómunka, kamarazene, kórusmuzsika).

PTE BTK Neveléstudományi Intézet

XIX. ORSZÁGOS NEVELÉSTUDOMÁNYI KONFERENCIA
Pécs, 2019. november 7-9.

SZIMPÓZIUMOK

A FELSŐOKTATÁSI LEMORZSOLÓDÁS INDIVIDUUM SZINTŰ INTERPRETÁCIÓINAK ELEMZÉSE

Szimpóziumvezető:

Pusztai Gabriella
Debreceni Egyetem
gabriela.pusztai@gmail.com

Opponens:

Fináncz Judit
Kaposvári Egyetem
financz.judit@ke.hu

Előadások:

1. Pusztai Gabriella – Fényes Hajnalka – Szigeti Fruzsina – Pally Katalin: Lemorzsolódási scenáriók. A hallgatói interpretációk mentén kialakított lemorzsolódási ok-csoportok jellemzői
2. Csók Cintia – Hrabéczy Anett: A lemorzsolódott hallgatók tanulmányi pályafutása
3. Markos Valéria – Kocsis Zsófia: A felsőoktatási hallgatók önkéntes és fizetett munkavállalása a lemorzsolódás folyamatában
4. Várad Judit – Demeter-Karászi Zsuzsanna – Kovács Klára – Dusa Ágnes Réka: Az extrakurrikuláris és a szabadidős tevékenységek összefüggései a lemorzsolódás okaival
5. Tóth Dorina Anna – Ceglédi Tímea – Kovács Edina – Zolnai Erika: A társas támogatás hatása a lemorzsolódási kockázatra

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: felsőoktatás, expanzió, szelekciós tényezők, lemorzsolódás

A lemorzsolódás magyarázatait illetően leszögezhetjük, hogy természetesen a manifeszt okok és a latens okok egybeesése a felsőoktatási tanulmányok megszakítása esetében sem várható, a lemorzsolódáson átesett, s a sokszor még a kikérdezés pillanatában is a helyüket kereső fiatalok maguk sem képesek magabiztosan reflektálni a kudarcaik mögött rejlő tényezőkre. Ennek ellenére a hallgatói percepciók vizsgálata és elemzése mindenképpen indokolt, hiszen egy olyan jelentős döntés mögött, mint a felsőoktatási tanulmányok félbehagyása, mindenképp egyedi kalkuláció áll, még ha ez a kalkuláció nem is hordozza magán a racionális döntések sajátosságait. Ennek oka az, hogy a lemorzsolódási döntés meghozatalakor általában nem áll minden szükséges információ a hallgatók rendelkezésére, s még ha ez meg is történne, akkor sem lennének képesek ezeket minden esetben optimális módon értelmezni. A lemorzsolódási döntések megszületését magyarázó tényezők egy része makroszintű. A hallgatókat többé-kevésbé explicit módon tartják nyomás alatt a nemzetközi és hazai szereplők által működésbe hozott oktatáspolitikai trendek, programok, reformok – vagy ezek jórészt nem tervezett következményei. A mezoszintű tényezők között intézményi policy hatásaival is kell számolnunk. A szakirodalomban jól ismert lépés az egyes intézmények, szakmai csoportok reformokat fékező szerepe, amit diszfunkcióként is nyilvántarthatunk, másrészt viszont lényeges funkciójuk, hogy a hallgatók felé stabilitás értékét jeleníthetik meg az extrém, doktriner, hatásbecslést nélkülöző oktatáspolitikai lépésekkel szemben. A felsőoktatási lemorzsolódás rizikófaktorait tekintve jelentős mozgásterük van a felsőoktatási intézményeknek, s ettől jól elkülöníthetők a lemorzsolódás mikroszintű faktorai, de ezek közül sem mindet képes azonosítani a hallgató. A lemorzsolódás okával kapcsolatos hallgatói percepciók feltárása mégis azért fontos, mert, ahogy a tanulmányi előrehaladást vizsgáló döntésméleti iskola is megállapítja, a továbbhaladási döntéshelyzetekben általában nem egyetlen okról, hanem többszörös okságról beszélhetünk. Az okok, a magyarázatok tehát egy sajátos hálózatot alkotnak, s az így kitapintható magyarázatokban latens módon megjelenhetnek jól azonosítható makro- és mikroszintű okok is. Ezzel magyarázható, hogy érdemesnek tartottuk külön figyelmet szentelni az elemzés során a hallgatók által megjelölt magyarázatok együttállásának. A szimpózium előadásai lemorzsolódottak és lemorzsolódási kockázatban levők adataira alapozva teszik mérlegre a lemorzsolódással foglalkozó szakirodalom állításait. A kutatócsoport a lemorzsolódott hallgatók kvalitatív vizsgálatának tapasztalatai alapján megtervezett kvantitatív, kérdőíves vizsgálatot végzett, majd a lemorzsolódási kockázatban levő költségtérítéseket újabb interjú vizsgálatban kereste meg. Az előadások a kutatócsoport munkájának továbbgondolásra méltó tudományos eredményeit mutatják be.

A 123847 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a K_17 program finanszírozásában valósult meg.

LEMORZSOLÓDÁSI SZCENÁRIÓK. A HALLGATÓI INTERPRETÁCIÓK MENTÉN KIALAKÍTOTT LEMORZSOLÓDÁSI OK-CSOPORTOK JELLEMZŐI

PUSZTAI GABRIELLA – FÉNYES HAJNALKA – SZIGETI FRUZZSINA – PALLAY KATALIN

Debreceni Egyetem

gabriela.pusztai@gmail.com

Debreceni Egyetem

fenyesh@gmail.com

Debreceni Egyetem BTK Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

szigeti.fruzsina.89@gmail.com

Debreceni Egyetem

p.katinka16@gmail.com

Kulcsszavak: lemorzsolódás, lemorzsolódási okok, kvantitatív elemzés, felsőoktatás

A lemorzsolódás jelensége azok közé tartozik, melyek miatt a felsőoktatás nem képes ellátni sokszínű társadalmi funkcióit. A felsőoktatási rendszerek nemzetközi összehasonlításban jellemezhetőek a bejutás, bennmaradás és eredményesség korosztályos arányai, valamint mindezek társadalmi egyenlőtlenségei alapján. A nemzetközi kutatások szerint a tömeges felsőoktatásba bekerülők között általában kétszer annyian vannak a magas társadalmi státusú családokból származók, mint az alacsony státusúakból, s ennek ellenére tízedannyian végeznek az utóbbiak közül (Vossentejn, 2015). Magyarországon, ahol a közoktatásban is meghatározó a társadalmi háttér erős befolyása, a felsőoktatásban tovább erősödnek az egyenlőtlenségek (Ceglédi, 2012). Továbbá természetesen igen jelentős képzésterületi eltérései lehetnek (Fényes, 2010). A rendszer szintjén a lemorzsolódás elveszített tehetségeket és elvesztegetett erőforrásokat jelent, és az egyén szintjén is súlyos következményekkel jár: a kiesett idő, a diplomaszerzés elmaradásával vagy kitolódásáig elérhető alacsonyabb bérezés, a munkanélküliség, valamint a kudarcos felsőoktatási karrier nyomán megjelenő mentális és egészségügyi problémák. A lemorzsolódás okainak vizsgálata során a szakirodalom megkülönbözteti az oktatásból kifelé húzó (pull), a rendszer felől érkező kiszorító (push) és a külső és az intézményi erők semlegessége mellett megvalósuló célvesztés (fall-out) típusú okokat (Doll et al., 2013). Előadásunkban egy 2018-as 605 fős lemorzsolódott hallgatói adatbázist elemzünk. Elsősorban a felsőoktatási lemorzsolódási scenáriók azonosítására törekedtünk felhívva a figyelmet arra, hogy a lemorzsolódás sokarcú jelenség. A lemorzsolódás okait klaszterelemzéssel típusokba rendeztük, majd a lemorzsolódási típusokat a volt hallgatók társadalmi-kulturális háttére és a felsőoktatási lemorzsolódással kapcsolatos döntéseik és értékelésük mentén vizsgáltuk meg keresztábrák és az összehasonlító átlagok módszere segítségével. Eredményeink szerint négy típus rajzolódott ki (a szakirodalomban levő három típus mellett egy negyedik típust is sikerült azonosítani): az anyagi és munkavállalási okok miatt lemorzsolódók (PULL típusú), tanulmányi, intézményi okokat megjelölők (PUSH típusú), reflektálatlan lemorzsolódók (PULL és PUSH együtt) valamint kiábrándulók, motivációvesztők (FALL OUT típusú). A négy klasztert ezután megvizsgáltuk a hallgatók társadalmi-kulturális háttére és a felsőoktatási lemorzsolódással kapcsolatos döntéseik és értékelésük mentén. Kutatásunk tanulsága, hogy a lemorzsolódás oka nem kizárólag anyagi természetű, de ez érinti a hallgatók negyedét. A tanulmányi okok miatt lemorzsolódó csoport, amely a legkisebb mértékű saját kulturális tőkével rendelkezik, a felsőoktatási intézményben nem kap támogatást problémái megoldására. A magasabb státusú családok gyermekeire a felsőoktatásból való kiábrándulás veszélye leselkedik, a hátrányos helyzetű családok gyermekei, akik jelentős erőfeszítést tettek a bejutásért, a tudásvágyuk és az intézmény iránti tiszteletük erős, nem tudnak reflektálni kudarcukra.

A LEMORZSOLÓDOTT HALLGATÓK TANULMÁNYI PÁLYAFUTÁSA

CSÓK CINTIA – HRABÉCZY ANETT

Debreceni Egyetem

csokcintia@gmail.com

Debreceni Egyetem

hrabeczyanett@gmail.com

Kulcsszavak: felsőoktatási expanzió, szelekciós tényezők, lemorzsolódás

A felsőoktatási expanzió hazai megjelenése a megnövekedett hallgatószám mellett a képzéseket végzettség nélkül elhagyók számának emelkedésével is járt. (Szemerszki, 2018) A nagyszámú lemorzsolódást a hazánkban 2006-tól bevezetett többciklusú felsőoktatási struktúra sem tudta eredményesen felszámolni. (Wolter et al. 2014, idézi Pusztai, 2018) Bár a szakértők egyetértettek abban, hogy a lemorzsolódás okai nem feltétlenül a felsőoktatási évek alatt jönnek létre, orvoslásuk ezen oktatási szint feladatává vált. (Pusztai, 2018) A különböző középiskolátípusokból és intézményekből a felsőoktatásba érkező hallgatók életútja is jelentősen különbözhet. (Müller – Schneider, idézi Szemerszki, 2018) Korábbi kutatások keretében igazolást nyert a középiskolai kapcsolatok hatása az egyetemi tanulmányokra (Csók et al. 2018), ugyanakkor a választott egyetemi és a középiskolai tanulmányok jellege közti jelentős eltérés elősegítheti a felsőoktatási tanulmányok sikertelenségét (Bocsi et al. 2018) Jelen előadás célja, hogy feltárja a lemorzsolódott hallgatók középiskolai tanulmányok, a továbbtanulási motívumok és a többletpontok lemorzsolódással való összefüggését. Többféle módszer együttes alkalmazásával közelítettünk a kérdéshez. A kutatócsoportunk olyan volt hallgatókat keresett fel, akik az elmúlt tíz évben diplomaszerezés nélkül megszakították a felsőfokú tanulmányaikat. A kérdőíves vizsgálat (N=605) adatai alapján a kutatóközpont négyféle lemorzsolódás típust azonosított, elkülönítette az anyagi és munkavállalási okok miatt lemorzsolódókat, a tanulmányi és intézményi okokat megjelölőket, a reflektálatlan lemorzsolódókat, valamint felsőoktatási tanulmányokban csalódókat. Elemzésünkben feltártuk az összefüggéseket a vizsgált dimenziók (középiskolai tapasztalatok, továbbtanulási aspirációk, többletpontok) és a lemorzsolódott hallgatók klaszterei között. Ezután az adatok mélyebb értelmezéséhez kilenc félig strukturált interjút elemeztünk az iskolai pályafutás és a pályorientáció aspektusából. A középiskolai tapasztalatok és a tanulmányok félbehagyásának okai között szignifikáns összefüggéseket találhatunk. A klaszterközi különbségeket tekintve kiemelendő, hogy az anyagi okok miatt lemorzsolódók körében felülreprezentált volt a társadalmi mobilitás reménye, és hogy az adott szakon nem kellett tandíjat fizetni. Továbbá a szakban és a továbbtanulásban csalódók esetében volt a legjellemzőbb, hogy még nem akartak dolgozni, és anyagilag is megengedhették maguknak az útkeresést. A többletpontok esetében fontos eredmény, hogy a többletteljesítményért (nyelvvizsga, emelt szintű érettségi, versenyeredmények) plusz pontot szerzők esetében volt a legmagasabb a tanulmányi okok miatti lemorzsolódás, vagyis a felsőoktatás nem tudott gazdálkodni a jobb képességekkel. Az anyagi okokból lemorzsolódók leginkább a hátrányos helyzetért és OKJ bizonyítványért pontot igénylők körében emelkednek ki. A szakban való csalódás a középfokú nyelvvizsgát szerzettek körében magasabb.

A FELSŐOKTATÁSI HALLGATÓK ÖNKÉNTES ÉS FIZETETT MUNKAVÁLLALÁSA A LEMORZSOLÓDÁS FOLYAMATÁBAN

MARKOS VALÉRIA – KOCSIS ZSÓFIA

Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért

markosvaleria.90@gmail.com

Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola Neveléstudományi Program

zsofikocsis6@gmail.com

Kulcsszavak: felsőoktatási expanzió, szelekciós tényezők, lemorzsolódás

Előadásunkban a felsőoktatásban tanuló fiatalok önkéntes és fizetett munkavégzésének jellemzőit vizsgáljuk és azt, hogy a tanulmányok melletti munkavégzés milyen szerepet játszik a felsőoktatásból való lemorzsolódásban. A korábbi kutatásaink azt mutatták, hogy a felsőoktatási hallgatók önkéntes és fizetett munkavállalását növekvő tendencia jellemzi (Markos, 2018; Kocsis, 2017) és ezen munkaformáknak számos előnye van a jövőbeli megtérülés szempontjából (Riggert et al., 2006; Roshchin – Rudakov, 2015). Ugyanakkor a kutatások arra is felhívják a figyelmet, hogy a lemorzsolódás egyik lehetséges okaként is megjelenik a munkaerőpiac vonzása (Masevičiūtė et al., 2018; Kun, 2013). Jelen előadás célja annak vizsgálata, hogy a tanulmányok melletti munkavállalásnak milyen szerepe van a lemorzsolódás folyamatában. Vizsgáljuk, hogy a hallgatók mennyiben hajlandóak megszakítani tanulmányaikat az önkéntes és fizetett munkavégzésükért cserében és azt, hogy a lemorzsolódott hallgatók milyen gyakran és milyen okokból végeztek fizetett munkát és önkéntes munkát a tanulmányaik során. 20 lemorzsolódott és 25 költségtérítéses hallgatóval készült kvalitatív elemzésre alapozva igyekeztünk megérteni a hallgatók munkavállalásának okait és hatásmechanizmusait. Részben ezek tapasztalataira alapozott kvantitatív kutatásunkban olyan egykori hallgatókat kerestünk fel, akik az elmúlt évtizedben diplomaszerezés nélkül félbehagyták tanulmányaikat (N=605). Klaszterelemzéssel megkülönböztetett lemorzsolódási tipológia egyik markáns típusa az anyagi és munkavállalási ok miatti lemorzsolódás (a tanulmányi és intézményi okok, a motivációvesztők és a reflektálatlanok mellett). Az adatok alapján megállapítható, hogy a rendszeres munkavállalás átlagosan a válaszadók negyedét érintette, a legmagasabb munkavállalási arány az anyagi okok és a munkavállalás miatt lemorzsolódókat, valamint a szakban és továbbtanulásban csalódottakat jellemezte. Az önkéntes munkavégzés tekintetében az eredmények azt mutatják, hogy a lemorzsolódott hallgatók kisebb arányban önkénteskedtek tanulmányaik alatt, mint általában a felsőoktatási hallgatók. Az önkéntesség motivációi tekintetében arra a megállapításra jutottunk, hogy a reflektálatlanok számára volt legfontosabb önkéntességi motiváció a munkatapasztalat szerzés. Őket a tanulmányi okok miatt lemorzsolódók, az anyagi és munka miatti lemorzsolódók és a kiábrándulók követték. Az eredményeinkből arra következtethetünk, hogy több típusnál is hiányos volt a pályaválasztás szakmailag igényes támogatása, elmarad a várakozástól a felsőoktatási intézményeknek a gyakorlati képzésre, a gyakorlati helyekkel való együttműködésre alapozott munkaformáinak alkalmazása.

AZ EXTRAKURRIKULÁRIS ÉS A SZABADIDŐS TEVÉKENYSÉGEK ÖSSZEFÜGGÉSEI A LEMORZSOLÓDÁS OKAIVAL

VÁRADI JUDIT – DEMETER-KARÁSZI ZSUZSANNA – KOVÁCS KLÁRA –
DUSA ÁGNES RÉKA

Debreceni Egyetem

judit.varadi.06@gmail.com

Debreceni Egyetem

zsuzsanna.karaszi@gmail.com

Debreceni Egyetem

kovacs.klarika87@gmail.com

Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért

agnesdusa@gmail.com

Kulcsszavak: lemorzsolódás, extrakurrikuláris, szabadidős tevékenységek, vallásosság

Napjainkban az oktatáspolitikai törekvései között a lemorzsolódók arányának csökkentése az egyik legfőbb prioritás. A tömegesedés bár lehetővé tette egy szélesebb hallgatói réteg számára a felsőoktatás világába való bejutást, egyidejűleg a lemorzsolódás arányát is növelte. Ma már nemcsak a közoktatás területén, hanem a felsőoktatásban is fontos problémának bizonyul, mivel egyéni, intézményi és társadalmi szinten is veszteséget okoz (Szemerszki, 2018). A lemorzsolódás lehetséges okainak feltárása jelentősen hozzájárulhat a probléma releváns kezelésének kialakításához. Előadásunk célja feltérképezni a lemorzsolódás okai és az extrakurrikuláris, szabadidős tevékenységek, civil csoporttagságok lemorzsolódás indokaival kapcsolatos összefüggéseit. Kutatásunk elméleti háttérében azokra a korábbi kutatási eredményekre alapozunk, melyek szerint a közösségi, civil kapcsolathálókhöz tartozás erősíti a tanulmányok sikeres befejezése melletti elkötelezettséget (Pusztai, 2011; 2013), a készségeket, képességeket fejlesztő extrakurrikuláris és szabadidős tevékenységek, illetve tanulás pedig hozzájárulnak az inkorporált kulturális tőke növekedéséhez (Bourdieu, 1998). Elemzéseinkhez a kutatóközpontunk 2018-ban végzett kérdőíves kutatása során készült adatbázist használtuk fel (DEPART 2018), melynek keretében hólabda módszerrel 605 lemorzsolódott hallgatót kérdeztünk meg országos szinten. Az elemzés első lépésében klaszteranalízist használva négy lemorzsolódási csoportot különítettünk el. Eredményeink azt mutatják, hogy a tanulmányi kötelezettségek elhanyagolása a szakban és továbbtanulásban csaldók körében szoros összefüggést mutat az értékpreferenciák eltolódásával, a szórakozással, bulizással töltött idő megnövekedésével. Szintén megállapíthatjuk, hogy a lemorzsolódók csekély számban vesznek részt a különböző extrakurrikuláris tevékenységekben és civil csoportokban, s a részvétel, valamint a vallásosság különböző formái nem állnak összefüggésben a lemorzsolódás okaival. A nyelvvizsgára való felkészülés érdekében vállalt extrakurrikuláris terheket, vagyis az idegennyelv-tudást a felsőoktatás nem tudja hasznosítani, a szabadidejüket nyelvtanulásra áldozó hallgatók legnagyobb arányban a tanulmányi okok miatt lemorzsolódók és a felsőoktatási tanulmányaikban csaldó fiatalok között találhatók. A tanulmányi okok miatti lemorzsolódók körében magasabb arányban voltak civil szervezeti tagok, míg az anyagi okok miatti lemorzsolódókat erőteljesebben vonzották a politikai szervezetek. Eredményeink felhívják a figyelmet arra is, hogy az intézmények kevésbé tudnak a hallgatók igényeinek megfelelő extrakurrikuláris lehetőségeket biztosítani. A szabadidős tevékenységek elemzése arra is figyelmeztetett, hogy a prevenció programokban célszerűen kell hangsúlyt fektetni a tanulmányi kudarcok kezelésére, mert a bulizást, a nagy mennyiségű alkoholfogyasztást a tanulmányi kudarcok és csaldás kiváltotta stressz előli menekülőútként azonosítottuk.

A TÁRSAS TÁMOGATÁS HATÁSA A LEMORZSOLÓDÁSI KOCKÁZATRA

TÓTH DORINA ANNA – CEGLÉDI TÍMEA – KOVÁCS EDINA – ZOLNAI ERIKA

Debreceni Egyetem

anna.dorina.toth@gmail.com

Debreceni Egyetem

t.cegledi@gmail.com

Pécsi Tudományegyetem BTK Humán Fejlesztési és Művelődéstudományi Intézet

g.kovacs.edina@gmail.com

Debreceni Egyetem BTK NMTI

zolnai.erika0213@gmail.com

Kulcsszavak: lemorzsolódás, társas támogatás, önköltséges hallgatók

A hallgatói lemorzsolódásról szóló szakirodalom kiemelt tényezőként beszél a társas támogató kapcsolatok különböző formáiról, például a diákokkal való intézményi kapcsolatról (informális és formális oktatói odafigyelés, professzionális tanácsadás), a családról, az egyetemi életbe való beilleszkedésről, valamint a stressz csökkentését segítő kortárs kapcsolatokról (Cohen – Wills, 1985; Cohen, 1988; Coyne et al., 1988; Tinto, 2006; Pusztai, 2011; Kovács et al., 2019). Fő megállapításuk, hogy a társas támogatás - irányától, formájától és intenzitásától függő mértékben és mintázattal - csökkenti a lemorzsolódás kockázatát. Előadásunkban egy magas lemorzsolódási kockázatnak kitett, mégis kitartó hallgatótípust, az önköltséges képzésben tanulók társas támogatási mintázatait vetjük össze a már lemorzsolódott hallgatókéival. A társas támogatás számos lehetséges dimenzió mentén megragadható. Ezekből az intézményen belüli és kívüli, az erős vagy gyenge kötés jellegűek, az együttélésen és nem azon alapuló, valamint a természetes/laikus és professzionális tanácsadás dimenzióit vizsgáljuk kiemelten (Granovetter, 1973; Pusztai, 2011; Kovács et al., 2019). Kérdésünk, hogy mely társas támogatási formák hogyan képesek erősíteni a perzisztenciát. Kutatásunkban a Departure from Higher Education kérdőíves adatbázist használjuk, melyben – a vizsgált alapsokaság elérhetlensége miatt – hólabda módszerrel kerestünk fel országsszerte lemorzsolódott hallgatókat, a korábbi kutatásokhoz képest tetemesebb létszámban (DEPART, 2018, N=605). Az önköltséges hallgatókkal félig strukturált interjút készítettünk, akik kiválasztása a vizsgált csoport sajátosságai miatt szintén hólabda módszerrel történt (2019, N=26). A kvantitatív adatbázisban klaszterelemzést, faktoranalízist, valamint kereszttábla elemzést végzünk a társas támogatás dimenzióinak és azok lemorzsolódásra gyakorolt hatásának megragadására. A kvalitatív adatok tartalomelemzése során a társas támogatás természetét tárjuk fel. Kutatásunk elemzési szakasza folyamatban van, ezért jelen pillanatban várható eredményekről beszélhetünk. Azt feltételezzük, hogy a gyenge intézményi társas támogatás hiányát az intézményen kívüli társas támogatás pótolhatja. Ugyanakkor ez veszélyt rejt magában, ugyanis a felsőoktatástól kifelé húzó erőként (PULL – Kovács et al., 2019) is felléphet például olyan esetekben, amikor a család kulturális tőkéje hiányos a hallgatóévek tartalmas és hatékony kiaknázását illetően, vagy amikor a külső baráti kapcsolatok vagy formális csoporttagságok a diplomától eltávolító értékeket közvetítenek. Kutatásunk gyakorlati jelentősége, hogy eredményeink hozzájárulhatnak a lemorzsolódás csökkentését célzó egyetemi stratégiák kidolgozásához. Többek között olyan intézkedések fejlesztéséhez, amelyek a hallgatók intézményen belüli, valódi társas támogatását erősítik.

A FOGYATÉKOSSÁGÜGY KÜLÖNBÖZŐ HORIZONTJAI

Szimpóziumvezető:

Papp Gabriella

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

papp.gabriella@barczy.elte.hu

Opponens:

Macher Mónika

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Atipikus Viselkedés és Kogníció Intézet

macher.monika@barczy.elte.hu

Előadások:

1. Dukic Monika – Perlusz Andrea: Az „Adj egy ötöst!” szemléletformáló iskolai program eredményessége a statisztikai adatok tükrében
2. Mile Anikó – Papp Gabriella: Történetek az együttnevelésről
3. Szabó Ákosné: „Intim polgárság” – keresgélés egy óvoda és két iskola világában
4. Frankné Mészáros Boglárka: Lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók az Edelényi járásban

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: fogyatékoságügy, intimitás, együttnevelés, szemléletformálás, lemorzsolódás

A tágan értelmezett fogyatékoságügy szorosan kapcsolódik a gyógypedagógia és a Disability Studies kutatási területeihez (Lányiné, 2013), széles tárházat kínálva az életkori és tematikus szempontoknak. A szimpóziium ugyanazon a kutatóbázison építkező, de különböző fókuszú vizsgálatok eredményeit fűzi össze. További közös – a dialógusra számos lehetőséget kínáló – elem a kutatásokban a fogyatékos és nem fogyatékos személyekről alkotott emberkép, a befogadó elemeket is tartalmazó iskolai és iskolán kívüli környezet. Az első előadás a Szerencsejáték Zrt. társadalmi felelősségvállalásán nyugvó szemléletformáló program eredményességét veszi górcső alá. Azt vizsgálja, hogy van-e tényleges, bizonyítékon is alapuló, a pusztán szabadidő eltöltésen túlmutató attitűdformáló hatása a programnak, mely fogyatékos és nem fogyatékos általános iskolás és középiskolás tanulók személyes tapasztalatain, közösen megélt élményein alapul. A kvantitatív stratégia alapján kivitelezett kutatás eredményei ezt megerősítették. A második előadás az iskolában, az együttnevelésben dolgozó gyógypedagógusokat célozza meg. A pedagógus-kutatásokból rendre kimaradnak a gyógypedagógusok (Mile, 2016). A hiánypótló kvalitatív kutatásban nemcsak a gyógypedagógus szerep kerül középpontba, hanem a dialógus és az együttműködés szükségessége is a befogadó pedagógussal, mint oly sokat emlegetett elvárás és szerepelem (Papp, 2007). A harmadik kutatás a szexuális nevelés kérdéskörével foglalkozik (Szabóné, 2017). Az intim polgárság fogalmának értelmezése az európai szexuális nevelés irányelvei alapján, vizsgálata három hazai közoktatási intézményben – egy óvodában és két iskolában – történt esettanulmányok alapján. A pedagógiai programokban a szexuális nevelés sem a személyiségfejlesztés, sem az egészségnevelés szempontjából nem kap olyan hangsúlyt, amely az egyéni szexuális autonómia megvalósulását támogathatná. A negyedik előadás az oktatáspolitikai által is kiemelten kezelt lemorzsolódás kérdéskörét vizsgálja egy Borsod-Abaúj-Zemplén megyei járás öt iskolájában. A kutatás a jogi szabályozás, a statisztikai adatok és számos egyéb információ, illetve interjúk feldolgozása alapján tesz – sok további kutatást inspiráló – megállapításokat a korai iskolaelhagyás hátterében álló társadalmi, demográfiai, etnikai, szociális és egyéni tényezőkről.

AZ „ADJ EGY ÖTÖST!” SZEMLÉLETFORMÁLÓ ISKOLAI PROGRAM EREDMÉNYESSÉGE A STATISZTIKAI ADATOK TÜKRÉBEN

DUKIC MONIKA – PERLUSZ ANDREA

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola, Eötvös Loránd Tudományegyetem BGGYK Gyógypedagógiai Módszertani és Rehabilitációs Intézet

monika.dukic93@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

perand@t-online.hu

Kulcsszavak: attitűd, inklúzió

Az attitűdkutatás története egészen a XX. század elejéig nyúlik vissza. (Géczi – Huszár – Sramó – Mrázik, 2002) Az 1920-as évek kezdetén központi koncepcióvá vált az attitűd meghatározása, így számos pszichológiai nézőpont és definíció született annak körülírására. (Budavári – Takács, 2011) Szerkezeti felosztására is több kísérlet történt az évtizedek során, kutatásunk szempontjából mégis a hármas szerkezetű felosztást emelnénk ki ezek közül. Ez alapján, az attitűdök mindig valamilyen társadalom által létrehozott, társadalmilag konstruált dologra vonatkoznak, de egyénileg kivitelezett lelkiállapotként állnak előttünk. (Csepeli, 2001) Amikor az emberek megismernek egy attitűdtárgyat, felépítik annak kognitív reprezentációját, mely a tárggyal kapcsolatos kognitív, affektív és konatív információkat tartalmazza. (Smith, 1993) Az elmúlt évtizedekben sok kutatás született a fogyatékos személyekkel kapcsolatos attitűd vizsgálatáról, azonban viszonylag kevés azon kutatások száma, melyek a fogyatékossgal kapcsolatos attitűd formálódását vizsgálják. (Kleeman – Wilson, 2007) Az „Adj egy ötöst!” szemléletformáló program fő célkitűzése, hogy a benne részt vevő diákok személyes találkozásokon és élményeken keresztül ismerkedjenek meg a fogyatékossgal élő emberek mindennapjaival, ez által a fiatalok attitűdjének formálása, hogy egy sokszínű társadalom nyitott, elfogadó, felelősen gondolkodó és felkészült tagjaivá válhassanak. Kutatásunkat kvantitatív stratégiára alapoztuk s a fogyatékossgal kapcsolatos attitűd vizsgálata mellett, néhány a beállítódással összefüggő faktort is vizsgálni kívántunk. A mintánkba felső tagozatos általános- és középiskolás tanulók (11-19 év) tartoztak, akik részt vettek az „Adj egy ötöst!” programban. A 2018/2019 pályázati ciklus során, a diákok a Pongrácz (2013) által hazánkban is validált, öt fokú Likert-skálát, a Chedoke–McMaster fogyatékos gyermekek iránti attitűdöt vizsgáló skálát töltötték ki a program megvalósítása előtt (bemeneti skála) és a program megvalósulását követő kb. 30. napon (kimeneti skála). Az adatfelvétel anonim módon, online formában történt. Minden gyermek egyéni azonosítóval rendelkezett, ez alapján tudtuk a bemeneti és kimeneti skálákat egymásnak megfeleltetni, s így kaptuk vizsgálati mintánkat (n=326). A bemeneti kérdőívek átlaga 25,28 (SD=5,01; SEM=0,307), míg a kimeneti kérdőíveké 26,23 (SD=5,55; SEM=0,278) lett. Főbb eredményként azt kaptuk, hogy a vizsgálati mintában szereplő tanulók attitűdje 1 ponttal növekedett a szemléletformáló programot követően, tehát sikerült pozitív irányú változást regisztrálni, melyet páros t-próba segítségével, statisztikailag is alá tudunk támasztani. Összefüggést kerestünk az attitűd átlagértéke és a válaszadók neme, valamint életkora között, ám ezen faktorok esetén nem tudunk kimutatni szignifikáns eltérést. Abban az esetben, ha a válaszadónak volt előzetes kapcsolata fogyatékossgal élő személlyel, úgy statisztikailag is alátámasztható a pozitívabb beállítódás.

TÖRTÉNETEK AZ EGYÜTTNEVELÉSRŐL

MILE ANIKÓ – PAPP GABRIELLA

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar
mile.aniko@barczy.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar
papp.gabriella@barczy.elte.hu

Kulcsszavak: együttnevelés, gyógypedagógus-szerepek

Folyamatban lévő kutatásunk a gyógypedagógus populáció egy sajátos helyzetben lévő csoportjára, az együttnevelést segítő gyógypedagógusok csoportjára fókuszál. Közvetlen előzményének tekinthető az a vizsgálat, amely a gyógypedagógusok szakértelmének, szerepeinek, kompetenciáinak feltárására, elemzésére irányult (Mile, 2016). A gyógypedagógia kutatási témakörei között a gyógypedagógus-kutatások alulreprezentáltak, így az előző kutatás – elsősorban kvantitatív módszereket alkalmazva - a téma alapvető jellemzőit kívánta feltárni. Jelezve, hogy a témakör mélyebb rétegeit kisebb mintákkal dolgozó kvalitatív eljárásokkal lehet vizsgálni. Jelen kutatóprogram – építve az előző kutatás eredményeire – ezt a célt szolgálja. A vizsgálat célja a sikeres együttnevelést segítő gyógypedagógiai tevékenység humán feltételeinek feltárása. Kérdéseink: 1. Milyen gyógypedagógus szerepek jelennek meg a sikeres gyógypedagógiai gyakorlatokban? 2. Milyen szakmai tudás (deklaratív és procedurális), és milyen érzelmi/motivációs tényezők kapcsolódnak a sikeres gyógypedagógus szerepekhez? 3. Hogyan vélekednek a szakemberek az együttnevelésről, a fogadó pedagógusokkal való együttműködésről? A vizsgálat szóbeli kikérdezéssel, narratív (tematikusan fókuszált biográfiai) interjúval zajlik. Az interjúalanyokat együttneveléssel kapcsolatos emlékezetes történetek elmesélésére kérjük. A minta maga a történet, N=100. A kutatás az elemzés során törekszik mind a konkrét-, mind a jelentésszintet is lefedni, melyhez különböző feltáró/feldolgozó módszereket alkalmaz. A kutatás első szintjén az explicit tartalmat kvalitatív elemzéssel tárja fel megadott szempontok mentén, melyek egy része az előző vizsgálat során felvetődött újabb kutatási kérdés. A kutatás második szintjén a narratív interjúk tartalomelemzésével az interjúalanyok saját együttnevelést segítő gyógypedagógiai tevékenységükkel kapcsolatos szemléletmódjáról, véleményéről, motivációjáról vonunk le következtetéseket. A történetek elemzéséhez a MAXQDA programot használjuk. A kutatás jelenlegi fázisában az előző vizsgálat során elvégzett faktoranalízis eredményei alapján vizsgáljuk a következő elemek megjelenését a gyógypedagógusok történeteiben: partnerközpontúság, kompetenciafejlesztés, kulcsfigura az együttnevelésben, a fejlesztés prioritása, szakmai háttér, a különnevelésben folyó gyógypedagógiai tevékenységtől való eltérés, elkülönülés, kéttanáros modell, hatékonyság, szakmai támogatás. A kutatás a sikeres, eredményes együttnevelés gyógypedagógiai humán feltételeinek feltárásával a gyógypedagógiai tevékenység professzionalizálódásához kíván hozzájárulni. A gyógypedagógusok maguk döntik el, pályafutásuk melyik emlékezetes integrációs történetét mesélik el, így már maga a választás is információt hordoz a kutatás számára, hiszen egyrészt az eredményesség feltételei mellett a sikertelenség okai is feltárhatók, másrészt a történetek ismétlődő motívumai alapján rendszerszerű kérdések tárulhatnak fel.

„INTIM POLGÁRSÁG” – KERESGÉLÉS EGY ÓVODA ÉS KÉT ISKOLA VILÁGÁBAN**SZABÓ ÁKOSNÉ**Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar
timarkatimar@gmail.com**Kulcsszavak:** szexuális nevelés, óvoda, iskola, intimitás

Az „intim polgárság” fogalmával Az európai szexuális nevelés irányelvei című, politikusok és szakemberek részére készült kiadványban (2010) találkozunk. Egyenlő jogokkal és hatalommal rendelkező, kölcsönös megértésen és egyetértésen alapuló, autonóm egyéneket definiál. A szexuális hajlamokra, orientációkra, a nőiesség és férfiasság eltérő jelentéstartományaira, továbbá a szülők és gyermekek együttélési módjaira vonatkozik. Alapja az erkölcsi egyezkedés a nemek közötti egyenlőségről, az egyéni szexuális autonómiáról, valamint a kényszertől és kizsákmányolástól való mentességről. A szexuális jogok megismerésének és gyakorlásának színterei a család és a köznevelési intézmények. Az irányelvek korcsoportokra bontva határozza meg a szexuális nevelés területeihez tartozó ismeretanyagokat, valamint a képességek és attitűdök fejlesztését. A gyerekek már négyéves koruk előtt tapasztalatokat szereznek a testről és az intimitásról, valamint a nemek egyenlőségének tiszteletben tartásáról. Négyéves kortól foglalkozik a szexualitással, a szerelemmel, a nemi identitással és szerepekkel, az azonos nemű emberek párkapcsolatával, a szexualitás megjelenésével a médiában, az internet szexualitást formáló hatásával. A 4-6 évesek számára szerepel többek között a társas kapcsolatok közötti különbségtétel, a barátság és szerelem megkülönböztetése, az érzelmek elválasztása és a szexuális visszaélések témakör. Az értelmi fogyatékos fiatalok szexuális nevelésének alapvető elvei: a személyek azonos szexuális igényei, a tudásgyarapítás, a függőség csökkentése, a személyzet, valamint a szülők bevonása, a csoport láthatóságának növelése. A két esettanulmányt egyetemi szakdolgozati kutatások közül választottam. Az egyik egy dél-dunántúli kistelepülés osztatlan óvodájában készült (Dömötör, 2019). Az óvoda pedagógiai programjában megjelennek az európai szexuális nevelés irányelveiben felvázolt mátrix tartalmi. A szülői interjúkban viszont a saját test érintésével kapcsolatos élvezet és örömforrás, a gyengédség, a fizikai közelség, valamint az érzelmek nem szerepelnek. A másik esettanulmány két fővárosi integráló általános iskola pedagógiai programját veti össze a mátrixszal (Wiesner, 2018). Az egyik iskola pedagógiai programja a személyiségfejlesztés területén egyetlen – a mátrixban szereplő – tételt sem tartalmaz, a másik azok felét érinti, szüksézávan. Az egészségfejlesztés 12 tematikus csomópontja közül két-két – eltérő – tartalmat jeleznek. A szexuális visszaélések típusai, elkerülésük és a segítségkérés lehetőségei mindkét programból hiányoznak. Az Oktatás és képzés 2020 európai együttműködési keretrendszer (hazánk részvételével) célként határozza meg valamennyi polgár egyéni, társadalmi és szakmai kiteljesedését, a társadalmi kohézió, az aktív polgári szerepvállalás és a kultúrák közötti együttműködés előmozdítását (Szegedi, 2016). Ezek a tartalmak szoros összefüggésben állnak az európai szexuális nevelés céljaival, a kerettantervek sem lehetetlenítik el a figyelembe-vételüket.

LEMORZSOLÓDÁSSAL VESZÉLYEZTETETT TANULÓK AZ EDELÉNYI JÁRÁSBAN

FRANKNÉ MÉSZÁROS BOGLÁRKA

EGYMI, Tornanádaska
boglarkafanni@freemail.hu

Kulcsszavak: lemorzsolódás, gyógypedagógia, prevenció, beavatkozás

A fejlett országokban az elmúlt évtizedekben kulcskérdéssé vált a korai iskolaelhagyás. A 21. század felgyorsult társadalmi, gazdasági és iskolázási változásai a sikeres társadalmi és munkaerőpiaci integráció érdekében elengedhetelenné teszik a középfokú végzettség megszerzését. Ezért igen fontos, hogy a tanulást értéknek tartó, az élethosszig tartó tanulásra képes és arra motivált fiatalok kerüljenek ki az oktatási rendszerből. Ha ez a funkció nem működik megfelelően, nagyobb az esély az iskolai lemorzsolódásra. Az iskolai lemorzsolódás hosszú, többtényezős társadalmi folyamat következménye (Lyche, 2010). A 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről alapján az a tanuló számít lemorzsolódással veszélyeztetettnak, akinek az adott tanévben a tanulmányi átlageredménye közepes teljesítmény alatti, vagy a megelőző tanévi átlageredményéhez képest legalább 1,1 mértékű romlást mutat, és esetében komplex, rendszerintű pedagógiai intézkedések alkalmazása válik szükségessé (Nkt. 4. § 37. bek.). Csökkentése érdekében Magyarországon kötelező jelleggel bevezetésre került a lemorzsolódás megelőzését szolgáló korai jelző- és pedagógiai támogató rendszer (OH 2017). Az általános iskolák felső tagozatán, valamint a középiskolákban a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók száma a 2016-2017-es tanév második félévétől nyilvánossá és nyomonkövethetővé vált. A rendszer nem terjed ki teljes részletességgel a közoktatás minden színterére, adatai összegyűjtése és elemzése során viszont átfogó képet kaphatunk országos, regionális, megyei, járási, valamint a települések iskolái szintjén a lemorzsolódás adatairól. Kutatásom során az iskolai lemorzsolódást vizsgáltam Borsod-Abaúj- Zemplén megye Edelényi járásának öt közoktatási intézményében. Munkám célja az volt, hogy az iskolai oktatás sikeresebbé tétele érdekében feltérképezzem a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók arányát az 5-8. évfolyamokon. Mivel az iskolai lemorzsolódási veszélyeztetettség hátterében komplex szociális és egyéni tényezők is találhatóak, a statisztikai elemzések mellett interjúkat készítettem a vizsgált iskolák igazgatóival, akiktől a veszélyeztető tényezőkön kívül a lemorzsolódás megelőzését, csökkentését szolgáló törekvéseikről is tájékozódhattam. A számszerű adatok nagy csoportra kiterjedő vizsgálata folyamatos, az elvárt 10% alatti határhoz közelítő csökkenést mutatott. Az Edelényi járás öt iskolájának vizsgálata során nem tapasztaltam a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók arányának kedvező változását, az adatok hullámzó tendenciát mutattak.

A LEMORZSOLÓDÁS ISKOLAI ÉS TANULÓI TÉNYEZŐI

Szimpóziumvezető:

Fehérvári Anikó

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

fehervari.aniko@ppk.elte.hu

Opponens:

Varga Aranka

Pécsi Tudományegyetem

varga.aranka@pte.hu

Előadások:

1. Széll Krisztián – Fehérvári Anikó – Szabó Lilla – Paksi Borbála: Az iskolai lemorzsolódás és légkör szervezeti szintű összefüggései
2. Szabó Lilla – Széll Krisztián – Paksi Borbála – Fehérvári Anikó: Lemorzsolódás az iskolai kötődés tükrében
3. Paksi Borbála – Széll Krisztián – Szabó Lilla – Fehérvári Anikó: Lemorzsolódás és deviáns viselkedés
4. Tókos Katalin – Rapos Nóra – Lénárd Sándor – Szivák Judit: Tanulási környezet és a lemorzsolódás összefüggései a vizsgált iskolákban

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: iskolai lemorzsolódás, tanulási környezet, iskolai légkör, iskolai eredményesség, pedagógiai gyakorlat

A szimpózium elméleti háttérét azok a kutatások adják, amelyek az iskolai lemorzsolódást komplex módon közelítik meg, a tanuló egyéni, társadalmi, gazdasági helyzete mellett figyelembe veszik a tanulási környezet mikro, mezo, makro színtereit is (Rumberger, 2008, 2012; Lyche, 2010). A szimpózium egy 2018 őszi zajló empirikus kutatás adatain keresztül kísérli meg bemutatni ezt a komplexitást. A kutatás elektronikus kérdőíves adatfelvételének célcsoportjai négy megye és a főváros általános iskolai pedagógusai, iskolavezetői és tanulói. A hozzáférés alapú mintát összességében 1967 tanuló, 1255 pedagógus/iskolavezető válasza alkotják. A kutatás fő kérdése, hogy milyen tényezők segítik elő, valamint gátolják (push/pull hatás) az iskolai lemorzsolódást. Az első előadás bemutatja a vizsgálat elméleti keretét és az ehhez igazodó kutatási keretet, a kutatás eszközeit, módszereit, mintáját, valamint kitér az iskolai eredményesség, lemorzsolódás és az iskolai klíma összefüggéseire. A következő előadás a tanulói adatbázison keresztül elemzi az iskolai kötődés és lemorzsolódás kapcsolatát. A kötődés az iskolai teljesítménnyel, különböző viselkedésbeli és személyiségbeli jellemzőkkel, a társas kapcsolatrendszer kiterjedtségével, valamint az általános jólléttel való összefüggését számos kutatás igazolja. E vizsgálat is megerősíti ezt, különösen a társakhoz és tanárokhoz való kötődés mutat kapcsolatot a lemorzsolódással. A harmadik előadás szintén a tanulói adatokon keresztül tárja fel a lemorzsolódás befolyásoló tényezőket. Az előadás a különböző devianciák hatását, összefüggéseit elemzi, mint a komplex modell egyéni viselkedés egyik dimenzióját. A szimpózium utolsó előadása pedagógusok (osztálytermi) tanítási és tanulástámogatási gyakorlatát, ezzel kapcsolatos nézeteit állítja középpontba, azt vizsgálva, hogy ezen dimenzió hogyan hat az iskolai lemorzsolódásra. A szimpózium előadásai hozzájárulnak ahhoz, hogy komplex módon, egyéni (tanulói) és iskolai szinten is feltárjuk az iskolai lemorzsolódásra ható tényezőket.

EFOP-3.1.2-16-2016-00001 azonosítószámú, „A köznevelés módszertani megújítása a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése céljából – Komplex Alapprogram bevezetése a köznevelési intézményekben” című pályázati program

AZ ISKOLAI LEMORZSOLÓDÁS ÉS LÉGKÖR SZERVEZETI SZINTŰ ÖSSZEFÜGGÉSEI

SZÉLL KRISZTIÁN – FEHÉRVÁRI ANIKÓ – SZABÓ LILLA – PAKSI BORBÁLA

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

szell.krisztian@ppk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

fehervari.aniko@ppk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

szabo.lilla@ppk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

paksi.borbala@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: iskolai lemorzsolódás, iskolai léggör, eredményesség, oktatási egyenlőtlenségek

Az iskolai eredményesség az iskolában folyó oktató-nevelő munka valamilyen mérhető kimenetére fókuszál, az eredményeknek az oktatási célokhoz való viszonyát nézi. A témát vizsgáló kutatásokat szintetizáló elemzések (lásd pl. Edmonds, 1979; Reynolds–Teddlie, 2000; Scherens és mtsai, 2003; 2007; Teddlie – Stringfield, 2007; Creemers – Kyriakides, 2008) számos eredményességet befolyásoló szervezeti tényezőt azonosítottak. Többek között olyan iskolai szintű tényezők és dimenziók fontosságát tárták fel, mint az iskolavezetés, a tantestületen belüli együttműködés, konszenzus és kohézió, a minőségi oktatási tartalom, az iskola értékelési potenciálja, a teljesítményorientáció, a szülői bevonódás, valamint az iskola légköre és kultúrája. Cohen és munkatársai (2009) szerint az iskolai klíma a diákok, tanárok, igazgatók és szülők iskolában folyó szociális, érzelmi, civil, etikai és tudományos életével kapcsolatos személyes tapasztalatait tükrözi. Ugyanakkor azt is hangsúlyozzák, hogy az iskolai klíma több, mint személyes tapasztalat, inkább csoportos jelenségnek tekinthető. A kutatók többsége egyetért abban, hogy a léggör a különféle szociális, műveltségi (akadémiai) és fizikai tényezők által formált többdimenziós konstrukció, így az iskolailéggör-kutatások célkeresztjébe elsősorban az iskola belső és/vagy külső világát befolyásoló dimenziók feltárása kerül (Brand és mtsai, 2003; Cohen és mtsai, 2009; Pickeral és mtsai 2009; Cohen, 2012; Thapa és mtsai, 2013). Előadásunkban egy nagymintás – 2018-ban zajlott – empirikus kutatás pedagógus adatfelvételén (N=1255) keresztül azt vizsgáljuk, hogy az iskolai léggör dimenziói milyen összefüggésben vannak az iskolai eredményességgel és az iskolai lemorzsolódással az általános iskolákban. Az iskolai eredményességet az OKM matematika és szövegértés eredményeivel, valamint az iskola továbbtanulási mintázataival mérjük, az iskolai lemorzsolódást pedig az iskolában a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók arányával. A regresszióelemzések alapján a kezdeti eredmények azt mutatják, hogy az iskolai léggör tényezői közül a kölcsönös támogatás, a tanulók szociális, családi jellemzőinek megismerése, valamint az iskolai felelősségvállalás mutatja a legerősebb összefüggést az iskolai lemorzsolódás megakadályozásában. A kutatási eredmények hozzájárulhatnak a hatékonyabb oktatáspolitikai beavatkozások tervezéséhez és megvalósításához.

LEMORZSOLÓDÁS AZ ISKOLAI KÖTÖDÉS TÜKRÉBEN

SZABÓ LILLA – SZÉLL KRISZTIÁN – PAKSI BORBÁLA – FEHÉRVÁRI ANIKÓ

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet
szabo.lilla@ppk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet
szell.krisztian@ppk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet
paksi.borbala@ppk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet
fehervari.aniko@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: iskolai kötődés, társas kapcsolatok, iskolai lemorzsolódás

Az iskolai lemorzsolódás időben elhúzódó és komplex folyamat, mely során több faktor – egyéni, intézményi és rendszerszintű – együttesen hat (Lyche, 2010). A nemzetközi és az utóbbi évek hazai kutatás-fejlesztési eredményei megerősítik az iskola szerepét és felelősségét a korai iskolaelhagyás megelőzésében, a lemorzsolódási ráta a támogató és biztonságot jelentő tanulási környezet, a pedagógusokkal való szoros kapcsolat és az odafigyelő, törődő tanulói közösség által csökkenthető (Rumberger – Lim, 2008). Az előadás célja a hazai iskolai gyakorlatot jellemző tanulási környezet, azon belül is az iskolai kötődés és a lemorzsolódás összefüggéseinek vizsgálata. Az iskolai kötődés olyan pozitív érzelmi viszonyulás, melyet a személyes kapcsolatok jellege, az iskolai tevékenységekhez való viszony, valamint az iskolában mint fizikai környezetben megélt komfortérzés vagy annak hiánya határoz meg (Szabó – Virányi, 2011). Az iskolai teljesítménnyel, különböző viselkedéssel és személyiségbeli jellemzőkkel, a társas kapcsolatrendszer kiterjedtségével, valamint az általános jólléttel való összefüggését számos kutatás igazolja (például Hughes és mtsai, 2015; Szabó és mtsai, 2015). Az előadás keretében bemutatott vizsgálatban három régió – Nyugat-Dunántúl, Észak-Magyarország, Budapest – 83 általános iskolájának 7. évfolyamos diákjai töltötték ki az online tanulói kérdőívet. Az adattisztítást követően a minta elemszáma 1967 fő. A tanulói kérdőívben 20 item vonatkozott az iskolai kötődés vizsgálatára (Szabó – Virányi, 2010). A vizsgált mintán a kérdőív megbízhatóan működött, a Cronbach- α értéke 0,853. Az iskolai kötődés értéke az általunk vizsgált mintában 2,82 (szórás=0,48), ami négyfokú összegző skála lévén magasnak mondható. Az első eredmények szerint a vizsgálatba bevont tanulók legerősebben társaikhoz és tanáraikhoz kötődnek. Az iskola iránt érzett általános attitűdöt jelzi, hogy a megkérdezett tanulók 55%-a nem szeret iskolába járni, 38,2%-uk az iskolát unalmasnak találja, 42,3%-uk pedig inkább otthon maradna beteg, mint hogy iskolába menjen. Az előadás a lemorzsolódás és az iskolai kötődés kapcsolatával is foglalkozik, beszámolunk a lemorzsolódást jelző intézményi mutatók és a tanulmányi teljesítmény – mint a lemorzsolódás legjobb előrejelzője (Lyche, 2010) – iskolai kötődéssel való összefüggéseiről is.

LEMORZSOLÓDÁS ÉS DEVIÁNS VISELKEDÉS

PAKSI BORBÁLA – SZÉLL KRISZTIÁN – SZABÓ LILLA – FEHÉRVÁRI ANIKÓ

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

paksi.borbala@ppk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

szell.krisztian@ppk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

szabo.lilla@ppk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

fehervari.aniko@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: iskolai lemorzsolódás, deviancia, bántalmazás

Lyche (2010) amerikai és európai kutatási eredményekre alapozva rendszerezte a lemorzsolódás okait, melyet három nagy csoportra, egyéni, iskolai és makroszintű tényezőkre bontott. Az egyéni tényezők között a lemorzsolódást legnagyobb mértékben előrejelző a tanulmányi teljesítmény mellett az egyén viselkedésével és hátterével kapcsolatos tényezőket azonosított. Az egyéni viselkedéses tényezőkön belül a lemorzsolódást az elköteleződésen (bevonódáson) keresztül befolyásoló tanulmányi, valamint társas/szociális dimenziók mellett megjelenik a deviáns magatartásokban való érintettség is. Az előadás célja a deviáns magatartásokban való érintettség és a lemorzsolódást kapcsolatának a vizsgálata. Az előadás empirikus hátterét egy 2018 őszén végzett kutatás adatai képezik. Az adatfelvétel három régióban – Nyugat-Dunántúl, Észak-Magyarország, Közép-Magyarország (Budapest) – zajlott, 7. évfolyamos tanulók körében készült, online kérdőív alkalmazásával. A bruttó mintanagyság 83 általános iskola – a 2017/18-as KIR-STAT adatok alapján becsült – 3469 tanulója. A nettó mintanagyság: 71 intézmény 1967 tanulója. Az adattisztítás során csak azoknak a tanulóknak a válaszait tartottuk meg, akik a kérdőív kitöltése kapcsán elérték a minimum 47%-ot, így az elemzések 1953 tanuló válaszáin alapulnak. A tanulói kérdőív összesen 62 kérdést tartalmazott, ebből 6 kérdés vizsgálta a különböző, a vizsgált populációban releváns deviáns viselkedések (dohányzás, alkoholfogyasztás, bántalmazás) előfordulását és gyakoriságát. A válaszoló tanulók mintegy 15%-a dohányzott már élete során, közel fele (44,7%) fogyasztott már legalább egy alkalommal alkoholt, s minden hatodik-hetedik tanuló (16%) túl van már az első berúgáson. A bántalmazásban elkövetői oldalon (bántalmazó) a tanulók valamivel több, mint egyharmada (34,3%), áldozati oldalon (bántalmazott) pedig közel fele (46,1%) érintett. Az országos reprezentatív mintán készült 2014-es HBSC adatfelvétel 7. osztályosokra vonatkozó adataival összehasonlítva (Németh és Költő, 2016), a vizsgált iskolák diákjai körében néhány deviáns magatartás (pl. berúgás, bullying) előfordulása jóval magasabb az országos átlagnál. Az előadás a lemorzsolódás és a deviáns viselkedés intézményi és individuális szintű kapcsolatával egyaránt foglalkozik. Egyrészt a deviáns viselkedések intézményi szintre aggregát prevalencia értékeinek és gyakoriságának az intézményi lemorzsolódás mutatóival való kapcsolatára, másrészt a deviáns viselkedések és a lemorzsolódást legnagyobb mértékben előrejelző – tanulmányi teljesítmény egyéni szintű összefüggésére vonatkozó eredményeket mutatjuk be.

TANULÁSI KÖRNYEZET ÉS A LEMORZSOLÓDÁS ÖSSZEFÜGGÉSEI A VIZSGÁLT ISKOLÁKBAN

TÓKOS KATALIN – RAPOS NÓRA – LÉNÁRD SÁNDOR – SZIVÁK JUDIT

Eötvös Loránd Tudományegyetem

katalin32@caesar.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

rapos.nora@ppk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

lenard.sandor@ppk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

szivak.judit@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: tanulási környezet, lemorzsolódás, pedagógusok nézetei

Több kutatás rávilágít, hogy a lemorzsolódásban veszélyeztetett tanulók jelentős része iskolai szintű, illetve a pedagógusokkal összefüggő tényezők miatt kerül a lemorzsolódás közelébe (Lyche, 2010; Juhász – Mihályi, 2015; Fehérvári, 2015), így iskolai szintű, a pedagógusok által alkalmazott eszközökkel jó esély lehetne tenni a megtartásukért. A tanárok tanulást támogató tevékenysége, tanulókkal való viszonyuk, az általuk közvetített elvárásrendszer, a megerősítés hat a tanulói motivációra, amely az iskolában maradás egyik tényezője. A pedagógus tevékenysége és nézetei között szoros kapcsolat áll fenn (Boulton-Lewis et al., 2001), melynek alapján eltérő tanári tevékenységet azonosítottak a tanulástámogatásban. Emellett az oktatási intézmény, mint szervezet működés módja, kultúrája is alapvetően meghatározza a tanárok tevékenységét, eredményességét (pl. Towsend, 2007; Scheerens, 2010; Halász, 2013; Creemers – Kyriakidēs, 2012), így a lemorzsolódás tanulási környezethez kötődő vizsgálatainál elengedhetetlen az intézményi szintű megközelítés is. A kutatásunk elméleti alapját adó holisztikus tanulási környezet értelmezés a tanulási folyamat elemeinek rendszerbe szerveződését domborítja ki, kiemelve a tanulási környezet változásra utaló dinamikus jellegét is (lásd pl. OECD, 2013; P21, 2011). A tanulási környezet legfőbb feltételeinek tekinti: a tanulásközpontúság, az önszabályozó tanulás kialakítását; a tanulás szociális természete, a motiváció és érzelmek döntő szerepét; az egyéni tanulási utak, személyre szabott tanulás és inkluzivitás jelentőségét; a magas elvárások és tanulói kapacitások közti egyensúly megtalálását; a fejlesztő értékelés szerepét; vagy a horizontális kapcsolatok és határátlépések pozitív hatásait. Kutatásunk célja annak feltárása, hogy 1) a tanulási környezet milyen jellegzetességeket mutat az érintett szereplők szerint osztálytermi (a pedagógus tanulástámogató tevékenysége felőli) és iskolai szinten, 2) s ez milyen összefüggésben van a lemorzsolódás okairól alkotott nézetekkel, attitűdökkel. A kutatás online kérdőíves adatfelvételének célcsoportjait négy megye és a főváros általános iskolai pedagógusai, iskolavezetői és 7. osztályos tanulói alkotják. A mintát összességében: 1967 tanuló, 1255 pedagógus/iskolavezető. Az osztálytermi szint vizsgálatakor – a pedagógus, s a tanulói válaszok értelmezésekor is – közös elemzési szempontnak tekintettük a tanulási környezet fenti elemeit. Eredményeink azt mutatják, hogy a pedagógusok szerint a fejlesztő értékeléshez kapcsolódó gyakorlat a legjellemzőbb, míg a tanulói aktivitás, a tanulók megismerése a legkevésbé jellemző az optimális tanulási környezet elemei közül gyakorlatukra. A diákok és a pedagógusok véleménye több ponton eltér, míg a vezetői elvárások korrelálnak a pedagógusok vélt tanítási gyakorlatával. Eredményeink segíthetik az intézményeket a lemorzsolódással összefüggő preventív gyakorlat, tanulást támogató komplex tanulási környezet elemeinek tudatosabb tervezésében.

A MAGYAR NEVELÉSTUDOMÁNY DISZCIPLÍNA JELLEMZŐINEK, KOMMUNIKÁCIÓS HÁLÓJÁNAK VÁLTOZÁSAI A 20. SZÁZAD KÖZEPÉTŐL NAPJAINKIG

Szimpóziumvezető:

Szabó Zoltán András, Németh András
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet
szabo.zoltan.andras@ppk.elte.hu
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet
nemeth.andras@ppk.elte.hu

Opponens:

Pukánszky Béla
Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Gyógypedagógus-képző
Intézet; Eszterházy Károly Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola
bel@pukanszky.hu

Előadások:

1. Baska Gabriella – Mészáros György: A politikai vallás elméleti keretének értelmezési lehetőségei a hazai neveléstudomány történetének kutatásában
2. Gólnhofer Erzsébet – Szabolcs Éva: A Szocialista Nevelés Könyvtára 1950–1957: politikai termék vagy tudományos produktum?
3. Horváth H. Attila: A magyar neveléstudomány egy vizsgált időszakának művelődéspolitikai háttere
4. Galántai László – Szabó Zoltán András: A Magyar Pedagógia szöveganalitikai vizsgálata (1968–2018)

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: tudományfejlődés, kommunikáció, politikai ideológia, periodizáció, kutatómódszertan

A szimpózium a magyar neveléstudomány fejlődésére irányuló, több évtizede tartó, 2018-ban újabb kutatási fázisába lépő projekt első eredményeinek bemutatására vállalkozik. Elméleti értelmezési keretei Becker és Stichweh tudományos diszciplínamodellelméletére (Becker, 1989; Stichweh, 1994), továbbá Bourdieu mezőelméletének a tudományos diszciplínák működésére vonatkozó munkáira (Bourdieu, 2001, 2005) épülnek. A vizsgált téma politikai karakterének jellegéből adódóan, elemzéseinkhez harmadik elméleti pillérként a politikai vallás fogalmát is felhasználjuk. Az ennek jelenségét elemző klasszikus mű, Eric Voegelin összefoglaló, értelmező munkája az 1930-as években készült (Voegelin, 1936); az általa bevezetett fogalom a 20. századi totalitárius rendszerek leírása kapcsán a közelmúltban újra előtérbe került (Gentile, 2000, 2003; Harting, 2008). A kutatás korábbi szakaszának vizsgálati időtávját (amely elsősorban az 1950-es és 1960-as évekre fókuszált) a rendszerváltást megelőző két, illetve azt követő három évtized eredményeivel egészítettük ki. A szimpóziumban bemutatott kutatások célja e nagyobb korszak tudományfejlődési sajátosságainak vizsgálata a neveléstudomány diszciplínájának változása szempontjából, kitekintve a korszak fontosabb társadalmi, politikai, intézményi és személyi viszonylataira is. A kutatás négy kulcsprobléma köré rendezett kérdéscsoport megválaszolására vállalkozik: 1. Melyek voltak a hazai neveléstudomány intézményi infrastruktúrájának jellemzői a vizsgált időszakban? 2. Melyek voltak a vizsgált időszak szakmai-tudományos kommunikációjának, és 3. a tudósközösség által megalkotott tudományos produktumok kognitív és társadalmi jellemzői? 4. Melyek voltak a tudományos utánpótlás biztosításának (a vizsgált időszakra korszakra jellemző) sajátosságai? A széleskörű adatbázisra tervezett kutatás során a kvantitatív és kvalitatív módszerek gazdag eszköztára kerül felhasználásra, melyek alapját a hermeneutikai dokumentum-, illetve ikonográfiai, narratív, deskriptív, és tematikus-tranzverzális elemzések adják. Ezt követi a korábban említett módszerekre épülő esettanulmányok készítése, azok összehasonlító elemzése, a kiválasztott fontosabb szöveges és képi dokumentumok tartalomelemzése, végül ezek alapján a vizsgált folyamatok mélyebb rétegeinek differenciált vizsgálata, a különböző konfigurációkat leíró tipológia megalkotása. A neveléstudomány publikációs-kiadói infrastruktúrájának, illetve kognitív formáinak vizsgálata szakmai folyóiratok és tudományos munkák elemzése révén történik. Bár a projektünkben különböző nemzetközi és hazai adatbázisok, teauruszok révén metaszintű elemzésre is sor kerül, jelen szimpóziumban döntően ennél mélyebb rétegeket érintő vizsgálatok bemutatását célozzuk meg – melyet a kapcsolódó elméleti jellegű előadások mellett egyrészt kvantitatív szempontú folyóiratelemezés, továbbá a vizsgált szövegek kvalitatív tartalomelemzése útján valósítunk meg. A kutatás eredményei reményeink szerint lehetővé teszik a mai neveléstudomány helyzetére és fejlődési folyamataira közvetlen hatású közelmúlt árnyaltabb bemutatását, a különböző irányzatok sajátos vegyülését és elkülönülését, illetve azok közvetlen és látens kapcsolódásait. A szimpózium felépítése kettős szerkezetű: az elméleti-áttekintő jellegű előadásokat közvetlenül egy-egy – tematikusan kapcsolódó – empirikus megközelítésű prezentáció követi. Az első előadás az egyik újszerű elméleti pillér, a politikai vallás neveléstudományi kutatásának lehetőségeire keresi a választ. Ehhez kapcsolódóan a második előadás a pedagógia és a politikai ideológia kapcsolatát vizsgálja az ötvenes évek egyik meghatározó szakmai könyvsorozatában. A harmadik előadás az 1968 utáni időszak főbb nemzetközi és hazai közpolitikai folyamatainak a magyar neveléstudomány fejlődésére gyakorolt hatását elemzi majd. A negyedik előadás ezen alapvetésre épülve, szöveganalitikai megközelítéssel mutatja be ugyan-ezen időszak nyelvi jellemzőit az írott neveléstudományi kommunikáció egyik mérvadó folyóiratában.

A szimpózium a 127937 számú NKFIH (OTKA) kutatási témapályázathoz kapcsolódik.

A POLITIKAI VALLÁS ELMÉLETI KERETÉNEK ÉRTELMEZÉSI LEHETŐSÉGEI A HAZAI NEVELÉSTUDOMÁNY TÖRTÉNETÉNEK KUTATÁSÁBAN

BASKA GABRIELLA – MÉSZÁROS GYÖRGY

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

baska.gabriella@ppk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

meszaros.gyorgy@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: neveléstudomány, tudománytörténet, tudományos kommunikáció, politikai vallás, rituálé

Előadásunkban a szimpózium alapjául szolgáló projekt egyik részvizsgálatának elméleti keretét vázoljuk fel. A kommunista-szocialista tudományos elitnek a tudományos munka hagyományos feladatai helyett részben a nomenklátúra részévé válva, ideológiagyártó elitté kellett formálódnia, és szakítva a tudományosság alapvető rendszer-jellemzőivel a túlsúlyos politikai mező érdekeit támogatnia. Azaz a „szocialista embertípus” megformálójaként a neveléstudomány és a gyakorlati pedagógia is az ideológiai harc aktorává vált. (Hogy ez a kényszer mennyire volt súlyos, illetve elkerülhető, annak megválaszolására sem jelen előadásunkban, sem a kutatás során nem törekszünk.) A vizsgált korszak és téma erőteljes politikai jellegéből adódóan az egyik lehetséges megközelítési mód az 1930-as években Eric Voegelin által kidolgozott politikai vallás koncepciója, amelyet később a 20. századi totalitárius rendszerek működésének megértése kapcsán kezdtek el alkalmazni (lásd pl. Gentile, 2000). Kutatásunkban ezt az elméleti keretet tekintjük relevánsnak. Kiindulási pontunk tehát az, hogy a totális rendszerek működtetésének egyik lényegi eleme a rítusok tudatos alkalmazása a társadalom mindennapjainak irányításában és kontrollálásában, amely a tudomány világában is tetten érhető. Ebben az értelemben a jelen kutatás által feltárni kívánt időszakot megelőző ún. “Rákosi-rendszert” olyan szekularizált politikai rendszerként értelmezzük, amely nem a vallásos élet elvesztésén, hanem átalakításán alapult. A kutatás által megadott időszakban ezek a tendenciák részben átalakultak a diktatúra gyengülésével majd a demokratizálódás folyamatával. A rituális és pszeudovallásos kontrollgyakorlás gyengült, illetve gyakorlatilag eltűnt, ha az eredeti politikai vallás koncepcionális keretén belül értelmezzük a korszak tudományos életét. Mindvégig megmaradt azonban a tudományos tudástermelésnek egyfajta teológiai, illetve rituális jellege, különösen a szocialista és később demokratikus jellegű reformokat sürgető narratívákban, a neveléstudomány folyamatosan újratermelő normatív értéktételezéseiben, egyes tudományos trendek progresszívként, követendőként való értelmezésében és a tudományos episztéméhez kapcsolódó rituális és szocializációs elemekben. Ezért előadásunkban amellet érvelünk, hogy az szocializmus utolsó két évtizedére és a rendszerváltás utáni időszakra vonatkozóan is termékeny lehet az eredeti elmélet átalakított, finomított változatának használata mint értelmezési keret. Ez az értelmezés rávilágít a neveléstudományi kutatások racionális kereteken túlmutató, ideológiai jellegére. Az előadásban felvetjük azt is – más diszciplínák tudománytörténeti kutatásaira támaszkodva –, hogy a nemzetközi és hazai gazdasági-társadalmi-kulturális folyamatok kontextusának erőteljesebb figyelembevételével (mint pl. a centrum és félperiféria viszonya: Wallerstein, 2004), hogyan árnyalhatja tovább ezt, a tudomány fejlődésének racionális megközelítésén túllépő értelmezést.

A SZOCIALISTA NEVELÉS KÖNYVTÁRA 1950-1957: POLITIKAI TERMÉK VAGY TUDOMÁNYOS PRODUKTUM?

GOLNHOFER ERZSÉBET – SZABOLCS ÉVA

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

golnhofer.erszebet@upcmail.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

szabolcs.eva@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: szocialista pedagógia, politikai ideológia, pedagógiai szakkönyvek

1945 után a Szovjetunió érdekszférájába betagolódott Magyarországon létrejött pártállami diktatúrának egyik jellegzetes „pedagógiai” produktuma, a 133 kötetre tervezett sorozat, a Szocialista Nevelés Könyvtára, amelyről egy korábbi tanulmányunkban már néhány információt közreadtunk (Szabolcs – Golnhofer, 2018). Kutatásunkban abból indultunk ki, hogy a pedagógia és a politikai ideológia egymásba fonódása jól tanulmányozható a korszak szakmai könyvkiadásának sajátosságait vizsgálva. Számos neveléstörténeti kutatás foglalkozott már az 1945 utáni években bekövetkezett változások bemutatásával, a tudományos intézményrendszer és annak működtetésével összefüggő személyi tényezők feltárásával (Golnhofer, 2004; Szabolcs, 2006; Németh és mtsai, 2015; 2016). A sorozatot elemezve felvetettük azt a kérdést, hogy a szakmaiság, a tudományos normák hogyan voltak összeegyeztethetőek a kizárólagosság igényével felépítő ideológiával, amely a Rákosi-korszakot jellemezte. A pedagógia, a politika és az ideológia egymásba fonódásának kérdése már korábbi munkáinkban is felmerült (Golnhofer – Szabolcs, 2014), és elemzéseink alapján az ideológiai meghatározottságú pedagógia dominánssá válását tapasztaltuk. A magyarországi ötvenes évekről az újabb tudományos eredmények alapján (Rainer, 2011) kutatási problémaként fogalmazhatjuk meg, hogy vajon mindent átfogó tudományos paradigmaváltásnak tekinthető-e a formálódó „szocialista” neveléstudomány térhódítása. Kutatási eredményeink alapján úgy véltük, hogy az árnyaltabb megközelítés következő lépése a sorozat kötetében található előszavak elemzése lehet, hiszen ezekben a szövegekben az egyes kötetek szerzőinek és szerkesztőinek a kötetek céljait, tartalmi sajátosságait megfogalmazó szavai lehetőséget kínálnak arra, hogy megragadjuk a politikai, ideológiai elvárások direkt és indirekt érvényesülését, a szakmaiság jelenlétét, valamint ezek összekapcsolódását. Kutatásunkban az előszavak kvalitatív tartomelemzésére vállalkoztunk, azaz a rejtett tartalmak és mintázatok kibontására a szavak és kifejezések szövegkörnyezetének minőségi és mennyiségi vizsgálata alapján (Szabolcs, 2001; Ehmann, 2002). Elemzésünk az elméleti kerethez és a szöveghez illeszkedve a szovjet minta átvételére, a különböző ideológiák (állapot-, programideológiák, Szabó, 1998; Sáska, 2011) normatív jellegű érvényesítésére, az ellenségképzés jelenségére és a szakmai szempontok jelenlétére terjedt ki. Eredményeink azt jelzik, hogy a politikai és az ideológiai jellegű meghatározottság nem volt teljes körű, az előszavak több mint felében szakmai tartalmak (is) teret kaptak. A politikai termék vagy tudományos produktum kérdés elmélyült megválaszolása érdekében tehát – a fentiekre támaszkodva – a kötetek tartalmi részének további elemzése szükséges.

A MAGYAR NEVELÉSTUDOMÁNY EGY VIZSGÁLT IDŐSZAKÁNAK MŰVELŐDÉSPOLITIKAI HÁTTERE

HORVÁTH H. ATTILA

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

horvath.h.attila@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: művelődés- és tudománypolitika, neveléstudományi diskurzus, politikai-művelődéspolitikai korszakok, nyelvi jellemzők, szövegbányászat

Jelen előadás egy, az 1968 és 2018 közötti időszak magyar neveléstudományát vizsgáló projekthez kapcsolódik. E fél évszázadot felölelő, az adott terület diszciplínafejlődésére, tudományos kommunikációjára fókuszáló kutatás esetén is szükséges a szélesebb politikai, művelődés- és tudománypolitikai háttér áttekintése. Ez a rész kutatás a történet- és a politikatudomány, a szociológia eredményeinek összefoglalásával kívánja körvonalazni azt a kérdést, hogy hogyan hatottak az adott időszak politikai-művelődéspolitikai folyamatai, eseményei a neveléstudomány területén folytatott tudományos diskurzusokra. Ehhez első lépésben azonosítani kell azokat a politikai-művelődéspolitikai eseményeket, folyamatokat, amelyek meghatározóak voltak a választott időszakban. A fő kutatás ezt a hatást vizsgálja majd – mintegy belülről kifelé, a részből kérdezve az egészre – abból az aspektusból, hogy a neveléstudomány szakmai kommunikációjában hogyan jelenik meg a politikai-művelődéspolitikai események, folyamatok nyelvi világa. A kijelölt periódusban egy nagyon markáns cezúra már a hétköznapi megközelítés számára is megmutatkozik: a rendszerváltás ideje. A tudományos elemzések is elfogadják ezt a kettéosztást, de mind a rendszerváltás előtti (Tóth, 1984; Agárdi, 1993; Bolvári-Takács, 2001), mind az utáni szakaszra vonatkozóan további, árnyaltabb korszakolást adnak meg (Köpf, 1996; Kelemen, 2003; T. Kiss, 2013). Felvetődik a kérdés, hogy kimutatható-e az adott időszak politikai-művelődéspolitikai korszakolása a neveléstudomány területén folytatott tudományos diskurzusokban? Megragadhatók-e ezek a korszakok a nyelven keresztül? Másképpen fogalmazva: van-e az egyes korszakoknak a többitől megkülönböztető egyedi nyelvi világa? A fentebbiek révén az alábbi (rész)kutatási kérdések fogalmazhatóak meg: Mit tekintsen a fő kutatás a vizsgált időszak meghatározó politikai-művelődéspolitikai eseményeinek, folyamatainak? A politikai-művelődéspolitikai eseményeknek, folyamatoknak milyen korszakolását vegye át a fő kutatás? Milyen nyelvi jellemzőkkel írhatók le a vizsgált időszak meghatározó politikai-művelődéspolitikai eseményei, folyamatai? Milyen nyelvi jellemzőkkel írhatók le a politikai-művelődéspolitikai korszakok? Van-e az egyes periódusoknak sajátos, egyedi nyelvi világa? A fentebbi kérdésekre az összehasonlító elemzés, a dokumentumelemzés és a szövegbányászat módszereinek felhasználásával szeretnénk választ adni. A kutatás eredményei között a meghatározó politikai-művelődéspolitikai események és folyamatok azonosítása, a vizsgált időszak politikai-művelődéspolitikai korszakolásainak összehasonlítása, valamint az egyes korszakokat jellemző kifejezés- és szólisták összeállításához kapcsolódó javaslatok jelennek meg. Az előadás e kutatás eredményeit kívánja bemutatni és vitára bocsájtani.

A MAGYAR PEDAGÓGIA SZÖVEGANALITIKAI VIZSGÁLATA (1968-2018)**GALÁNTAI LÁSZLÓ – SZABÓ ZOLTÁN ANDRÁS**

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK

galantailasz@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

szabo.zoltan.andras@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: szöveganalitika, folyóiratelemzés, kommunikációs jellemzők, szövegbányászat, kutatómódszertan

Kutatásunk célja a magyar neveléstudomány egyik meghatározó folyóiratának, a Magyar Pedagógiának szövegbányászati elemzése a kései szocializmus és a rendszerváltást követő három évtized időszakában. A szövegbányászat (más néven szöveganalitika) lehetővé teszi digitális formában hozzáférhető szövegtörzsek mintavétel nélküli elemzését. Kutatásunk megelőző fázisában nagy mennyiségű neveléstudományi folyóiratcikket digitalizáltunk, emellett mára – egyéb folyóiratok mellett – a Magyar Pedagógia teljes korpusza is hozzáférhető. Ez megteremtette a mintavétel nélkül végezhető szövegbányászati elemzés lehetőségét a megfelelő szöveges adatok (itt: folyóiratcikkek, tanulmányok) digitális elérhetősége miatt. Kutatásunk három megalapozó elmélete Stichweh diszciplínaelmélete, Bourdieu mezőelmélete és Voegelin teóriája a modern politikai vallásokról; e nagyelméletek szerint azonosítunk nyelvi jellemzőket a vizsgált korszak neveléstudományi írásaiban, majd az így nyert eredmények alapján végezzük el a teljes korpuszra kiterjedő szövegbányászati elemzést, amely a gyakorlatban egy összetett, lexikális és szintaktikai készlettel definiált, automatizált kvantitatív tartalomelemzés mintavételi korlátok nélkül. A nyelvi jellemzők azonosítása tartalomelemző szoftver segítségével történik, ezt követi a teljes korpusz szövegelemzése szótáralapú szövegbányászati algoritmusokkal. Ez alkalmas a vizsgált korszak ideológiai és tudományos (szak)nyelvének nyelvészeti mélységű, de automatizált vizsgálatára a teljes digitális korpuszon. A várható eredmények idősorosan és a szerzői háttérváltozókat az elemzésbe bekapcsolva adnak új ismereteket a korszak neveléstudományáról, elsősorban annak kommunikációs sajátosságaira vonatkozóan.

A MŰVÉSZET SZÉLES SPEKTRUMÚ FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEI

Szimpóziumvezető:

Illés Anikó

Moholy-Nagy Művészeti Egyetem

anikoilles@mome.hu

Opponens:

Golden Dániel

Színház- és Filmművészeti Egyetem

golden.daniel@szfe.hu

Előadások:

1. Bényei Judit – Illés Anikó – Pallag Andrea – Schmidt Andrea: A design mint a problémamegoldó gondolkodás fejlesztésének lehetősége
2. Bényei Judit – Illés Anikó – Pallag Andrea – Schmidt Andrea: A problémamegoldó gondolkodás fejlesztésének lehetőségei iskolai kooperáció és tervezői gondolkodás segítségével: jó gyakorlatok
3. Szöllősi Barnabás: Narratológia és kreatívírás
4. Kertész Luca: Osztály a színpadon – Az osztályszínpadi produkció műfaja és gyakorlati megvalósítása

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: művészeti nevelés, narratológia, problémamegoldó gondolkodás, designgondolkodás, osztályszínpad

A szimpóziium keretében olyan pedagógiai fejlesztések eredményeit szándékozunk bemutatni, amelyek a különböző művészeti területekből kiindulva a köznevelés művészetpedagógiai módszertani lehetőségeinek bővítésére és szemléleti formálására lehetnek alkalmasak. A design, a film, a színház területeire fókuszáló különböző pedagógiai kísérleteket összeköti a kutatásalapú fejlesztés következetessége és a pedagógiai fejlesztési folyamat lépéseit meghatározó közös részcelok, ugyanakkor megkülönböztetik a különböző művészeti területek sajátosságain alapuló konkrét fejlesztési irányok és elképzelések. A több éve tartó iskolai fejlesztések közös célja tehát, hogy a korszerű művészeti nevelés gyakorlati megvalósulását támogató nevelési-oktatási programokat hozzanak létre a közoktatás számára, hogy ezeknek a programoknak a fejlesztésbe közvetlenül bevonják az iskolákat, és ezzel összefüggésben, hogy a programok felhasználására és adaptálására felkészítsék az érintett pedagógusokat. Cél ugyanakkor, hogy a fejlesztésbe bevont iskolákkal a több éves közös munka során olyan hálózati együttműködést alakítsanak ki, ami segíti a programok továbbfejlesztését és fenntartható bevezetését, illetve, hogy szakmai kommunikációt és tudásmegosztási szándékot indítsanak a pedagógusok között, a pedagógiai innováció terjesztése érdekében. Az előadások tehát különböző szeleteit mutatják be egy több mint két éve tartó bizonyos szempontból összekapcsolódó, de mégis független munkának. Egyre több oktatási tapasztalat bizonyítja, hogy a művészeti nevelés fejlesztő erejének transzferhatásai az egyéb fejlesztési területeken is érzékelhetők, azaz a design, a film vagy a színház eszköztára számos módon felhasználható a mindennapi oktatási helyzetekben is. Jelen kutatások és módszertani újítások alapvetései túlmutatnak azon a felfogáson, amely alapján az iskolákban a rajztanarra a faliújság dekorálását, a drámatanarra pedig az iskolai ünnepek műsorának előkészítését bízják. A bemutatott fejlesztések a művészet helyét az iskola jelenségvilágában a nevelés, a fejlesztés fontos eszközeként definiálják. Az önmagukat és társaikat értő, a világ eseményeiben és változásaiban jól tájékozódó, gondolkodni képes, a környezetükért és egymásért felelősséget vállaló fiatalok oktatása során a művészet adta lehetőségek széles skálája felderíthető. A szimpóziiumunk előadásai közül kettő a design területéről érkezik. E két előadás összekapcsolódik azáltal, hogy ugyanannak a pedagógiai fejlesztésnek az eredményeit mutatja be egyrészt a pedagógus, másrészt a kutató szemszögéből. Az egyik prezentáció azt magyarázza, hogy hogyan lehet a designgondolkodás (design thinking) akár tantárgyaktól független, vagy tantárgyakon átívelő módszertani eszköz a problémamegoldó gondolkodás fejlesztése érdekében, míg a másik kutatási eredményekkel is alátámasztva azt szemlélteti, hogy hogyan segítheti a fejlesztésbe bevont pedagógusok tapasztalata a programfejlesztés folyamatát. A szimpóziium másik két előadása a film és a színház pedagógiai lehetőségeinek sajátos útjait mutatja be. A harmadik előadás tehát a történetek erejében (narratológia) rejlő pedagógiai lehetőségek teoretikus alapját és alkalmazási gyakorlatát mutatja be. A negyedik előadás pedig az osztályszínpad kompetenciafejlesztő lehetőségeit mutatja be iskolai alkalmazások elemzése alapján.

Támogató: EFOP - 3.2.6-16-2016-00001

A DESIGN MINT A PROBLÉMAMEGOLDÓ GONDOLKODÁS FEJLESZTÉSÉNEK LEHETŐSÉGE

BÉNYEI JUDIT – ILLÉS ANIKÓ – PALLAG ANDREA – SCHMIDT ANDREA

Moholy-Nagy Művészeti Egyetem

benyeij@mome.hu

Moholy-Nagy Művészeti Egyetem

anikoilles@mome.hu

Moholy-Nagy Művészeti Egyetem

pallag.andrea@gmail.com

Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, MTA TK Szociológiai Intézet

schmidt@mome.hu

Kulcsszavak: problémamegoldó gondolkodás, designgondolkodás, művészeti nevelés, együttműködés alapú, tantárgyközi fejlesztés

A bemutatásra kerülő kutató-fejlesztő tevékenység célja az volt, hogy a művészetpedagógia eredményeinek felhasználásával a közoktatás számára, és közoktatási intézmények bevonásával készítsünk az iskolai innováció szolgálatába állítható pedagógiai programot. A programfejlesztés fókuszába egy sajátos művészeti területet, a designt, illetve a designgondolkodás lehetőségeit állítottuk. Az elmúlt években különböző érintettek bevonásával olyan nevelési-oktatási programot dolgoztunk tehát ki, amely a design folyamatából kiindulva képes módszertanként viselkedni a problémamegoldó gondolkodás fejlesztése érdekében. A tervezői gondolkodás koncepciójának sikerét az üzleti szférában, leginkább az átalakuló vállalati struktúráknak köszönheti, amelynek terminológiája jól alkalmazkodik a 21. századi kreativitás- és innováció-alapú vállalkozói megközelítéshez, a „sharing economy”, vagy „kreatív ipar” jelenéhez. (Florida, 2002) A design thinking tehát nem a hagyományos terméktervezésre utal, hanem – kilépve a design klasszikus keretei közül – olyan szemléletmódot és eszköztárat jelent, amely a hagyományos problémamegoldó módszereket és a tudomány analitikus kutatási metódusait sajátosan használja fel (Alexander, 1964; Cross, 1993), hisz periodikusan váltakozó analitikus-szintetizáló, illetve kreatív, laterális szakaszok jellemzik. (Bono, 1973) A programfejlesztésünk koncepcionális lehatárolását nem egyszerűen a felsőoktatási profilunk segítette. A tudásfelfogásunk az utóbbi évtizedekben nagy változáson ment keresztül, hisz mára a versenyképes munkaerőpiaci helyzet elérése érdekében, a tudás megszerzéséhez és annak alkalmazásához szükséges képességek a legfontosabbak. (Halász, 2001) A tanulási folyamat során felmerülő kérdésekre és problémahelyzetekre nem kész válaszokat és megoldásokat kell tehát kapni a tanulóknak, hanem olyan eszközök használatát kell megmutatni számukra, amelyek segítségével önállóan képesek a válaszok keresésére és problémák megoldására. E pedagógiai kihívásaira válaszol a HEAD programunk, amely a problémaalapú pedagógia tanulásfelfogását felhasználva egy holisztikus szemléletű (H), a tanulók együttműködésén alapuló (EA), és a designgondolkodás (D) folyamatát reprezentáló pedagógiai program. Úgy találtuk, hogy a designgondolkodás a tanításban felhasználható módszertani eszköztárat biztosíthat a pedagógusok számára, hisz képes arra, hogy egy problémaként értelmezhető helyzet legjobb megoldása érdekében, a gondolkodás minél szélesebb körű kihasználásával, a tanulók együttműködésével, és a vizuális megjelenítés lehetőségével hozzon létre adekvát produktumot. Miután az életszerű problémamegoldás komplexitása megköveteli az interdiszciplináris megközelítést, a program törekszik a tantárgyak közötti együttműködések megvalósítására. Olyan közös problémák megoldásának keresése mentén szerveződik tehát a tanulás, amelyeknek nincs egyetlen helyes megoldása, azonban a kijelölt probléma különböző értelmezési lehetőségei segítik a megoldás felé vezető többféle ötlet kidolgozását. Az ismertetett pedagógiai koncepció iskolai kipróbálásában jelenleg több mint 70 pedagógus vesz részt, annak érdekében, hogy valós intézményi tapasztalatok segítsék a HEAD program továbbfejlesztését és implementációját.

A PROBLÉMAMEGOLDÓ GONDOLKODÁS FEJLESZTÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI ISKOLAI KOOPERÁCIÓ ÉS TERVEZŐI GONDOLKODÁS SEGÍTSÉGÉVEL: JÓ GYAKORLATOK

BÉNYEI JUDIT – ILLÉS ANIKÓ – PALLAG ANDREA – SCHMIDT ANDREA

Moholy-Nagy Művészeti Egyetem

benyeij@mome.hu

Moholy-Nagy Művészeti Egyetem

anikoilles@mome.hu

Moholy-Nagy Művészeti Egyetem

pallag.andrea@gmail.com

Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, MTA TK Szociológiai Intézet

schmidt@mome.hu

Kulcsszavak: módszertani fejlesztés, iskolai kipróbálás és bevezetés, problémamegoldó gondolkodás, designgondolkodás, innovatív attitűd

Előadásunkban arról számolunk be, hogy a problémamegoldó gondolkodás pszichológiai nézőpontból is vizsgálva miképpen illeszthető be egy konkrét oktatási programba. Ennek érdekében a problémamegoldó gondolkodás fejlesztési lehetőségének egy speciális formáját és a bevezetéshez kapcsolódó mérést mutatjuk be. Egy kifejezetten problémamegoldó gondolkodást fejlesztő, problémaalapú szakmódszertani program (HEAD) tükrében vizsgáljuk a kreativitást három lehetséges terület metszéspontjában. Ezek a kurrens pszichológiai elméletek, a design gondolkodásmód (design thinking) és az iskolai megvalósítás lehetőségei. A problémamegoldó gondolkodás fejlesztése tantárgytól függetlenül is és tantárgyspecifikusan is megjelenik a pedagógusok feladatai között. A fejlesztendő kompetenciák között a problémamegoldó gondolkodás gyakran kiszorulhat a tantárgyi tartalmakból és csak random módon jelennek meg egyes tantárgyi gyakorlatokban. A problémamegoldó gondolkodás ennél holisztikusabb fejlesztését kínálja a tantárgyközi együttműködés lehetősége. A tantárgyközi együttműködés szándékával kidolgozott módszertani program kezdeti kipróbálási szakaszai értékes visszacsatolásokat adnak a problémamegoldó gondolkodás jelenségének megértéséhez. A pedagógusok problémamegoldó gondolkodást és együttműködést érintő attitűdjeit elemezzük az általunk fejlesztett HEAD programban részt vevő közoktatásban tanító pedagógusok bemeneti mérései (n=62) és a kipróbálás reflexiói (n=59) alapján. A nevezett program kulcseleme az együttműködésen alapuló módszertan. Az erre vonatkozó beszámolók szerint a frontális módszert a vizsgált pedagógusok 70,9 százalékánál tekinthetjük általánosan használt módszertannak, míg a kooperatív módszereket mindössze 43,4% esetében nevezhetjük a pedagógiai munkájukban rendszeresen megjelenő módszernek. Az adatok mögötti háttérváltozókat kvantitatív és kvalitatív módszerekkel vizsgáljuk. A kvalitatív adatelemzés első eredményei szerint a program előnyei között szerepel, hogy a megszokott osztálytermi gyakorlat rutinjából való kimozdításra alkalmas, elősegíti a tantárgyközi kooperációt. A problémamegoldó gondolkodás alkalmazása az osztálytermi gyakorlatban nemcsak a tanulók, hanem a tanárok számára is releváns élmény, tanórához köthető és tanórán kívüli programok esetében is alkalmazható. A program iskolai bevezetését jelentős mértékben elősegítheti az iskolavezetés támogatása, elősegítve a tantárgyközi együttműködés megvalósulásának elősegítését a napi pedagógiai gyakorlatban.

NARRATOLÓGIA ÉS KREATÍVÍRÁS

SZÖLLŐSI BARNABÁS

Színház- és Filmművészeti Egyetem
szollosib.m@gmail.com

Kulcsszavak: narratológia, történetek, kreativitás, empátia fejlesztés, művészeti nevelés

A szimpózium keretein belül egy éve tartó elméleti-módszertani kutatásom főbb téziseit ismertetem. A kutatás célja a narratológia alapkoncepcióinak empirikus megismertetése középiskolás diákokkal a kreatívírás módszertanán keresztül. Ezzel a metodikával a diákok tárgyi tudása, szövegértése és -alkotása, elemző-analitikus készsége, képzelőereje valamint empátiája is fejleszhető. A kutatás tervezett végcélja egy tanári kézikönyv. A narratológia bölcsészeti és esztétikai tanszékekre „száműzött” tudományterület, noha a narratív gondolkodásmód áthatja mindennapjainkat. Az elbeszéléstan összetett interdiszciplináris szemléletmód, amely az irodalom-, film-, média- és kommunikáció-elméleten túl a pszichológia, a társadalomtudományok, a filozófia, a kognítív tudományok, a nyelvtudomány és a genderkutatások területén is hasznosítható. Saját kutatásomban a narratológia azon alapkoncepcióit használom föl, melyek a fent leírt készségeket és a társas együttéléshez szükséges adottságokat fejlesztik. A kreatívírás Magyarországon kevésbé ismert módszertan, melynek azonban az amerikai pedagógiában már félszázados gyakorlata van. Az USA-ban nemcsak művészeti és bölcsészeti egyetemeken, de sok középiskolában és reáltudományos szakon is oktatnak kreatívírást, mivel az írásgyakorlat a szakdolgozatok, az életrajzok, ösztöndíjak, pályázatok megszerkesztésében is segít. A kreatívírás egyik alapvetése az úgynevezett input-output különbsége: a feladatok kiindulópontja és végcélja gyakran igen távol áll egymástól, s ezt a két pontot szöveg vagy szövegek megalkotása hidalja át. Ezen kutatás esetében az input-output a társas létezés aspektusaira koncentrál. A feladatok mindig a diákok személyes élményeire épülnek, azoknak az áttételes, absztrahált megfogalmazását célozzák. Minden gyakorlatsor részét képezi, hogy a diákok által létrehozott írások elcserélődnek: az új feladat kiindulópontja egy diáktársuk szerzeménye, amit valamilyen szempontból át kell dolgozniuk. Az adaptációs gyakorlaton keresztül analitikus, empatikus tevékenységet végeznek. A néhol három-négy lépésből álló feladatsor lezárása általában a szövegekre való reflexió, a visszacsatolás. Kutatásom gerincét Propp, Bahtyin, Todorov, Genette, Barthes, Gadamer, Ricoeur, Gergald Prince, Hayden White, David Bordwell, Jerome Burner, Mieke Bal és Judith Butler munkái adják. Előadásomban röviden ismertetem a felsorolt szerzők általam használatos koncepcióit, majd a hozzájuk társított kreatívírás feladatokat is bemutatom. Így a mitologikus és mesei narratívákról, a világ dialogikus és polifonikus szemléletéről, a narratívák időbeliségének perspektíváiról, a fényképészet narratológiai vonatkozásairól, hermeneutikáról, narratív identitásról, narratív kommunikációról, társadalomtudományi narratívákról, filmeleméletről, narratív pszichológiáról és gendernarratívákról is szót ejtek.

OSZTÁLY A SZÍNPADON – AZ OSZTÁLYSZÍNPADI PRODUKCIÓ MŰFAJA ÉS GYAKORLATI MEGVALÓSÍTÁSA

KERTÉSZ LUCA

Színház- és Filmművészeti Egyetem, Eötvös Loránd Tudományegyetem Radnóti Miklós Gyakorlóiskola

luca.kertesz@yahoo.com

Kulcsszavak: osztályszínpad, művészeti nevelés, kreativitás, szociális kompetenciák fejlesztése, tanulói képességkibontakoztatás

A szimpózium keretein belül az osztályszínpad műfajt mutatom be. Ez a téma részét képezi egy, a 10-14 éves korosztálynak szóló színjátékos foglalkozásokhoz készült módszertani segédletnek. Az anyag egy nagyobb pályázat keretében készült, melynek fókuszában a tanulói képességkibontakoztatás áll. Az osztályszínpadot egy budapesti gimnázium több évtizedes gyakorlatán keresztül ismertetem, bár a műfaj más iskolákban is létezik. Az osztályszínpad elsődleges célja a közösség megteremtése és formálása, és ezen keresztül valósít meg pedagógia célokat, valamint lehetőséget teremt a diákoknak színjátékos képességeik felismerésére és kibontakoztatására. A műfaj nagy ereje mellett számos buktatót is tartogat, melyeket érdemes minél gyakorlatiasabb és aprólékosabb módon számba venni. A pedagógusok előtt álló, a tervezéstől a megvalósításig tartó út állomásaihoz személyes tapasztalatokat és jó gyakorlatokat mutatok be. A korosztálynak megfelelő anyagválasztás, a dramatizálás és szövegírás, a szereposztás, a próbafolyamat, az iskolai környezet felhasználása, a kellékek, díszlet, jelmez, zene, mozgás megtervezése és megvalósítása, az előadás, illetve az előadás utáni teendők mind részét képezik az előadásnak. Elsősorban azt szeretném bemutatni az osztályszínpad kapcsán, hogy milyen változatos módon használható az egyéni és csoportos készségek fejlesztésére. Számos tantárgyhoz, tantervi témához kapcsolódhat; része lehet az osztályközösség formálásának; az osztály önreprezentációjának kialakításában is fontos állomás lehet. Sokféle feladatával és szereplehetőségével teret adhat minden tanulónak – saját képességei, egyéni ambíciói és tehetsége szerint, és másfajta utakat is felkínálva a gyerekeknek, mint amelyek az intézményes tanulás korlátozott terepén előttük állnak. Nagyon serkenti a gyerekek kreativitását, miközben a szociális kompetenciáikat indirekt módon fejleszti ugyanúgy, ahogyan a nyelvi, vizuális, mozgásos stb. képességeiket is. Pedagógusként számtalan út áll előttünk, hogy minél mélyebben és az adott gyerekcsoportra szabva kihasználjuk ezeket a lehetőségeket.

A MŰVÉSZETI NEVELÉS TANÓRÁN KÍVÜLI EXTRAKURRIKULÁRIS LEHETŐSÉGEINEK TÖBBDIMENZIÓS VIZSGÁLATA

Szimpóziumvezető:

Várad Judit

Debreceni Egyetem

judit.varadi.06@gmail.com

Opponens:

Di Blasio Barbara

Kaposvári Egyetem Gyógypedagógiai Intézet

diblasio_barbara69@gmail.com

Előadások:

1. Várad Judit – Kiss Julianna: A művészeti nevelés kurrikuláris jellemzői és lehetőségei
2. Szabóné Fodor Adrienn – Kerekes Rita: Művészeti tevékenység és önképzés – A művészetközvetítő pedagógus szakmai megújulásának lehetőségei
3. Szűcs Tímea – Péter Csaba: A szülők hatása gyermekük extrakurrikuláris tevékenységeire
4. Héjja Bella Emerencia – Lehotka Ildikó – Dragony Gábor: Művészeti tevékenységek a településtípusok tükrében
5. Bíró István Ferenc – Hörich Balázs – Szalpedagógiai Tamás: Általános iskolai tanulók kulturális fogyasztása a társadalmi státusz függvényében

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: művészeti nevelés, extrakurrikuláris tevékenység, kulturális tőke, kurrikuláris oktatás

Az oktatási folyamat sikeressége, az eredményes módszer megalkotása és alkalmazása központi kérdése az oktatáspolitikának. Az oktatási értékek bővülésével az iskola lehetőséget biztosíthat a tanulóknak arra, hogy érdeklődésüknek megfelelően tanórán kívüli tevékenységekben vagy eseményeken vegyenek részt, így az extrakurrikulum hozzájárul a személyiségfejlődés kiteljesedéséhez, gazdagítja tudásukat, fejleszti készségeiket. Az extrakurrikuláris tevékenységek kialakulása lassú folyamat volt, kezdetben mulandó divathullámként értékelték, előnyeire fokozatosan derült fény. Eleinte úgy tekintettek ezekre a tevékenységekre, amelyek szerepe a kurrikuláris tevékenységekből kinőni, majd azokba visszatérve gazdagítani őket (Millard, 1930). Az extrakurrikulumokkal foglalkozó kutatásokat tanulmányozva kiderül, hogy sokrétű fogalomról van szó, amelynek értelmezései egyes szakirodalmi forrásokban jelentősen eltérnek egymástól (Vidulin 2011). A tanórán kívüli oktatási programok, foglalkozások kategorizálása és definiálása során ezek sokszínűsége és heterogenitása miatt a fogalmi társítások is változatosak, többfélék lehetnek. Az extrakurrikuláris tevékenység preferenciális, fakultatív és opcionális jellegű, amely biztosítja az implicit transzdiszciplináris ismeretszerzést. Az élményszerű extrakurrikuláris események multiplikatív hatást gyakorolnak a meglévő tőkére, gazdagítják a résztvevők kulturális és kapcsolati tőkéjét, szociális és érzelmi készségeiket. Vizsgálatunkat az észak-alföldi régió három megyéjének 4. és 6. évfolyamos általános iskolás tanulói körében végeztük. A kutatás mintáját rétegzett valószínűségi mintavételi eljárással határoztuk meg. A kutatásba bevont iskolák kiválasztásakor reprezentatív szempontként vettük figyelembe az iskola településének és fenntartójának típusát, illetve azt, hogy az intézmény ellát-e alapfokú művészetoktatási tevékenységet vagy sem. A többdimenziós felmérés célcsoportja a tanulók mellett a szülők, tanárok és intézményvezetők voltak. Szimpóziumunkban az extrakurrikuláris művészeti aktivitás összetett jelenségét és szerepét vizsgálva kutatásunk első évében született eredményeit összegezzük a DEXARTA adatbázis alapján. Az első előadás az intézményben folyó kurrikuláris művészeti nevelés helyzetét eredményeit és extrakurrikuláris lehetőségeit összegzi az intézményvezetői kérdőívek alapján. A második előadás a művészeti tantárgyat tanító pedagógus szakmai megújulásának lehetőségeivel foglalkozik, valamint feltárja a különböző művészeti ágakhoz fűződő kapcsolódási pontokat. A harmadik előadás szülői perspektívából mutatja be a művészeti rendezvényekhez és tevékenységekhez fűződő attitűdöt. A negyedik előadás a különféle településtípusok adottságait figyelembe véve elemzi, hogy milyen lehetőségei vannak a fiataloknak a művészeti tevékenységeken való aktív részvételre. Az ötödik előadás a társadalmi státusz függvényében a tanulók kulturális fogyasztásának helyzetét világítja meg.

A kutatás a Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézete támogatásával valósult meg.

A MŰVÉSZETI NEVELÉS KURRIKULÁRIS JELLEMZŐI ÉS LEHETŐSÉGEI

VÁRADI JUDIT – KISS JULIANNA

Debreceni Egyetem
judit.varadi.06@gmail.com
Debreceni Egyetem
juliaszepviragszal@gmail.com

Kulcsszavak: művészeti nevelés, kurrikuláris oktatás, extrakurrikuláris tevékenység

A rendszerváltás óta az oktatási rendszer jelentős átalakuláson ment át. A közoktatás, a kurrikulum vizsgálata évtizedek óta kiemelten foglalkoztatja a kutatókat, ugyanakkor az oktatáspolitikai változások hatására előtérbe került a képesség- és készségfejlesztés problematikája. Báthory (1997) az iskolai tanítást nem tekinti kizárólagos oktatási helyszínnek. A tanórán kívüli iskolai és iskolán kívüli programok jelentős szerepet töltenek be a tanköteles gyermekek nevelésében. Ez a tevékenység részét képezi a tehetséggondozásnak, gazdagításnak, dúsításnak éppúgy, mint a korrekciós vagy korrepetáló jellegű tanulmányi segítségnek is (Páskuné, 2014). Kutatók szignifikáns összefüggést találtak az iskolai lemorzsolódás és az iskolán/tanórán kívüli aktivitásban való részvétel megléte között (Bell, 1967; Mahoney – Roberts, 1997; Thomas et al., 2015). Az iskolából kimaradók esetében jelentős volt a száma azoknak a diákoknak, akik az órán kívüli aktív tevékenységekben nem vettek részt. Broh (2002) megállapítja, hogy az extrakurrikuláris tevékenység hatékony befektetés, melynek folyamatos hatásait tapasztalták más diszciplináris eredményekben. A kutatások erős pozitív kapcsolatot igazoltak az iskolai eredmények és a zenetanulás között (Kelstrom, 1998; Ponter, 1999; Deasy, 2002; Eady, 2004; Pusztai, 2009; Szűcs, 2018). Előadásunkban a vizsgált intézményekben folyó kurrikuláris művészeti nevelés helyzetét és annak eredményeit tárjuk fel, kiemelten vizsgálva az iskola által kínált extrakurrikuláris lehetőségeket az intézményvezetői kérdőívek alapján (N=30). A nyitott és zárt kérdéseket tartalmazó 39 ítemes önkitöltős kérdőív mintáján alapuló kutatási megközelítés alkalmazásával célunk az intézményvezetők álláspontjának megismerése a művészeti nevelés szerepéről, szervezéséről és lehetőségeiről, az iskolai és tanórán kívüli tevékenységek meghatározó tényezőiről. A vizsgált területekre vonatkozó kortárs stratégiákon alapuló aktív művészeti attitűd kialakulása a tehetség kibontakoztatása mellett hozzájárulhat az iskolai eredményesség, a perszisztencia előmozdításához, amely ráirányítja a figyelmet a tanórán kívüli művészeti tevékenységek jelentőségére.

MŰVÉSZETI TEVÉKENYSÉG ÉS ÖNKÉPZÉS – A MŰVÉSZETKÖZVETÍTŐ PEDAGÓGUS SZAKMAI MEGÚJULÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI

SZABÓNÉ FODOR ADRIENN – KEREKES RITA

Debreceni Református Hittudományi Egyetem

szabone.adrienne@drhe.hu

Debreceni Egyetem BTK Neveléstudományi Doktori Program

k.kerekesrita@gmail.com

Kulcsszavak: művészetközvetítés, művészeti tevékenység, szakmai megújulás

A tanári hivatás speciális jellegéből eredően összetett, folyamatosan változó és ebből következőleg állandó megújulásra készítő hivatás. Különösen igaz ez ma, amikor egyértelmű, hogy minden eredményes oktatási rendszer kulcsfigurája a pedagógus (Barber – Mourshed, 2007; Falus, 2011; OECD, 2016). Az oktatás és a tanulás fogalmi rendszerének kibővülésével az oktatáskutatásban is újabb, még nem teljes mértékben kiaknázott területek kerülnek a felszínre. A különböző művészeti ágak sokszínűségükkel a 21. század elején is jelentős szerepet töltenek be az általános iskolai nevelésben. Kutatásunk középpontjában a kurrikuláris és extrakurrikuláris művészeti területeken művészetközvetítői tevékenységet végző tanárok állnak. A jelenkor pedagógusainak úgy kell a művészet értékeit átadniuk tanítványaiknak, hogy a művészet változó dinamikája továbbra is összhangban maradjon a gyermeki érdeklődéssel és a megváltozott technikai lehetőségekkel. Ehhez egyrészt szükséges a rendszeres művészeti tevékenység végzése, másrészt elengedhetetlen az önképzés, akár szervezett, akár egyéni formában. Vizsgálatunk a pedagógusok előző tevékenységeire fókuszál. Előadásunkhoz a DEXARTA adatbázis nyújtja a háttérrel, melyben a vizsgált 30 intézmény kiválasztása szakértői mintavétellel történt. A vizsgálatban 139 fő általános iskolában művészeti tárgyat oktató tanár vett részt. Az adatfelvétel papíralapú kérdőíves módszerrel zajlott 2019 tavaszán. Kutatási témánkhoz kapcsolódóan a kérdőívünk nyitott kérdéseire kapott válaszokat a tartalomelemzés módszerével vizsgáltuk. Eredményeink azt mutatják, hogy a megkérdezett pedagógusok szakmai életében jelentős szerepet tölt be a művészettel való aktív foglalkozás, de életkortól függően különböző intenzitással van jelen az egyéni és a közösségi formájú tevékenység. A válaszokban a szakmai fejlődés igénye is megfigyelhető. Előadásunkban szeretnénk bemutatni, hogy milyen háttér tényezők segítik vagy nehezítik a képzéseken való részvételt.

A SZÜLŐK HATÁSA GYERMEKÜK EXTRAKURRIKULÁRIS TEVÉKENYSÉGEIRE

SZÚCS TÍMEA – PÉTER CSABA

Debreceni Egyetem, Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

szucstimea77@gmail.com

Debreceni Egyetem

kohnospecial2017@gmail.com

Kulcsszavak: művészeti nevelés, extrakurrikuláris tevékenységek, szülői hatás, kulturális tőke

A művészeti nevelés fontosságát számos kutatás megerősítette (L. Ritók, 2010; Váradi, 2010, 2015; Szűcs, 2018). Arra azonban kevés vizsgálat tér ki, hogy a szülőknek milyen jelentős szerepe van abban, hogy a gyermeküknek tudják-e biztosítani azt az anyagi és emberi háttérrel, amelyet ezek a művészeti tanulmányok megkövetelnek. A művészeti nevelés része az aktív művészeti tevékenység mellett a befogadói tevékenység, a kulturális rendezvényeken való részvétel is. Ebben is figyelemre méltó szerepe van mind az iskolának, mind a szülőknek (Engler, 2010). A gyermekek jövője, kultúra iránti attitűdje szempontjából meghatározó lehet az a kulturális tőke (Bourdieu, 1999; Pusztai, 2009), amelyet a diákok akár az otthoni környezetben, akár az iskolában megkaphatnak. Jelenlegi kutatásunkban a szülők művészetoktatásban eltöltött múltját és jelenlegi tevékenységeit, a művészeti nevelésről kialakított véleményüket, valamint a kultúrafogyasztási szokásaikat tárjuk fel. Kutatásunk fókuszában az észak-alföldi régió 4. és 6. évfolyamos tanulóinak szülei álltak, akiket 27 itemből álló önkitöltős kérdőív segítségével kérdeztünk. (N= 1844) A DEXARTA adatbázison alapuló kvantitatív vizsgálatunk során egy- és többváltozós elemzési eljárásokat egyaránt alkalmaztunk. Hipotézisünkben feltételezzük, hogy mind a településtípus, mind a szülők iskolai végzettsége meghatározó az extrakurrikuláris tevékenységekben való részvételre vonatkozóan. A szülők korábbi művészeti tevékenysége pozitív irányban befolyásolja mind a művészeti tevékenységekben, mind a kulturális rendezvényeken történő jelenlétet. Azért tartjuk fontosnak a szülők hozzáállásának és véleményének megismerését, mert az iskolai lehetőségek mellett, a család – mint első szocializációs környezet – meghatározó szerepet tölt be a gyermekek kultúrafogyasztási szokásainak és kulturális tevékenységeinek kialakításában. Ha megismerjük a véleményüket, problémáikat, akkor segíthetünk feloldani azokat a nehézségeket, negatív előítéleteket, amelyek miatt távol maradnak a művészeti tevékenységektől vagy a magas kultúrához tartozó rendezvényektől. Így a gyermekek számára megnyílhat egy új út, ami hozzájárulhat a személyes fejlődésükhöz és akár társadalmi mobilitásukhoz.

MŰVÉSZETI TEVÉKENYSÉGEK A TELEPÜLÉSTÍPUSOK TÜKRÉBEN

HÉJJA BELLA EMERENCIA – LEHOTKA ILDIKÓ – DRAGONY GÁBOR

Debreceni Egyetem

bellaemerencia@gmail.com

Debreceni Egyetem Neveléstudományi Doktori Program

lehotkaildiko@gmail.com

Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Doktori Program

dragony.gabor@gmail.com

Kulcsszavak: művészetoktatás, extrakurrikuláris tevékenység, szakkör

Az alapfokú művészetoktatási intézményhálózat négy művészeti ágat kínál, amelyek a következők: képző- és iparművészeti ág, szín- és bábművészeti ág, táncművészeti ág, zeneművészeti ág (11/1994. MKM rendelet). A szabadon tervezhető órakeret terhére művészeti órát is beilleszthetnek az iskolák a helyi tanterv tervezésekor 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet). Magyarországon 1990-ig a zeneiskolák székhelye a nagyvárosokban volt, a kisebb falvakban pedig kihelyezett tagozatok működtek. Miután az önkormányzatok átvették az iskolák fenntartói jogát, érdekükben állt, hogy saját településükön működjön a zeneiskola, így illette meg őket a normatíva. Ha számokat nézünk, feltűnik az, hogy amíg 1990-ben 175 zeneiskola működött, addig öt évvel később már 318 ilyen intézmény várta a növendékeket a kihelyezett tagozatokon. Később a zeneiskolák alapfokú művészeti iskolákká alakultak, a képzések palettája kibővült a társzművészetek területeivel, valamint összevonásra kerültek az általános iskolákkal (többcélú intézmény), melynek következményeként a finanszírozásban esetlegesen problémák következtek be. Nem volt az iskoláknak külön költségvetésük, így sok esetben nem maradt keret a hangszerpark felújítására, és ezzel csorbult az oktatás minősége, valamint redukálták a tanulók számát is (Homor, 2009). A művészetoktatásban való részvétel térítési díj ellenében vehető igénybe, de hogy a társadalmi különbségeket kiküszöböljék (hátránykompenzáció), a hátrányos helyzetű tanulók mentesülnek ez alól. Bár ez az intézkedés pozitív, mégis a nehezebb helyzetű kistérségekben működő művészeti iskolák munkáját szinte megbénította, hiszen a képzés fedezetének egy részét a szülői hozzájárulás adta (Brachna, 2013; Ritoók, 2011). Az általános iskolában a tanórán kívüli extrakurrikuláris művészetoktatás a szakkörök keretén belül, illetve különféle – az iskolában, illetve a tanulók településén, vagy más városban megtartott – művészeti előadások megtekintésével valósulhat meg. Megfigyelésünk arra irányul, hogy a különféle településtípusokon milyen objektív tényezők befolyásolják a kulturális attitűd kialakulását, milyen lehetőségei vannak a fiataloknak a művészeti tevékenységeken való aktív részvételre, azaz van-e lehetőségük a tanórán kívül intramurális és extramurális szférában részt venni különböző művészeti foglalkozásokon. A DEXARTA adatbázis (N=2033) alapján a különböző településtípusok függvényében vizsgáljuk, hogy különböző művészeti ágak között milyen arányban oszlik el a tanulók száma. Hipotézisünk szerint a település típusa döntően befolyásolja a művészeti tevékenység szolgáltatói bázisát, feltételezésünk alapján a zenét tanulók lesznek többségben. Az összegyűjtött adatok azt mutatják, hogy a kistelepüléseken általánosságban kevesebb lehetősége van a fiataloknak az aktív művészeti tevékenységekre, néhol működik kórus, valamint kihelyezett tagozatokon választhatnak néhány hangszer közül, továbbá a néptáncoktatás elérhető számukra.

ÁLTALÁNOS ISKOLAI TANULÓK KULTURÁLIS FOGYASZTÁSA A TÁRSADALMI STÁTUSZ FÜGGVÉNYÉBEN

BÍRÓ ISTVÁN FERENC – HÖRICH BALÁZS – SZALAI TAMÁS

Debreceni Egyetem

istvanferenc.biro@gmail.com

Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola Neveléstudományi Doktori Program

horichb@gmail.com

Debreceni Egyetem

szaki444@gmail.com

Kulcsszavak: művészetoktatás, kulturális fogyasztás, társadalmi státusz

A kulturális tőkét, avagy a művészetekben való részvételt Bourdieu és Passeron (1977) szerint a szülői háttér határozza meg leginkább. Számolnunk kell azonban azzal is, hogy az összefüggések megértéséhez nem elégséges a család kulturális igényeinek feltárása, hiszen arra is több befolyásoló tényező hat. Ilyen tényező lehet a család anyagi helyzete, vagy a szülők szabadidővel való szabad rendelkezése. A szülők kulturális igényessége önmagában nem elegendő a gyermek kultúrára való neveléséhez, szükséges más összetevők bonyolult hálózatának jelenléte is. Hunyadi Zsuzsa (2005) vizsgálatai alapján megállapítja, hogy a kulturális fogyasztást leginkább az iskolai végzettség befolyásolja. Legnagyobb mértékben a magas társadalmi státuszú, jó jövedelemmel rendelkező, iskolázott emberek körében figyelhetünk meg magasabb aktivitást a különböző kulturális tevékenységek tekintetében. Az említett szempontok közül kiemelkedik az iskolai végzettség befolyásoló hatása. Vizsgálatunkat az észak-alföldi régió három megyéjének 4. és 6. évfolyamos általános iskolás tanulóira terjesztettük ki 26 itemes saját fejlesztésű mérőeszköz alkalmazásával. Az adatokat online vagy papíralapú önkitöltős kérdőív használatával személyes osztálytermi lekérdezéssel vettük fel (N= 2033). A statisztikai feldolgozás során egy- és többváltozós elemzési eljárásokat egyaránt alkalmaztunk. Vizsgálatunk hipotézisei a következők: A társadalmi státusz meghatározza a tanulók kulturális fogyasztását: H1: A magasabb státuszúak többet fogyasztanak. H2: A magasabb státuszúak elsősorban családi körben vesznek részt kulturális programokon. H3: Az alacsonyabb státuszú tanulók számára az iskola szerepe azokban az esetekben értékelődik föl, ahol az iskolatársak körében többségében magas státuszúak találhatók. A szabadidős kulturális tevékenységek (zeneművészet, vizuális művészet, táncművészet és színjátás) közül: H4: A zeneművészeti aktivitás kiemelkedik. H5: Elsősorban az iskola által kínált szolgáltatásokra támaszkodnak a tanulók. H6: Az iskolán kívüli foglalkozásokra leginkább városokban nyílik lehetőség, azaz a települési kínálat nagyban meghatározza az igénybevételt. A kulturális szolgáltatások igénybevétele leginkább a felső tagozaton (6. évfolyam) jellemző. Eredményeinkről elsőként az Országos Neveléstudományi Konferencián számolunk be.

A NONFORMÁLIS TANULÁS SOKSZÍNŰSÉGE – MÚZEUMPEDAGÓGIA, MŰVÉSZETPEDAGÓGIA ÉS CIRKUSZPEDAGÓGIA

Szimpóziumvezető:

Vincze Beatrix
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK
vincze.beatrix@ppk.elte.hu

Opponens:

Németh András
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK
nemeth.andras@ppk.elte.hu

Előadások:

1. Vincze Beatrix – Kempf Katalin: Múzeumpedagógia szaktanácsadói szakirányú képzés megújuló képzési kínálata a hallgatói elégedettség tükrében
2. Somogyi-Rohonczy Zsófia: A múzeumpedagógia szerepe a tolerancia növelésében
3. Dabi-Farkas Rita: "Esélyt a múzeummal" - módszerek (vagy jó gyakorlatok) a megértési nehézséggel élők, mozgássérültek és látássérültek múzeumi fogadásához
4. Joó Emese: Cirkuszpedagógia

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: múzeumpedagógia, múzeumpedagógus képzés, cirkuszpedagógia, művészetpedagógia, hátrányos helyzetűek nevelése

A szimpózium célja, hogy non-formális tanulási formákhoz kapcsolódva bemutassa a hazai múzeumpedagógia, művészetpedagógia és cirkuszpedagógia jó gyakorlatait, kitérjen azok jelentőségére és differenciált kultúra-értékközvetítő szerepére, a társadalmi esélyegyenlőségben játszott szerepükre. Illetve reflektál a múzeumpedagógiai képzés megújításának szükségességére és az ELTE PPK jelenlegi múzeumpedagógiai szaktanácsadó szakirányú képzés tapasztalataira (2017-2019). A 21. századra a non-formális (nem formális) oktatás jelentőségét növeli, hogy az iskolarendszeren kívül történő, szervezett keretek között zajló, határozott céllal történő tanulási formákat differenciáltan és élményalapúan képes kielégíteni. A tanulni vágyók számára - „minden érdekesebb, ami az iskolán kívül történik”. A megváltozott tanulási szokások és lehetőségek (ICT) nagy kihívást jelentenek a tanulás iránti motiváció folyamatos fenntartásában. A non-formális tanulás mellett az informális tanulás változatos színtereken - családban, közösségi szinten -, kötetlen formában történik, ugyancsak jelentős az információszerzésben és a képességfejlesztésben (Coombs, 1973). A múzeumpedagógiában is háttérbe kerül a hagyományos előadásra és szövegre építő „szisztematikus múzeum”, és hangsúlyossá válik a felfedezve tanulásra építő „felfedező múzeum”, az inger –válasz mechanizmusra építő „programozott múzeum”, a konstruktivizmus nézőpontját képviselő „konstruktivista múzeum”, ez utóbbi jelentősen befolyásolja a pedagógiai elvárásokat (Hein, 2004). A múzeum az iskolával szemben teret ad a tanulóknak a szabad választásra, nem a szöveg, hanem a tárgy áll a középpontban, a vizuális élményre (valamennyi érzékszervre) épít, kötetlen, multiszenzoros, spontán, élményalapú tanulást tesz lehetővé (Singh, 2004). A hazai (mint a nemzetközi) múzeum-, művészetpedagógia lehetőséget biztosít a speciális nevelési igényűek és a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok számára is abban, hogy a kulturális intézmények nyújtotta élményszerű, tapasztalati tanulás részesei lehessenek. A kidolgozott speciális módszertanok és jó gyakorlatok lehetővé teszik a különböző igények kielégítését szolgáló tudástranszfert, egyben érzékenyítő programokként a tolerancia növelésében is hatékony szerepet játszanak (Ludwig Múzeum, Esélyt a múzeummal, MOOK, 2018). Kiemelt hangsúlyt kap a Fővárosi Nagycirkusz új kezdeményezése: a cirkuszművészetnek az oktatás szolgálatába állításával. Cirkuszpedagógiájukkal sajátos élményt nyújtanak a gyerekeknek, rendhagyó órákat szerveznek. Az adott korcsoport tudásszintjén, a NAT tananyagát figyelembe véve, egy adott szaktantárgy kisebb témáját interaktív módon dolgozzák fel. A szimpózium keretén belül rá kívánunk mutatni arra, hogy miként változott meg a múzeumok felelőssége a jelen és a jövő közoktatásában, hogyan alakul át a múzeumok és a múzeumpedagógia szerepvállalása az 21. századi generációk tanulási igényeinek kielégítésében, a múzeumok és az iskolák közötti kapcsolat kialakítása.

Támogató: ELTE PPK

MÚZEUMPEDAGÓGIA SZAKTANÁCSADÓI SZAKIRÁNYÚ KÉPZÉS MEGÚJULÓ KÉPZÉSI KÍNÁLATA A HALLGATÓI ELÉGEDETTSÉG TÜKRÉBEN

VINCZE BEATRIX – KEMPF KATALIN

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK

vincze.beatrix@ppk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK

kempf.katalin@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: múzeumpedagógus képzés, non-formális tanulás, kompetenciafejlesztés, gyakorlatorientáltság, kutatásalapú képzés

Az ELTE Pedagógiai és Pszichológia Karának múzeumpedagógia szaktanácsadó szakirányú képzése 1999–2000-es őszi tanévtől folyamatosan és eredményesen működik. 2016-ban a többi szakirányú továbbképzéssel együtt, a törvényes változásoknak megfelelően módosult a képzés tantervi hálójá, amely egy jelentős óraszámcsökkenést jelentett, másrészt új minőségi hangsúlyokat, főként a gyakorlatorientáltságot. A képzésben megmaradt a gyakorlatok négyes tematikus felosztása (I. történelem és helytörténet, II. néprajz, skanzen, III. művészetek és irodalom és IV. természettudományok), kiegészítve az egyéni szakmai gyakorlattal, iskolában és/vagy múzeumban tartandó bemutató foglalkozással. Az előadás célja, hogy bemutassa a képzés változásának okait, az új tartalmi elemeket, illetve az eddigi 4 félév tapasztalatait. A képzést követő vizsgálat során választ kerestünk arra, hogy az új tantervi háló mennyire felel meg a hallgatói és oktatói igényeknek, a középpontba helyezett gyakorlatközpontúság mennyire váltja be a hozzá fűzött reményeket. Képes-e a képzés az elvárt kompetenciákat kialakítani és az óraszám csökkenést kompenzálni? A vizsgálat módszertana: a hallgatókkal minden félév végén online anonim kérdőívet töltöttünk ki az adott félévi kurzusaikról, ahol véleményüket és tapasztalataikat is megoszthatták. Az oktatókkal két alkalommal fókuszcsoportos megbeszélést tartottunk, és a heti kapcsolattartásban folyamatosan biztosította a hallgatók és az oktatók reflexióinak összegyűjtését. A 2 és a 4. szemeszter végén a záró vizsgákat követően közös megbeszélést tartottunk az oktatókkal. A visszajelzések elemzése a következőkre mutatott rá: az óraszám csökkenés a hallgatók otthoni feladatainak növekedésével jár (1); hiába növekedett a gyakorlati órák száma, a hallgatók mégis kevésnek érzik azt (2), az egyes képzési területek csak részlegesen elégitik ki a non-formális tanulási lehetőségek hazai kínálatát (csak periférikusan jelennek meg olyan területek, mint zoopedagógia, gazdaságihoz kötődő gyűjtemények, kertek, arborétumok) (3); az oktatók nehezen alkalmazkodnak a csökkenő óraszám által biztosított kerethez (4). A képzés elméleti és gyakorlati megvalósításához bevont partnerek szoros és tartós együttműködését erősítette a képzés átalakítása, de a kialakult diskurzusok mellett számos feszültség is adódik, részben a részterületek közötti új arányok, illetve némely korábbi elem elhagyása miatt. A hallgatók inkább pozitívan ítélik meg az új képzési tartalmakat (múzeumi marketing, management, kommunikáció). A hazai múzeumpedagógiai képzések változatos palettája mellett az ELTE PPK képzésének tapasztalatai jól összevethetők a pécsi egyetem kutatócsoportjának eredményeivel (Koltai 2018), a hazai és a nemzetközi pedagógiai gyakorlat új non-formális tanulási programjaival (Coombs – Hallak, 1972; Vásárhelyi, 2009), gazdagítva ezzel nevelési kutatások további lehetőségét.

Támogató: ELTE PPK

A MÚZEUMPEDAGÓGIA SZEREPE A TOLERANCIA NÖVELÉSÉBEN

SOMOGYI-ROHONCZY ZSÓFIA

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola
zsof.somogyi@gmail.com

Kulcsszavak: művészetpedagógia, tolerancia, speciális nevelési igényű tanulók, hátrányos helyzetűek, kortárs művészet

A múzeum- és művészetpedagógia speciális pedagógiai területként az iskolai nevelés kiegészítőjeként alkalmas arra, hogy nemcsak speciális igényű gyermekek integrált csoportokban fogadását tegye lehetővé a múzeumi intézmények számára, de szemléletformálás és tolerancia növelésében is jelentős szerepet kap (Jewell, 2005; Perlusz, 2018). Az előadás célja, hogy bemutassa a múzeum- és művészetpedagógiai foglalkozások szerepét, a Ludwig Múzeum jó gyakorlatait a szociális kompetenciák fejlesztése területén, különös tekintettel a tolerancia erősítésében. A programok fő jellemzői, hogy nem a formális tanulási keretek között történnek, nem tananyag jellegűek, hanem a saját tapasztalati élményre építenek. A tolerancia növelését elősegíti, hogy a tanulók megismerkednek speciális nevelési igényű csoportokkal, ami előmozdítja a nézőpontváltást és szemléletformálást. A múzeumpedagógiai foglalkozásokban jelen van a drámapedagógia, a zene és művészetterápia. Pedagógiai programjaink célja, hogy a Ludwig Múzeum kortárs művészeti kiállításait minél szélesebb látogatói körben tegyük elérhetővé, amit elősegít az akadálymentes épület. A múzeumpedagógiai tevékenységünkben kiemelt szerepet kap a speciális igényű látogatók fogadása, a látássérült látogatók számára audionarrációval akadálymentesített tárlatvezetések. A tolerancia növelésében meghatározó szerepe van az integrált, érzékenyítő tárlatvezetéseinknek. A szemléletformálás és társadalmi aktivitás jegyében évente meghirdetjük a Tapintható képzőművészeti pályázatunkat, amelyen a látó és látássérült versenyzők lehetőséget kapnak gyűjteményünk egy-egy darabjának tapintható interpretációs szobrának elkészítésére. Évek óta szoros együttműködésben állunk a Máltai Szeretetszolgálattal, az általuk támogatott hajléktalan csoportoknak az aktuális időszak kiállításainkon szervezünk múzeumpedagógiai foglalkozásokat. Példaértékűnek és hiánypótlónak tartjuk a Ludwig Múzeum Integrált Családi Délelőtt programját, amelyen megértési nehézséggel élő gyermekek és családjuk is részt vehet. A hazai tapasztalatcsere mellett a múzeum nyomon követi a nemzetközi intézmények jó gyakorlatait. A fejlődés kulcsa az akadálymentesített programok mellett, a legtöbb nemzetközi múzeum programjában is megjelenő multiszenzoribilitásra építő foglalkozások növelésében rejlik. Ezekkel a megoldásokkal nemcsak a speciális igényű látogatókhoz hozhatók közelebb a műalkotások, de több esélyt kapnak az idősek is, és általában mindenkinek számára élményszerűbb lesz a múzeumlátogatás. A Ludwig Múzeum kulturális küldetésének tekinti, hogy látogatói körén belül egyre hangsúlyosabb figyelmet kapjanak a fiatalok (tekintettel a közoktatásban csökkenő óraszámában meglévő művészeti tárgyakra), szerepet vállaljon a társadalmi esélyegyenlőség előmozdításában, a hátrányos helyzetű és speciális nevelési igényű látogatók számára elérhető művészeti élményt biztosítson.

„ESÉLYT A MÚZEUMMAL” - MÓDSZEREK (VAGY JÓ GYAKORLATOK) A MEGÉRTÉSI NEHÉZSÉGGEL ÉLŐK, MOZGÁSSÉRÜLTEK ÉS LÁTÁSSÉRÜLTEK MÚZEUMI FOGADÁSÁHOZ

DABI-FARKAS RITA

Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum
dabifarkas.rita@ludwigmuseum.hu

Kulcsszavak: múzeumpedagógia, kutatásalapú módszertani kiadvány, hátrányos helyzetű, speciális nevelési igényű látogatók, jó gyakorlatok

Az előadás célja, hogy bemutassa a kulturális intézményekben megvalósítható, a társadalmi esélyegyenlőség előmozdítását szolgáló jó gyakorlatok módszertanát, a szentendrei Múzeumi Oktatási és Képzési Központ, EFOP-3.3.3.-VEKOP-16-2016-00001 számú kutatása (2017) által összegyűjtött jó példák alapján készült el a megértési nehézséggel élők, mozgássérültek és látássérültek múzeumi fogadásának módszertani összefoglalója (Dabi-Farkas, 2018) alapján. A kutatás rámutatott a hátrányos helyzetű és speciális nevelési igényű célcsoportok múzeumi fogadásának kritériumaira, a programok kidolgozásakor az alkalmazható módszerek, tevékenységek, munkaformák kiválasztásának a speciális szempontjaira. Felhívja a figyelmet a differenciálás és az előzetes tájékozódás fontosságára (adatbegyűjtés alapján: a hozzátartozó, gondozó, kísérő, a család társadalmi helyzetének felmérése). A kutatás összegezi a magyarországi helyzetképet, utal a hátrányos helyzetű személyeknél alkalmazható múzeumpedagógiai módszertan hiányára, de rámutat a kezdeményezésekre, és a már kipróbált, megvalósult és hosszabb távon jól működő projektekre, amelyek alapján felvetéseket, megoldásokat javasol. A kutatás felhívja a figyelmet a hátrányos helyzetű célcsoporttal foglalkozó szakemberekkel, szakintézményekkel történő folyamatos együttműködés fontosságára, többek között a "Semmit rólunk nélkülünk!" elv figyelembevételére (Érdekvédelem, MEOSZ, 2017). Továbbá hangsúlyozva, hogy a speciális nevelési igényeket kielégítő múzeumi programok és az alkalmazott módszertanok nem terápiás, gyógyító célú fejlesztések, hanem az általános múzeumpedagógiai eszköztártól eltérő, több gyógypedagógiai módszertani elemet és/vagy speciális kommunikációt használó múzeumpedagógiai foglalkozások. A kutatás utal arra, hogy a foglalkozások és programok jellege több tényezőtől függ: a múzeum profiljától, az infrastrukturális háttértől, a személyzeti előképzettségétől és a fogadott csoport fizikai és értelmi akadályozottságától, életkorától, a hátrány megszerzésének körülményeitől és okától. A kutatás hangsúlyozza a kulturális intézmények társadalmi szerepvállalásának felelősségét, az elfogadóbb, toleránsabb társadalom kialakításához az épek számára szervezett olyan érzékenyítő, integrált programok fontosságát, amelyek saját élményen alapuló tapasztalatokat eredményeznek. A Ludwig Múzeum jó gyakorlata az Integrált Családi Délelőtt. A jövőbeni módszertani fejlesztéseket elősegítik az olyan szakmai diskurzusok, amelyekben a múzeumpedagógusok, a pedagógusok, a gyógypedagógusok, a speciális munkások, a karitatív és civil szervezetek megosztják tapasztalataikat, és juthatnak olyan szakmai következtetésekre, amelyek előmozdítják a differenciált módszertani paletta gazdagítását. Erre kiváló példa a Ludwig Múzeumban a Ped.kedd – művészetpedagógiai műhely.

CIRKUSZPEDAGÓGIA

JOÓ EMESE

Magyar Cirkusz és Varieté Nonprofit Kft.
emes.joo@gmail.com

Kulcsszavak: cirkuszpedagógia, non-formális tanulás, cirkuszpedagógia módszertana, hátrányos helyzetűek nevelése, múzeumpedagógia

A köznevelés keretrendszeréhez kapcsolódó, hagyományos nem-formális tanulási környezetek körében (múzeumok, kiállítóhelyek, színházak, állat- és növénykertek) egyre több új, szervezett nem-formális tanulási színtér jelenik meg, pl. kertek, piacok, városi terek, alkotó- és előadóművészeti ágak - köztük van a cirkusz is. Elméleti kutatásom többirányú, elsődlegesen a cirkuszpedagógia nemzetközi és hazai hagyományának és módszertanának áttekintésére, másodsorban a hagyományos nem-formális pedagógiák (múzeumpedagógia, művészetpedagógia, drámapedagógia, zoopedagógia, stb.) módszertani adaptációs lehetőségeinek vizsgálatára, harmadrészt a cirkuszművészet saját, belső sajátosságaiiban megragadható pedagógiai lehetőségekre irányul. Kutatásom közvetett célja a cirkuszpedagógia fogalmának, módszertani alapjainak meghatározása, gyakorlatának módszertani fejlesztése annak érdekében, hogy a cirkuszpedagógia a korszerű jelenség alapú tudásszervezés és tudásépítés fontos szereplője, a hazai köznevelési rendszer nélkülözhetetlen eleme, együttműködő partnere lehessen. Elméleti kutatásomat a hazai cirkuszpedagógia különböző pedagógiai területeken és célokkal végzett gyakorlatainak esélyteremtésre és hátránykompenzációra fókuszáló, empirikus vizsgálata egészíti ki. Többek között, az egyik általam vizsgált gyakorlati cirkuszpedagógiai terület a szociális cirkusz, amellyel hatékonyan segíthető hátrányos helyzetű gyermekek és fiatalok készségeinek és kompetenciáinak fejlesztése, testi és szociális hátrányainak leküzdése, közérzetének javítása. Az iskolában lemaradók felzárkóztatásának és a hátrányos helyzetűek tehetséggondozásának eredményeit a cirkuszpedagógia tantárgyi kapcsolódásaiban, mozgásos készségfejlesztési gyakorlatában vizsgálom. Mindeközben a cirkuszművészetet, mint komplex művészeti és tudományos jelenséget közelítem meg, mivel a feltételezésem az, hogy egy-egy cirkuszművészeti produkció összekapcsolja a művészeteket és a tudományokat, magában sűrít többféle ismeretet és képességet, ezáltal lehetővé teszi a különböző tanulási területek összekapcsolását, a jelenségek összefüggéseinek megértését és átélését is. A cirkuszművészet előadóművészet, pedagógiájában éppen ezért kiemelt szerepet kap az aktív cselekvés, kipróbálás, átélés, előadás saját élménye, a tanulás közbeni fizikai öröm, szórakozás, sikerélmény, ami motivációt jelenthet a további tanulás mellett hátrányok leküzdéséhez is. Kutatásom közvetlen célja, a hazai cirkuszpedagógia módszertani fejlesztése révén, olyan újfajta tanulási környezet kialakítása, amely egyének és közösségek számára egyaránt esélyt teremt tudásuk, készségeik és képességeik fejlesztéséhez, hátrányosságaik kompenzálásához, tehetségeik felfedezéséhez és kibontakoztatásához. A cirkuszpedagógia módszertani fejlesztésének neveléstudományi jelentősége, hogy összekapcsolja, összehangolja és együtt fejleszti a benne érintkező, nem-formális pedagógiai szakmódszertanokat és szemléletmódokat.

A SPORTOLÁS INTÉZMÉNYI KÖRNYEZETE KÁRPÁT-MEDENCEI EGYETEMEKEN ÉS FŐISKOLÁKON

Szimpóziumvezető:

Kovács Klára, Fintor Gábor

Debreceni Egyetem

kovacs.klarika87@gmail.com

Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Doktori Program, Fesztiválatlan Kft.

fintor.gabor@gmail.com

Opponens:

Hideg Gabriella

Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar

gabriella.hideg@etk.pte.hu

Előadások:

1. Kovács Klára – Fintor Gábor: A sportolás szervezeti tényezői hazai és határon túli felsőoktatási intézményekben
2. Rábai Dávid: A sportolás fizikai környezetének megjelenési formái Kárpát-medencei felsőoktatási intézményekben
3. Moravec Marianna – Nagy Zsuzsanna: Hazai és határon túli felsőoktatási intézmények sportkonceptióinak összehasonlító elemzése a sportolási szokások és a szabadidősport rendezvények függvényében
4. Nagy Zsuzsanna – Szabó Dániel: Az intézményi hatás vizsgálata hazai és külföldi felsőoktatási intézmények versenysportjában

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: sport, intézményi hatás, felsőoktatás, felsőoktatás, Kárpát-medence

Hunt és Eisenberg (2010) szerint a hallgatók vizsgálata egyedülálló lehetőséget ad a célzott beavatkozások kidolgozására a serdülők és fiatal felnőttek legfontosabb népegészségügyi problémáira vonatkozóan. Az egyik fontos probléma az inaktív életmód, melynek háttértényezőinek feltárása prevenciós programok kidolgozásához nyújthat segítséget. A szimpózium alapját képező nemzetközi kutatásunkban célul tűztük ki annak felderítését, hogy a felsőoktatási intézmények milyen szerepet töltenek be a hallgatók sportolási szokásaiban, milyen hatással vannak ezekre. Számos korábbi kutatás igazolta a társadalmi háttér befolyásoló szerepét a hallgatók és fiatalok sportolási szokásaira (Kovács, 2014; 2015; Perényi, 2011; 2013), ugyanakkor az intézményi környezet és hatás vizsgálata elsősorban csak az infrastrukturális feltételekben jelenik meg (Pfau, 2014; 2016). A szimpózium előadásainak elméleti háttérében közös pont az intézményi hatás különböző megjelenési formáinak összehasonlító vizsgálata a kiválasztott felsőoktatási intézményekben. Az intézményi hatás azokat a tényezőket vizsgálja, melyek befolyásolják a hallgatók fejlődését, változását a felsőoktatási évek alatt, legyenek ezek, értékek, magatartás, viselkedés vagy éppen az eredményesség. Témánkhoz kapcsolódóan ilyen változásnak vagy fejlődésnek tekintjük a hallgatók sportolási hajlandóságát. Kutatásunkban az intézményi hatást vizsgáló modellek közül azokra a kampusz környezeti tényezőkre fókuszáló elméleteket és modelleket használtuk fel, melyek befolyásolják az egyén magatartását a személyiség jellemzőin keresztül. Strange 2003 nyomán a szimpózium egy-egy előadása az intézményi hatás következő elméleti modelljeit (dimenzióit) vizsgálják: 1. fizikai modellek; 2. emberi erőforrásra koncentráló; 3. szervezeti környezeti modellek; 4. konstruált környezet. Ezen dimenziók mentén összehasonlításokat végeztünk négy intézménytípus között: 1. versenysport-orientált, 2. a sportot közösségteremtésre használó, 3. testkultúra-minimalizáló, 4. kötelező testnevelés óra fókuszú intézmények. A szimpóziumban kvalitatív kutatás keretében vizsgáltuk ezeket a modelleket, melynek keretében strukturált interjúkat készítettünk hazai és négy határon túli térség 14 felsőoktatási intézményében (15 db). Az interjúkban a következő kérdéskörök fogalmazódtak meg: Társadalmi, intézményi tényezők (Intézményi háttér; szabályzat a testneveléssel kapcsolatban; Hallgatói sport; Rendezvények, programok; A hallgatók egészségi és edzettségi állapota; Kötelező testnevelés szigorítása); Ökológiai tényezők (infrastruktúra, felszerelés); Gazdasági tényezők (költségek, források, ösztöndíjak, bevételek); Személyi tényezők (testnevelő tanárok, óraadók szakmai jellemzői, feladatai, elvárások); Jövőtervek. Az eredmények bemutatják, hogy miként lehet alkalmazni az intézményi hatást vizsgáló modelleket a sportra vonatkozóan, rávilágítva a felsőoktatási intézmények szerepére és lehetőségeire az élethosszig tartó sportszocializációban.

Az absztrakt a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj és az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-18-4-DE-61 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült.

A SPORTOLÁS SZERVEZETI TÉNYEZŐI HAZAI ÉS HATÁRON TÚLI FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEKBE

KOVÁCS KLÁRA – FINTOR GÁBOR

Debreceni Egyetem

kovacs.klarika87@gmail.com

Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Doktori Program, Fesztiválatlan Kft.

fintor.gabor@gmail.com

Kulcsszavak: intézményi hatás, szervezeti környezeti modell, sport, felsőoktatás

Előadásunk célja, hogy feltárja, milyen szervezeti keretei vannak a sportnak hazai és határon túli intézményekben, s ezek szerepét esetlegesen a hallgatók sportolására vonatkozóan. Fő kérdésünk, hogy miként szervezik a sportéletet a vizsgált intézménytípusokban, s milyen szerepet tölt be, szimbolikus értéke van a sportnak az intézmény életében, mindennapjaiban. Míg a szocio-kulturális háttér hatásait a hallgatók és fiatalok sportolási szokásaira már több korábbi vizsgálatban feltárták (Kovács, 2013; 2015; Perényi, 2013), addig az (épített) környezet jellemzőinek hatása a fizikai aktivitásra kevésbé kutatott terület (Sallis et al., 2009; Prins et al., 2010). Kutatásunk elméleti háttérét az intézményi hatás koncepciójára és az erre vonatkozó elméletek közül a szervezeti modellekre alapozzuk. Az intézményi hatás az egyének közötti interakciókból és környezeti tényezőkből eredeztetni a változást, s ez nem feltétlenül jár együtt pozitív fejlődéssel, egyéni növekedéssel. Előadásunkban az intézményi hatás dimenziói közül a szervezeti környezeti modellekre fókuszálunk. Ebben az értelmezésben a szervezet az intézményi célok, értékek és tevékenységek alkotta rendszer, melyek kialakítják az intézményi struktúrát és dizájnát. Ide tartoznak azok az intézményi szervezeti jellemzők, amik hatással vannak a működésre, arra, hogy milyen üzenetet közvetít magáról az intézmény, s ezt milyen módon érvényesíti rendszer szinten. A következő szervezeti jellemzőket vizsgáltuk: strukturális keret (hogyan épül fel a szervezet a céljainak elérése érdekében) és szimbolikus keret (misszió, vízió, értékek, melyeket rituálékra és ünnepekre keresztül közvetít az intézmény) (Kezar, 2017). A Hallgatói sportolási szokásokat meghatározó tényezők a Kárpát-medencében című kutatás keretében strukturált interjúkat készítettünk testnevelőkkel, sportért felelős intézetvezetőkkel Kelet-Magyarországon (5 interjú), illetve felvidéki (1), kárpátaljai (3), vajdasági (1), erdélyi (3) és partiumi (2 interjú), elsősorban kisebbségi magyarokat tömörítő felsőoktatási intézményekben vagy olyanokban, ahol nagy számban tanulnak határon túli magyar diákok. Az intézményeket négy típusba soroltuk (1. szimpózium absztrakt). A sport strukturális kerete alapján három típust tudtunk megkülönböztetni: 1. az intézmény oktatási struktúrájába beágyazott intézetek, tanszék, sportközpontok; 2. a HÖK által működtetett sportirodák; 3. szervezeti háttér nélkül, egy-egy személyhez (testnevelőhöz) kötődő órák. Vizsgált intézménytípusok közül a versenysport-orientált intézményekben egyértelműen megjelenik a sport(eredmények) identitásképző, -erősítő szerepe az intézmény életében és küldetésstudatában, míg a közösségépítő intézményekben jól érzékelhető, hogy a sportot is ilyen értéként kezelik, erre használják fel. Az eredmények lehetőséget adnak arra, hogy megismerjük a sport szervezeti jellemzőit az egyes intézménytípusokban, feltárva az esetleges problémákat, hiányosságokat, s rámutatva a jógyakorlatokra.

Az 1. előadás támogatója: Az absztrakt a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj és az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-18-4-DE-61 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült

A SPORTOLÁS FIZIKAI KÖRNYEZETÉNEK MEGJELENÉSI FORMÁI KÁRPÁT-MEDENCEI FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEKBEN

RÁBAI DÁVID

Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar
rabai67@gmail.com

Kulcsszavak: fizikai környezet, sport, felsőoktatás, intézményi hatás

Jelen kutatásunk fókuszában a sportolás fizikai környezetét vizsgáljuk az egyes általunk meghatározott felsőoktatási intézménytípusokban. Legfőbb célunk annak a felmérése, hogy az intézménytípusok között milyen különbségek fedezhetők fel a sportolás fizikai környezetét mint intézményi hatást vizsgálva. Összesen négy intézménytípus került kialakításra, méghozzá a versenysport-orientált intézmények, a sportot közösségteremtésre használó intézmények, a testkultúra-minimalizáló intézmények, illetve a kötelező testnevelés óra fókuszú intézmények. A sportolás fizikai környezetének vizsgálata során több elméleti megközelítést is felhasználtunk, ide tartoznak a témánk szempontjából fontos sportinfrastruktúrák. Az egészségmagatartás vizsgálatát célzó szocio-ökológiai modellek azokat a személyes, társadalmi és intézményi, valamint fizikai környezeti tényezőket vizsgálják, mint pl. a sportlétesítmények elérhetősége, amik befolyásolhatják az egyén viselkedését (Yi Pan et al., 2009; Prins et al., 2010). További kutatási eredmények igazolják azt is, hogy minél inkább támogató a fizikai környezet egy helyi közösségben, illetve minél inkább hozzáférhetőbbek, megfizethetőbbek, civilizáltabbak és biztonságosabbak a sportlétesítmények (megfelelő járdák, utak, parkok sétához, kerékpározáshoz, futáshoz, sportolásra kialakított terek, létesítmények), annál valószínűbb, hogy egy ott lakó fizikailag aktívabb lesz (Sallis et al., 2009; Yi Pan, 2009; Bácsné Bába et al., 2018). A kutatás módszereként interjúelemzést alkalmaztunk. Strukturált interjúkat készítettünk testnevelőkkel, sportért felelős vezetőkkel Kelet-Magyarországon, illetve felvidéki, kárpátaljai, vajdasági, erdélyi és partiumi, elsősorban kisebbségi magyarokat tömörítő felsőoktatási intézményekben vagy olyanokban, ahol nagy számban tanulnak határon túli magyar diákok. Összesen 15 interjú felvételére és elemzésére került sor 14 intézményből. Az eredményeink alapján markáns különbségeket véltünk felfedezni az egyes intézménytípusok között a sportolás fizikai környezetének hatása kapcsán. A típusok között a versenysport-orientált intézmények emelhetők ki, ahol az elemzéseink alapján a leginkább tapasztalható a sportolás fizikai környezetének hatása, míg a többi típus esetében kevésbé erőteljes összefüggéseket találtunk. Eredményeink leginkább arra hivatottak rámutatni, hogy segítségükkel képet kaphassunk az egyes intézménytípusok sportolás általi fizikai környezetének a hatásáról, mindemellett lehetőséget teremtenek arra, hogy az esetleges problémák feltárásával irányt mutassanak az intézmények számára.

HAZAI ÉS HATÁRON TÚLI FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK SPORTKONCEPCIÓINAK ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉSE A SPORTOLÁSI SZOKÁSOK ÉS A SZABADIDŐSPORT RENDEZVÉNYEK FÜGGVÉNYÉBEN

MORAVECZ MARIANNA – NAGY ZSUZSA

Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Doktori Program, Nyíregyházi Egyetem
moraveczmarianna@gmail.com
Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola
nagizsuzsa@gmail.com

Kulcsszavak: sportkoncepciók, szabadidősport rendezvények, sportolási szokások, felsőoktatás

Napjainkban a felsőoktatás adja az utolsó lehetőséget a hallgatók számára a szervezett keretek közötti sportolás gyakorlására (Pfau, 2014), ily módon a felsőoktatási intézmények sportkoncepciói fontos szerepet játszanak a következő generáció egészségtudatosabb szemléletének alakításában. Ahhoz, hogy a különböző szabadidős programok hozzájáruljanak a hallgatók élethosszig tartó sportszocializációjához, elengedhetetlen a diákok igényeit előtérbe helyező szervezés, az intézményvezetés elköteleződése az egészségtudatos, sportos életmód iránt (Kovács – Moravec, 2019). Előadásunk célja, hogy megismerjük és összehasonlítsuk a különböző intézménytípusok sportkoncepcióit a szabadidősport rendezvények és sportolási szokások tekintetében. Kutatásunk során a kampuszkörnyezet szerepei közül a fejlődési perspektívát vettük alapul, mely szerint minden hallgató egy fejlődési folyamaton megy keresztül az oktatás során annak érdekében, hogy „hasznot” szerezzen a felsőoktatási évekből. Esetünkben ez a haszon az élethosszig tartó sportszocializációhoz vezetheti el a felsőoktatás résztvevőit, ezáltal az egyetemek/főiskolák hétköznapi oktatási funkcióin kívül megjelenik a civil társadalmi küldetés is, ami fontos szerepet tölt be a társadalom fejlődésében (Casper et al., 2014). Vizsgálatunk elméleti háttereként az intézményi hatást vizsgáló modelleket vesszük alapul, melyeket Strange (2003) négy kategóriába sorolt. Ezek közül az általa emberi erőforrásra koncentráció, szervezeti, valamint a konstruált környezeti modellek meghatározóak témánkat illetően. Az első modell vizsgálati szempontja, hogy az egyetem tagjainak (főként hallgatók, vezetők és oktatók) sporthoz kapcsolódó attitűdje miként befolyásolja a hallgatók sportolási szokásait. Ez egyben a hallgatók értékítéletét is jelöli az intézmény által nyújtott sportolási lehetőségekre vonatkozóan. Kutatásunk keretében strukturált interjúkat készítettünk testnevelőkkel, sportért felelős vezetőkkel Kelet-Magyarországon, illetve felvidéki, kárpátaljai, vajdasági, erdélyi és partiumi, elsősorban kisebbségi magyarokat tömörítő felsőoktatási intézményekben. Eredményeinket ATLAS.ti szövegelemző program segítségével értékeltük. Eredményeink alapján a kutatásban részt vett intézményeket négy kategóriába soroltuk: 1. versenysport-orientált intézmények 2. sportot közösségteremtésre használó intézmények 3. testkultúra-minimalizáló intézmények 4. kötelező testnevelés óra fókuszú intézmények. Az első két kategóriába sorolt intézménytípusban, ahol nagy hangsúlyt fektetnek a szabadidősportra, ott a hallgatók sportolási szokásai is repetitív jelleget mutatnak. Ezzel ellentétben a másik két kategória képviselőinél, habár a kötelező óraszámra iktatott testnevelés órán megjelenő hallgatók száma megfelelő, azonban a sportolási gyakoriság az eszköz és infrastruktúra hiánya miatt nem éri el a korábbi két intézménytípusra jellemző nívót, valamint a megrendezett sportrendezvények látogatottságának aránya is elmarad az előbbi kategóriák szintjétől.

AZ INTÉZMÉNYI HATÁS VIZSGÁLATA HAZAI ÉS KÜLFÖLDI FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK VERSENYSPORTJÁBAN

NAGY ZSUZSA – SZABÓ DÁNIEL

Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola

nagizsuzsa@gmail.com

Debreceni Egyetem

sz.danii90@gmail.com

Kulcsszavak: felsőoktatás, intézményi hatás, versenysport

Az egyetemek és főiskolák egy nagyon komplex szervezetet alkotnak számtalan szereppel és funkcióval. A hagyományos oktatási funkción kívül kétségtelenül megjelenik a civil társadalmi küldetés, ami fontos szerepet játszik a helyi közösség, gazdaság, társadalom fejlődésében (Casper et al., 2014). A hallgatók sportolási szokásainak és az ezeket meghatározó tényezők vizsgálatának relevanciáját támasztja alá az a tény, hogy e korosztályt tekintve a hallgatókat tudjuk a legkönnyebben elérni a rendszeres sportolás számára, hiszen a felsőoktatás a számukra még egy utolsó lehetőséget ad a szervezett keretek között zajló sportolásra (Pfau, 2014). Az előadás célja az intézményi hatás feltárása a versenysportban a vizsgált intézményekben, és a versenysport formáinak, működésének, szerepének összehasonlítása az egyes intézménytípusokban az intézményi hatás különböző dimenziói szempontjából. Az intézményi hatást vizsgáló modellek a hallgatói változás, fejlődés forrásaira fókuszálnak (pl. intézményi jellemzők, programok, hallgatói tapasztalatok) (Pascarella – Terenzini, 2005). Kutatásunkban is azokat az intézményi erőforrásokat kutatjuk, melyek hatással lehetnek a versenysportra. Strange (2003) nyomán az intézményi hatás következő elméleti modelljeit (dimenzióit) vizsgáljuk a versenysport vonatkozásában: 1. fizikai modellek; 2. emberi erőforrásra koncentráló; 3. szervezeti környezeti modellek; 4. konstruált környezet. A kutatásunk keretében strukturált interjúkat készítettünk testnevelőkkel, sportért felelős intézeti vezetőikkel Kelet-Magyarországon, illetve felvidéki, kárpátaljai, vajdasági, erdélyi és partiumi, elsősorban kisebbségi magyarokat tömörítő felsőoktatási intézményekben. Az interjúkat az ATLAS program segítségével elemezzük. Az interjúk elemzése után, a kutatásban részt vett intézményeket négy csoportba osztottuk (1. szimpózium-absztrakt). Elemzéseink szerint első két kategóriába került intézmények foglalkoznak úgy az iskolai testnevelés problémájával, mint a sportrendezvények szervezésével és a versenysport kérdésével is, például a Debreceni Egyetem több csapat sportágban (labdarúgás, röplabda, jégkorong) is országos szintű bajnokságban versenyezteti a csapatait (DEAC). A második két kategóriába sorolt felsőoktatási intézményeknél nem jelenik meg a versenysport az egyetemi sportéletben. Nem meglepő módon a versenysport-orientált intézményekben a legmagasabb szintű szervezettség és infrastruktúrális feltételek figyelhetők meg, akár önálló, összetett szervezeti egységként működik egy-egy sportegyesület, amely komoly emberi erőforrásokat mozgósít edzők, testnevelők személyében. Ezekben az intézményekben a versenysport identitásképző erőként jelenik meg az egyetem küldetésstudatásban, presztízsében, a magáról közvetített képben. Kutatásunk eredményei hozzájárulhatnak a lehetőségek, előnyök, jó gyakorlatok és hiányosságok feltárásához, így a versenysport fejlesztéséhez.

A SZAKMÓDSZERTANI KUTATÁSOK LEHETŐSÉGEI A SZAKKÉPZÉSI INNOVÁCIÓBAN

Szimpóziumvezető:

Benedek András

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

benedek.a@eik.bme.hu

Opponens:

Lükő István

Pécsi Tudományegyetem

sajokaza@chello.hu

Előadások:

1. Szűts Zoltán: Az innovatív szakmódszertan kommunikáció és médiatudományi alapokra történő helyezése
2. Molnár György: Oktatásmódszertani útkeresések – Új módszertani megoldások nyitott tananyagfejlesztési támogatással
3. Orosz Beáta – Olteán Róbert: IKT eszközökkel támogatott kollaboráció szerepe a tanári és tanulói motiváció növelésében, egy esettanulmány alapján
4. Horváth Cz. János: Mikrotartalom alapú tartalomhálózatok lehetőségei a szakképzésben
5. Király László: A digitális pedagógia módszertanának fejlődése a szakképzési kerettan-tervek változó világában - iskolai szempontból

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: nyitott tananyagfejlesztés, online tanulás, pedagógusképzés, szakképzés, szakképzés

A hazai neveléstudományra elméleti és gyakorlati szinten hatást gyakorló szakmódszertani kutatások új vonulata formálódott az elmúlt években az MTA szakmódszertan-fejlesztési kezdeményezései nyomán. A tradicionális tantárgypedagógiai keretből kilépő, komplex tematikájú kutatások, az iskolai szakképzés keretei között megvalósuló első empirikus eredményeit foglalja keretbe a szimpózium. A nyitott tananyagfejlesztés a szakképzésre jellemző diverzifikált tantárgyi rendszer és a képzési tartalom gyors változása a szakképzési innováció szempontjából lényeges nevelélméleti felismerésekhez kapcsolódnak. (Beetham – Sharpe, 2013; Nore, 2015; Gessler – Herrera, 2015), melyeket a hazai szakképzési és tanárképzési folyamatokban módszertani szempontból elemeznek a szimpózium előadásai. A szakmai tanárképzésben és a hozzá kapcsolódó partneriskolai keretben megvalósuló fejlesztések jellemzője a kollaboratív, online tanulás-tanítás új módszertani elemeinek bevezetése, melyhez a mobil kommunikációs eszközök egyre hatékonyabb támogatást nyújtanak. Ebben a fejlesztési folyamatban a pedagógusok és a tanulók között formálódó együttműködés jelentős innovációs pedagógiai potenciált jelent, különösen az új fejlesztési környezet és az egyén között, mely hatással van a tanulási és fejlesztési attitűdökre. A már három éve elkezdődött kutatások eredményei, a tartalmi fejlesztés során létrejött tanulási egységek/mikro-tartalmak konstrukciós folyamatai már olyan mintázatokat alkotnak, melyek új módszertani megoldásként a szakmai tanárképzésben és tanártovábbképzésben referenciákkal rendelkező kutatásokhoz kapcsolódnak és a gyakorlati implementációjuk megkezdődött. A szimpózium keretei között az innovatív szakmódszertani kommunikáció és a médiatudományi felismerések elméleti kérdéseivel foglalkozó előadás felhívja a figyelmet arra, hogy az oktatási produktumok és tananyagok hatékonysága növelhető, ha azok strukturálása és vizuális megjelenítése (Nyíri, 2019) a hypertextualitás logikáját követi, különösen akkor, ha a mikro-méretű tudásegységek nonlineáris módon, olyan struktúrában vannak tárolva a hálózaton, ahol a címszavak töltik be a linkek szerepét. Az új, a szakképzési innovációk támogatására alkalmas modellben felmerülő kérdések között szerepel a minőségbiztosítás, a szerzők és felhasználók felé visszacsatolás, a tartalmi egységek, mikro-tartalmak használati szabályai, lehetőségei a mindennapi oktatás keretei között, a tudásmegosztás tágabb értelemben vett esélyei. A kutatások empirikus részeként bemutatásra kerülnek a tanárjelölt hallgatói visszajelzéseken alapuló új módszertani és technológiai megoldások, valamint a szakképző iskolai környezetben is zömében kipróbált technikák és tanítási módszerek, melyek a hallgatói közösség számára megosztásra kerültek lehetővé téve a kooperációt, együttműködést. A szakképzési gyakorlathoz közvetlenül kapcsolódó innovációs tevékenységek lényeges elemei a tanulási egységként is értelmezhető mikro-tartalmak, melyek kivitelezését és módszertani felhasználását hatékonyan segíthetik a tanulók által használt infokommunikációs eszközök, az azokhoz kapcsolódó sajátos tudásszerző és megosztó eljárások. Az előadások túllépnek az elméleti keretek megújításán, az új módszertani megoldásokat a nyitott tananyag-fejlesztési folyamatában esettanulmányok szintjén is szemléltetik. A kutatók, s a velük a fejlesztésben együttműködő tanulók a megoldást egy olyan új módszertan megvalósításában látják, mely a tanár-diák kollaborációra, az együttműködésen alapuló, közös tartalomfejlesztésre épít, mely igazolható módon a tanulók motiválásának egyik legeredményesebb módja. A szimpóziumot záró előadás a fentiekben vázolt folyamatok hatásai közül az iskola világa szemszögéből, gyakorlati tapasztalatok alapján, a digitális pedagógia módszertanának fejlődését az intézményi gyakorlat szintjén mutatja be, mint egyfajta innovációs módszertani választ a központi szabályozás változási hullámaira.

AZ INNOVATÍV SZAKMÓDSZERTAN KOMMUNIKÁCIÓ ÉS MÉDIATUDOMÁNYI ALAPOKRA TÖRTÉNŐ HELYEZÉSE

SZÜTS ZOLTÁN

MTA-BME Nyitott Tananyagfejlesztés Kutatócsoport
szutszoltan@gmail.com

Kulcsszavak: crowdsourcing, hálózatosodás, mikrotartalom, okoseszközök, szakmódszertan

Az előadásomban egy kommunikáció és média központú szakmódszertani koncepciót mutatok be. Kiindulópontom, hogy a 2010-es évek második felétől az online kommunikáció és média domináns információszerzési közzé válik, ezzel együtt a tanulás, tanítás területén a hagyományos korlátok fokozatos leomlásának és a digitális pedagógiával való kísérletezésnek lehetünk tanúi. Erről a folyamatról számol be többek között Clark (2017). Az infokommunikációs technológiák mindennapi életbe való beépülésének következményeként radikálisan megváltozott a tanítás és a tanulás mechanizmusa is, ezért jelentős szükséglet mutatkozik egy új, az információs társadalom követelményeinek megfelelő szakmódszertan kialakítására. Az információs kor természetének köszönhetően a tanulók a szakképzésben is mind tágabb horizonton kívánnak ismereteket szerezni, miközben a mindennapi felhasználói gyakorlat sémái szerint közelítenek a tananyag felé. A nyomtatott tankönyvek környezetében elsajátított stratégiákat követve ugyanis már nem képesek biztonsággal eligazodni az online megjelenő információk között. Új közösségek alakulnak ki a tanulási folyamatok körül, a szabadon írható online platformok és a szolgáltatások időtől és tértől független hozzáférést nyújtanak az információhoz, és Ollé János (2015) szerint lehetőséget biztosítanak a tanulók számára, hogy saját egyéni tanulási utakat alakítsanak ki. Előadásomban a kutatócsoportunkban végzett szakirodalom-feldolgozás és elméleti kutatás alapján bemutatom azon, egymással folyamatos kölcsönhatásban lévő faktorokat, melyek figyelembevétele elengedhetetlen egy új, hatékony szakmódszertan kialakításához. Felsorolva ezek a következők: az információ befogadásának és feldolgozásának megnövekedett sebessége (Spitzer, 2018), a linearitás dominanciájának megszűnése, a képi és multimedialis fordulat (Nyíri, 2015; 2016), az olvasási szokások átalakulása (Wolf, 2018), a figyelem mértékének csökkenése és a tartalmi egységek tömörödése, a nyomtatott szakirodalmakat felváltó digitális tartalmak, a tekintélyelvűt felváltó kollaboratív tartalomlétrehozó modell, a nyitott, írható platformok használata a tananyagok létrehozása során, a mobil okoseszközök tanulási folyamatba való beépülése. A digitális és hálózati tanulási kultúrában tehát végkép megtörik a lineáris szövegek monopóliuma, képi, illetve multimedialis fordulat következik be. Az oktatási produktumok és tananyagok hatékonysága növelhető, ha azok strukturálása a hypertextualitás logikáját követi. A mikro méretű tudásegységek ezen koncepció szerint nonlineáris módon, vertikális struktúrában vannak tárolva a hálózaton, a címszavak töltik be a linkek szerepét. A korábbi, oktatásban használt narratívák leegyszerűsödése figyelhető meg, ami abban manifesztálódik, hogy a szakképzésben tanulók rövid tartalmi egységek segítségével könnyebben sajátítanak el ismereteket, miközben a nyitott, írható online kommunikációs platformokkal megtámogatott közösségi tartalomlétrehozás, a crowdsourcing a Wikipédia ökoszisztémájából kilépve belép a formális, intézményesített oktatás világába.

OKTATÁSMÓDSZERTANI ÚTKERESÉSEK – ÚJ MÓDSZERTANI MEGOLDÁSOK NYITOTT TANANYAGFEJLESZTÉSI TÁMOGATÁSSAL

MOLNÁR GYÖRGY

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Műszaki Pedagógia Tanszék,
MTA-BME Nyitott Tananyagfejlesztés Kutatócsoport
molnar.gy@eik.bme.hu

Kulcsszavak: digitális eszközök, IKT, módszertani megújulás, nyitott tananyagfejlesztés, online Web 2.0 alkalmazások

Gyakorta felmerül bennünk a kérdés, hogyan tudunk a 21. században hatékonyan oktatni, milyen új módszertani fogásokkal és ismeretekkel kell felvértezni magunkat, hogy a megfelelő motivációs hatást is elérjük a mai diákoknál tudván, hogy a motiváció a tanulás alapfeltétele (Réthy 1988). A téma aktualitását napjainkban megjelent új módszertani kihívások és a tanulási motiváció felkeltése és folyamatos fenntartása adja a hazai szakképzésben, illetve a hozzá kapcsolódó felsőoktatási szakmai tanárképzésben. Fontosnak tartjuk, hogy tudunk-e konvertálható tudást adni a mai felnövekvő generációk kezébe a szakképzésben, felkészítve őket a jövő kihívásaira, a jövőbeli szakmák ellátására, a manapság még nem feltétlen létező újabb foglalkozási körökre és az ahhoz kapcsolódó munkaerőpiaci kompetenciákra. Célunk az előbbieken felsorolt feladatokra és kérdésekre megadni egy lehetséges pedagógiai és technológiai megoldásokat nyitott tananyagfejlesztési koncepcióra épülve. A 2007-es McKinsey jelentés szerint a sikeres oktatási rendszerek középpontjában a tanár áll, azaz az iskolarendszer minősége a tanárok teljesítményétől függ. A rosszul teljesítő tanárok negatív hatása különösen az első években erős, mely hatás adott esetben még a felsőoktatásban is érzékelhető (McKinsey, 2007). Az alapküldetés mellett, nekünk tanárképzőknek fel kell készítenünk a leendő tanárokat a munkahelyi nehézségek megoldására, stresszkezelésre, együttműködésre kell biztatni őket, amely a pedagógusképzés megelőzésének egyik fontos tényezője. Ebben a folyamatban nagyon fontos az IKT eszközök és rendszerek támogató hatása, mert szélesebb módszertani repertoárt tesznek lehetővé, színesebb, szemléletesebb és élményszerűbb órák lehetnek így, ami az oktatás minden résztvevőjének hasznos és jó. A szakmai tanárképzés curriculumfejlesztésében egyre nagyobb szerepet tulajdonítunk az új, atipikus tanítási és tanulási módszertani megoldások megjelenésének. Kutatásaink kapcsolódó része a kutatócsoport által is kifejlesztett nyitott tananyagfejlesztési modellre épül, mely lehetőséget kínál a szakmai tanárjelölt hallgatóink számára az ilyen típusú szemléletre és reflexiókra épített módszertani megoldások átadására. Az említett módszer azonnal alkalmazható, hasznossága a képiség és multimédiás elemek dominanciájában, a digitális jellegében és dinamikusságában, valamint a gyors tartalom-előállítási lehetőségében rejlik. A tanárjelöltek tantervében megjelenő korszerű technológiák és szakmódszertani kurzusok keretében számos interaktív, Web 2.0-ás alapú digitális eszközzel ismerkedhetnek meg a résztvevők. Ez alapvetően támogatja a digitális tanulást: nyitottságot, elkötelezettséget, tanulási követelmények és stratégiák kidolgozását, egyénre szabott tanulási módszerek használatát (Benedek 2019). Az eddigi hallgatói tapasztalatok alapján e megközelítési mód rendkívül hatékonynak bizonyult, mely egyben fejleszti a gyakorló pedagógusok digitális készségeit is. Kutatásunk empirikus részeként bemutatásra kerül a tanárjelölt hallgatói visszajelzéseken alapuló új módszertani és technológiai megoldások repertoárja, melyek az egyes hallgatói kifeladatok által váltak ismertté az adott tanárszakos hallgatók körében. A szakképző iskolai környezetben is zömében kipróbált technikák és tanítási módszerek a hallgatói közösség számára megosztásra kerültek, lehetővé téve a kooperációt, együttműködést. A visszajelzések alapjául egy N=102 fős tanárjelölt mintavételezett véleménye áll a 2019. őszi féléves felmérés alapján. Az eredmények főbb mondanivalóját az egyszerű leíró statisztika módszerével dolgoztuk fel és szemléltettük. Úgy vélem, a hallgatói feladatokban érzékelhető új alkalmazott oktatásmódszertani megoldások egy megfelelő, a kor kihívásaira is jól reagáló új útvonalat jelenthetnek a jövőben az oktatás területén, melyet érdemes beépíteni a szakképző iskolák módszertani kultúrájába, amely a tanárszakos hallgatóink számára azonnal alkalmazható megoldást nyújt a jövőben is.

IKT ESZKÖZÖKKEL TÁMOGATOTT KOLLABORÁCIÓ SZEREPE A TANÁRI ÉS TANULÓI MOTIVÁCIÓ NÖVELÉSÉBEN, EGY ESETTANULMÁNY ALAPJÁN

OROSZ BEÁTA – OLTEÁN RÓBERT

MTA-BME Nyitott Tananyagfejlesztés Kutatócsoport

oroszbetty2369@gmail.com

MTA-BME Nyitott Tananyagfejlesztés Kutatócsoport

oltirobi@gmail.com

Kulcsszavak: IKT, kollaboráció, motiváció, online tanulás, szakmódszertan

Napjaink aktuális témája az oktatási rendszer információs társadalmi igényeknek megfelelő átalakulása (López-Pérez et al., 2011), melyet a digitális transzformáció (Racsko, 2017) determinál. Nem lehetünk el szó nélkül az IKT-eszközök oktatásba való begyűrűzése és hatása mellett, mely nemcsak a tartalmat, hanem az alkalmazott módszertant is jelentősen befolyásolja (Molnár, 2018; Pölöskei, 2018; Buda, 2017; Kárpáti, 2017), megteremtve a kollaboratív és technológia-alapú tanítás-tanulás alapjait (Hunya 2014). E tendenciák a pedagógusok növekvő terheit és feladatait jelentik, akikkel szemben egyre inkább elvárás a digitális technológiák integrálása (Bodnár – Sass, 2014; Csillik – Daruka, 2017), a megváltozott tanár-diák viszonyokkal és innovatív módszertannal szembeni nyitottság, és a nemzetközi digitális trendeknek (BYOD, PLE) való megfelelés (Molnár, 2018). Mindezek a hatások fokozottan érvényesülnek a szakképzésben, melynek szembe kell nézni a merev tantárgyi struktúrák, a folyamatosan változó szakmai tartalom okozta kihívásokkal, s meg kell felelnie a munkaerőpiaci átalakulás következtében fellépő, korábbtól eltérő képességekkel (pl. átképzésre való alkalmasság) rendelkező munkaerő képzésének (Czakó – Győri, 2017). A legnagyobb nehézséget azonban a megváltozott tanulási szokások és szakképzési elvárások jelentik, melyek a fokozott technológiahasználatban, gyors információszerzésben, multimodalitásban, aktív és interaktív tanulási utak meglétében és igényében nyilvánulnak meg (Sass – Bodnár, 2017; Szűts, 2018). A pedagógusok részéről olyan erőteljes szakmódszertani megújulásra, szemléletváltásra van szükség, mely nemcsak az említett nehézségeket tudja leküzdeni, hanem kezelni tudja az szakképzésre jellemző csökkenő tanulói motivációt is (Fehérvári, 2015). A kérdés – melyre jelen kutatás választ kíván adni – az, hogyan lehetséges mindez úgy, hogy ne vezessen a pedagógusok mentális és emocionális kimerüléséhez, kiégéséhez (Demerouti és mtsai, 2001; Tanham – Can, 2011), mely egyre gyakoribb jelenség a szakképző iskolákban (Kovács 2006). A megoldást új módszertani kultúra megvalósításában látjuk, mely a tanár-tanuló kollaborációra, az együttműködésen alapuló, közös tartalomfejlesztésre épít, mely a tanulók motiválásának egyik legeredményesebb módja (Feketéné Szakos, 2018). Ennek hátterét teremti meg a nyitott tananyagfejlesztés (OCD) modellje (Benedek – Molnár, 2017), melybe ezúttal tanulót is bekapcsolatunk, a motiváció és attitűd megismerésének szándékával. Kutatásunk alapját együttműködésünkből származó tapasztalataink adják, melyeket szakirodalmi kutatási eredményekkel vetünk össze. Kooperációnk során megvalósítottuk azokat a módszereket, melyeket kutatók a motiváció szempontjából eredményesnek tartottak. Tanulási-tanítási folyamatunkban így közösen fogalmaztuk meg a célokat és elvárásokat (Békéné Zelencz, 2012), interaktív információcserét, folyamatos visszacsatolást alkalmaztunk, adott volt a kölcsönös érdeklődés, aktivitás, figyelem, pozitív hozzáállás és attitűd (Falus, 1998). Az együttműködés minőségét tovább javította az IKT-eszközök segítségével megvalósuló, helytől és időtől független kommunikáció és online együtt-dolgozás lehetősége, ez a létrehozott tartalmak minőségén is tapasztalható. Bár a kutatások szerint e tényezők a tanulók motivációját hivatottak erősíteni, tapasztalataink szerint a feltételek teljesülése a pedagógusra is ösztönzően hat, így akár a kiégés megelőzésében is eredményes lehet. Előadásunkban bemutatjuk tanárként-tanulóként való együttműködésünket és ennek érzékelhető eredményeit mindennapi munkánkra. Kutatásunk jelentősége a gyakorlatban való hasznosítás, hiszen az eredmények és tapasztalatok beépíthetők a tanárképzésbe, megoszthatók pedagógus kollégákkal, így az eredményes tanítási tevékenység szolgálatába állíthatók.

MIKROTARTALOM ALAPÚ TARTALOMHÁLÓZATOK LEHETŐSÉGEI A SZAKKÉPZÉSBEN

HORVÁTH CZ. JÁNOS

MTA-BME Nyitott Tananyagfejlesztés Kutatócsoport
horvath.cz.janos@gmail.com

Kulcsszavak: mikrotartalom, nyitott tananyagfejlesztés, online tanulás

A változó információs környezet hatására a korábbi generációkétól jellegzetesen eltérő tudásszerzési és -továbbadási stratégiákat használó új nemzedék lép be a közoktatási, szakképzési rendszerbe. A szakirodalomban Z-generációként hivatkozott csoport számára a meglévő ismeretek átadásának formáin változtatni szükséges, mivel a figyelmi terjedelem mélységével és minőségével a meglévő módszerek és tartalmi keretek már nem állnak összhangban. A mikrotartalmakban történő tartalomtagolás egy járható megoldás. Ennek során a hagyományos tananyagok monolitikus tartalom tömbjeit dekomponáljuk, majd a felhasználói tanulócsoportnak megfelelő terjedelmű, önmagukban is értékes tudásegységeket állítunk elő. E tudásegységek között javasolt megismerési útvonalakat határozzunk meg, amelyek által a korábbi tananyagban implicit módon rejtett tartalmi struktúrák kapcsolatrendszerét fejezzük ki kézzel fogható, metaadatokkal támogatott formában. Ebben a modellben felmerülő kérdések között szerepel a minőségbiztosítás, a szerzők és felhasználók felé visszacsatolás, a tartalmi egységek, mikrotartalmak használati szabályai, lehetőségei a mindennapi oktatás keretei között, a tudásmegosztás tágabb értelemben vett esélyei. A mikro-tartalmak műszaki kivitelezése támogatja azok megjelenését a Z generáció által használt infokommunikációs eszközökön, illeszkedik a sajátos tudásszerző kultúrájukhoz. A három éve folyó kutatások mellett kialakításra került a HUNGLE nevű mikro-tartalom-kezelő keretrendszer, amely az új módszertani megoldások azonnali kipróbálási helyét jelenti. Az eddigi tartalomfejlesztési szakaszban 50-nél több résztvevő hozzávetőlegesen 200 darab mikro-tartalmat szerkesztett különféle témakörökben. Így a mikro-tartalom módszertant megismerők közreműködésével célirányosan, egyre több szakmai képzésben alapot jelentő témában is megindult a szerzőket alkotói hálózatba szervezett módon a tartalmi egységek szintjén a fejlesztés. Az előadás során a mikro-tartalmak világát és a szakképzésben való alkalmazhatóságukat egyaránt bemutatjuk és értékeljük a gyakorlati megoldásokat.

A DIGITÁLIS PEDAGÓGIA MÓDSZERTANÁNAK FEJLŐDÉSE A SZAKKÉPZÉSI KERETTANTERVEK VÁLTOZÓ VILÁGÁBAN – ISKOLAI SZEMPONTBÓL

KIRÁLY LÁSZLÓ

MTA-BME Nyitott Tananyagfejlesztés Kutatócsoport
kiralyl@bolyai-szakkozep.hu

Kulcsszavak: képzési innováció, kerettanterv, nyitott tananyagfejlesztés, szakképzés, szakmódszertan

Magyarországon a középiskolás populáció közel kétharmada a szakképzésben tanul. Az évtized elején ambiciózus tervek alapján megkezdett megújítást célzó programok sarkalatos eszköze az intézményrendszer átalakítása mellett az intenzív tantervi szabályozás, melynek expanzióját a tantervek folyamatos változása jellemzi. Ez a folyamat olyannyira felgyorsult, hogy a 2013, 2016, 2018 évi kerettantervek után 2020-ra egy újabb tantervi szabályozás várható, amely a technikum, mint új (rég?) iskolatípus bevezetésével, a tartalmi változáson túl az iskolaszervezet módosulással párosul. Az előadás a fentiekben vázolt folyamatok számtalan hatásai közül az iskola világa szemszögéből, gyakorlati tapasztalatok alapján, a digitális pedagógia módszertanának fejlődését mutatja be, mint egyfajta választ a központi szabályozás változási hullámaira. Egy szakmódszertani fejlesztési program partneriskolájaként az elmúlt években megvalósult kutató-fejlesztő pedagógiai gyakorlat alapján formálódott hipotézisem szerint kitapintható összefüggések vannak a kerettantervi változások és a digitális pedagógia módszertanának terjedése között. Mindez nem csupán a XXI. század technológiai fejlődésével magyarázható, az innovációs összefüggések neveléstudományi (Halász, 2015; Kozma, 2016; Benedek, 2017) szempontból is elemezhetőek. A kerettantervi változások eredményeként bevezetésre került új tantárgyak, mint pl. komplex természetismeret (szakgimnáziumok 9. évfolyamán), IT szakmai angol nyelv (szakgimnázium, Informatika ágazat, 9-10. évfolyam), az intézményeket komoly kihívások elé állították, különösen azért, mert a bevezetésüket nem előzte meg a tanárok módszertani felkészítése, a tantárgyi sajátosságok bemutatása. A kerettantervi kihívásokra, az eredményorientált, szakmai elkötelezettség által motivált intézmények szakmai műhelyeinek válasza a digitális pedagógia módszereinek intenzívebb alkalmazása. Ezt szemléltetve, a gyakorlati tapasztalatok alapján be kívánom mutatni a nyitott tananyag-fejlesztési modell innovációs jelentőségét, amely a szakképzésben részt vevő tanulók szakmai képzési folyamatba történő aktív bevonását eredményezheti és a tanárok szakmódszertani tudásának megújításához is hatékonyan hozzájárulhat.

A SZOCIÁLIS SEGÍTÉS GYAKORLATI MEGVALÓSULÁSA KÜLÖNBÖZŐ SZÍNTEREKEN A GYERMEKVÉDELMI SZAKEMBEREK KOOPERÁCIÓJÁNAK TÜKRÉBEN

Szimpóziumvezető:

Gönczi Ibolya
Debreceni Egyetem
vgonczii@gmail.com

Opponens:

Pornói Imre
Debreceni Egyetem GYGYK
pornoi.imre@ped.unideb.hu

Előadások:

1. Ráczné Németh Teodóra – Bulyáki Tünde: A gyermekvédelmi szakemberek együttműködésének új kihívása – a szociális diagnózis
2. Nagy Krisztina: Kisgyerekek nagy lehetősége – Biztos Kezdet Gyerekházak Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében
3. Homoki Andrea – Czinderi Kristóf: Óvodai és iskolai segítők beágyazódása a köznevelési intézmények szervezeti kultúrájába
4. Gönczi Ibolya: Kéz a kézben – Szociális segítség a köznevelésben

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: gyermekvédelem, kooperáció, kompetencia, dilemmák, szociális segítség

Az alábbi kutatások összefüggésbe hozhatók a globalizáció napi szinten érzékelhető társadalmi, valamint mikroszintű problémákat is generáló hatásaival. A témák összekötő eleme a gyermekvédelmi ellátások, a szociális segítség és a köznevelési rendszer interprofesszionális együttműködési gyakorlatának erősítését biztosító új megoldások, a már érzékelhető eredmények, a szükséges és lehetséges változtatások vizsgálata. A vizsgálatok rámutatnak arra, hogy köznevelési és gyermekvédelmi szakemberek bár időszerű szemléletet képviselnek, elhivatottság jellemzi őket, de kevesen vannak, és számos dilemmával, értelmezési problémával küzdenek. Ezért fontos az elméleti ismereteik folyamatos bővítése, a kompetenciahatárok egyértelműsítése, az infrastruktúra korszerűsítése. A gyermekvédelmi szakemberek együttműködésének új kihívása – a szociális diagnózis című előadás célja feltárni a 2019. január 1-től jogszabályi kötelezettségként bevezetett szociális diagnózis kezdeti tapasztalatait, a gyermekvédelmi szakemberek és társszakmák, partnerintézmények közti együttműködés nehézségeit, azonosítva a problematikus pontokat és a módszertani támogatás lehetőségeit. Fontos a hiányzó szakemberek pótlása, az elméleti ismereteik bővítése. Kisgyerekek nagy lehetősége – Biztos Kezdet Gyerekházak Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében című előadás azt mutatja be, hogy hogyan sikerül megnyerni a leghátrányosabb helyzetű családokat az önkéntesen és térítésmentesen biztosított szolgáltatás igénybevételére, milyen humán erőforrás áll rendelkezésre, mik a legfőbb nehézségek, és milyen fejlődést tapasztalnak a gyerekeken, szülőkön? Tapasztalatok: különösen a kis falvakban nagy igény mutatkozik a módszertani és szupervíziós háttértámogatásra, megoldatlan a térségben elérhető szakemberek hiánya Óvodai és iskolai segítők beágyazódása a köznevelési intézmények szervezeti kultúrájába című kutatásban vizsgálták a segítők és az intézményi vezetés szakmai kapcsolódási pontjait, stratégiáit, feltételezve, hogy a segítő személyiségén túl, a programok hatékonyságának záloga az iskola szervezeti kultúrájához való igazodás és az intézményvezetők attitűdjei. Képet kapunk az egyes iskolákban megvalósuló intézményi stratégiákról, és ezek megvalósítása során a segítő és az iskola vezetésének együttműködési, problémamegoldási stratégiáiról. Kéz a kézben – Szociális segítség a köznevelésben című vizsgálat kutatta a 2018 szeptemberétől a köznevelési intézményekben megjelenő szociális segítők munkájának előkészítő mechanizmusát; hogyan fogadták az óvodák, iskolák az új szakembereket; melyek az eddigi konkrét sikerek; a felmerült nehézségek hogyan szüntethetők meg; hogyan illeszkedik az új tevékenységi kör a köznevelés intézmények vezetési koncepciójába, szervezeti kultúrájába? Tapasztalat: hatékonyabb információáramlásra, infrastruktúra-fejlesztésre, szorosabb szakmai együttműködésre van szükség.

A GYERMEKVÉDELMI SZAKEMBEREK EGYÜTTMŰKÖDÉSÉNEK ÚJ KIHÍVÁSA – A SZOCIÁLIS DIAGNÓZIS

RÁCZNÉ NÉMETH TEODÓRA – BULYÁKI TÜNDE

Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

bulyakitunde@gmail.com

Kulcsszavak: gyermekvédelem, kooperáció, szociális diagnózis, kompetencia, dilemmák

2019. január 1. óta jogszabály írja elő a szociális diagnózis felvételének kötelezettségét a család- és gyermekjóléti központokban. A szociális diagnózis a gyermekvédelem területén az a dokumentum, amely a rendszer bemenetén keletkezik, és átfogó képet mutat a kliens szükségleteiről, komplex módon megjelenítve a lehetséges beavatkozási módokat és a támogatásba vonható szereplőket. Elkészítése a család- és gyermekjóléti központokban dolgozó eszménedzser feladata. Ez az új feladat szükségessé teszi a család- és gyermekjóléti központokban dolgozó szakemberek számára új együttműködések létrehozását, (például a nevelési-oktatási intézményekkel, illetve a gyermekekkel foglalkozó további szakemberekkel), mely új kihívásokat, megoldásra váró helyzeteket jelent számukra. A kooperációelméletek által az együttműködés meghatározó ismérveiként definiált összetevők (partnerség, közös cél, erőforrás- és felelősségmegosztás, közös tanulási folyamat, tudásmegsokszorozódás) nagy jelentőséggel bírnak a multidiszciplináris teamek munkájában és az interprofesszionális együttműködések területén (Budai, 2015, Czibor 2014). A kutatás célja, hogy feltárja a szociális diagnózis bevezetésével kapcsolatos kezdeti tapasztalatokat, a gyermekvédelmi szakemberek és társszakmák, partnerintézmények közti együttműködés nehézségeit, azonosítsa a problematikus pontokat és a módszertani támogatás lehetőségeit. Módszer: 2019-ben egy 23 állomásból álló, a szociális diagnózis bevezetésével kapcsolatos tájékoztató road-shown részt vevő szakemberek körében empirikus adatgyűjtés. A kutatás legfontosabb tapasztalatainak bemutatása lehetőséget ad arra, hogy rámutassunk: a szociális diagnózisban érintett gyermekvédelmi szakemberek számos dilemmával, értelmezési problémával küzdenek. Alapvető problémát jelent a feladatellátásból fakadó együttműködés, a szakemberek e téren kevés elméleti ismerettel rendelkeznek. Az elkészített diagnózisok mennyisége és szakmai minősége számos problémát vet fel, amely folyamatos módszertani háttértámogatást igényel. A szakemberek igénylik a rendeletben is előírt képzést, amelyet a pilot programban is dolgozó szociális diagnózist felvevő eszménedzserek nagyon hasznosnak tartottak. A gyermekvédelem ezen területén is komoly nehézséget okoz a szakemberhiány, számos esetben osztott munkakörben végzik ezen feladatot a szakemberek. A kutatás az elmélet és a gyakorlat szempontjából lényeges tanulságokkal szolgál, amelyek hozzájárulhatnak a gyermekvédelem területén az egységes megoldások kialakításához, így az ellátórendszer fejlesztéséhez. Az együttműködés értelmezésbeli eltéréseiből fakadó nehézségek feloldása, kompetenciahatárok kialakítása segítheti a gyermekek érdekében a társszakmák közti kooperáció megvalósulását.

KISGYEREKEK NAGY LEHETŐSÉGE – BIZTOS KEZDET GYEREKHÁZAK SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYÉBEN

NAGY KRISZTINA

Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság
nkrisztina@yahoo.com

Kulcsszavak: gyermekvédelem, kompetencia, kooperáció, kompenzáció, Biztos Kezdet Gyerekházak

A gyermekszegénység és a gyermekek társadalmi kirekesztésének visszaszorítása érdekében az Egyesült Királyságban létrehozott Sure Start Programokat alapul véve Magyarországon 2004-ben indult el egy modellprogram: 6 településen létesítettek Biztos Kezdet Gyerekházakat (Eszik, 2006; Nagyné, 2007; Bányai, é.n.). Az első Gyerekházak 2009-ben kezdtek el működni Európai Unió forrásból, 2013-ban került be a szolgáltatás a pályázati úton finanszírozott ellátások közé. 2018 őszén 115 Biztos Kezdet Gyerekház működött az országban, ebből 29 Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében. A kora gyermekkori programok bizonyítottan eredményesebbek, költséghatékonyabbak, mint a későbbi életszakaszokra tervezett, kompenzációt célzó eljárások, beavatkozások (Szomor, 2010; Darvas, 2011; Kocsóné, 2015), így a Biztos Kezdet Gyerekház szolgáltatás igénybevétele meghatározó jelentőségű lehet gyermekek fejlesztése, a családi szocializáció segítése szempontjából is. A témában a Biztos Kezdet program hatásvizsgálatát Balás és mtsai végezték (2016), a Biztos Kezdet Gyerekházak heterogenitását Németh és mtsai kutatták (2018). Mindkét vizsgálatban esettanulmányokat készítettek; 17, illetve 5 Biztos Kezdet Gyerekház működéséről. A kutatás célja, hogy feltárja: sikerül-e megnyerni a leghátrányosabb helyzetű családokat az önkéntesen és térítésmentesen biztosított szolgáltatás igénybevétele, és ha igen, melyek ehhez a bevált módszerek? Milyen humán erőforrás áll rendelkezésre a Gyerekházakban? Melyek a működés legfőbb nehézségei, és melyek azok a területek, amelyeken változást, fejlődést tapasztalnak a gyerekeken, szülőkön? A kutatás módszerei: 2018 őszén Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében teljes mintás lekérdezés valósult meg, a 29 Biztos Kezdet Gyerekházat személyesen kerestem fel, esettanulmányokat készítettem. A kutatás legfontosabb tapasztalatai szerint a Gyerekházak otthonos téri-tárgyi feltételei biztosítottak, a célcsoport megszólításában a meghívó jellegű személyes jelenlét mellett a konkrét segítségnyújtás (szállítás, adomány) vezet eredményre. A gyermekházvezetők elkötelezettek, de magányosak, a kis falvakban nagy igény mutatkozik a módszertani és szupervíziós háttértámogatásra. A legnagyobb nehézséget a térségben elérhető szakemberek hiánya (pszichológus, logopédus, fejlesztő pedagógus) jelenti. Azok a szakemberek érzik kedvezőbbnek a helyzetüket, akik a helyi védőnővel és a család- és gyermekjóléti szolgáltatást biztosító intézményekkel szoros együttműködést tudtak kialakítani. A gyerekeken a pozitív változások empirikusan mérhetőek, az óvodák is visszajelzik a Biztos Kezdet Gyerekház szolgáltatásban részesülő és nem részesülő gyerekek közti különbséget. A kutatás elméleti és a gyermekvédelmi gyakorlat szempontjából is hasznosítható tanulságokkal szolgál; hozzájárulhat a gyermekek esélynövelő szolgáltatásai területén a gyermekek fejlesztését segítő feltételek kialakításához.

ÓVODAI ÉS ISKOLAI SEGÍTŐK BEÁGYAZÓDÁSA A KÖZNEVELÉSI INTÉZMÉNYEK SZERVEZETI KULTÚRÁJÁBA

HOMOKI ANDREA – CZINDERI KRISTÓF

Gál Ferenc Főiskola Egészség- és Szociális Tudományi Kar

andi.homoki@gmail.com

Gál Ferenc Főiskola Egészség- és Szociális Tudományi Kar

czinderi.kristof@gff-gyula.hu

Kulcsszavak: óvodai iskolai szociális segítség, szervezeti kultúra, iskolai csoport- és közösségi szociális munka, interprofesszionális együttműködés, problémamegoldás.

Napjaink globalizált világában a köznevelési intézmények megjelenési színterei számos társadalmi problémának. A 2018 szeptemberétől Magyarországon bevezetett új gyermekvédelmi szolgáltatást nyújtó óvodai, iskolai szociális segítő szakemberek generális ismeretei által nyújtott, hierarchikus viszonyt nélkülöző tevékenységek jellemzőit, továbbá a szolgáltatáshoz kapcsolódó társszakmák és érintettek elégedettségi vizsgálatát, szükségletfelmérését végeztük, fél évvel a szolgáltatás bevezetését követően. Jelen előadásunkban a 2019 tavaszán kezdett kutatássorozatunk második szakaszában vizsgáltuk a segítő és az intézményi vezetés szakmai kapcsolódási pontjait, stratégiáit. Feltételezésünk, hogy a segítő személyiségén túl, a programok hatékonyságának záloga az iskola szervezeti kultúrájához való igazodás és az intézményvezetők attitűdjei. Az óvodai, iskolai szociális segítői szerepek betöltésénél, a köznevelési intézménybe való beilleszkedésnél kiemelendő az interprofesszionális együttműködés, mely a szociális munkás egyik legfontosabb skillje (Stone – Charles, 2018; Bányai 2018). A szociális segítőnek, akármilyen végzettséggel tölti is be a feladatát multidiszciplináris tudással (Makai, 2003; Soós, 2017; Homoki, 2012; 2018; Varga, 2015; Nikitscher, 2015) kell rendelkeznie annak érdekében, hogy képessé váljon az adott iskolai életvilág kultúrájához igazodó stratégiákkal segíteni a szolgáltatás célcsoportjához tartozó tanulóknak, szülőknak és pedagógusoknak. Mélyinterjú és statisztikai adatelemzés módszerével feltárt adataink és a témában végzett workshopok tapasztalatai és interaktív feladatmegoldásai alapján adunk képet az egyes iskolákban megvalósuló intézményi stratégiákról, ezek megvalósítása során a segítő és az iskola vezetésének együttműködési, problémamegoldási stratégiáiról.

KÉZ A KÉZBEN – SZOCIÁLIS SEGÍTÉS A KÖZNEVELÉSBEN

GÖNCZI IBOLYA

Debreceni Egyetem
vgonczi@gmail.com

Kulcsszavak: köznevelési rendszer; szociális segítség; kompetencia, rendszer szintű szakmai kooperáció; információáramlás,

Az utóbbi évtizedekben jelentősen átstrukturálódtak a hagyományos családmockelk, a szülők nevelési módszerei. Érzékelhető bizonytalanság jellemzi egyre több család életvitelét, értékrendjét. Az iskola világában növekszik a különböző típusú probléma, mint a korai iskolaelhagyás, a lemorzsolódás, a tanulói agresszivitás, adaptációs nehézségek sora, figyelemzavar, szorongás, amelyek következtében az egyébként is leterhelt pedagógusokra, valamint az oktató-nevelő munkát segítő szakemberekre újabb feladatok hárulnak. E bonyolult helyzet kezelésére indokolt a köznevelési intézményekben folyó szociális támogató szolgáltatások bővítése. 2018. szeptember 1-től a család- és gyermekjóléti központok (Központ) szociális segítőket rendeltek a köznevelési intézményekbe (1997/XXXI. Gyvt; 2011/CXC. Ktv; 2/2018. (I.18.) EMMI rendelet). Ottani tevékenységük harmonizál a Gyvt. 40/A. § (2) ag) pontjával, amely értelmében az általános szolgáltatási feladatokon túl a gyermek családban nevelkedésének elősegítése, a gyermek veszélyeztetettségének megelőzése érdekében a gyermek igényeinek és szükségleteinek megfelelő önálló egyéni és csoportos speciális szolgáltatások, programok biztosítása. A segítségnyújtás nemcsak a gyermekek, hanem a szülők, a pedagógusok irányába is történik. Egy megyeszékhelyen 2019 tavaszán indított kutatásunk első fázisában elégedettséget vizsgált: a rendelkezést követően hogyan zajlott az új feladatkör előkészítő folyamata, az eltelt első fél-éves időszak milyen tapasztalatokat eredményezett, milyen volt a külső szakemberek fogadtatása a köznevelésben, mi jellemezte az információáramlást, melyek a konkrét sikerek, a felmerült nehézségek hogyan szüntethetők meg? A második fázisban (feldolgozás még folyamatban van): hogyan illeszkedik az új tevékenységi kör a köznevelési intézmények vezetési koncepciójába, szervezeti kultúrájába, érzékelhető-e a szakterületek közötti hatékony együttműködés, a kooperáció eredményessége? Módszer: a jogszabályi (1997/XXXI. Gyvt; 2011/CXC. Ktv; 2/2018. (I.18.) EMMI rendelet) és a szakirodalmi háttér (Budai, 2017; Gönczi, 2014; Homoki, 2018; Nagy, 2017; Varga, 2015) áttekintése; fókuszcsoporthos interjúk, és azok során nyert adatok statisztikai és kvalitatív feldolgozása. Minta: Családsegítő- és Gyermekjóléti Központ munkatársai, óvodapedagógus, általános, középiskolai osztályfőnökök, fejlesztő pedagógus, intézményvezetők. Eddigi eredmények: - A pedagógusok és a Központ munkatársai egybehangzó véleménye szerint rövid volt az előkészítő szakasz, és további finomításra szorul a kölcsönös információáramlás. - A pedagógusok több, konkrét segítséget várnak a szociális segítő szakemberektől, hiszen tanulmányaik alapján számukra nehezen átláthatók a gyermekvédelmi és szociális ellátórendszer adta lehetőségek. - A Központ munkatársai szerint bővíteni kell az infrastrukturális feltételrendszerüket.

A TANULÁS ÚJRAGONDOLÁSA – KUTATÁSI DIALÓGUSOK

Szimpóziumvezető:

Kolosai Nedda

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

kolosai.nedda@tok.elte.hu

Opponens:

Kálmán Orsolya

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK

kalman.orsolya@ppk.elte.hu

Előadások:

1. Darvay Sarolta: A kortársoktatás pedagógiai kérdései reflexiós naplók tükrében
2. Biró Fanni – Szarka-Bögös Réka – Kolláth Erzsébet – Kolosai Nedda: A tanító megváltozott szerepe – Társtanítás egy olvasás órán
3. Kolosai Nedda – Szarka-Bögös Réka – Biró Fanni – Kolláth Erzsébet – Darvay Sarolta: A perspektíafelvétel aspektusai társtanítás során – Harmadik osztályos tanulók fókuszcsoportos interjúinak hermeneutikai elemzése
4. Szarka-Bögös Réka – Biró Fanni – Kolosai Nedda: A körkörös társtanítás léptékváltása

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: gyakorlatközösség, kortársoktatás, tanulók hangja, társtanítás, konstruktív pedagógia

A kortársoktatás (peer education) vagy társtanítás (peer to peer education) fogalmát több tudományterületről, valamint a perspektívák fókuszának változtatásával egyaránt vizsgáljuk a szimpóziumban. Megmutatjuk, ahogyan a kutatás folyamatában, az eredetileg a nemzetközi szakirodalomból átvett, az egészségkultúra formálásában használatos kortársoktatás fogalmát (Lukács et al., 2018; Ebreo – Feist-Price – Siewe, 2002; Sheehan – DiCara – LeBailly, 1999) két éves reflektív pedagógiai alkalmazást követően, társtanításnak nevezve és értelmezve, a mindennapi pedagógiai gyakorlatban alkalmazható, tartalomfüggetlen tanítási módszerként írunk le. Osztálytermi kutatásunkban a társtanítás kutatásához Aronson mozaik módszerét adaptáltuk, mely bizonyítottan hatékony, eredményes és méltányos pedagógiai gyakorlathoz vezetett. Alsó tagozatos gyermekekre úgy tettük alkalmazhatóvá a tanulószervezési lépéseket, hogy a kooperatív alapelvek érvényesítésével alkottunk egy meghatározott lépésekből álló, mégis rugalmasan alkalmazható kagani struktúrát, mely originális módon egyaránt megfelel a konstruktív pedagógia elméleti alapvetéseinek (Nádasi, 2010; Hattie, 2009; Nahalka, 2003; Salvin, 2016). Az általunk körkörös társtanításnak nevezett modellhelyzetben (KTM) (Falus et al, 2018; Kolsai et al, 2018), mint egyfajta igazi laboratóriumban, többféle, jelenleg rendkívül aktuális pedagógiai kérdést vizsgálunk meg. Ilyen kikerülhetetlen kérdéskör a pedagógus megváltozott szerepe az osztályteremben, a gyermekek aktív egymástól tanulásának hatékonyságát leíró aspektusok tényekre alapozott leírása, a tanítás, a tanulás, a tudás fogalmainak újragondolása a konstruktív pedagógiai szemlélet érvényesítésével. Társoktatási módszerünk lényeges eleme, hogy a részt vevő gyerekek önmagukat, mint a saját tanulási folyamataikat aktívan alakító, tudásukat konstruáló aktorokat élik meg, nem csupán passzív elszenvedői saját tanulásuknak (Nahalka, 2012; Csépe, 2016). Szimpóziiumunkban mindezen tényezők felhasználásával bemutatjuk a körkörös társtanítási modell (KTM) léptékváltását, implementációjának kidolgozását. Annak érdekében, hogy a modell (KTM) az eredetileg fontosnak tartott célok mentén valósuljon meg, fejlődjön tovább a mindennapi pedagógiai gyakorlatban, nagy szükség van arra, hogy az alkalmazó pedagógus mélyen értse a modell mögött álló tanuláselméleti hátteret, valamint a modell originális pedagógus szerep-értelmezését. Ezért a pedagógusok tanulására épülő léptékváltás kutatásalapú kidolgozása során nagy figyelmet fordítottunk arra a folyamatra, amely során egy már kipróbált modell egy másik kontextusba érkezik (Fazekas – Halász, 2015). A szimpóziium több perspektívát fogad magába, ezzel paralell határozott törekvése dialógusok alakítása: a közoktatás és a felsőoktatás szereplői, általános iskolai tanítók és tanulók, kutatók és kutatottak, egyben a neveléstudományi és természettudományi kutatás, valamint a mindennapi pedagógiai gyakorlat közötti hidak tudatos kiépítésével. Léptékváltásunk alapvető célja a közoktatás változtatása. A társoktatás kutatásunkban alkalmazott módszeregyüttese (KTM) a kuhni értelemben vett paradigmatis modelnek tekinthető (Kuhn, 2002; Arató, 2010), mely túlmutat a technikák szintjén, így a jövőben intézményfejlesztési, rendszerszintű modellek egyaránt felállíthatók segítségével (Arató, 2010).

A szimpóziium egyes előadásai az MTA–SE Egészségnevelés kortársoktatással munkacsoport keretében a Magyar Tudományos Akadémia és a Tantárgypedagógiai Kutatási Programjának támogatásával jöttek létre.

A KORTÁRSOKTATÁS PEDAGÓGIAI KÉRDÉSEI REFLEXIÓS NAPLÓK TÜKRÉBEN

DARVAY SAROLTA

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar Természettudományi Tanszék
darvay.sarolta@tok.elte.hu

Kulcsszavak: kortársoktatás, egészségnevelési program, reflektív pedagógiai gondolkodás

A nemzetközi szakirodalomban évtizedek óta ismert a kortársoktatás fogalma és szerepe - például egészségnevelési programok megvalósításában -, a módszer hatékonysága számos pszichológiai és szociológiai elmélettel magyarázható (Klein et al., 1994; Milburn, 1995). Azonban a kortársoktatás során alkalmazott pedagógiai módszertan, a megvalósítás folyamata, annak tudományos vizsgálata, nem kellően dokumentált (Lukács et al., 2018). Az előadás főkönyvében az MTA-SE Egészségnevelés Kortárs-Oktatással kutatócsoport TANTUdSZ (Tanulj, Tanítsd, Tudd!) programját megvalósító egyetemisták pedagógiai naplóira, a kortársoktatási tevékenységükre adott facilitált reflexiók elemzése áll. Számos tanulmány hívja fel a figyelmet arra, hogy a nevelő-oktató munka szerves része a reflektív gondolkodás, amely a tervezés, megvalósítás, értékelés, újratervezés folyamatából tevődik össze (Schön, 1987; Falus, 2001; Hunya, 2014). A hallgatók feladata a kortársoktatási tevékenység utáni pedagógiai reflexió volt, ami arra szolgált, hogy a megvalósult kortársoktatást meghatározott szempontok alapján elemezzék, értékeljék. Ennek eredményeként lehetőségük volt a továbbiakban arra, hogy módosítsák a következő szakaszra vagy a következő alkalomra szóló kortársoktatási tevékenységtervet. Ez a tudatos folyamat is segíti a kortársoktatási program fejlődését, kiteljesedését. Kutatásunk célja a reflexiós naplók elemzésével, módszeresen feltárni az egyetemisták kortársoktatási tevékenysége során alakuló nevelési és oktatási gyakorlat részleteit, a módszer megvalósítása során fellelt előnyöket, erősségeket, esetleges gyengeségeket, majd a reflektált tapasztalatokat, tanulságokat figyelembe véve eredményesebbé tenni a programot. Kutatásunkban 79 egyetemista reflexiós naplójának szövegét elemeztük. A feldolgozás módszere kvantitatív és kvalitatív tartomelemzés volt (Szokolszky, 2004; Szabolcs, 2001). A több féléven át tartó program hallgatói reflexiói alapján képet kaptunk a tervezett egészségnevelési és pedagógiai célok megvalósulásának sikeres teljesítéséről, egyben kirajzolódtak a kortársoktatási kompetenciák. Eredményeink szerint a programban részt vevő kortársoktató hallgatók -folyamatos tutori segítség mellett-, valódi személyes, gyakorlati tudásra tesznek szert. Ennek következtében, szubjektív megéléseik szerint, növekszik együttműködési képességük, a csapatmunkában, de önállóan történő hatékony és kreatív tevékenységtervezésük, a probléma és konfliktusmegoldási képességük, valamint a felelősségvállalási szintjük. A hatékony kortársoktatók a következő tulajdonságokkal rendelkeznek: kíváncsiak, érdeklő őket a téma, amelyet tanítanak, nyitottak az új kapcsolatokra, megfelelő önismerettel rendelkeznek, ismerik erősségeiket, lelkesíti őket a kortársoktatási tevékenység. A kortársoktatás eredményeink szerint, nemzetközi kutatásokkal összhangban (Sawyer et al., 1997; Turner et al., 1999), magának a kortársoktatónak is előnyös, fejlesztőleg hat tudására, személyiségére, egészségmagatartására. Kutatásunk eredményei ugyan korlátok között értelmezhetők, programunk sikeres folytatásához elengedhetetlenek: hozzájárulnak a kortársoktatás tevékenységrendszerének pedagógiai pontosításához, valamint a kortársoktatási program kutatás alapú, reflektív fejlesztő munkájához.

A TANÍTÓ MEGVÁLTOZOTT SZEREPE – TÁRSTANÍTÁS EGY OLVASÁS ÓRÁN**BIRÓ FANNI – SZARKA-BÖGÖS RÉKA – KOLLÁTH ERZSÉBET – KOLOSAI NEDDA**

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

fanni.biro@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

bogos.reka@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK

kollathe1@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

kolosai.nedda@tok.elte.hu

Kulcsszavak: a tanító facilitátor szerepe, konstruktív pedagógia, tanulók hangja, társtanítás, fókuszcsoporthoz tartozó interjú

A minőséget legfőbb értéknek tekintő iskolázás a magyar kultúra szerves része. A jelenlegi társadalmi változások felértékelik a minőségi tudást (Csapó, 1998). A tudás érvényességének, társadalmi relevanciájának állandó újraértelmezéséhez szükséges megtalálnunk az adaptív pedagógiai módszereket (Csapó, 2010). Kutatásunkban egy általunk kialakított tanítási modellhelyzeten keresztül (KTM) vizsgáljuk, hogyan értelmezhető újra a tanító szerepe az osztályteremben, hogyan lehetséges a tanítónak a tanítási órán egyfajta facilitátor szerepet felvennie (Gyarmathy, 2012). Kutatásunk célja a társoktatás módszerével megszervezett olvasásóra tapasztalatainak segítségével feltárni, hogyan észlelik a tanulók a tanító megváltozott szerepét az osztályteremben, milyen jelentéseket adnak a megváltozott pedagógusszerepeknek, illetve, percepcióik szerint saját tanulásuk hatékonyságát a társtól tanulás hogyan befolyásolja. A 45 perces tanóráról, melyet 3. osztályos gyerekeknek tartottunk (N=24), többkamerás felvétel készítettünk. Értékelő lapokon kérdeztük ki tanulási tapasztalataikról a gyerekeket (N=24), fókuszcsoporthoz tartozó interjúkat készítettünk a társtanítókkal (N=5), valamint a tanórát megfigyelő felnőttekkel (N=5). A rögzített felvételen a tanító mozgását, kommunikációját, interakcióit elemeztük, a fókuszcsoporthoz tartozó interjú alapján leírt narratíva anyagából kiemeltük a gyerekek tanítóra vonatkozó kijelentéseit. A fókuszcsoporthoz tartozó interjú során hatottak egymásra a gyermekek, a kutatási módszer a tanító megváltozott szerepének pontosabb értelmezéséhez olyan információkkal szolgált, amelyek a kérdőív kikerdezésben nem jelentek meg. A kutatás eredményei széles körű válaszokat adnak a kutatás kérdéseire. A tanító néhány alkalommal beszélt frontálisan az osztályhoz, ilyenkor tanulásszervezési lépéseket, az óra célját, az óra összefoglaló lezárását közölte. Figyelte a gyerekek munkáját, kérdezett-pontosított-motivált, összehangolta a párhuzamosan dolgozó csoportokat. A gyerekek úgy észlelték, a tanító végig kézben tartotta az óra menetét, megőrizte a tanulás sikerességéért való felelősséget, ritkán avatkozott bele a tanulási folyamatba. Érdekes módon önmagukat kevésbé gondolják kompetensnek, mint a tanítót, a konkrét tanórán a tanulást mégis eredményesnek tartották, sőt körüljárták azokat az okokat, amelyek miatt eredményesebbnek tapasztalták a tanulásnak ezt a kölcsönös formáját, a felnőtt tanítótól történő tanuláshoz viszonyítva. Erre vonatkozó kérdés nélkül hangsúlyozták, lényeges számukra, hogy a fegyelem, a tanulásszervezés és a tanulás felelőssége a felnőtté maradt. Az órát értékelő lapokon arról számoltak be, megértették, amit az osztálytársuk tanított számukra (95%), érdekesnek találták a tanulásnak ezt a módját (KTM) (80%). Válaszaik szerint képesek voltak az együttműködésre (80%), valamint segítettek egymásnak a tanulásban (85%). A gyermekek intenzív bevonása a tanóra előkészítésébe, a tanításba, módszeres kikérdezésük tanulási tapasztalataikról érdekes és meglepő kutatási tapasztalatokkal szolgált. Tudatos pedagógiai tervezés és jelenlét mellett a társtól tanulást, annak izgalmasságán túl, – szubjektív megélésük szerint – eredményesnek tapasztalták a gyerekek. A tanító újragondolt, megváltozott szerepének fontos eleme 1) a tanulók saját tanulási folyamatainak konstruálását facilitálni, 2) megőrizni a tanulás eredményességéért való felelősséget.

A PERSPEKTÍVAFELVÉTEL ASPEKTUSAI TÁRSTANÍTÁS SORÁN – HARMADIK OSZTÁLYOS TANULÓK FÓKUSZCSOPORTOS INTERJÚJÁNAK HERMENEUTIKAI ELEMZÉSE

KOLOSAI NEDDA – SZARKA-BÖGÖS RÉKA – BIRÓ FANNI – KOLLÁTH ERZSÉBET – DARVAY SAROLTA

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

kolosai.nedda@tok.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai- és Pszichológiai Kar

bogos.reka@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

fanni.biro@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK

kollathe1@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar Természettudományi Tanszék

darvay.sarolta@tok.elte.hu

Kulcsszavak: perspektíva felvétel, empátia, gyakorlatközösség, társtanítás, tanóra-kutatás

Kutatásunkban kialakítottunk egy olyan gyakorlatközösséget (Halász, 2017), melyben a kutatást koordináló egyetemi oktató, tanító szakos-, és neveléstudományi mesterszakos egyetemi hallgatók, az osztály tanítója, valamint -a kutatás tárgyát képező tanóra megalkotásában aktívan részt vállaló- 3. osztályos tanulók a kutató- és fejlesztő munkában egyaránt lényeges feladatokat kaptak. 45 perces kísérleti tanórai kutatásunkban Aronson mozaik módszerét adaptáltuk, mely bizonyítottan hatékony, eredményes és méltányos pedagógiai gyakorlathoz vezetett. Modellünket körkörös társtanításnak neveztük el (KTM) (Falus et al., 2018; Kolosai et al., 2018). Korábbi, nagymintás kutatásunk és elméleti tájékozódásunk eredményei alapján feltételeztük, hogy meghatározó eleme a társtól tanulás hatékonyságának a másik gyermek perspektívájába való behelyezkedés. A perspective taking, az empátia lényeges összetevője, mely az intra- és interperszonális személyiségfejlesztő aspektuson túl a tanulás eredményességét egyaránt pozitívan befolyásolja (Davis, 1994; Ineke – Ham – Michil – Glaessen, 2017). Kutatásunkban arra voltunk kíváncsiak, vajon melyek azok az aspektusok, amelyek lehetővé teszik a társtól tanulás során a perspektíva felvételt? Olyan tényezőket kerestünk, amelyek nincsenek jelen a felnőtt tanítótól való tanulás során. A trianguláció módszerét alkalmazva, detektívtükör mögött, illetve az osztályban elhelyezkedő felnőtt résztvevő megfigyelők (N=9) kérdőíveken, fókuszcsoporthoz tartozó interjúban adtak visszajelzéseket az óráról. A gyermekeket szintén nyílt- és zártvégű írásbeli kikérdezéssel (N=24), fókuszcsoporthoz tartozó interjúval (N=5) kérdeztük ki. A tanulók és az órát megfigyelő tanítók, tanító szakos hallgatók válaszainak hermeneutikai elemzésével (Schweeder – Sullivan, 2016) leírhatóvá váltak a társtanítás során kialakuló perspektíva felvétel pontos részletei, lényegi elemei. Ezek a következők: 1) a társ még nem tudja olyan pontosan a tananyagot, mint a (felnőtt) tanító, ezért megéri, miért hosszabb a gyermekeknek a jegyzetelés, megéri, a másik miért nem érti még, megvárja amíg a másik gyermek befejezi a feladatát. 2) Az, hogy még nem biztosak a tudásukban, azzal az előnnyel jár, hogy a gyerekek egymásnak nem csupán „átadják” a tananyagot, hanem odafigyelve társaikra, maguk a társtanítók is könnyebben változtatnak saját nézőpontjukon, eredeti véleményükön, így kölcsönösen hatnak egymás tudására és gondolkodására a tanulási folyamatban. 3) Megéleléseik szerint, ebben a tanulási helyzetben kimarad a „gondolatolvasás”, az az osztálytermi pillanat, amikor azon tűnődnek, vajon mire is gondol a (felnőtt) tanító, kimondhatják azokat a gondolataikat is a tananyaggal kapcsolatban, amit a megszokott tanulási helyzetekben, egy tanórán nem lehet vagy nem szokás. Lényeges tényezője még a perspektíva felvétel lehetőségének 4) a humor, a játékosság olyanfajta megjelenése, amit a közös élmények, az életkori közelség, a szerepek átjárhatósága miatt ebben a tanulási helyzetben megélhetnek, kifejezhetnek egymás számára a gyermekek. Kutatásunk aktuális társadalmi, közoktatási kérdésekre ad árnyalt válaszokat. A perspektíva felvétel, a másik ember nézőpontjába való behelyezkedés több kutató szerint az emberi interakciók legérdekesebb, társadalmilag legfontosabb aspektusa (Underwood – Moore, 1982; Eisenberg, 2002), mely aspektust lényeges tovább kutatni osztálytermi szituációkban.

A KÖRKÖRÖS TÁRSTANÍTÁS LÉPTÉKVÁLTÁSA

SZARKA-BÖGÖS RÉKA – BIRÓ FANNI – KOLOSAI NEDDA

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai- és Pszichológiai Kar

bogos.reka@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

fanni.biro@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

kolosai.nedda@tok.elte.hu

Kulcsszavak: léptékváltás, kurrikulum-implementáció, konstruktív pedagógia, aktív tanuló, innováció

Az MTA Tantárgy-pedagógiai Kutatási Programban kidolgozott, kutatási alapon leírt Körkörös Tanítás Kortársoktatási Modell, egy gyakorlatközösségben került átdolgozásra és kipróbálásra tanórákutatás során az ELTE Tanító- és Óvóképző Karán. A „scaling” (léptékváltás) fogalma egy szűk körben hatékonyan bizonyult pedagógiai gyakorlat, vagy beavatkozás alkalmazásának kiterjesztésére, új helyszíneken, új kontextusokban való elterjesztésének folyamatára utal (Bükki, 2017). Egy kidolgozott modell átvitele (transfer) után, annak eredményeképpen, a tanítók lesznek azok, akik helyi kontextusokban átfordítják (translation) és alakítják (transformation) a megismert modellt (Bükki, 2017). Ezért kutatásunkban nagy hangsúlyt helyezünk a pedagógusok tanulásának folyamatát segítő tényezők kutatásalapú meghatározására. A kutatás célja a pedagógusok aktív tanulására épülő léptékváltási folyamat kidolgozása (scalability). Célunk annak meghatározása milyen emocionális és kognitív tényezők játszhatnak szerepet a konkrét tanulás-szervezési lépések, valamint a modell mögött álló konstruktív tanulás-felfogás sikeres implementálásban. A pedagógusok tanulására épülő léptékváltási folyamat kidolgozásához, a körkörös társtanítás (KTM) osztálytermi kutatása során öt kamerával felvett 45 perces tanóra anyagából kvalitatív módszerekkel (interjúk szövegeinek tartalomelemzése) és kvantitatív módszerekkel (attitűdskálák összefüggésvizsgálata) nyert adatainkat összegezve, leírtunk hét területet, melyeket a pedagógusokkal ismertetünk. Empirikus eredményeinket folyamatosan összevetettük elméleti szakirodalmi munkákkal. Eredményeink: (1) A módszert elhelyeztük a Nemzeti Alaptanterv keretrendszerében, valamint készítettünk, egy társtanítási óra-tervezést segítő szempontsort. (2) Pontról pontra összegyűjtöttük a módszer lépéseinek gyakorlati megvalósulását segítő elemeket. (3) Tényekre alapozottan összefüggéseket tártunk fel a társtanítás tanulóira gyakorolt lehetséges hatásairól (megértés, tanulási motiváció, önállóság, emlékezés). (4) Leírtuk, a módszer (KTM), a pedagógusok mely nehézségeire, aktuális problémáira nyújt megoldást. (5) Összegeztük tapasztalatainkat az aktív tanulói szerep megvalósulásának feltételeiről, valamint a pedagógus facilitátor-szerepéről. (6) A konstruktív tanuláselmélet alapelveit összekapcsoltuk a módszer didaktikai lépéseivel. (7) Mindezen alapokon, készítettünk egy 5 részből álló oktatófilmet a körkörös társtanítás módszeréről pedagógusok számára. A kurrikulum-implementáció kutatások felhívják a figyelmet arra, hogy a várt hatás érdekében fontos figyelmet fordítani a folyamatra, amely során egy már kipróbált modell egy másik kontextusba érkezik (Fazekas and Halász, 2015). Tapasztalataink szerint ahhoz, hogy a modell az eredetileg fontosnak tartott célok mentén valósuljon meg -fejlődjön tovább-, a gyakorlatban nagy szükség van arra, hogy az alkalmazó pedagógus mélyen értse a modell mögött álló konstruktív tanuláselméleti hátteret, valamint a modell originális pedagógus szerep-értelmezését. Léptékváltásunk alapvető célja a tanítás, a tanulás, a tudás fogalmainak újragondolásával, a közoktatás fenntartható javítása (Bükki, 2017).

A VÉGZETTSÉG NÉLKÜLI ISKOLAELHAGYÁS INTÉZMÉNYI PROBLÉMAFELTÁRÁSÁNAK ÉS KOMPLEX BEAVATKOZÁSAINAK ÚTJAI

Szimpóziumvezető:

Dános Zsolt

Oktatási Hivatal

danos.zsolt@oh.gov.hu

Opponens:

Arató Ferenc

Pécsi Tudományegyetem

arato.ferenc@pte.hu

Előadások:

1. Dános Zsolt: Végzettség nélküli iskolaelhagyás intézményfejlesztés stratégiai keretei
2. Nadrainé Szent-Gály Viola: Óvodai hátránykompenzáció szerepe a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzésében
3. Szemenyei Mariann: Komplex intézményfejlesztés pedagógiai szegmensei az iskolai lemorzsolódás megelőzésének támogatására
4. Bazsalya Balázs – Hörich Balázs: Tapasztalatok a lokális iskolarendszer működéséről három település példáján keresztül

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: végzettség nélküli iskolaelhagyás. intézményfejlesztés, társadalmi innováció, inklúzió, minőségi hozzáférés

Az elmúlt években a köznevelés fejlesztésének központi fogalmává vált a végzettség nélküli iskolaelhagyás, amely egyaránt meghatározó szerepet tölt be az Európai Unió célkitűzéseiben és a hazai törekvésekben. A Strukturális Alapok forrásai páratlan lehetőségként szolgálnak olyan kapcsolódó társadalmi innovációknak, amelyek megvalósítása egyéb lehetőségek hiányában elmaradnának. Ezek a források nyújtanak alapot a különböző operatív programokban lévő fejlesztési kiemelt projektek végrehajtására, amelyek lehetőségeit és kereteit mutatja be a szimpóziум egy eset példáján szemléltetve.

A szimpóziumban górcső alá vett projekt az EFOP 3.1.5.-16-2016-00001 A tanulói lemorzsolódással veszélyeztetett intézmények támogatása című kiemelt projekt, amely a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzésére keres rendszerszintű megoldásokat a köznevelési rendszeren belül. A projekt középpontjában a köznevelési intézmények és intézményrendszer fejlesztése és komplex kezelése áll.

A szimpóziум első előadása a projekt céljait megalapozó fejlesztési stratégiai kereteket, illetve a fejlesztését háttérül szolgáló alapkutatásokat vázolja fel. Az előadás célja, hogy bemutassa azt a környezetet, ami lehetővé a nagyszabású projekt beindítását.

A második előadás a projektben megvalósuló óvodai intézményfejlesztések eseteirásait szemlélteti, kontextusba helyezve az óvodának, mint intézménynek a szerepét a korai iskolaelhagyásban és a hátránykompenzációban. Az előadás rávilágít arra is, hogy végzettség nélküli iskolaelhagyás komplexen kezelendő jelenség, amelynek a köznevelési aspektusait minden nevelési-oktatási szinten be kell építeni a célok közé.

A harmadik előadás az általános és középiskolai komplex világába vezet, amely egyben a projekt sajátosságát is megvilágítja, hogy a köznevelés teljes intézményi szegmensét átfogják a fejlesztések az óvodától a középiskoláig. Az előadás azon alkalmazott kutatási eredményeket és a projektben végzett fejlesztések eredményeit is tartalmazza, amelyek a projekt során keletkeztek.

A negyedik előadás az előző három előadás gyakorlati esszenciáit ismerteti, bemutatva azon eseteket, amelyek jobban láthatóvá teszik a fejlesztés során megfigyelt tapasztalatokat és a gyakorlati eredményeket. Az előadás alapjául azok a kontrollvizsgálatok szolgálnak, amelyek a fejlesztés ellenőrzését is biztosítják.

A szimpóziум egy olyan fejlesztést mutat be átfogóan, amely több 450 köznevelési intézmény mintáján valósítja meg az komplex intézményfejlesztés gyakorlatát, aminek kerete egy kiválasztási rendszeren és elméleti szakirodalmon alapul. A projekt egy pedagógiai rendszert kínál az intézményfejlesztés modelljéül, ami mellé olyan rendszerfejlesztési elemek is társulnak, ami egy átfogó társadalmi innovációs kísérlet magjaként működik.

VÉGZETTSÉG NÉLKÜLI ISKOLAE LHAGYÁS INTÉZMÉNYFEJLESZTÉS STRATÉGIAI KERETEI

DÁNOS ZSOLT

Oktatási Hivatal

danos.zsolt@oh.gov.hu

Kulcsszavak: végzettség nélküli iskolaelhagyás, köznevelési intézményfejlesztés, EU 2020 stratégia, országspecifikus célok, Strukturális Alapok

A végzettség nélküli iskolaelhagyást több más azonos vagy hasonló tartalmú fogalommal helyettesíti mind a szakpolitika, mind a szakirodalom, amivel kapcsolatban teljes az egyetértés, hogy komplex, számos összetevőre visszavezethető jelenségről van szó, amely az EU2020 stratégiában kitüntetett szerepet kapott.

Az előadás azon oktatáspolitikai megközelítést veszi górcső alá, amely az EU2020 stratégia részeként az iskolából kimaradók arányának 15 %-ról 10 %-ra csökkentését tűzte ki célul. Először kitér arra, hogy a 10%-os arány elérése bekerült Magyarország Nemzeti Reform Programjának céljai közé is, aminek kapcsán a Tanács rendszeresen visszajelez az országspecifikus éves ajánlásaiban. Bemutatja azokat az irányelveket is, melyeket a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentésére a Tanács, mint külön ajánlást adott ki (2011/C 191. számú). Részletezi azokat az oktatáspolitikai beavatkozásokat, melyek az ajánlások következményei. Az országspecifikus ajánlásra több tagállami fejlesztés valósult meg, többek között elkészült a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzése céljából egy korai jelző- és támogató rendszer, valamint a kormány kiadta a Végzettség nélküli iskolaelhagyás elleni középtávú stratégiát, aminek kibontására 2016-ban jelent meg a Végzettség nélküli iskolaelhagyás elleni küzdelem cselekvési terv 2014-2020 című intézkedéscsomag. Az EU Strukturális Alapoktól is támogatást kapott Magyarország részben az Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (EFOP) és Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP) keretéből, amelyekben a végzettség nélküli iskolaelhagyás elleni küzdelem lett egyik meghatározó fejlesztési elem. A Cselekvési Terv az első intézkedések keretében a végzettség nélküli iskolaelhagyással veszélyeztetett intézmények kiválasztását és fejlesztését írta elő, amivel a korai iskolaelhagyás egyik szegmensét közvetlen formában támogatja. Az előadás az oktatáspolitikai beavatkozások bemutatása során kitér azokra a tudományos forrásokra is, melyek igazolják létjogosultságukat. Kiemelten azokra, amelyek egyéni és intézményi okokra vezetnek vissza a lemorzsolódást szakirodalomban (Rumberger, 2012), amelyek közül az intézményiek a következők (Fehérvári, 2015):

- a család (a családszerkezet, anyagi és oktatási erőforrások, család-iskola kommunikáció, családi gyakorlatok)
- az iskola (a tanulók társadalmi összetétele, erőforrások, szervezeti jellegzetesség, iskolai gyakorlatok)
- a közösségek (intézményes erőforrások, pl. gyermekvédelem, szülői kapcsolatok, társadalmi kapcsolatok).

Mindezekkel összefüggésben az előadás arra mutat rá, hogy az EFOP köznevelési forrásai milyen megfontolásból támogatják az iskolának, mint intézményi tényezőnek fejlesztését. Az intézményfejlesztés hatékonyságát előzménykutatások mind a nemzetközi, mind a hazai szinten igazolták, ugyanakkor a hazai beavatkozások eddig jellemzően kisebb költségvetésűek voltak, és hiányzott az átfogó stratégiai tervezés.

ÓVODAI HÁTRÁNYKOMPENZÁCIÓ SZEREPE A VÉGZETTSÉG NÉLKÜLI ISKOLAEELHAGYÁS MEGELŐZÉSÉBEN

NADRAINÉ SZENT-GÁLY VIOLA

Oktatási Hivatal

Nadraine.Szent-Galy.Viola@oh.gov.hu

Kulcsszavak: intézményfejlesztés, prevenció, fejlődés nyomon követése, befogadó óvoda, partnerség, hálózati tanulás, hátránycsökkentés, óvoda-iskola átmenet, célorientált nevelőtestület, mentori támogatás, egyéni átvezetés

Nemzetközi vizsgálatok tárták fel a korai iskolaelhagyás hátterében álló okokat, melynek nyomán az Európai Unió támogatásával több hazai oktatásfejlesztési program indult az iskolai lemorzsolódás megelőzésére. Az EFOP 3.1.5. -16-2016-00001 A tanulói lemorzsolódással veszélyeztetett intézmények támogatása című kiemelt projekt óvodai nevelésre vonatkozó fejlesztési feladatainak megvalósítása 2018 júliusában kezdődött. A 300 iskolai feladatellátási hely mellé 157 óvodai feladatellátási hely bevonásával vált teljessé a fejlesztésben részesülői intézményi kör. Jórészt azok az óvodák kerültek kiválasztásra és bevonásra, amelyek az adott iskolák körzeteiben és/vagy településén találhatók.

Ebben a fúzióban az óvodai nevelés preventív funkciója kerül előtérbe, amely révén a méltányos és elérhető, magas színvonalú óvodai ellátás kiemelkedő szerepet tölthet be az korai iskolaelhagyás megelőzésében. Mindehhez a projekt lehetővé teszi a bevont intézmények komplex fejlesztését, két elkülöníthető szakaszban. A tervezés évében az óvodák komplex helyzetelemzést, intézményfejlesztési tervet és intézkedési tervet készítettek, amelyek elemeit 2019 nyarán beépítették az éves munkatervükbe. A megvalósítás évében az intézkedési tervek végrehajtására kerül sor a 2019-2020. nevelési évben.

Az előadás a projekt jelen szakaszában zajló tevékenységek tapasztalatairól számol be. Bemutatja az óvodai hátránycsökkentést közvetlenül támogató eseményeket/lehetőségeket, melyeket az óvodák a körzetükbe tartozó, bevont iskolákkal és egyéb partneri kapcsolatok történő együttműködés biztosításával. Kiemelten foglalkozik a műhelymunkákkal és hatásukkal, melyek intézményi, hálózati és területi műhelyek formájában jelennek meg. Részletezi azokat a fejlesztéseket, melyeket az óvodák érdeklődésük szerint az óvoda-iskola átmenet vagy a befogadó óvodai nevelés jó gyakorlataival mélyíthetik tudásukat.

A méltányos hozzáférés biztosításának kialakítása minden egyes feladatellátási hely esetében kiemelt jelentőséggel bír. Ha a gyermek nem fér hozzá időben a megfelelő ellátáshoz, nagyon nehezen behozható hátrányokat szenved, vagy egyáltalán nem pótolható készségek veszteségét kell elszenvednie. Az óvoda hátránycsökkentő szerepét az Óvodai nevelés országos alapprogramja is rögzíti. E rendkívül összetett funkció hálózati tanulóval történő támogatása valamilyen óvoda számára szükséges tudásokat hordoz, e projekt példát szolgáltat a folyamatelví fejlesztés megvalósítására, reményeink szerint a tevékenységek hosszabb távú beépülésére.

A gyermeki fejlődés nyomon követésére kialakított helyi gyakorlat támogatása, használatának lehetőségei és annak jelentősége az esetleges iskolai lemorzsolódás megelőzése szempontjából kulcsfontosságú. A gyermek fejlődésének nyomon követéséből adódó intézményi és partnerkapcsolati feladatok vizsgálata, hiányterületek feltárása önálló kutatást érdemelne, amelyre a helyzetelemzések révén egyedülálló lehetőség nyílik ebben az intézményi körben.

KOMPLEX INTÉZMÉNYFEJLESZTÉS PEDAGÓGIAI SZEGMENSEI AZ ISKOLAI LEMORZSOLÓDÁS MEGELŐZÉSÉNEK TÁMOGATÁSÁRA

SZEMENYEI MARIANN

Oktatási Hivatal

szemenyei.mariann.judit@oh.gov.hu

Kulcsszavak: tanulói lemorzsolódás, együttnevelés, komplex intézményfejlesztés, méltányos oktatásszervezés

Az iskolai lemorzsolódással különösen veszélyeztetett csoportba tartoznak a halmozottan hátrányos helyzetű, ezen csoporton belül a cigány/roma (Forray – Orsós, 2010) tanulók, a sajátos nevelési igényű tanulók (Szekeres, 2014) illetve a szakellátásban élő gyerekek (Herczog, 2014). „Az oktatási szereplők azon mulasztása, hogy nem nyújtanak inkluzív/integrált oktatást, illetve a roma tanulókkal szemben alacsonyabb elvárásokat, követelményeket támasztanak, a roma gyerekek szervezetszintű diszkriminációját eredményezi. Ennek egyenes következménye a roma tanulók iskolai hiányzása, illetve korai lemorzsolódása, azaz az integrált oktatás hiánya a roma tanulók oktatásból való kirekesztését okozza, még akkor is, ha egyetlen tanár, szociális munkás vagy helyi döntéshozó sem szándékosan diszkriminálja a roma gyerekeket” (Kézikönyv, 2014)

A méltányos oktatásszervezési és a tanulói lemorzsolódás csökkentésére vonatkozó eljárások, beavatkozások kialakítása, a befogadó oktatás-nevelés megszervezése az alapfokú köznevelési intézményekben az elmúlt évtizedekben számos kihívásba ütközött, ütközik. A komplex problémakezeléshez, az intézményfejlesztéshez átfogó megközelítésre van szükség ahhoz, hogy hatékonyan, nem adminisztratív jellegű intézkedésekkel csökkenthető legyen a tanulók végzettség nélküli iskolaelhagyása.

Az előadás során az iskolai lemorzsolódás megelőzését támogató komplex, differenciált intézményfejlesztési modell szegmensei, eszközrendszere kerül bemutatásra, kihangsúlyozva, hogy egy beavatkozási keretrendszer nem ad részletes tantervi (oktatási) tartalmakat, nem ad konkrét alkalmazható tanítási programot, nem határoz meg tanmenetet, tankönyvet, hanem arra világít rá, hogy az intézményfejlesztés során a pedagógiai és pedagógusi eszköztár, az intézményi gyakorlat rendszerbe foglalása sokrétűen használható ki: egyrészt elősegítve azt, hogy az iskola a különböző eredetű hátrányok csökkentését a tanulóknál elérje, másrészt az együttnevelés pedagógiai gyakorlatának bevezetésével ezen tanulói csoportnál iskolai sikeresség tapasztalható, harmadrészt a helyi közösségre gyakorolhat hatást. Az előadás során rávilágítunk arra, hogy az intézményfejlesztési komplex keretrendszer eszközei mik lehetnek, s azok hogyan alkalmazhatóak egy adott köznevelési intézmény sajátosságaira, a tanulói igényekre tekintve, a tanulói lemorzsolódás megelőzésére vonatkozóan hogyan alakíthatja ki az intézmény saját értékeit, gyakorlatát a jogszabályi rendelkezések, ajánlások mentén, s hogyan indulhat el a változás útján.

Az előadás 300 köznevelési intézmény feladatellátási helyének intézményfejlesztési folyamatának köztes szakaszában végzett dokumentumelemzésre építve mutatja be ez eddigi eredményeket, mutat rá ennek az újszerű megközelítésnek a tapasztalataira.

TAPASZTALATOK A LOKÁLIS ISKOLARENDSZER MŰKÖDÉSÉRŐL HÁROM TELEPÜLÉS PÉLDÁJÁN KERESZTÜL

BAZSALYA BALÁZS – HÖRICH BALÁZS

Oktatási Hivatal

bazsalya.balazs@oh.gov.hu

Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola Neveléstudományi Doktori Program

horichb@gmail.com

Kulcsszavak: helyi iskolarendszer, lemorzsolódás, szelekció, együttműködés, esettanulmány

A végzettség nélküli iskolaelhagyás társadalmi költségei igen jelentősek ma Magyarországon. A végzettséggel nem rendelkezők munkaerőpiaci pozíciója és életkilátásai lényegesen rosszabbak a szakképzettséggel rendelkezőknél (Hablicsek – Kovács, 2007; KSH, 2019).

Kutatásunk célja, hogy az iskolai lemorzsolódást befolyásoló intézményi és társadalmi tényezők (szociális háttér, iskolaszervezet, társágazati intézmények) működési mechanizmusait egy-egy település példáján keresztül, komplex módon tárjuk fel. A kutatás során esettanulmányokat készítettünk. Az esettanulmányok empirikus alapját a kiválasztott intézmények pedagógusai, az oktatási ágazat munkatársai (elsősorban fenntartó, Pedagógiai Oktatási Központ, pedagógiai szakszolgálat) illetve az intézményi környezet társágazati szereplői (például családsegítő, védőnő, önkormányzat, civil szereplők) körében készült interjúk, illetve a települések iskolaszervezetének statisztikai adatokon alapuló elemzése alkotja.

Az előadás során három település: egy nagyobb, többiskolás város, egy kisebb város, illetve egy egyiskolás kistelepülés példáján keresztül mutatjuk be a legtipikusabb problémákat, nehézségeket, mechanizmusokat, amivel a helyi iskolaszervezet szembenéz, leginkább a lemorzsolódásra, illetve a szelekciós mechanizmusokra koncentrálva. Az előadás során rávilágítunk arra, hogy milyen spontán szelekciós mechanizmusok teszik problematikusá a befogadó, minőségi oktatást, milyen problémákkal néznek szembe az iskolák pedagógusai, illetve rávilágítunk az oktatási és a társágazati szereplők együttműködési problémáira.

Eleddig Magyarországon nem készült komplex, kvalitatív módszertanon alapuló helyzetfeltárás az iskolai lemorzsolódás mögött meghúzódó tényezők feltérképezésére. A három település példájának bemutatásával az a célunk, hogy a végzettség nélküli iskolaelhagyást befolyásoló tényezők, illetve az erre adott intézményi válaszok megismerésén keresztül, egy pontos problémafeltárással mutassuk be a jelenséget, mely reális kiindulóalapot biztosít a szakpolitikai beavatkozásokhoz.

ADALÉKOK A MAGYAR NÉPTANÍTÓI SZAKMA TÖRTÉNETÉNEK GENEZISÉHEZ

Szimpóziumvezető:

Nóbik Attila

Szegedi Tudományegyetem JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézet

nobik@jgypk.szte.hu

Opponens:

Szabolcs Éva

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

szabolcs.eva@ppk.elte.hu

Előadások:

1. Baska Gabriella: Adalékok az iskolai testi fenytéssel kapcsolatos vélekedések előzményeinek 19. századi történetéhez
2. Hegedűs Judit: Mária Dorothea Egyesület a tanítónők érdekeinek képviselője a dualizmus korában
3. Nóbik Attila: A neveléstörténet szerepe a néptanítói identitás konstruálásában a 19. század végi Magyarországon
4. M. Pelesz Nelli: „Nem a tömeg, hanem a minőség a fontos” – A tanítói szakma két világháború közötti professzionalizációs folyamatairól
5. Fizek Natasa: Tanítóból polgári iskolai tanár. Az Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola szerepe a tanítóság továbbképzésében az anyakönyvekből kinyert adatok alapján

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: néptanítóság, néptanítóság, professzionalizáció, dualizmus, 20. század

A hazai és a nemzetközi szakirodalomban jelentős hagyománya van a néptanítói szakma történetével kapcsolatos kutatásoknak. Mind a pedagógiatörténeti mind a tágabban értelmezett társadalomtörténeti kutatások számára is érdekes témáról van szó. A néptanítóság kialakulása, képzésének története, jól elkülöníthető társadalmi csoporttá válása, identitásának alakulása ugyanis a modern társadalmak kialakulásának olyan alapfolyamataiba enged bepillantást, mint a tömegoktatási rendszerek kialakulása, a professzionalizáció vagy éppen a polgári kultúra térnyerése és uralkodóvá válása. A jelen szimpózium a hazai és nemzetközi szakirodalmi előzményekre építve a magyar néptanítói szakma genezisének néhány 19. és 20 századi részfolyamataiba nyújt betekintést. Az első előadás a napjainkban is jelen lévő, a testi fenyítéssel kapcsolatos pedagógiai viták előtörténetét vizsgálja. A szokásos, csak a pedagógiai praxisra fókuszáló szemléletmód helyett a 19. században a testi fenyítés megítélésében bekövetkezett változásokat tágabb kultúr- és társadalomtörténeti háttérbe ágyazza. A második előadás a tanítónők 19. századi történetének eddig kevésbé kutatott területét, az egyleti érdekvédelmi tevékenységét mutatja be. A Mária Dorothea Egyesület működésének kutatásával a feminizáció és a szakmásodás azon színtereibe nyerhetünk betekintést, amelyekben a tanítónők kilépve az iskolai élet falai közül a szélesebb társadalmi és pedagógiai nyilvánosság elé léptek, sajátos problémáikat felszínre hozva. A harmadik előadás a néptanítók identitásképzésében hagyományosan fontosnak tartott neveléstörténet-írás szerepét elemzi új megközelítésből. Azt mutatja be, hogy a képzésben az egyik legfontosabbnak tartott tantárgy milyen csekély teret kapott a néptanítóság szakmai folyóirataiban. A kérdés elemzésével betekintést nyerhetünk a néptanítóság identitásképző folyamataiba is. A negyedik előadás a néptanítóság történetében eddig kevésbé kutatott időszakot, az 1930-as éveket helyezi fókuszába. A mikrotörténeti szemléletű kutatás egy konkrét képzőn és annak vezetőjének személyében mutatja be a néptanítói szakmásodás és identitásképzés, 20. századi folyamatainak néhány szeletét. Az ötödik előadás hasonló időszakot vizsgálva azt mutatja be, hogy milyen tanítóképzős végzettséggel érkeztek hallgatók a szegedi Polgári Tanárképző Főiskolára. A tanítóképzőből érkező hallgatók identitása, ismeretei, előképzettsége fontos szerepet játszott az intézmény arculatának formálásban. A kutatás egyben bepillantást enged az 1945 után az oktatásügyet és pedagógiát markánsan alakító „néptanítói kultúra” előtörténetébe is. A szimpózium jól illeszkedik kutatócsoportunk korábbi, hasonló témában bemutatott szimpóziumaihoz és publikációihoz.

ADALÉKOK AZ ISKOLAI TESTI FENYÍTÉSSEL KAPCSOLATOS VÉLEKEDÉSEK ELŐZMÉNYEINEK 19. SZÁZADI TÖRTÉNETÉHEZ

BASKA GABRIELLA

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

baska.gabriella@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: tanító, fegyelmezés, testi fenytés, mentalitás, 19. század

Az iskolai testi fenytés a nevelés történetének jól ismert kérdésköre, s bár az európai kultúrában mára már jogszabályok által felügyelt és kordában tartott pedagógiai módszer, napjainkban sem veszett ki a világ iskoláinak gyakorlatából. A Texasi Egyetem egyik kutatójának 2017-es tanulmánya (Gershoff, 2017) rávilágít arra, hogy bár 128 országban jogszabályilag tiltott, 69 országban, azaz a világ országainak több, mint egyharmadában még legális a jelenség és része a mindennapoknak – így például az USA számos államában is. Hogy napjainkban milyen vitákat folytatnak le ebben a kérdésben, az, bár érdekes, nem tárgya egy nevelés/oktatástörténeti kutatásnak. A történeti látószögnek az a lényege, hogy az előzményeket próbálja meg feltárni és kísérletet tegyen arra, hogy a gondolkodás és mentalitás változásainak csomópontjait megtalálja. Ilyen csomópontnak tűnik a 19. század második fele is, amikor például többek között Darwin munkáinak terjedése kapcsán merül föl a század egyik nagyon is releváns, az emberi minőséget érintő tudományos és laikus kérdése: van-e különbség ember és állat között. Másképpen: állat-e az ember? Ha nem, miben rejlik a különbség és hogyan érinti mindez az éppen tömegesedő iskolai keretek között az emberrel szemben alkalmazható fegyelmezési mechanizmusok mibenlétét. Másik oldalról vizsgálva ugyanezt, érdekes kérdéssé válik az is, hogy a század első felétől kibontakozó állatvédelem hívei és propagálói hogyan értelmezik az állati és emberi minőséget és hogyan csapódik le mindez az állatokkal, illetve emberekkel történő bánásmódról folytatott diskurzusban. Míg a jól ismert neveléstörténeti előzmények között Erasmus még arról értekezik, hogy az ember nevelés hiányában „állati alakot ölt”, a 19. századtól kezdve ez az összehasonlítás egészen más fénytörést nyer. Az állat metafora átalakulóban van. Előadásomban – a 19. századi tanítói kultúrát vizsgáló szimpózium keretében – a korszakban releváns büntetőjogi háttérösszefüggések feltérképezése mellett, amelyek az iskolában alkalmazott büntetőeljárások szélesebb értelemben vett kulturális közegét jelentik, jogszabályok, sajtócikkek és sajtóviták elemzésének segítségével arra keresem a választ, hogy mi az az értelmezési keret, amely megalapozza és megerősíti az iskolai testi fenytés gyakorlatának korabeli felülvizsgálatát. Kutatásomban a napilapok, hetilapok és folyóiratok közül felhasználtam a Néptanoda, a Vasárnapi Újság és a Budapesti Hírlap írásait, valamint jogtörténeti irodalmak és jogszabályok segítségével megkíséréltem rekonstruálni azt a jogi környezetet, amely változékony és ellentmondásos lévén, maga is hozzájárult a korabeli hazai gyakorlat sokszínű voltaához.

MÁRIA DOROTHEA EGYESÜLET A TANÍTÓNŐK ÉRDEKEINEK KÉPVISELETÉRE A DUALIZMUS KORÁBAN

HEGEDŰS JUDIT

NKE RTK

hegedusjudit@uni-nke.hu

Kulcsszavak: tanítónők, jótékonyság, Mária Dorothea Egyesület, professzionizálódás, Tanítónők Otthona

A 19. század egyrészt a civil társadalom szerveződésének időszaka, másrészt pedig a nők tanítói pályán való megjelenésének korszaka. A különféle politikai, gazdasági, érdekvédelmi szervezetek mellett különösen fontos szerepet tölthettek be azok az egyesületek, amelyek a nők nevelését (lásd Magyar Gazdaasszonyok Országos Egyesülete, Országos Nőképző Egylet), illetve a tanítónők támogatását tűzték ki célul (Mária Dorothea Egyesület). Előadásunk első részében rámutatunk arra, hogy ezen szervezeteknek, egyesületeknek milyen meghatározó szerepük volt a nőnevelés fejlődésében, majd kiemelten a Mária Dorothea Egyesület tevékenységével foglalkozunk. Egyrészt megvizsgáltuk a Mária Dorothea Egyesület évenkénti jelentését – melynek elemzése során egyértelműen láthatóvá vált, hogy nemcsak és kizárólag az eredeti célul kitűzött jótékonysági tevékenységüket látták el maradéktalanul, hanem a nemzeti nőnevelés, a tanítónők szakmai fejlesztését is támogatták. Az Egyesület jelentéseiben jól követhető, ahogy kezdetben inkább a tanítónők megítélése kapott szerepet, így a fizetés, a nyugdíj kérdése, valamint a férfi kollégák negatív megítélése miatti panaszok jelentek meg leginkább, majd a középiskolai és egyetemi képzés adta lehetőségeket vették górcső alá. Ezentúl megvizsgáltuk, hogy a Néptanítók Lapjának és a Nemzeti Nőnevelésnek olvasói mennyire értesülhettek az Egyesület munkájáról: egyértelműen látható, hogy a legtöbb írás az adományokról és az Egyesület rendezvényeiről született, illetve a Tanítónők Otthonának működéséről kaphattunk bővebb információt. A sajtótermékek elemzése is jól mutatja, hogy mennyire sokoldalú tevékenységet látott el a Mária Dorothea Egyesület, melynek tagjai között a dualizmus kori nőnevelés, a tanítónőképzés meghatározó alakjait, így például Zirzen Jankát, Sebestyénne Stetina Ilonát is számontarthatjuk. A Mária Dorothea Egyesület hatása kiterjedt országszerte, hiszen kialakultak az Egyesület Fiókkörei, melyek azt a célt szolgálták, hogy a vidéki tanítónők szociális támogatása mellett szakmaiságukat is erősítsék, ezzel is segítve a tanítónői pálya professzionizálódását.

A NEVELÉSTÖRTÉNET SZEREPE A NÉPTANÍTÓI IDENTITÁS KONSTRUÁLÁSÁBAN A 19. SZÁZAD VÉGI MAGYARORSZÁGON

NÓBIK ATTILA

Szegedi Tudományegyetem JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézet
nobik@jgypk.szte.hu

Kulcsszavak: neveléstörténet-írás, pedagógiai sajtó, tankönyvek, dualizmus, néptanításág

A 19. század a néptanítói szakma és a néptanításág mint társadalmi csoport kialakulásának intenzív időszaka Magyarországon. Az első tanítóképző 1819-ben nyílt meg, az első magyar nyelvű képző pedig 1828-ban. Az 1868. évi népoktatási törvény jelenős hatást gyakorolt a szakma történetére a kötelezővé tett képzéssel, a három évfolyamosra emelt képzési idővel és az állami képzők megalapításával. A néptanításág száma folyamatosan nőtt, a század végére mintegy 26000 főt tett ki. A korábbi magyar és nemzetközi kutatások arra hívták fel a figyelmet, hogy a neveléstörténet mint a képzés egyik fontos tantárgya fontos szerepet játszott a néptanítók identitásának formálásában. Éppen ezért ezek a kutatások elsősorban a neveléstörténet tankönyvek tartalmára és történetére fókuszáltak. Nem fordítottak figyelmet ugyanakkor a néptanítók „neveléstörténeti identitásának” más lehetséges forrásaira. Ezért kutatásomban a korszakban publikált néptanítás neveléstörténeti tankönyvek és néhány kiválasztott pedagógiai folyóirat tartalmának összehasonlító elemzésével arra tettem kísérletet, hogy a fent említett „neveléstörténeti identitást” közelebbről megvizsgáljam. Abból a feltételezésből indultam ki, hogy a pedagógiai folyóiratok a néptanítói szakma és a néptanításág mint társadalmi csoport kialakulása konstrukciós folyamatainak közelebbi megfigyelését teszi lehetővé. Az elemzett folyóiratok a Néptanítók Lapja, a Család és Iskola, valamint a Néptanoda 1870 és 1900 között publikált évfolyamai voltak. A tankönyvekre fókuszáló kutatások állításai nyomán azt várhatnánk, hogy a történeti témák meghatározó módon voltak jelen a folyóiratokban. Neveléstörténeti tartalmakkal azonban csak elvétve találkozhatunk az elemzett folyóiratokban. Feltételezhetjük, hogy – noha neveléstörténet fontos tantárgy volt a képzésben – a szerzők és a szerkesztők számára nem képviselt elég praktikus értéket. Számukra a csoport professzionalizmusa nem a múlton, hanem a jelen gyakorlatain alapult. Kijelenthető ugyanakkor, hogy mind a tankönyvek, mind az újságok témáit az életrajzok dominálták. arányuk a tankönyvekben 70% körül alakult. A modern korszak klasszikusai átlagosan a tankönyvi tartalom 50%-át tették ki. Korábbi kutatások felhívták a figyelmet arra, hogy a pedagógiai klasszikusok nem elsősorban személyes érdemeik, hanem az általuk képviselt pedagógiai problémák és az identitásképzésben betöltött szerepük miatt kerülhettek be a kánonba. Különbség található azonban a tankönyvekben és a folyóiratokban felbukkanó klasszikusok között. Találunk ugyan a tankönyvi kánonban meghatározó szerepet betöltő klasszikusokról (pl. Comenius, Rousseau, Pestalozzi) is leírásokat a folyóiratokban, azokban egyértelműen a tankönyvekben marginális szerepet játszó Diesterweg emelkedett ki. Előadásomban ennek lehetséges okait is bemutatom.

„NEM A TÖMEG, HANEM A MINŐSÉG A FONTOS” – A TANÍTÓI SZAKMA KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTTI PROFESSZIONALIZÁCIÓS FOLYAMATAIRÓL

M. PELESZ NELLI

Eszterházy Károly Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola
mpelesznelli@gmail.com

Kulcsszavak: tanítóképzés, Szeged, professzionizáció, pedagógushivatás, pedagógusidentitás, Becker Vendel

A tanítói szakma intézményesülése, a képzési és képesítési követelmények kialakulása, a hivatás formálódása és változásai szoros párhuzamban haladtak a népoktatási rendszer fejlődésével és a középfokú oktatás fokozatos térnyerésével. A tanítóképzés ügyében már a reformországgyűlések megfogalmaztak előremutató javaslatokat, majd az Eötvös-féle népoktatási törvény jelölte ki a továbbfejlődés irányát. A modern magyar közoktatási rendszer kialakulásának és megszilárdulásának már ebben a korai szakaszában regisztrálhatók azok a fő csomópontok, viták és dilemmák, amelyek a különböző történelmi korszakokon átívelve meghatározó jellemzői maradtak a pedagógus szakma gyakorlását érintő szinte minden szegmensnek. A képzési tartalmak, a képzés hossza, kimeneti követelményei, a gyakornoki időszak feladatai, az alkalmazás feltételei, vagy az ellátandó feladatok, a szakmai etika stb. mind-mind olyan ma is létező kérdések, amelyeknek történelmi kontextusát feltárva jobban megérthetjük és elemezhetjük a jelenleg is zajló vitákat. A dualizmus kori modernizáció hozta el a tanítóság számára a mester-ségből szakmává válás, majd értelmiségi hivatássá fejlődés lehetőségét, természetesen nem magától, hanem a tanítóság aktív közreműködésével és erős hatást kifejtő aktorok (állam, társadalom, neveléstudomány) befolyásolásával együtt. A különböző professzionizáció-elméletek eltérő megközelítései más-más értékeket vagy kritikus pontokat jelölnek ki a sokszereplős rendszer felvázolásakor és mozgásainak ábrázolásakor. A vizsgált témák ugyanakkor összekötő kapocsként szolgálnak: a szakmai identitás, az öndefiníció, a pedagógiai tudáskonstrukció, a munkarituálék, a sajátos tanítói kompetenciataralmak, valamint szervezetek, folyóiratok szintjén megjelenő érdekérvényesítési képesség tanulmányozása a már említett ágensekkel összefüggésben lehetővé teszi, hogy több szempontból is vizsgáljuk a dualizmust követő időszakra is jellemző változásokat. A két világháború közötti magyar viszonyokba való beágyazottság jól érzékeltethető mikrotörténelmi megközelítéssel, jelen esetben a szegedi tanítóképzés korabeli világának értesítőkből, tankerületi értekezletek jegyzőkönyveiből, programadó, országos tekintélyű tanárok tudományos igényű munkáiból, egyéb levéltári forrásokból kirajzolódó miliójéből kiindulva fogalmazhatók meg a hivatássá válást alakító tényezők rendszerével kapcsolatos megállapítások. Az előadás kísérletet tesz a fentiek országos és nemzetközi kontextualizálására és komparatív vizsgálatára.

TANÍTÓBÓL POLGÁRI ISKOLAI TANÁR. AZ ÁLLAMI POLGÁRI ISKOLAI TANÁRKÉPZŐ FŐISKOLA SZEREPE A TANÍTÓSÁG TOVÁBBKÉPZÉSÉBEN AZ ANYAKÖNYVEKBŐL KINYERT ADATOK ALAPJÁN

FIZEL NATASA

Szegedi Tudományegyetem
natasa@jgypk.szte.hu

Kulcsszavak: professzionalizáció, szakmásodás, felsőoktatás, tanítóképzés, tanárképzés

Az Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola 1928-ban kezdte meg működését Szegeden. 1873-tól kezdődően képeztek pedagógusokat az 1868-ban létrehozott polgári iskolák számára két helyen, a budai Pedagógiumban és az Erzsébet Nőiskolában. A kezdetben kétéves képzés polgári iskolai tanítói végzettséget nyújtott, 1918-tól viszont a képzés főiskolai szintűvé, háromévesé, és ezzel egy időben polgári iskolai tanárképzéssé vált. 1928-ban az intézményeket Klebelsberg Kuno vallás- és közoktatásügyi miniszter összevonta és Szegedre helyezte, valamint a képzés idejét négyévesre emelve létrehozva az Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskolát. A döntéssel egy időben az Angolkisasszonyok budai képzőintézményét leszámítva a polgári iskolai tanárképzőket bezáratta. Létrejött tehát egy országos beiskolázású intézmény, amely 1928 és 1947 között magas szinten – az egyetemmel együttműködve – képezett tanárokat az egyre népszerűbbé váló polgári iskolák számára. A polgári iskolai pedagógusi tanulmányokat 1873 óta kétféle előzetes végzettség birtokában lehetett megkezdeni, tanítói képesítéssel vagy érettségivel, 1933-tól kezdődően viszont a felvételinél előnyt élveztek a tanítói végzettséggel jelentkezők. Kutatásom során SPSS adatbázist építettem az 1928 és 1947 között a Főiskolára beiratkozott hallgatók egészéről, azaz 1937 hallgatóról a hallgatói anyakönyvek alapján. Jelen kvantitatív vizsgálatomban a tanítói végzettséggel a főiskolára érkező 1228 hallgatót (a hallgatók 63,4 %-át) állítom a kutatás fókuszába az alábbi kérdésekre keresve választ: Hol és milyen eredménnyel szerezték meg a hallgatók a képzési oklevelüket? A vizsgált időszakban a tanítóképzésben megfigyelhető arányokat figyelembe véve inkább a férfiak vagy a nők tanultak tovább a tanárképzőben? Kimutatható-e összefüggés az adott tanítóképző, és az onnan érkezett hallgató szakpreferenciája között? A tanítók a képezde befejezése után azonnal, vagy csak bizonyos idő elteltével választották a továbbtanulást? Van-e, és ha igen milyen különbség van a tanítói oklevéllel és az érettségivel rendelkező hallgatók édesapjának társadalmi státusza, a hallgatók idegennyelv-tudása, a főiskolai tanulmányaik során szerzett érdemjegyeik tekintetében? A polgári iskolai tanárság professzionalizációjának kutatásában fontos elem az az előzetes tudás feltérképezése, amely birtokában a hallgatók a főiskolára érkeztek. A továbbtanuló tanítóság esetében a korábbi tanulmányok során lezajlott tanítói szereppel való azonosulást a polgári iskolai tanárrá válás folyamata tetőzi be. Ahhoz, hogy az 1928 és 1947 között a Polgári Iskolai Tanárképző Főiskoláról kikerülő, a későbbi évtizedekben a polgári, majd a létrejövő általános iskolákban – a főiskola két évtizedes hegemoniájának köszönhetően – fontos szerepet játszó tanárság szakmai tudását, attitűdjeit minél világosabban megismerhessük, meg kell ismernünk tanárrá válásuk mozgatórugóit is.

ÁTIPIKUS, KREATÍV TEVÉKENYSÉGEK AZ ISKOLAI OKTATÁSBAN

Szimpóziumvezető:

Bencéné Fekete Andrea

Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar Neveléstudományi Intézet

fekete.andrea@ke.hu

Opponens:

Perjés István

Kaposvári Egyetem

perjes.istvan@t-online.hu

Előadások:

1. Csajka Edina: A szociális kompetenciák fejlesztési lehetőségei az élménypedagógia módszerével hátrányos helyzetű gyermekek körében
2. Csimáné Pozsegovics Beáta: Tanítsunk múzeumban
3. Doba László – Szántóné Tóth Hajnalka: Attitűdformálás a környezetismeret tantárgy oktatása során
4. Bencéné Fekete Andrea – Szerb György: A testnevelés órák hatékonyságának mérése általános iskolában

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: élménypedagógia, múzeumpedagógia, természettudományos kompetencia, testi nevelés, kreatív tevékenységek

Az atipikus, kreatív tevékenységek az iskolai oktatásban szimpóziumban megfogalmazott ajánlások célja az egészséges lelki, szellemi és fizikai életre nevelés. A szimpóziium 4 területet ölel fel. Az élménypedagógia, valamint a múzeumpedagógia alkalmazási lehetőségeire tesz javaslatot az oktatásban. A jelen és a jövő pedagógusai számára ugyanis számottevő kihívást jelent az alfa generáció megváltozott igényű oktatása, nevelése. Ha sikeresek és hatékonyak szeretnének lenni, be kell vonni a gyerekeket a feladatokba, hogy az „én csinálom” élménye, valamint a sikerélmény mindenki számára megjelenhessen, így támogatva a harmonikus érzelmi fejlődést. Interaktívan és érdekes módon kell őket tanítani, oktatásukban az „edutainment” és a „gamifikáció” alapvetően fontos kulcsszavak. Mindezek átélése nemcsak az osztályteremben, hanem a múzeumokban is megvalósulhat. A múzeumok ugyanis ma már külön figyelmet szentelnek a gyermekeknek és az ifjúságnak, próbálják azokat a szellemi és anyagi értékeket hatékonyan átadni, amelyeket az évek során összegyűjtöttek. Ahhoz, hogy ezek az értékek valóban eljussanak a gyermekekhez és fiatalokhoz, olyan környezetet kell teremteni, és olyan módszereket kell alkalmazni, amelyek hatni tudnak rájuk, és amelyek semmivel nem pótolható élményt nyújtanak a számukra. A harmadik terület a természettudományos kompetencia atipikus fejlesztését, valamint a környezettudatos életre nevelést tűzte ki célul, ami az egészséges társadalom kialakulásának fontos eleme. Mivel az életkor előrehaladtával a kutatások szerint csökken a fiatalok érdeklődése a természettudományos ismeretek iránt, a pedagógusnak fel kell készülnie arra, hogy hatékony és érdekes módszerekkel tudja hosszú távon fenntartani a gyerekek érdeklődését. A negyedik terület az egészséges testi nevelésre fókuszál. Célja, objektíven mérni a testnevelés órák tanulói szervezetre gyakorolt élettani hatását, ajánlásokat tenni a hatékony egyéni képességeket figyelembe vevő, élményszerű testnevelés megvalósítására, azért, hogy a gyerekek testi fejlődése az egyéni fejlesztéssel eredményesebb legyen.

A kutatás / közlemény az EFOP-3.6.1-16-2016-00007 számú projekt támogatásával készült.

A SZOCIÁLIS KOMPETENCIÁK FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEI AZ ÉLMÉNYPEDAGÓGIA MÓDSZERÉVEL HÁTRÁNYOS HELYZETŰ GYERMEKEK KÖRÉBEN

CSAJKA EDINA

Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar
csajka.edina@ke.hu

Kulcsszavak: kompetenciafejlesztés, élménypedagógia, együttműködés, konfliktuskezelés, önkifejezés

Kutatásunkban az élménypedagógia szociális kompetenciák fejlesztésében rejlő lehetőségeivel foglalkoztunk a döntően roma származású és hátrányos helyzetű gyermekeket oktató, kaposvári Pécsi utcai iskola II., III., és IV. osztályos tanulóinak bevonásával. A kutatás elején felmértük a kiválasztott osztályokban a szociális kompetenciák aktuális állapotát személyes kérdőívek, valamint az osztályfőnökkel lefolytatott interjúk segítségével. Ezt alapul véve alkottuk meg foglalkozásaink tematikáját, melyet két féléven át folytattunk le az osztályokban. A szociális kompetenciafejlesztő gyakorlatok a következő területeket célozták meg: bizalom, önbizalom; együttműködés, konfliktuskezelés; érzékenyítés, egymás elfogadása; kreativitásfejlesztés. A kutatás végén újra elvégeztük a kompetenciamérést. Legjelentősebb változást a vegyes, bizalmon és együttműködésen alapuló gyakorlat kapcsán tapasztaltunk.

TANÍTSUNK MÚZEUMBAN

CSIMÁNÉ POZSEGOVICS BEÁTA

Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar
pozsegovics.beata@ke.hu

Kulcsszavak: múzeumpedagógia, edutainment (szórakozva tanulás), iskolán kívüli tanulás

A múzeum interaktív környezetben támogathatja, sikeresebbé teheti az iskolai tanulást. A „szórakozva tanulás” elvét szem előtt tartó múzeumpedagógiai módszertan alkalmazása a gyakorlatban kiváló tanítási/tanulási alkalmakat nyújthat a pedagógusok és diákjaik számára, a tananyag élményszerű elsajátítására. A kaposvári Rippl-Rónai Múzeumban végzett kutatáson keresztül mutatjuk be, hogyan élnek az adott lehetőségekkel a helyi pedagógusok és milyen módszertannal dolgoznak a múzeumpedagógiai programokban. A vizsgálat során szerzett tapasztalok figyelembevételével módszertani javaslatokat teszünk, melyek segítséget nyújtanak a tanítók, tanárok részéről a tudatosabb, a tanítandó tartalmakkal összehangoltabb múzeumi foglalkozások, órák tartásához. A múzeumokban pedig a múzeumpedagógusok számára nyújthat segítséget a hatékonyabb programok kidolgozásához.

ATTITÚDFORMÁLÁS A KÖRNYEZETISMERET TANTÁRGY OKTATÁSA SORÁN**DOBA LÁSZLÓ – SZÁNTÓNÉ TÓTH HAJNALKA**

Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar

doba.laszlo@ke.hu

Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar

szantone.hajnalka@ke.hu

Kulcsszavak: magatartásformálás, természettudományos nevelés, fenntarthatóságra nevelés, természetismeret módszertan

1–4. osztályban a környezetismeret tantárgy az általános iskolai természettudományos nevelés elsődleges színtere. A tantárgy elsődleges célja, hogy közvetlen vagy közvetett megismerési módszerekkel ismeretekhez juttassa a gyermeket a természet egyszerű dolgairól, jelenségeiről. A másik a képességfejlesztés, az attitűdformálás, magatartásformálás. A környezetismeret a tanulók kompetenciafejlesztésének kivételes lehetősége is; ez irányú törekvéseinkben a sokszí-
nű követelményeknek akkor tudunk leginkább megfelelni, ha a tantárgy tanítása során változo-
tos módszereket, stílusokat és stratégiákat alkalmazunk, jól szemléltetünk, a tanulókat aktivizá-
ló, tevékenységre készítő eljárásokat használunk, megvilágítjuk a tanultak gyakorlati szerepét.
Kutatásunkban az általános iskolai alsó tagozatos korosztály természetismeret-oktatásának
eredményességét vizsgáljuk különböző oktatási környezetben és módszerekkel. A kutatásunk
részét képezi a 3. osztályos tanulók környezetismeret tantárgyhoz fűződő érzelmi viszonyulá-
sának és tanulási szokásaiknak, továbbá a tantárgyat oktató pedagógusok attitűdjeinek, tanítási
módszereinek a feltérképezése.

A TESTNEVELÉSÓRÁK HATÉKONYSÁGÁNAK MÉRÉSE ÁLTALÁNOS ISKOLÁBAN

BENCÉNÉ FEKETE ANDREA – SZERB GYÖRGY

Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar
szerb.gyorgy@ke.hu

Kulcsszavak: testnevelés, egyéni teljesítmény mérése, hatékonyság, differenciálás

Az iskolai testnevelésben az oktató-nevelő munka hatékonyságának növelése érdekében meg kell keresni azokat a fejlesztési lehetőségeket, melyek elősegíthetik a gyerekek egyéni testi fejlődését. A testnevelés órákon differenciálásra, egyéni sajátosságokat figyelembe vevő stratégia kiépítésére van szükség. Kutatásunk során a méréseket az általános iskolások körében Polar OH 1 pulzusmérő karpántjával végeztük, mely valós időben képes mérni mozgástevékenység közben, így lehetővé teszi az egyéni, objektív értékelést, tervezhetőséget. Célunk, hogy a testnevelésórákon a tanulók tevékenységének hatékonysága megfeleljen az egyéni edzettségi szintjüknek, továbbá módszertani ajánlást teszünk a pedagógusoknak, hogy a mért eredmények alapján a testnevelők kiscsoportos differenciált órákon tudják biztosítani a gyerekek számára a hatékony, egyéni edzettségi szintnek megfelelő terhelést.

AZ ÁLLAPOTMEGISMÉRÉS SOKSZÍNŰSÉGE A LOGOPÉDIÁBAN

Szimpóziumvezető:

Tóthné Aszalai Anett

Szegedi Tudományegyetem JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézet

aszanett@gmail.com

Opponens:

Nóbik Attila

Szegedi Tudományegyetem JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézet

nobik@jgypk.szte.hu

Előadások:

1. Juhász Valéria – Kocsisné Kálló Veronika – Radics Márta: A nyelvi fejlesztést meghatározó nyelvi készségeket mérő tesztek alkalmazása a logopédiai gyakorlatban
2. Havadi-Nagy Marian: Hogyan vizsgáljunk nyelvlökéses nyelést? Az orális myofunkcionális diszfunkció és diagnosztikája
3. Juhász Valéria – Kocsisné Kálló Veronika – Radics Márta: Az olvasás- és íráskészséget előrejelző tesztek ismerete, különös tekintettel a fonológiai tudatosságra
4. Tóthné Aszalai Anett: Hogyan gondolkodnak a gyermekek a beszédről? A kommunikációs viselkedés összehasonlítása dadogó és nem dadogó gyermekeknél

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: logopédia, beszéd- és nyelvi képességek, állapotmegismerés, állapotmegismerés

A beszéd- és nyelvi zavart mutató gyermekek heterogén csoportot alkotnak a tünetek kialakulása, súlyossága, formája, komplexitása terén, aminek diagnosztikus és terápiás következményei vannak. A teljes körű állapotfeltárás, a korai segítségnyújtás csökkentheti a másodlagos tünetek kialakulását, fokozva a terápia sikerességét. A logopédiai feltáró tevékenység változatos eszközkészletet igényel. A szimpóziium egy kutatóműhely munkájába nyújt bepillantást. A 4 előadás a logopédiai megsegítést igénylő gyermekek különböző csoportjaira irányul. Olyan kutatásokat mutat be, melyek segítséget nyújthatnak a logopédiai állapotmegismerésben használható eszközkészlet megújításához, ami elősegítheti az iskolai sikerességet, társadalmi beilleszkedést. A gyermekek és tanulók egyéni anyanyelvi fejlettségének pontos meghatározása az alapja a hatékony fejlesztési folyamatok tervezésének. Az első előadás szerzői kutatásukban felméri a szakemberek tájékozottságát a nyelvi készségeket vizsgáló diagnosztikus eljárásokkal kapcsolatban, valamint azok alkalmazási arányát. Az eredményekből következik, hogy bár a szakemberek többsége ismeri a megnevezett teszteket, de azok alkalmazása szűkebb körben valósul meg, mely befolyásolhatja a célzott fejlesztések eredményességét. A második előadás középpontjában az orális myofunkcionális diszfunkció és diagnosztikája áll. A logopédiai diagnosztikában a nyelésfunkció komplex személetű vizsgálata egyrészt az orofaciális terület statikus és dinamikus működésének feltérképezését jelenti, részben a klasszikus eljárások újragondolásával, illetve kísérletes jellegű technikák (palatográfia és lingvográfia) alkalmazásával. Amikor nyelésfunkciót vizsgálunk, egyúttal a következményes területek (artikuláció és fogszabályozás) számára is értékes feltáró tevékenységet végzünk. A fonológiai tudatosság fejlesztését a mindennapi óvodai gyakorlat túlnyomóan a beszédhanghallás fejlesztésére szűkíti le. A harmadik előadás szerzői a kutatásukban felmérték az óvodapedagógusok tájékozottságát a fonológiai tudatosság fogalmával, az írás-olvasás elsajátításban játszott szerepével és fejlesztésével kapcsolatban. Az eredmények alapján körvonalazódik az óvodapedagógusok ismeretének bővítésére vonatkozó beavatkozási javaslat. A szimpóziium negyedik előadása olyan logopédiai vizsgálóeszközt mutat be, amely alkalmas lehet az óvodáskorú gyermekek kommunikációs viselkedésének a megismerésére. A dadogó gyermekek saját beszédükkel kapcsolatos negatív hozzáállása hatással lehet a zavar kialakulására, a tünetek fennmaradására.

A NYELVI FEJLESZTÉST MEGHATÁROZÓ NYELVI KÉSZSÉGEKET MÉRŐ TESZTEK ALKALMAZÁSA A LOGOPÉDIAI GYAKORLATBAN

JUHÁSZ VALÉRIA – KOCSISNÉ KÁLLÓ VERONIKA – RADICS MÁRTA

Szegedi Tudományegyetem JGYPK Magyar és Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék

juhaszvali@gmail.com

Szegedi Tudományegyetem JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézet

kallo.veronika75@gmail.com

Szegedi Tudományegyetem JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézet

radicsmarta@gmail.com

Kulcsszavak: anyanyelvi fejlesztés, mérés, logopédia

Az anyanyelvi készségek fejlesztésének körét számos vizsgálóeljárás támogatja, melyek nélkül az oktatási-nevelési-fejlesztési folyamatok komplex, tudatos tervezése nehezen valósítható meg (Mohai, 2009). A sikeres fejlődést meghatározza a különböző nyelvi készségek (fonetikai, fonológiai, morfológiai, szintaktikai, szemantikai, pragmatikai) fejlettségi szintjének objektív azonosítása, miközben a beszéd- és nyelvi zavarok körében jelentős heterogenitást tapasztalhatunk a tünetek, súlyosság és életkor tekintetében is (Gerebenné et al., 2012). A fejlettségi mutatókat a tipikus életkori fejlettségi szinthez igazítva szükséges meghatározni, és a legnagyobb elmaradást mutató területen megkezdeni az intervenciót. Ez sok esetben jelenthet ugyanazon egyénnél különböző életkori szintekhez igazodó jellemzőket. Kutatásunkban azt feltételeztük, hogy a megkérdezett 250 szakember tájékozottsága a nyelvi készségeket mérő tesztekben meglehetősen szórt, de viszonylag kisszámú, de a mindennapi gyakorlatban alkalmazott tesztek száma meglehetősen alacsony. Kutatásunk részben igazolta a tesztek széles körének ismertségét, emellett egyénenként igen változó összetételű, de jóval szűkebb alkalmazási arányát. Az eredmények alapján megállapíthatjuk, hogy fontos a szakemberek ismereteinek bővítése az anyanyelvi készségeket mérő diagnosztikai eljárások alkalmazásával, továbbá szükséges megkeresni azokat az elsősorban anyagi forrásokat, mely támogatja a tesztek beszerzését és alkalmazását, ez eredmények értelmezését, és azok alkalmazását a mindennapos pedagógiai gyakorlatban is.

HOGYAN VIZSGÁLJUNK NYELVLÖKÉSES NYELÉST? AZ ORÁLIS MYOFUNKCIONÁLIS DISZFUNKCIÓ ÉS DIAGNOSZTIKÁJA

HAVADI-NAGY MARIAN

Szegedi Tudományegyetem JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézet
havadi.nagy.marian@gmail.com

Kulcsszavak: logopédiai diagnosztika, nyelésfunkció, nyelvlökéses nyelés, palatográfia, lingvográfia

A fiziológiás nyelvlökéses nyelés életkori határát egyes szerzők 4 éves korban jelölik meg (Fábián et al, 2013). A logopédiai gyakorlatban 4;5 éves kortól vizsgáljuk a nyelésfunkciót mint az artikulációs zavar és a fogszabályozás területén megjelenő, meghatározó indikátort. A diszláliás hangképzés gyakran a bázisként működő, eltérő nyelvműködés talaján jön létre, tehát, ha hatékony és eredményes logopédiai terápiát szeretnénk végezni, fel kell tárnunk a nyelésfunkciót, és a hangkorrekcióval párhuzamosan nyelésre irányuló kezelést is folytatnunk kell (Vassné Kovács, 2015). Nagy jelentőséggel bír a teljes körű, komplex szemléletű és egyben célzott logopédiai diagnosztika, melyben elsőként az orofaciális terület egészének megtekintése történik meg. A statikus állapot vizsgálatának további része az ún. nyugalmi testhelyzetre vonatkozó elől- és oldalnézeti megfigyelés az esetlegesen fennálló, testtartásban megjelenő tünetek megállapítása céljából. A dinamikus állapot diagnosztikája egyrészt a nyelésfunkcióra, másrészt a perifériás beszédszervek működésére fókuszál. A nyelésfunkció vizsgálata során a nyelv anterior/laterális irányuló működését monitorozzuk, mely érintheti a két fogsor közötti területet, de az alsó állkapcsot is (Barrett, 1974, közli: Vassné Kovács, 2015). A felső állcsont palatális (belső) részét érintő nyelvműködés ugyancsak szakirodalmi adatokkal alátámasztott. Itt tesszük meg azt az alapvető differenciáldiagnosztikai lépést, mely az orális myofunkcionális diszfunkciókon belül elkülöníti a nyelvlökéses nyelést az egyéb szabálytalan nyelésektől. A sematikus felosztás a lingvális nyelésfunkció (nyelvlökéses nyelés) mellett megkülönbözteti az ún. egyéb szabálytalan nyelések csoportját, ahol nem-lingvális, hanem egyéb, így labiális, labiodentális, illetve bukkális funkciódominanciát állapíthatunk meg (Havadi-Nagy, 2019). A nyelésfunkció osztályozásában segítséget nyújthat számunkra a palatográfias, kísérlettel végzett vizsgálat, mely során a befestékezett nyelv nem normatív nyelés esetén festéklenyomatot hoz létre az alsó és felső fogsor belső részén. Ez mintegy empirikus bizonyíték arra, hogy a nyelés nem az elvárt palatális/veláris területen (döntően keményszájpad, kismértékben lágyyszájpad) zajlik, és egyben vizuálisan alátámasztja az eltérő nyelvműködést. Tehát a rendszerszerű vizsgálatban kutatási módszerként a lingvográfiát és a palatográfát alkalmazzuk lingvális típusú szabálytalan nyelésfunkciójukban érintett személyek körében (Havadi-Nagy, 2019). A lingvográfia a szájpád érintettségét a nyelven megjelenő festéklenyomattal mutatja meg a nyelés folyamatában. A beszédszervi működés terén az alapvető nyelvgyakorlatok (extra- és intraorálisan), valamint az ajakgyakorlatok megtekintése zajlik. A diagnosztika befejező része a beszédhangejtés (artikuláció) perceptív-auditív, utánmondással zajló vizsgálatát jelenti.

AZ OLVASÁS- ÉS ÍRÁSKÉSZSÉGET ELŐREJELZŐ TESZTEK ISMERETE, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A FONOLÓGIAI TUDATOSSÁGRA

JUHÁSZ VALÉRIA – KOCSISNÉ KÁLLÓ VERONIKA – RADICS MÁRTA

Szegedi Tudományegyetem JGYPK Magyar és Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék

juhaszvali@gmail.com

Szegedi Tudományegyetem JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézet

kallo.veronika75@gmail.com

Szegedi Tudományegyetem JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézet

radicsmarta@gmail.com

Kulcsszavak: fonológiai tudatosság, óvodapedagógiai, olvasás-írás előkészítés

A fonológiai készségek kialakítása 5 éves korban elkezdődhet, azonban a mindennapi óvodai gyakorlat a hangsúlyokat a beszédhanghallás fejlesztésére szűkíti le. A tipikus fejlődésű gyermekek megfelelően megtervezett játékokkal a fonológiai tudatosság írás-olvasás elsajátításához szükséges maximális szintjére fejleszthetők, akár iskolakezdés előttre (Csépe, 2006). Az óvodapedagógusok által használt DIFER-teszt (Nagy et al., 2003) a fonológiai műveletvégzés készségének ellenőrzésére nem terjed ki. A fonológiai tudatosság komplexebb felmérését jelenleg csak speciális képzettséggel végezhetnék óvodapedagógusok. Ilyen tesztek pl. a Szól-e? (Kas et al., 2012), a Fonológiai Tudatosság Teszt (Jordanidisz, 2009), a GMP-diagnosztika (Gósy, 1995) és a Lőrök-Májercsik féle Hangtani tudatosság teszt (Lőrök – Májercsik, 2015) is. Az Óvodai nevelés alapprogramja sem tér ki részletesen arra, hogy ez az óvodapedagógusok feladata is lenne, miközben az életkor szerinti tipikus fejlődésben az idegrendszer-alapú szenzitivitás megléte indokolná ennek játékos megkezdését, mint ahogy erre a kidolgozott vizsgáló eljárások életkori besorolási sávjai is utalnak. Kutatásunkban 46 óvodapedagógus fonológiai tudatosságra vonatkozó ismereteit igyekeztünk megismerni. Vizsgálatunk eredménye szerint az óvodapedagógusok többsége a beszédhangok azonosításával kapcsolatos játékokat ismeri és alkalmazza, a manipulációkat kevésbé. Az eredmények alapján szükségesnek tartjuk az óvodapedagógusok ismeretének és fejlesztő módszertárának bővítését, melyre vonatkozóan javaslatokat fogalmazunk meg.

HOGYAN GONDOLKODNAK A GYERMEKEK A BESZÉDRŐL? A KOMMUNIKÁCIÓS VISELKEDÉS ÖSSZEHASONLÍTÁSA DADOGÓ ÉS NEM DADOGÓ GYERMEKEKNÉL

TÓTHNÉ ASZALAI ANETT

Szegedi Tudományegyetem JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézet
aszanett@gmail.com

Kulcsszavak: beszédfolyamatosság zavara, dadogás, differenciáldiagnosztika

A beszédfolyamatosság a hangzó beszéd sajátossága, amely tipikusan 3 éves korra alakul ki. A beszédfejlődés természetes velejárója az, hogy különféle nem folyamatossági tüneteket mutat; ismétléseket, hezitációt. Ennek háttérében a nyelvészeti kutatások számos okot tüntetnek fel pl. a felnőtt szavak hangalakjának utánzására való törekvés, beszédmozgásos ügyetlenség, szótalálási- és beszédtervezési nehézség (Fehérné, Kas, Soós, 2018). A nem folyamatossági tünetek 2-4 éves kor között gyakrabban fordulnak elő, 5-6 éves korban azonban a számuk csökken. A természetes nem folyamatos beszéd és a dadogás elkülönítése a logopédia számára is kihívást jelentő feladat. Differenciáldiagnosztikai szempontból is fontos lehet azon gyermekek kiválasztása, akiknél idővel a tünetek rögzülése valószínűsíthető. Több kutatás szerint már az óvodáskorú gyermekek is tisztában lehetnek a beszédfolyamatossági tüneteikkel, és ez a beszédükkel szembeni negatív hozzáállást idézhet elő (Bloodstein – Bernstein Ratner, 2008). Számos nemzetközi kutatás igazolta, hogy a dadogók kommunikációs attitűdje negatívabb a folyamatosan beszélő társakhoz képest (Brace – Vanryckeghem, 2017). A dadogás súlyosságával és az életkorral az eredmények negatívabb képet mutatnak (Kawai – Healey – Nagasawa – Vanryckeghem, 2012). Előadásunk középpontjában gyermekek kommunikációs viselkedése áll. A dadogók kommunikációs attitűdjének a vizsgálata még nem széles körben elterjedt. Az előadás első része a téma nemzetközi kutatási eredményeit foglalja össze (pl. Bernardina – Vanryckeghem – Brutton – Cocco – Zmarich, 2009; Kawai – Healey – Nagasawa – Vanryckeghem, 2012). Az előadás második részében a Hogyan gondolkodnak a gyermekek a beszédről? című kutatásunk áll, ami a gyermekek kommunikációs attitűdjével foglalkozik. Kutatásunk célja az volt, hogy korábbi kismintás vizsgálatunkra építve (Tóthné Aszalai, 2018) újabb adatokat szerezzünk a magyar óvodáskorú gyermekek beszéddel kapcsolatos magatartásáról. Feltételeztük, hogy a dadogó és nem dadogó gyermekek beszéddel kapcsolatos magatartása különbségeket mutat. A vizsgálathoz készített 14 kérdésből álló kérdőív 100 óvodáskorú gyermek körében vettük fel. Eredményeink statisztikailag kimutatható különbséget mutatnak a folyamatosan beszélő és dadogó csoport között. A vizsgálati eszköz jól kiegészítheti a beszédfolyamatossági zavart mutató gyermekek állapot megismerésében használt vizsgálati battériát, hozzájárulva a hatékonyabb terápiás beszédfejlesztő tevékenységhez.

AZ ANDRAGÓGIAI PROFESSZIÓ INNOVÁCIÓJÁNAK PERSPEKTÍVÁI A KUTATÁS ÉS FEJLESZTÉS TÜKRÉBEN

Szimpóziumvezető:

Németh Balázs

Pécsi Tudományegyetem BTK Humán és Művelődéstudományi Fejlesztési Intézet

nemeth.balazs@pte.hu

Opponens:

Kocsis Mihály

Pécsi Tudományegyetem BTK Humán Fejlesztési és Művelődéstudományi Intézet

kocsismihaly46@gmail.com

Előadások:

1. Kraiciné Szokoly Mária: Gazdagodó andragógiai professzió – kutatások a szakképzés területén
2. Bajusz Klára – Cserné Adermann Gizella: Idősoktatás és szenior önkéntesség
3. T. Molnár Gizella: Egyetemi oktatók felnőtt tanulóként – a tanulási eredmény alapú szemlélet bevezetésére vonatkozó fejlesztés a SZTE-n
4. Németh Balázs: Érték és innováció szorításában: Andragógusok, felnőttoktatók változó szerepei és kompetenciái európai uniós támogatással megvalósuló projektek eredményei alapján

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: andragógia, professzió-fejlesztés, professzió-fejlesztés, neuroandragógia, képzők képzése

Az andragógiai professzió jelentős átalakuláson megy keresztül számos társadalmi és gazdasági, valamint tudományos és technológia kihívásnak köszönhetően. E szimpózium arra vállalkozik, hogy feltárjon néhány markánsan érvényesülő tényezőt, mely a neveléstudomány eszközrendszerének innovatív alkalmazásával sajátos reflexiók metszéspontjába helyezhető. Ugyanakkor a szimpózium igyekszik reflektálni a változó felnőttoktatói szerepek, funkciók, valamint nemzetközileg definiált kompetenciák értelmezéseinek trendjeire, neveléstudományi összefüggéseire. Sajátos, az andragógiai professzió innovációját érintő interdiszciplináris folyamatokra helyezi a hangsúlyt Kraiciné Szokoly Mária előadása, mely a felnőttek szakképzése során felbukkanó olyan különleges professzió-formáló tényezőkre mutat rá, mint a fiatal- és felnőttkori tanulás nehézségeinek háttérben lévő kognitív folyamatok feltárása, az életpálya-tanácsadás felnőtt-tanulást befolyásoló hatásaira, valamint a tanulás nehézségekkel küzdők felnőttek támogatásához szükséges andragógiai módszerek. A professzió fejlesztésével kapcsolatban megjelenik az idős és idősidő felnőttek tanulásának és tanításának innovációja, mely felsőoktatási környezetben különös metszetben vált a kutatás és fejlesztés célpontjává hazai és nemzetközi hatások, továbbá a helyi időstanulási igények találkozása révén. Bajusz Klára és Cserné Adermann Gizella speciális kutatásukat ismertetik, melynek témája, hogy a nyugdíjhoz közelállók és a 60 év felettiek miképp gondolkodnak a szenior önkéntességről. Az elemzés az andragógia és a geronto-educáció korrelációjában többek között a szenior önkéntesség folyamatait és annak az idősek tanulására és az idősek oktatására gyakorolt hatását tárja fel. T. Molnár Gizella előadása a felsőoktatásban tevékenykedő oktatók, mint sajátos felnőtt-tanuló csoport tanulását és az erre nehezedő korlátokat tárja fel a felsőoktatás számára roppant meghatározó, az úgynevezett eredmény-alapú tanulmányi rendszer innovációjában betöltött szerepeik, feladataik és kihívásaik tükrében. Megközelítése már azért is lényeges az életen át tartó tanulás andragógiai összefüggésében, mivel az a felnőttoktatói professzió felsőoktatási dimenziói az eredményes tanulás támogatása kapcsán felértékelődnek, tehát az andragógiai módszerek felsőoktatási környezetben való alkalmazásának „lehetőségei és korlátai” egyaránt markánsa jelennek meg elemzésében. Végül Németh Balázs a változó felnőttoktatói, vagyis andragógusi professzió sajátosságaira az EU által támogatott nemzetközi kutatások és fejlesztések (AGADE, ALPINE, EMAE, ESRALÉ, COMPALL és INTALL projektek) tükrében, mely révén közelebb kerülhetünk az andragógus kompetenciáinak feltárásához. Az elemzés egy példája rámutat a szaknyelvi fejlesztés és az összehasonlító elemzések fontosságára, szerepére.

MTA PTB Andragógia Albizottság támogatásával.

GAZDAGODÓ ANDRAGÓGIAI PROFESSZIÓ – KUTATÁSOK A SZAKKÉPZÉS TERÜLETÉN

KRAICINÉ SZOKOLY MÁRIA

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK
szokoly.maria@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: LLL, neuroandragógia, felnőttkori sajátos tanulási igényű célcsoportok

A gyermek és felnőttkori tanulásra vonatkozóan az elmúlt évtizedek interdiszciplináris vizsgálatai számos új eredmény hoztak. A felélénkült neurobiológiai és a kognitív pszichológiai kutatások természettudományos módszerekkel igazolták, hogy az idegrendszer plaszticitása az élet-hosszig tartó tanulás lehetőségének biztos alapját képezi, s ennek sikerességében kiemelkedően fontos a pozitív motiváció, az emocionális tényezők idegi-hormonális szerepe. (Topál, 2017). E kutatások eredményeként a nemzetközi szakirodalomban megjelent a neuroandragógia fogalma (Wilson, 2004). Mind a társadalmi-gazdasági változások, mind e kutatások hatására az oktatás és kutatás területén egyre fontossá válik Magyarországon is az andragógia tudományrendszer-tanban elfoglalt helyének megerősítése, s a felnőttkori tanulás mibenlétének feltárására vonatkozó olyan kutatások folytatása, amelyek révén kapcsolódhatunk a nemzetközi kutatási irányokhoz és pályázati forrásokhoz. Az előadás a Budapesti Komplex Szakképzési Centrumban folyó, intézetünk által irányított három kutatás főbb eredményeinek bemutatásával kívánja felhívni a figyelmet az andragógiai professzió tartalmi és módszertani gazdagodására: egyrészt kitér a fiatal- és felnőttkori tanulás nehézségeinek háttérében lévő kognitív tényezőkre, benne a diszlexia tanulási tünetegyüttesének kidolgozott vizsgálati lehetőségére (Gyarmathy, 2018); másrészt az életpálya tanácsadás szerepére a felnőttkori tanulás sikeressége és hatékonysága növelésében; harmadrészt a felnőttképzés sajátos tanulási szükségletű csoportjaira, amelyek a gyermekkori tanulási kudarcok, vagy fel nem tárt tanulási nehézségek eredményeként felnőttképzés sajátos tanulási igényű célcsoportját jelentik (Kraiciné 2009). Jelen előadás e csoportból a fogvatartottak börtönbeli tanulásának vizsgálati eredményeit érinti. E kutatások felhívják a figyelmet e csoportok tanulástámogatásának sajátosságaira, a jó gyakorlatok számbavételének fontosságára a szakképzésben. Irodalom: Gyarmathy É. (2007) Diszlexia. Specifikus tanítási zavar. Lélekben Otthon Kiadó, Budapest. Kraiciné Szokoly M. (2012): Sajátos tanítási-tanulási igény felnőttkorban In. A szak- és felnőttképzés-szervezés gyakorlata (Szerk.: Henczi L.) RA-ABE ISSN 1788-9626 RAABE 2012 1-26. Oláh, A. (2006). Pszichológiai alapismeretek. Budapest: Bölcsész Konzorcium. Topál J (2017): A társas tanulási képességek neurofiziológiai alapjai Opus et Educatio, 4. évfolyam 1. szám Wilson C.: Neuroandragogy (2004): A Neurological Approach to Adult Education and learning https://scholar.google.hu/scholar?cluster=9460578672263760027&hl=en&as_sdt=0,5&as_vis=1 utolsó letöltés 2019.05.15.

IDŐSOKTATÁS ÉS SZENIOR ÖNKÉNTESÉG

BAJUSZ KLÁRA – CSERNÉ ADERMANN GIZELLA

Pécsi Tudományegyetem BTK Humán Fejlesztési és Művelődéstudományi Intézet

bajusz.klara@pte.hu

Pécsi Tudományegyetem BTK

cserneadermann@gmail.com

Kulcsszavak: idősoktatás, szenior akadémia, önkéntesség

A témaválasztás 3 fő motívuma: az idősek növekvő aránya a társadalomban, az általános munkaerőhiány, egyes fontos szektorokban az anyagi eszközök hiánya a munkát végzők alkalmazásához (pl. egészségügy, pedagógus pálya stb.). A nemzetközi tapasztalatok alapján a szenior önkéntesek hatékonyan vehetnek részt fontos társadalmi feladatok megoldásában. A kutatás célja feltárni, hogy a nyugdíjhoz közelálló és a 60 év felettek hogyan gondolkodnak a szenior önkéntességről. Meglévő energiáikat, tudásukat, tapasztalatukat tudnák-e és szeretnék-e mások támogatására, segítségére használni? Ezt ingyen vagy pénzért vállalnák szívesebben? Független aktivitásuk volt hivatásuktól, életkoruktól, iskolai végzettségüktől? Azok, akik jelenleg is tanulnak, nyitottabbak-e arra, hogy szenior önkéntesek legyenek? Hipotéziseink: 1. Az önkéntes munkát vállalni hajlandók legalább háromnegyede 70 évnél fiatalabb nő. 2. Azok, akik volt vagy jelenlegi munkahelyükön emberekkel foglalkoztak, nagyobb arányban vállalnak ill. vállalnának önkéntességet. 3. Az iskolai végzettség nem meghatározó tényező abban, hajlandó-e valaki önkéntes tevékenységre. 4. Az akadémiaira járók legfeljebb ötöde érzi úgy, hogy a szenior programok hozzásegítik ahhoz, hogy önkénteskedjen. 5. Az idős oktatás valamilyen formájában rendszeresen résztvevők nagyobb arányban vállalnának önkéntes munkát, mint akik nem járnak ilyen programokra. Az előadásban bemutatott kérdőíves elővizsgálat (n=155) eredményei szerint: • Az önkéntes munkát vállalni hajlandók között a 70+-os korosztály aktívabb a vártnál • a nők arányaiban többen vállalnának önkénteskedést, mint a férfiak (ez egybeesik más vizsgálatok eredményeivel is) • önkéntes munkába a magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők bevonhatóbbak • Bár a megkérdezett populáció kevesebb, mint 20%-a érezte, hogy a szenior akadémiaira járás motiválja az önkéntesség vállalását, azokban, akik 5 évnél régebben járnak akadémiaira, erősebb az önkéntesség szándéka. Eredményeink természetesen nem reprezentatívak, de bemutatnak néhány összefüggést, melyek vizsgálata további tájékozódást, adatgyűjtést igényel. A kutatás további célkitűzései: A vizsgálatban részt vevő populáció számának növelése; az egyes kérdésekhez adott instrukciók pontosítása a vizsgálatvezető által; nagyobb populációban a változók közötti összefüggések mélyebb vizsgálata; a munkaerőpiac igényeinek tanulmányozása önkéntesek foglalkoztatására.

EGYETEMI OKTATÓK FELNŐTT TANULÓKÉNT – A TANULÁSI EREDMÉNY ALAPÚ SZEMLÉLET BEVEZETÉSÉRE VONATKOZÓ FEJLESZTÉS A SZTE-N

T. MOLNÁR GIZELLA

Szegedi Tudományegyetem JGYPK Művelődéstudományi Intézet
tmolnarg@gmail.com

Kulcsszavak: tanulási eredmény alapú szemlélet, pedagógiai kultúraváltás, minőségfejlesztés, képzők képzése

Közismert, hogy a 18/2016. (VIII. 5.) EMMI rendelet új, tanulási eredmény alapú képzési és kimeneti követelményeket vezetett be a felsőoktatásban is az EKKR-hez és a MKKR-hez igazodva. 2017 szeptemberétől az új KKK-k alapján folyik – legalábbis elvileg – a képzés, hiszen jogszabályi kötelezettség vonatkozik a felsőoktatásban megszerezhető szakképzettségek kimeneti szabályozás alapú megszervezésére és megvalósítására. Ehhez új hálótervek, tantárgyleírások készítése volt (lett volna) kívánatos, bár erre a felsőoktatásban működő oktatók kevésbé voltak/vannak felkészülve. A kimenet felőli szabályozás csak akkor tud rendszerként működni, ha az egyes képesítéseket, képzési programokat, modulokat, tantárgyakat is tanulási eredmények formájában fogalmazzák meg. Ennek érdekében elengedhetetlen, hogy a felsőoktatás szereplői megértsék az új szemléletmódot, elsajátítsák a tanulási eredmények meghatározásának módszereit és felfrissítsék, megújítsák a módszertani és értékelési kompetenciájukat. Ha ez 2017 szeptemberére a legtöbb képzésben nem is történt meg, a cél az lenne, hogy a felsőoktatás oktatói körében megértésre találjon és elterjedjen a kimenet alapú szemlélet. A legnagyobb probléma, hogy a felsőoktatás szereplői kevésbé nyitottak erre. Az évtizedes beidegződéseket, amelyek szerint az oktató a főszereplő a képzési folyamatban, alig, vagy ha igen, nagyon nehezen váltja fel a hallgatóközpontú szemlélet, amely arra koncentrál, hogy a képzési folyamat végén mit tud, mire képes a diplomával távozó végzett fiatal szakember, s a megszerzett kompetenciák megfelelnek-e a munkaerőpiacnak? A tanulási eredmény alapú szemlélet a tanulást és a hallgatót helyezi a középpontba, amelyben maga a tanulási folyamat és a hallgató által elért kompetenciafejlődés a lényeges. A kimenet alapú gondolkodás alkalmazása pedagógiai kultúraváltást is kellene, hogy jelentsen, hiszen megváltoznak a tanulásról való gondolkodással, a tanítással, a tanulással, az értékeléssel szemben támasztott követelmények. Ugyanakkor a tanulási eredmények alkalmazása számos előnyt és lehetőséget is rejt pl. a minőségfejlesztés, az oktatói munka hatékonysága és a hallgatók tanulási eredményessége szempontjából. Az EFOP-3.4.3-16-2016-00014 projekt keretében ehhez a felsőoktatás-pedagógiai szemléletváltáshoz kívántunk hozzájárulni, amikor az ezt segítő tréningeket dolgoztunk ki és valósítottunk meg. Célunk volt, hogy módszertani támogatást nyújtsunk az SZTE oktatói számára az új KKK szerinti, tanulási eredmény alapú tanterv- és tantárgyfejlesztés eredményes megvalósításához, a hallgatói teljesítmények fejlesztő és minősítő értékelésének és a tanulási eredmény alapú értékelési kritériumainak kialakításához. Ennek tapasztalatairól számol be az előadás.

**ÉRTÉK ÉS INNOVÁCIÓ SZORÍTÁSÁBAN:
ANDRAGÓGUSOK, FELNŐTTOKTATÓK VÁLTOZÓ SZEREPEI ÉS KOMPETENCIÁI
EURÓPAI UNIÓS TÁMOGATÁSSAL MEGVALÓSULÓ PROJEKTEK EREDMÉNYEI
ALAPJÁN**

NÉMETH BALÁZS

Pécsi Tudományegyetem BTK Humán Fejlesztési és Művelődéstudományi Intézet
nemeth.balazs@pte.hu

Kulcsszavak: professzió, identitás, kompetencia, minőség, érték

Az előadás egyrészt rámutat az andragógiai professzió evolúciója elmúlt századának fontosabb stációira, különös tekintettel a hagyományos felnőttoktatói szerepekre, s abban a személy és a személyiség hatásának megnyilvánulásaira. Ugyanakkor az elemzés rámutat a modernizálódó gazdaság és társadalom által formált felnőttoktatás intézményesülése következtében, továbbá a társ-tudományok hatása okán interdiszciplináris jelleget öltő andragógia tudományának megjelenésével együtt járó funkció- és kompetencia-rendszerek formálódására. A felnőttoktatói szerepek és kompetenciák vizsgálatnak egyik fontos jelensége, hogy miképp tud a felnőttoktató hozzájárulni ahhoz, hogy többen és jobb teljesítménnyel tanuljanak anélkül, hogy ne avatkozzon bele a „tanulási intimitásba” (Bélanger, 2016) Sőt megjelenik a felnőtt tanuló személyiségformálásának missziója, feladata is mint kihívás az egyenrangú, dialógusra építő felnőtt-oktatói tevékenységben (P. Freire Taylor gyűjtésében, 1993). Az előadás nem véletlenül felvonultatja a közelmúlt modernnek ható, európai közösségi projekt-tevékenység révén kimunkált modelljeit, melyben ugyancsak megjelenik a hatékony, a „jó” felnőtt-oktató (Grundtvig AGADE) és az elemzés eljut a közelmúlt intenzív transznacionális alapú, összehasonlító felnőttoktatási elemzéseikhez (pl. Key Competencies, ALPINE; LLP ESRALÉ, Erasmus+ COMPALL, INTALL projektek), melyek már szükségessé teszik a felnőttoktatói kompetenciákat, képességeket határoznak meg a komplex környezet (formális, non-formális, informális terek) és célok metszetében. (általános, foglalkoztatás célú képzések stb.) Következtetéseink alapján egy holisztikus andragógia professzió képe formálódhat, ill. feltételrendszerének megfogalmazásához igyekezzünk hozzájárulni elemzésünkkel akadémia keretek között. Referenciák: • A tanulás intimitásával összefüggésben lásd: Bélanger, Paul (2016) Self-construction and Social Transformation - Lifelong, Lifewide and Life-Deep Learning Hamburg: UNESCO UIL - ISBN 978-92-820 - 1204-8 • A dialógus szerepéről és a tanár felelősségéről lásd: Taylor, P. (1993) The Texts of Paulo Freire. Buckingham: Open University Press

AZ ISKOLAI KÖTŐDÉS ASPEKTUSAI

Szimpóziumvezető:

Molnár Béla

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK

molnar.bela@ppk.elte.hu

Opponens:

Köcséné Szabó Ildikó

Eötvös Loránd Tudományegyetem SRPSZK

kocsene.szabo.ildiko@srpszkk.elte.hu

Előadások:

1. Simon Katalin – Koós Ildikó – Molnár Béla: „Tedd meg, amit megtehetsz!” A kezdeményezőkéesség és vállalkozókéesség mint transzverzális kompetencia alapjainak kialakítása és fejlesztése 1–4. iskolai osztályos tanulók számára
2. Simon Katalin: Sikerekkel és kudarcokkal övezett egyéni tanulástörténet
3. Koós Ildikó: Konstruktivista szövegalkotó és szövegfeldolgozó eljárások a tanító szak anyanyelvi-tantárgypedagógiájában tevékenységközpontú tanítási módszerek megismerésére
4. Molnár Béla: Középfokú tanítóképző intézetek egykori diákjainak iskola iránti attitűdje

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: transzverzális kompetencia, végzettség nélküli iskolaelhagyás, tanulástörténet, szövegalkotó- és szövegfeldolgozó eljárások módszertana, iskolai kötődés

Az iskolához, iskolába járáshoz való viszonyulás és a tanulási tevékenység végzésének kedvelése között szoros kölcsönhatás van. A pozitív attitűdöt alsó tagozatban kell megerősíteni. Így növelhető a valószínűsége annak, hogy a későbbiekben sem fog eltávolodni az iskolától, meglátva annak rá nézve gyakorolt pozitív hatásait. Nagyobb valószínűséggel marad a köznevelés rendszerében és később felnőttként is jobban boldogul a munkaerőpiacon. A transzverzális kompetenciák közül a kezdeményező- és vállalkozókészség fejlesztése bár nem kifejezetten az alsó tagozat feladata, számos lehetőség rejlik benne, amivel az iskolai élet változatosabbá, élhetőbbé és élvezhetőbbé tehető. Kiindulópontunk a kezdeményező- és vállalkozókészség európai keretrendszere, mely három fő, s ezekhez kapcsolva összesen 16 részkompetencia-területet azonosít (Réti, 2016). A kezdeményező-készség és vállalkozókészség megalapozása során az alsó tagozaton mindhárom fő terület fejlesztésére sor kerül, ezeken belül azonban csak azokra a részkompetenciákra fókuszálunk, amelyek alapul szolgálhatnak a felső tagozatban e kulcskompetenciaterülettel való mélyebb és részletesebb foglalkozáshoz. TEDD MEG, AMIT MEGTEHETSZ! című közös szimpóziumi előadásunkban azt a módszertani kiadványunkat mutatjuk be, ami az alsó tagozaton a kezdeményező- és vállalkozókészség megalapozását teszi lehetővé. Kutatócsoportunk szerint célszerű vizsgálat tárgyává tenni, hogy a mai felső tagozatos és középiskolás diákok hogyan veszik az akadályokat, milyen arányban élnek át az iskolában siker-, illetve kudarcélményeket; s az okok feltárásával az utóbbiak hogyan mérsékelhetők, illetve előzhetőek meg. A tanítóképzős hallgatók bevonásával végzett kutatásunk eredményei azt mutatják, hogy a felsőoktatási környezetben saját élményeken keresztül megismert, reflektált majd az oktatóval szakmódszertani szempontból elemzett technikák reciprok tanítási élményt jelentenek, azon keresztül adnak változatos feladatadási-sémákat. A hallgatók képessé válnak tevékenységközpontú tanítási órát tervezni és vezetni, ezzel tanulóik a cselekvések osztálytermi megélését, a megoldások felfedezését és integrálását, az a felett érzett örömeleményt élik meg. Az iskola olyan helyé válhat, ami már az alsó tagozatban erősíti a tanuláshoz és az iskolához kapcsolódó pozitív attitűdöket, megalapozza a közös tevékenységbe és a tanulás összekapcsolásába vetett bizalmat. A kutatásunkban azt is vizsgáltuk, hogy a múlt század közepén középfokú tanítóképzőt végzetteknek milyen volt az iskolai kötődése. Az interjúalanyok szívesen mondták el iskolai élményeiket. A felidézett emlékek elsősorban a tanulási, tanítási tevékenységhez kapcsolódtak. Viszonyulásuk az iskolához, a tanuláshoz nagyon erős volt. A tanáraikkal kapcsolatosan a mintaszerű tanári tevékenységet, a szakmai hozzáértést emelték ki. Valamennyi interjúalany emlékezetében a tanítóképző intézetek pozitív képe él.

Támogató: EFOP-3.1.2-16-2016-00001 projekt

„TEDD MEG, AMIT MEGTEHETSZ!” A KEZDEMÉNYEZŐKÉSZSÉG ÉS VÁLLALKOZÓKÉSZSÉG MINT TRANSZVERZÁLIS KOMPETENCIA ALAPJAINAK KIALAKÍTÁSA ÉS FEJLESZTÉSE 1–4. ISKOLAI OSZTÁLYOS TANULÓK SZÁMÁRA

SIMON KATALIN – KOÓS ILDIKÓ – MOLNÁR BÉLA

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK

simon.katalin@ppk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pedagógiai és Pszichológiai Intézet, Szombathely

koos.ildiko@ppk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK

molnar.bela@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: transzverzális kompetencia, végzettség nélküli iskolaelhagyás, iskolai kötődés

Az iskolai kötődés Hirschi (1969) szerint (idézi: Szabó – Virányi, 2011) olyan pozitív érzelmi kapcsolat a tanuló részéről, melynek feltétele egyrészt az iskola szerethetősége, másrészt az egyén érdeklődésének megfelelő iskolai tevékenységek biztosítása. Az iskolába járáshoz való viszonyulás és a tanulási tevékenység végzésének kedvelése között szoros kölcsönhatás van (Tót, 2015). A pozitív attitűd alsó tagozatban történő megerősítésével növelhető a valószínűsége annak, hogy a diák a későbbiekben sem fog eltávolodni az iskolától, meglátva annak rá nézve gyakorolt pozitív hatásait. Ennek megalapozásához a kezdeményező- és vállalkozókészség európai keretrendszerét (Réti, 2016) választottuk. E területhez tartozó részkompetenciák fejlesztése bár nem kifejezetten az alsó tagozat feladata, számos lehetőség rejlik benne, amivel az iskolai élet változatosabbá, élhetőbbé és élvezhetőbbé tehető. Módszertani útmutatónknak az adja a keretet, hogy a rutintevendők mellett sok olyan tennivaló van a mindennapi életben, aminek elvégzése beletartozhat egy alsó tagozatos tanuló feladatkörébe pl. kisállat-tartás, növény-ápolás, tárgyak megjavítása stb., és megvalósítása értékteremtéssel/másoknak való örömszerzéssel jár. A „Teendők rengetege” tíz helyszínből áll, mindegyiken – más-más elvégzendő feladat keretében – az „ötletek és lehetőségek”, a „források” és a „cselekvési szándék” kompetenciaterületekhez kapcsolódó tíz részkompetencia-terület fejlesztésére kerül sor (Réti, 2016) elsősorban kooperatív technikák alkalmazásával (pl. Zágon és Nagy). A tanító munkáját ajánlásokat tartalmazó Módszertani kártyák segítik. Amint a tanuló birtokol egy-egy részkompetenciát, tehát teljesíti a meghatározott követelményeket – a fejlesztő értékelés elvét követve (Léránd – Rapos, 2009): Erősségem! kártyát kap. Ennek tanítói megfelelője a Kompetenciakártya, ami útmutatást ad a pedagógusnak a tanuló egyes részkompetencia-területeken belüli haladásának értékeléséhez. Ha a tanulónak nem sikerül teljesítenie egy-egy részterületet, nem kap semmilyen negatív értékelést, egy másik témakörben lehetősége lesz bizonyításra. Az egyes feladatok iskolaotthonos vagy napközi otthonos szervezeti keretek között, az 1-4. osztályok mindegyikében megoldhatók délutáni foglalkozásokként. Az útmutatóban foglaltak lehetőséget teremtenek a tanítóknak arra, hogy egy gazdag tevékenységrendszer kínálatából válogatva sokszínű és változatos cselekvéseket biztosítsanak tanulóik számára. E cselekvések megélése és az egyes megoldások sikeressége felett érzett örömmélmény hatására az iskola olyan helyé válhat, ami erősíti a tanuláshoz és az iskolához kapcsolódó pozitív attitűdöket, megalapozza az egyéni boldogulás és a tanulás összekapcsolásába vetett bizalmat, lerakja a társadalmi felelősségvállalás magatartásbeli alapjait. Ezek következtében várható, hogy a későbbi életszakaszban kisebb arányban jelentkezik az iskola szakképzettség nélküli befejezése vagy a tanulmányok megszakítása.

SIKEREKKEL ÉS KUDARCOKKAL ÖVEZETT EGYÉNI TANULÁSTÖRTÉNET

SIMON KATALIN

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK
simon.katalin@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: végzettség nélküli iskolaelhagyás tanulástörténet, iskolai kötődés

Bár a végzettség nélküli iskolaelhagyás középfokon jelent valódi problémát, a hozzá vezető folyamat az iskolás évek elején kezdődik (Fehérvári, 2015). Mint sok dolog, az iskolássá válás, az iskolába járás is sajnos gyakran csak addig vonzó, amíg nem szembesülünk annak nehézségeivel, buktatóival. Az egyéni tanulástörténetbe bekerülő negatív élmények, kudarcok, csalódások kihatással vannak az önbizalomra, az énképre, az önértékelésre, s ezáltal befolyásolják az iskolához, a tanuláshoz fűződő viszonyt (Réthy, 2002). A negatív események túlsúlya a korai iskolaelhagyás egyik rizikótényezője lehet (Fehérvári, 2008). Ahhoz, hogy a végzettség nélküli fiatalok száma csökkenthető legyen (v.ö.: EU 2020 stratégia: Borbás, 2012), célszerű vizsgálat tárgyává tenni, hogy a mai felső tagozatos és középiskolás diákok hogyan veszik az akadályokat, milyen arányban élnek át az iskolában siker-, illetve kudarcélményeket; s az okok feltárásával az utóbbiak hogyan mérsékelhetők, illetve előzhetőek meg. Korábbi kutatási eredményeket és tapasztalatainkat alapul véve feltételezhető, hogy a) a vizsgált korcsoportban a lányok tanulástörténete sikeresebb, mint a fiúké (Csapó, 2002); b) a 9-12. évfolyamosok tanulástörténetében szignifikánsan több negatív esemény fordul elő, mint az 5-8. osztályosokéban (Liskó, 2003); c) siker- és kudarcélmények minden tantárgyhoz kapcsolódnak, de eltérő arányban (Csíkos, 2012); d) pozitív és negatív tanulási esemény egyaránt előfordul a legtöbb diák életében, de aránybeli eltolódások figyelhetők meg a tanulmányi átlagok függvényében (Szabó – Zsadányi – Szabó, 2015). A hipotézisek igazolásához saját összeállítású, önbevallásos kérdőív készült, melynek kitöltését – véletlenszerű választással – összesen 320 közoktatásban részt vevő tanuló vállalta 2018 őszén. A kérdőív – a demográfiai adatok mellett – az osztályzatok alakulásával; az órai feladatok, feleletek, dolgozatok teljesítésével; a kötelező és a szorgalmi házi feladatok elkészítésével; felszereléssel való rendelkezéssel; dicséretben, elmarasztalásban való részvétellel; valamint versenyen való szerepléssel összefüggő, összesen kilenc sikert és tíz kudarcot jelentő jelenségre kérdezett rá feleletválasztós, de szöveges indoklást is kérő kérdések formájában. A jelen kutatás eredménye hozzájárulhat az egyéni tanulástörténetbe bekerülő kedvező és kedvezőtlen elemek előfordulási arányának tisztázásához. Az iskolához, a tanuláshoz való viszony alakulásában azonban nem csak ez, hanem az is közrejátszik, hogy a siker- és a kudarcélmények átélését milyen kiváltó okokkal köti össze a tanuló, ezért a kapott eredmények elemzése erre a területre is kiterjed. (Gaskó – Gönczöl – Horváth – Katona, 2011) A kutatás megállapításai felhasználhatók a korai iskolaelhagyás okainak finomításához, s egyúttal az iskolába járáshoz való pozitív viszonyulás megerősítéséhez.

KONSTRUKTIVISTA SZÖVEGALKOTÓ ÉS SZÖVEGFELDOLGOZÓ ELJÁRÁSOK A TANÍTÓ SZAK ANYANYELVI-TANTÁRGYPEDAGÓGIÁJÁBAN TEVÉKENYSÉGGÖZPONTÚ TANÍTÁSI MÓDSZEREK MEGISMERÉSÉRE

KOÓS ILDIKÓ

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pedagógiai és Pszichológiai Intézet, Szombathely
koos.ildiko@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: végzettség nélküli iskolaelhagyás, szövegalkotó- és szövegfeldolgozó eljárások módszertana, iskolai kötődés

Anyanyelvi szakmódszertan kurzusokon cél olyan módszertani eljárások megismertetése leendő tanítóinkkal, melyeknek majdani alkalmazásaival a 6-12 éves tanulóknál személyes, konkrét cselekvéseken keresztül (gazdag tanítási/tanulástámogatási módszeregyüttes alkalmazásával) konstrukcióval jön létre tudás. A tanító támaszkodik a tanuló korábbi mindennapi tapasztalataira, változatos és életszerű helyzetekbe téve őt. Ezekben a tanuló véleményt alkothat, saját korábbi felfogásait alternatívaként ütköztetheti új jelentésfragmentumokkal, társas tanulási formákban próbálhatja ki teremtő erejét, kreatívan alkothat produktumot. A lejátszódó kognitív folyamatok eredményei az új ismereteket egésszé, majd optimálisan metakognitív tudássá szervezik a tanuló eddigi reprezentációi közé (Nahalka 1997; 2002). Ezen elméleti keretben a tanító szak anyanyelv-tantárgypedagógiai kurzusainak szövegalkotás és szövegfeldolgozás szakmódszertanához kötötten INSERT technikákat (Pethőné 2007), kreatív-produktív eljárásokat (Petőfi S. 1992) alkalmaztunk a teljes oktatási modul időtartama alatt (2x45perc/hét; 2017/18. és 2018/19. tanévekben), 82 fős hallgatói mintán. A hallgatók magukon tapasztalták meg azok hatásait tanulási útvonalaikra nézve. A kurzusok hallgatóinak szemináriumi jegyzeteit, a záró portfólióik e kurzusokra vonatkozó részeit a kritikai gondolkodás megléte, a metakognitív tanulás megjelenése szempontjából; az egyéni írásbeli feladatmegoldásokat, kreatív alkotásokat (saját versek, mesék VIP szavakból; kötetlen írás; hiányos vehikulum/relatum alapján szövegalkotás; táblaképek, óratervezetek stb.) a konstruktív pedagógia módszertani nézőpontjának megjelenése szempontjából elemeztük. Minden résztvevőnél jellemző volt a kritikai attitűd és a kreativitás, a hallgatók 84%-ánál manifesztálódott metakognitív tudásszint. Az eredmények azt mutatják, hogy a felsőoktatási környezetben saját élményeken keresztül megismert, reflektált majd az oktatóval szakmódszertani szempontból elemzett technikák reciprok tanítási élményt jelentenek, azon keresztül adnak változatos feladatadási-sémákat. A hallgatók képessé válnak tevékenységközpontú tanítási órát tervezni és vezetni, ezzel tanulói a cselekvések osztálytermi megélését, a megoldások felfedezését és integrálását, az a felett érzett örömmélményt élik meg. Az iskola olyan helyé válhat, ami már az alsó tagozatban erősíti a tanuláshoz és az iskolához kapcsolódó pozitív attitűdöket, megalapozza a közös tevékenységbe és a tanulás összekapcsolásába vetett bizalmat. Mindezek alapján az anyanyelvi nevelésnek az előadásban tárgyalt színterei mind a tanítóképzésben mind a közoktatás alsó tagozatában hozzájárulhatnak a tanulási tevékenység megkedveltetéséhez, az egyén érdeklődésének megfelelő iskolai tevékenységek biztosításához.

KÖZÉPFOKÚ TANÍTÓKÉPZŐ INTÉZETEK EGYKORI DIÁKJAINAK ISKOLA IRÁNTI ATTITÚDJE

MOLNÁR BÉLA

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK
molnar.bela@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: neveléstörténet, tanítóképzés, kikérdezés, iskolai kötődés, tanárok iránti attitűd

Az iskolához, iskolába járáshoz való viszonyulás és a tanulási tevékenység végzésének kedvelése között szoros kölcsönhatás van. A pozitív attitűdöt alsó tagozatban kell megerősíteni úgy, hogy szeressenek tanulni, tudásukat gazdagítani. Ez nem csak napjainkban fontos a diákokkal kapcsolatosan, s nem csak a diákok tekintetében, ezért vizsgálatunkban arra voltunk kíváncsiak, hogy a tanítóknak, amikor tanítóképzős diákok voltak milyen volt az iskolához, pedagógusaikhoz való attitűdjük. A kutatásunkban azt vizsgáljuk, hogy a múlt század közepén középfokú tanítóképzőt végzettek hogyan kötődtek az iskolához, a tanuláshoz, a tanáraikhoz. A kikérdezés alapváltozatai közül a strukturált kikérdezést alkalmaztuk, hogy felderítsük az iskolához, a tanuláshoz, a tanárokhoz fűződő viszonyulásokat, a képzésről alkotott véleményeket. A minta 198 fős volt. A mintavételi eljárásnál a véletlen mintavételt alkalmaztuk, helyesebben kényelmességi mintavételre került sor. Az interjú kérdései nyílt kérdések voltak, hogy a kikérdezettek saját véleményeiket megfogalmazhassák. Az interjúk alapján inkább kvalitatív megközelítésben mutatjuk be a középfokú tanítóképzőt végzettek attitűdjeit, tapasztalatait. Az interjúalanyok szívesen mondták el iskolai élményeiket. A felidézett emlékek elsősorban a tanulási, tanítási tevékenységhez kapcsolódtak. Az iskolához, tanuláshoz való viszonyulásuk nagyon erős volt. A tanáraikkal kapcsolatosan a mintaszerű tanári tevékenységet, a szakmai hozzáértést emelték ki. A pedagógusaikkal összefüggésben arról beszéltek a válaszadók, hogy személyes kapcsolatot tartottak a tanulóikkal, reális követelményeket támasztottak, megértő, támogató attitűd volt rájuk jellemző. Több esetben említést tettek arra, hogy a tanítóképzős diákok képességét, tehetségét, érdeklődését felismerték, ismerték, ösztönözték a tanítványaikat az önálló értékgyarapító tevékenységre. A nyugdíjas pedagógusok arról is nyilatkoztak, hogy az életük során a középiskolai tanítóképzős tanáraikkal kapcsolatos pozitív élmények mindvégig segítették őket a felsőoktatási továbbtanulásukban, ami elsősorban pedagógusképzési területre irányult, a tudásuk, műveltségük gyarapításában, a pedagóguspályán maradásukban. Az interjúk elemzése során megerősítést nyert az a feltevés, hogy az egykori diákok már a pályaválasztásuk idején hivatástudattal választottak pályát. Tanáraikról azt vallották, hogy nagy szakmai hozzáértéssel, elkötelezetten neveltek-oktattak. A tanítóképző iskolák szakmai munkáját kivétel nélkül minden kikérdezett eredményesnek ítélte meg. Az egykori iskolatípus erősségének az elmélet és a gyakorlat egységét, a gyakorlati képzés eredményességét, a hangsúlyos módszertani képzést jelölték meg. Valamennyi interjúalany emlékezetében a tanítóképző intézetek pozitív képe él.

BEOFAGDÓ EGYETEM

Szimpóziumvezető:

Varga Aranka
Pécsi Tudományegyetem
varga.aranka@pte.hu

Opponens:

Arató Ferenc
Pécsi Tudományegyetem
arato.ferenc@pte.hu

Előadások:

1. Kocsis Zsófia – Ceglédi Tímea: Kiket fogad(hatna) be az egyetem? A felsőoktatásba való bekerülést akadályozó és támogató tényezők vizsgálata hátrányos helyzetű diákok körében
2. Zolnai Erika: Tanulási utak az egyetemi inklúzióig
3. Varga Aranka – Deli Kitti: Befogadó Egyetem: Hallgatói szolgáltatások összehasonlító vizsgálata egy hazai felsőoktatási intézményben
4. Trendl Fanni – Vezdén Katalin: Komplex fejlesztő programok eredményességi mutatói egy roma szakkollégiumban

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: felsőoktatás, inklúzió, intézményfejlesztés, folyamatelvű modell, alulreprezentált csoportok

A szimpóziium a Befogadó Egyetem címet viseli és két hazai, vidéki felsőoktatási intézmény befogadóvá válásának lépéseit mutatja be. A szimpóziium felépítése alapvetően követi az inklúzió folyamatelvű modelljét (Varga, 2014). A bemenettel kapcsolatos nehézségeket a szimpóziumban két előadás is tárgyalja. Az első előadás a hátrányos helyzetű középiskolások továbbtanulási igényeinek és lehetőségeinek megismerését vizsgálja. A kutatásban 9. és 11.-es középiskolai diákok vettek részt, akiket egy kvantitatív kutatás során vizsgáltak. A kutatást kiegészítette egy kvalitatív kutatás is, melynek során nyolc középiskolai tanárral vettek fel interjúkat. Az eredmények azt mutatják, hogy a hátrányos helyzetű középiskolás diákok továbbtanulási szándéka alacsony, kevésbé képesek céljaik megfogalmazására és azok tudatosítására. A második előadás az autizmus spektrum zavar témakörével foglalkozik a felsőoktatásban. A kutatásban négy egyetemista hallgatóval történt interjúfelvételek eredményei kerülnek bemutatásra. Az interjúk tanulsága kiemeli a mentor személy jelentőségét és szerepét ezeknél a hallgatóknál, ezzel is csökkentve a szociális izolációt és a bullying lehetőségét. A harmadik előadás már a folyamatelvű modell középső szakaszára, a folyamatra összpontosít, intézményfejlesztési oldalról. Az előadás bemutatja és összehasonlítja egy hazai felsőoktatási intézmény hallgatói szolgáltatásait, azok típusát, célját és működését félíg strukturált mélyinterjúk eredményei alapján. A helyzetfeltáró kutatásból kiderül, hogy ezek a szolgáltatások a támogatási sokszínűség minősítési rendszerének eltérő fokán állnak jelenleg és gyakran elszigetelten működnek az egyes karokon, kevesebb nyilvánosságot kapva. Ennek értelmében a jövőbeli cél ezen programok, gyakorlatok megismertetése egymással, a szolgáltatásvezetők és a felsővezetők munkájának összehangolása, szélesítése a minőségfejlesztés jegyében. A negyedik előadás egyrészt a folyamattal és a fejlesztésekkel foglalkozik, másrészt már rámutat bizonyos kimeneti eredményekre. Az említett előadásban bemutatásra kerül egy roma szakkollégiumban végzett komplex fejlesztési folyamat és annak eredményeit bemutató kutatás. Továbbá a roma szakkollégiumban részt vevő hallgatók tanulmányi eredményessége, végzettségi adatai és lemorzsolódása kerül a fókuszba. Az előadásban bemutatásra kerülő kutatás során 2013 és 2018 között vizsgált fejlesztési folyamat rajzolódik ki, melyben 102 hallgató vett részt, minimum 1 féléves időtartamban. A hallgatók egyharmada sikeresen befejezte tanulmányait és 17%-uk morzsolódott le a felsőoktatásból.

Támogató: EFOP-3.4.3-16-2016-00005 Korszerű egyetem a modern városban: Értékközpontúság, nyitottság és befogadó szemlélet egy 21. századi felsőoktatási modellben c. projekt

KIKET FOGAD(HATNA) BE AZ EGYETEM? A FELSŐOKTATÁSBA VALÓ BEKERÜLÉST AKADÁLYOZÓ ÉS TÁMOGATÓ TÉNYEZŐK VIZSGÁLATA HÁTRÁNYOS HELYZETŰ DIÁKOK KÖRÉBEN

KOCSIS ZSÓFIA – CEGLÉDI TÍMEA

Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola Neveléstudományi Program

zsofikocsis6@gmail.com

Debreceni Egyetem

t.cegledi@gmail.com

Kulcsszavak: továbbtanulás, hátrányos helyzet, jövőtervek, felsőoktatás, inklúzió

Napjaink átalakuló felsőoktatásának egyik legnagyobb kihívása a hallgatói rekrutáció. Különösen hűsbavágó kérdés ez a nem fővárosi nagy regionális egyetemeken, amelyek vonzáskörzetében magas arányban élnek hátrányos helyzetű potenciális hallgatók. Az elmúlt évek felvételi adatai azt mutatják, hogy egyre inkább kiszorulnak a felsőoktatásból a leghátrányosabb helyzetű kistérségekből/járásokból érkezők, továbbá a hátrányos helyzetért többletpontot elszámolók. Ezért rendkívüli aktualitást élvez a középiskolások továbbtanulásának kérdése. Kutatásunkban arra keressük a választ, hogy a hátrányos helyzetű középiskolások hogyan gondolkodnak jövőjükéről, szerepet kap-e ebben a felsőoktatás, milyen szinten képesek igényeik megfogalmazására és lehetőségeik feltérképezésére, hogyan találkoznak a meglévő lehetőségekkel. Ezek feltárása alapján választ szeretnénk kapni arra a kérdésre, hogy milyen intézkedések szükségesek ahhoz, hogy e fiatalok kapcsolatba kerülhessenek a felsőoktatással. Egy felekezeti cigány szakkollégium kezdeményezésére kutatóközpontunk 2018 tavaszán komplex kutatást végzett a hátrányos helyzetű tanulók továbbtanulását támogató tényezők feltárása érdekében. A középiskolai vizsgálatban egy hátrányos helyzetű lakossággal rendelkező megye azon középiskoláit kerestük fel, ahol relatíve magas a felsőoktatás által nehezen megszólítható tanulók aránya. Az OKM telephelyi adatai alapján azonosítottuk azokat a középiskolákat, amelyek nagyarányú hátrányos helyzetű, roma/cigány származású, sajátos nevelési igényű, tanulási nehézségekkel küzdő, veszélyeztetett, évfolyamisméltó, valamint rendszeres gyermekvédelmi támogatásban részesülő tanulóval rendelkeznek. A kérdőíves felmérést az így kiválasztott iskolákban 9. és 11. évfolyamon végeztük el, online és papíralapú kérdőívek segítségével (N=417). A kérdőíves felmérés mellett kvalitatív módszereket is alkalmaztunk. Nyolc olyan középiskolai tanárral készítettünk félig strukturált interjút, akik napi kapcsolatban vannak a vizsgált gyerekekkel, és pedagógusként nagy rálátásuk van a továbbtanulási döntésekre, lehetőségekre, valamint mindezek társadalmi mögöttesére. Eredményeink azt mutatják, hogy a jövőbeli célok esetében nagymértékben megjelent a munkaerőpiacon való elhelyezkedés vágya, konkrét szakmák és munkahelyek megnevezése, azonban a továbbtanulási szándék alacsony arányával találoztunk. A felsőoktatásról nem reális képet alakítanak ki, leginkább filmekből tájékozódnak. Igényeik megfogalmazásáig alig jutnak el. Sokan elérhetetlennek találják a különórát, s a legtöbbjük számára a szülői segítség sem áll rendelkezésre. Azok, akik szeretnének továbbtanulni, főként az OKJ képzéseket és a felsőfokú szakképzéseket preferálták. Eredményeink alapján elmondható, hogy szükséges lenne előremutató gyakorlatok bevezetése, kiváltképp fontos lenne a folyamatos és egyéni segítségnyújtás azokon a területeken, ahol épp arra igény mutatkozik, igazodva a fiatalok életseményeihez.

TANULÁSI UTAK AZ EGYETEMI INKLÚZIÓIG

ZOLNAI ERIKA

Debreceni Egyetem BTK NMTI
zolnai.erika0213@gmail.com

Kulcsszavak: autizmus spektrumzavar; tanulási utak; munkavállalás, bántalmazás, inkluzív felsőoktatás

Az utóbbi évtizedekben ugrásszerűen megnőtt a tudásunk az autizmus spektrum zavar (ASD) kognitív, idegrendszeri hátteréről (Győri, 2002). A felnőttkori autizmusról alkotott képünket alaposan felül kell vizsgálnunk, miután az integrált oktatásban jelentősen nő ennek a tanulói, hallgatói csoportnak a létszáma (Szilvási, 2010). A különböző kompetencia területek közötti fejlődési eltérések, az autizmus tünetei az ő esetükben is támogatást és mentorálást igényelnek, a pályaválasztás, munkavállalás területein egyaránt (Howlin, 2001; Pike, 2005; Bánfalvi, 2000; Spitzer, 2010). A nem kötelező egyetemi mentálhigiénés szolgáltatásokat gyakran nem veszik igénybe, frusztráció hatására a tüneteik fokozódnak, korábbi traumatikus emlékeik aktiválódnak. Megnö a pszichés tünetképzés gyakorisága, melyek elszigetelődéshez és az életvitel leépüléséhez vezethetnek (Csepregi – Stefanik, 2012). Elméleti ismereteiket nem tudják a gyakorlatban alkalmazni, ami a felsőoktatásban, a munka világában hátrányt jelent (Peeters, 1998). Az előadásban 4 jól funkcionáló egyetemi hallgatóval készített életútinterjú alapján elemzem a tanulási tapasztalataikat, iskolai élményeiket, az őket ért pozitív és negatív hatásokat. Bár eltérő tanulási utakat jártak be, a szociális izoláció és a bántalmazás, bullying a legtöbb esetben előfordul. Tanulmányi sikerességüket meghatározza, ezek feldolgozása, és hogy milyen énképet, jövő képet alakítanak ki. Felvázoljuk a mentor és az oktatói tevékenység lehetőségeit és kihívásait a nemzetközi gyakorlatok tükrében (White et al., 2016).

BEFOGADÓ EGYETEM: HALLGATÓI SZOLGÁLTATÁSOK ÖSSZEHASONLÍTÓ VIZSGÁLATA EGY HAZAI FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYBEN

VARGA ARANKA – DELI KITTI

Pécsi Tudományegyetem

varga.aranka@pte.hu

Pécsi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

deli.kitti@pte.hu

Kulcsszavak: felsőoktatás, intézményfejlesztés, támogatási sokszínűség, inklúzió, hallgatói szolgáltatások

Előadásunk célja egy vidéki felsőoktatási intézmény, Befogadó Egyetem elnevezésű intézményfejlesztési stratégiához kapcsolódó kutatás bemutatása. Különös tekintettel egy szegmensre, amely az egyetemen fellelhető támogatási sokszínűséget (Arató – Varga, 2018) mutatja be, egy 2019 tavaszán és nyarán végzett kvalitatív kutatás eredményeinek felhasználásával. A mélyinterjúk felvételét megelőzte egy helyzetfeltáró, 2018-as év végi online kérdőíves felmérés, melyet az egyetem felsővezetői töltek ki (N=10). A kérdőívekből a felsőoktatási intézményben már működő támogató programok, szolgáltatások típusairól, céljairól és ezek fókuszában álló célcsoportokról kaptunk információkat, konkrét programok, szolgáltatások megnevezésével együttesen (Deli, 2019). Jelen kutatásunk annak megismerésére és elemzésére irányult, hogy a kérdőívekben említett szolgáltatások, jó gyakorlatok a valóságban miként működnek, hogyan segítik elő valamely célcsoport előremenetelét, hallgatói kiválóságát (excellence), mennyire jellemzi a szolgáltatásokat a hallgatói és oktatói sokszínűség, szakos heterogenitás és a nemzetközi hallgatók jelenléte. Előadásunkban ezen szempontok bemutatására és összevetésére fókuszálunk egy kidolgozott minősítési rendszer alapján. A vizsgálat a felkeresett szolgáltatásvezetők, koordinátorok szerepének megismerésén, a támogató programjuk részletes ismertetésén túlmutat. Feltárta azokat az azonosságokat és különbségeket, amelyek a kutatásban részt vevő szolgáltatások között tapasztaltunk. Eredményeink azt mutatták, hogy sokféle hallgatói szolgáltatás található a vizsgált egyetemen céljaik, célcsoportjuk és tevékenységeik tekintetében. Az is láthatóvá vált, hogy a különböző szolgáltatások az egyes karokon döntően elszigetelten működnek, és még ha hasonlóak is az elképzeléseik, kevésbé tudnak egymásról. Így továbblépésként – a vizsgálat eredményeire támaszkodva – az intézményben az inkluzivitásról szóló diskurzus elősegítése volt a célunk. Olyan fórum szervezése, ahol a befogadás témakörében érintett és az interjúkban résztvevő aktorok, felsővezetők és hallgatói képviselők mind jelen vannak, úgynevezett Inclusive Excellence (IE) Koordinációs Csoportként (Arató – Varga, 2015). A fórum – mely a jövőben rendszeresen ülésezik – hosszútávú hozadéka lehet a nyilvánosság megteremtésén és együttműködések kialakításán túl a hallgatói szolgáltatások bővítése, fejlesztése, az esélyegyenlőség (equality) és méltányosság (equity) biztosítása minden hallgatói csoportnak és a lemorzsolódás csökkentése (Arató – Varga, 2015). Terveink szerint a fórum keretében megvalósuló tevékenységeket tudományos vizsgálattal követjük nyomon.

KOMPLEX FEJLESZTŐ PROGRAMOK EREDMÉNYESSÉGI MUTATÓI EGY ROMA SZAKKOLLÉGIUMBAN

TRENDL FANNI – VEZDÉN KATALIN

Pécsi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet Romológia és Nevelésszociológia
Tanszék

trendl.fanni@pte.hu

Pécsi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet Romológia és Nevelésszociológia
Tanszék

vezden.katalin@pte.hu

Kulcsszavak: hátrányos helyzet, felsőoktatás, roma szakkollégium, lemorzsolódás, végzettségi adatok

Az iskoláztatásnak fontos szerepe van a cigányság társadalmi helyzetének alakításában, hiszen az iskolázás határozza meg alapvetően a foglalkoztatási jellemzőket. A hátrányos helyzet átörökítésének elkerülése elérhető az oktatásban rejlő társadalmi mobilitási lehetőségek kihasználásával (Fehérvári, 2015). Bár mára jelentősen növekedett a felsőoktatásba bekerülő cigány/roma fiatalok száma, a magyarországi cigányság iskolázottsági szintje jelentősen elmarad a többségi társadalométól (Forray, 2015). A felsőoktatásba való bekerülés támogatása mellett fontos oktatáspolitikai cél a lemorzsolódás mérséklése, mely az érintett hallgatók tanulmányainak sikeres befejezését eredményezheti (Varga, 2015). A felsőoktatás ezirányú minőségjavítását célozza a „Roma szakkollégiumok támogatása” fejlesztési konstrukció, mely lehetőséget ad a felsőoktatásban hátrányos helyzetű, elsősorban cigány/roma hallgatók részére komplex szolgáltatási rendszer kialakítására. A vizsgált roma szakkollégium 2013-tól működteti támogató rendszerét, mely a tanulmányi sikeresség előmozdítását szolgálja. Az előadásban bemutatásra kerülő kutatás egyik célja, hogy a vizsgált roma szakkollégium által megvalósított program eredményeit a program fejlesztési tervdokumentumaiban foglalt célok mentén elemezze. A vizsgálat forrásai a fejlesztések szakmai alapidokumentumai, és a fejlesztés alatt keletkezett programdokumentáció. A bemutatott eredmények dokumentumelemzéssel, illetve statisztikai adatelemzéssel kerültek feldolgozásra. Az előadásban továbbá bemutatásra kerülnek a vizsgált időszakban a szakkollégisták tanulmányi életére vonatkozó főbb jellemzők mintegy rámutatva a program eredményességére. Kutatásunkban összegeztük a 2013 és 2018 júniusa közötti végzettségi és lemorzsolódási adatokat. Ehhez elsőként szükséges volt a szakirodalomban fellelhető felsőoktatási lemorzsolódás definíciók áttekintésére, majd pedig kiválasztani azt, melyet érvényesnek tekintünk. Kutatásunkban azokat a hallgatókat tekintettük lemorzsolódóknak, akiknek megszűnt a hallgatói jogviszonya az egyetemmel. Ezek után az egyetem Tanulmányi Rendszeréből nyertünk ki adatokat a hallgatókra vonatkozóan. Ebből kiderült, hogy ki milyen végzettséget szerzett és ki az, aki lemorzsolódott. 2013 és 2018 között összesen 102 hallgató vett részt a szakkollégiumi fejlesztésben. A kutatásban megvizsgáltuk, hogy ezek a hallgatók mely karokon tanultak, hányan jutottak el az abszolutóriumig (5 fő), hányan várnak záróvizsgára (1 fő), hányuknak hiányzik a nyelvvizsgájuk a diploma átvételéhez (3 fő), hányan szereztek diplomát (35 fő) és hányan morzsolódtak le (17 fő). Ezután megvizsgáltuk, hogy a lemorzsolódóknak milyen okokból szűnt meg a jogviszonya. Ezeket kizárólag a törvényi meghatározás és a Tanulmányi Rendszerben rögzített adatok alapján vizsgáltuk. Végül pedig a diplomát szerzeteket (35 fő) vizsgáltuk meg a végzettség és az esetleges továbbtanulási adataik mentén.

DIGITÁLIS KOMPETENCIÁK FEJLESZTÉSE ÉS IMPLEMENTÁCIÓJA AZ OKTATÁSBAN

Szimpóziumvezető:

Baráth Tibor

Qualitas T&G Kft.

barath@qualitas.hu

Opponens:

Pálvölgyi Lajos

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi

Intézet

lajos@projecon.hu

Előadások:

1. Saád Judit – Nóbik Attila: Pedagógusok és intézményvezetők digitális kompetencia-fejlesztése és implementáció – nemzetközi tapasztalatok és hazai lehetőségek
2. Tráserné Horváth Annamária – Böczén Csaba – Orosz László: A digitális kompetencia elvárások rendszerbe illesztése (mérés, értékelés, életpálya-modell)
3. Lénárd Sándor – Baráth Tibor – Cseh Györgyi: A pedagógusokat digitális téren segítők szerepe és lehetőségei
4. Rapos Nóra – Nóbik Attila: A pedagógusképzési és továbbképzési rendszer felkészültsége a digitális elvárásokra

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: digitális kompetencia, kompetenciakeret, tanárképzés, kompetencia elvárások, értékelés

A napjainkban zajló negyedik ipari forradalom sokrétű hatásokkal bír az oktatás világában is. Egyrészt folyamatosan változóban van, hogy milyen tudásra, készségekre van munkaerőpiaci kereslet, másrészt a technológiai fejlődésnek köszönhetően számos új lehetőség tárul fel a tanulási és tanítási módszerek terén (OECD, 2018). Az oktatás digitalizációjának sikere nagyban függ attól, hogy a tanárok rendelkeznek-e a megfelelő készségekkel. A nemzetközi és hazai példák azt mutatják, hogy a szabályozás különböző szintjein jelennek meg a nemzeti digitális stratégia implementációjával kapcsolatos feladatok. Az országos szabályozók mellett (pl. keretek, kerettanterv stb.) fontos elem a helyi szintű (intézményi) dokumentumok megfogalmazása, amely megfelelő támogatás mellett (lásd tanulás támogatása) az intézményi autonómia hatáskörébe utalja a megvalósítási terv kidolgozását. Bemutatandó kutatásaink a Digitális Pedagógiai Módszertani Központ EFOP 3.2.15 projektjének fő célkitűzéseinek megalapozását szolgálták. Így ajánlásokat fogalmaztunk meg a pedagógusokra és intézményvezetőkre vonatkozó digitális kompetencia követelmények keretrendszerével és a kapcsolódó mérési, értékelési eszközök kidolgozásával, a pedagógusképzés kimeneti követelményeinek a digitális oktatási stratégiában megfogalmazott követelményeinek lehetséges összehangolásával, a pedagógusok előmeneteli rendszeréhez kapcsolódó digitális kompetencia szintek és ezek teljesítéséhez szükséges képzési rendszer kidolgozásával, valamint a kapcsolódó jogszabályok és egyéb szabályozók felülvizsgálatával kapcsolatban. A kutatások során a formális tanulási kereteken belüli két alrendszer (felsőoktatás – közoktatás) vizsgálata zajlott. A szimpózium keretében az eredmények közül bemutatásra kerülnek a pedagógusok és intézményvezetők digitális kompetencia-fejlesztésének nemzetközi tapasztalatai, a jelenlegi pedagógusképzési és továbbképzési rendszer felkészültsége a digitális elvárásokra, ehhez kötötten milyen konkrét támogatásra, segítő személyekre van szükség a digitális kompetencia-fejlesztés és elvárásrendszer eredményes rendszerbe illesztéséhez.

Támogatás: EFOP-3.2. 15 – VEKOP – 17 – 2017 - 00001

PEDAGÓGUSOK ÉS INTÉZMÉNYVEZETŐK DIGITÁLIS KOMPETENCIA-FEJLESZTÉSE ÉS IMPLEMENTÁCIÓ – NEMZETKÖZI TAPASZTALATOK ÉS HAZAI LEHETŐSÉGEK

SAÁD JUDIT – NÓBIK ATTILA

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK

saad.judit@ppk.elte.hu

Szegedi Tudományegyetem JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézet

nobik@jgypk.szte.hu

Kulcsszavak: digitális oktatási stratégia, digitális kompetenciakeret, implementáció, rendszerkörnyezet, szabályozó dokumentumok

A digitális technológiák oktatásba történő integrálása és innovatív használata Európa-szerte oktatáspolitikai prioritássá vált az elmúlt évtizedekben. Az elsőgenerációs, technológia-szemléletű stratégiákhoz képest a legújabb generációs stratégiák fókuszába a digitális technológiák oktatásba történő integrálása került, ahol a tanárok digitális kapacitásának erősítése alapvető prioritásként jelenik meg. (Redecker és mtsai, 2017). Nemzetközi összehasonlító kutatásunkban az oktatás digitalizációjával kapcsolatos stratégiákat, az iskolavezetők és pedagógusok digitális kompetenciáinak területeivel, fejlesztésével kapcsolatos stratégiai gondolkodás folyamatait, az ezek eredményeképpen létrejövő módszereket, illetve implementációs folyamatokat vizsgáltuk négy országban, különös hangsúllyal a nemzetközi és európai uniós kompetenciakeretekhez (UNESCO, DigCompEdu, DigCompOrg, DigCompEdu) való viszonyulásuk tükrében. A nemzetközi példákon keresztül feltártuk a digitális kompetenciakeretek fejlesztésének és implementációjának folyamatát, a fejlesztés-értékelés összekapcsolásának lehetséges nemzetközi módjait, majd ezeket a hazai rendszerkörnyezeti sajátosságokra alkalmazva ajánlásokat fogalmaztunk meg. A szakirodalmi elemzés alapján megállapítható, hogy a kompetenciakeretnek az osztálytermi gyakorlatba kell ágyazódnia annak érdekében, hogy a tanárok meglévő gyakorlataikat azonosítani tudják, illetve egyéb gyakorlatokkal vethessék össze, mivel a tanárok nézetei és attitűdjei szorosan összekapcsolódnak az intézmény IKT-használathoz fűződő víziójával, és a gyakorlatok megváltoztatása a szemléletváltáson keresztül lehetséges (Krumsvik, 2008; Lund et al., 2014). A nemzetközi példák alapján kirajzolódik, hogy a szabályozás különböző szintjein jelennek meg a nemzeti digitális stratégia implementációjával kapcsolatos feladatok. Az országos szabályozók mellett (pl. kerettanterv stb.) fontos elem a helyi szintű dokumentumok megfogalmazása, amely megfelelő támogatás mellett (például tanulás támogatása) az intézményi autonómia hatáskörébe utalja a megvalósítási terv kidolgozását. Az inkrementális bevezetés a célravezető, amely nem elválasztható a szervezet fejlődésétől, tanulószervezeti működést feltételez, amelyben meghatározó a vezetés szerepe. A digitális kompetenciák rendszerbe illesztésekor az intézmények és az intézményvezetők változó szerepére, valamint a pedagógusok tanulásának megközelítésével és gyakorlatával kapcsolatos változásokra is tekintettel kell lenni (Kelentrić et al., 2017). Olyan bevezetést javasolunk, amely a vezetők és pedagógusok digitális kompetenciájának önértékelésére épülve, a szaktanácsadás, a pedagógus továbbképzés és a mentorálás alrendszerek segítő, támogató szolgáltatásait igénybe véve valósul meg. A fejlesztő célú beavatkozás érdekében szükséges külső értékeléssel történő összekötése. Ugyancsak a külső értékelés képes a differenciált mérésre, például az eltérő pedagógus munkakörökben elvárt/elvárható kompetenciák körének meghatározásában.

A DIGITÁLIS KOMPETENCIA ELVÁRÁSOK RENDSZERBE ILLESZTÉSE (MÉRÉS, ÉRTÉKELÉS, ÉLETPÁLYA-MODELL)

TRÁSERNÉ HORVÁTH ANNAMÁRIA – BŐCZÉN CSABA – OROSZ LÁSZLÓ

Karolina Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium, Alapfokú Művészeti Iskola és Kollégium

traser.ami@gmail.com

Qualitas T&G Kft

csaba.boczen@etk.pte.hu

Qualitas T&G Kft

ollo@vmoh.hu

Kulcsszavak: életpályamodel, digitális kompetencia-elmvárások, önértékelés, pedagógusminősítés

A kutatás célja a DigCompEdu referencia keret elvárásrendszerét alapul véve – a tanulási folyamat értelmezéséhez kapcsolódóan hangsúlyos a partneri szerep- és szervezeti értelmezés – a pedagógus és iskolavezetői digitális kompetencia elvárások rendszerbe illesztésének, a pedagógusminősítésbe történő beillesztés lehetőségeinek és következményeinek vizsgálata. A kutatás elméleti és gyakorlati relevanciája: A nemzetközi és a hazai gyakorlatban egyaránt alkalmazott diagnosztizáló- fejlesztő intézményi önértékelés eszközei (MENTEP, SELFIE, Digitális Névjegy) a változás-kezelést támogató és segítő digitális állapot-felmérő eszközként funkcionálnak, támogatva a digitális kompetencia keret implementációját (Wales, Írország), elősegítve a szervezeti fejlődését. A hazai gyakorlatban – tekintettel a hazai intézkedések és Európai Unió finanszírozású projektek gyors és széleskörű elindítására, melyek az iskolarendszerbe való beavatkozást is facilitálják – a DOS stratégiához kialakított ütemterv irányadó a kapcsolódó fejlesztések tervezésekor. A digitális kompetenciaelvárások minősítési rendszerben történő kötelező megjelenése lehetővé teszi, hogy egy iskolán belül láthatóvá váljon, mely tanárok tesznek erőfeszítéseket ezen a téren, továbbá az élen járók számára motivációként, a kevésbé motivált/digitálisan kompetens pedagógusok számára elvárásként megfogalmazott ösztönzéseként szolgálhat. Módszerek: nemzetközi, hazai megvalósítások, fejlesztések áttekintése; pedagógusi, vezetői és szakértői (n=22) elvárások feltárása (félíg strukturált interjú); tartalomelemzés a pedagógusminősítés dokumentumaiban. Eredmények: A többletfeladatok elismerésével, az ösztönzés lehetséges módszereinek és eszközeinek motiváló megválasztásával, fejlett technológiát alkalmazó technikai feltételek biztosításával a digitális kompetencia elvárások rendszerbe illesztésének folyamata felgyorsítható, a pedagógus attitűd pozitívan formálható. Mindezzel a modern pedagógia digitális eszközökkel való megvalósítása a pedagógusminősítésbe akár önálló kompetenciaként, akár a jelenleg kiemelt kompetenciákba indikátor elemekben való megjelenéssel illeszthető.

A PEDAGÓGUSOKAT DIGITÁLIS TÉREN SEGÍTŐK SZEREPE ÉS LEHETŐSÉGEI

LÉNÁRD SÁNDOR – BARÁTH TIBOR – CSEH GYÖRGYI

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

lenard.sandor@ppk.elte.hu

Qualitas T&G Kft.

barath@qualitas.hu

Qualitas T&G Kft.

csgyorgyi@qualitas.hu

Kulcsszavak: digitális asszisztens; digitális mentor; digitális koordinátor; digitális szakmai vezető

A nemzetközi példák azt mutatják, az IKT elnevezést átváltja a digitális megfogalmazás, illetve a kezdeti főleg technikai, kisegítő jellegű asszisztensi szerepkörhöz képest komplexebb módon értelmezik a pedagógusok munkáját segítő szakemberek feladatkörét (Shultz – Auld, 2009; Wasserman – Refaeli, 2018). A megoldások több párhuzamos, vagy egymásra épülő digitális szerepkör alkalmazásának módját rajzolják ki (Avidov-Ungar – Shamir-Inbal, 2017). A DPMK megbízásából végzett kutatás célja, a Magyarország Digitális Oktatási Stratégiájában IKT- asszisztensként megnevezett feladat és szerepkör vizsgálata, fókuszálva a szerepkör szélesebb körű értelmezésére, betöltésének lehetséges alternatív megoldásmódjaira. Módszerek: 1.) A nemzetközi gyakorlat és a hazai fejlesztések feltárása, 2.) képzési programok összehasonlító elemzése (digitális asszisztens képzés, pedagógia BA), 3.) vezetői és pedagógusi elvárások feltárása a digitális segítőkkal szemben (15 félig strukturált interjú). Eredmények: A jelenlegi hazai helyzet azt mutatja, hogy az iskolákban tapasztalható tudáshiány nem rakható össze egy személybe, egy munkakörbe, realisabb, hogy a feladatokat elkülönítve legalább 2-3 segítő szerepkört kellene kialakítani (pl. digitális pedagógiai asszisztens, digitális módszertani mentor, digitális koordinátor, digitális szakmai vezető), melyek közül az adott intézmény tudna választani aktuális igényeinek a tervezett fejlődési útjának leginkább megfelelő szerepkörű és számú segítő szereplőt. Az előadásban bemutatásra kerül a téma nemzetközi gyakorlatának áttekintése, a hazai előzmények, projektek, képzések összehasonlítása, a lehetséges digitális szerepkörök felvázolása, és javaslatok a feladatkörökre való felkészítésre.

A PEDAGÓGUSKÉPZÉSI ÉS TOVÁBBKÉPZÉSI RENDSZER FELKÉSZÜLTSGE A DIGITÁLIS ELVÁRÁSOKRA

RAPOS NÓRA – NÓBIK ATTILA

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet
rapos.nora@ppk.elte.hu
Szegedi Tudományegyetem JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézet
nobik@jgypk.szte.hu

Kulcsszavak: pedagógusképzés, digitális elvárások, szabályozás

A szakirodalomban rámutatnak (ITELab, 2017), hogy a kezdő tanárok a digitális technológia széles körét használják, de elsősorban saját tanítási tevékenységükben és kevésbé jellemző a tanulóközpontú technológia-használat. A kutatások során igazolást nyert, hogy a tanárképzés során szerzett tapasztalatok hatást gyakorolnak a végzett tanárok digitális-technológia használatára. A tanárképzők modell-szerepe a technológia-használatban fontos motiváció a kezdő tanárok saját gyakorlata számára, ugyanakkor az iskolában szerzett tapasztalatok bírnak a legnagyobb hatással (Tounder és mtsai, 2017). A pedagógusképzés és -továbbképzés előtt álló meghatározó kihívás tehát, hogy miként támogatja a pedagógusok digitális felkészülését (vö: DOS, DigCompEdu). A tanárképző programok esetében intézményi-szintű vízió és politika hiányában nehezen megvalósítható a digitális technológia diszciplínákon átívelő integrációja és a digitális kompetencia keret alkalmazása (ITELab, 2017, 2018). A hazai térben azonban keveset tudunk a képzés és továbbképzés ezirányú felkészültségéről. Vizsgálatunk célja annak megállapítása, hogy a tanító-, a gyógypedagógus-tanár- és az osztatlan tanárképzést jelenleg szabályozó 1) KKK, s 2) pedagógusképző intézmények képzési programjai, valamint a 3) továbbképzési programok milyen kontextusban, milyen elvárásokban formájában tartalmazzanak digitális kompetencia-elvárásokat. Rámutatni arra, hogy a jelenlegi szabályozás sajátosságai milyen módon bővíthetők a digitális kompetencia-elvárásokkal annak érdekében, hogy az a rendszer fejlődését támogassa. A módszer mindhárom területen dokumentum- és tartalomelemzésre, valamint féligstrukturált interjúkra épült (KKK és képzési program elemzés N=9, továbbképzés N=22 interjú). Vizsgálatunk alapján, úgy látjuk, hogy a digitális elvárásokhoz kapcsolódó fogalomrendszer nem egységes a szabályozásban, s jellemzően technológiai megközelítésű. A digitális elvárásokat döntően a tervezéshez és azon belül az eszközhasználathoz kötődő megközelítés jellemzi. A tanulási folyamat egészében történő értelmezés nem jellemző a tanári KKK-ra. A képzéseken belül nincs stratégia a digitális elvárásokra való felkészítésre, a meglévő tárgyakon túl középtávon törekedni kell, hogy a digitális felkészítés egy tárgyhoz kötöttség megszűnjön, ehhez oktatói felkészítés szükséges. A DigCompEdu megfogalmazásaiból a 2., 3., 6. kompetencia megjelenése általános, egy-egy intézmény érinti az 1. részleteit (önfejlődés támogatása), a 4. területet, s egyetlen program sem az 5. kompetenciát. Bemeneti ponton, jelen körülmények közt egyetlen interjúalany sem fogalmazta meg szelekciós eszközként a digitális elvárásokat. A képzésen végén senki sem tervezne külön digitális kompetenciákra irányuló mérést, ezt a portfólióhoz kötődően elégségesnek vélik. A továbbképzések jelen formában nem támogatják a digitális felkészülés szervezeti beágyazódását.

DIVERSE ASPECTS OF PROFESSIONAL LEARNING AT THE WORKPLACE

Symposium Chair:

Zsuzsa Kovács

Faculty of Education and Psychology, Eötvös Loránd University

kovacs.zsuzsa@ppk.elte.hu

Discussant:

Tibor Baráth

Qualitas T&G Kft.

barath@qualitas.hu

Symposium Presentations:

1. Sándor Soós: Mapping worldwide research on professional learning in workplace-related contexts
2. James Mmari – Yin Mar Win: Massive Open Online Course (MOOC) support to Professional Development; A Systematic Literature Review
3. Zsuzsa Kovács – Yin Mar Win – Csaba Kálmán: Challenges in measuring self-regulated learning at the workplace
4. Brigitta Szócs – Deisi Yunga: The role of informal learning in the acquisition of professional learning: qualitative study in the human resources area

INTEGRATIVE SUMMARY OF THE SYMPOSIUM

Keywords: professional learning, technology-enhanced learning, informal learning, autonomous learning, workplace learning

In the last decades there has been an increasing support to the strengthening of professional learning in the workplace since it is pivotal for competitiveness in a globalized market. From an organizational point of view, informal learning accounts for up to 70 percent of learning (Bear et al, 2008). Likewise, the use of technology-based methods including eLearning, mobile learning are rapidly growing and affecting the way professionals learn. Employees learn informally, from a diverse range of activities, like interactions with work colleagues, from experiences outside work, searching the internet, watching videos, etc., thus creating new dimensions for professional learning. Parallel to these tendencies, organizations expect from their employees to develop themselves, to become more autonomous and self-regulated and in this way to contribute to the company's competitive advantage (Acedo, Barroso & Galan, 2006). These rapidly growing trends challenge the understanding of professional learning and development and raise new questions for researchers about the nature of the learning processes and of how individual and context characteristics affect the effectiveness of practicing professionals' learning. Professional learning at the workplace is widely researched and described by the international scholarly literature although we found just a few surveys that tried to reveal different aspects of professional learning in Hungarian workplaces. The main goal of the symposium is to show the various facets of the topic while supporting the reflection of how we understand professional learning based on different methodological approaches. The first presentation offers an overview of the main conceptual structure of the professional learning research domain using a bibliometrics-based methodological framework from information science. The second presentation approaches the topic from the technological point of view and explores the literature revealing the MOOCs (Massive Open Online Courses) role in supporting autonomous learning at the workplace. The third presentation describes those challenges that researchers face when trying to measure self-regulated learning and the conditions that affect it and presents results of a pilot survey for developing a research tool. The last presentation offers empirical insights about how professionals in the human resources field learn informally and what are the factors that support and inhibit their learning in the workplace.

MAPPING WORLDWIDE RESEARCH ON PROFESSIONAL LEARNING IN WORKPLACE-RELATED CONTEXTS

SÁNDOR SOÓS

Faculty of Education and Psychology, Eötvös Loránd University
soos.sandor@konyvtar.mta.hu

Keywords: professional learning, workplace, science mapping, bibliometrics, network analysis, conceptual structure, thematic structure, research trends

Professional learning is a truly multidisciplinary research topic, having been addressed from the diverse perspectives of educational research, psychology, management, – especially knowledge management, an HRM – sociology and other social science subdisciplines. The main objective of this study is to undertake a large-scale mapping of this research domain that uncovers the intellectual organization of the field, including the conceptual structure, main thematic foci, theoretical frameworks along with their interrelations and trends. In particular, the primary focus of this mapping exercise is the topic of professional learning in workplace-related contexts. The methodology chosen is that of science mapping and modelling, a bibliometrics-based methodological framework from information science. Given a large-scale sample publication corpus representing the field, bibliometric and textual indicators (refereces, authors, keywords) are being used to explore (1) the main thematic clusters within the corpus (2) the theoretical constructs formed by the conceptual network unfolding from the document set. Bibliometric methods, such as co-author, co-citation, co-word analysis and bibliographic coupling have been used along with statistical clustering procedures and complex network analysis. The dataset was collected from the Web of Science databases with a complex search strategy built for this topic. Initial results show a highly interconnected conceptual structure, where classical education contexts, learning technologies and technological innovation, research with sector- and profession-related focus (typically health care and ICT) are being connected via various theories or theoretical constructs on learning, such as informal, autonomous, self-regulated, life-long, blended, distance learning, or reflexivity and constructivism, as well as through knowledge management concepts such as tacit knowledge and knowledge transfer. The analysis of these connections highlights the relevance and relation of these theories in the application contexts emerged in the mapping.

MASSIVE OPEN ONLINE COURSE (MOOC) SUPPORT TO PROFESSIONAL DEVELOPMENT; A SYSTEMATIC LITERATURE REVIEW

JAMES MMARI – YIN MAR WIN

Faculty of Education and Psychology, Eötvös Loránd University

james77@caesar.elte.hu

Faculty of Education and Psychology, Eötvös Loránd University

yinmar.win@ppk.elte.hu

Keywords: MOOC, Professional Learning, Self regulated learning, technology-enhanced learning

The current setting of human development at work place is dominated by the self-regulated learning approach, which is as well the key theory behind development of Technology-enhanced learning-TEL platforms, such as Massive open online coursewares - MOOCs, whereby a learner as a key active player is expected to have full autonomy on the learning pace. Meeting course outcomes as well as own objectives, engagement to active and passive connections and contents in the designated MOOC platform are all left on the learner's own administrative supported by the technological tools applied to that platform. By conducting a systematic review on the so far available studies, we aimed at understanding types of researches conducted in relation to MOOC and Professional learning/development, to what extent and in which dimension does MOOCs designers have applied self-regulated learning approaches to support professionals' needs at hand. This review has brought important understanding that, few empirical studies do exist, among several reasons for this situation are, i) proprietary nature of development and ii) data protection are found to be main reasons for having few empirical studies on the effectiveness of the MOOC, such as longitudinal and ethnography on the graduated participants. Furthermore, For the case study based literatures and the rest, it was found that, successful course completion and effective knowledge/skills application of the professional engaged in MOOC is highly depending on individual professional's level of self-regulated learning ability rather than organizational strategies and motivation, this finding is as well highlighting the need for MOOC designers and technology developers on structuring both courses and platforms to include more of the key features underlying the self-regulated learning approach, such as goal settings, schedule and time management, self-evaluation and learning style. An interesting and perhaps promising finding is that, MOOCs conceptualization/adaptation to self-regulated learning theory can provide a clear support for professional development and autonomous learning at workplace, however human intervention and behaviour factors in learning (e.g., low and high prior knowledge, level of expertise, learning preference) can not be avoided in supporting this promise. It is our hope that, this article will contribute and highlight the need for further researches on MOOC for professional development as well as raise challenges and constructive discussions on the efficacy of MOOCs in different settings of professionals.

CHALLENGES IN MEASURING SELF-REGULATED LEARNING AT THE WORKPLACE

ZSUZSA KOVÁCS – YIN MAR WIN – CSABA KÁLMÁN

Faculty of Education and Psychology, Eötvös Loránd University

kovacs.zsuzsa@ppk.elte.hu

Faculty of Education and Psychology, Eötvös Loránd University

yinmar.win@ppk.elte.hu

Doctoral School of Education, Eötvös Loránd University

csabakalman73@gmail.com

Keywords: self-regulated learning, professional learning, pilot study, measurement tool

In today's work environment individuals are expected to take active roles in their training and development (London, 2011) This becomes of paramount importance on knowledge-intensive workplaces where professional learning is achieved through intentional informal learning mediated through everyday work tasks and interactions with other people (Collin, 2004; Eraut, 2004; Tynjälä, 2008). With an increase of autonomous learning opportunities at work and relocating the responsibility for learning from the training department to the learner, self-regulated learning is increasingly becoming a relevant aspect of successful autonomous learning. This presentation shortly introduces the methodological aspects and challenges of a research that focuses on revealing how employees self-regulate their learning activities in the workplace and to what extent the workplace conditions affect the self-regulation effectiveness of professionals' learning. This study plan to explore the relationship between the work context, and the learning undertaken by an individual, hypothesising that the individual's ability to self-regulate their learning mediates this relationship. The research approach has a comparative aspect and intends to describe the differences and similarities between knowledge-intensive professions like HR professionals, teachers, IT professionals and doctoral students as early stage researchers. Self-regulation is not a process that can be examined in a simple manner since self-reflective questionnaires often don't reflect the real regulation on behaviour that individuals are getting involved in. During a pilot study we used a mixed methods research approach in which interviews and pre-existing validated instruments were applied (Kyndt – Beausaert, 2017; Fontana – Milligan – Littlejohn – Margaryan, 2015). The goal of this pilot study was to create a reliable measurement tool for testing different processes of self-regulated learning and their relationship with working conditions creating a solid base for comparison of autonomous learning initiatives of the examined professions.

THE ROLE OF INFORMAL LEARNING IN THE ACQUISITION OF PROFESSIONAL LEARNING: QUALITATIVE STUDY IN THE HUMAN RESOURCES AREA

BRIGITTA SZŐCS – DEISI YUNGA

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

szocsovabrigita@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

deisi.yunga@ppk.elte.hu

Keywords: informal learning, professional development, human resources, workplace learning

Informal learning refers to the learning that is attained through everyday work and life. It is usually unplanned and unstructured, and it occurs outside any formal learning structures. The role of informal learning in the acquisition of professional learning is inestimable since only 10% to 15% of the employee training results transferring to the workplace context (Broad – Newstrom as cited in Cromwell – Kolb, 2004: 450). That is, this kind of on-the-job training accounts for a very low percentage of the total skills, knowledge and attitudes gained in an occupational training situation. If just 15% of on-the-job training is successfully transferred to the actual workplace, then the remaining knowledge and skills are acquired through informal learning is of importance. For instance, the purpose of this paper is to analyze the role of informal learning in the acquisition of professional learning. To that end, a qualitative study among Human Resources professionals has been conducted. This research questions how the HR professionals learn, how they face the emerging learning challenges in their profession. The research is based on 20 semi-structured interviews with HR practitioners in Hungary focusing primarily on the current position of HR professionals' workplace learning. Following the analysis of the interviews, several on-the-job informal learning strategies used by HR practitioners were identified. Usual strategies such as networking, mentoring and self-learning were identified. Also, the analysis made clear the central role of the community on the practitioners learning.

„DRÁMA VAN” – AVAGY NEVELÉS DRÁMÁVAL / DEFINÍCIÓK ÉS ALKALMAZÁSOK

Szimpóziumvezető:

Eck Júlia

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Vitéz János Tanárképző Központ

eckjuli@gmail.com

Opponens:

Trencsényi László

ujhelikonbt@gmail.com

Előadások:

1. Vojtek Ildikó: Drámapedagógia – Színházi nevelés – Alkalmazott Színház – Mi micso-da?
2. Katonáné Kutai Erika: Az ünnepi műsorok mint az iskolai közösségek rituáléi
3. Kaposi József – Korpics Zsolt: Demokráciára nevelés drámajátékokkal
4. Eck Júlia: Drámaversenyek a tehetséggondozásért

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: drámapedagógia, tehetséggondozás, iskolai rituálék, drámajáték, terminológia

A 21. századi nevelés-oktatás egyik célja jobban megérteni, hogyan élnek a mai gyerekek, és ennek alapján milyen tartalmi-módszertani változtatásokat igényel a mindennapi iskolai gyakorlat. Ebben a tanulási folyamatban, a fejlesztésekben mindenképpen középpontba kell állítani a gyerekek személyes társas viszonyait, amelyek az eredményes társadalmi szocializációt szolgálják. A fejlesztési folyamatokat jelentős mértékben meghatározza a jövő bizonytalansága, nyitottsága, az előre nem látható releváns munkavállalói kompetenciák. Nem véletlenül rögzítette az OECD Oktatás 2030 projektje, hogy kiemelten kell foglalkozni ún. „transzformatív” kompetenciákkal, amelyek közé tartozik az új értékek létrehozására való képesség (creating new value), a konfliktus-kezelés (reconciling conflicts and dilemmas) és a felelősségvállalás (taking responsibility). A project keretei között kialakított tanulási keretrendszer (learning framework) három képesség-tartalomra fókuszál: a jövőben megtörténő dolgok előzetes megértése vagy kitapogatása (anticipation), a reflektív gyakorlat folytatására való képesség (reflection) és a cselekvésre való képesség (action), és megjelenik egy különösen érdekes horizontális dimenzió: ez a tanulók aktív bevonása (student agency). A fenti nemzetközi tendenciák jelentős mértékben fölértékelték a hazai oktatási gyakorlatban azokat az oktatási stratégiákat, tartalmi-módszertani eszközöket, amelyek a diákok aktív bevonására, kreativitásuk, kritikai gondolkodásuk és a szociális kompetenciáik fejlesztésére irányulnak. Ezért is vált az elmúlt évtizedekben a drámapedagógia az egyik legtöbb lehetőséget hordozó eszközzé a hazai nevelési-oktatási innovációnak. Létrejött az MTA Pedagógiai Tudományos Bizottságon belül a Drámapedagógiai Albizottság, és ezzel összefüggésben az 1995-ös NAT megjelenésének 20. évfordulóján az OFI kezdeményezésére egy nagyon komoly TÁMOP kutatásra nyílt lehetőség a hazai drámapedagógia helyzetének feltérképezésére. A Művészetek műveltségterületen belül elérte egyenjogúsítását, hiszen önálló tárgyként oktatjuk az általános és középiskolák egy-egy évfolyamán, érettségizni lehet belőle, országos versenyek vannak és szinte mindegyik tantárgyi kerettanterv drámapedagógiai gyakorlatokat is ajánl a tanulók aktivitásának serkentése érdekében. A szimpózium előadásai egyrészt elméleti, másrészt gyakorlati megközelítésűek, illetve változatos feldolgozási megközelítésekről, módszerekről tanúskodnak (szakirodalmi elemzés, dokumentumelemzés, empirikus gyakorlatok). Az első előadás a drámapedagógia, színházi nevelés és az alkalmazott színház terminológiai vizsgálatával foglalkozik a nemzetközi és hazai szakirodalom feldolgozásával. Az előadás feldolgozza a létező megközelítéseket és azok lehetséges alátámasztását, illetve a három fogalom eredetét. Emellett rövid kitekintést nyújt a releváns angol nyelvű fogalmak – theatre in education, educational theatre, dramapedagogy, applied drama, applied theatre – nemzetközi használatának jelenlegi helyzetéről. Végül a magyar és az angol fogalmak lehetséges viszonyrendjeinek áttekintése után javaslatot tesz egy egységes fogalmi viszony-meghatározásra. A második előadás a rítusok iskolai szerepét vizsgálja – fókuszálva az ünnepi műsorokra, amelyek esztétikai hatásuk mellett szerepet játszanak a közösséghez tartozás megerősítésében, s jelentős szocializációs formát képviselnek. Az előadás a terepkutatás módszereivel tárja fel a Fejér megyei középiskolákban található dokumentumok (pedagógiai programok, képanyagok stb.) felhasználásával, hogy az iskolák körében melyek azok az ünnepi alkalmak, amelyek lehetőséget teremtenek szimbolikus jelentéstartalmakat magukban hordozó közösségi cselekvésekre. Ennek keretében megállapítja, hogy az ünnepi műsoroknál legtöbbször a hagyományápolási szándék áll a középpontban, és az itt alkalmazott formák hozzájárulnak a közösségépítéshez. A harmadik előadás egy központi támogatással készülő projektnap fejlesztési tanulságait dolgozza fel, az állampolgári nevelés területén. Ennek keretében bemutatja a fejlesztés keretrendszerét és kontextusát, azokat a nemzetközi és hazai szándékokat és hatékony programokat, amelyek a demokráciára nevelés szempontjából korszerűnek és eredményesnek ítélték. Kiemeli a mintaprogramokból azokat a módszertani elemeket, amelyekben aktív cselekvésre, szerepjátékokra helyeződik a hangsúly. Ennek révén arra a megállapításra jut, hogy a döntően az indirekt tanulást előnyben részesítő, attitűdre irányuló gyakorlatok mind az érzelmi mind az értelmi intelligencia tekintetében eredményes fejlesztő hatással bírnak. A negyedik előadás a középiskolás drámaversenyek vizsgálatával foglalkozik. Ennek keretében a különböző versenyek feladattípusait, témáit, a választások arányait tekinti át, amelyekből következtetni lehet egyrészt a versenyzők érdeklődésére és annak változására, másrészt a felkészítő tanárok véleményére, harmadrészt a versenyszervezők célkitűzéseire is. A szövegelemzéses tartalmi vizsgálatot néhány interjú (feladatkészítők, tanárok, diákok) kívánja alátámasztani. A kvantitatív és kvalitatív megközelítésű hatásvizsgálat azt kívánja igazolni, hogy az elmúlt tíz évben a drámaversenyek mérhető szerepet játszottak a középiskolás korosztály kreativitásának fejlesztésében és tehetséggondozásában.

DRÁMAPEDAGÓGIA – SZÍNHÁZI NEVELÉS – ALKALMAZOTT SZÍNHÁZ – MI MICSODA?

VOJTEK ILDIKÓ

Pécsi Tudományegyetem BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola
vojtekildi@gmail.com

Kulcsszavak: drámapedagógia, színházi nevelés, alkalmazott színház, terminológia

Az előadás, illetve az azt megalapozó kutatás célja a három címben megjelölt fogalom viszonyának tisztázása a magyar szakmai és tudományos szóhasználatban. A kutatás elméleti, módszere dokumentumelemzés. Doktori disszertációmban a drámapedagógia és az empowerment kapcsolatát vizsgálom, és a kezdeti fogalmi tisztázáskor körvonalazódott bennem a drámapedagógia és színházi nevelés egymáshoz való viszonyának tisztázatlansága a magyar szóhasználatban. A színházi nevelés, a színházpedagógia és a színházi nevelési program fogalmak szakmai egyeztetése 2017-ben megtörtént, és a Cziboly Ádám és Bethlenfalvy Ádám kezdeményezésére indult folyamat végén a szakma képviselői konkrét terminológiai javaslatokat fogalmaztak meg a Színházi nevelési és színházpedagógiai kézikönyvben (Cziboly [szerk.], 2017). A kötetben a színházi nevelést mint pedagógiai célú alkalmazott színházat definiálja Golden Dániel. Ezzel szemben a színházi nevelés és a drámapedagógia kapcsolata mind a szakirodalomban, mind a szakmában máig tisztázatlan. A szakmában hallhatóak a rész-egész viszony mindkét irányát támogató hangok – vagyis hogy a drámapedagógia a színházi nevelés része, vagy éppen fordítva, illetve egy olyan elképzelés is felmerült, mi szerint a kettő már teljesen különvált. Kutató-somban a hazai szakirodalom tüzetes átvizsgálását követően bemutatom a létező megközelítéseket és azok lehetséges alátámasztását, illetve eredetét a három fogalom viszonya kapcsán. Emellett rövid kitekintést nyújtok a releváns angol nyelvű fogalmak – theatre in education, educational theatre, dramapedagogy, applied drama, applied theatre – nemzetközi használatának jelenlegi helyzetéről. Végül a magyar és az angol fogalmak lehetséges viszonyrendjeink áttekintése után javaslatot teszek egy egységes fogalmi viszony-meghatározásra a három vizsgált fogalom, a drámapedagógia, a színházi nevelés és az alkalmazott színház között.

AZ ÜNNEPI MŰSOROK MINT AZ ISKOLAI KÖZÖSSÉGEK RITUÁLÉI

KATONÁNÉ KUTAI ERIKA

Pécsi Tudományegyetem
kutaierika@gmail.com

Kulcsszavak: rituálé, iskolai ünnepély, szocializáció, közösségépítés, hagyományápolás

A rítusokkal foglalkozó kutatások a társadalomtudományok több területén is megjelennek. A rítusok kutatói közül Victor Turner és Arnold van Gennep a rituális folyamatot kutatták, Durkheim a vallási élet elemi formáit, a hazai kutatók közül Neulinger Ágnes a családi rítusokat, Kaposi József az érettségi rituálét, Mihály Ildikó pedig a diákélethez kapcsolódó rituálét vizsgálta. A rítusoknak megvan a maguk szerepe a közösségek életében, a közösségek tagjai a rítusokat gyakorolják is, viszont ezeknek a rítusoknak, rituális cselekedeteknek a jelentése, a közösségre és egyénre gyakorolt hatása már nem ismert a modern kor embere számára. Napjaink racionalizált világában ennek az lesz az eredménye, hogy ezek a rítusok megkopnak, s elvesztik funkciójukat, s a közösség tagjai csak kötelezően megtartandó eseményként élik meg azokat. Az iskolai rituálék megkopása, illetve hiánya az iskolai közösségek tagjai közötti kiegyensúlyozatlan kapcsolatokat is jelzi. Az iskolai rítusok hatásainak vizsgálata hozzájárulhat az iskolai közösségek belső kapcsolatainak feltárásához, illetve azok minőségének javításához. Az iskolai közösségek rítusai közül különösen fontos szerepet töltenek be az ünnepi műsorok, melyek esztétikai hatásuk mellett szerepet játszanak a közösséghez tartozás megerősítésében, s jelentős szocializációs formát képviselnek. Kutatási módszerül egyrészt a terepkutatást választottam, mert ezeket a rituális eseményeket a maguk természetes közegében lehet legjobban megérteni, s drámatanárként számos esetben magam is résztvevője, illetve szervezője is voltam különböző ünnepi műsoroknak. Másrészt vizsgálom a Fejér megyei középiskolák honlapjain található dokumentumokat (pedagógia programok, ünnepi műsorokról készült képanyag) abból a szempontból, hogy az iskolák körében melyek azok az ünnepi alkalmak, amelyek lehetőséget teremtenek szimbolikus jelentéstartalmakat magukban hordozó közösségi cselekvésekre. Eredményként elmondható, hogy a Fejér megyei középiskolák többségében fontos a hagyományápolás keretében az ünnepi műsorok megrendezése, viszont azok formálissá válása az iskolai közösségek tagjai közti formális kapcsolatokat tükrözi.

DEMOKRÁCIÁRA NEVELÉS DRÁMAJÁTÉKOKKAL

KAPOSI JÓZSEF – KORPICS ZSOLT

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Vitéz János Tanárképző Központ

kaposi.jozsef@ofi.hu

zsolt.korpics@gmail.com

Kulcsszavak: társadalmi szocializáció, szerepjátékok, együttműködés, felelősségvállalás

A modern társadalmakban a politikai jogok kiterjesztése tette lehetővé és szükségessé az öntudatos, tájékozott és felkészült közember, más néven állampolgár (citoyen) létrejöttét, aki nemcsak saját sorsának, de a közéletnek is aktív és felelős alakítója, ezért egyben a közjó elkötelezett szolgálója is. Így szinte minden modernnek nevezhető európai elvekre épülő oktatási rendszer elengedhetetlen tartozéka a jövő állampolgárainak felkészítése a közügyek felelős gyakorlására. Az állampolgárságra nevelés hozzájárul a nemzeti és állampolgári kompetenciák erősítéséhez, a modern nemzettudat, a nemzeti önismeret, a hazaszeretet, a szűkebb és tágabb történelmi, kulturális és vallási emlékek, hagyományok ápolásához. Elősegíti a nemzeti és európai vallási-kulturális örökség összekapcsolódását, a hazához és az Európához való tartozás tudatának erősítését. Támogatja a társadalmi problémák iránti nyitottság és a szociális érzékenység kialakítását, a demokratikus közéletben való tudatos és felelős részvételre való felkészülést. Az elmúlt évben az ún. Demokráciára nevelés projektnap központi fejlesztéshez kapcsolódóan kifejlesztésre kerültek olyan iskolai mintaprogramok, amelyek a diákok érdeklődésére és aktivitására támaszkodva próbálják a demokráciára nevelés iskolai gyakorlatát elősegíteni. Az iskola azért is „kiemelt terep”, mivel itt sajátíthatják el a diákok azokat a demokratikus formákat és érdekérvényesítési mintákat, melyeket a későbbiek során a tágabb környezetükben is alkalmazhatnak. A mintaprogramokban kiemelt szerepet kaptak azok a drámajáték-típusok, amelyek a szerepjátékokhoz kapcsolódnak, különféle szerepek megismerésére és megélésére adnak lehetőséget, együttműködésre épülnek és a döntési kompetenciákat erősítik. A programok fejlesztése során az iskolai kipróbálások tanulságai azt mutatják, hogy a döntően az indirekt tanulást előnyben részesítő, attitűdre irányuló gyakorlatok mind az érzelmi mind az értelmi intelligencia tekintetében eredményes fejlesztő hatással bírnak.

DRÁMAVERSENYEK A TEHETSÉGGONDOZÁSÉRT

ECK JÚLIA

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar Vitéz János
Tanárképző Központ
eckjuli@gmail.com

Kulcsszavak: drámaverseny, dráma OKTV, ODTV, tehetséggondozás

Az előadás a 2008-tól megrendezésre került Országos Dráma Tanulmányi Verseny (ODTV), amely a 9-10. évfolyamos diákok számára kínál versenyzési lehetőséget, illetve a 2010-től induló dráma OKTV verseny vizsgálatára épül, amely a 11-12. évfolyamok tehetséggondozását szolgálja. A kutatás kiterjed az adatelemzésre (pl.: Oktatási Hivatal honlapjának korábban közzétett információi) valamint saját korábbi kutatásaimra. Az előadás tartalmi megközelítésben is vizsgálja a két verseny három fordulójának feladattípusait, témáit, a választások arányait, amelyből következtethetünk egyrészt a versenyzők érdeklődésére és annak változására, másrészt a felkészítő tanárok véleményére, harmadrészt a versenyszervezők célkitűzéseire is. A szövegelemzéses tartalmi vizsgálat mellett néhány interjú elkészítése is segíti a hatáselemzés elkészítését, melyek a verseny alapítóival, feladatkészítőikkel, a versenybizottság tagjaival, felkészítő tanárokkal, ill. versenyzőkkel készültek. A kvantitatív és kvalitatív megközelítésű hatásvizsgálat azt igazolja, hogy az elmúlt tíz évben a drámaversenyek mérhető szerepet játszottak a középiskolás korosztály tehetséggondozásában. Az itt meghirdetésre kerülő feladatok, kérdések, olvasmányok a megcélzott korosztály érdeklődésére számot tartó, kihívást jelentő lehetőségek elé állították a diákokat, akik örömmel vettek részt a verseny eseményeiben annak ellenére is, hogy a versenyek díjazása minimális, és az OKTV eredménye drámából semmilyen többletpontot nem jelent a felvételi eljárásban. Mindezt feltehetően annak tudatában tették, hogy a versenyre való felkészülés és részvétel jelentős mértékben tudja segíteni kreativitásuk, szociális kompetenciáik fejlesztését, amely komoly transzfer-hatással bír a sikeres felsőfokú tanulmányok és a munka világában.

EGY BOLOGNAI TANÁRI MA SZAK ÉLETE ÉS HATÁSA A HALLGATÓK SZAKMAI KARRIERJÉRE

Szimpóziumvezető:

Bacsa-Bán Anetta
Dunaújvárosi Egyetem
anetta75@gmail.com

Opponens:

Héjj Andreas
Pécsi Tudományegyetem BTK
andreas.hejj@pte.hu

Előadások:

1. Bacsa-Bán Anetta – Cserné Adermann Gizella: Szakmai életutak egy tanári MA szak bevétele-vizsgálatának tapasztalatai alapján
2. Kocsis Mihály: Képzési eredmények a záróvizsgák tükrében
3. Szabó Imre: A tanulmányi teljesítmények befolyásolt értékelése az informatikai szak-képzésben
4. Ludikné Horváth Éva: A korai iskolaválasztás lemorzsolódásban betöltött szerepének vizsgálata egy szakgimnáziumban

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: bolognai típusú tanárképzés, tanári MA, bevéltés-vizsgálat, szakmai karrier, pedagógiai mérés-értékelés

A Bologna-rendszer szerinti tanárképzésben, amiben tanári diplomát osztott rendszerben, mester szakon lehetett szerezni, megjelent a képzési kínálatban egy olyan lehetőség, amit SPM-nek (speciális pedagógiai modulnak) hívtak, és lehetőséget adott a pedagógus diplomával rendelkezőknek arra, hogy az oktatás-nevelés egy-egy sajátos területére felkészülve szerezzenek mester szintű végzettséget. Ezt a típusú képzést általában aszerint indították az egyes felsőoktatási intézmények, hogy milyen igényeket prognosztizáltak, és mely területre volt megfelelő oktatói kompetenciájuk. A képzést akkreditáció után hirdethették meg az egyetemek, főiskolák. A továbbtanulásnak ez az útja azon felül, hogy speciális szakértelemmel gazdagította a szakra járókat, nagy lehetőséget jelentett olyan pedagógus diplomával rendelkezők számára is a mester szak elvégzésére, akiknek az alapképzésében nem volt egyenes folytatás (pl. tanító, szakoktató stb.) Szimpóziumunk célja, hogy egy ilyen típusú képzés életpályáját megjelenítsük, bemutassuk, hogy milyen okok és indokok hatására született meg a képzés, hallgatóink rekrutációs bázisát feltárjuk, kövessük őket a képzésük hasznosulásában és hasznosításában és vonjuk mérlegre a tekintetben, hogy a képzésben résztvevő és az azt sikeresen teljesítő mintegy 150 hallgató életpályájához milyen hozzájárulást adott e képzés. A szimpózium 4 előadásában ezt az ívet mutatjuk be. Az első előadásban a képzést az indító szempontjából elemezzük, milyen hallgatói bázisra építettünk, hallgatóink pályakövetése kapcsán pedig bemutatjuk, hogy mit jelent egy ilyen tudásbázis a hétköznapi gyakorlatban és a tanári életpálya modell szempontjából. A második előadásban külső szakmai nézőpont alapján elemezzük képzésünket, arra fókuszálva, hogy a szakdolgozatokat/portfóliókat bíráló szakember hogyan látta nemcsak hallgatóinkat, hanem a képzés tartalmát, eredményességét, egészét, s mint záróvizsgáztató elnökünk hogyan is értékelte az intézmény és benne a hallgatók teljesítményét. A szimpózium második felében azoknak a volt hallgatóknak az előadása következik, akik szakmai pályájuk fontos állomásának tekintették képzésünket és doktori iskolákban tanultak tovább, megőrizvén, továbbvívén szakmai kvalifikációjuk tematikáját, tartalmát is, hiszen doktori értekezésük, kutatásaik az intézményünkben szerzett témákon és ismereteken alapulnak. A harmadik előadásunkban ismertett kutatás a tanulói teljesítmények értékelésének szubjektivitását vizsgálja, speciális terepen az informatikai szakképzésben. A vizsgálat mind kvalitatív, mind kvantitatív vizsgálati módszereket használ a téma részletes feltárására. A szimpózium befejező előadásának témája szakköznevelési tanulók lemorzsolódásának vizsgálata, szakválasztásuk lemorzsolódásra gyakorolt hatásainak kutatása, s ennek mérési metodikájának kimunkálása. A szimpózium a tanári MA szakunk teljes életpályáját adja ezáltal, hiszen a szakon folytatott tudományos munka megalapozásától annak továbbviteléig ad áttekintést.

SZAKMAI ÉLETUTAK EGY TANÁRI MA SZAK BEVÁLÁSVIZSGÁLATÁNAK TAPASZTALATAI ALAPJÁN

BACSA-BÁN ANETTA – CSERNÉ ADERMANN GIZELLA

Dunaújvárosi Egyetem
anetta75@gmail.com
Pécsi Tudományegyetem BTK
cserneadermann@gmail.com

Kulcsszavak: bevéálásvizsgálat, hallgatókövetés, tanári MA

A tanárképzés a Bologna-rendszerű képzési struktúrában osztott képzésként jelent meg, ahol az alapképzésre építve lehetett mester szinten diplomát szerezni (Kozma, 2009; Nagy, 2009). A rendszer a szakpáros képzést részesítette előnyben, de lehetőséget adott a pedagógus diplomával rendelkezők számára, hogy speciális oktatási-nevelési feladatokra felkészülve szerezzenek MA szintű végzettséget, ilyen volt például az andragógus tanár, a tantervfejlesztő tanár, vagy a pedagógiai mérés-értékelés tanára. (15/2006 OM rendelet; Sooósné Faragó, 2010; Radnóti – Király, 2012.) Szimpóziumunk egy felsőoktatási intézmény ilyen típusú képzésének rövid történetét, és az ott végzett hallgatók elsajátított tudásának a szerepét vizsgálja az életpályájuk során. Célunk nem pusztán a pályakövetés, hanem a hallgatók személyes életútjának nyomon követése is tanulmányaik hasznosulása szempontjából- Ennek nyomán alakítottuk mi is vizsgálatunkat, amelyben egy, a bolognai rendszerű speciális pedagógiai feladatra felkészítő mester-szak végzettjeit, azok szakmai elő- és leginkább utóéletét vizsgáltuk meg. Vizsgálatunk során alapsokaságunk (N=143 fő) (mintavétel nélküli) teljes megkeresését terveztük, mely a 2012-2017 közötti időszak, a szak szempontjából a teljes képzési idő valamennyi végzett hallgatójára irányult. A kutatás a képzőintézmény adatbázisán alapulva, online önkitöltős kérdőív alkalmazásával történt 2019 tavaszán. Célunk az volt, hogy feltárjuk az ezen a képzésen végzett hallgatóink szakemberré válásának néhány jelentős állomását ezen a speciális pedagógiai feladatra felkészítő területen, elégedettségüket a képzéssel és az intézménnyel, valamint a választott pályával. Felmérésünk során feltételeztük, hogy általános elégedettségüknek adnak hangot az egyetem képzésével kapcsolatban, és véleményeikben kifejeződik, hogy a képzés során maximálisan felkészültek a szakma gyakorlására. Hipotézisként állítottuk azt is, hogy elhivatottságuk pályájuk iránt a diplomaszerezés után fokozódott, vagy legalább is változatlan maradt. Vizsgáltuk azt is, hogy pedagógus életpályájukat mennyiben befolyásolta az új diploma. A vizsgálatunk legfontosabb konklúziójaként elmondhatjuk, hogy volt hallgatóink megszerzett tudása több területen hasznosul: sokan maradtak a pályán és jól hasznosították az ismereteket, kapnak az új végzettségükkel kapcsolatos szakmai feladatot, szükségesnek tartják azokat a szakmai kompetenciákat, amelyeket pedagógus pályájukhoz az MA képzés hozzatett. Többen szakmai pályájukon előreléptek vele, nem az életpályamodellben vagy nemcsak abban, hanem szakértőként, projektek résztvevőjeként, felkért szakmai feladatok ellátójaként. A mester fokozatnak megfelelő, és elvart magasabb (bér)kategóriába lépés többeknek nem sikerült, mivel a döntéshozók úgy ítélték meg, hogy nincs szükségük ilyen kompetenciára. Összességében képzésünk eredményességéről mérleget vontunk, hallgatóink bevéálásáról színes és a pedagógus-képzés számára jól hasznosítható ismereteket szereztünk.

KÉPZÉSI EREDMÉNYEK A ZÁRÓVIZSGÁK TÜKRÉBEN

KOCSIS MIHÁLY

Pécsi Tudományegyetem BTK
kocsismihaly46@gmail.com

Kulcsszavak: tanárképzés, pedagógiai mérés, pedagógiai értékelés, szakdolgozat, portfólió

Magyarország 1968-ban csatlakozott az IEA (International Association for the Evaluation of Educational Achievement) vizsgálati irányaihoz, amelynek eredményeként a hazai pedagógiai közgondolkodásban lassan teret nyert, majd egyre inkább elfogadottá vált az iskolai tudás rendszerszintű mérésével és értékelésével kapcsolatos – folyamatosan fejlődő és megbízhatóbbá váló – eljárásrendszerek alkalmazása, illetve a tapasztalatok tanulási folyamatokat korrigáló felhasználása. Az 1970-ben lebonyolított első olvasásértékelési vizsgálat óta nagyon sok hazai és nemzetközi mérési programba (monitor-vizsgálatok, országos kompetenciavizsgálatok, PIRLS, PISA, TIMSS) kapcsolódott be a köznevelési intézmény-hálózat, és ezek eredményeként hatalmas tudásbázis halmozódott fel a tanulók adekvát iskolai teljesítményeire. Az adatok elemzése, az eredmények rendszerszintű értékelése minden vizsgálat után lezajlott, a tapasztalatoknak az egyes tanulási folyamatokra vonatkozó transzformációja, adaptálása viszont rendre elmaradt. A vizsgálat tárgyát képező intézmény e transzformációs folyamatok iskolai – vagy az egyes tanulóira vonatkozó – érvényesülését szándékozott segíteni azzal, hogy elindította egy, speciális pedagógiai feladatra felkészítő mester szak képzési programját. A jelen korreferátum – a szimpózium más előadásait kiegészítve – kizárólag az említett szak záróvizsgáinak elemzésére fókuszál. Ebben a folyamatban a 2011 és 2017 között lebonyolított záróvizsgák összesen 145 portfólióját és 68 szakdolgozatát elemzi formai és tartalmi szempontok alapján (a képzésbe főiskolai végzettséggel bekapcsolódók – a diploma „szintemelkedése” miatt – szakdolgozat írására is kötelezettek voltak). A tartalmi szempontok elsősorban a témaválasztásra, a jelöltek problémaérzékenységére, kutatói attitűdjére, autonómiájára, az elemzés mélységére, az érvényességi kör kijelölésére, az eredmények adaptációjára irányulnak. Az így összeállított tapasztalati bázist kiegészíti a záróvizsgák jegyzőkönyveinek, illetve a vizsgaelnöki kérdőíveknek a tartalmi elemzése, amely végül elégséges alapul szolgál a képzés tartalmának és eredményességének retrospektív összegzéséhez.

A TANULMÁNYI TELJESÍTMÉNYEK BEFOLYÁSOLT ÉRTÉKELÉSE AZ INFORMATIKAI SZAKKÉPZÉSSEN

SZABÓ IMRE

Pécsi Tudományegyetem BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola
szaboimre.szi@freemail.hu

Kulcsszavak: Pedagógiai értékelés, tanulói teljesítmény, szubjektivitás, befolyásolás

Az oktatási-nevelési folyamat alapvető és nem nélkülözhető tevékenysége a tudásátadás eredményének és eredményességének meghatározása (Gyökös – Szemerszki, 2014; Csapó, 2002; Creemers – Kyriakides, 2008), ami a folyamat tényezőire vonatkozó releváns paraméterek mérésével a folyamat pillanatnyi állapotának vizsgálatán keresztül segíti a folyamatban részt vevők eredményességének és hatékonyságának a meghatározását. Rontja az értékelés pontosságát az értékelőre ható összes olyan befolyásolási kísérlet, ami a szakmailag indokolttól eltérő értékelési döntés meghozására próbálja rábírnival a tanárt a tanulók egy részének értékelésekor (Zrinszky, 2002). Az okok között megjelenik az előítélet (Gordon Győri, 2017; Allport, 1999) vagy éppen még az előítélet látszanak is a kerülése, valamint az oktatási rendszer elvárásainak megfelelés kényszere (Fitz-Gibbon, 1996). A befolyásolt értékelés, mint a rejtett tanterv (Nagy és Veszprémi, 2018; Pusztai, 2002) megjelenési formája, negatív hatással lehet a tanulóra (Kőrössy, 2002), tanult tehetetlenség kialakulásához vezethet (Szabó, 2017; Peterson – Maier – Seligman, 1993), ami hátrányosan hathat a tanuló további életútjára. Ezeknek a jelenségkörnek, tehát a tanulói teljesítmények szándékosan szubjektív értékelésére és minősítésére irányuló külső hatások fajtáinak, okainak és mértékének feltárására irányul a kutatás az állami fenntartású hazai szakköznevelési intézményekben folyó informatikai szakképzésben. A vizsgálat célcsoportja a hazai középfokú képzésben dolgozó, informatikai tárgya(ka)t tanító tanárok az egész országban (populáció: 1115 fő). A vizsgált időszak: a 2016-17. és 2017-18. tanév. Az online kérdőíves (N=37) és részben strukturált interjú (N=7) adatfelvétel adatainak kvantitatív és kvalitatív elemzése nyomán megállapítható, hogy a vizsgált időszakban a csökkenő tanulólétszámú iskolákban gyakoribbak a tanulók tanulmányi teljesítményének minősítését befolyásolni próbáló kísérletek, továbbá a mentori programban (Útravaló Ösztöndíj Program, AJKSZP) részt vevő és/vagy roma tanuló(k) pozitívabb értékelését célzó befolyásolni kísérletek gyakoribbak, mint a többi tanuló pozitívabb értékelését célzó befolyásolási kísérletek.

A KORAI ISKOLAVÁLASZTÁS LEMORZSOLÓDÁSBAN BETÖLTÖTT SZEREPÉNEK VIZSGÁLATA EGY SZAKGIMNÁZIUMBAN

LUDIKNÉ HORVÁTH ÉVA

Pécsi Tudományegyetem BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola
ludik@chello.hu

Kulcsszavak: korai iskolaválasztás, lemorzsolódás, mérőrendszer

A lemorzsolódás évtizedek óta központi szerepet tölt be az oktatásszociológiai és a hivatalos oktatásügyi szakirodalomban (Benczúr, 2018). Sokan sokféleképpen (Mártonfi, 2014; Fehérvári, 2015) használják e fogalmat, és jelentése kontextustól függően változik. Jelenleg leginkább a korai iskolaelhagyás, illetve végzettség nélküli iskolaelhagyás szinonimájaként használatos. Mivel a foglalkoztathatósági adatok (Nahalka, 2009) szoros összefüggést mutatnak az érintett potenciális munkavállalók iskolai végzettségének szintjével, a megszerzett képesítésekkel, már régóta folynak vizsgálatok hazánkban (Ercsei, 2015; Fehérvári, 2008), és más országokban (Imre, 2014) is az iskolai lemorzsolódással kapcsolatban. A hazai kutatások szerint a lemorzsolódás leginkább a szakképzésben tanulókat érinti, és (a vizsgálatok idején még) szakközépiskolai képzésben ugyanúgy jelen van, mint a szakiskolaiban. Szintén hazai kutatások alapján (Fehérvári, 2015) mondható, hogy a lemorzsolódó fiatalok legfontosabb egyéni és családi jellemzői között az iskolai kudarcok (rossz bizonyítvány, bukás stb.), hiányzás, motivációhiány mellett a pályaválasztási kényszer (nem szakiskolaiba jelentkezett vagy más szakmát szeretett volna tanulni) is megtalálható. Mind a korábbi, mind a most folyó vizsgálatok a lemorzsolódással kapcsolatban a tudásbeli hiányosságokat, a tanulmányi eredményeket, a hiányzást, illetve a szociális háttérrel vizsgálják. Felmerül azonban a kérdés: vajon hány olyan tanuló van, akik a téves pályaválasztás miatt váltanak, akiknél ebből ered a motiváció hiánya és a rossz tanulmányi eredmény? Mekkora az ő arányuk a rossz tanulmányi eredmény miatt lemorzsolódók között? Mi volt a téves választás oka? Szülői hatás, tanulói bizonytalanság, korábbi tanulmányi eredmények? Mikor következik be ez a lemorzsolódás? Mikorra ismeri fel a tanuló a szakmája iránti érdektelenségét? Kutatásom célja a korai szakmaválasztás lemorzsolódásban betöltött szerepének feltárása, ennek megvalósításához mérőrendszer kidolgozása, annak validálása, és bevezetésének vizsgálata szakgimnázium 9. évfolyamán. Az előadás bemutatja az első 9-es évfolyamnál használt kérdőívet, a mérés tapasztalatait, összevetését a kontrollmérés eredményeivel és az adott évfolyam lemorzsolódási tapasztalataival.

FILOZÓFIA ÉS PEDAGÓGIA – ADALÉKOK A MAGYAR NEVELÉSFILÓZÓFIA TÖRTÉNETÉHEZ

Szimpóziumvezető:

Schwendtner Tibor

Eszterházy Károly Egyetem Filozófia Tanszék

schwendtner.tibor@gmail.com

Opponens:

Ambrusné Kéri Katalin

Pécsi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

keri.katalin@pte.hu

Előadások:

1. Ugrai János: A lánc megszakadása. A filozófia távolodásának kezdetei az iskolától
2. Virág Irén: Nevelési ideák a filantropinumokban
3. Schwendtner Tibor: Filozófia és tudományos pedagógia. Prohászka Lajos kultúrpedagógiája
4. Loboczky János: Filozófia és pedagógia Karácsony Sándor munkásságában
5. Sárkány Péter: A magyar nevelésfilozófia útjai

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: nevelésfilozófia, kultúrpedagógia, felvilágosodás, filantropizmus, egzisztenciafilozófia

A szimpózium előadói a magyar neveléstudomány és a filozófia néhány fontos kapcsolódási pontját próbálják feltárni és bemutatni. Két előadás a 18-19. század időszakába vezet bennünket. Ugrai János azt vizsgálja, hogy a tömeges iskolázás praktikus szempontjainak érvényesítése következtében miként szorult vissza a filozófia a közoktatásban a 18. század közepétől a 19. század közepéig, illetve hogy e folyamat hogyan gyakorolt hatást a filozófia és a neveléstudomány kötelékeinek meglazulására a későbbiekben. Virág Irén a filantropizmus eszmei gyökereit vizsgálja, különösen Johann Bernhardt Basedow, Christian Heinrich Wolke, Joachim Heinrich Campe, valamint Christian Gotthilf Salzmann nevelési elképzeléseit mutatja be – a magyarországi hatásokkal összefüggésben. Loboczky János és Schwendtner Tibor előadásai két, a 20. század első felében tevékenykedő pedagógiai gondolkodó munkásságát mutatják be. Loboczky Karácsony Sándor nevelésfilozófiai elképzeléseit értelmezi olyan – Karácsony által alkalmazott – kulcsfogalmak segítségével, mint társaslélektan, magyar észjárás, mellérendeléses viszony, magyar világnézet. Schwendtner azt próbálja megmutatni, hogy Prohászka Lajos miként értelmezte az első világháború után kialakult szellemi szituációt, s miért gondolta, hogy a szerinte mély válságra a – filozófiailag megalapozott – kultúrpedagógia adhat választ. Sárkány Péter előadásában azt vizsgálja, hogy a rendszerváltást megelőző és az azt követő időszak értelmezései után, hogyan lehet megközelíteni a filozófia és a pedagógia viszonyát, s egyáltalán milyen értelemben beszélhetünk ma nevelésfilozófiáról.

A kutatás az EFOP-3.6.1-16-2016-00001 „Kutatási kapacitások és szolgáltatások komplex fejlesztése az Eszterházy Károly Egyetemen” című projekt keretében valósul meg.

A LÁNC MEGSZAKADÁSA. A FILOZÓFIA TÁVOLODÁSÁNAK KEZDETEI AZ ISKOLÁTÓL

UGRAI JÁNOS

Eszterházy Károly Egyetem Neveléstudományi Intézet
ugrai.janos@uni-esztehazy.hu

Kulcsszavak: neveléstörténet, felvilágosodás, filozófiaoktatás

A felvilágosodás idejét egyaránt tekinti a pedagógia és a filozófia is a saját századának. Miközben első pillantásra, elvileg a két terület közötti hagyományos szövetség további erősítésére is lehetőség nyílt volna, valójában a nevelés történetén végighúzódó, évezredek tradíció lassú felbomlásának kezdeteit rögzíthetjük: ahhoz, hogy a pedagógiai felvilágosodás elérje egyik emi-nens célját, a nép felvilágosítását, a tömegek iskolába ültetését, mind többet fel kellett adnia a dominánsan (csaknem kizárólag) a teológiára és filozófiára alapozott, holisztikus jellegű iskolai tartalomból. A nép műveltségi szintjéhez igazodó új oktatási kánon, az iskolai oktatásban ma-guknak helyet követelő szaktudományok gyarapodó száma, az oktatás irányításának jogát ma-gának igénylő állam, s a tömeges iskolázás rendezett mederben való tartásának praktikus szem-pontjai mind-mind abba az irányba mutattak, amely a korábbi humán orientációjú tananyag drasztikus átalakulásához, s a korábban domináns tananyagtartalmak és diszciplínák háttérbe szorulásához vezetett. Az előadás célja kettős. Előbb e háttérbe szorulás első nagy hullámának, a 18. század közepétől a 19. század közepéig lejátszódó első fázisnak a főbb állomásait tekin-tem át. Majd pedig néhány tantervi csomópontot kiválasztva a tantervi arányok változásait igyekszem számszerűsíteni magyar és európai példákon keresztül. Végül amellet érvelek, hogy mindez annak ellenére gyakorolt döntő jelentőségű hatást a filozófia és a neveléstudomány kö-telégeinek meglazulására, hogy a 19. század közepéig (végéig) magától értetődő volt, miszerint a meghatározó pedagógiai – oktatási változásokat alapos filozófiai műveltségű szakemberek indukálták és vezényelték le.

A kutatás az EFOP-3.6.1-16-2016-00001 „Kutatási kapacitások és szolgáltatások komplex fejlesztése az Eszterházy Károly Egyetemen” című projekt keretében valósul meg.

NEVELÉSI IDEÁK A FILANTROPINUMOKBAN

VIRÁG IRÉN

Eszterházy Károly Egyetem Neveléstudományi Intézet
virag.iren@uni-esztehaszy.hu

Kulcsszavak: neveléstörténet, filantropizmus, nevelés, oktatás

Az előadás célja a németországi filantropinumokban folyó nevelés és oktatás bemutatása. A téma a filantropizmus magyarországi recepciójára irányuló kutatás része, mely során elsőként a filantropizmus németországi megjelenését kutattuk (Overhoff, 2004), majd néhány kiválasztott képviselőjének pedagógiai tevékenységére fókuszáltunk (Basedow – Salzman, Campe,). Ezt követően jutottunk el a bentlakásos nevelőintézetek, a filantropinumok vizsgálatához. Németországban a 18. század utolsó éveiben több bentlakásos intézet alakult, melyek működését a filantropizmus pedagógiai elvei határozták meg. Az intézetekben a gyakorlatiasság, az új módszertani megoldások, az életközelség jellemezte az oktatást és a nevelést. Basedow 1774-ben alapított dessauai intézete 1793-ban megszűnt ugyan, de mintájára több filantropinum is létrejött az országban (Schmitt, 2007), ezek között a legjelentősebbek Marchlins, Colmar, Dessau, Heidesheim, Hamburg és Schnepfenthal (Friedrich, 2008). Az előadás a két legnépszerűbb intézet (Dessau, Schnepfenthal) tanárai közül Johann Bernhardt Basedow, Christian Heinrich Wolke, Joachim Heinrich Campe, valamint Christian Gotthilf Salzman nevelési elképzeléseit mutatja be. A filantropizmus Németországban új alapokra helyezte a tanítás tartalmát és módszereit, a megerősödő polgári réteg szükségleteit figyelembe véve. Nevelési törekvése, még ha Dessauban nem is tudott gyökeret verni, a tanítási tanulási folyamat újfajta megközelítésével, a gyermek középpontba állításával, gyakorlatorientáltságával, a testi nevelés kiemelt kezelésével, az életvezetéshez szükséges gyakorlati ismeretekkel, a természetközelség megvalósításával, a szemléltetésen alapuló módszerekkel és a mindennapi életben hasznosítható tudás átadására való törekvéssel kétségtelenül a korabeli iskolarendszer reformjaként értelmezhető.

A kutatás az EFOP-3.6.1-16-2016-00001 „Kutatási kapacitások és szolgáltatások komplex fejlesztése az Eszterházy Károly Egyetemen” című projekt keretében valósul meg.

FILOZÓFIA ÉS TUDOMÁNYOS PEDAGÓGIA. PROHÁSZKA LAJOS KULTÚRPEDAGÓGIÁJA

SCHWENDTNER TIBOR

Eszterházy Károly Egyetem Filozófia Tanszék
schwendtner.tibor@gmail.com

Kulcsszavak: kultúrpedagógia, műveltség, kultúra, válság

Prohászka Lajos a 20. század első felének egyik legműveltebb és legnagyobb hatású nevelésfilozófusa, pedagógiai gondolkodója. Megdöbbentően alaposan és naprakészen ismerte a kor nemzetközi pedagógiai és filozófiai gondolkodását, mindenekelőtt a német pedagógiai gondolkodók írásait. Prohászka a húszas-harmincas éveket – sok más kortárs gondolkodóhoz hasonlóan – válságosnak érzékelte, s döntő volt számára, hogy milyen választ adhat a filozófia és elsősorban a pedagógia erre a válságra. A válság fő jegyeit Prohászka a következőkben látta: a haladásba vetett hit elvesztése, a társadalom eltömegesedése, felelőtlenség növekedése, hedonisztikus és utilitárius értékek előtérbe kerülése, industrializmus elterjedése, a szinkretizmus hódítása. E válságjelenségekre válaszul dolgozta ki Prohászka a többek között Wilhelm von Humboldtra, Diltheyre, Sprangerre támaszkodó kultúrpedagógiáját. Az előadás célja Prohászka kultúrpedagógiájának elemzése, továbbá annak megmutatása, hogy miért gondolta Prohászka, hogy „a tudományos pedagógia csak filozófiai lehet. [...] a pedagógia, mint tudomány nemcsak végső, egyetemes elveit, de szisztematikáját is a filozófiától nyeri s csak ennek keretén belül fejleszthető ki.”

A kutatás az EFOP-3.6.1-16-2016-00001 „Kutatási kapacitások és szolgáltatások komplex fejlesztése az Eszterházy Károly Egyetemen” című projekt keretében valósul meg.

FILOZÓFIA ÉS PEDAGÓGIA KARÁCSONY SÁNDOR MUNKÁSSÁGÁBAN

LOBOCZKY JÁNOS

Eszterházy Károly Egyetem Filozófia Tanszék
loboczky.janos@uni-esztehaszy.hu

Kulcsszavak: nevelésfilozófia, társaslélektan, magyar észjárás, mellérendeléses viszony, magyar világnézet

Az előadás Karácsony Sándor sokfelé elágazó írásaiban azt vizsgálja, hogy miként kapcsolódik össze nevelés, pedagógia és filozófia. Alapvetően abból a nézőpontból indulok ki, hogy nála nincs külön neveléstudományi és/vagy filozófiai szemléletmód, hanem egy viszonylag koherens nevelésfilozófiáról beszélhetünk, azzal együtt, hogy ő maga nem is hangsúlyozza ezt a kifejezést. Számára a pedagógia döntően a nevelés folyamatában gyakorlatilag megvalósítandó feladatokat szolgálja, s ennek jegyében születnek meg elméleti írásai is. Ugyan a szakirodalomban olyan meghatározással is találkozhatunk, hogy Karácsony Sándor filozófus (Lendvai L. Ferenc: Egy magyar filozófus: Karácsony Sándor. Akadémiai, Bp. 1993.), megítélésem szerint ez egyoldalú „besorolás” lenne. Előadásomban egyrészt megpróbálom tisztázni a nevelésfilozófia jelentését különös tekintettel Karácsony Sándor írásaira, majd pedig olyan, általa használt kifejezések jelentéstartalmát vizsgálom, mint a társaslélektan, magyar észjárás, mellérendeléses viszony, magyar világnézet. Ezeknek az összefüggéseit elsősorban Karácsony következő művei alapján járom körül: A magyar világnézet (világnézeti nevelés); Magyar nyelvtan társaslélektan alapon; A magyar észjárás; Demokrácia és pedagógia, Közvélemény és nevelés, Demokrácia és pedagógia.

A kutatás az EFOP-3.6.1-16-2016-00001 „Kutatási kapacitások és szolgáltatások komplex fejlesztése az Eszterházy Károly Egyetemen” című projekt keretében valósul meg.

A MAGYAR NEVELÉSFILOZÓFIA ÚTJAI

SÁRKÁNY PÉTER

Eszterházy Károly Egyetem Társadalomtudományi Intézet
sarkany.peter@uni-esztehaszy.hu

Kulcsszavak: filozófia, pedagógia, nevelésfilozófia, „polgári pedagógia”, marxizmus, „pluralista nevelésfilozófia”, posztmodern, fenomenológia, egzisztenciafilozófia

Előadásom a nevelésfilozófia fogalmát és művelésnek lehetőségeit elemzi. Mindenekelőtt azt a kérdést feszegeti, hogy a rendszerváltást megelőző és az azt követő időszak értelmezései után, hogyan lehet megközelíteni a filozófia és a pedagógia viszonyát, s egyáltalán milyen értelemben beszélhetünk ma nevelésfilozófiáról. A gondolatmenet a magyar nevelésfilozófia rendszerváltás előtti jellemzőiből indul ki. Fontos tisztázni, hogy ebben az időszakban a „polgári pedagógia” irányzatait erősen kritizáló és egy marxista nevelélméletet kidolgozni szándékozó nevelésfilozófia milyen filozófiafogalomra hivatkozott. Ezt követően a rendszerváltást követő át- és újraértelmezések sajátosságainak a körvonalazására teszek kísérletet, különös tekintettel az adott időszakban érvényesített filozófia- és társadalom-felfogásra. Az előadás harmadik pontja általános értelemben veszi górcső alá a filozófia és a pedagógia viszonyát és ennek alapján megpróbálja a nevelésfilozófia művelésének lehetőségeit tipologizálni. Végül ennek a nyers tipológiának a segítségével arra a konkrét kérdésre keresem a választ, hogy a ma meghatározó filozófiai irányzatok milyen erőforrást biztosítanak a nevelésfilozófiai reflexiót igénybe vevő neveléstudományi és/vagy oktatástudományi elméletalkotásnak.

A kutatás az EFOP-3.6.1-16-2016-00001 „Kutatási kapacitások és szolgáltatások komplex fejlesztése az Eszterházy Károly Egyetemen” című projekt keretében valósul meg.

**„HAJTÁS SARJAD GYÖKERÉBŐL” –
ÉRTÉKŐRZÉS ÉS ÉRTÉKTEREMTÉS A PEDAGÓGIAI INNOVÁCIÓK
KONTEXTUSÁBAN A 60 ÉVES SOPRONI FELSŐFOKÚ ÓVÓNŐKÉPZÉS JUBILEUMÁN**

Szimpóziumvezető:

Kissné Zsámboki Réka
Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar
kissne.zsamboki.reka@uni-sopron.hu

Opponens:

Ambrusné Kéri Katalin
Pécsi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet
keri.katalin@pte.hu

Előadások:

1. Patyi Gábor: Innovatív reformjavaslat 1956-ból: két soproni pedagógus tervezete a felsőfokú „Nevelőképző Akadémia” tárgyában
2. Kissné Zsámboki Réka: Siker, élmény, innováció 30 év tükrében – Tevékenységközpontúság és életközeli aktív tanulás a soproni óvodapedagógus-képzésben
3. Molnár Katalin: Mese a fákról – és az emberi igényekről, avagy Nevelj Földet védelmező Embert!
4. Kitzinger Arianna: „Once I caught a fish alive...” – Innováció a korai nyelvfejlesztésben a Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Karán
5. Varga László: A gyermeki idegrendszerről alkotott elméletek pedagógiai beágyazottságának paradigmaticus változásai

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: soproni óvóképzés, felsőfokúvá válás, hagyományok, értékörzés, paradigmaváltás

Az 1956-os forradalom leverését követő vészterhes időkben született meg a tanító- és óvóképző intézetek felsőfokúvá alakulásának törvénye, melynek következtében Szarvas és Kecskemét mellett, a Dunántúlon egyedülként, 1959 szeptemberben nyitotta meg kapuit Sopron régi-új oktatási intézménye, az Óvónőképző Intézet. Hatvan esztendővel később, 2019-ben együtt ünnepelehetjük tehát az 1899-ben indult és idén 120 éves soproni óvóképzést, valamint a múlt század derekán felsőfokúvá vált képzést. Az ünnep előtt tisztelgő szimpóziumunk a soproni képzőt jellemző folytonosság és megújulás dimenziójában több kiemelt és innovatív területre fókuszál. A pedagógiatörténet vonatkozásában bemutatjuk azon kiemelkedő soproni pedagógusok, Kelényi Ferenc és Major László „nevelőképző akadémiák” felállításával kapcsolatos javaslatait, amelyek később, az 1957-es kormányzati reformkoncepcióban is meghallgatásra találtak. Az ötvenes éveket követően, az 1980-as évek közepétől felerősödő polgári demokratikus és oktatáspolitikai változások sodrában bontakoztak ki – többek között Sopronban is - azon felsőoktatási műhelyek és alternatív óvodai életmódszervezések, melyek a gyermeki személyiség harmonikus kibontakoztatását, a tevékenység- és élményközpontú, életközeli óvodai nevelést helyezték előtérbe. A változás szele a főiskolai szintre emelt óvodapedagógus-képzésben és a jelenlegi felsőoktatási gyakorlatban is jelen lévő sikeres oktatási-képzési innovációkat hozott, melyek javarészt az „aktív tanulás” paradigmája köré gyűjthetők. Ide sorolhatók többek között az 1990-es években megvalósuló Freinet-szellemű pedagógus továbbképzések és a mai gyakorlatban meghonosodó kooperatív és reflektív technikák, valamint a 2000. évtől felerősödő koragyermekkorai idegennyelv-elsajátítás elméleti, módszertani és gyakorlati innovációi a 2006-ban elinduló Angol nyelv az óvodában specializáció vonatkozásában. Az elmúlt hatvan évre visszatekintve rendkívül nagyívű változásokat hozott a környezettudatosságra és a fenntarthatóságra fókuszáló mozgalom és a világszerte kibontakozó holisztikus szemléletváltás, amelynek legújabb eredményei a kisgyermek nevelésével foglalkozó pedagógusjelöltek képzésében is kiemelt hangsúlyokkal, megújuló módszertani megalapozottsággal kapnak helyet napjainkban is. A neveléstudomány interdiszciplináris jellegét erősítő törekvések 2017-ben a soproni pedagógiai karon - gyermekneurológusok, neveléstudományi kutatók, pszichológusok és gyakorló pedagógusok bevonásával - megalakult neuropedagógiai kutatócsoport tevékenységében artikulálódtak. Céljuk, hogy a kisgyermekkorról folytatott hazai és nemzetközi tudományos diskurzusok és innovációk birtokában válaszokat keressenek a legújabb kisgyermekkorai neurológiai kutatási eredmények pedagógiai hasznosításának lehetőségeire. Jelen történeti szimpózium nem csupán emlékezés és tisztelgés az elődök előtt, hanem tanúságtétel arról is, hogy az évtizedek hosszú során kivívott eredmények örököseiként hitünkkel, tudásunkkal és tenni akarásunkkal őrizzük és tovább gazdagítjuk a ránk hagyományozott értékeket, melyek a múlt század oktatáspolitikai, társadalmi és kulturális befolyásoltságának nyomait magukon hordozva, hajtást hozó gyökerekként napjainkban is jelen vannak a jogutód Benedek Elek Pedagógiai Kar oktatóinak tudományos-szakmai munkásságában.

INNOVATÍV REFORMJAVASLAT 1956-BÓL: KÉT SOPRONI PEDAGÓGUS TERVEZETE A FELSŐFOKÚ „NEVELŐKÉPZŐ AKADÉMIA” TÁRGYÁBAN

PATYI GÁBOR

Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar
patyi.gabor@uni-sopron.hu

Kulcsszavak: innováció, reformjavaslat, Sopron, óvóképzés

1959 szeptemberében, hatvan évvel ezelőtt az országban három helyen indult meg a felsőfokú óvónőképzés. A három város közül az egyik Sopron volt (Kecskemét és Szarvas mellett), a Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kara ma is a hazai óvónőképzés egyik meghatározó bázisa. A kormány 1956-ban kezdte meg a tanító- és óvóképzés felsőfokúvá tételét célzó reformok előkészítését. Ez nem előzmények nélkül történt: Már az 1930-as években, később pedig a második világháborút követően felmerült a képzés felsőfokúvá fejlesztésének gondolata. Első körben a gyakorló pedagógusoktól kértek reformjavaslatokat. Két soproni pedagógus, Kelényi Ferenc tanulmányi felügyelő és Major László általános iskolai tanár (később mindketten a soproni felsőfokú óvónőképző oktatói) 1956. augusztus 7-én küldtek be egy részletes tervezetet az Oktatási Minisztérium Tanítóképzős Osztályának, „nevelőképző akadémiák” szervezése tárgyában. A tervezet az 1957-ben közzétett központi reformterv közvetlen előzményének tekinthető. Előadásunk célja egyrészt a soproni felsőfokú óvónőképzés történeti előzményeinek ismertetése, másrészt a két soproni pedagógus reformjavaslatának vizsgálata, tartalmának feltárása, és összevetése a kormány 1957-ben közzétett reformkoncepciójával, illetve az 1959-ben bevezetett rendszerrel. Célunk végső soron annak bemutatása, hogy mind a történeti előzmények, mind pedig Sopron innovatív pedagógusainak törekvései nagyban hozzájárulhattak a kormányzat azon döntéséhez, hogy városunkban nyithatta meg kapuit az egyik felsőfokú óvónőképző. Az előadás keretében előbb a soproni óvónőképzés múltjának meghatározó tényeit ismertetjük. Városunkban már 1875-ben „gyermekkertésznő tanfolyamot” indítottak, 1889-től pedig a kar elődöntésményében a felsőfokú képzés bevezetéséig töretlenül folyt a középszintű óvónőképzés. Majd áttérünk a reformtervezet vizsgálatára. A két soproni pedagógus felsőfokú „nevelőképző akadémiák” felállítását szorgalmazta, melyekben kétéves tanulmányi idővel, együtt képezték volna a tanító- és óvónőket. Egy közös félév hallgatását követően kettévált volna a képzés. A tervezet számos részletkérdésre is kitért, tárgyalja a célokat és feladatokat, szervezeti kérdéseket, a felvétel módját és a személyi feltételeket, továbbá az óra és vizsgatervet. A kormány később, 1957 tavaszán számos tekintetben hasonló reformkoncepcióval állt elő (kétéves tanulmányi idő, felsőfokú képzők, óvónők – tanítónők együttes képzése stb.). A soproni óvónőképzés múltjának alapvonalai jórészt feltártak (Kelényi, 1975; Patyi-Sarkady, Simon, 2009). A soproni pedagógusok reformtervezetét mindössze két szerző (Füle, 1956; Szabados, 1964) elemezte röviden, az írások régiek, a tervezet új szempontok szerinti vizsgálata és elemzésére megérett az idő. A tervezet összevetése a kormány hivatalos koncepciójával eddig még nem történt meg, kutatásunk és előadásunk egyik nívója lesz. A kutatás alapvető módszere a dokumentumelemzés, illetve az összehasonlító vizsgálat lesz. Reformjavaslatot, a hivatalos reformkoncepciót, és a korabeli szakmai sajtóban megjelent írásokat is elemzünk az említett módszer segítségével.

SIKER, ÉLMÉNY, INNOVÁCIÓ 30 ÉV TÜKRÉBEN – TEVÉKENYSÉGGÖZPONTÚSÁG ÉS ÉLETKÖZELI AKTÍV TANULÁS A SOPRONI ÓVODAPEDAGÓGUS-KÉPZÉSBEN

KISSNÉ ZSÁMBOKI RÉKA

Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar
kissne.zsamboki.reka@uni-sopron.hu

Kulcsszavak: életközeli, aktív tanulás, reflektív és kooperatív technikák, óvodapedagógus-képzés

Az 1980-as évek közepétől a magyar oktatásügyben a korábbi, központilag kezdeményezett és irányított reformokat olyan folyamatos fejlesztési stratégia váltotta fel, amely mentén elindulhattak az oktatási rendszer demokratikus átalakítása felé mutató változások (Loránd, 2010). Az 1985-ös oktatási törvény a közoktatási intézmények szakmai önállóságát hirdető voltával utat nyitott a választás szabadságát hirdető alternativitás és pluralizmus kibontakozása felé (Kozma, 1990, 2009; Báthory, 2001). A köznevelés részévé váló óvodákban dolgozó pedagógusok maguk is kezdeményezték azokat az innovatív változásokat, melyek következtében az 1980-as évek utolsó harmadától az óvóképző intézetek, főiskolák környezetében - így Sopronban is - innovatív szakmai műhelyek alakultak. Ennek egyik eredményeképp 1989 szeptemberétől a Soproni Óvóképző Intézet gyakorló óvodájában, minisztériumi engedéllyel, egyedi kísérletként, országosan elsőként valósult meg egy Freinet-szellemű alternatív óvodai program (Kissné, 2015). A fenti témafelvetéshez kapcsolódóan jelen előadás célja, hogy bemutasson olyan tevékenység- és élményközpontú, életközeli tanulást nyújtó pedagógiai technikákat és oktatási módszereket, melyek a soproni óvóképzés 1989-es időszakából eredeztethetők és a jelenlegi felsőoktatási gyakorlatban is sikeres oktatási innovációként értékelhetők. Az 1990-es években megvalósult soproni Freinet-szellemű pedagógus-továbbképzések az elméleti megalapozottság talaján, azzal releváns módon a közvetlen tapasztalatra épültek. A freinet-s hangulatú „iskola-kerülő” kirándulások, az estebe nyúló beszélgetések az informális tanulás színterévé váltak. A felmerülő kérdéseket, problémákat megvitatva, alkotó, kreatív módon, tevékenykedve folyt a tanulás, úgy, ahogy a gyakorló óvodában megtapasztalt Freinet-szellemű óvodai életmódszer-vezés is. Kvalitatív stratégia mentén, a dokumentumelemzés módszerével (Szokolszky, 2004) végzett kutatási eredményeink birtokában megállapítható, hogy a Freinet-pedagógia adaptálásával kapcsolatos döntést az innovációs igény és fogékonyság mellett jelentős mértékben meghatározta a kooperatív, interaktív jellegű aktív tanulás, az önkifejezést elősegítő légkör, valamint az elméleti-tudományos megalapozottság és a gyakorlati megvalósulás összhangja (Kissné, 2015). A 90-es évek pozitív tapasztalataira alapozva, napjaink óvodapedagógus-képzésében is alkalmazunk olyan élmény- és tevékenységközpontú aktív tanulási stratégiákat, reflektív és kooperatív technikákat, amelyek a felsőoktatás klasszikus oktatási módszerei (előadás, szeminárium) mellett élmény- és tevékenységközpontú, aktív tanulást biztosítanak (Taggart – Wilson, 1999; Lénárd – Rapos, 2009). A tapasztalatok birtokában elmondható, hogy a reflektív gondolkodás fejlesztésére szolgáló technikák pl. fogalomtérkép, metaforatechnika, reflektív modellálás, portfólió alkalmazása (Griffiths – Tann, 1992; Falus – Kimmel, 2003; Szivák, 2010) hozzájárulnak ahhoz, hogy a végzett hallgatónk megfeleljenek a 2013-ban bevezetett pedagógus életpályamodell gyakornoki szakaszában meghatározott kompetenciaalapú mérés és értékelés szempontjainak, illetve képesek legyenek hivatásuk és munkájuk (ön)reflektív elemzésére.

MESE A FÁKRÓL – ÉS AZ EMBERI IGÉNYEKRŐL, AVAGY NEVELJ FÖLDET VÉDELMEZŐ EMBERT!

MOLNÁR KATALIN

Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar
molnar.katalin@uni-sopron.hu

Kulcsszavak: fenntarthatóság, felelősség, környezettudatos nevelés, élmény, tapasztalat

„...és vette az Úr Isten az embert, és helyezte őt az Éden kertjébe, hogy művelje és őrizze azt” (Móz. 2,15). Előadásunk célja óvóképzésünk 60 évében megtalálni a környezeti nevelés azon gyökereit, melyekre ma is építhetünk. Felhívni a figyelmet, hogy a környezeti nevelés kapcsán mely tudományterületek összekapcsolódásával lehetett és lehet eredményesen felelősségteljes környezettudatos személyiséget/embert nevelni s ez hogyan alakult a 6 évtized alatt. Az ember és környezete kapcsolatának elemzésekor óhatatlanul fölmerül az ismeret és a felelősség kérdése. Különösen ügyelünk arra, hogy a gyermeki világmegismerés másként zajlik, mint a felnőttek, pedagógusjelöltek világmegismerése. A kisgyermekkorban egy rendkívül gyors és minden képességet átható kognitív érés zajlik s ennek színtere a környező világ. Ezért kell a kisgyermeknevelőnek, óvodapedagógusnak számos használható ismerettel rendelkeznie ahhoz, hogy ezt a megismerési utat segíteni, szervezni, kiegészíteni tudja, s elkerülhesse azon téves ismereteket, melyek akár több évtizede is részesei a külső világ tevékeny megismerésének: általánoságok növényekről és állatokról, fajmeghatározás nélkül; fajok összekeverése: Bambi őz vagy szarvas?; a Kisvakond világmegismerő üzeneteinek helyes értelmezése, stb. Ismeretanyagainkat, kurzusaink tantárgyi programjait a fenntarthatóság és környezeti nevelés számos alapdokumentumára építjük. Arra törekszünk, hogy a legkiemelkedőbb fenntarthatósági témák tárgyalása mellett gyakorlatias, a hallgatók számára a mindennapi életben is releváns területekkel is foglalkozzunk. A környezeti nevelés, melynek fő célja egyfajta természetközpontú gondolkodásmód kialakítása, vagy ápolása, ugyanolyan fontos része a környezet-és természetvédelemnek, mint az élőhelyvédelem, vagy a fajok védelme. A környezeti nevelés az emberek kezébe „eszközöket” kíván adni, amelyekkel a környezeti problémákat legalább részben orvosolhatják, ezáltal saját életminőségükön is javíthatnak. Olyan eszközöket, amelyek lehetővé teszik, hogy otthonunkat, a Földet a természeti környezetünket rendbe hozzuk és megóvjuk, hogy nyugodtan maradhassunk, fejlődhessünk ezen a bolygón. A környezeti nevelés kultúrára, világképre és életmódra nevelés. Információkat, motivációt, értéket közvetít, de elsősorban azt a szerepvállalást erősíti, ami szükséges a természeti erőforrások hatékony felhasználásához, kiemeli a felelősségvállalást a környezet állapotának megőrzéséért. Ezt valósítjuk meg képzéseinken, komplex, egymásra épített rendszerben: Alapszakokon: Ökológia és környezetvédelem az óvodában, Környezeti nevelés, Természetismeret és gyakorlata az óvodában I-II., Fenntartható fejlődésre nevelés elmélete és gyakorlata, Erdőpedagógia, Állatismeret és zoopedagógia kötelező, kötelezően választható és szabadon választható kurzusok tananyagaiban és gyakorlatai során. A Neveléstudomány mesterszakon: A fenntarthatóság és társadalom specializáció ismeretkerei/tantárgyai keretein belül, valamint az Erdő- és Környezetpedagógiai Doktori Programunkban.

„ONCE I CAUGHT A FISH ALIVE...” –
INNOVÁCIÓ A KORAI NYELVFEJLESZTÉSBEN A SOPRONI EGYETEM BENEDEK
ELEK PEDAGÓGIAI KARÁN

KITZINGER ARIANNA

Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar
kitzinger.arianna@hotmail.com

Kulcsszavak: innováció, óvodapedagógus-képzés, korai nyelvfejlesztés, nemzetköziesítés, trianguláció

A szimpóziumelőadás egy olyan nyelvpedagógiai kutatásról ad számot, amely egy magyarországi pedagógusképző intézmény innovatív idegen nyelvi programját vizsgálja. 2006 szeptemberében új profillal bővült a Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Karának képzési kínálata: az óvodapedagógus hallgatóknak lehetőségük nyílt arra, hogy felvegyék az Angol nyelv az óvodában (ANYÓ) elnevezésű specializációt, amely ebben a formában újdonságnak számított a hazai óvodapedagógus-képzés palettáján. 60 évvel ezelőtt, az óvodapedagógiai tanulmányok felsőfokúvá válásakor Sopronban már elindult a német nemzetiségi képzés (Pásztor, 2018). Milyen oktatásügyi és társadalmi változások tették indokolttá az osztrák határ mentén az idegen nyelvi képzés megújulását? Miért éppen az angol nyelvre esett a választás és miért számított ez paradigmaticus változásnak az óvodapedagógia területén a XXI. század elején? Milyen értéket, hagyományokat sikerült megőrizni a folytonosság és párhuzamosság jegyében a már meglévő német nyelvi képzésből, s mennyiben jelentett mindez nyelvpedagógiai szemléletváltást a korai nyelvfejlesztésben? Jelen előadás elsődleges célja, hogy számot adjon az eltelt bő évtizedről, igyekezzék megválaszolni a felmerült elméleti és gyakorlati kérdéseket, ezen túl pedig együtt-gondolkodásra késztesse a korai idegennyelv-fejlesztés területén. Teszi ezt úgy, hogy számba veszi a témához tartozó releváns magyar és idegen nyelvű szakirodalmat (Hoffmann, 1991; Baker, 2000, 2007, 2011; Kovács, 2008, 2009, 2014; Nikolov, 2009; Navracsics, 2010; Enever, 2014; Schmid, 2016; Hardach, 2018; Galupo, 2019), mely adekvát kontextusba ágyazza a kvalitatív empirikus kutatást. Az interdiszciplináris kutatás (Dörnyei, 2007) elsősorban nyelvészeti alapokra épít, ebből indítja a pedagógiai szálát, melyhez kisebb hányadban csatlakozik szociológiai, pszichológiai és oktatáspolitikai vonulat is. Az elméleti háttérből kiindulva a kutatás a triangulációra (Denzin, 1989) épít, melynek kutatási módszerei között helyet kap a megfigyelés (Eisenhart, 2006), az interjúztatás, illetve a dokumentumelemzés (Szabolcs, 2001; Nádas, 2004). A megfigyeléshez külön megfigyelési szempontsört alkalmaz, amely szisztematikusan vizsgálja az óvodai idegennyelv-elsajátítás speciális lépéseit az idegen nyelvi foglalkozások keretein belül, az interjúztatás pedig félig strukturált interjúkat tartalmaz a nyelvpedagógiai képzés aktív szereplőivel. A dokumentumok elemzésekor előtérbe kerülnek az óvodai programok, valamint a hallgatói hospitálási naplók. Utóbbiakat a kutatás az objektivitás optimalizálása céljából a megalapozott elmélet („grounded theory”) (Creswell, 2007) módszerével elemzi. Az eredmények többek között olyan nyelvpedagógiai és -szociológiai kérdéseket értelmeznek, mint hogy milyen szerepet tölt be ma az angol nyelv a magyar óvodapedagógus-képzésben, milyen óvodai tevékenységekben, milyen módszerekkel és miért éppen azokkal vihető végbe az idegen nyelv fejlesztése, melyek az Angol nyelv az óvodában specializáció eddigi eredményei, hozadékai. A pedagógiában mindig nélkülözhetetlen motiváló jövőkép érdekében pedig arra is megkísérli a válaszadást, hogy – a hazai „jó gyakorlatok” sorába is illeszthető program – milyen szerepet játszik a Soproni Egyetem Benedek Elek Karának életében, illetve hogyan járul hozzá a magyar felsőoktatás nemzetköziesítési törekvéseihez.

A GYERMEKI IDEGRENSZERRŐL ALKOTOTT ELMÉLETEK PEDAGÓGIAI BEÁGYAZOTTSÁGÁNAK PARADIGMATIKUS VÁLTOZÁSAI

VARGA LÁSZLÓ

Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar
varga.laszlo@uni-sopron.hu

Kulcsszavak: új gyermekkori paradigma; kisgyermekkori agyfejlődés; kisgyermekkori neuro-pedagógia; neuro-konstruktivizmus; a “lehetőségek ablaka”

A kisgyermekkor, gyermekkor, az emberi élet első éveinek értelmezésében és megértésében az utóbbi években paradigmaticus változások következtek be (Szabolcs – Golnhofner, 2005). A korábban vallott tudományos megközelítések szerint az emberi agy fejlődése lineáris jellegű, így a gyermek egyfajta „még nem tökéletes lény”. Ez a paradigma a gyermeket a felnőtt viszonyában tudta csak elképzelni, a jövő szempontjából tartotta a gyermekort értelmezhetőnek, mintegy hiányállapotként definiálva. A gyermek legfőbb jellemzője így az a hiányállapot, melyet a fejlődés és a fejlesztés révén megszüntethető, vagyis a gyermek a felnőtttség „normális” állapotába eljuttatható, azaz a gyermekkor fejlődési íve mentén a gyermekek „belenőnek” a felnőttek világába. Ugyanakkor a gyermekiség értelmezése mentén megjelent a modern kor tudományos eredményeit figyelembe vevő gondolkodás, miszerint a gyermekornak önálló értéke és funkciója van, a gyermekkor sajátos értékrenddel rendelkezik, értelmezni pedig saját mércéjével érdemes és lehetséges. Elismerve és elfogadva az emberi életút szakaszainak egymásutánosságát, kapcsolódásait, továbbá az egyes életszakaszok alapvető jellemzőit és funkcióit, egy merőben új pedagógiai megközelítés bemutatására vállalkozunk. A kisgyermekkori neuropedagógia a gyermekneurológia kutatási eredményeinek, a gyermekkori idegélettan elméletének és a kisgyermekkor pedagógiájának – közelmúltban felerősödött – párbeszédéből született (Varga – Szécsi, 2018). A Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Karán működik a Kisgyermekkori Neuropedagógia Kutatócsoport és Laboratórium (NeuPedLab). Az interdiszciplináris tudomány és kutatási terület a kisgyermekkorról folytatott hazai és nemzetközi tudományos diskurzusok és innovációk birtokában válaszokat keres a legújabb kisgyermekkori neurológiai kutatási eredmények pedagógiai hasznosításának lehetőségeire. A pedagógiai megítélés ezt a kérdéskört korábban a gyógypedagógia tárgykörébe sorolta, ma már a megközelítés erősen pozitívista, az egészséges gyermekből indul ki, elsősorban nem a deficittel, nem a hiányállapottal foglalkozik, sokkal inkább azt vizsgálja, hogyan támogathatjuk meg a gyermek idegrendszerének fejlődését a pedagógia eszközzrendszerével. Kutatásunk elsősorban nem a mentális zavarokra, a gyengeségekre és sérülésekre fókuszál, hanem a gyermeki erősségekre és erényekre. A pedagógiai kezelés nem kizárólag a rosszul működő funkciók „megjavításából” áll, hanem a jól működő funkciók továbbfejlesztéséből, a gyermeki tapasztalás teljes spektrumát vizsgálja, nem csupán a lélek árnyoldalait. Így tehát a kisgyermekkori neuropedagógia nem a hiányállapotból indul ki, nem defecitalapú, megközelítése inkább fejlődésfókuszú, pozitívista, konstruktívista és pragmatikus. A kutatásokból (Varga – Farnady-Landerl, 2017) kitűnik, hogy a legújabb neuro-tudományos eredmények figyelembevétele döntő módon befolyásolja a pedagógiai szakmai és innovációs tevékenységet. Ebből következően a kisgyermekkori agyfejlődés szolgálatába állított nevelő-fejlesztő munka hozzáadott értéke az óvodapedagógus módszertani megújulásra való törekvéseiben rejlik, aminek eredményeként az óvodáskori szenzitív periódus kiaknázásának irányvonala jól nyomon követhetővé válik. A neuro-tudományos eredmények átfogó megismerésének és szakmai kompetenciahatáron belül történő hasznosításának kitüntetett figyelem tulajdonítható. Gyermekneurológus, neveléstudományi kutató, pszichológus és gyakorló pedagógus azon dolgozik, hogy – a párbeszédéből, a közös gondolkodásból és kutatásokból – újabb pedagógiai elméletek, innovációk szülessenek, megtámogatva a neurológia és a pedagógia közös tőről fakadó új tudományának fejlődését.

IFJÚSÁGKUTATÁS A NEVELÉSTUDOMÁNY SZOLGÁLATÁBAN – A MAGYAR IFJÚSÁG KUTATÁS 2016 KUTATÁS EGYES OKTATÁSI ASPEKTUSAI

Szimpóziumvezető:

Bocsi Veronika

Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar

bocsiveron@gmail.com

Opponens:

Kozma Tamás

Magyar Tudományos Akadémia Pedagógiai Tudományos Bizottság

kozmat3@gmail.com

Előadások:

1. Széll Krisztián – Nagy Ádám: Iskolai életutak, tervek és lehetőségek
2. Bocsi Veronika: A hallgatók társadalmi összetételének vizsgálata – különös tekintettel az elsőgenerációs értelmiségiek helyzetére
3. Fekete Mariann: Globális gondolkodás és felelősségvállalás vs új nacionalizmus

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: Magyar Ifjúság Kutatás 2016, kvantitatív elemzések, ifjúságkutatás és neveléstudomány, oktatási életút, társadalmi mobilitás

Az ezredforduló óta megvalósuló nagymintás (8000 fős) kérdőíves ifjúságkutatási program – amely a 15-29 éves korosztály élethelyzetét igyekszik négyévenként rögzíteni (Ifjúság2000, Ifjúság2004, Ifjúság2008, Magyar Ifjúság 2012, Magyar Ifjúság Kutatás 2016) – alkalmas eszköznek mutatkozik arra, hogy átfogó képet fessen a magyar fiatalokról. Akkor is így van ez, ha ez a kép néhol homályos: az ifjúság ennél bővebb korosztályt jelent, sőt maga is változó korcsoport, s a survey típusú megkérdezések korlátait is figyelembe kell venni. Ebben az önálló életszakaszban megjelenő élethelyzetbeli állapotok, életmódbeli folyamatok, sarkalatos életesemények, jellegzetes problémák elemzése a jövőre vonatkozó következtetéseket alapozhatja meg. Különösen igaz ez az oktatással, tanulással kapcsolatos kérdések körére. A meritokratikus társadalmi vízió elképzelhetetlen a tudás elismerése nélkül, annak megszerzését pedig – jól, rosszul – de még mindig az iskolai teljesítmény teszi mérhetővé. A mai társadalmakban tehát lehetséges érvényesülési pontként jelenhet meg az iskoláztatás, amely által kulturális tőkére – és ennek eredményeként anyagi vagy társadalmi tőkére – tehetünk szert. A fiatal generációk oktatási helyzete kapcsán az iskola és a társadalom viszonyának két fontos strukturális kontextusát érdemes kiemelni: a magyar oktatási rendszer szelekciós mechanizmusait, és ezzel szoros összefüggésben az oktatás minőségi (hatékonysági, eredményességi és méltányossági) problémáit. Biztosan állítható, hogy a megszerzett képzettség a felfelé irányuló társadalmi mobilitás meghatározó tényezője, vagyis az iskolázatlan és képzetlen emberek alapvető hátrányból indulnak, az alacsonyabb iskolai végzettség növeli a létbizonytalanságot, csökkenti a munkaerőpiacon történő elhelyezkedés esélyét, valamint számottevő elmaradást eredményez a keresetekben, mely kiemelten igaz Magyarországon esetében. Mindez azt is jelenti, hogy az oktatási egyenlőtlenségek az élet számos területére kihatnak. A szimpózium egyfelől a magyarországi, másfelől a határon túli ifjúságkutatás oktatási adatait (oktatási státusz, életút, továbbtanulási szándék, társadalmi meghatározottság, társadalmi mobilitás, reziliencia stb.) mutatja be, értelmezi és ütközteti egymással. Az értelmezések érvényes üzeneteket fogalmaznak meg a neveléstudomány számára is: a gyermekkor halálaként aposztrofált jelenségvilág, illetve az elhúzódó és iskolai ifjúkor, valamint a késleltetett felnőtté válás jellegzetességei nevelésszociológiai diskurzus mellett neveléstudományi drámává is érleli az oktatási adatok által jelzett jelenségvilágot.

ISKOLAI ÉLETUTAK, TERVEK ÉS LEHETŐSÉGEK

SZÉLL KRISZTIÁN – NAGY ÁDÁM

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

szell.krisztian@ppk.elte.hu

Excenter Kutatóközpont

adam@nagydr.hu

Kulcsszavak: oktatási expanzió folyamatai, társadalmi rétegződés, kulturális reprodukció mechanizmusai

A harmadik oktatási expanzió, valamint a diverzifikált és individualizálódott tanulási (és munkaerőpiaci) életutak változó jellegzetességeinek vizsgálata egyrészt az expanzió mértéke, másrészt az expanzió társadalmi mobilitásra gyakorolt hatása – azaz az alacsony társadalmi-gazdasági státuszú fiatalok magasabb státuszú társaikhoz viszonyított tanulási életútlehetőségei – felől közelíthető meg. Elemzésünk alapvető célja e két dimenzió mélyebb vizsgálata, amelyre lehetőséget nyújtanak a 2000-ben elindult, négyévente ismétlődő nagymintás ifjúságkutatások egyedi adatokat tartalmazó adatbázisai. Előadásunkban arra keressük a választ, hogy a vizsgált időszakban (2000-2016) miként módosultak az oktatási expanzió folyamatai, illetve, hogy az expanzió hatására milyen folyamatok figyelhetők meg a társadalmi rétegződés és az iskola-rendszer kapcsolatában. Kutatásunk kulcskérdése, hogy milyen mértékben meritokratizálódik a magyar társadalom, vagyis, hogy a kulturális reprodukció mechanizmusai (Bourdieu, 1978), illetve a kulturális mobilitás jelenségei (DiMaggio, 1998) miként formálják a fiatalok iskolai életútját. Leíró statisztikai módszerek, illetve logisztikus regressziós modellek segítségével végzett elemzésünk három fő témakör köré épül. Először a fiatalok oktatási helyzetének és továbbtanulási terveinek alakulását vizsgáljuk, majd az iskolai életút társadalmi meghatározottságát járjuk körül, keresve a tanulást és a továbbtanulási szándékot leginkább meghatározó társadalmi tényezőket, végül a marginális helyzetben lévő fiatalok élethelyzetére fókuszálunk. Az eredmények azt mutatják, hogy a 2000-es évek elején tapasztalt oktatási expanzió dinamikája korábban csupán megtört, azonban 2016-ra a bővülési folyamat meg is állt, sőt e téren szűkülés volt tapasztalható. A társadalmi háttérrel tekintve megállapítható, hogy a képzetlenebb szülők gyermekei egyre kevésbé tudják átlépni a közép- és felsőfok szelekciós pontjait, amely szelekciós mechanizmusok az erőteljes diverzifikáció és differenciálódás következtében egyre magasabb szinteken és az oktatási rendszer egyre több pontján jelentkeznek. Vagyis a származás hatásának növekedése tapasztalható az oktatási rendszer magasabb szintjein. Összességében megállapítható, hogy a magyar fiatalok körében bizonyos korlátokkal lehetséges a kulturális mobilitás, azonban hazánkban a több évtizede meginduló expanzió ellenére még mindig sokkal inkább érvényesül a kulturális reprodukció hatása. Bár a két irányultság egyszerre van jelen a magyar társadalomban – és az életutak diverzifikálódása és individualizálódása következtében jelentősen eltérhetnek az azonos háttérből induló egyéni életutak – a társadalmi meghatározottság mind a tanulásra, mind a továbbtanulásra rányomja bélyegét, s vannak olyan esetek (és csoportok) amelyek az egész életút során viselik ezt a bélyegét.

A HALLGATÓK TÁRSADALMI ÖSSZETÉTELÉNEK VIZSGÁLATA – KÜLÖNÖS TEKINTETTEL AZ ELSŐGENERÁCIÓS ÉRTELMSÉGIEK HELYZETÉRE

BOCSI VERONIKA

Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógynevelési Kar
bocsiveron@gmail.com

Kulcsszavak: felsőoktatás, elsőgenerációs értelmiségiek, mobilitási csatornák

Az elsőgenerációs értelmiségiek esetében a nemzetközi kutatások is rámutatnak arra, hogy ezek a diákok a képzés előtt, közben, majd a végzés után is – bizonyos mutatók mentén – lemaradásokkal küzdenek és képet kapunk a nagyobb léptékű társadalmi mobilitási ívet befutó magyarországi hallgatók intézményi és tudományterületi elhelyezkedéséről. A felsőoktatás a felfelé irányuló mobilitás csatornájaként funkcionálhat, de a magyar társadalom az utóbbi évtizedben a bezáródás jegyeit mutatja (Csepeli, 2016; Eurofound, 2017), s a felsőoktatásban az expanzió lecsengését tapasztalhatjuk (Híves – Kozma, 2014). Kérdés tehát, hogy hogyan változik meg a felsőoktatásban az elsőgenerációs értelmiségi diákok aránya és az érintett populáció jellemzői. Elemzésünkhöz a Magyar Ifjúság 2012 és 2016 adatbázist használtuk fel, amelyek segítségével az elmozdulás folyamata is detektálható, illetve az Eurostudent VI. magyarországi mintájával is dolgoztunk. Kutatásunkban arra keressük a választ, hogy a hallgatói populációban hogyan változik az elsőgenerációs értelmiségiek aránya, illetve hogyan tudjuk jellemezni ezt a hallgatói csoportot. A háttérváltozók kapcsán a Magyar Ifjúság Kutatás esetében nem csupán a diplomás – nem diplomás szülő megkülönböztetést használjuk, hanem részletesebb bontásban vizsgáltuk a hazai adatokat. Megvizsgáltuk a nem diplomás szülők gyermekeinek tudományterületi, illetve munkarendi megoszlását – az itt kapott eredmények a szakirodalommal egybevéve a levelező képzések, illetve a pedagógus- és agrártudományi képzések nagyobb fokú választását mutatja. A lekérdezés ugyanakkor olyan dimenziók mentén is lehetővé tette az összehasonlítást, mint a nyelvtudás, a továbbtanulási tervek vagy a tanulásra fordított időkeretek. Mind az anyagi helyzet, mind pedig a kulturális mutatók esetében ki tudjuk mutatni az elsőgenerációs diákok lemaradását. A 2012-es és a 2016-os adatok összevetése az elsőgenerációs értelmiségi hallgatók arányának olyan ütemű csökkenését jelzi, ami meghaladja a minta egészében kimutatható trendeket – mindez a felsőoktatás bezáródására utal. Az elsőgenerációs értelmiségi diákokat között a falusiak aránya 2016-ban alacsonyabb értéket mutat 2012-höz viszonyítva, míg a fővárosból és megyeszékhelyről érkezők nagyobb arányban képviseltetik magukat a kutatás utolsó hullámának időpontjában. Az elemzett populáció szüleinek iskolai végzettségét megvizsgálva tapasztaljuk, hogy az legalacsonyabb végzettséggel bíró szülők gyermekei számára a felsőoktatás nehezebben elérhetővé válik. A nemdiplomás szülők gyermekeinek elemzése egy bezáródási folyamatra utal, s úgy tűnik, hogy a mélyről induló és magasra futó mobilitási ívek, amely a reziliens életutak (Ceglédi, 2018) klasszikus képéhez kapcsolódnak, ritkábbakká váltak az elmúlt időszak felsőoktatási rendszerében.

Támogató: Bolyai János Kutatási Ösztöndíj

GLOBALIS GONDOLKODÁS ÉS FELELŐSSÉGVÁLLALÁS VS ÚJ NACIONALIZMUS

FEKETE MARIANN

Szegedi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Szociológia Tanszék
feketemariann1@gmail.com

Kulcsszavak: PISA, globális felelősségvállalás, globális kompetencia

2018-ban a PISA-teszt újabb elemmel bővült, a természettudományok, matematika, szövegértés tárgykörébe tartozó ismeretek mellett a 15 éves tanulók globális kompetenciáit (<http://www.oecd.org/pisa/pisa-2018-global-competence.htm>) is mérik. A fejlett államokat tömörítő Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) döntése alapján olyan attitűdöket, tudáselemeket és értékeket mérnek az idei évtől kezdve, melyek alapján képet kaphatunk a diákok ún. globális ismereteiről. De nemcsak a 15 éves tanulók esetében fontos tájékozódunk a globális készségeket és ismereteket illetően, hanem a magyar fiatalság egészét tekintve. Ezért a Magyar Ifjúság 2016 adatbázis, ill. az Eurobarometer vonatkozó adatait felhasználva képet alkothatunk arról, hogyan viszonyulnak a 15-29 évesek a XXI. század globalizált és digitális gazdaságának és társadalmának problémáihoz. Többek között arról is, hogy képesek-e a diákok lokális, globális és interkulturális kérdések értő vizsgálatára, figyelembe tudják-e venni a más kultúrához tartozó emberek nézőpontját, tudják-e felelősséggel kezelni a különböző médiaplatformokat, hogyan igazodnak el a fake news és a véleménybuborékok korában, ill. képesek-e felelősséget vállalni és tenni a fenntartható fejlődésért, egy élhető, igazságosabb jövőért. Az OECD álláspontja szerint az iskolának fel kell készítenie a gyerekeket erre a világra, ahol egyre fontosabbá válik az, hogy különféle kultúrájú, vallású emberek képesek legyenek hatékonyan együtt dolgozni és megtanuljanak bízni egymásban a különbségek ellenére is. Magyarországon a kognitív kérdőívet nem töltötték ki a vizsgálatban részt vevő tanulókkal, csak a hírfogyasztási szokásokat és a kulturális attitűdöt mérő kísérő kérdőívet. A globális felelősségvállalásra nevelés rendkívül fontos (lenne) a közoktatás különböző fokozatain. A fiatalok egy globalizált világ polgárai, akik nap, mint nap szembesülnek a XXI. század kihívásaival többek között a környezetvédelem, a klímaváltozás, a migráció, a regionális háborúk és konfliktusok, az egyre fokozódó vallási ellentétek, a társadalmi és globális egyenlőtlenségek területén. Kulcsfontosságú a fiatalok tájékozottsága ezekben a kérdésekben, az érdeklődés felkeltése, az élet-hosszig tartó tanulási hajlandóság eszméjének elsajátítása annak érdekében, hogy rugalmasan tudjanak alkalmazkodni a folyton változó körülményekhez, tudjanak együttműködni és aktívan részt venni a közügyekben, a jövő alakításában. Különösen fontos lenne ez most, mikor a globális gondolkodással és felelősségvállalással ellentétes tendenciák hódítanak teret Magyarországon: a kormányzati politikai propaganda által támogatott új nacionalizmus, melynek nyomán felélednek a nemzeti identitás időnként rossz emlékkü régi értelmezései, és az együttműködéssel szemben a nemzetállami elzárkózás kap teret.

INTERVENCIÓ ÉS INTERAKCIÓ

Szimpóziumvezető:

Mrázik Julianna
Pécsi Tudományegyetem
mrazik.julianna@pte.hu

Opponens:

Sántha Kálmán
Pannon Egyetem
santhak@almos.uni-pannon.hu

Előadások:

1. Vida Gergő: Az akció alapú kutatás lehetőségei a képességvizsgálatban
2. Zank Ildikó: Dialógus és reflexió az akciókutatásban
3. Mrázik Julianna: Felsőoktatók kompetenciái
4. Nyúl Eszter Anna: Állampolgári ismeretek az aktív állampolgárságért „A mi kis falunk” pályázat keretében
5. Nagy Péter: Szervezetfejlesztés az iskolában interkulturális aspektusból: egy field research első eredményei

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: intervenció, interakció, kutatómódszertan, kvalitatív vizsgálat, akciókutatás

A köz- és felsőoktatás vizsgálatára a tanári felkészítésben érintett oktatók csoportja – köznevelési szakemberek bevonásával – egy olyan lehetséges tanárképzési modell létrehozásának ki-munkálását célozta meg, amely egyidejűleg reagál a résztvevők közötti interakcióra és a tevékenységük nyomán létrejövő lehetséges intervencióra, valamint a neveléstudományi kutatómódszertani megújulásra. A kutatócsoport egyik célja a tanítás-tanulás vizsgálata a köz- és felsőoktatásban, a kutatási fókuszok kvalitatív és akcióalapú kutatási stratégiával megalapozott megerősítése a neveléstudományi diskurzusban. A téma azzal illeszkedik a konferencia tematikájához, hogy mindegyik vizsgált téma a neveléstudományi horizont bővítését célozza; a különféle kutatási területek, illetve tevékenységi körök egymásra hatással vannak, reflektálnak egymásra a közöttük fennálló permanens dialógus következtében. A szimpózium egy kvalitatív kutatási stratégia mentén szerveződő kutatást jelenít meg, amelyben helyet kapnak a felsőoktatók kompetenciái és a hallgatói képességek vizsgálata; a felsőoktatói együttműködés és a köznevelési és a felsőoktatási együttműködés. A tanári felkészítésben, kéttanáros modell mentén, kooperatív tanulásszervezésbe ágyazottan tárta fel a nézetek, ismeretek és attitűdök kapcsolatát. Az eredmények a folyó felsőoktatási és köznevelési praxis szempontjából egyaránt felhasználhatók, a kutatási eredmények összeegyeztethetők a kvantitatív kutatási előzményekkel, ezáltal is bővítve a neveléstudomány módszertani horizontját, illetve a már meglévő kutatási eredmények gyakorlati implementációját.

AZ AKCIÓ ALAPÚ KUTATÁS LEHETŐSÉGEI A KÉPESSÉGVIZSGÁLATBAN

VIDA GERGŐ

Pécsi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet
vida.gergo@pte.hu

Kulcsszavak: attitűd- és képességvizsgálat; akciókutatás, együttműködés

A tanári felkészítés során a tanítási képességek vizsgálata a hazai szakirodalomban a tanítással kapcsolatos vélekedések vizsgálatára támaszkodik (Habók, 2017). Ennek feltárása többségében kvantitatív stratégia mentén történik (Kárpáti, 2008). A tanárjelöltek attitűdjei, nézetei és a köznevelési gyakorlat valósága közötti különbség és távolság mérésére mindez elégtelen módszer. Az intervenció tervezésére, mely csökkenthetné a hazai modellben tapasztalható tanári pályaelhagyást (Kárpáti, 2008), szintén nem megfelelő eszköz. Másfajta neveléstudományi kutatómódszertan alkalmazására lehet szükség annak feltárására, hogy a nézetek miként hatnak az attitűdre és azok hogyan kapcsolhatók a gyakorlati eredményességhez. Bár a vonatkozó szakirodalom evidenciaként kezeli, hogy a tanulói eredményesség és a tanári attitűd összefüggésben állnak, ennek pontos mechanizmusa feltáratlan és a kvantitatív kutatások ehhez nem is biztosítanak hozzáférést (Mrázik, 2017). A bemutatott kutatás előzményeként végzett attitűdvizsgálat igazolta, hogy a befogadó attitűd és a tanulói sikeresség nem egyértelműen összekapcsolható és önmagában a megfelelő ismeretbázis sem feltétlenül facilitálja a kedvező attitűd kialakulását (Vida, 2018). A hallgatók tanulási stílusának, tanulási képességeinek ön-reflektív és tevékenységbe ágyazott feltérképezése az első lépés, hogy az attitűd ismereti bázisa megismerhető legyen. A kutatócsoportban végzett munka biztosíthatja, hogy a köznevelés és a felsőoktatás kapcsolatrendszere hatékonyan együttműködhessen. A tanári felkészítésben, a bemutatott kutatás során alkalmazott kéttanáros modell (Papp, 2013) és kooperatív oktatásszervezés, tevékenységbe ágyazottan tárta fel a nézetek, ismeretek és attitűdök kapcsolatát. A feltárt tanári attitűdök a lemorzsolódás szempontjából is relevánsak (Zank, 2019) és mind a vizsgált minta sajátosságai, mind az adatok megjelenési formája és típusa az akcióalapú kutatási stratégia felé mutat. Mindez a köznevelés szempontjából is felhasználható, hiszen a kutatási eredmények összeegyeztethetők a kvantitatív kutatási előzményekkel, ezáltal is bővítve a neveléstudomány módszertani horizontját, illetve a már meglévő kutatási eredmények implementációját. A tanulási és tanítási képességek mérése-értékelése, az attitűd ismereti bázisa is vizsgálható az akció alapú kutatás során és a feltárt modell megmutathatja, hogy a felszínre került kognitív disszonanciák (Festinger, 2000), összességében az attitűd, miként reflektálható, formálható, változtatható. A köznevelés és a felsőoktatás kutatásba ágyazott interakciója körvonalazhatja a tanárképzés hatékonyabbá tételéhez szükséges intervenciókat.

DIALÓGUS ÉS REFLEXIÓ AZ AKCIÓKUTATÁSBAN

ZANK ILDIKÓ

Pécsi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet
zank.ildiko@pte.hu

Kulcsszavak: akciókutatás, kollaboráció, reflexió

A neveléstudományi diskurzus horizontjába illeszkedik az a 2018/19-es tanévben lezajlott akció-alapú kutatásunk (a Nevelés és iskola kurzus keretében), mely a tanárjelölt hallgatók reális (szakmai) énképének kialakításához szükséges körülményeket vizsgálta és egy olyan kontextus létrehozását célozta, „amelyben a tanárjelöltek megnevezhetik saját ’világukat’, megfogalmazhatják tapasztalataikat, és reflektálhatnak ezekre”. (Zank, 2019) Kiindulópontunk, hogy a hallgatók nem a pedagógiai tudás passzív befogadói, hanem a tudáskonstruálás aktív részesei, akik képesek és hajlandók tapasztalataik átkeretezésére, azaz új értelmezések és látásmódok létrehozására, valamint felelősséget vállalnak saját tanulási folyamataikért. A kurzuson alkalmazott kooperatív tanulásszervezés egyrészt lehetővé tette, hogy a tudás közös alkotás és konstrukció tárgyává váljon (Mrázik, 2011), másrészt hozzájárult a hallgatói attitűd feltárásához és reflektálásához, mivel a kooperatív tanulásszervezés „oly módon bontja le a hierarchikus tanulásszervezési módokat az osztálytermen belül, hogy kooperatív struktúrákra cserélik azokat, vagyis dekonstruálja az oktatás hagyományos tanulásszervezési kereteit, ezáltal a tudásról, tanulásról, tanításról, oktatásról és nevelésről alkotott fogalmainkat is.” (Arató, 2011: 65) A szimpózium keretében bemutatásra kerülő akciókutatást nem módszerként, sokkal inkább olyan tudományos megközelítésként (Grasselli, 2009) vagy stratégiaként értelmezzük, amely nem hipotézis igazolását tűzi ki célul, hanem egy modell létrehozását. Jelenlegi vizsgálatunkat megelőző pilot kutatásunk tapasztalatait (Zank, 2018) felhasználva alakítottuk ki azt a tudatos szakmai együttműködést (hallgatókkal való szövetkezés, többtanáros modell), mely lehetővé tesz egy olyan dialógust, amely „a tanárjelölt figyelme középpontjába (...) a tudatosságot (ki ő és hol tart a szakmai szocializációjában); az (ön)reflektivitást (helye, helyzete felismerése, valós pozicionálása)” (Mrázik, 2019) helyezi. Kutatásunk során, módszertani triangulációra (azaz több módszer alkalmazása ugyanannak a problémának a vizsgálatára) való törekvés jegyében, a hallgatói nézetek, beállítódások változását az óra végi írott reflexiók mellett bemeneti és kimeneti Pszichológiai Immunkompetencia Kérdőív (Kocsis, 2015) alkalmazásával is vizsgáltuk. Célunk egy olyan – a tanárképzés gyakorlatában hasznosítható reflektív-kooperatív, akció-alapú – modell kidolgozása mely a szemináriumi munka során a hallgatók személyiségfejlesztésére és a szélesebb értelemben használt, reflektív gyakorlat elsajátítására is alkalmas lehet.

FELSŐOKTATÓK KOMPETENCIÁI

MRÁZIK JULIANNA

Pécsi Tudományegyetem
mrazik.julianna@pte.hu

Kulcsszavak: metareflexió, team-teaching, felsőoktatói kompetencia

A pedagógusok felsőoktatásban betöltött szerepe innovatív partnerségi tanulást igényel társadalmi szinten, a munka világa és más partnerek vonatkozásában. (Töytári et al., 2016). A folyamatos szakmai fejlődés alapvető fontosságú az akadémiai háttérű, a felsőoktatásban oktatók számára egyaránt (Hossain, 2010). A tanárok szakmai fejlődésének iránya sokféle aspektusból megközelíthető: az alacsony jövedelműség felől, a fejlesztési szabványok kidolgozása területén, a teljesítménymérés és az intézményesülés terén; olyan szakmai előre haladási lehetőségek megteremtése tekintetében, amelyek elősegítik a tanárok együttműködését. Fontos tehát a tanárok folyamatos támogatása; az oktatásvezetés az intézményes nevelés minden szintjén; az IKT használata, a szakmai tanulási közösségek és a magas színvonalon teljesíteni képes tanárképzők képzésébe történő befektetés (TICCWG, 2018) korábbi kutatásunkban (Mrázik, 2017) a mellett érveltünk, hogy a tanárképzésben relevanciája van a tanári együttműködésnek. Az oktatáskutatók felsőoktatókra összpontosító trendje azt vizsgálja, milyen jellegzetességekkel rendelkeznek a felsőoktatók, milyen elvárások fogalmazódnak meg irányukban (Badley et al., 2006) és kiemelik a hallgatói elköteleződést, valamint az oktatói kiválóságról keletkezett konceptualizációjuk fontosságát (Fu et al., 2012). Az előadás egy olyan kvalitatív kutatás metareflexiója, amely a tanári felkészítésben egy akcióalapú oktatói együttműködés során valósult meg és azt célozza, az oktatói együttműködésnek milyen komponensei váltak beazonosíthatóvá. A cél egy alacsony hatókörű elmélet, amely alapul szolgálhat egy, a felsőoktatók kompetencia-katalógusát tartalmazó lehetséges modell-javaslatnak, valamint ajánlások megfogalmazása a felsőoktatási tanárképzők kompetenciáinak megújítására.

ÁLLAMPOLGÁRI ISMERETEK AZ AKTÍV ÁLLAMPOLGÁRSÁGÉRT „A MI KIS FALUNK” PÁLYÁZAT KERETÉBEN

NYÚL ESZTER ANNA

Pécsi Tudományegyetem BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola
dr.nyulea@gmail.com

Kulcsszavak: társadalmi felzárkózás, állampolgári kompetencia, aktív állampolgárság, esélyegyenlőség, akciókutatás

„A mi kis falunk fejlődéséért” című pályázat Rinyabesenyő lakosságának kompetenciafejlesztését célozta meg, azzal a céllal, hogy olyan komplex programot kínál, amely által segítik a településre jellemző szegregált élethelyzetek felszámolását. A településen ezért több olyan humánfejlesztés valósul meg – ennek részeként az érintett akciókutatásban bemutatott Állampolgári ismeretek az aktív állampolgárságért című alprogram –, amelynek indoklottsága a település Helyi Esélyegyenlőségi Programjában és a Községi Beavatkozási Tervben is rögzített. A település érdeke, hogy lakói felkészült, tudatos és aktív állampolgárok legyenek. Olyan állampolgárok, akik ismerik jogaikat és kötelességeiket, valamint képesek az egyéni érdekek mellett a közösségük egészéért is tenni és gondolkodni. A tréning során az állampolgári kompetencia fejlesztése zajlik, az állampolgári ismeret- minimum oktatása, valamint az ahhoz kapcsolódó készségek és attitűd fejlesztése. Az állampolgárnak tudnia kell magáról, hogy ő állampolgár, és egyéni és közösségi érdeke és feladata annak lenni. A képzés a magyar állampolgárságról szóló 1993. évi LV. törvény végrehajtása tárgyában kiadott 125/1993. (IX.22.) Kormányrendelet 7. számú mellékletében megadott témakörökre épül. Az alkalmazott nem-formális képzési módszerek alkalmasak az elhangzott ismeretek rögzítésére és továbbgondolására. Az akciókutatás fókuszában az áll, hogyan lehetséges az állampolgári minimum-tudásanyagot úgy elsajátítani, hogy a társadalmi és politikai rendszer oktatása a történelmi, a kulturális és földrajzi ismeretek mentén szimultán megvalósuljon, az ismeretanyag nem többletként, hanem az értelmezést és feldolgozást segítő információként jelenjen meg. A megszerzett tapasztalatok és az ezáltal kialakult módszer célja egy olyan felzárkóztatási jó gyakorlat kialakítása, amelynek módszere egyben alkalmas arra is, hogy a felsőoktatásban az Ember és társadalom, mint a tanítóképzésben választható műveltségterület, illetve az osztatlan tanárképzés esetében a Történelem és állampolgári ismeretek tanárszakban folyó felkészítés során bemutatható módszer legyen. Az állampolgári ismeretek átadása a szociális és állampolgári kompetencia fejlesztés keretében megvalósítható a tananyag feldolgozása közbeni jelenkorra reflektálással. Miközben a közoktatás vállalt feladatit segíti, egyben a társadalmi, gazdasági javakhoz történő egyenlő esélyű hozzáférés javításának, és a társadalmi összetartozás erősítésének is eszköze, ami a Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia egyik átfogó célja

SZERVEZETFEJLESZTÉS AZ ISKOLÁBAN INTERKULTURÁLIS ASPEKTUSBÓL: EGY FIELD RESEARCH ELSŐ EREDMÉNYEI

NAGY PÉTER

Pécsi Tudományegyetem
nagypeter.pte@gmail.com

Kulcsszavak: szervezetfejlesztés, iskola, field research, interkulturális interakció, beavatkozás

„Iskola HR szemmel” címmel 2018-ban a HuCER konferenciáján tartott előadásunkban mindenekelőtt arra kerestük a választ, hogy miért nem érvényesülnek a szervezetfejlesztés gazdasági szervezeteknél jól működő eljárásai az iskolában. Shein (1978) meghatározásában a szervezeti struktúra az alábbi paraméterekkel bír: a tagjai meghatározott és kinyilvánított célok érdekében, munkaköröként leírt módon megosztott felelősséggel, szabályok mentén, együttműködve komplex szolgáltatások létrehozásában érdekeltek. Fullan (1991, hivatkozva: Karádi, 2009) szerint az iskola csak akkor fejleszthető, ha szervezetnek tekinti saját magát, felismerve a tagok kölcsönösen függő helyzetét. Az elmúlt egy évben vizsgálatunk elméleti horizontjait tágitva az iskola, mint szervezet fenomént oktatápszichológiai, oktatásszociológiai szempontok mentén tovább elemeztük. Jelen előadásban bemutatásra kerülnek egy pécsi peremkerületi, döntően halmozottan hátrányos helyzetű tanulókkal működő általános iskolájában gyűjtött esettanulmányok, illetve az iskolában betöltött valamennyi munka- és szerepköréből, kvalitatív kutatási stratégia mentén kinyert, a narratívaelemzés módszerével vizsgált adat. Összegezni kívánjuk továbbá a 2017 őszén és 2019 tavaszán a PTE BTK-n „Pedagógiai nézetek” címmel tartott tömbösített, interaktív, tréning-jellegű kurzus keretein belül az említett általános iskolában megfigyeléseket végző hallgatók önreflektív munkáinak, és (3) e kutatómunka koordinációjának tapasztalataiból. Feltevésünk szerint az iskola jelentősen eltérő szociokulturális háttérrel rendelkező tagjai közötti interakció interkulturális kommunikációnak minősül, és az iskola, mint szervezet fejlesztésében ennek tudatosítása kulcsfontosságú. Akciókutatásokkal tártuk fel leendő és gyakorló tanárok, diákok, más iskolai dolgozók (portás, takarító, egészségügyi ellátó személyzet) nézeteit, melyek során arra következtethetünk, hogy az interkulturális aspektusnak a jelenleginél nagyobb súllyal kellene szerepelnie a tanári felkészítésben. A 2018-as kutatás eredményeit egy (a 2018-19-es tanév II. félévében lefolytatott) iskolai kísérleti programban teszteltük, mely azt célozta, hogy interkulturális alapon, a szociális kompetenciák fejlesztésén keresztül járuljon hozzá a lemorzsolódás csökkentéséhez.

INTÉZMÉNYI INNOVÁCIÓK LOKÁLIS METSZETBEN

Szimpóziumvezető:

Kozma Tamás
MTA Pedagógiai Bizottság
kozmat3@gmail.com

Opponens:

Jancsák Csaba
Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar
jancsak@jgypk.u-szeged.hu
Erdei Gábor
Debreceni Egyetem BTK Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet
erdei.gabor@arts.unideb.hu

Előadások:

1. Boros Julianna: Szerepek fogságában. Informális és formális vezető a társadalmi innovációban
2. Haffner-Kiss Alexandra: Ifjúsági fűvós zenekar. Generációkon átívelő kulturális és közösségi tanulás T-ben
3. Varga Kitti: Művészeti tábor és társadalmi innováció Intellektuális akadályozottsággal élők integrált táboroztatása
4. Benke Magdolna: A szakképző intézmény szerepe a helyi innovációban. Támogató és akadályozó körülmények
5. Forray R. Katalin – Kozma Tamás: Városi egyetem. Intézményi innováció lokális metszetben

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: pedagógiai innováció, helyi társadalom, közösségi tanulás

A társadalmi innovációkról szólva megállapítottuk, hogy a) kihívásra adott válaszok; b) alulról kezdeményeződnek; c) problémát oldanak meg (problem-based learning); d) tartósan megváltoztatják a közösséget; és e) beleilleszkednek a helyi identitástudatba. (Márkus, Kozma 2019: 11-24). Számos lokális innovációt írtunk le és elemeztünk, amelyek elsősorban a helyi közösségek fennmaradását, illetve a stagnálásból való kiemelkedését szolgálták (i.m. 37-128). Megállapítottuk, hogy ezek Magyarországon rendszerint a kulturális tanulás területén keletkeznek, és összefüggenek a közösség tag értelemben vett tanulásával. (i.m. 129-130). Újabb kutatásaink a helyi közösség és a helyben működő, egy-egy regionális, országos vagy nemzetközi hálózathoz tartozó intézmények (pl. iskola, egyház, bevásárló központ, vállalkozások) kapcsolatát keresik az innováció szempontjából. A kutatás első megállapításai a következők: 1) A helyi intézmények kettős metszetben - horizontális és vertikális - működnek (egyszerre részei a helyi társadalomnak és saját hierarchiájuknak). Eredményes működésük e kettő egyensúlyán múlik. 2) A környezetükkel kialakított kommunikációjukon múlik, hogy mennyire tudnak sikeresek lenni, és mennyire tarthatók fenn a megadott környezetükben (horizontálisan helyben, vertikálisan pedig a saját nagyszerveztükben). 3) Innovációik akkor tartósak, ha innovatív környezetben működnek (munkatársaik innovatívak, és innovációikat “felül” elfogadják). A szimpóziumban bemutatott esetek részben a kutatás előző fázisát jelenítik meg, illetve folytatják (Boros, Haffner-Kiss, Varga) – részben pedig országos hálózatba tartozó intézmények hatását helyi innovációkra.

SZEREPEK FOGSÁGÁBAN. INFORMÁLIS ÉS FORMÁLIS VEZETŐ A TÁRSADALMI INNOVÁCIÓBAN

BOROS JULIANNA

Pécsi Tudományegyetem BTK
boros.julianna@pte.hu

Kulcsszavak: tanuló régió, társadalmi innováció, formális vezető

Az előadás célja, hogy – a tanuló régiók elméletére támaszkodva – olyan tanulási és társadalmi, intézményi innovációra mutasson rá, melynek keretében a helyi közösségi, kulturális és gazdasági erőforrások aktivizálására került sor, s a helyi társadalom tagjai aktív részesei, képviselői, alakítói e folyamatnak. 2017-2018 között a siklói és a sellyei járásban zajló kutatásunk (LearnInnov) során kvantitatív és kvalitatív módszerekkel dolgoztunk – térségi szinten – elsősorban a KSH adatait, a LEARN kutatás adatbázisát és járási szintű térségi dokumentumokat használtuk fel elemzésünkhöz. Másrészt élettörténeti interjúkat (4 db) készítettünk a közösségfejlesztés és a közösségi tanulás szempontjai szerint a helyi aktív társadalmi szereplőkkel (polgármester, közösség-szervező, ökolgazdálkodó), ezenkívül helyszíni tereplátogatást tettünk résztvevő megfigyelés módszerét alkalmazva egy helyi közösségi programon (Bőköz-fesztivál). A kutatás helyszíne, Tésenfa települése, a siklói járásban található. A megközelítőleg 190 lakost számláló településen nem működik sem óvoda, sem iskola, Pécs egyetemvárosának közvetlen vonzáskörzetéből kiesik. Ilyen értelemben, „gazdasági tanuló régióról” nem, azonban „kulturális művelődési” tanuló térségről (Kozma és mtsi., 2015: 49-50) beszélhetünk. Tésenfa vezetői és a lakosság aktív tagjai a térségben lévő - hasonló társadalmi- gazdasági problémákkal küzdő - települések vezetőivel, önkénteseivel, munkatársaival informális és formális módon is együttműködnek (pl. Bőköz Fesztivál). Az elmúlt évtizedekben változások tapasztalhatók a település életében, s kutatásunk (2017 ősz) során arra a következtetésre jutottunk, hogy a megvalósítók szerepe meghatározó, ebben az esetben “beköltöző” értelmiségi házaspár tevékenységeivel irányította a figyelmet a helyi értékekre. Korábban a közösségi tanulás aktív tagjai, önkéntesként végzeték tevékenységüket, majd az elmúlt két évben formálisan is vezetői (polgármester) szerepet vállalva is próbálták folytatni a korábban megkezdett társadalmi innovációs terveiket. Azzal a hittel folytatták munkájukat, hogy a település formális vezetőiként, intézményeket irányítva hatékonyabban tudják segíteni a közösséget. Elvárásaik és terveik részben megvalósultak, de a közösségben betöltött szerepük megváltozott. Az előadásunkban összegezzük az elmúlt 2 év kutatási eredményeit, a közösségben zajló változások folyamatát, az érdekviszonyok alakulását a helyi társadalomban.

IFJÚSÁGI FÚVÓS ZENEKAR. GENERÁCIÓKON ÁTÍVELŐ KULTURÁLIS ÉS KÖZÖSSÉGI TANULÁS T-BEN

HAFFNER-KISS ALEXANDRA

Pécsi Tudományegyetem BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola
haromnyolcad@gmail.com

Kulcsszavak: közösségi tanulás, Z generáció, társadalmi innováció

Az esettanulmány célja megvizsgálni a T-ben működő kiemelkedő kulturális élet fejlődését, továbbá azon személyek szerepét, akik hatással voltak T. innovációs folyamataira. A vizsgálat során félig struktúrált interjú készült a zenekar alapítóival és főbb támogatóival. A kvalitatív primer adatok feldolgozása mellett, az esettanulmány elkészítéséhez szekunder adatokat (korábbi interjúk, könyv elemzés) is felhasználtunk. A fókuszban a T-i Ifjúsági Fúvószenekar és a helyi zeneoktatási tevékenység áll. A vizsgálat során számos aspektusból kívánja feltárni e folyamatokat, kitérve a közösségi tanulás lehetőségeire a zenekari közösségben. A zenei tanulmányok, azon belül is a zenekari közösségi tanulás segítségével lehet a „Z generációs” diákoknak az (1) iskolai integrációs folyamatok támogatására, (2) a siker élmény megtapasztalására és (3) a több generáció együtt tanulása pedig támogató lehet a szociális készségek fejlesztésére egyaránt. Az esettanulmány része a zenekari közösség megjelenése önálló közösségként és a helyi társadalomba való illeszkedése. A zenekar több mint 40 éves sikeres működésének elengedhetetlen feltétele volt a környezetükkel kialakított kiváló kommunikációjuk és a tevékenységüknek a beilleszkedése a helyi identitás tudatba. Az esettanulmány kérdése, hogyan illeszkedik a zenekari közösség a helyi közösségekbe és, milyen pozitív hatások figyelhetők meg a „Z” generációs diákok tekintetében a zenekari közösségi tanulás folyamatában? A közösségi tanulás és a társadalmi innovációs folyamaton túl az esettanulmány kitér a zene pozitív hatásaira a „Z” generációs diákok tekintetében. E generációhoz tartozó diákok adják a jelenleg zeneiskolában tanuló diákokat. A generáció csoportosítása számos tanulmányban eltérő, azonban az esettanulmány a 1995-2010 között születetteket vizsgálja. Az esettanulmány arra hivatott, hogy olyan kulturális társadalmi innovációs folyamatot elemezzon, amely a közösségi aktivitáson alapszik T-ben.

MŰVÉSZETI TÁBOR ÉS TÁRSADALMI INNOVÁCIÓ INTELLEKTUÁLIS AKADÁLYOZOTTSÁGGAL ÉLŐK INTEGRÁLT TÁBOROZTATÁSA

VARGA KITTI

Pécsi Tudományegyetem
varga.kittili@gmail.com

Kulcsszavak: közösségi tanulás, akadályozottsággal élők, művészeti tábor

Az elmúlt években számos kirekesztő fogalommal ismerkedtünk meg, ugyanakkor az intellektuális akadályozottsággal élők még manapság is „társadalmi vakfoltnak”, tabutémának számítanak. Ennek egyik oka a szociális reprezentációjuk lehet, hiszen ismereteink még manapság is főként a populáris kultúrából erednek, ami sokszor nem a legjobb színben tünteti fel őket, vagy egyszerűen nem nyújtanak fogódzót a velük történő interakcióhoz. A sokakban kialakult hamis képpel pedig éppen azokat a tulajdonságaikat hallgatjuk el, ami a legtöbb emberben a félelmet, s az előítéletet okozzák. Hiszen a társadalmi elfogadáshoz ezek a számunkra nehezebben (vagy sokszor egyáltalán nem) értelmezhető tapasztalatok is hozzá tartoznak, hogy ne vezessen az érintettek teljes szociális és érzelmi kirekesztéséhez és elmagányosodásához. Ezért inkább azt kéne megmutatni, hogy odafigyeléssel és (gadameri értelemben vett) odafordulással hogyan érhető meg, s dolgozható fel mindez. Távlati célom egy átfogó attitűd vizsgálat, s annak mérése, hogy formálható-e, s milyen mértékben a többségi társadalom akadályozottsággal élőkről alkotott képe. Az attitűd befolyásolásában véleményem szerint kulcs szerepe lehet a nonformális tanulási formáknak, így már kiskortól lerombolva a társadalmi többség fejében élő hamis képet. Úgy gondolom, hogy az integrált táborok segítségével jól formálható az ép társadalom viszonya és előítéletei az intellektuális akadályozottsággal élők, illetve a fizikai vagy érzékszervi funkcióikban korlátozott személyek irányába, hiszen a periodikusan, de abban az időszakban intenzíven együttműködő közösségek és a saját élmény elősegíti az érintettek árnyaltabb megítélését. Ezért előadásomban a pécsi székhelyű Fogd a Kezem Alapítvány és a Mese-TérKép közösen szervezett, művészeti integrált táboraival kapcsolatos pedagógiai módszertani megfontolásokat mutatom be mint olyan innovációt, amely a helyi társadalomra is hatással lehet. Kitérek a szülők motivációjára, kezdeti félelmeire, a gyerekek és a sérültek tapasztalataira és elvárásaik változására. Azért tartom fontosnak ezen alkalmak bemutatását, mert sok esetben olyan családok hozzák integrációs céllal ép gyerekeiket a foglalkozásokra és táborokba, akiknek ezt megelőzően nem feltétlenül voltak tapasztalataik sérült társaikkal.

A SZAKKÉPZŐ INTÉZMÉNY SZEREPE A HELYI INNOVÁCIÓBAN. TÁMOGATÓ ÉS AKADÁLYOZÓ KÖRÜLMÉNYEK

BENKE MAGDOLNA

Debreceni Egyetem, CHERD
magdolna.benke@gmail.com

Kulcsszavak: szakképző iskola, helyi innováció, társadalmi partner

A helyi innovációs folyamatok szempontjából különös jelentőségű a helyi erők bekapcsolása a fejlesztési folyamatokba. A képző intézményeket tekintve a legmagasabb szintű helyi képző intézmény bevonása és lehetséges partnernek tekintése mozgósító erejű lehet a tágabb közösség irányába. Ez a folyamat különösen a hátrányos térségekben kiemelt fontosságú. Elméleti háttérként, a képző intézmények – mint lehetséges innovációs partnerek – tágabb körével azokban a tanulórégió megközelítésekben találkozhatunk, ahol a tanulórégiót regionális alapú fejlesztési koalícióként értelmezik (Asheim – Gertler, 2005; Lundvall, 2008). A nevezett koalíció mindazon szervezetek és intézmények szélesebb körét magában foglalja, amelyek befolyásolják és támogatják a tanulást és az innovációt egy adott régióban (Asheim, 1996), (Morgan, 1997). Míg az elméleti koncepciók szintjén a középfokú oktatás és képzés nem kap hangsúlyos szerepet a tanulórégiókban, addig a fejlesztési projekteknél találkozunk olyan példákkal, ahol megjelenik a középfok fontossága. Az OECD Learning Region projektjében a résztvevő öt európai régió „ott és akkor” a középfokú oktatás fejlesztését tekintette a fejlődés kulcsának (Németh, 2014); (OECD, 2001). A CEDEFOP egyik kiadványa pedig esettanulmányokon keresztül vizsgálta a tanuló régió koncepció helyi fejlesztésekre gyakorolt hatását, rámutatva a szakképzés, illetve a középfokú oktatás és képzés szerepére (Gustavsen – Nyhan – Ennals (eds.), 2007). A társadalmi innováció kulcselemei közé tartoznak a bizalom és a partnerség (Kozma, 2018), amely kölcsönös bizalmon alapuló együttes cselekvést jelent egy közös cél elérése érdekében. Témánk szempontjából hangsúlyozandó, hogy – amint ausztrál kutatók rámutatnak - jelentős feszültség mutatkozik a centralizált szakképzés-politikai keretek, amelyek között a szakképző iskolák működnek, illetve a helyi regionális fejlesztési törekvések között. A helyzetet tovább nehezíti, hogy míg a bizalomépítés csak hosszú távú folyamatként képzelhető el (Melville, 2003), addig a szakképző iskolák rövid időtávú szakképzés-politikai rendszerekben, rövid időtávú piaci kényszerek, követelmények szorításában működnek. A szakképzésnek további kihívással is szembe kell néznie: a felülről vezérelt politikai utasításoknak való megfelelés mellett kellene eleget tennie az alulról, a helyi közösségek felől érkező nyomásnak is. (Kimberley, 2003). Kérdés, hogy milyen intézményi innovációval lehetne kitörni, ha ez egyáltalán lehetséges, a fenti ellentmondások hálójából. A középfokú szakképző intézményeknek a helyi innovációs folyamatokban való partnerként kezelésével kapcsolatban ugyanakkor fennállhatnak presztízs-problémák is, és felmerülhet mind a vállalatok, mind a középfokú szakképző intézmények „távolsága” az elvárható, működőképes partneri szereptől. Hazai tapasztalatok alapján felmerül a kérdés, hogy vajon a szakképzés centralizációjának folyamata, továbbá a vállalatok magatartása és a szakképző iskolák „túlélési stratégiái” mennyire kedvezhetnek az érdemi partneri szerepek kialakulásának. Annak ellenére, hogy az EU szintjén átalakulóban van a középfokú szakképzés funkciójának meghatározása (ld. Cedefop, 2015 és az új szakképzési scenariók,), a gyakorlatban tovább él az a beidegződés, amely szerint a középfokú szakképzés rendeltetése a gazdaság (elsősorban rövid távú) igényeinek gyors kielégítése. Az ad hoc piaci követelményekből fakadó feladatok végrehajtása viszont kevés teret hagy az iskolák számára érdemi partneri szerepek megformálására. Ugyanakkor feltételezzük, hogy helyi fejlesztéseknél lényeges szerepet tölthet be az a tudás, amely a szakképző iskolából, iskolai és tanmühelyi gyakorlatokból, mun-

katapasztalatokból származik. Mindezek jelentős elemeit képezhetik egy adott térségben a járulékos, „inkrementális” innovációnak (Benke, 2013, 2016). A kutatás kísérletet tesz sikeres és ígéretes kezdeményezések, példák bemutatására nemzetközi és hazai környezetből. A kutatás módszere: szakirodalom feldolgozás, kutatási anyagok másodfeldolgozása és szakértői interjúk. A kutatás elsősorban nemzetközi, angol nyelvű és hazai kutatási anyagokra koncentrál. Hivatkozások: Asheim, B. T. 1996: Industrial districts as "learning regions": A condition for prosperity? *European Planning Studies*, 4(4): 379-400. Asheim, B. T. And Gertler, M. S. 2005: The Geography of Innovation: Regional Innovation Systems, in: Fagerberg, J., Mowery, D. and Nelson, R. (Eds) *The Oxford Handbook of Innovation*, 291-317. Oxford University Press, Oxford. Asheim, B.T. 2012: The Changing Role of Learning Regions in the Globalising Knowledge Economy: A Theoretical Re-examination. *Regional Studies*, 46(8). Benke, M. 2013: A tanuló régiók, a tanuló közösségek és a szakképzés. *Szakképzési Szemle*, 19(3): 5-21. Benke, M. 2016: A tanuló közösségek és a szakképzés. *EDUCATIO* (25/2): 184 – 197. CEDEFOP 2015: A szakképzés változó szerepe és jellege (szeminárium) CEDEFOP, 2015. június <http://oktataskepzes.tka.hu/hu/a-szakkepzes-valtozo-szerepe-es-jellege- cedefop> (2018.12.01.) Gustavsen, B. – Nyhan, B. – Ennals, R. (eds.) 2007: Learning together for local innovation: promoting learning regions. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities (Cedefop Reference series: 68). Kimberley, H. 2003: Urban Disadvantage and Learning Communities: Integrating Report. OVAL Research Working Paper, 03-21. The Australian Centre for Organizational, Vocational and Adult Learning, The University of Technology, Sydney. <http://pandora.nla.gov.au/pan/41206/20040331-0000/www.oval.uts.edu.au/publications/0321kimberley.pdf> (2018.12.01.) Kozma, T. 2018: Tanulóközösségek és társadalmi innovációk. *EDUCATIO* (27/2): 237 – 246. Lundvall, B. Å 2008: National Innovation Systems – Analytical Concept and Development Tool, *Industry & Innovation* 14(1): 95-119. Melville, B. 2003: Involvement of VET in Learning Communities: Relevance for Urban Areas. University of Technology, Sydney. (<https://www.ala.asn.au/conf/2003/melville.pdf>) (2017.11.09.) Morgan, K. 1997: The Learning Region: Institutions, Innovation and Regional Renewal. In: *Regional Studies*, 31(5): 491-503. Németh, B. 2014: The Learning Region Initiative – a Challenging Concept for Higher Education to promote Regional Development. in: *Hungarian Educational Research Journal*. 4(3) (thematic issue on learning regions)

VÁROSI EGYETEM. INTÉZMÉNYI INNOVÁCIÓ LOKÁLIS METSZETBEN**FORRAY R. KATALIN – KOZMA TAMÁS**

Pécsi Tudományegyetem

forrayrk@gmail.com

Magyar Tudományos Akadémia Pedagógiai Tudományos Bizottság

kozmat3@gmail.com**Kulcsszavak:** tanuló régió, társadalmi innováció, közösségi tanulás, történetmondás, szociális szervezet

A történet: Az X az ország egyik dinamikus fejlődő ipari centrumában alakult mint magán főiskola. Ebben a centrumban számos felsőoktatási intézmény működtetett kihelyezett tagozatokat; de a városnak saját intézménye még nem volt. Az intézményt mint közösségi főiskolát alapították, az alapító és az önkormányzat hamar belátta, hogy magánintézményként szabadabban működik. A tartós felívelés hosszú szakasza után a politikai viharokba keveredett; végül pedig az ország másik felébe költözött. A vizsgálódás kérdései: Hogyan találkozott az X és új “telephelye” (helyszín, aktorok, érdekeik, várakozásai, első tapasztalatok)? Hogyan változott meg az X az új “telephelyén” (profilváltás, szerkezetváltás, a szereplők megváltozása, az oktatás változásai)? Hogyan változott meg az “új telephely” az X odaköltözésével (mit várt a város, mik az első tapasztalatok, érzékelhető a városban változás, és milyen)? Indoklás, előzmények. A LearnInnov műhely hosszabb előzmények után (Forray – Kozma 2011) a LeaRn-kutatásból nőtt ki (Benke, 2015; Kozma et al., 2015; Kozma, 2016). A LearnInnov célja azoknak a kezdeményezéseknek a megismerése, amelyeket a LeaRn statisztikai vizsgálatai nem tudtak föltárni (Kozma 2019). A LearnInnov kutatások során megismertük az ún. társadalmi innováció sajátosságait (Ragadics et al., 2019; Boros et al., 2019; Szabo, Márkus 2019), valamint a közösségi tanulás kulcsszerepét a társadalmi innovációk kialakulásában (Hegedus 2019; Rabai 2019; Toth 2019). Jelen vizsgálódás egy lépéssel továbbmegy, és a szervezetek szerepét keresi a lokális innovációkban. Módszerek: A korábbi vizsgálatok során kialakított történetmondás (story-telling, Hyvarinen 2012) módszerét alkalmaztuk. A történetmondásokat (narratívumokat, félig strukturált interjúk) kiegészítettük az alapidokumentumok, a rendelkezésre álló statisztikák, valamint a helytörténeti kutatások eredményeinek összekapcsolásával. Eredmények: A szervezetek szerepét keresve a lokális innovációkban, a közösségi tanulás szervezésében véltük megtalálni. Ahhoz, hogy a szervezet ezt a funkcióját betölthesse, megfelelőképp kell megváltoznia a szervezeti felépítésének és a társadalmi környezettel való kommunikálásnak. Ez a szervezeti hierarchia és a nyitottság -- zártság változását jelenti. Ez tükröződik X megváltozott dokumentációjában, marketingjében, személyi állományában, valamint a társadalmi környezet különböző szegmenseivel (önkormányzat, társadalmi szervezetek, politikai szervezetek stb.) történő kapcsolattartásában. Hivatkozások Benke, M. (2015). The spatial frame of lifelong learning. *Hungarian Educational Research Journal*, 5(4), 79-86, DOI: 10.14413/herj.2015.04.07. Boros J, Gerge E, Lakatos T (2019), Common values and cultural learning: The case of Tesenfa. In: Markus, Kozma 2019: 53-82 Forray R K, Kozma T (2011), Az iskola térben, időben. Budapest: Új Mandátum Kiadó Hegedus A (2019), Cultural and community learning in Földeák. In: Markus, Kozma 2019: 83-94 Hyvarinen, M (2012) Analyzing narratives and story-telling. *The SAGE Handbook of Social Research Methods*, pp. 447 etc. <http://www.uta.fi/yky/yhteystiedot/henkilokunta/mattikhyvarinen/index/Chapter%2026.pdf> Kozma T (2016), A pillanat. Budapest: Új Mandátum Kiadó Kozma T (2019), Learning communities and social innovations. In: Markus, Kozma 2019: 11-22 Kozma T et al (2015), Tanuló régiók Magyarországon. Debrecen: CHERD Márkus E, Kozma T eds (2019), Learning Communities and Social Innovations. Debrecen: Egyetemi Kiadó & CHERD Mate-Szabo B, Markus E (2019), The role of sports in community building: The case of Hajdunanas. In: Markus, Kozma 2019: 95-104 Rabai D (2019), Community learning and social innovation: The case of Hajduhadhaz. In: Markus, Kozma 2019: 105-116 Ragadics T, Horvath E M (2019), Formal education and community learning: The case of Dravafok. In: Markus & Kozma 2019: 37-52. Toth D A (2019), Community centre: An opportunity for breaking out. In: Markus, Kozma 2019: 117-128

ISKOLAI JÓLLÉT VAGY KIÉGÉS? – A TANÁROK ÉS DIÁKOK KÖZÉRZETÉT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK VIZSGÁLATA

Szimpóziumvezető:

Szabó Éva

Szegedi Tudományegyetem BTK Pszichológiai Intézet

eva.szabo@psy.u-szeged.hu

Opponens:

Baráth Tibor

Qualitas T&G Kft.

barath@qualitas.hu

Előadások:

1. Jagodics Balázs – Horvát Barbara – Vatai Katalin – Gubics Flórián – Gajdics Janka – Szabó Éva: Középiskolás osztályközösségek normarendszerének longitudinális vizsgálata
2. Kóródi Kitti – Szabó Éva: Proszociális és agresszív viselkedések normavizsgálata és az iskolai klímával való összefüggései
3. Jagodics Balázs – Varga Ramóna – Szénási Szilvia – Nagy Katalin – Szabó Éva: Diákok kiégése általános- és középiskolában a követelmény-erőforrás modell tükrében
4. Szabó Éva – Jagodics Balázs: A tanári kiégés kapcsolata a tanárok által észlelt nehézségekkel, stresszforrásokkal

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: iskolai jóllét, klíma, kiégés, normák, motiváció

Az iskola nem csupán egy intézmény, sokkal inkább egy valós munkahely, ahol a diákok is és tanárok is dolgoznak, akár napi nyolc vagy több órában. Ezért a szervezetpszichológiából jól ismert és sokat kutatott munkahelyi közérzet és klíma fogalmi alkalmazhatók az iskola világára is, éppúgy, ahogy a kiégés fogalma is. A kiégés jelensége erősen összefügg a munkahelyi légkörrel, az ott megnyilvánuló viselkedésekkel, követelményekkel (Demerouti – Bakker, 2007) és megélhető értékekkel (Leiter, 2008). A szimpóziium célja, hogy több oldalról világítsa meg a diákok és a pedagógusok iskolai közérzetét közvetve vagy közvetlenül befolyásoló tényezőket és azok lehetséges vizsgálatát. Az első két előadás a normák, a motiváció és a klíma kapcsolatára fókuszál, a második kettő pedig a kiégés megjelenésére a tanárok és diákok körében. A diákok iskolai közérzetét nem csak a tanulással szorosan összefüggő tapasztalatok határozzák meg. Számukra az osztály egy olyan közösség, melynek légköre, működése befolyásolja hangulatukat és viselkedésüket. Az első előadásban a normák és a motiváció kapcsolatának alakulásáról kaphatunk képet egy longitudinális vizsgálat első eredményei alapján. A normák különösen jelentősek abból a szempontból, hogy mennyiben támogatják az agresszív viselkedéseket. A második előadás az agresszív normák és az iskolai klíma mérésének lehetőségére és kapcsolatára világít rá. Bemutatva, hogy a pozitív klíma negatívan függ össze az agresszív normákkal, azaz a diákok és a tanárok is akkor érzik kedvezőbbnek az iskola klímáját, ha az agresszív normák elfogadása kevésbé van jelen a leíró, az előíró és a szubjektív normák szintjén is. A harmadik előadás a diákok kiégésének problémáját veti fel. A kutatás kérdése az volt, hogy a közoktatásban tanuló diákokra is alkalmazható-e a munka világában kidolgozott erőforrás-követelmény modell a kiégés hátterének magyarázatára. Az eredmények megerősítették a modell alkalmazásának létjogosultságát, és a kiégéssel, valamint a motivációs jellemzőkkel való kapcsolatát is. A harmadik előadás szintén a kiégés fogalmát vizsgálja, de a pedagógusok szemszögéből. Komplex kvalitatív és abból kifejlesztett kvantitatív kutatás (N=605) eredményein keresztül mutat rá a pedagógusok munkájának legfőbb stresszforrásaira, és arra, hogy ezek miként függenek össze a pedagógusok kiégésével. Az eredmények rámutattak arra, hogy vannak kiemelkedő stresszforrások, amelyek erősebben hatnak a munkahelyi közérzetre és kiégésre. Ezek különböző mértékben kontrollálhatók a pedagógusok számára, ami szintén befolyásolja a kiégés jelenségét.

KÖZÉPISKOLÁS OSZTÁLYKÖZÖSSÉGEK NORMARENSZERÉNEK LONGITUDINÁLIS VIZSGÁLATA

**JAGODICS BALÁZS – HORVÁT BARBARA – VATAI KATALIN – GUBICS FLÓRIÁN –
GAJDICS JANKA – SZABÓ ÉVA**

Szegedi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet, Pécsi Tudományegyetem Pszichológia Doktori Iskola

balazs.jagodics@gmail.com

Szegedi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet

Szegedi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet

Szegedi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet

Szegedi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet

Szegedi Tudományegyetem BTK Pszichológiai Intézet

eva.szabo@psy.u-szeged.hu

Kulcsszavak: iskolai jóllét, normák, motiváció, osztályközösség

A diákok iskolai viselkedése számos módon kapcsolódik az oktatási folyamat eredményességéhez. Az órai munka hatékonysága (Horoí – Ost, 2015), a diákok egyéni fejlődése (Duchesme – Larose, 2018), és az közösség tagjainak egymáshoz való viszonya (Gao et al., 2019) összefüggésben állnak az osztályra jellemző magatartási mintázatokkal. Akár a pedagógusokkal való együttműködés, akár a motiváció, akár a diákok között zajló zaklatás fontos tényezője az oktatás eredményességének és az iskolai közérzetnek, jóllétnek (Salmivalli – Voeten, 2004; Newman et al., 2007). A diákok közösségben mutatott viselkedése azonban függ attól, hogy csoporttársaiktól milyen magatartásokat látnak. A konformitás jelensége miatt ugyanis olyan viselkedések is gyakorivá válhatnak egy csoportban, amelyekkel nem ért egyet a közösség minden tagja (Asch, 1956; Smith, 1988). Emiatt fontos vizsgálni az osztályközösségekben kialakuló normarendszert, és a diákok ehhez való viszonyát. Kutatásunkban a normavizsgálat (Szabó – Labancz, 2012) módszerét alkalmazva követjük nyomon 10 szakgimnáziumi osztály belső szabályrendszerének változásait. A vizsgálatban résztvevő 220 diák két egymást követő tanévben töltött ki kérdőíveket az osztályban gyakori viselkedésekről, az ezekről alkotott személyes viszonyokról, illetve arról, hogy mit gondolnak osztálytársaik attitűdjéről. Emellett a diákok tanulmányi motivációját is felmértük a célorientációs elméletet (Dweck – Leggett, 1988; Pajor, 2012) használva. Az eredmények szerint a vizsgálatba bevont osztályokban mind a kilencedik, mind pedig a tizedik évfolyamban jellemző volt a szignifikáns normaeltérések kialakulása, vagyis a személyes normák és az észlelt normák jelentős eltérése ($p < 0,05$). Az adatok szerint azonban a tizedik osztályban már jelentősen kisebb gyakorisággal fordulnak elő normaeltérések, mint kilencedik évfolyamban. Emellett megfigyelhető, hogy a pozitív viselkedések gyakorisága és a diákok hozzájuk való viszonya nem változik idővel, míg a negatív magatartásformák a gyakorisága nő, és a diákok is elfogadóbbá válnak velük kapcsolatban. A motivációval kapcsolatban összefüggés található az osztályban észlelt viselkedésekkel: a közelítő-elsajátító célorientáció a pozitív viselkedésekre vonatkozó észlelt normákkal gyenge pozitív ($r = 0,343$), míg a negatív viselkedésekhez kapcsolódó észlelt normákkal gyenge negatív ($r = -0,270$) kapcsolatban áll. Az eredmények alátámasztják a csoportnormák és az egyéni viselkedés között húzódó összefüggésekkel kapcsolatos hipotéziseket és korábbi megfigyeléseket. Emellett az adatok fontos indikációkkal bírnak az iskolai osztályok közösségfejlesztése szempontjából, illetve hangsúlyozzák a tanulás iránti motiváció és a csoport közötti kapcsolatot. A normák alakulása az adott osztályközösségekben nagymértékben befolyásolja mind a diákok, mind a tanárok iskolai közérzetét is.

PROSZOCIÁLIS ÉS AGRESSZÍV VISELKEDÉSEK NORMAVIZSGÁLATA ÉS AZ ISKOLAI KLÍMÁVAL VALÓ ÖSSZEFÜGGÉSEI

KÓRÓDI KITTI – SZABÓ ÉVA

Szegedi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet, Debreceni Egyetem Humántudományok
Doktori Iskola

kittikorodi@gmail.com

Szegedi Tudományegyetem BTK Pszichológiai Intézet

eva.szabo@psy.u-szeged.hu

Kulcsszavak: normák, agresszió, iskolai klíma

Az iskolai klímát az intézményen belüli normák, az iskolán belüli kapcsolatok, a fizikális környezet sajátosságai, és az intézmény szervezeti jellegzetességei határozzák meg (Cohen – McCabe – Michelli – Pickerall, 2009). Az iskolai klíma megítélésére nagyban hatással van a diákok és az ott dolgozók által tapasztalt és helyesnek vélt viselkedésformák: a gyakran megjelenő agresszív viselkedésformák negatívan hatnak az iskolai klímára, míg pozitív klímában gyakrabban fordulnak elő proszociális viselkedésformák (Székely, 2018). A pozitív iskolai klíma hatása a bullying-prevenció szintjén is érződik, mivel a támogató kapcsolatok miatt a diákok bíznak a zaklatás elleni fellépés hatékonyságában (Wang – Berry – Swearer, 2013). Kutatásunkban két új mérőeszköz kerül bemutatásra. Az iskolai klíma mérésére a Georgia Rövid Iskolai Klíma Kérdőív (GaBSCI) jelenleg validálás alatt lévő magyar nyelvű változatát alkalmaztuk (White et al., 2014). A proszociális és agresszív viselkedések felmérésére egy erre a célra kialakított normakérdőívet alkalmaztunk (Szabó – Labancz, 2015). Mind a tanulók, mind az iskolai dolgozók eredményeink szerint az iskolai klíma értékelése negatívan korrelál az agresszív cselekedetek gyakoriságával, pozitívan pedig a proszociális viselkedések gyakoriságával. Hasonló irányú összefüggést kaptunk az elrendelő és a személyes normákat illetően. Eredményeink alátámasztják az előzetes feltevéseinket a jelenségekkel kapcsolatban és megerősítik a két mérőeszköz megbízhatóságát és konvergens validitását is. Az iskolai klíma mérésének és az iskolai zaklatás normavizsgálattal történő felmérésének tovább gyakorlati alkalmazása is elképzelhető a bullying-prevenció területén.

DIÁKOK KIÉGÉSE ÁLTALÁNOS- ÉS KÖZÉPISKOLÁBAN A KÖVETELMÉNY-ERŐFORRÁS MODELL TÜKRÉBEN

**JAGODICS BALÁZS – VARGA RAMÓNA – SZÉNÁSI SZILVIA – NAGY KATALIN –
SZABÓ ÉVA**

Szegedi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet, Pécsi Tudományegyetem Pszichológia
Doktori iskola

balazs.jagodics@gmail.com

Szegedi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet

Szegedi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet

Szegedi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet

Szegedi Tudományegyetem BTK Pszichológiai Intézet

eva.szabo@psy.u-szeged.hu

Kulcsszavak: kiégés, követelmények, erőforrások, motiváció

A diákok iskolai teljesítményével foglalkozó kutatások számos esetben számolnak be motiválatlanságról, kimerültségről, iskolával kapcsolatos negatív érzelmekről, vagyis a kiégés-szindróma jeleiről (Räisänen – Postareff – Mattsson – Lindblom-Ylänne, 2018; Hermann – Koeppen – Kessels, 2019). Emiatt az iskolapszichológiai témájú kutatások egyik fontos célja a prevenció érdekében feltárni azokat a tényezőket, amelyek hozzájárulnak a kiégés kialakulásához (Salmela-Aro et al., 2018). Az egyik elterjedt megközelítés a munkahelyi burnout-szindróma esetében sok helyen alkalmazott követelmény-erőforrás modell (Demerouti et al., 2001) használatával igyekeznek megérteni a kiégésre ható iskolai tényezőket (Salmela-Aro – Upadaya, 2014). Ebben a modellben a kiégés kialakulását elősegítő környezeti és interperszonális tényezők követelményként, míg az egyént támogató faktorok erőforrásként jelennek meg. Kutatásunkban a követelmény-erőforrás modellre épülő kérdőíveket használtunk általános-, és középiskolás diákoknál a kiégés-szindróma tüneteivel kapcsolódó összefüggések feltárására. A vizsgálatban 337 általános- és 360 középiskolás diák vett részt. Az eredmények megerősítették a kiégés és a követelmény-erőforrás modell tényezői között feltételezett kapcsolatot. A magasabb kiégés pontszám a követelményekkel jár együtt ($r = 0,729$), míg az erőforrások negatív összefüggést ($r = -0,517$) mutatnak a burnout-szindróma tüneteivel. Emellett a diák kiégés gyenge pozitív együttjárást mutat az elkerülő célorientációval ($r = 0,237$), míg az közelítő-elsajátító célok az erőforrásokkal állnak kapcsolatban ($r = 0,470$). A diák kiégés tekintetében mind a nemek, mind pedig az oktatási intézmények között található szignifikáns különbségek: az elemzések szerint a lányok és a középiskolás diákok esetében magasabb a kiégés kérdőívben elért pontszám ($p < 0,05$). Az eredmények rámutattak mind a diák-kiégés kutatásának fontosságára, mind pedig a követelmény-erőforrás modell alkalmazásának relevanciájára. A kutatás adatai hosszú távon hozzájárulhatnak ahhoz, hogy az iskolapszichológusi ellátás hatékonyabban segítse a diákok iskolai elköteleződésének és jóllétének kialakítását.

A TANÁRI KIÉGÉS KAPCSOLATA A TANÁROK ÁLTAL ÉSZLELT NEHÉZSÉGEKKEL, STRESSZFORRÁSOKKAL

SZABÓ ÉVA – JAGODICS BALÁZS

Szegedi Tudományegyetem BTK Pszichológiai Intézet

eva.szabo@psy.u-szeged.hu

Szegedi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet, Pécsi Tudományegyetem Pszichológia

Doktori Iskola

balazs.jagodics@gmail.com

Kulcsszavak: stressz, kiégés, vezetők, túlterheltség, diákok viselkedése

A tanári munkát már a szakirodalom is az egyik leginkább kiégés veszélyeztetett pályák közé sorolja (Kalimo – Hakanen, 2000). A tanároknak a mindennapok során számos stressztényezővel, egymásnak feszülő ellentmondással és jelentős leterheltséggel kell szembe nézni. Több kutatás rámutatott a különböző munkahelyi tényezők és a kiégés kapcsolatára (Demerouti – Bakker – Nachreiner – Schaufeli, 2001; Lubinszki, 2015; Paksi és mtsi, 2015; Szabó – Jagodics, 2016). Azonban viszonylag kevés olyan kutatás van, amely az érintettekkel végzett kvalitatív kutatás alapján hozta volna létre a lehetséges tényezők listáját, melyet később összefüggésbe hoz a kiégettség mértékével. Kutatásunkban 605 fő pedagógus vett részt. Egy olyan problémalistát kaptak, amelyet korábbi 290 főből álló pedagógus mintán végzett kvalitatív kutatás eredményeként tartalomelemzésére (AGA) építve hoztunk létre. Az így kialakított kérdőívbe 38 stresszforrás került be, melyek esetében 1-5 terjedő Likert típusú skálán jelölték, hogy az adott stresszort mennyire érzik súlyosnak, akadályozónak az életükben. A kapott eredményeket összevetettük a kiégésük (Szabó – Jagodics, 2014) mértékével. Az eredmények azt mutatják, hogy a nehézségek négy fő komponensbe rendeződnek (diákokkal kapcsolatos nehézségek, a vezetővel és kollégákkal kapcsolatos problémák, a túlzott munkahelyi követelmények, valamint a saját kimerültségük). A legsúlyosabb stresszforrást a túlzott munkahelyi követelmények jelentik. Mind a négy komponens szignifikáns kapcsolatban áll a kiéeggel, a legerősebb pozitív korrelációt a kimerülés és kiégés között találtunk ($r(605) = 0,630$; $p < 0,001$). A regressziós elemzés eredménye szerint a stresszforrások közül a diákokkal kapcsolatos nehézségek, a vezetővel kapcsolatos problémák és a kimerültség pozitívan jósolja be a kiéggést, az életkor pedig negatívan. ($R^2 = 0,45$; $F(595) = 98,0$; $p < 0,001$). Az előadás keretében bemutatjuk a kvalitatív és a kvantitatív vizsgálat főbb eredményeit.

„JÖVENDŐLÉS AZ ELSŐ OSKOLÁRÓL” – KISTELEPÜLÉSEK ÉS ISKOLÁIK

Szimpóziumvezető:

Andl Helga

Pécsi Tudományegyetem BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék

andl.helga@pte.hu

Opponens:

Forray R. Katalin

Pécsi Tudományegyetem

forrayrk@gmail.com

Előadások:

1. Laki Tamásné: Hogyan hatnak a falusi kisiskolák a közösségre?
2. Andl Helga: „Én nem tudom, hogy jelent-e egyáltalán valamit az, hogy jövőkép.” – Iskolabezárás egy hátrányos helyzetű térségben
3. Jankó Krisztina: Hogyan tovább, kisiskolák? – Egy intézmény két kistelepülési iskolájának vizsgálata
4. Boros Julianna: Választás vagy kényszer? – Szülői stratégiák, lehetőségek és iskolaválasztási motivációk kistelepüléseken

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: kistelepülés, kisiskola, oktatáspolitikai, iskolabezárás, közösség

A szimpóziium kistelepülések és iskoláik többszemponútú vizsgálatára vállalkozik. A kérdéskör vizsgálata nem kutatási előzmények nélküli: mind a nemzetközi (tk. Fickermann – Weishaupt – Zedler, 1998; Weston, 2000), mind a hazai szakirodalomban fellelhetők a kistelepülések oktatási helyzetére, a kisiskolákra vonatkozó kutatási összefoglalók. Ezek mind egy-egy olyan dimenzió vizsgálatára vállalkoznak, melyek összességében egyre árnyaltabbá teszik a kisiskolák komplex társadalmi beágyazottságának értelmezését: oktatáspolitikai döntések (pl. körzetesítés) és hatásaik (tk. Forray, 1976; Kelemen, 1993; Imre, 2009; Jankó, 2011; 2012), osztatlan iskolák (tk. Forray, 1998; Laki, 2010; Imre, 2012), nemzetiségi oktatás és kisiskolák (tk. Andl, 2015), a helyi társadalom szerepe (tk. Kozma, 1992; Andl, 2012), kisiskolák eredményessége, méltányosság (tk. Imre, 2004; Váradi, 2008). Külföldi példákban az is látható, hogy a kisiskolákra iskolaszervezési és pedagógiai lehetőségként is tekinthetünk, melyek válaszolnak az adott településszerkezet adta oktatási kihívásokra. Helyzetükből adódóan ezen intézmények nagyon érzékenyen reagálnak a társadalmi, gazdasági vagy szakpolitikai változásokra – így az intézményi kör vizsgálata számos oktatáspolitikai vagy településfejlesztési folyamat, döntés előkészítését támogathatja. A szimpóziium előadásai a kistelepülésekről és kisiskolákról szóló kutatásokat kívánják gazdagítani olyan aspektusok beemelésével, melyek kevésbé – vagy kevésbé komplexen – jellemzik az eddigi vizsgálatokat. Mindez módszertani sokféleséggel párosul: kérdőíves adatfelvétel, szociometriai vizsgálat, terepkutatás (megfigyelés, interjúk) egyaránt fellelhetők a szimpóziium kutatásaiban. Az első előadás összevont tanulócsoporthoz tartozó baranyai kisiskolák tanulóközösségeinek kapcsolatrendszerét helyezi fókuszba. A szociometriai vizsgálat feltárta, hogy az összevont osztályok általában gazdagabb kapcsolatrendszerrel mutatnak; két alsó tagozattal működő iskola egy évtizedet felölelő vizsgálata pedig rámutat az iskola közösségformáló szerepére. Továbbá két olyan iskola szociogramját is megismerhetjük, melyekkel ezt követően a második előadás foglalkozik. Az előadás két hátrányos helyzetű ormánsági kistelepülés iskolájának 2016-ban, ill. 2018-ban történő bezárását, a bezáráshoz vezető utat és következményeit vizsgálja esettanulmányon keresztül, választ keresve arra, milyen hatással van az iskolabezárás a településre, a lokális társadalomra, a diákok helyzetére, a szülők iskolaválasztási motivációira – feltárva tipikus és atipikus jellemzőket is. A harmadik előadás szintén iskolaátstrukturálással foglalkozik: egy intézmény két kistelepülési tagiskolájának példáján keresztül az iskola-újraindítás, valamint a folyamatos, látszólag zavartalan működés ellenére történő bezárás körülményeit ismerhetjük meg. Végül a negyedik előadás olyan baranyai kistelepüléseken élő cigány, roma szülők iskolaválasztási motivációinak vizsgálatával foglalkozik, ahol már nincs iskola.

HOGYAN HATNAK A FALUSI KISISKOLÁK A KÖZÖSSÉGRE?

LAKI TAMÁSNE

RAMPA

rampa@rampa.eu

Kulcsszavak: kisiskola, összevont, szociometria, közösség, hálózat

A falusi kisiskolák a XX. század második felétől kezdve a hazai és a nemzetközi szakirodalom visszatérő témájává váltak (Fickermann – Weishaupt– Zedler, 1998; Forray 1998; 2008). Az összevont oktatás – amely évszázadok óta ezeknek az intézményeknek az egyetlen reális tanulószervezési módja – Magyarországon ritkán vált tudományos vizsgálat tárgyává. Más országokban az elmúlt évtizedekben több kutatás is zajlott ebben a témában (Fippinger, 1967; Knörzer, 1985; Kucharz, 2007). Az interjúalanyok többször kifejtették azt a véleményüket, hogy ezek az intézmények jó hatással vannak a gyermekek érzelmi intelligenciájának fejlődésére, kapcsolatteremtő képességükre, azonban ezt a véleményt ritkán próbálták tudományosan alátámasztani, és hálózatos szemléletű vizsgálattal tudomásunk szerint korábban nem mérték. Jelen kutatásnak a célja, hogy egy általános képet adjon a Baranya megyei összevont tanulócsoporthoz tartozó iskolák tanulóközösségeinek kapcsolatrendszeréről. Egy 2015-16-os kutatás során tizenkettő iskolát vizsgáltunk. Órákat látogattunk, interjút készítettünk a tagintézmények vezetőivel és a települések polgármesterével, valamint minden tanulóval szociometriai kérdőívet vettünk fel. A Mérei Ferenc (1996) által kidolgozott többszemponú szociogramot használtuk, elkészítettük a kapcsolati hálót ábrázoló szociográfot és kiszámítottuk a kölcsönösségi indexet, sűrűségi mutatót, kohéziós indexet, a deklarált kapcsolatok számát, a szerephatárt, ami alapján meghatároztuk a szereppel bíró és a jelentős személyeket. A mérések alapján az országos standardekkel összehasonlítva megállapítható, hogy az összevont osztályok általában gazdagítják a gyerekek kapcsolatrendszerét, számos évfolyamokon átívelő kapcsolódás jön létre. Több faluban középiskolai osztályokra jellemző szervezetségi szintet találtunk. Részletesen bemutatjuk két azóta megszűnt ormánsági iskola szociogramját és a vonatkozó mutatókat. A gyerekek között igen szoros kapcsolat figyelhető meg, a magányosság nem jellemző, ugyanakkor tapasztalható a kapcsolatteremtési készség fejletlensége. Ezen iskolák bezárásának hátterét, a tanulók további lehetőségeit vizsgálja a szimpóziум egy másik előadása. Két 1-4 évfolyamos iskolában 2011 és 2019 között összesen hét mérést végeztünk, ezek alapján nyomon követhető a tanulók kapcsolati hálójának alakulása. Az összehasonlító elemzés eredményeként látható az iskola közösségformáló szerepe. Függetlenül attól, hogy melyik évfolyamok vannak összevontva, mindkét iskolában a négy évfolyam diákjaiból sűrűn szőtt, több központtal rendelkező háló alakult ki. Ebből arra következtethetünk, hogy ezekben az iskolákban különösen jól fejlődik az alsó tagozatos gyermekek kapcsolatteremtő készsége. Megállapítható, hogy egy olyan közegben tanulnak, ami az együttműködést, a közösségben gondolkodást és tevékenykedést inspirálja.

„ÉN NEM TUDOM, HOGY JELENT-E EGYÁLTALÁN VALAMIT AZ, HOGY JÖVŐKÉP.” – ISKOLABEZÁRÁS EGY HÁTRÁNYOS HELYZETŰ TÉRSÉGBEN

ANDL HELGA

Pécsi Tudományegyetem BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék
andl.helga@pte.hu

Kulcsszavak: kistelepülés, kisiskola, oktatáspolitikai, hátrányos helyzet, helyi társadalom

Előadásunkat két alacsony létszámú, osztatlan tanulócsoporthoz (is) működő kistelepülési kisiskola bezárásáról szóló esettanulmányra alapozzuk. A kistelepülésekről és kisiskolákról szóló diskurzus – főként a demográfiai folyamatok és a különböző oktatáspolitikai intézkedések következtében – újra és újra felélénkült, ezt számos vizsgálat mutatja (tk. Forray, 1998, 2009; Váradi, 2008; Imre, 2009; Laki, 2010; Jankó, 2011; Andl, 2015). A tematikus szálak között az iskolabezárás is hangsúlyos szereppel bír. Kutatásunk helyszíne az Ormánság, mely Magyarország egyik leghátrányosabb, metaforikusan is perifériális térsége. Több kutatás is irányult a térség hátrányos helyzetének, társadalmi-gazdasági folyamatainak és tapasztalható szegregációs jelenségeinek feltárására (tk. Kovács, 2005; Boros, 2011; Ragadits, 2015; 2016). Nagyon részben a Sellyei járás fedti le, mely a 290/2014. (XI. 26.) kormányrendelet szerint a kedvezményezett járások listáján a második helyen szerepel, egyúttal komplex programmal fejlesztendő, továbbá azon öt járás egyike, ahol a hivatkozott kutatás szerint a cigány, roma népesség aránya meghaladja az egyharmadot (Pénzes – Tátrai – Pásztor, 2018: 17). A Siklósi szintén kedvezményezett járás, és egyes települései a sellyeihez hasonló képet mutatnak. A térség egészére jellemző, hogy iskoláiban magas a (halmozottan) hátrányos helyzetű tanulók aránya. A két vizsgált intézmény – hasonló mintázatot rajzoló, mégis több ponton eltérő – sorsát 2007-től követjük, amikor oktatáspolitikai intézkedések („újrastrukturálás”) hatására tagintézménnyé váltak. Az iskolákban megszűnt a felső tagozat, ami az addig is meglévő tanuló-érvándorlást felerősítette. Ez utóbbi, valamint a területi szegregáció következményeként az intézményekben erős szegregációs folyamat ment végbe, végül a tanulólétszám csökkenése az iskolák bezárásához (2016, 2018) vezetett. Előadásunkban vizsgáljuk az iskola mikro- és makro-társadalmi környezetét, település és iskola viszonyrendszerét, a bezárás előtti állapotot, a bezáráshoz vezető döntési folyamatot. Az okok és következmények vizsgálata során választ keresünk többek között arra, milyen hatással van az iskolabezárás a településre, a lokális társadalomra, a diákok helyzetére, a szülők iskolaválasztási motivációira. Ez utóbbi kapcsán az állami és egyházi fenntartású intézmények szerepét, lehetőségeit is vizsgáljuk. A kutatás során építünk területi és oktatás-statisztikai adatok, valamint települési és intézményi dokumentumok elemzésére, a módszerek között azonban a terepkutatásra helyezzük a hangsúlyt: megfigyelés és az érintett települések és oktatási intézmények egyes szereplőivel – több szakaszban – készített félig strukturált interjúk segítségével tárjuk fel azt a komplex viszonyrendszert, melynek aktív vagy passzív szereplője az iskola. A kutatás nem csupán a tudományos térben hasznosulhat, hanem a szakpolitikai döntéshozók számára, a helyi társadalmi folyamatok értelmezésében is segítséget nyújthat.

HOGYAN TOVÁBB, KISISKOLÁK? – EGY INTÉZMÉNY KÉT KISTELEPÜLÉSI ISKOLÁJÁNAK VIZSGÁLATA

JANKÓ KRISZTINA

Eszterházy Károly Egyetem Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet
janko.krisztina@ofi.hu

Kulcsszavak: kistelepülés, kisiskola, iskolahálózat, tankerület, helyi társadalom

A hazai oktatáspolitikában egyre nagyobb hangsúlyt kap a minőségi neveléshez és oktatáshoz való egyenlő hozzáférés, ezért olyan megoldási javaslatok születtek/nek, amelyek érintik az intézményrendszer átalakítását, valamint fejlesztését is. A hazai nevelésszociológiai kutatásokban elsősorban a körzetesítések kapcsán a kisiskolák vagy a kistelepülési iskolák kérdése mindig is a fókuszban volt, számos szakirodalomban tárgyalták a kisiskolák előnyeit és hátrányait (Forray, 2009; Imre 2003; Jankó 2011; Andl, 2015), illetve azok eredményesség-hatékonyság-méltányosság viszonyrendszerét (Hermann, 2005; Lannert-Németh-Sinka, 2008, id. Andl, 2015). Nemzetközi viszonylatban az iskolakörzetesítések vagy bezárások vonatkozásában elmondható, hogy a kisiskolák aránya az egyes országokban eltérő, s az őket létrehozó körülmények is mások, a problémák megoldása sajátos vonásokat mutat (Jankó, 2011). A vizsgálatban kisiskola alatt a hagyományos népiskolából kinőtt általános iskolát értjük, viszonylag alacsony tanulói létszámmal, osztott, vagy osztatlan osztályokkal, biztosítva a hatékonyság, a minőség és a méltányos iskola iránt támasztott elvárásokat. Magyarországon az utóbbi fél évszázadban az iskolahálózat átszervezése a kistelepülési iskolákat vagy kisiskolákat többnyire negatívan érintette, tagintézménnyé válás vagy megszüntetés révén. Megtartásuk sok esetben létkérdés, mivel a települések bíznak az iskolák lakosságmegtartó erejében. Az előadás egy dunántúli falusi általános iskola két tagiskolájának történetét mutatja be. Egyik esettanulmányunk településének önkormányzata a fenntartói rendszer várható átalakulása (tankerületek) során – kihasználva egy pályázati lehetőséget és a helyi társadalom támogatását – 2011-ben újra tudta indítani a kisiskoláját, a másik kisiskola viszont a folyamatos zavartalan működése mellett a közeljövőben bezárásra kényszerül. Míg a vizsgálat az egyik iskola esetében az újraindítás körülményeire, szereplőire, a motivációkra és a 2011 óta eltelt időszak hatásaira, következményeire fókuszál, addig a másik iskolánál a bezárás okait, lehetséges következményeit tárjuk fel. Emellett az előadásban azt is bemutatjuk, hogy a vizsgált iskolákban miként teremtették meg és valósítják meg a minőségi oktatáshoz szükséges személyi és infrastrukturális feltételeket, valamint hogyan és milyen módszerekkel történik a tanulók oktatása. Az esettanulmányok elsősorban helyszíni interjúkra és megfigyelésekre, emellett a helyben gyűjtött dokumentumokra, statisztikai adatokra épülnek. Az előadás rámutat arra, hogy míg az egyik iskola esetében a helyi társadalom elkötelezettsége – találkozva a szülői akarattal – más helyi közösségi erővel képes iskolát létrehozni, működtetni és fejleszteni még akkor is, ha az számos konfliktussal terhelt, ugyanakkor a másik vizsgált iskola minden próbálkozása ellenére sem talál kiutat a megoldásra, és vállalja az elkerülhetetlent.

VÁLASZTÁS VAGY KÉNYSZER? – SZÜLŐI STRATÉGIÁK, LEHETŐSÉGEK ÉS ISKOLAVÁLASZTÁSI MOTIVÁCIÓK KISTELEPÜLÉSEKEN

BOROS JULIANNA

Pécsi Tudományegyetem BTK

boros.julianna@pte.hu

Kulcsszavak: iskolaválasztási motivációk, szülők, kistelepülés, cigány/roma

Az iskolaválasztási stratégiákat és motivációkat befolyásoló tényezőket leginkább az oktatás szelektív mechanizmusával való összefüggéseiben értelmezhetjük. Másrészt mindezen folyamatok eredője az, hogy a különböző társadalmi-gazdasági státusszal rendelkező szülők eltérő stratégiákat követnek gyermekük beiskolázása során. (Kertesi – Kézdi, 2009; Havas – Zolnay, 2010; Papp Z. 2012; Váradi, 2012) Előadásomban hátrányos helyzetű térségben, kistelepüléseken élő, főként cigány szülők és családok iskolaválasztási motivációit, lehetőségeit elemzem 2017-2018 között zajló Kitörési pont az iskola c. kutatásom alapján. A szülők és a társadalmi környezetben élő felnőttek lakóhelye (jelen esetben kistelepülés) és viszonyuk a tanuláshoz, tudáshoz, az iskola intézményes világához kapcsolódó társadalmi értékei nagymértékben befolyással vannak iskolaválasztásukra, a gyermek iskolai sikerességére. A lakóhely, jelen esetben gazdasági és infrastrukturális szempontból hátrányos helyzetű kistelepülés, meghatározza a helyi lakosság, családok hozzáférését a különböző szolgáltatásokhoz, így a közoktatáshoz, a köznevelési intézményekhez. Mára a településeken a közoktatási szolgáltatások már nem elérhetőek, ezért a szülőnek másik településen működő köznevelési intézménybe kell beíratnia gyermekét. Korábbi kutatások azt bizonyítják, hogy a szülők abban az esetben is más oktatási intézményt választanak, ha a településen van köznevelési intézmény. Ennek okai között leginkább az etnikai szegregációtól, s ezáltal a minőségi oktatás csökkenésétől való félelmet említik. (Zolnay, 2006; Havas, 2008; Messing – Molnár, 2008; Balázs – Kovács, 2012; Virág 2012; Kiss, 2016) Ha a településen valamelyik szülő másik iskolát választ gyermekének a lakóhelyén található helyett, s ennek okát a szegregációban vagy a minőségi oktatás hiányában jelöli meg, akkor nagy valószínűséggel lesznek követői. (Havas – Zolnay, 2010; Virág, 2012; Papp Z., 2012) Hosszú távon e folyamat negatív eredménye lehet, hogy a településen lévő intézménybe járó gyermekek száma csökken, így az iskola bezárása is előfordulhat, vagy ún. szegregált intézmény jön létre. Kérdés, hogy miért és melyik intézményt választják a szülők gyermekeik számára, s választásukban milyen motivációk és tényezők játszanak szerepet? Az elmúlt években a sellyei járásban végzett kutatásom eredményei is megerősítették a feltételezést, hogy a leghátrányosabb helyzetű településeken élő cigány, roma családok kevés információval és elképzeléssel rendelkeznek az iskolaválasztás, az iskolai továbbtanulási lehetőségekről. Napjainkban az egyik legnagyobb kérdés, hogy választásukat információhiány, szokásjog és különböző „függőségi” viszonyok alapján hozzák-e meg? Milyen folyamatok, interakciók előzik meg az iskolaválasztást? Előadásomban ezekre a kérdésekre próbálok választ adni az elmúlt 2 évben végzett kvantitatív (7 településen kérdőíves felmérés családok körében) és kvalitatív (fókuszcsoportos interjú szülők, pedagógusok körében) kutatásaim tükrében.

KARRIERBEN A CSALÁD

Szimpóziumvezető:

Engler Ágnes

Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért

engler.agnes@gmail.com

Opponens:

Bocsi Veronika

Debreceni Egyetem

bocsiv@ped.unideb.hu

Előadások:

1. Fényes Hajnalka – Pusztai Gabriella: Nemi szerep attitűdök és vallásosság a felsőoktatási hallgatók körében
2. Engler Ágnes – Kozek Lilla: Kapcsolati kultúra és fejlesztése
3. Dusa Ágnes Réka – Markos Valéria: Társadalmi felelősségvállalás és családalapítás a felsőoktatási hallgatók körében
4. Székely András: Gyermekvállalással, munkába állással kapcsolatos attitűdök a végzettség függvényében
5. Antal István: Roma családok és befektetéseik a jövőbe

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: felsőoktatás, család, karrier, társadalmi háttér, népesedés

A magyar népességről elmondható, hogy a kedvezőtlen demográfiai folyamatok ellenére változatlanul családközpontú gondolkodású, a különböző felmérések egyhangúan mutatják a család prioritását, a gyermekvállalás iránti pozitív beállítódást, a tervezett gyermekek magas számát. (Tóth, 1997; Somlai – Tóth, 2002; Pongrácz – Spéder, 2002; Spéder, 2011). A tervezett és a realizálódott gyermekek száma közötti különbség a felsőfokú végzettséggel rendelkezők esetében a legnagyobb, a végzettség csökkenésével közeledik egymáshoz a két mutató, az alacsony végzettségűeknél pedig kiegyenlítődik (Kopp, 2010). A tartós párkapcsolat létesítésének, valamint az első (és ezzel a többedik) gyermek vállalásának kitolódása általában a meghosszabbított tanulmányokkal, illetve a karrier és család összeegyeztetésével indokolható, különösen a diplomával rendelkezők esetében. Szimpóziumunk három előadásában ezért a magasán kvalifikáltakra fókuszálunk, mégpedig olyan fiatalokra, akik még a karrier és a családalapítás küszöbén állnak. Egy országos kutatás adatait felhasználva (N=1502) egyetemisták párkapcsolati, családalapítási attitűdjét térképezzük fel a karriertervek fényében. Az előadások kuriózuma, hogy a tényleges magánéleti és karriertervek eredményei mögé pillantva megvizsgálják a pályaképek alakulását nemi szerep attitűd, vallásosság, civil aktivitás és közösségi szerepvállalás szempontjából, illetve kitérnek a formális és informális oktatás igényére és felelősségére. A karrier kifejezést általában a szakmai, munkaerő-piaci előmenetelre használjuk, holott az életpálya más területein történő pozitív elmozdulásra, kiteljesedésre is használható. Így beszélhetünk családi karrierről, amely a családi szerepekben történő fejlődést, önmegvalósítást jelenti. (Miller, 2005; Koncz, 2010; Kopp – Skrabski, 2010; Kadarko, 2016; Engler, 2017) Szintén karriernek tekinthető, ha valaki a hátrányos helyzet ellenére, szorgalmának és elkötelezettségének köszönhetően az elvártnál előrébb jut képzettségben, munkájában. (Werner, 2000; Martin, 2006; Ceglédi, 2017; 2018) A szimpózium további két előadásában, újabb kutatások eredményeit felhasználva, egyrészt a gyermekvállalással és munkába állással kapcsolatos attitűdöket vizsgáljuk a végzettség függvényében, másrészt a hátrányos helyzetben élők előrejutási lehetőségeit. A szimpózium legfőbb eredménye, hogy az iskolai végzettségtől függetlenül kimutatható a családcentrikus gondolkodás, a privát jövőbe és a társas, családi kapcsolatokba vetett bizalom. A kvalifikáltság mértékével növekszik a szakmai életút sikerességének megítélése, illetve a munka-magánélet összehangolásának igénye. A társadalmi háttér tehát elsősorban a szakmai előrejutást befolyásolja, a magánéleti, családi karrier sikeres befutásában az egyéni igény és törekvés inkább érvényesül. Az eredmények tudományos és szakpolitikai úton is kiválóan hasznosíthatóak, a szimpózium összetétele (ti. egyetemi és kutatóintézeti háttér összefogása) is ezt a törekvést támasztja alá.

NEMI SZEREP ATTITÚDOK ÉS VALLÁSOSSÁG A FELSŐOKTATÁSI HALLGATÓK KÖRÉBEN

FÉNYES HAJNALKA – PUSZTAI GABRIELLA

Debreceni Egyetem

fenyesh@gmail.com

Debreceni Egyetem

gabriela.pusztai@gmail.com

Kulcsszavak: nemi szerep attitűdök, felsőoktatási hallgatók, vallásosság, kvantitatív vizsgálat

A nemi szerepek kultúránként (Mead, 2003), történelmi koronként (Merton, 2002) és társadalmi rétegenként is változnak, pedig a biológiai és genetikai különbségek ugyanazok. A családban és az iskolában közvetített értékek, az eltérő oktatási intézménytípusok és tantervek üzenete az iparosodott társadalmakban az volt, hogy a nőknek „otthon a helye” és feladatuk a gyereknevelés és a házimunka. A férfiak terepe a közélet és a munka világa, ők töltötték be a kenyérkereső szerepet, a nők pedig a privát szférában maradtak és érzelmi, támogató funkciójuk dominált (Parsons – Bales, 1955). Ezt a feladatmegoszlást hívjuk napjainkban hagyományos szerepstruktúrának, azonban ha az iparosodás előtti társadalmakat is vizsgálánk, koránt sem volt ez általános. Az euroatlanti országokban napjainkra a nők nemcsak megjelentek a munka világában, hanem a dinamikus növekvő iskolázottsági szintjük révén vezető pozíciót is betöltenek, így a nemek közötti munkamegosztás átstrukturálódik (Andorka, 2006). Azonban a vallási hovatartozás és a vallásgyakorlat a modern társadalmakban is árnyalja ezt a képet (Read, 2003; Diehl et al., 2009). Kutatásunk célja 17 nemi szerep állítással való egyetértés, illetve egyet nem értés mentén megvizsgálni a felsőoktatási hallgatók nemi szerepekkel kapcsolatos attitűdjeit, és ennek összefüggéseit a diákok vallásosságával. Adataink egy országos felsőoktatási adatbázisból származnak, a kutatás 2017-ben 11 hazai felsőoktatási intézményben zajlott (N=1502). A nemi szerep attitűdöket az EVS és az ISSP kérdéssora alapján állítottuk össze. Kutatási módszerünk a klaszter és faktorelemzés, illetve a nemi szerep attitűdöket demográfiai és társadalmi háttérváltozók mentén is megvizsgáljuk többváltozós módszerek segítségével. Eredményeink szerint az egyetemisták véleménye hasonló a felnőtt lakosság véleményéhez (Pongráczné, 2005; Pongráczné – Molnár, 2011), mely szerint inkább tradicionális szerepekben gondolkodnak, de elfogadják, sőt szükségesnek tartják a női munkavállalást is, ami részben modern attitűd, részben az anyagi megfontolások erősségét tükrözi. Fényes (2014) alapján feltételeztük azt is, hogy az egyházhoz kötődő vallásos diákok tradicionálisabban gondolkodnak a nemi szerepekről, míg a maga módján vallásosak felfogása inkább modern, ami összhangban van a nemzetközi szakirodalom eredményeivel is (Sevim, 2006; Jones – McNamara, 1991). Ezt módosíthatja azonban a társadalmi háttérváltozók hatása, miszerint a magasabban iskolázott szülők egyházasan vallásos gyermekei nem gondolkodnak tradicionálisan a nemi szerepekről. A köznevelési tantervekben a nemi szerepek jelentőségének és változásának tárgyalása érintőleges, így az iskolán kívüli, környezeti hatások formálják a hallgatók nézeteit.

KAPCSOLATI KULTÚRA ÉS FEJLESZTÉSE

ENGLER ÁGNES – KOZEK LILLA

Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért

engler.agnes@gmail.com

Debreceni Egyetem

lilla.kozek@gmail.com

Kulcsszavak: kapcsolati kultúra, felsőoktatás, formális és informális tanulás

A felsőoktatásba került tanulók számára hallgatói társdalom a párkapcsolatok szempontjából több rétegben is értelmezhető: egyrészt alkothat a tanulók köre potenciális párválasztási teret, másrészt azonban értelmező közösség (Pusztai, 2009) is egyben, amely a párválasztás és párkapcsolat fenntartásának formáit is körvonalazhatja. Ez a kortárs közeg és minta modulálja a családi háttérből származó hatást (pl. Rendall et al., 2011 vagy Bagdy, 2015). A felsőoktatásban töltött évek során a fiatalok jövőterveket készítenek nemcsak a szorosán értelmezett karrierről, de a munka-tanulás-magánélet összehangolásáról (illetve ennek nehézségeiről). E jövőtervek feltérképezését is magában foglalta az alábbi kutatás. A kutatás 2017-ben valósult meg, az ország 11 felsőoktatási intézményében. Teljes idejű (nappali) képzésben részt vevő hallgatókat kerestünk meg önkitöltős, papír alapú kérdőívvel. Rétegzett mintavételt alkalmaztunk, három különböző szempont mentén: különböző földrajzi régiókban tanuló hallgatókat kérdeztünk, az MTA tudományterületi besorolását használva tudományterületi egyensúlyra törekedtünk, illetve figyelembe vettük az intézmények nagyságát (nagyobb és kisebb egyetemek bekerülési esélyeivel). Az érvényes kérdőívek száma 1502. A kutatás fókuszában a hallgatók szakmai és magánéleti tervei álltak, illetve ezen elképzelések összehangolásának lehetőségei. Jelen előadásban a magánéleti események valószínűsítését és időzítését, azon belül a párkapcsolatokat vizsgáljuk meg. A demográfiai tendenciák ismeretében kérdésünk, milyen kapcsolati formákat preferálnak a hallgatók, hogyan látják generációjuk kapcsolati kultúráját, milyen felkészítést várnak el a formális és informális oktatástól, neveléstől. Feltételezésünk szerint a házassági hajlandóság a statisztikai mutatók szerint alakul, és az alternatív kapcsolatok dominálnak. Feltételezzük továbbá, hogy a fiatal értelmiségjelöltek sem igénylik döntő mértékben a kapcsolati kultúra fejlesztését, de a családi minták hiányában formális segítséget elfogadnak. Végül úgy gondoljuk, az időzítést tekintve a szakmai karrier prioritást élvez a magánéleti karrierhez képest. Eredményeink szerint a megkérdezett fiatalok alapvetően tradicionális gondolkodásúak, a hosszú távú kapcsolatot preferálják, és igen magas a házasodni kívánók aránya. A második hipotézisünk szintén megdőlt, mivel a válaszadók kevés igényt mutatnak a kapcsolati kultúra formalizált megjelenésére, ugyanakkor felsejlik ennek elvárása (nem intézményesült módon). A harmadik feltételezés beigazolódott, a családalapítási törekvések időben később predestinálhatóak. Fontos eredmény, hogy ennek nem elsődlegesen egzisztenciális megfontolásai vannak, sokkal inkább a megfelelő pár megtalálása és a szerepekre való felkészülés odázza el a terveket. A kutatás eredményei iránymutatást adnak arról, mely területeken segítheti az egyetemi közeg a hallgatók hosszútávú sikerességét, a karrierutat, és az elkötelezett párkapcsolattal összefüggő életkereset maximalizálását.

TÁRSADALMI FELELŐSSÉGVÁLLALÁS ÉS CSALÁDALAPÍTÁS A FELSŐOKTATÁSI HALLGATÓK KÖRÉBEN

DUSA ÁGNES RÉKA – MARKOS VALÉRIA

Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért
agnesdusa@gmail.com

Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért
markosvaleria.90@gmail.com

Kulcsszavak: társadalmi felelősségvállalás, családalapítás, felsőoktatás

Számos kutatás vizsgálta, hogy milyen tényezők befolyásolják a felsőoktatásban tanuló fiatalok házassági- és gyermekvállalási terveit (Engler, 2017; 2018). Továbbá vizsgálják, hogy milyen hatással vannak rá a karriertervek (Ceglédi, 2018; Bocsi, 2018), a további tanulási tervek (Pongrácz – Márkus, 2018), a nemi szerepek (Fényes – Fehérvári, 2018), a vallásosság (Bacsikai, 2018) vagy a külföldi mobilitás (Dusa 2018). Jelen előadásunkban arra voltunk kíváncsiak, hogy milyen más, finomabb attitűdök állhatnak ezen jövőtervek mögött. Ezért azt vizsgáltuk meg, hogy a felelős állampolgárságot és szociális érzékenységet meghatározó értékek összefüggésben állnak-e a családtervezést meghatározó jövőtervekkel. A hipotézisünket Fényes – Markos (2019) eredményei alapján hoztuk létre, akik az altruista attitűdben látták az önkéntesség és a gyermekvállalás pozitív összefüggéseit. Jelen előadásunkban a civil aktivitás és közösségi szerepvállalás mint értékrend került a középpontba és ezen mutatók összefüggéseit vizsgáltuk a családalapítási tervekkel. Az adatok elemzéséhez egy 2017-ben végzett, család és karrier összehangolását vizsgáló kutatás adatbázisát használtuk fel. A papír alapú kérdőíves felmérés során nyolc város 11 egyetemének nappali tagozatos hallgatóinak válaszait összesítettük (N=1502). Regionális, tudományterületi és a felsőoktatási intézmények hallgatói létszám alapján reprezentatív mintát vettünk. A hallgatókat csoportosan kérdeztük le, ezzel biztosítva a minta valószínűségi jellegét. Elemzésünkhöz faktoranalízis és varianciaanalízis módszerét használtunk. A faktoranalízis segítségével négy társadalmi érzékenységet mérő faktor jött létre, melyeknek a következő neveket adtuk: aktivista-analitikus szemlélet, kultúraközvetítő attitűd, társadalmi egyenlőséget növelő értékek, szociális érzékenység. Az eredményeink azt mutatják, hogy mind a gyermekvállalási tervek, mind a házassági hajlandóság összefüggésben állnak az általunk vizsgált faktorokkal. Míg a kultúraközvetítő és a szociális érzékenység faktorok pozitívan jártak együtt a házassági kedvvel, addig az aktivista-analitikus szemlélet és a társadalmi egyenlőséget növelő faktorok a házasság elutasításával mutattak szignifikáns összefüggést. A gyermekvállalást tekintve azt láttuk, hogy mindössze a kultúraközvetítő attitűddel és a szociális érzékenységgel volt pozitív szignifikáns kapcsolat. A jövőben fontosnak tartjuk további soft változók bevonását a gyermekvállalási- és házassági tervek pontosabb feltérképezéséhez, hiszen azt láttuk, hogy a leggyakrabban használt szocio-demográfiai tényezőknél túl más tényezők is befolyással lehetnek rájuk.

GYERMEKVÁLLALÁSSAL, MUNKÁBA ÁLLÁSSAL KAPCSOLATOS ATTITÚDOK A VÉGZETTSÉG FÜGGVÉNYÉBEN

SZÉKELY ANDRÁS

Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért
szekely.andras@koppmariaintezet.hu

Kulcsszavak: iskolai végzettség, család, munkavállalás

Az európai demográfiai krízis megállításának Demény Pál szerint egy megoldása van, az őshonos európaiak gyermekvállalási hajlandóságának növekedése (Demény, 2016). Magyarországon az alacsony, bár növekvő termékenység mögé nézve láthatjuk, hogy a valós gyermekszám jelentősen elmarad a tervezett gyermekek számától, holott Európában itt a legmagasabb ez az érték (Kopp, 2010; Engler, 2018), és ez szoros, negatív összefüggést mutat a végzettséggel (Kopp – Székely – Skrabski, 2006). A magasabb végzettségűek később vállalnak gyermeket, ami mögött az egyik legfontosabb ok az iskolaévek elhúzódása (Kapitány – Spéder, 2018). A felsőfokú végzettségűek körében a házasságkötés időpontja is kitolódott, 1996 és 2011 közt 26-ról 30 év fölé emelkedett a nők első házasságkötésének időpontja (KSH, 2014), miközben házasságban több gyermek születik, mint élettársi kapcsolatban (Kapitány – Spéder, 2009). A társadalomnak a demográfiai krízis megállítása mellett arra is szüksége van, hogy a fiatalok terveiket valóra válthassák, úgy érezzék, családdal kapcsolatos céljaik elérése itthon is lehetséges, valamint az oktatásba, tanulásba fektetett erőforrás hasznosuljon. Ennek feltétele a munka és család összehangolása, amihez szükséges a családhoz, gyermekvállaláshoz, munkába álláshoz kapcsolódó attitűdök ismerete, hogy a megfelelő intézkedésekkel ezek támogathatók legyenek. Előadásunkban több kutatás adatait felhasználva vizsgáljuk a családalapításra és munka-magánélet egyensúlyra vonatkozó kérdéseket. A külföldi magyarok körében végzett 8000 fős kutatás határon túl élő fiatalok attitűdjét mutatja be, a Családvédelmi akcióterv hatásairól végzett vizsgálat (1000 fő) és a Babamama expon végzett kutatás (2833 fő) a hazai, gyermekvállalási korban lévők esetében segít összehasonlítani a vágyakat, véleményeket a végzettség függvényében. Eredményeink azt mutatják, hogy a végzettség elsősorban nem a tervekkel, hanem a valós életeseményekkel (házasságkötés, gyermekvállalás) mutat inkább összefüggést. A magasabb végzettségűek több gyermeket terveznek, annak ellenére, később mégis kevesebb gyermek születik körükben. A háziasszonyi, családanyai szerep értéke a végzettséggel fordítottan arányos, ennek megfelelően a magasabb végzettségűek hamarabb mennének vissza dolgozni a gyermekvállalás után. A férfiak otthonmaradását a kisgyermekkel a megkérdezettek többsége támogatja, azonban a férfiak körében ez elfogadottabb, a nők inkább utasítják el ezt a gondolatot. A munkába állást, a család és munka összeegyeztetését a rugalmas munkalehetőségek, az elérhető bölcsőde, óvoda, illetve a rokonok támogatása segítené szerintük a leginkább. A megkérdezettek úgy érzik, a gyermekvállalás a boldogságot egyértelműen javítja, de a baráti kapcsolatokra, a szexuális életre is inkább pozitív hatással van, ám a munkahelyi karriert és a tanulási lehetőségeket inkább negatívan befolyásolja. A gyermekvállaláshoz kapcsolódó attitűdök, igények ismerete segítséget jelent abban, hogy megfelelő támogatással a kívánt, tervezett gyermekek a magasabb végzettségűek körében is megszülessenek.

ROMA CSALÁDOK ÉS BEFEKTETÉSEIK A JÖVŐBE

ANTAL ISTVÁN

Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért
antal.istvan0505@gmail.com

Kulcsszavak: roma, család, Családi Otthonteremtési Kedvezmény, felzárkózás

A szocialista korszakban már elkezdődött a sokszor szerepkör nélkülinek nyilvánított, határ menti aprófalvak gettósodása, melynek háttérében a nem cigány lakosság elköltözése, elhalálása, valamint a cigány lakosság magasabb gyermekszáma és gyorsabb generációváltása állt (Virág, 2010). A gettósodás folyamatát jelentősen felerősítette a CS-lakás programnak mind a lakásépítési, mind a lakásvásárlási ága, ugyanis újabb telepek jöttek létre, vagy felgyorsították a nem cigány lakosság elköltözését (Hajnáczy, 2017). A rendszerváltást követően a folyamat tovább erősödött, gettósodó kistérségek jöttek létre, ahol az átlagtól magasabb a gyerekszám és a szegénységi mutatók, habár az elmúlt időben javultak, elmaradnak az átlagtól. Elemzésünk célja, hogy bemutassuk a Családi Otthonteremtési Kedvezményben részesülő (továbbiakban: CSOK) azon családok szociológiai és demográfia mutatóit, akik 50%-nál nagyobb arányban romák által lakott településeken élnek. 112 olyan település létezik (Kapitány, 2016), ahol már többségben van a roma lakosok aránya. Bemutatjuk az igénybe vevők területi, életkori, gyermekszám szerinti jellemzőit és megvizsgáljuk, van-e összefüggés a roma lakosság arány és a CSOK igénylése között. Az előadás célja, hogy rámutassunk a roma családok élethelyzetére és a gyermekeik jövőjébe történő befektetésre. A gyermekek nevelésének, oktatásának sikere ugyanis nagyban függ a lakhatási körülményektől, az otthoni tanulói miliőtől. Másrésről a roma családokban a gyermekvállalás egyfajta karrierként, életcélként értelmezhető, amely akkor igazán eredményes, ha az utódok szakmai életútja is biztosított. Elemzésünk a Magyar Államkincstár (MÁK) adatbázisa alapján készült: az adatokat a Kincstártól kapott 2016. január 1 és 2018. december 31 között ténylegesen megkötött CSOK szerződésekre alapján vizsgáljuk. Összesen 622 szerződést vizsgálunk. A vizsgálati anyag áttekintése alapján nem lehet határozott következtetést levonni arra vonatkozóan, hogy a CSOK eltérő születésösztönző hatással bír-e az érintett roma kötődésű településeken a jelenleg rendelkezésre álló adatok alapján. Bár valamivel magasabb a vállalt gyermekek száma, mint az országos átlag. További időnek szükséges eltelni, hogy erre vonatkozó megállapítást tegyünk. Ugyanakkor az érintett roma többségű lakosság áttekintése során arra a következtetésre jutottunk, hogy a CSOK-ot igénybe vevő romák körében sem jelentkezik – szignifikáns mértékben – többlet gyermek vállalása, a gyermek vélhetőleg amúgy is megszületik ezekben a családokban. Viszont egyértelmű, hogy a többségi lakosság és a roma igénylők lakó- és életkörülményeinek javulását eredményezi a rendszer működtetése. Ez egyrészt a roma tanulók előmenetele szempontjából, másrészt a szülők mint „családi karriermegvalósítók” szempontjából is fontos cél.

KICSIKTŐL A NAGYOKIG. GONDOLATOK AZ EGYHÁZ SZÉLESEDŐ OKTATÁSI SZEREPVÁLLALÁSÁRÓL

Szimpóziumvezető:

Bacskai Katinka
Debreceni Egyetem
bacskai.katinka@gmail.com

Opponens:

Pusztai Gabriella
Debreceni Egyetem
gabriela.pusztai@gmail.com

Előadások:

1. Kelemen Gabriella: Kontextusfüggő eredményesség szektorközi összehasonlításban
2. Tódor Imre: Miért épp ezt az iskolát választják a tanulók? A SEU-modell operacionálizálása az iskolaválasztás kapcsán
3. Demeter-Karászi Zsuzsanna: Hasonlóságok és különbségek az egyházi szellemiségű és egyházi fenntartású felsőoktatási intézmények között
4. Kozek Lilla: Közösségi beágyazottság és a párkapcsolati sérülékenység vetületei a jegyesoktatásban

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: egyházi oktatás, eredményesség, közösség, nevelési érték, iskolaválasztás

Szimpóziumunkban arra törekszünk, hogy bemutassuk, a 21. században milyen szerepet tölthet be az egyház az oktatásban. A szimpóziumban szereplő előadások lefedik az oktatás szinte teljes spektrumát az alapfokú oktatással kezdve a középfokon és felsőfokon át a felnőttoktatásig. A szimpózium résztvevő kutatói valamennyien más előképzettséggel, eltérő módszertannal és többféle elméleti alapról indulnak és ily módon egymás munkáira is reflektálnak. Bár minden előadás más iskolafokot vizsgál, mind az öt prezentáció központi gondolatai között szerepel az eredményesség, az értékválasztás és a közösség mint erőforrás. A szimpózium első előadása a Tiszántúl református iskoláit vizsgálja idősoros formában. A kutatás adatait a 2011-2018 közötti Országos kompetenciamérés adatbázisai adják, a fókuszban az eredményesség és azok háttér-tényezői állnak. Korábban nem folyt még olyan kutatás, amely idősorosan követte volna az átvett, vagy újonnan alapított egyházi iskolák eredményeinek alakulását, így ez önmagában is úttörő munka. A prezentációban a térség református iskoláit a nem református egyházi és a nem egyházi fenntartású intézményekkel is összeveti az előadó. A szimpózium második előadása a határon túlra vezet minket. Az előadás központi témája az iskolaválasztás egy sajátos közegben, a székelyföldi magyar középiskolába járó diákok között. A szektorközi vizsgálat a racionális döntésmélet oktatáskutatásban alkalmazott továbbfejlesztett modelljét teszteli felekezeti-nem felekezeti iskolapárokban tanuló 9. és 11. évfolyamos diákok véleményére támaszkodva. A nagy elemszámú, csaknem 2000 fős empirikus kutatás Székelyföld egyetlen ilyen jellegű szisztematikus mintavételen alapuló iskolavizsgálata. Romániában és Magyarországon működő egyházi felsőoktatási intézményeket vizsgál a szimpózium harmadik előadása. Az eredmények bemutatása során látjuk, hogy különbség van a hitéleti és a világi képzést folytató intézmények között a kvalitatív módszertannal vizsgált küldetésnyilatkozatokban ill. 300 diák kérdőív alapján is. A szimpózium második előadására is reflektálnak a vizsgálati szempontok, hiszen az intézményválasztás itt is fókuszba kerül, ahogyan az előzetes elvárásoknak való megfelelés is. A felsőoktatási intézmények hallgatói nem csak fenntartóként találkozhatnak tanulmányaik alatt egyházi intézményekkel. Az egyházi szakkollégiumok olyan extrakurrikuláris háttérintézményei az egyetemeknek, amelyek elsősorban a hátrányos helyzetű hallgatók családi háttérükből adódó hátrányait segítenek leküzdeni és támogatják őket a felsőoktatásban való bennmaradásban. Emellett a tehetségfejlesztő feladatokat is ellátnak. Negyedik előadásunk ebben a körben kutatja a lemorzsolódás és a perzisztencia okait fókuszcsoportos és egyéni interjúk segítségével. Egyházi közösségek, pl. a parókiák, az élet számos pontján nyújtanak oktatási szolgáltatásokat a különböző felekezethez tartozó híveknek. A szimpózium utolsó előadása a jegyesoktatást, mint a felnőttképzés sajátos típusát vizsgálja. A házasságra készülő párok adatainak másodelemzésével (428 fő) tanulmányozza a résztvevők közösségi kötődését, felekezeti beágyazottságát, párkapcsolati attitűdjeit. Eredményességről beszélhetünk ebben az esetben is, de már egészen más keretek között, mint az a közoktatással vagy felsőoktatással kapcsolatos előadásokban tetten érhető.

KONTEXTUSFÜGGŐ EREDMÉNYESSÉG SEKTORKÖZI ÖSSZEHAJONLÍTÁSBAN

KELEMEN GABRIELLA

Debreceni Egyetem
kelemen.gabriella31@gmail.com

Kulcsszavak: egyházi oktatás, eredményesség, szektorközi összehasonlítás

Az oktatáseredményességi kutatások többsége az iskola eredményességét, a tanári munka hatékonyságát a tanulók tanulmányi és központi teszteredménye szerint határozza meg. Azonban egyre gyakrabban találkozunk olyan oktatáskutatói véleményekkel, melyek a tanári és iskolai eredményességet nemcsak a tanulói teljesítmények alapján írják le (Darling-Hammond, 1999; Kanne – Staiger, 2002), hanem egyéb tényezőket is figyelembe vesznek. Bár egyértelmű számkra, hogy a tanulói teljesítménymérések sok és széles körű információval szolgálnak az oktatási rendszer hatékonyságát illetően, mégis úgy véljük, hogy figyelembe kell vennünk a kontextust is, melyben végbemegy a nevelés-oktatás folyamata. A Coleman-jelentés (Coleman és mtsai, 1966) hatására az iskolai eredményesség vizsgálatát végző oktatáskutatók figyelmé – a tanulói teljesítményeken túl – egyre inkább szélesedve az iskola környezetére is irányul (Lanert, 2006; Pusztai, 2009; Bacsikai, 2015). Ezt a nézőpontot követve vizsgálatunkban a Tiszántúli régió általános iskoláinak szülői kompozícióit, anyagi és szociális helyzetét, illetve a felekezethez tartozását is háttértényezőként vettük számításba. A kontextus fontos elemének tartjuk a tanulók családi-társadalmi háttéré mellett az iskolai légkör és a tanulási környezet jellemző mutatóit. Az iskolai belső környezetet vizsgálva az eszköz és humán erőforrás adottságokat is számba vettük és szektorközi összehasonlítást végeztünk a 2011-2018 években mért OKM hatodik évfolyamos tanulói eredményekkel. A térség általános iskoláit fenntartók szerint három szektorba sorolva hasonlítottuk össze a nem egyházi, nem református egyházi és a református általános iskolák jellemzőit. Mindebből kiindulva tanulmányunk célja az volt, hogy azonosítsuk a szektorok közötti különbségeket és az egyes szektorokra vonatkozó jellegzetességeket. Vizsgálatunk eredményei azt mutatják, hogy a térség három szektora közül a nem egyházi, majd az egyéb egyházi általános iskoláknak kedvezőtlenebb a szülői háttéré. A pedagógusok fluktuációja a nem egyházi iskolákban a legmagasabb, viszont itt a legkedvezőbb a tanulási környezet mutatójaként vizsgált eszközfelszereltség. A tanulói teljesítmények az elvárt érték regresszió eljárással vizsgálva legmagasabbak a református iskolákban, magasak az egyéb egyházi iskolákban, de az elvárt érték alatt maradnak a nem egyházi iskolák diákjai körében, mind a matematika, mind a szövegtérzés mérésekben.

MIÉRT ÉPP EZT AZ ISKOLÁT VÁLASZTJÁK A TANULÓK? A SEU-MODELL OPERACIONALIZÁLÁSA AZ ISKOLAVÁLASZTÁS KAPCSÁN

TÓDOR IMRE

Debreceni Egyetem
imretodor@gmail.com

Kulcsszavak: SEU-modell, iskolaválasztás, szektorközi összehasonlítás

A szubjektív várható hasznosság (SEU) a racionális döntések elméletének (RDE) magját képezi, amivel leírhatjuk, hogy egy adott szituációban felkínálkozó cselekvési alternatívák közül az individuum hogyan válassza ki a számára megfelelő cselekvést (Diefenbach, 2009). Becker (2000) a formalizált SEU-modellek képviselőinek elméletét (Erikson – Jonsson, 1996; Breen – Goldthorpe, 1997; Esser, 1999) gondolja tovább és korrigálja, és a végrehajtott empirikus kutatások eredményei alapján úgy véli, hogy az iskolaválasztás körüli döntés egy-oksága helyett inkább több-okságról beszélhetünk. Ennek demonstrálására heurisztikus jellegű modellt dolgozott ki, amelyet makro-mikro-makro sémának/modellnek nevez. Kutatásunkban arra a kérdésre keressük a választ, hogy a döntési kritériumok milyen összefüggésben állnak a tanulók demográfiai, szocio-ökonómiai háttérével. A SEU-elmélete alapján azt várnánk, hogy az iskola minőségének faktorai (iskola magas tanulmányi színvonala, szakkínálata stb.), mint elsődleges döntési kritérium, a magasabb társadalmi státusszal legyen összefüggésbe hozható. Itt olyan magyarázó változókkal hozzuk összefüggésbe, mint a tanuló demográfiai ismérvei, a család ökonómiai, társadalmi és kulturális erőforrásai, valamint a választott iskola típusa, profilja. A SEU-modell alapján azt feltételezzük, hogy a magasabb státusú szülők gyermekei a költség-haszon kalkulációjának elvét követve az iskola „minőségének” motívuma (magas in- és output) alapján hozza meg döntését, azaz inkább a nem felekezeti iskolát választja. A feldolgozott szakirodalom alapján azt várnánk el, hogy a nem felekezeti iskolák vonzerejében a kedvező minőségi mutatók (iskola színvonala, minősége, hírneve) megléte játssza a fő indokot. Kvantitatív kutatásunk célcsoportját a székelyföldi középiskolás tanulók képezik, amelynek során többlépcsős mintavételt alkalmaztunk: az első lépcsőben minden felekezeti iskola, majd a hozzárendelt nem felekezeti iskolák tanulói, míg a második lépcsőben a 9. és a 11. évfolyam tanulói kerültek be a mintánkba (N=1927). A kutatás eszközeül kérdőívet alkalmaztunk, amelyet személyesen kérdeztünk le a tanulók körében. Hipotéziseink tesztelésére a következő statisztikai módszereket alkalmazzuk. A tanulók iskolaválasztási döntés motívumait először egyváltozós elemzéssel, majd annak szektorközi összehasonlítását kétváltozós elemzéssel (keresztábra) értelmezzük. A továbbiakban adatredukciós módszerrel (klaszteranalízis) a döntési kritérium változóiból tanulói csoportokat különítünk el, majd a létrejött tanulói klasztereket a tanulók szocio-demográfiai jellemzőinek összefüggésrendszerében vizsgáljuk meg. Arra vagyunk kíváncsiak, hogy az egyes klasztereket milyen jellemzők fémjelzik, illetve arra, hogy van-e közöttük markáns eltérés. Eredményeink értelmében ez elit- és az intézményorientált tanulók a nem felekezeti, míg a kortárs csoport orientációját követő, valamint az érték- és közösségorientált tanulók a felekezeti iskolát választják.

HASONLÓSÁGOK ÉS KÜLÖNBΣÉGEK AZ EGYHÁZI SZELLEMISSÉGŰ ÉS EGYHÁZI FENNTARTÁSŰ FELΣŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK KÖZÖTT

DEMETER-KARÁSZI ZSUZSANNA

Debreceni Egyetem

zsuzsanna.karaszi@gmail.com

Kulcsszavak: egyházi fenntartás, egyházi szellemiség, felsőoktatási intézmény

Az egyházi felsőoktatási intézmények nagy múltra tekintenek vissza, mind Magyarországon, mind pedig a környező határmenti területeken. A rendszerváltást követően megváltoztak a szerepkörök, lehetővé vált az államon kívüli más fenntartók intézményalapítása, törvény biztosította a lelkiismereti és vallásszabadság érvényesülését és gyakorlását (Pusztai – Farkas, 2016). Az egyházi intézmények arculatukat tekintve nem egységesek, a hitéleti képzést folytató intézmények szellemisége karakteresen egyházas, de a világi képzést folytató intézmények többsége viszont a hallgatói rekrutáció fenntartása miatt nem meri felvállalni az egyházas szellemiséget. A nemzetközi szakirodalom alapján az egyházi felsőoktatási intézményeket további kategóriákra bonthatjuk, mely szerint megkülönböztetünk egyházi szellemiségű (faith-based) és egyházi fenntartású (church-related) felsőoktatási intézményeket. Előadásunkban arra vállalkozunk, hogy kvalitatív (küldetésnyilatkozatok elemzése) és kvantitatív (hallgatói survey) módszerek segítségével egyaránt bemutassuk Magyarországon és Romániában az egyházi felsőoktatási intézmények kategóriáiban megmutatkozó formális és informális jegyek hasonlóságait és különbségeit. A hallgatói kikérdezés öt közép- és kelet-európai ország egyházi szervezetekhez kötődő felsőoktatási intézményeire terjed ki, amelyek közül a magyar és a román almintát vizsgáljuk (N=300), az előadás az intézményválasztással és a vallásossággal foglalkozó kérdésblokk alapján készül. Arra a kérdésre keressük a választ, hogy a képzési kínálat, a területi elhelyezkedés vagy az intézmény vállalt identitása vonzza a hallgatókat az intézményekbe. Az elemzés eredményei rámutattak arra, hogy a misszió szerinti diverzitás lényeges elemként tűnik fel az egyházi felsőoktatás intézményi sokféleségében, valamint arra, hogy a versenyképességük a vallási alapú társadalom- és emberképre alapozott küldetésben rejlik.

KÖZÖSSÉGI BEÁGYAZOTTSÁG ÉS A PÁRKAPCSOLATI SÉRÜLÉKENYSÉG VETÜLETEI A JEGYESOKTATÁSBAN

KOZEK LILLA

Debreceni Egyetem
lilla.kozek@gmail.com

Kulcsszavak: egyházi oktatás, felnőttoktatás, családi életre nevelés

A jegyesoktatás, mint az egyházi és a családi életre nevelés egy sajátos metszete fokozódó gyakorisággal szerepel a hazai közlemények tárgyaként (pl. Fekete, 2008; Lakatos, 2014; Hortobágyi et al., 2015). A proximális alapozó házasképzés (Ponzetti, 2016) a katolikus egyházban az esküvő feltétele; ebben az előadásban ezt az oktatási tevékenységet mint különleges célcsoportnak szánt felnőttoktatási formát értelmezzük. A vizsgálatban egy sajátos, mentorált oktatási forma résztvevőinek társadalmi háttérét és közösségi beágyazottságát vizsgáltuk, különös tekintettel az együttélési hatás, mint párkapcsolati sebezhetőségi faktor összefüggéseire (Stanley et al., 2010). A kutatás empirikus adatgyűjtésre támaszkodik. 428 fő adatainak másodelemzéséből leszűrhető, hogy az együttélés a házasságot megelőző időszakban valószínűbb, ha a pár nő tagja idősebb, ha a pár tagjai eltérnek felekezetükben, vagy ha a pár elszakad a származási helyről. A közösségi kötődés, illetve a felekezeti beágyazottság rizikócsökkentő faktorok. Következtéseink a közösségi beágyazottság, mint az alapozó házasság képzések egy lehetséges további célkitűzése köré szerveződnek: VSA modellben (Vulnerability Stress Adaptability Model, Karney – Bradbury, 1995) értékelve az eredményeket a stabil felekezeti háttér adaptivitás növelő tényező, amelynek hiányára a párkapcsolati képzésnek érdemes figyelemmel lennie. Az előadás hozzájárulás az értelmező közösségek (Pusztai, 2011) és a párkapcsolati reziliencia elméleti keretének összekapcsolásához.

KOMPETENCIAIGÉNY ÉS KOMPETENCIAFEJLESZTÉS MUNKAERŐ-PIACI NÉZŐPONTBÓL

Szimpóziumvezető:

Tóth Péter

Óbudai Egyetem Trefort Ágoston Mérnökpedagógiai Központ

peter.toth2006@gmail.com

Opponens:

Horváth Kinga

Selye János Egyetem

horvathki@ujes.sk

Előadások:

1. Kálmán Anikó: Az oktatásból a munka világába való átmenet. Magyar és francia mérnökhallgatók saját alkalmazhatóságukra vonatkozó felfogásának összehasonlító vizsgálata
2. Pogátsnik Monika: A kommunikációs kompetencia fejlesztése a 21. századi mérnök-képzésben
3. Simonics István: A csapatmunka és a prezentációs kompetenciák alkalmazásának vizsgálata
4. Hercz Mária – Kanczné Nagy Katalin – Isépy Mária – Ledniczki Kinga: Pedagógus kompetenciák a tanórán kívüli nevelőmunkában
5. Nagy Melinda: Egészség- és környezettudatosság helyzete a tanári kompetenciák között

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: kulcskompetenciák, kompetenciafejlesztés, mérnökképzés, pedagógusképzés, munkaerőpiac

Coolahan (1996) szerint a kompetencia olyan általános képességnek tekinthető, ami ismereteken, készségeken, tapasztalatokon, értékeken és hajlamokon nyugszik, s amit az egyén tanulás révén fejleszt magában. A kompetencia fogalma kapcsán gyakran fogalmazódik meg a tanultak új szituációkban, illetve a gyakorlatban való alkalmazhatósága is (Udvardi-Lakos, 2005). A kompetenciák tipologizálása igen gazdag irodalommal rendelkezik (Vass, 2017; Eurydice, 2002; Mihály, 2002). A munkaerőpiac nézőpontjából megkülönböztethetünk szakma feletti (soft) kulcskompetenciákat, illetve szakmához kötődő (hard) kompetenciákat. A kulcskompetenciák köre is igen szerteágazó (Vass, 2017; Mihály, 2002), de az állásinterjúk során a munkavállalók gyakran találják szembe magukat olyan szituációs gyakorlatokkal, tesztekkel, amikor a kommunikációs, az interperszonális, a problémamegoldó kompetenciáik fejlettségét igyekeznek feltérképezni a munkáltatók. A szakmai kompetenciákkal ellentétben a kulcskompetenciák fejlesztése bizony nem ritkán igen esetleges a hazai műszaki felsőoktatásban. Nem is annyira a tantervi szabályozással van itt a fő probléma, hiszen a képzési és kimeneti követelmények 2016-ban már kompetencia alapúak lettek, hanem inkább az oktatási gyakorlatban való megvalósításukkal. Sok esetben a felsőoktatás-pedagógiai ismeretek hiánya okozza a kompetenciák tudatos fejlesztésének elmaradását. A tudatos kompetenciafejlesztés leginkább a pedagógusképzésre jellemző. A kompetenciaszemlélet mára az oktatás valamennyi területét áthatja, legalábbis a tantervi szabályozás szintjén. Jelen szimpóziumunk arra vállalkozik, hogy a pedagógus- és a mérnökképzés területén megvizsgálja miként fejleszthetők a kommunikációs, az interperszonális, a prezentációs kompetenciák, továbbá az egészség- és környezettudatos attitűd, illetve a tanórán kívüli nevelőmunka speciális pedagógiai kompetenciái. Az első absztrakt egy nemzetközi összehasonlító kutatás eredményeit ismertetve mutat rá francia és magyar mérnök-hallgatók munkavállalási elképzeléseinek különbözőségeire. A kvalitatív módszertant alkalmazó kutatás rávilágít arra, hogy a francia végzős hallgatók sokkal jobban tisztában vannak a kulcskompetenciák munkaerő-piaci fontosságával. A második kutatás az Óbudai Egyetem partnervállalataira irányulva tárta fel a STEM végzettséggel kapcsolatos kompetenciaigényeket. Az absztrakt áttekinti a kommunikációs kompetencia komponenseit, fejlesztésének lehetőségeit, hangsúlyozva a tevékenység-centrikus oktatásszervezés fontosságát. A harmadik kutatási összefoglaló mérnök- és mentortanárok hallgatók interperszonális és prezentációs kompetenciáinak fejlettségét, illetve fejlesztésének lehetőségeit ismerteti, kapcsolódva az Ipar 4.0 és a Szakképzés 4.0 által megfogalmazott kompetenciaigényekhez. A nemzeti köznevelésről szóló törvény elvárásaként fogalmazta meg az egész napos iskolai foglalkoztatást, egységbe foglalva ezáltal a tanórai és a tanórán kívüli nevelő-oktató munkát. A negyedik kutatás arról kívánt meggyőződni, hogy a pedagógusok felkészültnek érzik-e magukat, rendelkeznek-e azokkal a kompetenciákkal, amik ezen új kihívások eredményes teljesítéséhez elengedhetetlenek. A kutatás rávilágít az e területen megmutatkozó kompetenciahiányokra és a fejlesztési igényekre. Végül az utolsó összefoglaló két olyan kompetenciaigényre, az egészség- és környezettudatosságra mutat rá, amelyek fejlesztése meghatározó jelentőségű a 21. századi pedagógiában. E kihívásnak csak felkészült pedagógusok tudnak megfelelni. A szerző négy kárpát-medencei magyar nyelvű pedagógusképző intézményben önértékelő kérdőívvel vizsgálta e kompetenciák meglétét, illetve fontosságát, itt is rávilágítva meglévő kompetenciahiányokra.

Támogató: EFOP-3.4.3-16-2016-00023 projekt

AZ OKTATÁSBÓL A MUNKA VILÁGÁBA VALÓ ÁTMENET. MAGYAR ÉS FRANCIA MÉRNÖKHALLGATÓK SAJÁT ALKALMAZHATÓSÁGUKRA VONATKOZÓ FELFOGÁSÁNAK ÖSSZEHASONLÍTÓ VIZSGÁLATA

KÁLMÁN ANIKÓ

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
kalman.a@eik.bme.hu

Kulcsszavak: alkalmazhatóságra vonatkozó benyomás, végzős mérnökhallgatók, összehasonlító vizsgálat, kvalitatív mód

Összetett társadalmainkban a műszaki haladás és a gazdasági növekedés előfeltétele az oktatási rendszerből kikerülő, jól képzett mérnökhallgatók által képviselt munkaerő. Az elmúlt öt év folyamán Európa aktív populációjában a műszaki és tudományos területek emberi erőforrásának 2,9%-kal való növekedését figyelhetjük meg (Eurostat, 2017). Ennek következtében a frissen végzett mérnökhallgatók elhelyezkedési lehetősége ígéretesnek tűnik. A végzős mérnökhallgatók alkalmazhatósága több évtizede egyre fontosabb kérdés (Williams et al., 2016, Osmani et al., 2015). A saját munkavállalási helyzetéért az egyén személyes felelősséget visel, ami az egyéni attitűdök és kezdeményezések fontosságát emeli ki (Gazier, 2012). Egy kutatás keretében végzős mérnökhallgatókat vizsgáltak mikroszinten, az alkalmazhatóságukkal kapcsolatos egyéni felfogásukat figyelembe véve (Rothwell et al., 2009). Jelen tanulmányban a mesterképzésben végző mérnökhallgatók saját alkalmazhatóságukról alkotott egyéni benyomásaira és lehetőségeire voltunk kíváncsiak. A felmérés célja annak feltárása, hogy a végzős mérnökhallgatók hogyan látják saját munkába állási lehetőségeiket, stratégiáikat, valamint a karrierjükhöz szükséges készségeket és kompetenciákat. A hallgatóknak az oktatásból a munka világába való átmenetének jobb megértése érdekében kvalitatív módszertant alkalmaztunk, Franciaországban és Magyarországon 28 félig strukturált interjút készítettünk. Eredményeink arra utalnak, hogy a mérnökhallgatóknak az alkalmazhatósági lehetőségeikről és az ehhez szükséges műszaki és nem műszaki készségek szerepéről alkotott felfogása a két országban jelentős mértékben eltér egymástól. A magyar hallgatók rövid távra terveznek és informális álláskeresési módszereket alkalmaznak, s alkalmazhatóságuk szempontjából többnyire a műszaki készségeket tartják fontosnak. Ezzel ellentétben a francia hallgatók hosszú távra terveznek, és a kívánt állás megszerzése során formális álláskeresési eljárásokat alkalmaznak, s rájuk a mérnöki hivatás iránti elköteleződés magasabb szintje és a nem műszaki készségek fontosságának figyelembevétele a jellemző.

A KOMMUNIKÁCIÓS KOMPETENCIA FEJLESZTÉSE A 21. SZÁZADI MÉRNÖKKÉPZÉSBN

POGÁTSNIK MONIKA

Óbudai Egyetem

pogatsnik.monika@amk.uni-obuda.hu

Kulcsszavak: mérnökképzés, puha készségek, kommunikációs kompetencia, munkaerőpiac

A 21. század munkaerőpiacán jelentősen megnövekedett a nem-kognitív készségeket is igénylő feladatok aránya és fontossága. Számos, a STEM pályákon a leglényegesebb készségeket vizsgáló kutatás tartalomelemzése során megállapítottuk (Khine – Areepattamannil, 2016; Roberts et al., 2015; Blades et al., 2012; Fazekas, 2018), hogy a munkáltatók számára kiemelkedő jelentőségű kulcskompetencia a kommunikációs készség, melynek fejlesztése a mérnök hallgatók képzésében elengedhetetlen. Az Óbudai Egyetemen 2019-ben készült munkaerő-piaci felmérésben, amelyben az egyetem 117 partner vállalata vett részt, a kommunikációs készséget a STEM végzettséggel kapcsolatos elvárásaként határozták meg (M=4,43; 1-5 skálán, a 6. legfontosabb a felsorolt 20 készség között), illetve a munkavállalók kiemelt fejlesztendő területeként határozták meg (M=3,54; 1-5 skálán, az 5. legfontosabb a felsorolt 20 készség között). Az ABET mérnökképzéseket akkreditáló szervezet 11 kulcskompetenciát határozott meg a STEM képzésekben, ezek egyike a hatékony kommunikációs képesség (ABET, 2018). A hazai műszaki és informatikai alapképzések képzési és kimeneti követelményeinek tartalomelemzése során megállapítottuk, hogy a munkaerő-piaci jelentősége ellenére a műszaki szakok többségében nem szerepel említés a kommunikációs kompetenciáról. Melyek azok a kommunikációs kompetenciák, amelyeket a munkaerőpiac elvár a modern mérnököktől (Darling – Dannels, 2003; Riemer, 2007; Nagy, 2000)? (1) Idegen nyelvtudás, interkulturális kommunikációs kompetencia: a nemzetközi projektek száma egyre növekszik, az együttműködés alapja a megfelelő interkulturális kommunikáció és a közös nyelvhasználat. (2) Szóbeli kommunikációs kompetencia: a szakmai, technikai tudást megfelelő prezentációs készséggel, a szóbeli kommunikáció eszközeivel tudja ismertetni. (3) A másokra való odafigyelés kompetenciája: képes megérteni a beszélő üzenetét, bátorítani az üzenetközlésben, együttműködés a munkatársakkal. (4) Írásbeli kommunikációs kompetencia: a mérnöki munkában egyre nagyobb az írásbeli kommunikáció szerepe, a lényegre törő, pontos üzenetátadás e-mailben, jelentésekben, vállalati chat felületeken. (5) Vizuális kommunikációs kompetencia: egyértelmű rajzok, ábrák, diagramok készítése és értelmezése. (6) Interdiszciplináris kommunikációs kompetencia: szakterületek között, nem szakemberekkel való hatékony információcsere. (7) Szociális kommunikációs kompetencia: öt alapfunkciója a kontaktuskezelés, az érdekérvényesítés, a rangsorkezelés, a szociális szervezés és a szociális tanulás. A mérnökképzések tantervei igen zsúfoltak, a kommunikáció tárgy beépítése a kötelező tárgyak közé további terhelésnövekedést jelentene. Jelenleg a mérnök szakokon a kommunikáció tárgy többnyire szabadon választható tárgyként jelenik meg. A kommunikációs készségek fejlesztése nem önálló tárgyként, hanem a tantervbe beépített módszertani eszközrendszerrel való fejlesztése javasolt. A kommunikációs módszerek alkalmazásának feltétele a tevékenység-centrikus tanítási-tanulási folyamat szervezése: (1) Prezentációk és csoportos projektek: ösztönzik és fokozzák a hallgatók interperszonális készségeit. (2) Szakértői értékelés (peer review) módszere: konstruktív kritika a társak munkájáról, általa a gyakorlat mélyebb elsajátítása mellett mások véleményének megismerése is lehetővé válik. (3) Szituációs gyakorlatok: munkahelyi szituációkhoz hasonló feladatok, melyek lehetővé teszik a különböző kommunikációs helyzetek kipróbálását. (4) Videofelvételek készítése a hallgatói prezentációkról, majd ezek elemzése. (5) Vita: mérnökképzésben például valamely műszaki probléma különböző megoldásának megvitatása.

A CSAPATMUNKA ÉS A PREZENTÁCIÓS KOMPETENCIÁK ALKALMAZÁSÁNAK VIZSGÁLATA

SIMONICS ISTVÁN

Óbudai Egyetem

simonics.istvan@tmpk.uni-obuda.hu

Kulcsszavak: mérnök tanár, mentortanár, csapatmunka, prezentáció, kompetenciavizsgálat

A World Economic Forum kutatásai egyértelműen jelzik, hogy az Ipar 4.0 megváltoztatja a kompetenciaelvárásokat (Szakképzés 4.0, 2019). A 2015-ben végzett felmérés vizsgálta, hogy az ipar képviselőinek milyen kompetencia-elvárásai vannak a képzett munkaerővel szemben 2015-ben, illetve 2020-ban. Mind a két 10-es listában, első helyen szerepel a komplex problémamegoldás, de megjelenik benne az emberekkel való bánásmód és a tárgyalás is. Ezeknek a kompetenciáknak a megfelelő megnyilvánulásához elengedhetetlenül szükséges a prezentációs készség megfelelő szintű birtoklása, és annak hatékony alkalmazása. A 10-es toplistában igen fontos helyen – 2015-ben a 2., 2020-ban az 5. helyen – található a csapatmunka, mint szükséges kompetencia a megfelelő munkavégzéshez. A szerző az oktatási munkájában különösen fontosnak tartja a mérnök tanárok és mentortanárok felkészítését a csapatmunka és a prezentációs technikák kompetenciáinak megismerésére és azok fejlesztésére. Több tantárgy keretében is nyílik mód a hallgatók e kompetenciáinak fejlesztésére, amelyekhez az információkeresés, kiválasztás és feldolgozás megfelelő alkalmazása is társul. Ez a műszaki tanárképzésben és a mentortanárok képzésében azért is fontos, hogy ők is képesek és felkészültek legyenek megfelelő módon fejleszteni tanulóik e kompetenciáit. A szerző két alkalommal is végzett kérdőíves felmérést, amelynek keretében vizsgálta a mentortanárok visszajelzését a csapatmunka fontosságáról és alkalmazásáról, valamint a prezentációs képességeik megszerzéséről, fejlesztési lehetőségeiről, és a napi oktatói és mentori munkájában való alkalmazás szükségességéről, fontosságáról. A hallgatói válaszok alapján megállapítható, hogy a mentortanárok fontosnak érezték a csapatmunkában való feladatmegvalósítást, és szívesen alkalmazzák azt az oktató munkájuk során. A prezentációs készség fejlesztése számukra azért is fontos, hogy egyrészt minél hatékonyabban tudjanak kommunikálni, és segíteni mentoráltjaik felkészítését a minőségi oktatási feladatok elvégzésére. Másrészt pedig az oktatásban is megfelelő módszereket használjanak az információk átadására, valamint színvonalas előadásokat, bemutatókat tudjanak tartani munkatársaiknak vagy az egyéb szakmai fórumokon történő szereplésük során.

PEDAGÓGUS KOMPETENCIÁK A TANÓRÁN KÍVÜLI NEVELŐMUNKÁBAN

HERCZ MÁRIA – KANCSNÉ NAGY KATALIN – ISÉPY MÁRIA – LEDNICZKI KINGA

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar
kancznenagykatalin@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar
kancznenagykatalin@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem Gyertyánffy István Gyakorló Iskola
isepymaria@freemail.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK
kingalinda21@gmail.com

Kulcsszavak: pedagógus kompetenciák, egész napos iskola, napközi otthonos nevelés

Korunk társadalmi szükségleteihez és elvárásaihoz igazítottan a nemzeti köznevelésről szóló törvény előírta a köznevelés rendszerében az egész napos iskolák létrehozását. Az egész napos iskolai foglalkoztatás egy olyan intézményesített nevelési formát jelent, amely lehetővé teszi a tanulók számára az egészséges testi, szellemi és lelki fejlődés megvalósulását. Egységbe foglalja a tanórai és a tanórán kívüli nevelő-oktató munkát. Ez utóbbi elmélyíti az órákon szerzett tudást, kiegészíti azokat más jellegű készségek és képességek kialakításával, fejlesztésével. Tanórán Kívüli Nevelés Kutatócsoportunk hosszú távú kutatásának első lépéseként azt kívántuk feltárni, hogy miként vélekednek a tanítók, köztük a napközi otthonban dolgozó pedagógusok munkájuk presztízsről, mely kompetenciákat tartanak fontosnak e területen, s milyennek ítélik meg szaktudásuk és a képzés kapcsolatát. Jelen munkánk kutatócsoportunk tagjainak korábbi kutatásaira épülő másodelemzés, melyet kiegészít a 2018/2019-es tanévben végző tanító szakos hallgatók gyakorlati képzésről kifejtett véleményének elemzése. Az első két vizsgálat 2016 és 2018 között a tanári jóllétet, illetve a tanulás-segítés lehetőségeit kutatta országos szinten, kombinált kutatási stratégiával: 130, ill. 136 fős mintával online kérdőívvel (Cronbach $\alpha = 0,85; 0,76$); 32, ill. 4 interjúval; 53 fő szóasszociáció segítségével. Legutóbbi vizsgálatunk 36 fővel készített fókuszcsoporthoz tartozó interjú volt. Feltételeztük, hogy a napközis munka presztízse változott a jogszabályi környezet módosulásának hatására, illetve, hogy a pedagógusok felkészültnek érzik magukat az egész napos nevelés kihívásaira, többségében úgy ítélik meg, hogy rendelkeznek azokkal a kompetenciákkal, amelyek megalapozhatják e munkát. Eredményeink részben ellentmondásosak, részben tanulságosak a felsőoktatás számára. Szignifikáns különbség van a tanítói és a napközis presztízis közt, a felkészültség megítélése negatív, jelentős különbségek vannak a háttértényezők mentén (életkor, tanult-e napközis pedagógiát, szakmai gyakorlat, település). Hallgatóink nagyon kevésnek érzik képzésükben a napközi otthonokban végzett munkára való felkészítést (az összes gyakorlathoz viszonyítottan 10% alattinak ítélik meg). Elővizsgálatunk rámutat, hogy a tanítóképzésben szükséges a tanórán kívüli nevelésre való felkészítés újrarendelése.

EGÉSZSÉG- ÉS KÖRNYEZETTUDATOSSÁG HELYZETE A TANÁRI KOMPETENCIÁK KÖZÖTT

NAGY MELINDA

Selye János Egyetem

nagym@uj.ssk

Kulcsszavak: egészségtudatosság, környezettudatosság, tanári kompetenciák, pedagógusképzés

A tanári kompetenciákat olyan képességek, készségek, egyéb ismeretek és magatartásformák összessége alkotja, melyekre a pedagógusoknak szükségük van a színvonalas munkavégzéshez. Ezek eredményes fejlesztése, tehát a tanár-, illetve tanítóképzés kiemelt fontosságú célját kell, hogy jelentse (Nagy, 2011; Nagy – Fabó, 2010). A tanári kompetenciák nem azonosak a kulcskompetenciákkal. A tanári kompetenciákat elsősorban a pedagógiai, didaktikai és szociológiai készségek és képességek teszik ki, melyeket számos további kompetenciának, készségnek és egyéb tulajdonságnak kell kiegészítenie, hiszen a pedagógus tevékenysége során nemcsak nevel és oktat, hanem számos más feladatot is ellát. Feladatai közül többet tudatosan végez, felkészül véghezvitelükre, némelyekkel viszont akaratlanul fejt ki hatást tanulóira. A kompetenciák nem statikusak – időről-időre egyik vagy másik elveszíti társadalmi jelentőségét, viszont mindig lesznek következők, melyeket az új szükségletek előhívnak (Nagy, 2009). Kutatásunkban azokkal a tanári kompetenciákkal foglalkoztunk, amelyeket a pedagógusokkal szemben támasztott új kihívások tesznek kiemelt jelentőségűvé. A szakirodalomban (European Council, 2003; Tóthová – Slezaková, 2007; Helus, 1995; Veteška, 2005; Kraiciné, 2006) fellelhető kompetenciákon kívül ezért kiemelt figyelmet fordítottunk az egészségtudatosság- és a környezettudatosság-kompetenciáknak. Az egészségtudatosság olyan attitűd, amelynek a célja az egészség megővése. Az egészség a fizikai, szellemi és szociális jólétet jelenti, melynek megőrzése mindig könnyebb, mint egy elvesztett állapot visszaállítása. A környezettudatosság pedig felelősségteljes magatartás az élő és élettelen környezet iránt. Egy kérdőíves kutatás keretében célul tűztük ki megvizsgálni, hogy a szlovákiai Selye János Egyetem Tanárképző Karának hallgatói, valamint három további felsőoktatási intézmény (a romániai Partiumi Keresztény Egyetem, a szerbiai Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, és az ukrainai II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola) pedagógusképzésben részt vevő hallgatói hogyan viszonyulnak a negyven kiválasztott kulcskompetenciához, tanári kompetenciához, képességhez, készséghez, magatartásformákhoz. A hallgatóktól nemcsak azt kérdeztük meg, mennyire tartják fontosnak az adott kompetenciát, hanem azt is, hogy saját magukat miként ítélik meg ebből a szempontból. Az adatokat statisztikai szoftver segítségével elemeztük. Kutatási eredményeink rávilágítanak arra, hogy a kiválasztott két természettudományokhoz is köthető kompetencia (egészség- és környezettudatosság) miként viszonyul a többi tanári kompetenciához. A természettudományi kompetenciák preferenciái általában alacsonyak a többi képességhez és készséghez viszonyítva. Az egysíkú tanárképzés elkerülése végett ezekkel is kiemelten kell foglalkozni.

KORAGYERMEKKORI PEDAGÓGUSJELÖLTEK PÁLYAKÉPE, BELÉPÉSE A FELSŐOKTATÁSBA

Szimpóziumvezető:

Serfőző Mónika

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

serfozo.monika@tok.elte.hu

Opponens:

Nyitrai Ágnes

Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar

nyitrai.agnes4@gmail.com

Előadások:

1. Serfőző Mónika – Bajzáth Angéla – Sándor Mónika – Böddi Zsófia: Koragyermekkorai pedagógusjelöltek felsőoktatási szocializációja – kutatási keret
2. Bajzáth Angéla – Sándor Mónika – Serfőző Mónika – Böddi Zsófia: Koragyermekkorai pedagógusjelöltek pályaképe a képzés elején
3. Sándor Mónika – Serfőző Mónika – Bajzáth Angéla – Böddi Zsófia: Elsőéves pedagógushallgatók érzelmi és motivációs mintázatai
4. Böddi Zsófia – Serfőző Mónika – Sándor Mónika – Bajzáth Angéla: A játéktámogatás és a játék szerepe különböző életkorokban a pedagógusképzésbe lépő kisgyermeknevelő-, óvodapedagógus- és tanítójelöltek vélekedéseiben

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: koragyermekkorai pedagógusjelöltek, pedagógusképzés, pályakép, felsőoktatási szocializáció

A felsőoktatásban tanulók körében végzett hazai kutatások általános célkitűzése a felsőoktatás eredményességének monitorozása. Vannak vizsgálatok a bemeneti kompetenciákról (pl. Kocsis, 2015) a tanulási alkalmasság szempontjából (pl. Csapó és mtsai, 2018), a sikeres egyetemi tanulást támogató pszichológiai erőforrásokról (vö. Szabó és mtsai, 2018), a felsőoktatásban tanulók értékválasztásairól (pl. Pusztai, 2015; Bocsi, 2016), valamint a bevonódás és motivációs szerepéről a bennmaradásban (pl. Czako – Bolló, 2018). A pedagógusképzés területén különösen fontos a sikeres egyetemi pályafutás támogatása, a lemorzsolódás csökkentése és a pályán való elhelyezkedés, pályán maradás ösztönzése. Ez akkor lehet eredményes, ha minél többet tudunk a képzésbe lépő hallgatókról. Pedagógusképzés és pedagógusszerepek műhely keretében végzett kutatásunk egy átfogó, a hallgatók felsőoktatási- és pályaszocializációjának célzott támogatását megalapozó kutatási-fejlesztési projekt első lépése. Célja, hogy az alábbi területeken megismerjük az elsőéves hallgatók jellemzőit: 1. A kora gyermekkorai neveléshez kapcsolódó pedagógusszakot (kisgyereknevelő, óvodapedagógus, tanító) választó hallgatók motivációja: a szakválasztás jellemzői és befolyásoló tényezői. 2. Pályakép: előzetes elképzelések a választott szakról és ehhez kapcsolódóan önmagukról. 3. Középiskolai tanulási élmények: sikerek és kudarcok, örömök és nehézségek. 4. Az egyetemi tanulmányok megkezdéséhez fűződő változások, várakozások és aggodalmak. 5. A koragyermekkorban fontos szerepet játszó játékról, a játék fejlődésben betöltött szerepéről alkotott belépő nézetek. A képzés legelején, az első két hétben zajló, elsőéveseknek szóló pályaszocializációs kurzuson készítettük felmérésünket. Papír alapú kérdőívünk zárt és nyitott kérdéseket tartalmazott a motivációról, pályáról alkotott képről, az előzetes tanulási élményekről és a felsőoktatási tanulmányok megkezdéséhez kapcsolódó változásokról, érzésekről. 381 nappali tagozatos hallgató (145 fő tanító, 163 fő óvodapedagógus, 73 fő kisgyereknevelő) töltötte ki a kérdőívet. A szimpózium során ennek a felmérésnek az eredményeiről számolunk be. Az elemzések nyomán kiderült, hogy több pilléren nyugvó, differenciált támogató programot szükséges kialakítanunk a hallgatók sikeres egyetemi pályafutásának segítésére, nem csak a tanuláshoz kapcsolódó kompetenciák fejlesztését célozva, hanem életvezetésük, pszichés támogatásuk, a pedagóguspályán való szakmai fejlődésük érdekében is.

KORAGYERMEKKORI PEDAGÓGUSJELÖLTEK FELSŐOKTATÁSI SZOCIALIZÁCIÓJA – KUTATÁSI KERET

SERFŐZŐ MÓNIKA – BAJZÁTH ANGÉLA – SÁNDOR MÓNIKA – BÖDDI ZSÓFIA

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

serfozo.monika@tok.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

bajzathangela@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

moni.sandor1@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

boddi.zsafia@tok.elte.hu

Kulcsszavak: felsőoktatási szocializáció, koragyermekkorai pedagógusképzés, képzési programok fejlesztése, lemorzsolódás

A felsőoktatásba belépő hallgatók képzésének fejlesztéséről azért kezdtünk gondolkodni, mert a hallgatók előzetes tanulási tapasztalatai egyre kevésbé elegendők az eredményes felsőoktatási tanulmányokhoz. Abból indulunk ki, hogy a tanítás és tanulás eredményessége elsősorban a tanulási folyamat megtervezésének változásától függ (Biggs – Tang, 2011). Pedagógusképzési kutatásunk sajátossága, hogy a koragyermekkorai nevelés leendő szakembereire (kisgyereknevelők, óvodapedagógusok, tanítók) fókuszál. A felsőfokú pedagógusképzés fiatalabb szakjairól van szó, a pályák társadalmi és anyagi megbecsültsége alacsonyabb (pl. Paksi és mtsai, 2015), gyakori vélekedés, hogy a kisebb életkorú gyerekekkel foglalkozás könnyebb szakma, rövidebb idő alatt megtanulható. Az egyetemi minőségfejlesztési felmérésekből (pl. Gólyakérdőív) évek óta kiderül, hogy az egyetem teljes hallgatóságához képest e három szak jellemzői mások: például több a nő, alacsonyabb a szülők iskolai végzettsége, alacsonyabbak a fizetési elvárások, gyakoribb a családon belüli pedagógusminta. Az aktív bevonódást igénylő, önszabályozott tanulásra építő kurzusokon gyakran tapasztaljuk, hogy a diákok előzetes tanulási tapasztalatai nagyon más tanulási környezetből származnak, mint amit a felsőoktatás kíván (Serfőző és mtsai, 2017), szükség van a tanulás támogatására már a felsőoktatásba lépés kiemelt időszakában is (Kálmán, 2013). Kutatásunk célja, hogy egy hosszabb távú kutatási-fejlesztési program megalapozása érdekében feltárja és szakonként összevesse a hallgatók jellemzőit az alábbi területeken: 1. A kora gyermekkorai neveléshez kapcsolódó pedagógusszakot (kisgyereknevelő, óvodapedagógus, tanító) választó hallgatók motivációja: a szakválasztás jellemzői és befolyásoló tényezői. 2. Pályakép: előzetes elképzelések a választott szakról és ehhez kapcsolódóan önmagukról. 3. Középiskolai tanulási élmények: sikerek és kudarcok, örömök és nehézségek. 4. Az egyetemi tanulmányok megkezdéséhez fűződő változások, várakozások és aggodalmak. 5. A koragyermekkorban fontos szerepet játszó játékról, a játék fejlődésben betöltött szerepéről alkotott belépő nézetek. A feltáró megközelítést választottuk, hogy minél differenciáltabban megismerhessük a belépő hallgatók motivációs jellemzőit, előzetes tanulási élményeit és felsőoktatási várakozásait. A képzés legelején szólítottuk meg őket, hogy tényleg a kezdeti nézeteket és gondolatokat vizsgálhassuk meg több nyitott kérdés, befejezetlen mondat alkalmazásával. 381 nappali tagozatos, elsőéves hallgató képezi a mintát (a felvettek 93,4%-a; 145 fő tanító, 163 fő óvodapedagógus, 73 fő kisgyereknevelő) töltötte ki a kérdőívet. Átlagéletkor 19,8 év, mindössze néhány férfi van (4,8%), 60,9% tanul tovább rögtön érettségi után. Kevesebb, mint negyedük (24,0%) származik Budapestről, a többi településtípus (nagyváros kisváros, község) megoszlása kiegyenlített. A hallgatók 41%-a esetében egyik szülőnek sincs felsőfokú végzettsége. A többségnek ez az első felsőoktatási tapasztalata (84,8%), első helyen jelölte meg (84,3%) ezt a szakot. Sokaknak (21,8%) van ezen a pályán dolgozó közeli családtagja (szülő, testvér). A szak választásában a belső motívumok játszottak leginkább szerepet, a tanári ajánlás fontosságában különbség ($p=0,01$) van a szakok között.

KORAGYERMEKKORI PEDAGÓGUSJELÖLTEK PÁLYAKÉPE A KÉPZÉS ELEJÉN

BAJZÁTH ANGÉLA – SÁNDOR MÓNICA – SERFŐZŐ MÓNICA – BÖDDI ZSÓFIA

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

bajzathangela@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

moni.sandor1@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

serfozo.monika@tok.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

boddi.zsafia@tok.elte.hu

Kulcsszavak: pályakép, tanulási környezet, tanulási paradigma, oktatási változások, koragyermekkor

Kutatásunkban a koragyermekkor pedagógusképzésbe belépő hallgatók pályaképével foglalkozunk. Arra keressük a választ, hogy a pedagóguspálya elején, a képzés indulásakor milyen meggyőződések határozzák meg a választást. Ezek a feltételezések korábbi tapasztalataikból és a szűkebb vagy tágabb közösségük elvárásaiból állnak össze (Beltman et al., 2015). A pedagógusok pályaképe jelentősen változik karrierjük során és eltér attól, amit a képzés elején feltételeztek (Beijaard et al., 2004), ez az oktatási változásokból is következik (Vähäsantanen, 2015). Szükség van új szakmai szerepek adaptálására, a szakmai identitás változtatására és arra, hogy új megközelítéseket is képesek legyenek alkalmazni munkájuk során (Hargreaves, 2005; Hoekstra et al., 2009). Erre a folyamatos szakmai fejlődésre az alapképzés során kell felkészítenünk a leendő pedagógusokat. A kezdeti pályakép elemzése révén arról tudhatunk meg többet, hogy honnan indul ez a tanulási folyamat, hogyan lehet ezzel is segíteni a későbbi pályán maradást. A pályapercepció és annak szakválasztásra gyakorolt hatása problémakörben az alábbi kutatási kérdésekre kerestünk választ: 1. Mit tudnak a választott szakról, a hozzá tartozó pályáról a hallgatók a képzés legelején? Mi vonzó benne számukra? 2. Hogyan kapcsolják ezeket a jellemzőket saját erősségeikhez? Mit gondolnak, miben kell fejlődniük? 3. Milyen pozitív várakozások és aggodalmak kapcsolódnak az egyetemi tanulmányok megkezdéséhez? A kérdőív nyitott kérdéseire adott válaszok elsődleges tartalmát elemeztük, induktív módon kialakított kategóriák segítségével, majd megnéztük ezek gyakoriságát, összevetettük a szakok szerinti alcsoportok válaszmintázatát. A válaszolók szerint a kisgyerekeknevelő, az óvodapedagógus és a tanító felelősségteljes munkát végez. Legfőbb feladata a gyerekek felkészítése az életre a tudás átadásával és fejlesztéssel; melyhez biztonságos környezetet teremtenek. Úgy vélik, az is a dolga, hogy értéket és normákat közvetítsen a gyerekek számára. Vonzó számukra, hogy fontos szerepet tölthetnek be a gyerekek életében, végig kísérhetik a fejlődésüket, értelmes, önmegvalósításra alkalmas munkát végezhetnek változatos kihívásokkal. Megjelentek a kalkulatív viszonyulást kifejező válaszok is, miszerint a családdal könnyebben összeegyeztethető munkakörben lehet elhelyezkedni. Úgy vélik, személyes tulajdonságaik – a türelem, a kedvesség és a kreativitás –, családi hagyományaik és mintáik, a kisgyerekekhez való empatikus odafordulásuk segítheti őket a szakma eredményes megtanulásában és művelésében. A válaszok elemzése során az is kiderült, hogy hallgatóink szerint milyen tulajdonságok fontosak, kívánatosak ahhoz, hogy jó kisgyermeknevelővé, óvodapedagógussá, illetve tanítóvá váljanak. Erősségeikhez és fejlesztendő jellemzőikhez kapcsolódóan mintegy 1400 tulajdonságot kifejező tartalmi elemet dolgoztunk fel. Kijelenthető, hogy meghatározónak vélik az érzelmi stabilitást, az éhatékonyságot, a motiváltságot, a pedagógiai érzéket, a jó szociális képességeket és a kognitív készségeket is. Felsőoktatási tanulmányaik kezdetére irányuló várakozásaik alapvetően pozitívak. Úgy vélik, hogy hasznos, jövőbeni munkájuk szempontjából érdekes dolgokat fognak tanulni szabadabb, kötetlenebb, rugalmasabb légkörben. Várják az igazi szakmai munkát, a gyakorlatot, a gyerekekkel való találkozást. Bizonytalanok abban, hogy hogyan fognak megfelelni az egyetemi követelményeknek, hogyan tudják majd beosztani az idejüket, megtervezni tanulásukat; tartanak az önállóságtól, felelősségvállalástól és hogy magukra lesznek utalva.

ELSŐÉVES PEDAGÓGUSHALLGATÓK ÉRZELMI ÉS MOTIVÁCIÓS MINTÁZATAI**SÁNDOR MÓNIKA – SERFŐZŐ MÓNIKA – BAJZÁTH ANGÉLA – BÖDDI ZSÓFIA**

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

moni.sandor1@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

serfozo.monika@tok.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

bajzathangela@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

boddi.zsafia@tok.elte.hu**Kulcsszavak:** pedagógushallgatók, motivációs mintázat, középiskolai sikerek és kudarcok

A felsőoktatási eredményességét, a hallgatók sikeres egyéni egyetemi pályafutását alapvetően meghatározza, hogy hogyan alkalmazkodnak a felsőoktatási tanulási környezetben (Danilowicz-Gösele et al., 2017). Újra kell gondolniuk tanulással kapcsolatos elképzeléseiket, meg kell találniuk vagy kidolgozniuk a megfelelő stratégiákat az eredményes tanulás érdekében (pl. Kálmán, 2006, 2009, 2013). A pedagógusjelöltek tanulásról alkotott gondolatarendszerének és attitűdjeinek megismerése és reflexiója azért is fontos, mert a saját elképzeléseiket és viszonyulásukat adják tovább majd a gyerekeknek is. Kutatásunk egyik célja az volt, hogy megismerjük a képzésbe belépő pedagógushallgatók szakválasztást befolyásoló motivációs mintázatait, valamint azt, hogy ezen elvárásokat milyen tényezők befolyásolhatják. Kérdőíves vizsgálatunkban 381 elsőéves, nappali tagozatos (145 fő tanító, 163 fő óvodapedagógus, 73 fő kisgyerekeknevelő) hallgató válaszait elemeztük. Kutatási kérdéseink: 1. Milyen befolyásoló szerepet játszottak a szakválasztásában az egyes befolyásoló tényezők? 2. Középiskolai tanulmányaik során mely területeken érezték magukat kiemelkedően jónak, illetve mi az, ami kifejezetten nehéz volt számára? A kérdőív egyik zárt kérdését elemeztük: szakválasztást befolyásoló tényezők megítélése ötfokú skálán, valamint a nyitott kérdésekre adott válaszok elsődleges tartalmát. Induktív módon képeztünk kategóriákat, majd megnéztük ezek gyakoriságát. A szakválasztást befolyásoló tényezők csoportosításával alakultak ki a motivációs mintázatok. Hallgatóinkra általában jellemző (93%), hogy magas belső motivációval vágnak neki tanulmányaiknak. Vannak, akiknél pusztán az érdeklődés (18%) játszott szerepet. 37% az elhivatottak aránya, akiknél az érdeklődés mellett van egy tartós, mély vonzódás is („mindig ez akartam lenni”) a választott szakhoz. A hallgatók 15%-a tartja jó választásnak ezt a szakot, vagyis az érdeklődés mellé a szubjektíven magasnak érzelt presztízs és a biztos állás, fizetés is meghatározó szerepet játszik. 11% esetén kifejezetten egy reális kompromisszumról van szó, amikor az érdeklődés mellett nagy szerepe van annak is, hogy eredményeik alapján ez volt a reális szakválasztás. 18% azok aránya, akik számára ez egy ideális szakma, mert az elhivatottság, az érdeklődés és a jó választás tényezői összekapcsolódnak. Hallgatóink többsége középiskolai tanulmányaiban inkább a humán tárgyakat és a nyelveket jelölte meg erősségként, míg a matematika és az ezzel kapcsolatos reál tárgyak jelentették számukra a legnagyobb nehézséget. Ez az eredmény összhangban van, a karunkon végzett egyéb vizsgálatok eredményeivel is (l. Dancs és tsai, 2017; Bagota – Szitányi, 2008). Célunk az, hogy a kutatási eredmények ismeretében olyan eszközöket dolgozzunk ki, amivel növelhetjük hallgatóink önbecsülését és pozitívabb teret alakíthatunk ki számukra. A képzés fejlesztésével még a jelenleginél is nagyobb hangsúlyt kell fektetnünk mind az önismereti, mind a tanulásmódszertani kurzusok indítására, valamint biztosítanunk kell a pozitív tanulási tapasztalatok megszerzésének lehetőségét hallgatóink számára – lehetőség szerint a számukra legtöbb előzetes kudarcral megterhelt területeket célozva.

A JÁTÉKTÁMOGATÁS ÉS A JÁTÉK SZEREPE KÜLÖNBÖZŐ ÉLETKOROKBAN A PEDAGÓGUSKÉPZÉSBE LÉPŐ KISGYERMEKNEVELŐ-, ÓVODAPEDAGÓGUS- ÉS TANÍTÓJELÖLTEK VÉLEKEDÉSEIBEN

BÖDDI ZSÓFIA – SERFŐZŐ MÓNICA – SÁNDOR MÓNICA – BAJZÁTH ANGÉLA

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

boddi.zsofia@tok.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

serfozo.monika@tok.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

moni.sandor1@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

bajzathangela@gmail.com

Kulcsszavak: játék gyermekkorban, játéktámogatás, pedagógusképzés, nézetek

A gyermeki fejlődésben kitüntetett szerepe van a játéknak (Smith, 2010; Korintus – Nyitrai – Rózsa, 2003; Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja, 2012), s így kulcstényezővé válik az is, hogy milyen tudással rendelkeznek a gyermekekkel foglalkozó pedagógusok a játékról, miként vélekednek róla, ill. saját játéktámogató (pl. Else, 2014; Stanton-Chapman, 2015; Fisher, 2000) szerepükről. Kutatásunk célja az volt, hogy megtudjuk, miként vélekednek az pedagógusképzésbe belépő csecsemő-kisgyermeknevelő, óvodapedagógus és tanító szakos hallgatók a játékról és a pedagógus játéktámogatásban betöltött szerepéről. Feltáró kutatásunk során kérdőívet töltött ki 381 elsőéves hallgató (18-40 évesek, átlag életkor: 19,8 év, 365 nő, 16 férfi). A kérdőív nyitott kérdései kitértek a pedagógus feladataira a játéktámogatásban, ill. a hallgatók vélekedéseire azzal kapcsolatban, hogy milyen szerepet tölt be a fejlődésben a játék 0,5–2 éves, 3–7 éves, ill. 8-12 éves korban. Az eredményekből kiderült, hogy a hallgatók számos feladatot tulajdonítanak a pedagógusnak a játék támogatásában, ugyanakkor némi eltérés is megfigyelhető. Mindhárom szakon a szocializációs szerepét látják a játéktámogatásnak (összválasz 17-17-10%-a), ugyanakkor míg a kisgyermeknevelő és óvodapedagógus hallgatók a fejlesztés szerepét hangsúlyozzák (21, ill. 22%), a tanítóknál ez kevésbé markáns (11%), ám határozottabban megjelenik pl. a motiváció (19%) és az ismeretátadás (11%). Érdekes továbbá, hogy mit gondolnak a hallgatók a játék szerepéről az egyes korosztályoknál. Annál az életkornál, akikkel dolgozni fognak, azt tapasztaltuk, hogy a kisgyermeknevelők elsősorban a játék konkrét területeket (pl. beszéd, mozgás) fejlesztő (az összválasz 43%-a) és a világ megismerését támogató hatását (33%), az óvodapedagógusok a konkrét fejlesztő hatást (36%) és a szociális funkciókat (31%) emelték ki. A tanítók válaszaiban a szociális fejlesztő hatás (24 %) mellett a feszültség-levezetés (20%) jelent meg a leggyakrabban. Ugyanakkor a hallgatók vélekedéseiben felbukkantak kevésbé szakmai gondolatok is (pl. a játék szerepe óvodáskorban a számok, betűk tanítása). Megvizsgáljuk azt is, hogyan vélekednek a hallgatók „egymás korosztályairól” is. Összességében azt tapasztaltuk, hogy a hallgatók látják a játék fontosságát, saját szerepüket a játéktámogatásban. Vélhetőleg ez nézetrendszer számos laikus elemet tartalmaz, és majd az évekkel, az elméleti és gyakorlati tudás során gazdagodik professzionális elemekkel. Longitudinális kutatásunk továbblépése, hogy megvizsgáljuk ugyanezen hallgatóknak a vélekedéseit utolsóéves korukban, így vizsgálhatóvá válik, miként formálódtak nézeteik a játék fejlődésben betöltött szerepéről, ill. saját pedagógiai feladataikról.

KORSZERŰ FÖLDRAJZTANÍTÁS, INNOVATÍV MEGKÖZELÍTÉSEK

Szimpóziumvezető:

Farsang Andrea
Szegedi Tudományegyetem
farsang@geo.u-szeged.hu

Opponens:

Arday István
Eszterházy Károly Egyetem Eger
arday.istvan@gmail.com

Előadások:

1. Szilassi Péter – Kapusi János – Pál Viktor – M. Császár Zsuzsanna – Teperics Károly: Élménygazdag földrajztanítás: Tájváltás tanítása interaktívan, problémacentrikusan, magyarországi példákon keresztül
2. Csíkos Csaba – Szöllősy László – Kádár Anett – Pirkhoffer Ervin – Farsang Andrea: A kutatásalapú földrajztanítás hatékonyságvizsgálata
3. Vati Tamás – Varjas János – Balázs Brigitta – Nagyvárad László – Farsang Andrea: A haza földrajzának megjelenése külföldi tankönyvekben, átvehető módszertani ötletek
4. Kádár Anett – Molnár Ernő – Száraz Tamás – Jász Erzsébet – Farsang Andrea: Hogyan befolyásolják a tévképzetek a földrajztanulást? Egy keresztmetszeti vizsgálat tanulságai

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: földrajz, interaktív, problémacentrikus, tankönyv, tévképzet

Napjaink földrajztanárainak egyik fő feladata, hogy felkészítsék tanulóikat a hagyományos és digitális tömegkommunikációs eszközökből származó, egyre szaporodó információ befogadására, szelektálására és rendszerezésére, a világban végbemenő változások nyomon követésére. Feladatuk az IKT által kínált lehetőségek kiaknázása és ehhez kapcsolódóan a digitális kompetencia fejlesztése a földrajzi problémák és módszerek példáin keresztül. A magyar természettudományos oktatás – így a földrajztanítás – egyik legnagyobb problémája a tanulók kiemelkedő elméleti tudása és annak gyakorlati alkalmazhatósága közötti szakadék. Ez a tendencia tükröződik a nemzetközi felmérések megváltozott tematikájában is. Ugyanakkor a minőségi, alkalmazható tudás gazdasági értékévé vált. Ahhoz, hogy ezeket a fejlesztési és nevelési célokat elérhessük, a legalkalmasabbak a probléma- és gyakorlatorientált tanítást előtérbe helyező innovatív munkaformák és módszerek. A szimpóziум előadásai között így különös figyelmet kapnak azok a kutatások és fejlesztések eddigi eredményeit bemutató előadások, melyek a földrajz tantárgy megújításával foglalkoznak. Bemutatásra kerülnek a jelenleg fejlesztés alatt álló, a haza földrajzát feldolgozó, problémalapú megközelítésű, IKT eszközökre építő iskolai munkalapok. A változatos munkamódszert és munkaformákat felvonultató munkalapok egyik fő célja a konstruktivista tanulási környezet megteremtése, melyben az ismeretek elsajátítása nem befogadó, hanem alkotó módon történik. A munkalapok céljainak és fejlesztési módjainak prezentálása mellett az eredményességükről készült mérésekről is hallhatunk előadást. Az előzetes tudást a mindennapi életből vett problémakörök segítségével aktivizáló feladatlapok növelik a diákok alkalmazható tudását is. Egy előadás a nyugat-európai, a diákok aktív tanulására építő tankönyveknek a haza földrajzáról kialakított képével foglalkozik, mely jó példákat szolgáltat a téma hazai kutatóinak. A szimpóziум záró előadásában a földrajz tantárgy által használt fogalmi rendszer kapcsán kialakult tanulói tévképzetéről hallhatunk. Az előadás a témával foglalkozó kutatók mellett a gyakorló tanárok számára is fontos.

MTA Tantárgy-pedagógiai Kutatási Program által támogatva.

ÉLMÉNYGAZDAG FÖLDRAJZTANÍTÁS: TÁJVÁLTOZÁS TANÍTÁSA INTERAKTÍVAN, PROBLÉMACENTRIKUSAN, MAGYARORSZÁGI PÉLDÁKON KERESZTÜL

**SZILASSI PÉTER – KAPUSI JÁNOS – PÁL VIKTOR – M. CSÁSZÁR ZSUZSANNA –
TEPERICS KÁROLY**

MTA-SZTE Földrajz Szakmódszertani Kutatócsoport, Szegedi Tudományegyetem TTIK Termé-
szeti Földrajzi és Geoinformatikai Tanszék

toto@geo.u-szeged.hu

DSZC Bethlen Gábor Közgazdasági Szakgimnáziuma / Tóth Árpád Gimnázium, Debrecen

geo.bethlen@gmail.com

MTA-SZTE Földrajz Szakmódszertani Kutatócsoport, Szegedi Tudományegyetem TTIK

pal.viktor@geo.u-szeged.hu

Pécsi Tudományegyetem TTK Földrajzi Intézet, Politikai Földrajzi, Fejlődési és Regionális Tanul-
mányok Tanszék

cszsuzsa@gamma.ttk.pte.hu

Debreceni Egyetem Társadalomföldrajzi és Területfejlesztési Tanszék

teperics.karoly@science.unideb.hu

Kulcsszavak: tájföldrajz, munkáltató feladatok, IKT, problémaorientált oktatás

Az ember és természet kapcsolatát, annak változását leginkább a tipikus tájak oktatásán keresztül lehet megragadni a földrajzórán, hiszen a táj önmaga is dinamikus, a környezeti tényezők függvényében változó rendszer, ami – kultúrtájává alakulva – tovább változik az emberi tevékenység által. Végül ez a változás a tájban zajló emberi tevékenységre is visszahat. Sajnos a magyar földrajzoktatás még mindig nagyjából az ismeretközlésre és a tanári magyarázatra épít, és kevésbé vonja be a tanulókat az ismeretszerzésbe, illetve kevésbé tanítja önálló problémamegoldásra, ezért nagyon időszerű a magyar földrajzoktatás módszertani megújulása. Meggyőződésünk, hogy a földrajzi folyamatokat kizárólag a földrajz tantárgyra egyedi módon jellemző holisztikus szemlélettel, az ok-okozati összefüggések előtérbe helyezésével lehet eredményesen oktatni. A földrajzi tájfogalomban megtestesül a holisztikus szemlélet, hisz a földrajzi tájak alakításában, változásában a természeti és társadalmi tájalkotó tényezők is szerepet kapnak. A tipikus tájak bemutatása tehát kiváló lehetőség a tájak természeti adottságainak tájhasználatra gyakorolt hatásainak, valamint az emberi tevékenység tájalkotó tényezőkre gyakorolt hatásainak bemutatására, e bonyolult kapcsolatrendszerek problémaalapú, elemző gondolkodást fejlesztő tanítására. Kutatásunk során az alábbi kérdésekre keressük a választ: • Milyen módon, milyen alapelvek segítségével választhatók ki a földrajzi folyamatok elemzésére leginkább alkalmas tipikus tájak? • Milyen munkáltató feladatokat lehet javasolni a tipikus tájak példája esetében az ember-környezet interakciók bemutatásához? • Hogyan, milyen feladatokon keresztül motiválhatók a feladatmegoldásra a tanulók? Célunk a fenti kérdések megválaszolásán túl olyan, a tanítási gyakorlatban is használható munkáltató feladatok kidolgozása, melyek a tipikus tájak bemutatásán, problémaorientált elemzésén alapulnak, a problémaorientált oktatás és az IKT eszközök együttes alkalmazásával hozzásegítik a szaktanárokat módszertani megújuláshoz. Reményeink szerint a tanulók a munkalapok segítségével nagyobb önállósággal, élményszerűen tudnak ismereteket szerezni, és összefüggéseket megérteni. Előadásunkban a tájváltozásra, illetve az ember tájban betöltött szerepére fókuszálva néhány példán keresztül mutatjuk be a választ a fenti kérdésekre, valamint arra, hogy különböző táj típusoknál milyen módszertani lehetőségek alkalmazhatók a többféle léptékű és típusú tájak feldolgozása során. A tájváltozás problémaorientált tanítási megközelítésénél nem törekszünk arra, hogy a tájban zajló összes folyamatot megtanítsuk, hanem minden esetben az egyedi problémához kapcsolódó, lényegesebb folyamatokra koncentrálunk. A feladatok általában valamilyen kerettörténetbe illeszkednek, a mindennapi élethez is kapcsolódnak, aminek a motivációnál van jelentősége. Ezen túl a tanulók minden mintaterület (táj) esetében számos adatot, szöveges forrásokat, térképi tartalmakat, fényképeket, tanulói kísérletet és IKT eszközöket használnak az önálló feldolgozás során.

A KUTATÁSALAPÚ FÖLDRAJZTANÍTÁS HATÉKONYSÁGVIZSGÁLATA**CSÍKOS CSABA – SZÖLLŐSY LÁSZLÓ – KÁDÁR ANETT – PIRKHOFFER ERVIN –
FARSANG ANDREA**

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

csikos.csaba@tok.elte.hu

Szegedi Radnóti Miklós Kísérleti Gimnázium

szollosyl@gmail.com

MTA-SZTE Földrajz Szakmódszertani Kutatócsoport, Szegedi Tudományegyetem TTIK, Természeti Földrajzi és Geoinformatikai Tanszék

kdr.anett@gmail.com

Pécsi Tudományegyetem TTK Földrajzi Intézet

pirkhoff@gamma.ttk.pte.hu

Szegedi Tudományegyetem

farsang@geo.u-szeged.hu**Kulcsszavak:** hatékonyságvizsgálat, elő- és utómérés, hatékony földrajztanulás

Az MTA-SZTE Földrajz Szakmódszertan Kutatócsoport által kifejlesztett tananyagok gyakorlati bevétele érdekében hatékonyságvizsgálatot terveztünk. Az empirikus eredmények a konferencia idejére lesznek elérhetők, így az alábbiakban a kísérleti elrendezésről és a mérőeszközökről számolunk be. Kutatásunk a neveléstudományokban ma legelterjedtebb kvázi-kísérleti elrendezést követi, azaz a fejlesztő kísérleti megvalósítására vállalkozó intézmények (kísérleti osztályok) mellett az elő- és utómérést megvalósító intézmények (kontroll osztályok) vesznek részt a vizsgálatban. Az előmérésben részt vevő tanulók (N = 264), akik négy magyarországi város hét intézményében tanulnak, papír-ceruza kérdőívet és tudástesztet tölthetnek ki. A kérdőív a földrajzzal és más tárgyakkal kapcsolatos attitűdöt, a földrajzóra események gyakoriságára és a földrajz tanár módszereire vonatkozó intenzitáskálákat tartalmazott. A kérdőív befejező része a tanulók földrajz tanulásra vonatkozó meggyőződéseit vizsgálta ötfokú Likert-skálán. A földrajz tantárgy iránti attitűd adatait Chrappán (2017) és Csikos (2013) adataival tudjuk összevetni. Az előmérés tesztfeladatai nyíltvégű feladatok voltak Magyarország földrajzát feldolgozó feladatokkal. Az első tudásmérő feladat településekre vonatkozó verbális ismereteket, a második térképen felismerendő tájakat, a harmadik pedig következtetési gondolkodással megoldható forráselemzést tartalmazott. Az előmérés földrajztesztje hivatott a kísérleti és kontroll csoportok azonos kiindulás szintjének empirikus igazolását lehetővé tenni. Az utómérésben használt földrajzteszt magában foglalja az előteszt feladatait, lehetővé téve a kísérleti és kontroll csoport külön-külön vett fejlődési tendenciáinak pontos mérését, és további feladatok kaptak benne helyet, amelyek tartalmi szempontból a kutatásalapú földrajz tanuláshoz köthetők, formai szempontból pedig a forráselemzés módszerét használják. Eredményeink hozzájárulhatnak ahhoz, hogy empirikus eredményekkel megerősített ajánlást tegyünk az iskolai gyakorlat számára a földrajz tanulás iránti attitűd és a földrajz tanulás növelésére egyszerre alkalmas módszer hatásvizsgálatával.

A HAZA FÖLDRAJZÁNAK MEGJELENÉSE KÜLFÖLDI TANKÖNYVEKBEN, ÁTVEHETŐ MÓDSZERTANI ÖTLETEK

VATI TAMÁS – VARJAS JÁNOS – BALÁZS BRIGITTA – NAGYVÁRADI LÁSZLÓ –
FARSANG ANDREA

PTE 1. Számú Gyakorló Általános Iskola

vatitamas2@gmail.com

Pécsi Tudományegyetem Földtudományok Doktori Iskola

vjanos@gamma.ttk.pte.hu

Németh László Gimnázium és Általános Iskola, Hódmezővásárhely

balazs.brigitta2012@gmail.com

Pécsi Tudományegyetem Földrajzi Intézet, Térképészeti és Geoinformatikai Tanszék

nagyvarl@gamma.ttk.pte.hu

Szegedi Tudományegyetem

farsang@geo.u-szeged.hu

Kulcsszavak: tankönyv, a haza földrajza, kutatás alapú oktatás

A tankönyvek szerepe ma is nagy az oktatásban (Szabó, 2014), de funkciójuk jelentős átalakuláson megy keresztül. A világ digitalizációjával a tanári kar és a tankönyvek is elvesztették elsődleges információhordozó feladatukat. A nemzetközi mérések, különösen a PISA feladatso-
rok, a lexikális tudás helyett transzferálható és alkalmazott tudásmérésére fókuszáló adatsorai-
nak eredményei is hatottak a tankönyvekről kialakított képünkre, a tankönyvek modernizációjá-
ra (Kaposi, 2012). Az új tankönyvek, hasonlóan a 20. század második felétől terjedő tanítási
paradigmákhoz, már a lexikális tudás átadása helyett diákközpontú megközelítéssel, cselekvés-
orientáltan dolgoztatják fel témáikat. A tankönyvek modernizációja már hazánkban is érzékel-
teti hatását, de az eredmények még nem elégségesek. A hazai tankönyvpiac beszűkült, a ren-
delkezésre álló tankönyvek továbbra sem motiválnak, és elsősorban információt közölnek. A
kor kihívásainak megfelelő oktatási eszközre – az eleve alacsony óraszám mellett – mind na-
gyobb szükség lenne. A kooperatív munkamódszerek, problémaközpontú megközelítések, a
diákok önálló véleményalkotására törekvés és az interaktív módszerek felhasználása esetleges,
és nincs kiépült struktúrája a diákok aktivizálásának. A leíró jellegű, többségében adatközlő
földrajzoktatás helyett a problémaorientált, kutatásalapú tanulás, a mindennapi életben alkal-
mazható tudást kínáló tanulás-szervezési technikák jelentek meg. Vizsgálatunkban arra kerestük
a választ, hogy más országok tankönyvei mennyiben segítik a tanár munkáját, teszik eredmé-
nyessé a diákok tudás-és tanulásfejlesztését és valósítják meg földrajzórakon a gondolkodtató,
problémaorientált, konstruktivista tanulási környezetet. Ennek érdekében angol, német, osztrák,
svájci és török tankönyvek kvalitatív és kvantitatív elemzését végeztük el. Kutatásunk emellett
a tankönyvek által kialakított hazával – a tankönyvek származási országával – kapcsolatos ké-
pet is vizsgálta.

HOGYAN BEFOLYÁSOLJÁK A TÉVKÉPZETEK A FÖLDRAJZTANULÁST? EGY KERESZTMETSZETI VIZSGÁLAT TANULSÁGAI

**KÁDÁR ANETT – MOLNÁR ERNŐ – SZÁRAZ TAMÁS – JÁSZ ERZSÉBET –
FARSANG ANDREA**

MTA-SZTE Földrajz Szakmódszertani Kutatócsoport, Szegedi Tudományegyetem TTIK Természeti Földrajzi és Geoinformatikai Tanszék

kdr.anett@gmail.com

Debreceni Egyetem Természettudományi és Technológiai Kar Földtudományi Intézet

molnar.erno@science.unideb.hu

PTE Gyakorló Általános Iskola, Gimnázium és Óvoda

Debreceni Egyetem

jaszerzsebet@gmail.com

Szegedi Tudományegyetem

farsang@geo.u-szeged.hu

Kulcsszavak: földrajzi tévképzetek, fogalmi váltás, természettudományos műveltség, oktatás hatékonysága, természettudományos szövegértelmezés

A földrajzi tévképzetekkel kapcsolatos ismereteink hozzájárulnak a földrajzi ismeretek fejlődésének és változásának megismeréséhez, az iskolában megszerzhető földrajzi tudás minőségének javításához. A hazai, földrajzi tévképzetekkel kapcsolatos kutatások száma elmarad a többi természettudományos tantárgy tévképzeteit vizsgáló kutatás mögött, pedig mind a hazai, mind a külföldi kutatások eredményei megerősítik azt, hogy kiemelkedően fontos lenne feltárni a tanulók előzetes tudását és tévképzeteit, hogy azokból kiindulva legyen megtervezve a tanítás folyamata: a tananyagtartalmak differenciálása, a nehezebben érthető részek feldolgozása, a tanítás és a tanuló ismeretfeldolgozás eszközei és módszerei. A tévképzet a gyerekek vagy a felnőttek tudásába tartósan beépülő, hibás elképzelés, a jelenleg elfogadott tudományos nézetekkel összeegyeztethetetlen fogalom, fogalomrendszer vagy a környezet egyes jelenségeiről alkotott modell, amely mélyen gyökerezik, és gyakran a tanításnak is ellenáll (Korom, 2002). Kutatásunk során két földrajzi témakör, az éghajlat és éghajlatváltozás, valamint a Föld belső felépítése és alapvető folyamatai témakörök tévképzeteinek összehasonlító, keresztmetszeti vizsgálatát végeztük el. Céljaink sokrétűek voltak, jelen előadás keretében annak bemutatására helyezük a hangsúlyt, hogyan befolyásolják a tanítás során használt taneszközök a tanulók ismeretrendszerének változását, milyen tényezők bizonyulhatnak hatékonyak a földrajzilag pontos ismeretrendszer kialakításában, és hogyan csökkenthető a tévképzetek kialakulásának esélye. Kutatásunk mérőeszközét dimenziók szerinti mintavétel alapján összesen 968 fő töltötte ki hat település hat általános és öt középiskolájában. Olyan keresztmetszeti vizsgálatot terveztünk, amelynek során lehetővé vált a korcsoportok azonos szempontok alapján történő összehasonlítása. A felmérésben öt korcsoport tévképzeteit vizsgáltuk, a csoportokat harmadik, ötödik, hetedik, kilencedik és tizenegyedik évfolyamos tanulók alkották. A felmérés validitásának biztosítása érdekében adatgyűjtési és adatértékelési triangulációt alkalmaztunk. Eredményeinket értékelve arra a megállapításra jutottunk, hogy a tévképzeteket elsősorban nem problémaként kell azonosítani, hanem lehetőségként ahhoz, hogy a tanítás-tanulás során helyes fogalmi rendszer alakulhasson ki a tanulóban. A helyes fogalmi rendszer kialakulása egy aktív és értelmező tanítási és tanulási folyamat eredménye, amelynek során a tanuló olyan transzferábilis tudást szerez, amelyet hétköznapi életében, leendő munkájában, vagy más szakterületen is tud használni. Ha azonban a fogalmi váltás elmarad, a tévképzetek megmaradhatnak, sőt meg is erősödhetnek, és ekkor válnak igazán problémává, ugyanis a későbbiekben gátolhatják az értelmező tanulást, a megfelelő kritikai gondolkodás kialakulását.

KUTATÁSOK A MATEMATIKAI NEVELÉS TERÜLETÉN A 3-12 ÉVES KOROSZTÁLYBAN

Szimpóziumvezető:

Csíkó Csaba

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

csikos.csaba@tok.elte.hu

Opponens:

Józsa Krisztián

Szegedi Tudományegyetem

jozsa@sol.cc.u-szeged.hu

Előadások:

1. Bagota Mónika – Csíkó Csaba – Sztányi Judit: A logikai képességek és a számfogalom szintjei óvodáskorban - Budapest-New York összehasonlító vizsgálatok eredményei
2. Svraka Bernadett – Ádám Szilvia: A matematikai teljesítményszorongás és a pszichoszomatikus tünetek epidemiológiája
3. Steklács János – Csíkó Csaba: A-ha élmény megfigyelése szemmozgás-vizsgálat segítségével belátásos matematikai szöveges feladat megoldása során
4. Csíkó Csaba – Sztányi Judit: A humor szerepe rutin- és realisztikus matematikai feladatok megoldásában

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: matematikai nevelés, kisgyermekkorai nevelés, óvodai nevelés, matematikai gondolkodás

Szimpóziumunk két olyan neveléstudományi terület metszéspontjába tartozó kutatásokat gyűjt egybe, amely két terület jelentősége megnövekedett az utóbbi évtizedekben. A matematikai neveléssel kapcsolatos kutatások világszerte és hazánkban is egyre szerteágazóbbak, kifejezve a terület közvetlen gazdasági relevanciáját és a gondolkodásfejlesztésben megnyíló lehetőségeket. A 3-12 éves korosztály az intézményes nevelés kiemelt korcsoportja, oktatásgazdaságtani szempontból és a gondolkodásfejlesztés és attitűdformálás szempontjaiból is. A szimpózium célja, hogy bemutassa a hazai matematikadidaktikai kutatások egyik jelentős műhelyének új kutatási eredményeit. Első előadásunk az óvodás korosztály matematikai gondolkodásának két kiemelt fejlesztési területén, a logikus következtetések és a számfogalom fejlődésének vizsgálatában összehasonlító vizsgálat eredményeit közli két nagyváros, New York és Budapest óvodásainak mintáján. A két köznevelési rendszer jelentős különbségeinek ellenére az alapvető fejlődési folyamatok hasonlósága volt megállapítható, és éppen ezért különösen izgalmas a megfigyelhető különbségek kvantitatív elemzése. Második előadásunk a matematika iskolai tanulásának affektív feltételeire összpontosít. A matematikatanulás iránti szorongás mérhető, és ugyancsak objektív adatokkal vizsgálhatók olyan pszichoszomatikus tünetek, amelyek összefügghetnek mind a szorongással, mind a matematikai teljesítménnyel. Egy nagymintás, felső tagozatos tanulók között végzett vizsgálatban elemezzük a három pszichikus konstrukció közötti kapcsolatrendszerrel. Harmadik előadásunk a matematikai gondolkodás és a matematikai tudás alkalmazásának egyik legtöbbet vizsgált területén, a szöveges feladatok megoldási folyamatainak vizsgálatához kapcsolódik. Kvantitatív és kvalitatív elemzéseket egyaránt alkalmazó, szemmozgás-vizsgálaton alapuló esettanulmányunk egy „becsapós” matematikai szöveges feladat megfejtése során átélt a-ha élmény észlelését és az a-ha élmény elfojtásának dokumentálását hozta eredményül. A szemmozgás-vizsgálat objektív adatgyűjtési és adatelemzési eszközt jelentett a jelenség vizsgálatához a sebesség és pontosság szempontjából, melyet más kutatási módszerek nem képesek biztosítani. Negyedik előadásunk a felső tagozatos évek kezdetén vizsgálja a matematikai szöveges feladatok megoldását, elemezve a humoros szöveges feladatok felhasználásának lehetséges módosító hatásait mind a hagyományos, rutinjellegű feladatok, mind pedig a realiztikus megfontolásokat igénylő feladatok terén. A kutatás alapdiagramjaként szerepelt a humor ellentmondásos iskolai szerepének értelmezése (Zsolnai – Zsolnai, 1992) és a humornak a Piaget szerinti gondolkodásfejlesztési szintekhez kapcsolhatósága.

Támogató: ELTE Tanító- és Óvóképző Kar

A LOGIKAI KÉPESSÉGEK ÉS A SZÁMFOGALOM SZINTJEI ÓVODÁSKORBAN – BUDAPEST-NEW YORK ÖSSZEHASONLÍTÓ VIZSGÁLATOK EREDMÉNYEI

BAGOTA MÓNIKA – CSÍKOS CSABA – SZITÁNYI JUDIT

Intézmény Eötvös Loránd Tudományegyetem TÓK Matematika Tanszék

bagota.monika@tok.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

csikos.csaba@tok.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

szitanyi.judit@tok.elte.hu

Kulcsszavak: óvodai nevelés, logikai képességek, számolás

Az MTA-ELTE Korszerű Komplex Matematikaoktatás Kutatócsoportja több alcsoportban végző módszertani kutatásokat. Az alcsoportok egyike a matematikai fogalomalkotással foglalkozik az óvoda-iskola átmenetének időszakában. Napjainkban a közoktatásban igen fontos szerepet kap az óvoda-iskola átmenetének kérdése, így kutatásunk többféle szempontot adhat a szakmai közösségek résztvevői számára is. Összehasonlító elemzésünkben olyan két különböző országból származó nagyvárosi gyerekek gondolkodását vizsgáljuk, ahol az óvoda-iskola átmenet eltérő módon valósul meg. Kutatócsoportunk a logikai képességek és a számfogalom szintjeinek meghatározásához széles körű, játékos, tevékenységen alapuló vizsgálatot végzett. Ezzel a vizsgálattal igyekeztünk feltérképezni gyerekek közötti különbségeket, valamint a számfogalom és a logikai képességek közötti kapcsolatot. Vizsgálatunkhoz szigorú forgatókönyvet, eszközöket, továbbá minden vizsgálathoz részletes értékelőlapot terveztünk. Az iskolába lépés időszaka meghatározó a gyermeki gondolkodás fejlődésében (Duncan – Magnuson, 2011). Az iskolakezdés a két országban különböző időben és módon valósul meg. Magyarországon az Óvodai nevelés országos alapprogramja a matematikai nevelést a külső világ tevékeny megismerésébe ágyazva tervezi (363/2012 Kormányrendelet az óvodai nevelés országos alapprogramjáról), ez lehetőséget ad arra, hogy az óvodapedagógus döntsön a matematikai fejlesztés módjáról és mélységéről. New Yorkban a matematikai fejlesztés 5-6 éves korban iskola-előkészítő csoportban, részletes Framework útmutatásait követve valósul meg (Clements et al., 2003). Ebből a helyzetből kiindulva érdekes lesz megfigyelni, hogy a különbség hatással van-e a gyermekek gondolkodására. A tevékenységen alapuló vizsgálatokba Budapesten 329, New Yorkban pedig 80 óvodás gyermeket sikerült bevonni. Összehasonlításunk a legtöbb itemben nem mutat nagy eltérést a két minta között, ami megerősít minket abban, hogy tesztünk kultúrafüggetlen. Eltéréseket találtunk például a számok reprezentációjában, a gyerekek motivációjában, a logikai problémák megoldásának módjában. Amikor egy képen két gyöngysor közül azt kellett kiválasztani, amelyiken több gyöngy található, ezt a feladatot a magyar gyermekek sokkal jobban megoldották, mint amerikai társaik. Ugyanakkor a számok mérőszámként való értelmezésében vagy a számok ujjakon való megjelenítésében az amerikai gyerekek tűntek jártosabbnak. Előadásunkban áttekintjük az általunk kifejlesztett logika- és számfogalomvizsgálatok eredményeit, különös tekintettel azokra az elemekre, ahol különbség van a két nagyvárosban élő gyerekek gondolkodásában. A kutatás eredményei hozzájárulhatnak ahhoz, hogy ajánlásokat fogalmazzunk meg egy készülő, a hazai óvodai matematikai nevelés tartalmi kereteit összegző dokumentum és ezáltal az óvodai nevelési gyakorlat számára.

A MATEMATIKAI TELJESÍTMÉNYSZORONGÁS ÉS A PSZICHOSZOMATIKUS TÜNETEK EPIDEMIOLÓGIÁJA

SVRAKA BERNADETT – ÁDÁM SZILVIA

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

svraka.bernadett@tok.elte.hu

Semmelweis Egyetem

adamszilvia@hotmail.com

Kulcsszavak: matematikai szorongás, pszichoszomatikus tünetek, matematikai teljesítmény

Sok tanuló számára jelent kihívást a matematika tanulása, azonban nem minden matematikai teljesítménygyengesség ered a kognitív részképességek nehézségeiből. Több gyermeknek a teljesítményszorongás befolyásolja az eredményeit, ami az enyhe feszültségtől az erős stresszig terjedhet. A matematikai szorongással élő gyermekek nagyobb hányadának jellemzően jó a matematikai teljesítménye, de a tanulási zavarnak is egyik vezető tünete a szorongás, ami a lányok esetében magasabb értékeket mutat (Devine – Hill – Carey – Szűcs, 2018). A szorongás során jelentkezhetnek szomatikus tünetegyüttesek, mint például a fejfájás, heves szívdobogás, szédülés, gyomorfájdalom, emésztési zavarok (Ádám, 2013). Ezek a fiziológiai tünetek az érzelmi megnyilvánulásokkal szorosan együtt járnak, egymás következményei (Tringer, 2005). Kutatásunk célja a matematikai szorongás, a teljesítmény és pszichoszomatikus tünetek összefüggés vizsgálata. Négy budapesti és négy vidéki iskolában végeztünk felméréseket. 1626 fő felső tagozatos tanuló töltötte ki a tudásmérő – és a Matematikai Szorongásmérő Tesztet (MSzMT), majd második körben a PHQ – szomatikus tünetlista kérdőívet. Ezen epidemiológiai vizsgálat pilot szakaszának eredményeit mutatjuk be. Az MSzMT egyes kérdéseire adott átlagos válaszok az 1,67–4,85 tartományba esnek. Az eredmények szórása a teljes, hét fokozatú skálához képest 35–48%-os, ami a válaszok nagy, de nem szélsőséges ingadozását jelzi. A tudásmérő tesztet kitöltő tanulók átlagosan 76,22%-os eredményt értek el, 14,28%p szórással. A teljesítmény és a szorongás között egyértelműen szignifikáns, bár gyenge negatív irányú kapcsolat mutatható ki minden faktor és alfaktor tekintetében. A fiúk eredményeit vizsgálva egyik esetben sem mutatható ki összefüggés, míg a lányoknál egyértelmű szignifikáns negatív irányú kapcsolat van a szorongás kognitív faktorai és a teljesítmény között. Az MSzMT szomatikus tünetekre is rákérdez, melyek közül a legtöbb esetben heves szívdobogás és a gyomorfájdalmak magas értékeket jeleznek. A tünetek a tanulók 29,65%-nál jelentkeztek, melyek szoros összefüggést mutattak a teljesítménnyel. 63%-uk 70% feletti tudásmérőt írt, náluk a szomatikus tünetek enyhébb fokban jelentkeztek. Jóval kevesebb, 20% volt a 40% alatt teljesítők aránya, de körükben halmozottan vannak jelen a pszichoszomatikus tünetegyüttesek. Esetükben egyértelműen szignifikáns kapcsolat mutatható ki a PHQ szomatikus tünetlista ugyanazon faktoraiival. A kutatás eredményei alapján elmondható, hogy a matematikai szorongás, teljesítmény és a pszichoszomatikus tünetek megjelenése között egyértelműen szignifikáns kapcsolat mutatható ki a vizsgált felsőosztályos tanulók körében. Eredményeink rávilágítanak az interdiszciplináris tudományok differenciáldiagnosztikában és prevencióban való együttes alkalmazásának fontosságára.

A-HA ÉLMÉNY MEGFIGYELÉSE SZEMMOZGÁS-VIZSGÁLAT SEGÍTSÉGÉVEL BELÁTÁSOS MATEMATIKAI SZÖVEGES FELADAT MEGOLDÁSA SORÁN

STEKLÁCS JÁNOS – CSÍKOS CSABA

Pécsi Tudományegyetem BTK

steklacs@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

csikos.csaba@tok.elte.hu

Kulcsszavak: szemmozgás-vizsgálat, problémamegoldás, a-ha élmény

Kutatásunk a szemmozgás-vizsgálat mint módszer neveléstudományi felhasználási lehetőségeit mutatja be egy belátásos matematikai probléma megoldási folyamatának elemzésén keresztül. A matematikai szöveges feladatok között a belátásos problémák, melyeket sokat becsapós feladatnak neveznek, a megoldó részéről a szokásostól eltérő megoldási stratégia alkalmazását igénylik. A megoldásmenet általában a megszokott, gyakran felszínesnek nevezhető stratégiával indul (ld. De Corte – Greer – Verschaffel, 2000; Csíkos – Kelemen – Verschaffel, 2011), majd a megoldást egy a-ha élménynek nevezett hirtelen felismerés nyújtja. Az a-ha élmény detektálására objektív adatgyűjtő és adatelemző eszközünk a szemmozgás-vizsgáló készülék lehet. Egy 4. osztályos tanuló feladatmegoldási folyamatának részletes, esettanulmányyszerű bemutatásával, kvantitatív és kvalitatív adatok segítségével elemezzük a feladatmegoldás fázisait, az a-ha élmény megjelenését és annak elfojtását, és egyúttal az ideiglenes visszatérést a felszínes „gyűjts össze a számszerű adatokat és keress közöttük kapcsolatot” típusú megoldási stratégiához. Az eredményeket a szemmozgás fixációs helyeinek és időtartamának elemzéséből kibontakozó narratívával nyerjük, melynek alapja a kvantitatív és kvalitatív adatelemzés együttes felhasználása (triangulációja). A tudományosság Hegedus (2010) által hangsúlyozott kritériumait követtük jelen esetben: (1) induktív empirikus episztemológia; (2) reflektálás az általunk tett kijelentések újszerűségére és korlátaira. Az eredmények pedagógiai elemzése a belátásos problémák felhasználását és az a-ha élmény felismerését és kezelését érinti, ám emellett a szemmozgás-kutatás hatékony neveléstudományi alkalmazásának lehetőségét illusztrálja.

A HUMOR SZEREPE RUTIN- ÉS REALISZTIKUS MATEMATIKAI FELADATOK MEGOLDÁSÁBAN

CSÍKOS CSABA – SZITÁNYI JUDIT

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

csikos.csaba@tok.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

szitanyi.judit@tok.elte.hu

Kulcsszavak: matematikai szöveges feladatok, humor, realizztikus matematika

Számos kutatás (közük hazai viszonylatban Csíkos, 2002) igazolta, hogy az általános iskolai tanulók hajlamosak felszínes feladatmegoldó algoritmusokat használni, amikor matematikai szöveges feladatokkal találkoznak. Ez legtöbbször azt jelenti, hogy megkeresik a feladat szövegében szereplő számadatokat, majd – gyakran a feladat kulcsszavai segítségével – kiválasztanak egy vagy több számtani műveletet, melyet az ominózus számadatokon elvégeznek. Rutin-feladatok esetén ez gyakran a helyes megoldáshoz vezet, azonban a realizztikus megfontolásokat igénylő, tehát a hétköznapi tapasztalatok mozgósításával, a feladatban szereplő jelenségek lerajzolásával vagy elképzelésével megoldható feladatok esetében gyakran csődöt mond ez a felszínes megoldási stratégia. Kutatásunkban a humor szerepét vizsgáltuk rutin- és realizztikus feladatok megoldása során. Előzetes flamand eredmények a képregényekben megnyilvánuló humornak a realizztikus feladatok megoldására gyakorolt pozitív hatását mutatták (Van Dooren – Lem – Wortelaer – Verschaffel, 2018). A humor ellentmondásos pedagógiai jelenlétével korábban Zsolnai és Zsolnai (1987) foglalkoztak, és ugyancsak dilemmát okozhat a Piaget-i fejlődélmélet alapján, hogy mely iskolai évfolyamokon lehet hatékony fejlesztési eszköz a humor alkalmazása. 1153 ötödik és hatodik osztályos tanuló vett részt a vizsgálatban, melyben rutin-, humoros és realizztikus szöveges feladatokat oldottak meg a tanulók. A hatodikos tanulók nemcsak jobb eredményeket értek el, de náluk a humor tetten érhető, teljesítményjavító szerepe is erősebb volt. A humor lehetséges romboló, teljesítménycsökkentő hatása a rutinfeladatokban elhanyagolható mértékűnek bizonyult. A tanulókat arra is megkértük, válasszák ki, melyik feladat tetszett nekik legjobban, és ezen a téren a humoros szöveges feladatok kapták a jelölések elsöprő többségét. Kutatási eredményeink lehetőséget nyújtanak arra, hogy a matematikában és más tantárgyakban is felülvizsgáljuk a humor lehetséges pedagógiai szerepét, amely a teljesítménynövelés mellett az attitűd formálására is kiterjedhet.

NARRATÍVÁK, ÉRTÉKÁTADÁSI FOLYAMATOK ÉS ÚJ TANÍTÁSI STRATÉGIÁK A TÖRTÉNELEM ÉS ÁLLAMPOLGÁRI ISMERETEK OKTATÁSÁBAN

Szimpóziumvezető:

Jancsák Csaba
Szegedi Tudományegyetem
jancsak@jgypk.szte.hu

Opponens:

Pászka Imre
Szegedi Tudományegyetem BTK
paszka.imre@gmail.com

Előadások:

1. Nyúl Eszter Anna: Az állampolgári nevelés fogalmi kerete
2. Jancsák Csaba: Transz-történelmi társadalmi értékek és történelemoktatás Magyarországon: értékválság és értékváltás
3. Kósa Maja: Történelemtől alkotott nézetek tartalomba ágyazott vizsgálata általános és középiskolás diákok körében
4. Kojanitz László: A szemtanúkkal készült interjúk összekapcsolása új tanulási stratégiák alkalmazásával a történelemtanításban

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: történelemoktatás, állampolgári nevelés, társadalmi értékek, oral history, video-interjúk

A szimpóziium centrumában a történelemtanításra vonatkoztatva a nevelés- és oktatáskutatás, az empirikus kutatási tényeken alapuló tananyagfejlesztés és az oktatási gyakorlat szinergikus megközelítése áll. A szimpóziium megvalósítása akadémiai kutatócsoport, egyetemek és partneriskolák együttműködésével történik. Az első előadás alapját jelentő kutatás áttekinti az állampolgári ismeretek/állampolgári nevelés területén született hazai és európai uniós oktatáspolitikai dokumentumokat és elemzi azoknak a magyarországi oktatási gyakorlatban való megvalósulását, a közoktatási gyakorlat egyes jó gyakorlatait és a felsőoktatásban az Ember és társadalom mint a tanítóképzésben választható műveltségterület, illetve az osztatlan tanárképzés esetében a Történelem és állampolgári ismeretek tanárszakban folyó felkészítés megvalósulását. A szimpóziium második előadásának szemléletmódja szerint a kollektív emlékezeti szimbólumokon (történelmi mérföldköveken, tényeken) keresztül történő értékátadási folyamatok és a kritikai gondolkodás iskolai fejlesztésének kongruenciája az, amely komoly hozzáadott értéket jelent a screenager nemzedék iskolai és iskolán kívüli életvilága szempontjából. Az előadás 28 partneriskolában folytatott kvantitatív kérdőíves vizsgálatok (diákok N=1181, tanárok N=173) adatbázisának talaján elemzi az értékválság/értékváltás jelenség megjelenését, az univerzális (európai) értékek devalválódását és új típusú materiális értékek, illetve posztmodern individuális értékek mintázatait, továbbá a történelemtanárok és a diákok a történelemoktatásban megjelenő társadalmi értékekről és értékátadási folyamatokról vallott nézeteit. A szimpóziium harmadik előadásában bemutatott kutatás egy olyan feladatsor működését vizsgálja, amely általános és középiskolás diákok történelemmel kapcsolatos episztemológiai nézeteinek fejlettségét tartalomba ágyazva méri. A kutatás elméleti háttérét ezen mentális konstrukciók: a történelmi tudatosság, a történelmi gondolkodás és az episztemológiai nézetek közötti kapcsolat alkotja. A kutatáshoz egy specifikált feladatsor került kialakításra és 5-11 évfolyamos diákok között vizsgálatra (N=157). A szimpóziium utolsó előadásában az MTA-SZTE Elbeszélte Történelem és Történelemtanítás Kutatócsoport által 2017-ben indított projektjének eredményeit ismertetjük. Az előadás alapját jelentő szakmódszertani fókuszú kutatás fontos feladatának tartja, hogy az interjúk történelemtanulásba történő beépítését összekapcsolja új tanítási módszerekkel. Az előadás bemutatja, hogy a fejlesztéshez szorosan kapcsolódó kutatás keretében, miként került kipróbálásra és összehasonlításra többféle módszertani megoldás az érdeklődés felkeltése, a történelmi kontextus érzékeltetése, a kritikai és a problémamegoldó gondolkodás fejlesztése érdekében. A fejlesztők által megtartott tanórák részletes elemzése során arra kerestük a választ, hogy a tanári és a tanulói kommunikáció szempontjából milyen sajátosságai voltak az ilyen típusú feldolgozásoknak; milyen különbségek voltak figyelhetők meg a tanárok óravezetésében; melyek voltak azok a megoldások, amelyek leginkább aktivizálták a diákokat, illetve milyen problémák voltak megfigyelhetők ezen a téren.

AZ ÁLLAMPOLGÁRI NEVELÉS FOGALMI KERETE

NYÚL ESZTER ANNA

Pécsi Tudományegyetem BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola
dr.nyulea@gmail.com

Kulcsszavak: állampolgári nevelés, történelemtanítás, állampolgári kompetenciák

Az iskolában elsajátítható ismeretek közül az állampolgárságra nevelés függ leginkább az adott ország társadalmi-politikai rendszerétől. Olyan találkozási terület, amely mind a hazai, mind a nemzetközi társadalmi és jogi normákhoz szorosan kötődik. Az állampolgári kompetencia fejlesztése uniós és hazai szabályozásban is szerepel, és tartalma miatt egyre inkább az állampolgárságra nevelés szinonimájaként alkalmazzák. Az állampolgárságra nevelés ismeretanyaga az országok belügye marad egészen addig, amíg arra az adott ország valamilyen nemzetközi kötelezettséget nem vállal. Hogy egy ország mit tart állampolgári nevelésként szükségesnek, az nagyban függ a lakóitól, azok vallásától, kultúrájától és az ország vezetésének politikájától. S bár az állampolgárság az állam és az állampolgára viszonya, amelyet a belső törvényhozás szabályoz, azért tartalmáról találunk oktatási szempontból releváns nemzetközi megállapítást is. Ezért fordít kiemelt figyelmet a vizsgálat az 1955-ben a Nottebohm-ügyben a hágai Nemzetközi Bíróság ítéletére, amely egy új állampolgársági jogelvet hozott: az effektivitás, a tényleges kapcsolat elvét, mely valós kapcsolatot vár az egyén és az országa között. Ez a viszony idővel úgy formálódik és töltődik meg tartalommal, hogy a kötődés bizonyíthatóvá válik. Az összetartozás szükségszerű pillére az állampolgári horizontális és vertikális kapcsolatoknak, és amely miatt az egyén erre irányuló kompetenciái az adott ország társadalma számára nagyon értékesek és lényegesek. Szükséges továbbá az állampolgári nevelés megfelelő elhatárolása a hazafias neveléstől, mert bár az állampolgárságra nevelés és a hazafias nevelés egy töről fakad, egymást erősíti, de nem helyettesíti. Megkerülhetetlennek tartjuk ezért az állampolgárság és állampolgári nevelés fogalmának görcső alatti vizsgálatát ahhoz, hogy ezeket az eltéréseket e témakörében jobban értsük és további kutatásokban figyelembe tudjuk venni. Ezáltal az is igazolható, hogy az állampolgári nevelés fogalmának lehetséges és szükséges is hazai definíciót adni, még akkor is, ha nemzetközi szinten ez nem elvárható, de a hazai diskurzust a témáról jelentősen segítené. Jelen kutatás ezért az elméleti háttér kidolgozására és olyan definíció megalkotására vállalkozik, amelyben a hazai elvárt állampolgári tudás meghatározó szerepet kap. Az előadás alapját jelentő kutatás áttekinti a hazai és európai uniós oktatáspolitikai dokumentumokat és elemzi azoknak a magyarországi oktatási gyakorlatban való megvalósulását, a közoktatási gyakorlat egyes jó gyakorlatait és a felsőoktatásban az Ember és társadalom mint a tanítóképzésben választható műveltségterület, illetve az osztatlan tanárképzés esetében a Történelem és állampolgári ismeretek tanárszakban folyó felkészítés megvalósulását.

TRANSZ-TÖRTÉNELMI TÁRSADALMI ÉRTÉKEK ÉS TÖRTÉNELEMOKTATÁS MAGYARORSZÁGON: ÉRTÉKVÁLSÁG ÉS ÉRTÉKVÁLTÁS

JANCSÁK CSABA

Szegedi Tudományegyetem

jancsak@jgypk.szte.hu

Kulcsszavak: társadalmi értékek, történelemtanítás, NAT, értékválság

A gazdasági és politikai válságok, a növekvő szegénység, az új migrációs áramlatok, a politikai populizmus erősödése, és a technológiai (IKT, web2) változások az évezred elején meghatározott európai ifjúsági sebezhetőségek (Azzopardi – Stalder – Furlong, 2001) felerősödésén túl, Európában és Magyarországon egyaránt új sebezhetőségeket jelentenek a gyermek és ifjúsági korosztályok számára, úgymint a szabadság, a szolidaritás, az empátia, az autonómia értékeinek válsága (univerzális humanista értékek, európai értékek válsága) és továbbá a post-truth korszak manipulációinak, a „félelemiparnak” (Beck, 2008) való kitettsége. Mindezek azzal a következménnyel járnak együtt Magyarországon, hogy az iskoláskorú gyermekek úgy használják alapvető információforrásként az internetet és közösségi médiát, hogy bennük jó táptalajra találnak a hoax-ok, tévképzetek, manipulatív információcsoportosítások, hamis tényállítások. Ezt a sebezhetőséget felerősítik a magyar fiatalok körében mért fokozódó izolálódás, begubózás jelensége, amely a gyermek és fiatal személy kilépését jelenti a hagyományos értelmező közösségek (család, kortárs baráti társaságok) szűrőrendszerének a tévképzetek terjedését és a manipulációt korlátozó hatása alól. Az előadás empirikus forrását magyarországi közoktatási intézményekben folytatott kutatásaink adatai jelentik. Két korosztályban folytattunk kérdőíves adatfelvételt: általános iskola 8. osztályosai (14 évesek), illetve a középiskola 12. osztályában tanuló érettségi előtt álló (18 évesek) körében. A tanulók körében történt első adatfelvételünk a 2016/17. tanévben (N=869), a második adatfelvételre a 2018/19 tanévben került sor (N=312). Az adatfelvételek helyszínei a MTA–SZTE Elbeszélte Történelem és Történelemtanítás kutatócsoportjának 28 partneriskolája. Ezen két időszakban történelemtanárok körében is folytattunk kérdőíves adatfelvételt (2017 N=133, 2019 N=40). Kérdőívünkben a Rokeach (1968), az Inglehart (1972) és Schwartz (2015) által alkalmazott kérdéssoroknak a Gábor (2013) által a magyarországi ifjúságkutatásokban alkalmazott adaptációját specifikáltuk a magyarországi Nemzeti Alaptantervben a történelemtanítás irányában megfogalmazott demokratikus és állampolgári kompetenciák esetében, azokat kiegészítve a demokratikus kompetenciák, a kritikus gondolkodás, a történelmi gondolkodás, és az aktív cselekvő állampolgárság értékeit tartalmazó kérdésblokkokkal. Vizsgálatunk független változói a tanulók esetében a nem, az életkor, a családi kulturális tőke (szülők iskolai végzettsége, beszélgetés történelmi és közéleti témákról), a családi gazdasági helyzet (anyagi viszonyok), a valós személyek alkotta kortárs baráti csoportok értelmező közösségi szerepe és az online felhasználói szokások. A tanárok esetében független változóként a nemzet, az életkort, a diplomaszerezés évét és a továbbképzéseken való részvételt határoztuk meg. Várakozásaink szerint a két adatfelvételi időszakban az ifjúság és az iskola társadalmi környezetében Magyarországon történt változások (pl. az Európai Unió és a migráció kapcsán megjelent kommunikációs környezet), valamint a virtuális értelmező közösségi terek véleményformálása, továbbá a manipulatív médiatartalmak befogadása hatással voltak a tanulók értékorientációira, értékítéleteinek szerkezetére. Vizsgálatunk centrumából adódik az a várt kutatási eredmény, hogy az értékválság/értékváltás jelensége az univerzális (európai) értékek devalválódását és új típusú materiális értékek (anyagi jólét versus egyenlőség, fogyasztás versus környezettudatosság) illetve individuális értékek (egocentrizmus versus empátia, élmények versus szolidaritás, egyén versus közösség) preferálását jelenti. Ugyanakkor azt is feltételezzük, hogy eredményeink a történelem és állampolgári nevelés tantárgy esetében hasadékokat mutatnak a kritikai és történelmi gondolkodás (historical thinking) szempontjából érzékeny tanárok és az új sebezhetőségeknek kitett, iskolapadban is formálódó nemzedékek között.

TÖRTÉNELEMRŐL ALKOTOTT NÉZETEK TARTALOMBA ÁGYAZOTT VIZSGÁLATA ÁLTALÁNOS ÉS KÖZÉPISKOLÁS DIÁKOK KÖRÉBEN

KÓSA MAJA

Szegedi Tudományegyetem
kmaja6@gmail.com

Kulcsszavak: történelemtanítás, történelem, közoktatás, diákok

A kutatás egy olyan feladatsor működését vizsgálja, amely általános és középiskolás diákok történelemmel kapcsolatos episztemológiai nézeteinek fejlettségét tartalomba ágyazva méri. Van Boxtel és Van Drie (2018) szerint a tudásra és annak keletkezésére vonatkozó, ún. episztemológiai nézetek alapvető mentális forrásai a történelemmel kapcsolatos következtetésnek. Duquette (2015) kutatásaiban igazolta, hogy a történelmi tudatosság fejlődése és a történelmi gondolkodás között szoros kapcsolat van. A kutatás elméleti háttérét ezen mentális konstrukciók: a történelmi tudatosság, a történelmi gondolkodás és az episztemológiai nézetek közötti kapcsolat alkotja (Stoel et al., 2017; Duquette, 2015; Maggioni – VanSledright – Alexander, 2009). A kutatás fő kérdése, hogy a Stoel et al. (2017) által korábban középiskolások körében alkalmazott kérdőív használható-e általános iskolás diákok esetében. Ennek megválaszolására egy olyan feladatsor került kialakításra, amely a zárt, absztrakt állításokat tartalmazó kérdőív alapján készült el az egyes tételek tartalomba ágyazásával. A Húsvét-sziget rejtélyeivel kapcsolatos 4 feladatban a diákoknak zárt és nyílt végű kérdésekre kellett válaszolni. A súlyozott feleltválasztó kérdésekhez (VanSledright, 2015 nyomán) tartozó válaszlehetőségek az elméleti keretben meghatározott fejlettségi szintekhez igazodnak. A papíralapú pilot mérés során 157 5-11. évfolyamos diák töltötte ki a feladatsort. Az eredményeket illetően a varianciaanalízis kimutatta, hogy két feladat és az összpontszámok esetén szignifikáns különbség van az egyes évfolyamok között. Jellemzően a 6. évfolyamosok érték el a legmagasabb, míg a 8. évfolyamosok a legalacsonyabb eredményeket. Az előző év végi történelem osztályzattal egyik feladat és az összpontszámok esetében sem tapasztaltunk szignifikáns összefüggést. A jövőbeli munka szempontjából nagyon biztató, hogy a vizsgálatokban részt vevő tanárok és diákok visszajelzései pozitívak voltak, érdekesnek és elgondolkodtatónak találták a feladatokat. A nyílt végű kérdésekre adott válaszokból jól látható, hogy az általános iskolás diákok körében is alkalmazhatóak az eredeti kérdőív egyes, szituációba ágyazott állításai. A kutatás relevanciáját jelzi, hogy eddigi szakirodalmi ismereteink alapján hazai viszonylatban egy kevésbé kutatott területről van szó. Az eredményeket figyelembe véve megkezdődött a feladatsor átdolgozása, jelenleg is folyamatban van annak online környezetben (eDia platform) való tesztelése.

„Az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-18-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült”

A SZEMTANÚKKAL KÉSZÜLT INTERJÚK ÖSSZEKAPCSOLÁSA ÚJ TANULÁSI STRATÉGIÁK ALKALMAZÁSÁVAL A TÖRTÉNELEMTANÍTÁSBAN

KOJANITZ LÁSZLÓ

Magyar Történelmi Társulat Tanári Tagozat

kojanitzl@gmail.com

Kulcsszavak: történelemtanítás, oral history, videointerjúk, tanulási stratégiák

MTA-SZTE Elbeszélte Történelem és Történelemtanítás Kutatócsoport által 2017-ben indított projekt célja, hogy a szemtanúkkal készült interjúk alkalmazása minél szélesebb körben elterjedjen a történelemtanításban. A kutatócsoport fontos feladatának tartja, hogy az interjúk történelemtanulásba történő beépítését összekapcsolja a tanulók aktivitását célzó új tanítási módszerekkel. Az előadás bemutatja, hogy a fejlesztéshez szorosan kapcsolódó kutatás keretében, miként került kipróbálásra és összehasonlításra többféle módszertani megoldás az érdeklődés felkeltése, a történelmi kontextus érzékeltetése, a kritikai és a problémamegoldó gondolkodás fejlesztése érdekében. A fejlesztők által megtartott tanórák részletes elemzése során arra kerestük a választ, hogy a tanári és a tanulói kommunikáció szempontjából milyen sajátosságai voltak az ilyen típusú feldolgozásoknak; milyen különbségek voltak figyelhetők meg a tanárok órávezetésében; melyek voltak azok a megoldások, amelyek leginkább aktivizálták a diákokat, illetve milyen problémák voltak megfigyelhetők ezen a téren. A kutatások eredményei alapján tudunk választ adni arra a kérdésre, hogy a tanárok milyen feltételek mellett, és milyen buktatókat elkerülve tudják a legeredményesebben felhasználni az interjúkat a történelemtanulás megújításában.

OKTATÁSPOLITIKAI CÉLKITŰZÉSEKTŐL AZ ISKOLAI TANULÁSSZERVEZÉSIG: A KORAI ISKOLAELHAGYÁS MEGELŐZÉSE A PEDAGÓGUSOK KÉSZSÉGEINEK FEJLESZTÉSÉVEL

Szimpóziumvezető:

Török Balázs
Eszterházy Károly Egyetem
torok.balazs.gyozo@uni-eszterhazy.hu

Opponens:

Orsós Anna
Pécsi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet
porsosa@gmail.com

Előadások:

1. Török Balázs – Révész László – Híves Tamás: A korai iskolaelhagyás megelőzését célzó fejlesztési beavatkozások közpolitikai hátterének elemzése
2. K. Nagy Emese – Imre Nóra – Kállai Gabriella – Török Balázs: A korai iskolaelhagyás megelőzését célzó fejlesztési beavatkozás tanítási stratégiát érintő programelemének kialakítása és kipróbálásának tapasztalatai
3. Sági Matild – Dorner László – Téglási Ilona: A pedagógusok tanulásszervezési készségeinek változása a korai iskolaelhagyás megelőzését célzó fejlesztési beavatkozás első évében
4. Racsko Réka – Szemerszki Marianna – Jankó Krisztina – Nagy Róbert: A pedagógusok digitális tanulásszervezési készségeinek fejlesztése

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: korai iskolaelhagyás prevenciója, tanulásszervezés, fejlesztési beavatkozás, pedagógus továbbképzés, pedagógiai módszerek

A négy előadásból álló szimpóziium áttekintő képet nyújt a korai iskolaelhagyás megelőzésének érdekében indított egyik hazai fejlesztési beavatkozásról. Az első előadás felvázolja annak a szupranacionális szinten (Európai Unió, OECD) gondozott társadalom- és gazdaságpolitikai célrendszernek a változásait, melynek révén az utóbbi évtizedben a korai iskolaelhagyás megelőzésének és mérséklésének ügye került középpontba. Az elemzés a szupranacionális szinten ható tényezők mellett bemutatja, hogy a nemzeti oktatási rendszerek szintjén milyen módon értelmezik újra a korai iskolaelhagyás mérséklésének eredeti koncepcióját. A korai iskolaelhagyás megelőzését célzó hazai fejlesztési beavatkozás a tanári munka módszertani fejlesztését helyezte fókuszba. Külön előadás foglalkozik a tanítási-tanulási stratégiát érintő programelemek kialakításával, bemutatva azokat a nevelési-oktatási programokat, melyek egyik meghatározó fontosságú pedagógiai módszertani eleme a differenciált fejlesztés széleskörű alkalmazása heterogén összetételű általános iskolai tanulócsoportokban. A kialakított pedagógiai eljárásrend bevezetéséről, az osztálytermi szintű megvalósításról és a helyi pedagógiai módszertani kultúra változásáról széleskörű empirikus bázison adnak elemzést a szerzők (intézményvezetők és pedagógus interjúk (N=48), fókuszcsoporthoz tartozók beszélgetések (N=96), óralátogatási jegyzőkönyvek (N=438)). „A pedagógusok tanulásszervezési készségeinek változása a korai iskolaelhagyás megelőzését célzó fejlesztési beavatkozás első évében” című előadás többek között a 2018/19-es tanév elején és végén készített önkitöltős online kérdőíves adatfelvétel alapján ad képet a pedagógusok tanulókkal és tanítással kapcsolatos szemléletében és gyakorlatában bekövetkezett változásokról (elemszám: 50 iskola 641 pedagógusa). Az elemzés figyelmet szentel a tanárok pedagógiai szemléletének változására, kiemelten vizsgálva azokat a tanári készségeket, melyek a tanulók gondolkodási képességét a kutatás- és problémaalapú megközelítés irányába fejlesztik. A korai iskolaelhagyás megelőzését célzó fejlesztési beavatkozás a pedagógusok digitális tanulásszervezési készségeinek fejlesztését is célul tűzte, továbbképzés keretében bővítve a pedagógusok digitális eszközhasználati és módszertani felkészültségét. A „blended” típusú kurzus a digitális eszközöknek a tanulás- és tanításszervezési folyamatokban való felhasználását, az IKT-alapú óratervezés módszertanát és az adott pedagógiai célnak megfelelő digitális tananyagelemek gyűjtését és készítését ismertette. Az előadás többek között a megvalósult digitális továbbképzésekről 2019 májusáig kapott mintegy 375 tanári visszajelzés adatbázisán mutatja be a képzések újszerűségét, a tanári igényeihez illeszkedő tartalmi, illetve szakmódszertani megfelelőségét, s kitér az iskolai tapasztalatokra is.

Támogató: EFOP-3.1.2-16-2016-00001

A KORAI ISKOLAEELHAGYÁS MEGELŐZÉSÉT CÉLZÓ FEJLESZTÉSI BEAVATKOZÁSOK KÖZPOLITIKAI HÁTTERÉNEK ELEMZÉSE

TÖRÖK BALÁZS – RÉVÉSZ LÁSZLÓ – HÍVES TAMÁS

Eszterházy Károly Egyetem
torok.balazs.gyozo@uni-eszterhazy.hu
Eszterházy Károly Egyetem
revesz.laszlo@uni-eszterhazy.hu
Eszterházy Károly Egyetem
hives.tamas@ofi.hu

Kulcsszavak: oktatáspolitikai, korai iskolaelhagyás

Az oktatási rendszerek fejlesztési stratégiái az utóbbi évtizedben a korai iskolaelhagyás mérséklésének célkitűzésére fókuszáltak (EU Tanácsa 2011, 2015: 7). Az oktatáspolitikát érintő elemzésünk feltárja azokat a rendszerszintű összefüggéseket és háttértényezőket melyek szerepet játszottak abban, hogy a szupranacionális szervezetek (EU, OECD) éppen a korai iskolaelhagyás újratematizálása révén biztosítanak mozgásteret fejlesztéspolitikai beavatkozásoknak. Az elemzés elméleti háttérét a társadalom rendszerelméleti leírása alapján munkáltuk ki (Herting – Stein 2007). Kiindulópont, hogy a társadalom műveletileg zárt, funkcionális részrendszerekre tagoltan működik, ezért az oktatási rendszer (ön)irányításában megjelenő olyan célválasztások hatterében, mint a korai iskolaelhagyás megelőzése, más társadalmi rendszerek aktivitása feltételezhető (Luhmann, 1984; Braeckman, 2006). Elemzési modellünk alapján bemutatatható, hogy gazdaság emberi erőforrás igényei a szupranacionális szervezetek koordinatív folyamatai révén hogyan transzponálhatók oktatás- és fejlesztéspolitikai célkitűzésekké (Engel – Rutkowski 2014). A „ranking” jellegű koordinatív folyamatok fenntartásával és az oktatás szolgáltatói (beszállítói) szerepének kimunkálásával a szupranacionális szervezetek befolyással lehetnek az egyébként nemzeti hatáskörbe utalt rendszerekre – így az oktatás változásaira is. A rendszerelméleti megalapozottságú elemzés technika lehetőséget teremt arra, hogy a korai iskolaelhagyás mérséklésének célját korábbi szupranacionális iránymutatásokon alapuló oktatáspolitikai célkitűzésekkel összefüggésben értelmezzük: a tanulói eredményesség középpontba állítása, az audit-kultúra terjesztése bizonyos spektrumban erősítette az oktatási rendszerek eredményességét, más területeket érintően azonban teljesítménycsökkenés irányába hathatott, így akár lemorzsolódást is növelhette. Az audit-kultúra utóbbi években tapasztalt mérséklődő dominanciájával hozható összefüggésbe az is, hogy az oktatási rendszerek irányításában és teljesítményértékelésében a komplexitás modellek felelevenítésével találkozunk (Burns – Köster, 2016: 3; OECD, 2017: 84). (A komplexitás modellek önvezérlésre képes aktorokat feltételeznek, ezért rekonceptualizálják a szimplifikált lineáris oksági modelleken alapuló irányítási gyakorlatot (Luhmann, 2006: 288).) Az elemzés bemutatja, hogy az egyes nemzeti oktatási rendszerek közpolitikájában újraértelmeződik a korai iskolaelhagyás mérséklésének eredeti koncepciója. Az oktatásirányítás empirikus megalapozottságának mértéke, a fejlesztéspolitikák koherenciája, a tanulási útvonalak szelekciós hatásai, valamint a korai iskolaelhagyás lokális interpretációja olyan egyedi kontextusokat kínálnak a szupranacionális eredetű célok értelmezéséhez, melyek látens vagy explicit módon az eredetitől eltérő fókuszokat adhatnak a fejlesztéspolitikának. Az elemzést a korai iskolaelhagyás megelőzését célzó egyik hazai beavatkozás empirikus adatokon alapuló bemutatása illusztrálja (EMMI, 2016: 5).

A KORAI ISKOLAEHLAGYÁS MEGELŐZÉSÉT CÉLZÓ FEJLESZTÉSI BEAVATKOZÁS TANÍTÁSI STRATÉGIÁT ÉRINTŐ PROGRAMELEMÉNEK KIALAKÍTÁSA ÉS KIPRÓBÁLÁSÁNAK TAPASZTALATAI

K. NAGY EMESE – IMRE NÓRA – KÁLLAI GABRIELLA – TÖRÖK BALÁZS

Eszterházy Károly Egyetem
k.nagy.emese@gmail.com
Eszterházy Károly Egyetem
imre.nora@ofi.hu
Eszterházy Károly Egyetem
kallai.gabriella@ofi.hu
Eszterházy Károly Egyetem
torok.balazs.gyozo@uni-eszterhazy.hu

Kulcsszavak: korai iskolaelhagyás, megelőzés, intézményvezetés, pedagógus, pedagógiai módszerek

A hosszú ideig marginális problémaként kezelt korai iskolaelhagyás folyamatát különböző rendszer-, intézményi és egyéni szintű tényezők befolyásolják (Kaye et al., 2017). Az iskolai tényezők közül kiemelkedően nagy jelentőségű a tanítás, a nevelés, azaz a pedagógiai munka minősége, vagyis a pedagógusok által használt módszerek sokszínű, tanulóknak, tanulócsoporthoz megfelelő alkalmazása (Bernard, 2011). A tanulók iskolai elkötelezettségének egyik legerősebb előrejelzője a tanári támogatás érzékelése, de emellett szoros összefüggést mutat a tanár-diák viszony jellege, a kortárs csoport iskolához, tanuláshoz fűződő attitűdjei, valamint a szülők iskolai részvétele (Lyche, 2010; Hammond et al., 2007). Egy, a korai iskolaelhagyás preventív kezelését célzó projekt célul tűzte ki a lemorzsolódás szempontjából kiemelten érintett nevelési-oktatási intézmények fejlesztését. Ennek keretében a pedagógusok módszertani támogatása és a pedagógiai munka megújítása céljából olyan nevelési-oktatási program került kidolgozásra, melynek egyik meghatározó fontosságú pedagógiai módszertani eleme a differenciált fejlesztés széleskörű alkalmazása heterogén összetételű tanulócsoporthoz. Ez a pedagógiai eljárásrend a tanulók státuszkezelésén keresztül kívánja kedvező irányba befolyásolni a diákok iskolával kapcsolatos tapasztalatait (GSC 2015: 5). Ezen tanítási-tanulási stratégia középpontjában a személyre szabott differenciálás áll, a tanulást pedig olyan aktív tevékenységként értelmezi, amelyben a tanuló a már meglévő tudásrendszerekbe beágyazott ismeretei segítségével egyéni módon értelmezi az új ismereteket. Az előadás támaszkodik a projekt kipróbálási szakaszában, vagyis a 2018/19-es tanévben felvett intézményvezetői interjúkra (N=48), a pedagógusok körében készített interjúkra, fókusz-csoportos beszélgetésekre (N=96), a tanév elején felvett kérdőíves vizsgálat adataira (N=641), valamint az óralátogatáson készült jegyzőkönyvekre (N=438). Kutatásunk során elsősorban arra kerestük a választ, hogy melyek azok a tényezők, melyek segítik vagy nehezítik az új pedagógiai módszertan egyes elemeinek átvételét, alkalmazását. Az intézményvezetőkkel és pedagógusokkal készített interjúk és kérdőívek alapján bemutatjuk, hogyan valósul meg az innováció intézményi és osztálytermi szintű implementációja, a helyi pedagógiai módszertani kultúra változása. Az óralátogatásokon készült jegyzőkönyvek láthatóvá teszik azt a folyamatot, ahogy megjelennek a pedagógiai módszertan váltásából eredő nehézségek. Adataink arra engednek következtetni, hogy a vizsgált általános iskolák vezetésének többsége nyitott, és különböző, néha igen eltérő okok miatt keresi a szakmai megújulás lehetőségét, a módszertani újításokat. A pedagógiai kultúráváltás időigényes folyamat, melynek megvannak a nehézségei, de az eredmények szerint a program ezen elemét alapvetően hasznosnak, és a saját tanulási folyamatuk szempontjából elengedhetetlennek tartják a pedagógusok.

A PEDAGÓGUSOK TANULÁSSZERVEZÉSI KÉSZSÉGEINEK VÁLTOZÁSA A KORAI ISKOLAEHLAGYÁS MEGELŐZÉSÉT CÉLZÓ FEJLESZTÉSI BEAVATKOZÁS ELSŐ ÉVÉBEN

SÁGI MATILD – DORNER LÁSZLÓ – TÉGLÁSI ILONA

Eszterházy Károly Egyetem

matild.sagi@gmail.com

Eszterházy Károly Egyetem

dorner.laszlo@uni-eszterhazy.hu

Eszterházy Károly Egyetem

teglasi.ilona@uni-eszterhazy.hu

Kulcsszavak: korai iskolaelhagyás, prevenció, pedagógusok, tanítással-tanulással kapcsolatos meggyőződések

A korai iskolaelhagyás európai uniós irányelvei a prevenció, az intervenció és a kompenzáció hármasságában jelennek meg (Európai Unió Tanácsa 2011, 2013, 2015). A korai iskolaelhagyás a tanulmányi teljesítményen túlmenően számos más tényezővel (egyéni motiváltság, szociális készségek, bevonódás, iskolai klíma, tanulás és tanítás szereplőinek együttműködése, szakmai támogató rendszer stb.) szoros összefüggést mutat. (Rumberger – Lim, 2008; Rumberger, 2012; Wilson et al., 2013; Fehérvári et al., 2018; Szemerszki, 2016). A prevenció célja a végzettség nélküli iskolaelhagyásnak kitett, az iskolai kudarc szempontjából veszélyeztetett gyermekek/tanulók és az őket nevelő pedagógus közösségek átfogó szakmai támogatása. A korai iskolaelhagyás megelőzésének célkitűzése a meglévő pedagógiai eszközrendszer módosítását, újragondolását, illetve újszerű pedagógiai módszerek kialakítását és rendszerbe állítását igényli; szükséges a tanulás újabb paradigmájának kimunkálásához kötődő újfajta pedagógiai kultúra kibontakoztatása. A változások generálásában érdemi szerepet tölthetnek be az olyan pedagógiai innovációk, amelyek a pedagógiai kultúrában (mentalitásban) teszik lehetővé a megújulást. A korai iskolaelhagyás megelőzését célzó fejlesztési beavatkozások mélyreható átalakulást hozhatnak, és alapjaiban változtathatják meg a tanítás-tanulás rendszerét, alkotóelemeinek (célok, tartalmak, módszerek, eredmények) interpretációját, egymásra hatását, illetve a folyamatban résztvevők szerepkörét, valamint az interperszonális viszonyokat, interakciókat (Berliner, 2005; Rumberger, 2008; OECD 2004, 2013, 2017). Kutatásunk során arra a kérdésre kerestünk választ, hogy egy, a korai iskolaelhagyást célzó fejlesztési beavatkozás első évében történt-e lényegi változás a pedagógusoknak a tanulással és tanítással kapcsolatos szemléletében és gyakorlatában. Kiemelt figyelmet fordítunk a tanulók gondolkodási képességének a kutatás- és problémaalapú megközelítés irányába történő fejlesztésére. Emellett a kritikai, reflektív és problémamegoldó gondolkodási készségekkel kapcsolatos pedagógiai szemlélet és gyakorlat változására is fókuszálunk. Az elemzés a fejlesztési beavatkozás pilot szakaszában résztvevő iskolák pedagógusai körében 2018/19 -es tanév elején, és végén végzett online kérdőíves vizsgálatra (elemszám: 50 iskola 641 pedagógusa); valamint az évközi félig strukturált interjú mérésekre (48 db évközi intézményi fókuszcsoportos és 48 db év végi egyéni pedagógus interjú) támaszkodik. Eredményeink szerint a vizsgált rövid időszak alatt gyökeres szemléletbeli változás nem következett be, viszont a korábban implicit módon érvényesülő tanári meggyőződések, személyes és kollektív elméletek, együttműködési gyakorlatok a szakmai támogatás hatására explicitté válnak. Tényekre alapozott elemzésünk a korai iskolaelhagyás megelőzését célzó fejlesztési beavatkozások eredményességének javításához járul hozzá.

A PEDAGÓGUSOK DIGITÁLIS TANULÁSSZERVEZÉSI KÉSZSÉGEINEK FEJLESZTÉS

RACSKO RÉKA – SZEMERSZKI MARIANNA – JANKÓ KRISZTINA – NAGY RÓBERT

Eszterházy Károly Egyetem
racsko.reka@uni-eszterhazy.hu

Eszterházy Károly Egyetem
szemerszki.marianna@ofi.hu

Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet
janko.krisztina@ofi.hu

Eszterházy Károly Egyetem
nrnagyrobert@gmail.com

Kulcsszavak: pedagógusok, pedagógus-továbbképzés, digitális kompetencia, pedagógiai kultúraváltás

Egy 2013-ban végzett kutatás eredményei szerint a pedagógusok túlnyomó többsége szükségesnek érezte szakmódszertani kompetenciáinak fejlesztését, a kérdezést megelőző évben 28 százalék vett részt ilyen jellegű képzésen (Szemerszki, 2015; Sági, 2015). Egy ismételt adatfelvétel 2018 tavaszán továbbra is a (szak)módszertani és pedagógiai kompetenciák bővítésének szükségességét mutatta, s nagy igény mutatkozott a digitális tananyag- és eszközhasználat fejlesztése iránt is. Más kutatások is megerősítik, hogy az informatikai eszközök oktatásba való eredményes bevonásának ugyan egyik feltétele a technológiához és az elektronikus tartalmakhoz való hozzáférés, ugyanilyen fontos azonban az is, hogy a pedagógusok eszközhasználati és módszertani felkészültsége javuljon (Gonda, 2013; Herzog – Racsko, 2016; Buda, 2017). A szimpózium fókuszában álló fejlesztési beavatkozás több területen is változást indukál a programba bevont intézmények életében. Egyik kitüntetett célja az intézmények digitális átállási (Racsko, 2017) folyamatának elősegítése, amelyet olyan továbbképzések révén kíván elérni, amelyek további szakmai támogatással is kiegészülnek. A blended típusú továbbképzés célja, hogy a részt vevő pedagógusokat felkészítse a digitális eszközöknek a tanulás- és tanításszervezési folyamatokban való felhasználására, az IKT-alapú óratervezés módszertanára és az adott pedagógiai célnak megfelelő digitális tananyagelemek gyűjtésére és készítésére. Előadásunkban a fejlesztési célok bemutatását követően a képzések gyakorlati megvalósulásának eredményeire és az intézményi tapasztalatokra fókuszálunk. A megvalósult továbbképzésekről 2019 májusáig több mint 4000 kérdőíves visszajelzést kaptunk, melyek közül 375 vonatkozik a digitális képzésekre. Az iskolai implementációról fókuszcsoporthoz pedagógus interjúk, továbbá tanév eleji és tanév végi kérdőívek adatainak elemzése révén kaphatunk képet. Az eredmények azt mutatják, hogy a digitális továbbképzések a pedagógusok széles rétegei számára kínáltak lehetőséget kompetenciáik fejlesztésére: a képzésen résztvevők mind demográfiai jellemzőik mentén, mind pedig szakmai hátterüket, felkészültségüket tekintve heterogén csoportot alkottak. A képzéseket elsősorban az újszerűség és a gyakorlati hasznosíthatóság teszi vonzóvá, s kimagaslóan nagy arányban található a pedagógusok szakterületén felmerülő igényekkel. A résztvevők túlnyomó többsége a képzés elvégzése után a szakmódszertani tudás jelentős bővüléséről számolt be. A résztvevők ezzel egyidejűleg nehézségeket is jeleztek mind a továbbképzések, mind az intézményi bevezetés kapcsán. Az egyik a heterogén résztvevői összetételből adódott: néhányaknak az e téren meglévő tudásuk, készségeik nehezebbé tették a tananyag követését, ami szükségessé teszi a további szakmai támogatást. Az iskolai tapasztalatok azt mutatják, hogy a pedagógus felkészülési ideje jelentősen megemelkedik, valamint az intézmény infrastrukturális felszereltsége nagyban befolyásolja az implementáció sikerességét.

OKTATÁSPOLITIKAI KONCEPCIÓK A ROMA, CIGÁNY NÉPESSÉG HELYZETÉNEK JAVÍTÁSÁRA

Szimpóziumvezető:

Forray R. Katalin
Pécsi Tudományegyetem
forrayrk@gmail.com

Opponens:

Kozma Tamás
Magyar Tudományos Akadémia Pedagógiai Tudományos Bizottság
kozmat3@gmail.com

Előadások:

1. Óhidy Andrea: A kelet-közép-európai roma-kisebbség oktatási helyzete
2. Orsós Anna: Merre tart a cigány, roma oktatáspolitikája?
3. Cserti Csapó Tibor: Az Európai Unió roma oktatáspolitikájának hazai hatásai és eredményei a cigányság társadalmi integrációja terén
4. Csillei Béla: Hátrányos helyzetű fiatalok kollégiumi nevelése

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: stigmatizálás, oktatásügy, roma, cigány kultúra

Az európai roma, cigány népesség különböző közösségekből épül fel, amelyek saját nyelvvel vagy nyelvi dialektussal, kultúrával rendelkeznek. Közösségeik szétszórva, különböző történelmi hagyományokkal és társadalmi-kulturális háttérrel rendelkező országokban éltek, így ma is Európa szinte minden államában megtalálhatók. Ezért az európai cigány, roma populáció különlegesen sokszínű. Az egyes országoknak a témával foglalkozó szakirodalma alapján olyan érzésünk lehet, hogy nincsen különbség a roma lakosság helyzetében. Hasonló a helyzet a legkiérleltebb demokráciában vagy a totális rendszertől nem régen szabadult országban, gazdag vagy szegény nemzetgazdaságban. A probléma az, hogy külön a marginalizált, a hátrányos helyzetből való kitörés támogatására és külön az etnikai-kulturális eltérések értelmezésére vannak többé-kevésbé kialakult szemléletmódok, kezelésükre többé-kevésbé bevált technikák. A roma népcsoport esetében e kettőt együtt kellene szemlélni, értelmezni és kezelni. Azok a tapasztalatok, amelyeket Nyugat-Európa gazdag országai szereztek akár az egykori gyarmataikról betelepülőkkel, akár a vendégmunkásokkal kapcsolatban, csak részben alkalmazhatók, mert a roma népcsoport mindenütt autochton, őshonos kisebbség, továbbá mert diaszpórában él. A volt szocialista országok nemcsak társadalmuk és gazdaságuk problémái miatt vannak sajátos helyzetben, hanem azért is, mert ez a népesség dél felől érkezett, sűrűsödésük ma is ezt tükrözi. A kérdés kezelésének két jellemző pontja van: az egyik az oktatásügy, a másik az emberi-állampolgári jogok szempontja (a "cigánykérdés" Európa-szerte a polgárjogi aktivisták egyik kiemelt témája). Az oktatás és képzés egyrészt mint a munkavállalást elősegítő út fogalmazódik meg, másrészt a társadalomba való beilleszkedés kilátásainak, a jövőnek a kérdése. A sajátos kultúra, az anyanyelv megőrzése és ápolása európai érték, és nem szabad megfosztani hordozóit örökségüktől. Minden régióbeli társadalom a saját roma középrétegének kialakításában érdekelt. A középrétegek kialakításához kétségtelenül az előbbi mutatja az utat; a fejlődés meghatározott állomásán azonban a kormányzati politikáknak gazdagodniuk kell az emberi jogi szempontokkal is. A kulturális identitás erősítésével támogatott roma középrétegek óhatatlanul a politikai fórumokon is helyet kérnek, hogy önszerveződő módon szólhassanak bele sorsuk alakításába. Hogy nemzeti-kulturális közösségként fogják-e magukat meghatározni – mint ez néhány balkáni ország politikájából (nyelvoktatás, többnyelvűség, néprajzi kutatások) kiolvasható – vagy politikai közösségként, mint például Magyarországon, az ma még nem világos. Pedig csak ilyen perspektívában lehet a megfelelő kormányzati politikákat kiválogatni, amelyekkel a roma közösségek beilleszthetők a régió társadalmaiba.

A KELET-KÖZÉP-EURÓPAI ROMA-KISEBBSÉG OKTATÁSI HELYZETE

ÓHIDY ANDREA

Pädagogische Hochschule Freiburg
andrea.ohidy@ph-freiburg.de

Kulcsszavak: oktatási helyzet, roma kisebbség, Kelet-Közép-Európa

A kutatás középpontjában hat kelet-közép-európai ország (Bulgária, Csehország, Magyarország, Moldovában, Szlovákia és Lengyelország) roma kisebbsége oktatási helyzetének összehasonlító vizsgálata áll egy aktuális kutatási projekt eredményei (Óhidy – Forray, 2019) alapján. A kutatás célja egyrészt a nemzeti, területi és kulturális különbségek, másrészt a közös jellemzők és hasonlóságok bemutatása és értékelése. A vizsgált országok kiválasztása a most-similar-system design módszerével (Przeworski – Teune, 1970; Hörner, 1993) történt. Az összehasonlító elemzés alapjául szolgáló esettanulmányokat (országtanulmányokat) az adott országnak a témával foglalkozó tudományos szakértői készítették el. A kutatás társadalomtudományi elméleti keretét Julius Wilsonnak (Wilson, 1978; 1987) a Szelényi Iván és Ladányi János által a kelet-közép-európai roma kisebbség helyzetére alkalmazott elmélete (Szelényi – Ladányi, 2004), valamint Helmut Fendnek az oktatási rendszer társadalmi funkciójáról (Fend 1980, 2003) szóló elmélete adták. A vizsgálat egyik legfontosabb eredménye, hogy kimutatta: a hasonlóságok fő okát a roma kisebbség integrációját/inklúzióját célzó nemzetközi oktatáspolitikai programok – mint például A nemzeti romaintegrációs stratégiák uniós keretrendszerének kidolgozása vagy a Roma Integráció Évtizedének életre hívása – hatásában, a különbségek okát pedig a vizsgált országok történeti, regionális, illetve kulturális hagyományaiban kereshetjük. A kelet-közép-európai roma kisebbség oktatási helyzetét összefoglalóan a következő formulával fejezhetjük ki: közös kihívások, hasonló megoldások és (eddig) nem kielégítő eredmények (Óhidy in Óhidy – Forray, 2019). Irodalom: Európai Bizottság (2011): A nemzeti romaintegrációs stratégiák uniós keretrendszere 2020-ig. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex%3A52011DC0173> Fend, Helmut (1980): Theorie der Schule. Urban & Schwarzenegger Verlag, München. Fend, Helmut (2006): Neue Theorie der Schule. Einführung in das Verstehen von Bildungssystemen. VS Verlag für Sozialwissenschaften, Wiesbaden. Hörner, W. (1993): Technische Bildung und Schule. Eine Problemanalyse im internationalen Vergleich. Köln: Böhlau. Ladányi János & Szelényi Iván (2004): A kirekesztettség változó formái. Napvilág kiadó, Budapest. Óhidy, A./Forray R. K. (2019): Lifelong Learning and the Roma Minority in Central and Eastern Europe. Bingley: Emerald Publishing: (nyomtatás alatt) Przeworski, A./Teune, H. (1970): The Logic of Comparative Social Inquiry. New York: Wiley. Wilson, Julius (1978): Declining Significance of Race. Chicago: The University of Chicago Press. Wilson, Julius (1987): The Truly Disadvantaged. The Inner City, the Underclass and Public Policy. Chicago: The University of Chicago Press.

MERRE TART A CIGÁNY, ROMA OKTATÁSPOLITIKA?

ORSÓS ANNA

Pécsi Tudományegyetem BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék
porsosa@gmail.com

Kulcsszavak: nemzetiségi oktatás, felzárkózási stratégia, stratégiai fordulat

A cigány, roma népesség jelentős iskolai, képzettségi hátrányokkal jellemezhető a többségi társadalomhoz képest. Társadalmi beilleszkedésének támogatása a magyar oktatáspolitikának más-más eszközökkel, de minden időszakban folyamatos célkitűzése volt. (Varga, 2018). A 2011-es magyar EU-elnökség időszakára a kormány összeurópai roma felzárkózási stratégiát elsőként dolgozott ki és fogadtatott el a tagállamokkal. Bár tapasztalható a képzettségi szint emelkedése, ez kevés ahhoz, hogy ennek nyomán csökkenjenek a társadalmi különbségek. (MNTFS 2014) Előadásom középpontjában a cigány, roma nemzetiségi oktatás hatékonyságának és eredményeinek vizsgálata áll, a 2012-ben keletkezett új tartalmi szabályozók (Nemzeti alaptanterv, kerettantervek) bevezetése óta a kormányzat által kibocsátott dokumentumok elemzése alapján. Fontosnak tartom e dokumentumok kritikai elemzését és a napjainkban elindított kormányzati stratégiai fordulat okainak vizsgálatát a lent részletezett kérdésekre vonatkoztatva. Vizsgálom, hogy az iskolai oktatás-nevelés biztosítja-e a köznevelésben tanulók számára a cigányság kulturális értékeinek megismerését a cigányság helyzetéről, jogairól, szervezeteiről és intézményeiről szóló ismeretek oktatását. A nemzetiségi nevelés, oktatás eredményesen működik-e vagy további garanciák biztosítása szükséges, melyek megakadályozzák, hogy a cigány, roma nemzetiségi oktatás a kirekesztődés eszközévé váljon? A roma nemzetiségi nevelésben, oktatásban részt vevő pedagógusok képzése, továbbképzésének támogatása megoldott-e? A cigány, roma nemzetiségi képzésben részt vevő tanuló a többi magyarországi nemzetiségekhez hasonló oktatásban részesül-e? A tananyagok, programcsomagok fejlesztése hasonló módon történik-e, mint más tananyagok esetében? A vizsgálat során a kormányzati dokumentumok elemzésén túl, a felzárkózási stratégia megvalósulását felügyelő új kormánybiztossal folytatott mélyinterjú elemzése is megvalósul. A cigány roma oktatáspolitikában ez az intézkedés stratégiai fordulatot jelent, és annak felismerését, hogy a romák, cigányok felzárkózásának segítségét csakis komplex módon az önkormányzatokat felügyelő tárcákkal együttműködve lehet megvalósítani. Irodalom: Forray Katalin – Hegedüs T. András (2003): Cigányok, iskola, oktatáspolitikai. Oktatáskutató Intézet – Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest. Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia II. Tartósan rászoruló-kiszegény családban élő gyermekek-romák (2011–2020) (2014): Frissített változat, Budapest, EMMI, Szociális és Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkárság https://www.kormany.hu/download/1/9c/20000/Magyar%20NTFS%20II%20_2%20mell%20NTFS%20II.pdf Orsós Anna (2015): Cigány/roma nemzetiségi oktatás: Kutatási beszámoló. Pécs: PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék https://wlislocki.pte.hu/sites/wlislocki.pte.hu/files/oldal_mo/cigany_roma_nemz_omt_bel_full.pdf Varga Aranka (2018): A hazai oktatáspolitikai változások. <http://kompetenspedagogus.hu/sites/default/files/varga-aranka-a-hazai-oktatapolitikai-valtozasok.pdf>

AZ EURÓPAI UNIÓ ROMA OKTATÁSPOLITIKÁJÁNAK HAZAI HATÁSAI ÉS EREDMÉNYEI A CIGÁNYSÁG TÁRSADALMI INTEGRÁCIÓJA TERÉN

CSERTI CSAPÓ TIBOR

Pécs Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet Romológia és Nevelésszociológia
Tanszék
cserti.csapo.tibor@pte.hu

Kulcsszavak: EU, romapolitika, oktatáspolitiká, társadalmi integráció

Magyarországon már az Európai Unióhoz történő csatlakozás előtt is, azóta viszont még hatványozottabban számos intézkedés történt a cigány népesség társadalmi-gazdasági helyzetének javítására, a társadalmi lemaradás mérséklésére. Mindemellett a statisztikák, de benyomásaink a mindennapokról is azt sugallják, markáns változás nem következett be a társadalmi esélyek különbözőségében, a hazai roma népesség integrációjában, általános helyzetében. A jogszabályi környezet megváltoztatása, a támogató programok, az uniós források bevonása nem hozott átütő eredményt. A hazai cigány népesség társadalomstatisztikai mutató alig tükrözik javuló tendenciákat. Ugyanakkor a szociológiai kutatások eredményei, az oktatástatisztikai mérőszámok rendre felhívják a figyelmet a pozitív változásokra. Hasonló eredményeket tükrözik az egyes konkrét projektek kimeneti mutatói, vizsgálati adatai. Az, hogy a roma értelmiség bővülő számú tagjai egyre meghatározóbb és gyakoribb szereplői a közéletnek, hogy elindult, s halad előre egyfajta középosztályosodás a cigányság körében, melyre a szociológiai vizsgálatok tükrében kutatók mutatnak rá (vö. Forray – Orsós, 2016; Forray, 2017) – inkább érzékelhető, mint számokkal alátámasztható folyamatok. Az előadás e támogató mechanizmusok keretrendszerét tekinti át, s azok statisztikai szinten is látható, vagy csak érezhető eredményeiről nyújt átfogó képet. Arra keressük a választ, mit mutatnak a statisztikai adatok, mennyire adnak/adhatnak pontos és objektív képet a roma népesség helyzetéről, annak változásáról, s keressük annak okait, miért nem látszik az integráció a makrostatisztikákban, s miért szembeötlőbb a pozitív elmozdulás a helyi vagy szűkebb fókuszú vizsgálatokban. Hogyan értelmezhető ezek tükrében az Unióhoz történő csatlakozás óta eltelt másfél évtized? Az előadás makro (a Roma Integráció Évtizedének be- és kimeneti mutatói, minisztériumi adatbázisok, EU országjelentések, FRA, KSH statisztikák) és szociológiai kutatások (Hablicsek, 2007; Hajdu – Kertesi – Kézdi, 2017; Híves, 2018; Péntes et al., 2018; Polónyi, 2016), valamint saját gyűjtésű mikrostatisztikák adatbázisára épít.

HÁTRÁNYOS HELYZETŰ FIATALOK KOLLÉGIUMI NEVELÉSE

CSILLEI BÉLA

Szolnok Városi Kollégium
belacsillei@gmail.com

Kulcsszavak: roma és nem roma, hátrányos helyzet, kollégista lét, művelődés, továbbtanulás

A kollégiumi nevelés fontos része a csoportfoglalkozáson és azon kívüli nevelés, ami elősegíti a felzárkóztatást, hátrányok enyhítését, biztosítja a társadalmi esélyteremtés lehetőségét. A fiatalok bizonyítottan képesek megszervezni saját szabadidejüket, de a kollégiumnak, a pedagógusoknak a feladata felkelteni a szabadidő értelmes eltöltése iránti igényt. Úgy, hogy ezt érdeklődési körüknek, életkoruknak megfelelően tölthessék el. A jelenlegi kutatás alapja a 2015-ben hasonló címmel elkészített tanulmányom, amely az általános iskolás korú roma és nem roma fiatalok esélyteremtését vizsgálta. Ennek alapján kezdődött meg a mostani kutatás, melynek zárótanulmánya az elkövetkezendő időszakban megvalósításra kerülő kutatás eredménye lesz. Ez a kérdőívek, a helyszíni felmérés és a személyes interjúk következtében helyzetelemzést, arra épülő szakmai javaslatot, a kollégiumi diákok foglalkozásokon kívüli nevelése érdekében kidolgozott programcsomagot tartalmazza majd. Célja a hátrányos helyzetű fiatalok számára a társadalmi esélyteremtés megvalósítása, a tanulás segítése, a felzárkózás megkönnyítése. Cél a továbbtanulás igényének felkeltése, megerősítése és lehetőségének biztosítása, a szabadidő hasznos eltöltése a csoportfoglalkozáson kívüli nevelés programjai és eszközrendszere eredményes felhasználásával. A kutatás során begyűjtött információk összegzése, a tanulmány ennek érdekében valósul meg. A tanulmány a társadalmi környezetet értékelve erősítheti a megfelelő kapcsolatok kialakítását a helyi társadalom, a civil szervezetek, a tanórán kívüli nevelést felvállalók, valamint a kollégiumok között. Javaslatokat kér és ad majd a megvalósításra, értéknek tekintve a belső tartalékok feltárását, az innovációt és az együttműködést. A cél az is, hogy ismereteket szerezzünk a kollégisták elképzeléseiről a tanulással, az önképzéssel, a szabadidő hasznos eltöltésével kapcsolatban is. A kutatás célcsoportja a kollégista diákok/fiatalok közössége. Számukra kell olyan elfoglaltságot találni, amely lehetővé teszi, hogy a szabadidő hasznos eltöltése motivációja, a tanulás/továbbtanulás folytatása, a pályaválasztás megtervezése és megvalósítása megerősítést kapjon. A nevelés olyan területéről van szó, ahol a kollégistának joga eldönteni, hogy kíván-e élni az indíték – szándék – lehetőség hármassal, ennek vizsgálata kihagyhatatlan. Az előadás a már megvalósult kutatás eredményeiről, valamint a megkezdett kutatás jelenlegi állásáról nyújt képet.

PEDAGÓGIAI ANTROPOLÓGIÁK

Szimpóziumvezető:

Mészáros György

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

meszaros.gyorgy@ppk.elte.hu

Opponens:

Németh András

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

nemeth.andras@ppk.elte.hu

Előadások:

1. Mészáros György: Pedagógiai antropológiák és ideológiák elméleti és etnográfiai kutatások határán
2. Balogh Brigitta: Alasdair MacIntyre filozófiai antropológiájának nevelésméleti olvasata és a hagyományok racionalitása
3. Horváth H. Attila: Természet és emberkép Freinet: Máté mondásai című munkájában
4. Sárospataki Barnabás: A nem és szexualitás pedagógiai antropológiája egy empirikus kutatás fényében

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: antropológia, elméletek, nevelésfilozófia, emberképek, a test antropológiája

A pedagógiai antropológia mint a neveléstudomány egyfajta alapozó diszciplínája (Schaffhauer, 2000) az utóbbi évtizedekben háttérbe szorult a neveléstudományi kutatásokban. A szimpózium arra vállalkozik, hogy e filozófiai-elméleti reflexió újraélesztéséhez járuljon hozzá. Azzal a meggyőződéssel, hogy mind a neveléstudomány mind a pedagógiai gyakorlat számára alapvető az antropológiai kérdésfelvetés, az előadások különféle pedagógiai antropológiai megközelítéseket mutatnak be fókuszálva azok gyakorlatot megtermékenyítő dimenzióira. A szimpózium bevezető előadása egy átfogó elméleti jellegű etnográfiai és participatív kutatás mentén vázolja fel egy lehetséges pedagógiai antropológia dimenzióit. A további két előadás egy-egy antropológiai megközelítést mutat be és elemez: MacIntyre filozófiájából rekonstruálható pedagógiai antropológiát és Freinet emberképét. Végül egy empirikus kutatáshoz kapcsolódó antropológiai reflexió zárja a szimpóziumot, amely a nem, test és szexualitás dimenzióira fókuszál. Az előadások mindegyikében szerepet kap a természet és kultúra viszonya, illetve ehhez kapcsolódóan a test antropológiai tematikája.

A szimpózium előadásaiiban szereplő kutatások részben az MTA Bolyai János Kutatási Ösztöndíj és az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-18-3 és ÚNKP 18-4 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának Támogatásával készültek.

PEDAGÓGIAI ANTROPOLÓGIÁK ÉS IDEOLÓGIÁK ELMÉLETI ÉS ETNOGRÁFIAI KUTATÁSOK HATÁRÁN

MÉSZÁROS GYÖRGY

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar
meszaros.gyorgy@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: etnográfia, részvételi kutatás, elméleti kutatás, ideológiák, pedagógiai antropológiák

Az előadás három különböző, de egymással összefüggő projekten alapul. Az egyik egy összehasonlító iskolai etnográfia két iskolában, ahol együttműködöm tanárokkal, és ennek része a közös gondolkodás antropológiákról. A második egy doktori hallgatóm tanulási folyamatának segítése, aki saját tanításáról készít egy autoetnográfiai önkutatást. A harmadik pedig egy együttműködő elméletépítő kutatás, ami tanárok és diákok közreműködésével dolgoz fel nevelésfilozófiai, antropológiai megközelítéseket, összefüggésbe hozva azokat a pedagógiai gyakorlattal. Az előadás célja kettős: egyrészt bemutatja azt a tanulási folyamatot, aminek során a tanárok reflektálnak saját antropológiai elméleteikre/ideológiáikra és találkoznak más elméletekkel, és ennek nyomán felvázolja, hogy az etnográfiai és részvételi kutatások milyen elméleti potenciállal rendelkeznek; másrészt a felmerülő antropológiák kihívásaira reflektál lehetséges új elméleti megközelítések felmutatásával. Módszerek: Az első projektben a főbb módszerek a résztvevők megfigyelése, a párbeszéd, a tanárok részvétele, a fókuszcsoportok, az interjúk, a tanárokkal megosztott terepi jelzések. A másodikban részt veszek a doktori hallgató óráin, mindketten terepnaplót írunk külön, megosztjuk bejegyzéseinket, majd kommentáljuk őket. A harmadikban egyetemi hallgatók elméleti, pedagógiai antropológiai inputokat készítenek a tanárok (és a középiskolások) számára, és egy online platformon és workshopokon vitatjuk meg ezeket. Következtetések: Shumar és Madison (2013) szerint az etnográfia „elméleti praxis”. Ezt a lehetőséget használja ki a három kutatás, és így a filozófiai irányultságú pedagógiai antropológia és pedagógiai etnográfia összekapcsolódását éleszti újra. Az ideológia és elmélet szétválaszthatatlanságának és az ideológiák szubjektumkonstruáló jellegének állítása mellett (Althusser és Gramsci nyomán), a kutatás megmutatja a reflexió erejét a pedagógiai gyakorlat számára releváns antropológiai megközelítések kialakításában. Az elvileg összemérhetetlen egzisztenciális, pragmatikus, marxi, posztmodern, keresztény és partikuláris reformpedagógiai antropológiákkal találkozó résztvevők a saját gyakorlatuk tükrében párbeszédbe hívják az eltérő nézeteket. Ennek során az elméleti tudatosítás és újragondolás segíti őket, hogy a saját antropológiáik ideológiai jellegére is jobban rálássanak és tudatosabb praxist alakítsanak ki. Részben eltérő módon és eltérő fókuszosokkal reflektálnak az elméleti kutatásban, a terepen és az önkutatásban részt vevő pedagógusok. Elméleti eredményként az eltérő megközelítésekből és fókuszosokból viszont kibontakozik egy komplexebb pedagógiai antropológia néhány eleme, amely a strukturális, posztstrukturális és egzisztenciális dimenziókat is tudja integrálni.

ALASDAIR MACINTYRE FILOZÓFIAI ANTROPOLÓGIÁJÁNAK NEVELÉSELMÉLETI OLVASATA ÉS A HAGYOMÁNYOK RACIONALITÁSA

BALOGH BRIGITTA

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola / Partiumi Keresztény Egyetem

brigitta_balogh@yahoo.co.uk

Kulcsszavak: MacIntyre, pedagógiai antropológia, gyakorlat, a hagyományok racionalitása

Alasdair MacIntyre filozófiai munkássága több szálon kapcsolódik neveléstudományi problémákhoz, illetve kutatásokhoz: a) a „gyakorlat” általa kidolgozott fogalma szerteágazó neveléseméleti vitát generált; b) a mind Európában, mind Amerikában időről időre újra fellángoló curriculum-vitában igen markáns, filozófiailag megalapozott álláspontot képviselt; c) főként a felsőoktatás, illetve a tudományos kutatás tekintetében határozottan állást foglalt a divergens tájékozódás és művelődés előnyei mellett. S noha ezekkel a vonatkozásokkal jelentős szakirodalom foglalkozik, a MacIntyre elképzelései, illetve azok neveléstudományi következményei mögött meghúzódó pedagógiai antropológia rekonstruálására, úgy tűnik, mindeddig nem történt átfogó kísérlet. Előadásomban arra vállalkozom, hogy kifejtsem a MacIntyre életművének fő darabjai alapján rekonstruálható pedagógiai antropológiát, amelynek eddigi kutatásaim szerint egy részben explicit, részben azonban implicit filozófiai antropológia képezi az elméleti háttérét. Kutatási eredményeim bemutatása a következő lépésekben történik: a) a MacIntyre etikai főművében (*After Virtue*, 1981) kifejtett gyakorlat-fogalom mögött rejlő implicit emberkép, illetve filozófiai antropológia kifejtése; b) az ebből kikövetkeztethető pedagógiai antropológia rekonstruálása; c) „a hagyományok racionalitása” néven ismert gondolat (*Whose Justice? Which Rationality?*, 1988) pedagógiai antropológiai pozicionálása; d) a rekonstruált (implicit) filozófiai, illetve pedagógiai antropológia és MacIntyre explicit, az emberi sebezhetőségre és egymásra-utaltságra építő antropológiája közötti viszony kritikai elemzése; e) a neveléseméleti következtetések levonása. Az előadás során bemutatásra kerülő kutatás elsősorban a teoretikus, valamint a kritikai elemzés módszereire épít. Várható elméleti eredményei: a) az ezredforduló egyik legnagyobb hatású gondolkodója életművének pedagógiai antropológiai, illetve neveléseméleti pozicionálása; b) az életmű implicit pedagógiai antropológiai vonatkozásainak feltárása és neveléseméleti következményeik beazonosítása. Noha a kutatás kimondottan elméleti jellegű, egyes vonatkozásai közvetlenül is hasznosíthatók gyakorlati szempontból is: amennyiben igazolható a „gyakorlat”, illetve „a hagyományok racionalitása” fogalmak (illetve az általa leírt jelenségek) közötti folytonosság, valamint a közöttük és a MacIntyre explicit antropológiája (illetve az általa leírt emberi állapot) közötti koherencia, az jelentős érveket szolgáltat az általában vett (de különösen a korai) humán kognitív fejlesztés szociális beágyazottságának elsődlegessége mellett, illetve hasznos kritériumokat szolgáltat a bizonyos tantervfejlesztési döntések meghozatalához is.

TERMÉSZET ÉS EMBERKÉP FREINET: MÁTÉ MONDÁSAI CÍMŰ MUNKÁJÁBAN**HORVÁTH H. ATTILA**Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet
horvath.h.attila@ppk.elte.hu**Kulcsszavak:** antropológia, emberkép, Freinet, reformpedagógia, természet

Egy nevelési-pedagógiai koncepció háttérében mindig fellelhetők – explicit vagy implicit formában – antropológiai tételezések, hogy miképp gondolkozik az emberről, mit gondol a gyerekekről. A tételezett emberkép szoros összefüggésben áll a nevelés céljával, és így a kultúráról és a természeti környezetről alkotott felfogással. Ezek az összefüggések és a mögöttes antropológiai alaptételezések felfejthetőek akkor is, ha a vizsgált koncepcióban az emberkép csak implicit módon van jelen. A reformpedagógia megkérdőjelezte a 20. század elején az uralkodó nevelési-pedagógiai koncepciót, annak intézményesült (iskolai) formáját, és a gyermeket állította a középpontba (támaszkodva a gyermektanulmányi mozgalom eredményeire), és a kaszárnyajellegű fegyelmezéssel szemben a kötetlenebb, természetközeli környezetet kívánta a gyerekek számára biztosítani, amelyben érvényesül a gyermeki értékük, amelyben a bennük lévő lehetőségek kibontakoztatására törekszik a pedagógus. A reformpedagógia abba az életform mozgalomba illeszkedett bele, amely Európa-szerte a legkülönbözőbb területeken jelentkezett a ruházattól a vegetáriánus étkezésig, a természetgyógyászatától a keleti vallások és küzdősportok, az ezotéria iránti vonzalomig, a kertváros és zöld lakókörnyezet kialakításától az egyenrangú kapcsolatokra törekvő közösségi életig. A mozgalom egészében érzékelhető egy antikapitalista szemlélet. (Németh, 2013) Freinet sok szálon kötődött a reformpedagógiai mozgalomhoz (pl. részt vett az Új Nevelés Ligája konferenciáin, meglátogatott reformiskolákat stb.), sok mindent hasznosított ezekből a tapasztalatokból, de jól körvonalazható az ő sajátos pedagógiája. (Horváth H., 2008) Az ő természettel való kapcsolata nem egy romantikus elvágódás a modern urbanizációból, hanem biográfiai alapú, és legkarakterisztikusabban a Máté mondásai című munkájában nyer megfogalmazást. Megközelítésében a természetről való tudás az emberi kultúra része, és ezt a tudást a nép körében, a nemzedékről nemzedékre öröklődő kollektív bölcsességben lehet megtalálni. Nem a tudomány ellen van, hanem a párbeszédet szorgalmazza a tudomány és az ősi tapasztalatok között. A vizsgált munkában Freinet egy öreg pásztor szájába adja gondolatait, és így a példáit a természetből, természeti jelenségek vagy élőlények megfigyeléséből, a természethez közel álló foglalkozások köréből veszi. Az öreg pásztorban nem egy letűnt világ idealisztikus képét rajzolja meg, hanem egy olyan embert, aki harmóniában él a természettel. A desk research kutatás kvalitatív tartalomelemzéssel dolgozza fel és elemzi a francia néptanító művét. Az előadás Freinet nevelési-pedagógiai koncepciójának az adott műben kirajzolódó természet- és emberképet kívánja bemutatni, és a kapott eredményeket vitára bocsátani.

A NEM ÉS SZEXUALITÁS PEDAGÓGIAI ANTROPOLÓGIÁJA EGY EMPIRIKUS KUTATÁS FÉNYÉBEN

SÁROSPATAKI BARNABÁS

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar
beornie@gmail.com

Kulcsszavak: antropológia, szexualitás, performativitás, testhasználat, társadalmi nemek

A pedagógia és a szexualitás kapcsolata számos vonatkozásban komoly tabunak számít a közbeszédben és a tudományban is. Bár a neveléstudományi kutatások foglalkoznak a szexualitás témakörével, elsősorban csak olyan résztémákkal, melyek a szexualitást az iskolai (informális) interakciókon kívülre tudják helyezni: pl. formális szexuális nevelés. Saját tanári munkám (és ennek kutatása) során azonban azt tapasztaltam, hogy a nemi szerepek hatása és a szexualitás (bizonyos rejtett formája) gyakorlatilag folyamatosan jelen van az iskola (formálisan deszexualizált) terében, a pedagógiai helyzetekben, sőt a tanár-diák kapcsolatokban is. Viszont erre vonatkozó kutatásokat nemzetközi téren is alig-alig találunk, hazait pedig egyáltalán nem. Szimpóziumunk ezen előadásában egy olyan empirikus kutatás kerül bemutatásra, melynek során olyan mikrotörténetek, tanár-diák interakciók eseteit gyűjtöttem össze, melyekben rejtett, felbukkanó módon kap szerepet a szexualitás. (Ez már önmagában is eredmény, hiszen kevés ilyen esetet ismerünk mélységében, szakmai módon leírva (különösen a hazai oktatási-nevelési közegből)). Az adatgyűjtést egyrészt tanár szakos hallgatók (fókuszcsoportos és egyéni), valamint két középiskolai tanár (egyéni) interjúztatásával valósítottam meg. Másrészt pedig az autoetnográfia módszertani eszköztárát felhasználva, saját (pályakezdő) tanári munkám elmúlt négy évének tapasztalatait strukturáltam és elemeztem. A kutatás kiemelt célja, hogy keresse e helyzetek mélyebb, szakmaibb körüljárását lehetővé tevő elméleteket, s azok segítségével a feltárt esetek elemzésre kerüljenek. A lehetséges elméleti megközelítések közül termékenynek bizonyult egyfajta antropológiai megközelítés. Rámutatva a pedagógiai jelenségek performativitására, s a test médiumként betöltött szerepére, belátható, hogy – amennyiben a szexualitást tágabban (az egész emberi testtel kapcsolatos, és így minden emberi kapcsolatban megjelenő tényezőként) értelmezzük – a pedagógiai helyzetekben folyamatosan jelen van a szexualitás. A kutatás által feltárt esetek példáján rámutatok arra, hogy a pedagógiai helyzetekben hogyan történik meg a testhasználaton keresztül a nemek konstruálása és kap szerepet a szexualitás a tanár-diák interakciók alakulásában, s így a pedagógiai folyamatban. Céloom, hogy ezáltal segítem a tanárok, a diákok és a közvélemény számára is az e témához való reflektív hozzáállást, s válaszokat találhassanak a bennük felmerülő (adott esetben nyomasztó) kérdésekre.

PEDAGÓGIAI DIGITÁLIS KOMPETENCIA A TANÁRKÉPZÉSben

Szimpóziumvezető:

Dringó-Horváth Ida
Károli Gáspár Református Egyetem
dringo.horvath.ida@gmail.com

Opponens:

Ollé János
Pannon Egyetem
olle.janos@gmail.com

Előadások:

1. Dringó-Horváth Ida – M. Pintér Tibor: A pedagógiai digitális kompetencia jelentősége és fejlesztési lehetősége a tanárképzésben oktatók körében
2. Mísey Helga – Horváth László: A DigCompEdu európai keretrendszer módszertana
3. Papp-Danka Adrienn: Az oktatói önreflektív tevékenység jellemzői, összefüggésben a digitális kompetenciával
4. Hülber László: A felsőoktatási intézmények támogató szerepe a tanárképzés digitális oktatási kultúrájának megteremtésében

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: digitális pedagógiai kompetencia, IKT, tanárképzés, felsőoktatás, önreflexiós készség

A szimpóziium célja egy, a pedagógiai digitális kompetencia fejlesztésének lehetőségét vizsgáló kutatási projekt körvonalazása, mely a felsőoktatásra, kiváltképpen a tanárképzésre koncentrál. A bevezető előadásban képet kapunk a téma aktualitásáról és jelentőségéről. A digitális eszközön alapuló megújulás során a felsőoktatásban különösen fontos a tanárképzés megújítása, melynek meghatározó szerepe van a jövő tanár-nemzedékek digitális pedagógiai kompetenciáinak fejlesztésében. Bár a különböző IKT-komponenseket empirikus úton mérő kutatások száma jelentős, ezek főként a közoktatásra koncentrálnak. Így a bevezetőben felvázolt és a kapcsolódó előadásokban részletezett, a tanárképzés oktatóinak digitális pedagógiai kompetenciáit nemzetközi keretrendszerrel mérő országos kutatás, kiegészülve a reflektív gondolkodást és az intézményi támogatottságot vizsgáló elemekkel, hiánypótló munkának számít. A bevezetést követő előadás mutatja be részletesen a felmérés pedagógiai digitális kompetenciákhoz kapcsolódó eredményeit. A pedagógusok eredményes munkájához szükséges digitális kompetenciák fejlesztési területeit és szintjeit különböző kompetencia-sztenderdek írják le. A kutatás során felhasznált DigCompEdu keretrendszer (Európai Bizottság, 2017) jelenleg a legfrissebb, aktuálisan irányadó mérőeszköz a tanárok pedagógiai digitális kompetenciáinak felmérésére. A keretrendszer segítségével hat területen vizsgáltuk az infokommunikációs eszközök hatékony alkalmazását az oktatói és kutatói munka során a tanárképzésben. A harmadik előadásban az oktatók reflektív tevékenységének jellemzőiről számolunk be. Egyrészt leíró elemzést adunk arról, hogy a tanárképzésben oktatók milyen gyakran, milyen esetekben és milyen eszközök segítségével végeznek reflektív tevékenységet, másrészt összefüggés-vizsgálatokkal tárjuk fel a reflektív tevékenység, ill. a pedagógiai digitális kompetencia kapcsolatát. Hipotézisünk szerint minél magasabb az oktató digitális pedagógiai kompetenciája, annál inkább jellemző rá a tudatos, változatos eszközökkel végzett, gyakori reflexió. Szó lesz továbbá arról, hogy a reflektív tevékenységre mennyire nyitottak a megkérdezett oktatók, hiszen úgy véljük, hogy a digitális pedagógiai kompetencia fejlesztéséhez elengedhetetlen az, hogy az oktató képes legyen reflektálni a saját, digitális módszertani téren végzett tevékenységére is. A szimpóziium záró előadása a felmérésben részt vevő oktatók intézményi támogatottságára koncentrál. A kutatás feltérképezi a magyarországi képzőhelyek infrastrukturális felszereltségét, ill. az oktatók egyéb jellegű támogatását (pl. tájékoztató anyagok, továbbképzések), de foglalkozik az intézmények vezetőinek és oktatóinak nyitottságával is a téma iránt. A helyzetjelentésen túl szintén összefüggés-vizsgálatokkal próbáljuk meg meghatározni, mely elemek lehetnek kihatással a felsőoktatásban tanítók pedagógiai digitális kompetenciáira. Korábbi kutatásokat alapul véve legfőképpen a technikai támogatottság, ill. az ilyen irányú oktatói továbbképzések terén számítunk pozitív irányú összefüggések kimutatására.

Támogató: Infokommunikáció a felsőoktatásban kutatási projekt, Károli Gáspár Református Egyetem, BTK

A PEDAGÓGIAI DIGITÁLIS KOMPETENCIA JELENTŐSÉGE ÉS FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGE A TANÁRKÉPZÉSBEN OKTATÓK KÖRÉBEN

DRINGÓ-HORVÁTH IDA – M. PINTÉR TIBOR

Károli Gáspár Református Egyetem

dringo.horvath.ida@gmail.com

Károli Gáspár Református Egyetem

m.pinter.tibor@kre.hu

Kulcsszavak: tanárképzés, oktatásinformatika, IKT

Az előadás a felsőoktatáshoz, kiváltképpen a pedagógusképzéshez kapcsolódó digitális pedagógiai kompetencia fejlesztésére, valamint ezzel összefüggésben az intézményi infrastrukturális fejlesztésre koncentrál. A pedagógusképzésben a digitális kompetencia mérésére koncentrálnak a legfontosabb empirikus kutatásokat mutatja be az előadás első fele, amelyek alapján elmondható, hogy a közoktatással ellentétben viszonylag kevés ilyen irányú magyarországi kutatásról beszélhetünk, ezek is főként kismintás, kvantitatív, leginkább a képzés hallgatóira koncentrálnak a mérések (v.ö. Dringó-Horváth, 2018; Dringó-Horváth – Gonda, 2018; Molnár – Kárpáti, 2012; Kárpáti, 2013). Bár ajánlások, jó gyakorlatok formájában rendelkezésre állnak olyan anyagok, tanulmányok, melyek az infokommunikációs technológia hatékony felhasználását segítik a felsőoktatásban (Aradi et al., 2017; Ollé, 2011, 2013; Námeszovszki, 2013; Online felsőoktatás-módszertani adatbázis, 2017), hiányoznak az átfogó empirikus vizsgálatokra épülő, komplexebb fejlesztési folyamatot lehetővé tevő kézikönyvek, oktatási és kutatási segédletek. Hasonló a helyzet az intézményi fejlesztés és támogatás terén is, hiszen míg a közoktatásban több ütemben, nagy költségek árán főként központilag történtek az infokommunikációs eszközökhöz kapcsolódó fejlesztések és képzések (vö. Czékmán – Fehér, 2017), addig a felsőoktatásban jóval kevesebb ilyen irányú fejlesztésről beszélhetünk, intézményenként pedig jelentős eltérések tapasztalhatóak (DOS, 2016). Az előadás második felében részletesen is bemutatásra kerül az a kutatási projekt, mely reményeink szerint hozzájárul majd a fenti hiányosságok pótlásához. A kutatás első lépései a helyzetfelmérést szolgálják. Ennek keretében egy nemzetközi fejlesztésű online keretrendszer, a DigCompEdu (Európai Bizottság, 2017) felhasználásával felmértük a hazai tanárképzés oktatóinak digitális pedagógiai kompetenciáit. Az előadás benyújtásával párhuzamosan zajló felmérés hat különböző területhez kapcsolódóan mutatja meg a részt vevő oktatók ilyen irányú kompetenciáit, területenként hat felhasználói szintre sorolva őket (A1-C2). A kérdőív kiegészül saját fejlesztésű, a felsőoktatási oktatásinformatika intézményes támogatását, illetve az oktatók önreflexív tevékenységét mérő kérdésterületekkel is. Az eredményeket kvalitatív mérésekkel is kiegészítjük, pontosítjuk szakértői interjúk formájában (C1-C2 szintet elérők körében), melynek során az egyes vizsgált területekhez kapcsolódóan elemezzük a konkrét pedagógiai célokat, eszközöket, sikerrel használt jó gyakorlatokat, valamint a magas kompetenciaszint elérését segítő elemeket (képzések, önfejlesztés stb.). A felmérés eredményei alapján azonosított legfontosabb faktorok segítségével szeretnénk a kutatási projekt további szakaszaiban (2020-tól) a tanárképzésben oktatók pedagógiai digitális kompetenciáinak fejlesztését elősegíteni a fejlesztés folyamatának meghatározásával, valamint a célhoz kapcsolódóan konkrét anyagok, eszközök létrehozásával (tanári kézikönyv, online oktatóanyag stb.).

A DIGCOMPEDU EURÓPAI KERETRENDSZER MÓDSZERTANA

MISLEY HELGA – HORVÁTH LÁSZLÓ

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK

misley.helga@ppk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

horvath.laszlo@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: digitális pedagógiai kompetencia, tanárképzés, felsőoktatás, keretrendszer

A DigCompEdu a tanárok digitális kompetenciáit összegző európai keretrendszer, amely az oktatás minden szintjén továbbá területén (általános- és szakképzés, felsőoktatás, nem formális tanulási helyzetek) értelmezhető. Célja, hogy elősegítse a témaspecifikus szakpolitikai döntések hatékonyságát, továbbá közvetlenül adaptálható keretet biztosítson a nemzeti és nemzetközi képzési programok fejlesztéséhez (Redecker, 2017). A DigCompEdu keretrendszer egy progresszív modellt biztosít a tanárok – s esetünkben a felsőoktatásban dolgozó oktatók – digitális kompetenciáinak értékelésére és fejlesztésére. Huszonkét digitális kompetenciát határoz meg, melyekhez hat különböző területet és szakaszt rendel az oktatók digitális kompetencia-szintjének megfelelően, a közös európai nyelvi referenciakerethez (CEFR) kapcsolódva. A keretrendszer szemléletében a TPACK-modell (Mishra – Koehler, 2006) alapelveit követi, azaz a három tudásterület – technológiai, pedagógiai és tartalmi tudás – hármásának hatékony integrációját határozza meg az oktatók számára a digitális technológiák hozzáadott értékkel bíró, hatékony használatához. Túlmutat azonban a TPACK-modellen, hiszen képes azonosítani a pedagógiai és szakmai fókuszterületeket a technológia oktatási és szakmai gyakorlatba történő integrálása során, továbbá hangsúlyozza, hogy az oktatók digitális kompetenciáinak hiányában a tanulók e területen történő fejlesztése sem tud hatékonyan és célzottan megvalósulni. A DigCompEdu keretrendszer hat kompetenciaterülete hat szinten értelmezhető (A1, A2, B1, B2, C1, C2) a digitális kompetenciaszint mértékének függvényében. Az egyes területek más-más területre helyezik a hangsúlyt: az (1.) terület az önfejlesztésre, szakmai elköteleződésre fókuszál, továbbá a kollégákkal, a diákokkal és további partnerekkel való kapcsolattartás és kommunikáció technológiákkal támogatott hatékony használatát foglalja magában. A (2.) terület az oktatással kapcsolatos digitális források kiválasztását, létrehozását, alakítását és használatát tartalmazza, míg a (3.) terület a tanítás és tanulás kapcsolatára fókuszál, a digitális technológiák használatának pedagógiai tervezéssel kapcsolatos oldalaira helyezve a hangsúlyt. A (4.) terület fókuszában az értékelés áll, melyben elsősorban a tanulók teljesítményének méréséhez és elemzéséhez továbbá a célzott és időben történő visszajelzés biztosításához kapcsolódó elemek kerülnek felmérésre. Az (5.) terület a tanulók digitális technológiákkal támogatott önszabályozó tanulására fókuszál, hangsúlyt fektetve a különböző tanulási igényeknek megfelelő tevékenységek és megoldások, technológiák használatát. A (6.) terület a tanulók digitális kompetenciáinak támogatását helyezi középpontba; ennek fejlesztéséhez elengedhetetlen az oktatók digitális kompetencia-szintjének fejlettsége és folyamatos fejlesztése. A keretrendszer hat különböző szintjének első két lépcsőfokát (A1, A2) jellemzi, hogy az oktatók befogadók az új információkra és technológiákra, a következő két szakaszban (B1, B2) jellemző az információszerezésen túl saját gyakorlatuk fejlesztése, az új információk és tapasztalatok előzetes ismeretekbe történő integrálása is, majd az utolsó két szakaszban (C1, C2) a saját tanuláson túl a tudásmegosztás és a már meglévő gyakorlatok újraértékelése, kritikai megközelítése, továbbá azok továbbfejlesztése is megjelenik. A hazai tanárképzésben oktatók digitális kompetenciáinak átfogó vizsgálatára korábban nem volt példa, ezért kutatásunk nem csak úttörő, de a keretrendszer mérőeszközének integrálása a nemzetközi összehasonlíthatóságot is biztosítja. Kutatásunkban komplex módon értelmezzük és vizsgáljuk a tanárképzésben oktatók digitális kompetenciáit, így a keretrendszer részterületein túl a szakmai környezetet, az önreflexiót is vizsgáljuk.

AZ OKTATÓI ÖNREFLEKTÍV TEVÉKENYSÉG JELLEMZŐI, ÖSSZEFÜGGÉSBEN A DIGITÁLIS KOMPETENCIÁVAL

PAPP-DANKA ADRIENN

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK
danka.adrienn@gmail.com

Kulcsszavak: önreflexió, reflexiós készség, tanárképzés, oktató

Az oktatási folyamat jellegéből adódóan tele van visszajelző helyzetekkel. Folyamatosan érkezhethet visszajelzés a diákoktól, a kollégáktól, a vezetőségtől és a pedagógiai folyamat egyes elemeiből is (pl. értékelés). A tapasztalt tanár tudatos és rutinos oktatási tevékenysége azonban nem jelenti automatikusan azt, hogy az oktató érzékeny az elemző-értékelő helyzetekre és azokat reflexió tárgyává teszi. Reflektív gondolkodás alatt az oktatói tevékenységet tudatosan elemző gondolkodást és gyakorlatot értjük, amely biztosítja a tanító-nevelő tevékenység folyamatos önellenőrzését és ezen alapuló fejlesztését. (Szivák, 2010; Hunya, 2014) A hazai neveléstudományi kontextusban viszonylag kevés azoknak az empirikus kutatásoknak a száma, amelyek a felsőoktatásban, azon belül pedig a tanárképzésben oktatók reflektív gondolkodását mérik. Kutatásunk célja, hogy betekintést nyerjünk a tanárképző intézmények oktatóinak reflektív tevékenységébe. Ezért olyan kérdéseket vizsgálunk, mint hogy mennyire jellemző az oktatókra a reflektív tevékenység; milyen esetekben és milyen okokból végeznek reflexiót; jellemzően mely eszközöket veszik igénybe a reflektív tevékenység során; és mennyire nyitottak arra, hogy a reflektív képességüket fejlesszék. Feltételezzük, hogy az oktatók nagyobb része ritkán vagy alkalmasszerűen végez reflektív tevékenységet, de talán nyitottak arra, hogy ezen a téren fejlődjenek. Hipotetizáljuk, hogy jellemzően gondolatban és az intézményi, kurzus-értékelő hallgatói kérdőíven keresztül reflektálnak a munkájukra, és kevésbé alkalmaznak olyan eszközöket, mint például a kollégákkal és hallgatókkal folytatott beszélgetés vagy a reflektív napló. További hipotéziseink közé tartozik, hogy a rendszeres reflexió hiányának okaként az időhiányt fogják megjelölni az oktatók, és remélhetőleg nem azt, hogy a reflektív tevékenységet nem tartják fontosnak a munkájuk eredményességéhez. Az oktatók önreflexióban mutatott jellemzőit meg fogjuk vizsgálni a DigCompEdu-val felmért digitális kompetenciaszintjükkel való összefüggésben is. Feltételezzük ugyanis, hogy a magasabb reflektív aktivitás magasabb digitális kompetenciával jár együtt. Ahhoz ugyanis, hogy az oktató a digitális kompetencia terén is fejlődni tudjon, elengedhetetlen az erre való tudatos reflexió is. Az adatgyűjtés online kérdőív segítségével jelenleg is zajlik, a hazai tanárképző felsőoktatási intézményekben. Az absztrakt írásának idejében az adatok nem állnak teljeskörűen rendelkezésünkre, ezért a kapott eredményekről csak a konferencián tudunk beszámolni. Úgy véljük, hogy kutatásunk hiánypótló a neveléstudományi kontextusban, hiszen azon túl, hogy feltárulnak az önreflektív tevékenység gyakorlatának jellemzői a felsőoktatási közegben, közvetetten hozzájárulhatunk ahhoz is, hogy a tanárképző intézményekben egy korszerűbb pedagógiai gyakorlat alakuljon ki a reflexió mentén. A megújulni kívánó tanulószervezetek (ld. egyetemek) számára ez ma már elengedhetetlen. (Szivák, 2010)

A FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK TÁMOGATÓ SZEREPE A TANÁRKÉPZÉS DIGITÁLIS OKTATÁSI KULTÚRÁJÁNAK MEGTEREMTÉSÉBEN

HÜLBER LÁSZLÓ

Gábor Dénes Főiskola
hulber.laszlo@gmail.com

Kulcsszavak: intézményi támogatottság, infrastruktúra, felsőoktatás, IKT

A tanárszakos hallgatókat képző oktatók digitális pedagógiai kompetenciáinak művelésében és érvényesülésében alapvetően meghatározó tényező az intézmények oktatásinformatikai stratégiája. Ez a koncepció határozza meg, hogy az oktatásban résztvevők milyen infrastruktúrát és digitális tartalmakat használhatnak; milyen módon biztosított az oktatók állandó képzése az érintett területen, valamint tartalmazza azokat a szabályozásokat, útmutatásokat, amelyek révén lehetővé teheti, illetve ösztönözheti fejlett digitális módszertanok, technológiák alkalmazását (Salamon és Hülber, 2015). Ezen tényezőkre vonatkozóan sem egységesen, sem részleteiben nem rendelkezünk megfelelő mennyiségben és minőségben hazai adatokkal, ezért az oktatók mellett intézményeik digitális felkészültségének felmérésére is vállalkoztunk. Korábbi kutatás eredményeiből (MKIK GVI, 2014) a felsőoktatás IKT alap infrastruktúrájára vonatkozóan azt tudjuk, hogy a helyzetkép nem egységes, egyes intézményekben kimagasló színvonalú, másokban azonban az EU-átlag alatti. Tovább árnyalja a helyzetet, hogy egy szervezeten belül az egyes karok és intézetek között is jelentős különbségek állhatnak fenn. A Digitális Oktatás Stratégia (2016) helyzetkép elemzése szerint a digitális kultúra felsőoktatásban való elterjedésének egyik legnagyobb akadálya, hogy a digitális oktatás lassan és szigetszerűen fejlődik. Ennek okát abban látják, hogy kevés oktató rendelkezik megfelelő digitális pedagógiai kompetenciákkal. Ezek szükséges mértékű fejlesztése akkor válna lehetővé, ha a felsőoktatási intézmények rendelkeznének (minden oktatót bevonó) belső továbbképzési rendszerrel, továbbá mind az intézmények, mind az oktatók értékelési és minőségbiztosítási rendszere kitérne a digitális oktatási kultúra megfelelő szintű biztosítására. Kérdőívünk segítségével a következő területeken gyűjtöttünk információkat a tanárképző intézmények támogató mechanizmusaira vonatkozóan zárt végű kérdésekkel (24 item): milyen hálózati infrastruktúrát, IKT eszközöket biztosítanak; támogatják-e a digitális kommunikációt, e-learning keretrendszerek alkalmazását; nyitottak-e fejlett digitális módszertani megoldások alkalmazására; milyen céllal, formában és tartalommal biztosítanak digitális kompetenciák fejlesztésével kapcsolatos képzéseket. Emellett egy nyílt végű kérdésben megkérdeztük az oktatók véleményét, milyen további módon segíthetné intézményük az oktatói IKT-használatot a tanárképzésben. A kutatás által az intézmények digitális kultúrájának jellemzésén túl a párhuzamosan végzett oktatói kompetenciák azonosítása lehetővé teszi összefüggések feltárását is. Azonosíthatóvá válik, hogy az intézményi oktatásinformatikai stratégia milyen mértékben határozza meg az oktatók digitális pedagógiai kompetenciáinak fejlettségét; összefüggésbe hozható-e a tanárok digitális pedagógiai kompetenciái és az intézmény infrastruktúrájának fejlettsége, továbbképzési koncepciója; mely stratégiai elemek igényelhetnek fejlesztést.

REZILIENCIA A KÖZOKTATÁSBAN, A FELSŐFOKÚ TOVÁBBTANULÁSBAN ÉS A MENTORÁLÁSBAN. HÁTRÁLTATÓ KÖRÜLMÉNYEK ÉS POZITÍV KIMENETEK

Szimpóziumvezető:

Ceglédi Tímea
Debreceni Egyetem
t.cegledi@gmail.com

Opponens:

Fónai Mihály
Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
fonai.mihaly@law.unideb.hu

Előadások:

1. Hegedűs Roland: Hátrányos helyzetűek a felsőoktatásban
2. Józsa Gabriella: Reziliens szakgimnazisták felvételi mintázatai
3. Hörich Balázs: Társadalmi környezet és reziliencia
4. Bacskai Katinka – Barabás Andrea: Az oktatási eredményesség és településtípus összefüggései
5. Ceglédi Tímea – Godó Katalin – Kiss Andrea – Szathmáriné Csőke Krisztina: Reziliencia a mentorálásban

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: reziliencia, felsőfokú továbbtanulás, mentorálás, reziliens iskola, szakgimnázium

A nemzetközi tudományos diskurzus a reziliencia terminusát a következő értelemben használja, amikor emberek, közösségek, szervezetek vagy rendszerek rezilienciájáról beszél: boldogulás a nehézségek ellenére, kivételes reakció valamilyen hátráltató körülményre. A Nemzetközi Reziliencia Projekt az alábbi definíciót fogalmazta meg: „A reziliencia olyan univerzális képesség, amely lehetővé teszi egy személy, egy csoport vagy egy közösség számára, hogy megelőzze, minimálisra csökkentse vagy legyőzze a megpróbáltatások káros hatásait. (...)” (Grotberg, 1996). A reziliencia ugyanakkor nem csak a negatív következmények hiányát jelenti. Egyre nagyobb érdeklődés övezi azt a megközelítést is, amely a pozitív kimenetekre helyezi a hangsúlyt, azaz a kihívások tanulási folyamatként való felfogására, a változásokhoz való rugalmas alkalmazkodásra, a kudarcokon való kreatív, fejlődést eredményező, a későbbi megküzdést erősítő átlendülésre. Szimpóziumunkban hátráltató körülményeket és pozitív kimeneteket mutatunk be, ráirányítva a figyelmet azokra a tényezőkre, amelyek elősegíthetik a reziliens választásokat. A felvételi adatbázisokat elemző előadások azon problématerületekre mutatnak rá, amelyek különösen hátráltatják a felsőoktatásba való bejutást. Nagy kihívást jelent például a területi hátrányok (LHH kistérség/járás mint lakóhely) leküzdése. Az elmúlt fél évtizedet vizsgálva kimutatható az ilyen térségekből egyetemekre és főiskolákra érkezők számának csökkenése. Hasonló visszaesés látható a HH/HHH többletpontot beszámítók számában is a vizsgált időszakban. A területi és családi háttérükből adódó hátrányokkal küzdők mellett különösen nehéz továbbá azoknak, akik szakgimnáziumból jelentkeznek a felsőoktatásba. Ezen eredmények összességében azon rendszerszintű jelenségekre irányítják a figyelmet, amelyek ellenében reziliens válaszok szükségesek. E válaszokhoz a további három előadás által kerülhetünk közelebb. Az egyik előadó páros a reziliens, azaz hátrányos helyzetű diákokkal átlagon felüli eredményeket elérő iskolák területi elhelyezkedési sajátosságait tárja fel az OKM adatbázis alapján, útmutatást adva arra nézve, hogy az egyes településtípusokon milyen beavatkozások szükségesek az iskolák reziliens teljesítményéhez. A másik, szintén OKM-en alapuló közoktatási előadás elemzési egysége a tanuló. Azt mutatja be, hogy milyen iskola-, osztály- és településismérvek kedveznek a leginkább a hátrányos helyzetű diákok magas teljesítményének. A záró előadás a köz- és felsőoktatáson átívelő egyéni életutakon keresztül nyújt betekintést a hátrányokkal való megküzdés gyakorlatába, s abban kiemelten a reziliens mentori folyamatba. E folyamat reziliens lényegiségének tekinthető például a mentorált (kevésbé ismert vagy elérhetetlennek gondolt) belső és külső erőforrásainak tudatosítása és fejlesztése vagy a változások, kihívások és kudarcok fejlődési potenciálként való felfogása. Szimpóziumunk elméleti jelentőségét a reziliens szemléletmód adja, amely a hátráltató tényezők feltárásán túl a pozitív kimenetekre irányítja a figyelmet. Előadásaink gyakorlati hozományának tekinthető, hogy reziliens példákat mutatunk be, továbbá tudományos igényű információkkal látjuk el a hátrányos helyzetű diákokat és fiatalokat, valamint a velük foglalkozó szakembereket és sorsukról döntő aktorokat.

HÁTRÁNYOS HELYZETŰEK A FELSŐOKTATÁSBAN

HEGEDŰS ROLAND

Debreceni Egyetem GYGYGYK
hegedusroland1989@gmail.com

Kulcsszavak: hátrányos helyzet, felsőoktatási továbbtanulás, területi egyenlőtlenségek

A hátrányos helyzet minden ország esetében egy speciális helyzetet jelöl, melynek fogalmi körülhatárolásai sem egységesek (OECD, 2001; Yekta, 2010; Salmi et al., 2015). A nemzetközi szakirodalom egyetért abban, hogy a hátrányos helyzetű gyermekek számára speciális lehetőségeket kell biztosítani a felsőoktatásba való bejutáshoz (Griffin, 2014), mindemellett az sem elhanyagolható, hogy minél korábban történik a hátrányos helyzetűek oktatásába való befektetés, annál nagyobb lesz a későbbi megtérülés (Heckman, 2006). Hazánkban több kutatás is foglalkozott a hátrányos helyzetűek felsőoktatásba való bejutásával (Szemerszki, 2010; Fehérvári et al., 2016), melyek idősoros vizsgálatai megállapították, hogy a bekerült hátrányos helyzetűek száma folyamatosan csökken, melyen a hátrányos helyzetű törvényi változás sem segített (Varga, 2013). A vizsgálatok azt is kimutatták, hogy a hátrányos helyzetűek bekerülése eltérő az egyes kistérségekből/járásokból (Híves, 2015), és több tényező is befolyásolja ezt (Hegedűs, 2019). Kutatásunkban a felsőoktatásba bejutott hátrányos helyzetű hallgatók számának és arányának a változását, valamint a területi eloszlások különbözőségeit vizsgáltuk 2013 és 2018 között a felvételi adatbázisokban. Továbbá elemeztük egy nem fővárosi egyetem kihelyezett, különösen hátrányos helyzetű rekrutációs bázissal rendelkező karának hallgatói összetételét. A vizsgálat során kitértünk arra is, hogy a hátrányos helyzetért kapható plusz 40 pont mennyire segíti elő a felsőoktatásba való bejutást. Elemzéseink azt mutatják, hogy az elmúlt évek során drasztikusan csökkent a hátrányos helyzetű hallgatók száma, melynek oka a törvényi változás és egyéb kondíciók változása. Egyre több olyan terület van az országban, ahonnan nem jut be/nem jelentkezik hátrányos helyzetű hallgató a felsőoktatásba, így egyre jobban beszűkül a magasabb hátrányos helyzetű rekrutációs területeknek a kiterjedése. Másfelől a vidéki pedagógusképzési karon végzett kutatás során az is megállapítható, hogy a hátrányos helyzetért kapott 40 pont nem befolyásolta a hallgatók bekerülését. Viszont ha a vizsgálatainkat a bekerülési pontszámokra is kiterjesztjük, akkor elmondható, hogy a hátrányos helyzetűek a többletponttal érték el a szakra való bekerültek felvételpont átlagát. Tehát mégis van relevanciája ennek a többletnek.

REZILIENS SZAKGIMNAZISTÁK FELVÉTELI MINTÁZATAI

JÓZSA GABRIELLA

Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola Nevelés- és Művelődéstudományi
Doktori Program
jszgabi@gmail.com

Kulcsszavak: reziliencia, szakgimnázium, felsőoktatás, felvételi

Vizsgálatunk célja annak feltárása, hogy milyen jellemzőkkel bírnak azok a fiatalok, akik szakgimnáziumokból sikeresen bekerülnek a felsőoktatásba. A felsőoktatás demokratizálódásának és expanziójának következményeként a hallgatói társadalom is átalakult, aminek nyomán fel erősödött a lemorzsolódás jelensége mind nemzetközi, mind hazai szinten. A lemorzsolódás számos okra vezethető vissza, köztük a társadalmi és iskolai egyenlőtlenségekre. Közismert, hogy a család szocioökonómiai státusza erős befolyással bír a diákok tanulmányi előmenetelére, eredményességére (Bornstein, 2015; Józsa, 2004). Azonban a rendszerszintű mérések elemzése rámutatott arra, hogy vannak olyan diákok, akik kedvezőtlen szocioökonómiai háttérük ellenére sikeresek a tanulásban, jól teljesítenek az iskolai évek alatt (Fehérvári – Varga – Ceglédi, 2017; Tóth – Fejes – Patai – Csapó, 2016). Őket nevezi a szakirodalom reziliens tanulóknak (Agasisti – Avvisati – Borgonovi – Longobardi, 2018; Ceglédi, 2018). Mivel a felsőoktatás elsősorban a frissen érettségizett fiatalok bázisára épít, jelen munkánkban őket helyezük vizsgálatunk fókuszába. Számos statisztika és szakirodalom látott napvilágot az érettségizettekről és a felvételi eljárásba jelentkező fiatalokról, amelyek igyekeztek körvonalazni e populáció jellemzőit (lásd Garai – Kiss, 2014; Kiss, 2008; Szemerszki, 2012; 2014), továbbtanulási motívációit (Veroszta, 2016), rekrutációját (Polónyi, 2012). Munkánkban a szakgimnáziumból továbbtanulni jelentkező tanulókat vizsgáljuk a gimnazistákkal összehasonlítva. Az Oktatási Hivatal felvételi adatbázisára építve elemzésünkben reziliens tanulóknak tekintjük azokat a diákokat, akik a szakgimnáziumból nyelvvizsgával rendelkezve legalább 425 pontot elérve tanulnak tovább. Empirikus vizsgálatunkhoz a 2016-os, 2017-es és 2018-as felvételi adatbázist használtuk. Eredményeink azt mutatják, hogy a gimnazistákkal összehasonlítva e tanulók körében szignifikánsan többen vannak azok, akik pluszpontszámot kaptak a hátrányos helyzetért, esti vagy levelező munkarendű képzésre jutottak be, illetve községből vagy nagyközségből tanultak tovább.

TÁRSADALMI KÖRNYEZET ÉS REZILIENCIA

HÖRICH BALÁZS

Debreceni Egyetem, Humán Tudományok Doktori Iskola, Neveléstudományi Doktori Program
horichb@gmail.com

Kulcsszavak: reziliencia, OKM, társadalmi környezet, lakóhelyi környezet

Egy tanuló társadalmi-gazdasági háttere jelentősen meghatározza teljesítményét – ez gyakorlatilag a mért teljesítmény területétől függetlenül minden oktatási rendszerben így van (OECD, 2010; 2013; 2016). A reziliencia arra vonatkozik, hogy egy tanuló túl tud-e lépni ezen a meghatározottságon, képes-e a családi háttéréhez képest jobban teljesíteni (Ceglédi, 2012). A szakirodalom szerint az iskolai rezilienciát befolyásoló faktorok két társadalmi intézmény-csoport köré szerveződnek: az egyik a család, a másik az iskola (Papp, 2015; Mani et al., 2013; Sprietsma, 2013). A 2016. évi Országos Kompetenciamérés 6. 8. és 10. évfolyamos tanulói adatbázisa segítségével azt mutatom be, hogy a reziliens tanulók közé kerülést hogyan befolyásolja az iskola belső társadalmi világa és a tágabb lakóhelyi környezet. Azt a tanulót tekintetem reziliensnek, aki társadalmi háttérét tekintve a legkedvezőtlenebb negyedben, ugyanakkor eredményességét tekintve a legkedvezőbb negyedben található. A tanulók társadalmi háttérét az OKM ún. „családi háttér-index”-ével, az eredményességet pedig a matematika képességterületen elért kompetenciamérés pontszámával mértem (vö. OECD 2016). Eredményeim szerint a reziliens tanulók körében is gyakoribb a relatíve kedvezőbb társadalmi háttér (tehát a legrosszabb háttérűeken belül is megfigyelhető egyfajta rétegzettség), ugyanakkor az iskolának és a települési környezetnek is van érdemi befolyása. Amennyiben egy osztályban többségben vannak az átlagos vagy a kedvező státuszú tanulók, az serkenti az alacsony státuszú osztálytársak eredményeit; ha pedig az alacsony státusz van többségben, az gátló hatást fejt ki. Az osztályszinten mért nagy társadalmi különbségek szintén csökkentik a reziliens tanulók előfordulásának valószínűségét. Utóbbit befolyásolja még az osztályméret, illetve az is, hogy szegregált osztályba vagy iskolába jár-e a vizsgált tanuló. A reziliens tanulók közé kerülés esélyét növeli, ha a tanuló fejlettebb településre jár iskolába, illetve ha maga is fejlettebb településen él.

AZ OKTATÁSI EREDMÉNYESSÉG ÉS TELEPÜLÉSTÍPUS ÖSSZEFÜGGÉSEI

BACSKAI KATINKA – BARABÁS ANDREA

Debreceni Egyetem

bacskai.katinka@gmail.com

Debreceni Egyetem

andrea.barabas17@gmail.com

Kulcsszavak: kompetenciamérés, reziliencia, eredményesség

Az oktatás eredményességével és ennek társadalmi meghatározottságával számos kutatás foglalkozik (többek között MacNeil és mtsai 2009; Masten és mtsai 2008; Pusztai, 2009; Szemerszki, 2016 stb.). Sokat tudunk arról is, hogy milyen változók mentén tudnak a hátrányos helyzetű iskolák eredményesek lenni (Bacskai, 2015; Széll, 2018). Ebben az előadásban a szimpózium központi témáját (hátrányos helyzet és reziliencia) szociálökológiai szemléletmóddal, az iskolák elhelyezkedése szempontjából járjuk körül (elsősorban Garami 2014, Forray R. – Kozma 1986). A sikeres, reziliens általános iskolákat keressük, amelyek kiugró eredményt érnek el az alacsony szocioökoómiai háttérű tanulókkal az Országos kompetenciamérés eredményei alapján. Vizsgálatunkban a rezilienciát iskolai szinten értelmezzük, azokat az iskolákat tekintjük reziliensnek, ahol a hátrányos tanulói kompozíció ellenére az iskola eredményei jobbak, mint azt a teljes mintában tapasztaljuk. Az iskola településtípusa és a reziliencia összefüggéseit két országban vizsgáljuk két populációs mintán. Egyfelől Magyarországon az Országos kompetenciamérés 2018. évi általános iskolai telephelyi adatainak felhasználásával, másrészt Romániában a 2017-es 4. évfolyamos országos kompetenciamérés székelyföldi almintájával, amelyhez háttérkérdőívet is csatoltunk. Vizsgálatunk során kiderül, hogy mindkét országban van az eredményességre gyakorolt hatása a településtípusnak. Ugyanolyan társadalmi háttérrel rendelkező iskolák másként teljesítenek abban az esetben, ha városban, ha agglomerációban vagy ha kistelepülésen helyezkednek el. Ez a különbség eltérő mértékű régióként mindkét országban. Az elemzés során arra is fény derül, hogy különböző településtípusokon működő oktatási intézmények esetében az iskolán belüli és kívüli tényezők nem azonos mértékben vannak hatással az iskola eredményességére. Azt is megfigyelhetjük, hogy mivel a reziliencia nem rendszerszintű jelenség, így jelenlétét nem tudjuk egyértelműen településtípushoz kötni.

REZILIENCIA A MENTORÁLÁSBAN

CEGLÉDI TÍMEA – GODÓ KATALIN – KISS ANDREA –
SZATHMÁRINÉ CSÓKE KRISZTINA

Debreceni Egyetem

t.cegledi@gmail.com

Debreceni Egyetem

katalin1en@gmail.com

Wáli István Református Cigány Szakkollégium

kiss.andrea@reformatus.hu

Debreceni Egyetem

kriszticsoke@gmail.com

Kulcsszavak: reziliencia, mentorálás, roma szakkollégium

Reziliens életútról akkor beszélhetünk az oktatásszociológiában, amikor sikeres iskolai előmenetel jellemez valakit kedvezőtlen társadalmi háttéré ellenére. Az ilyen életutakat elemző kutatások egyhangúan kiemelik, hogy a támogató személyek kulcsfontosságúak a hátrányok ellenére sikeresen kibontakozó iskolai pályafutásban (Ceglédi, 2012; Forray R., 2015; Rayman – Varga, 2015; Máté, 2015; Fehérvári – Varga, 2018; Ceglédi et al., 2018). Előadásunkban olyan támogató személyekkel foglalkozunk, akik professzionális vagy laikus mentorként támogatták a reziliens sorsokat. Kutatásunkban arra keressük a választ, hogy az általunk vizsgált életutak valóságában hogyan jelennek meg a mentori reziliencia elméletében megfogalmazott alábbi mozzanatok: 1) A mentorált rávezetése saját belső reziliens képességeire, forrásaira (a kész megoldások felkínálása helyett), ezek tudatosítása, fejlesztése, s segítségükkel a mentorált leválásának segítése a mentori folyamatról. 2) Híd szerep a környezeti erőforrások felismerésében és azon képesség kialakítása, hogy azokat a mentorált megfelelően katalizálni tudja. 3) A mentorált rávezetése a kihívások tanulási folyamatként való felfogására, a változásokhoz való rugalmas alkalmazkodásra, a kudarcokon való kreatív, fejlődést eredményező, a későbbi megküzdést erősítő átlendülésre. 4) Célokra alapuló együttműködés. 5) A mentor személyes, önismereti fejlődése a mentorálás során. 6) Példaképek meghatározó szerepe a mentori folyamatban. Empirikus munkánk során egy felekezeti roma szakkollégium végzett hallgatói körében készült életút interjúkat elemzünk. A félig strukturált interjúk 2018-ban készültek 17 alumnussal, akiket hólabda módszerrel választottunk ki. A szó szerint legépelte szövegek tartalomlemzését az elmélet alapján megfogalmazott kódok, illetve az interjúkban felkínálkozó émiikus kódok alapján végezzük el. Kutatásunk elemzési fázisa folyamatban van, ezért csak várható eredményekről beszélhetünk. Célunk feltárni a reziliens életutakat eredményező mentori kompetenciákat és a reziliens mentorlási folyamat jellemzőit. Előadásunk gyakorlati hozománya, hogy eredményeink alapot nyújthatnak egyrészt olyan mentorprogramok fejlesztéséhez, amelyekben hasonló sorsú fiatalok mentorálása zajlik, másrészt olyan laikus mentorok számára is fontos útmutatást adhatnak, akik nem szervezett formában vállalnak mentori szerepet (pl. tanárként, barátként stb.). Előadásunk elméleti jelentősége, hogy a mentorálási folyamatot új megközelítésben, a reziliencia fogalomkörébe ágyazva vizsgálja, kísérletet téve a mentori reziliencia, a mentorált reziliencia, továbbá a reziliens mentorálási folyamat elméleti fogalmi kereteinek empirikus tesztelésére.

SZEMKAMERÁS KUTATÁSOK PEDAGÓGIAI ALKALMAZÁSA

Szimpóziumvezető:

Steklács János

Pécsi Tudományegyetem BTK

steklacs@gmail.com

Opponens:

Csíkos Csaba

Eötvös Loránd Tudományegyetem TÓK

csikos.csaba@tok.elte.hu

Előadások:

1. Csim Melinda – Józsa Krisztián – Nyitrai Ágnes – Podráczky Judit – Steklács János:
Az elsajátítási motiváció vizsgálati lehetősége szemkamerás módszerrel
2. Tánczikné Varga Szilvia – Steklács János: Morfológiai tudatosságot vizsgáló feladatok
megoldási stratégiáinak vizsgálata szemmozgáskövető módszerrel
3. Sipos Zsóka – Steklács János: Negyedik évfolyamos gyermekek olvasástechnikájának
szemkamerás vizsgálata
4. Bóna Judit – Steklács János: Kisiskolások megakadásai a hangos olvasásban – szemka-
merás és akusztikai fonetikai vizsgálatok

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: szemmozgásvizsgálat, olvasás, szövegértés, feladatmegoldás, végrehajtó funkció

Mind a releváns elméleti tudás, mind a technológiai háttér fejlődésének köszönhetően jelentősen megnövekedett már az ezredforduló környékére a szemmozgáskövetést alkalmazó kutatók száma világszerte. Ennek köszönhetően számos olyan kérdés megválaszolására nyílt lehetőség, amelyet más eljárással nem tudtak megválaszolni a tudomány. (Dutsowski, 2005; van Gompel, 2007; Steklács 2019) A pedagógiai vonatkozású kutatások terén szintén jelentős előrelépés volt tapasztalható az elmúlt évtizedekben. Neveléstudományi szempontból a tanulási, tanítási stratégiák az egyéni különbségek vizsgálata, szociokulturális tényezők szerepe, a döntéshozás folyamata állt leggyakrabban a kutatók érdeklődésének középpontjában. A tanulási folyamat szempontjából a szemkamerás kutatások a percepciós mechanizmusokra, az igazolásra és megértésre, az új információk feldolgozására, a fogalmi gondolkodás és a nyelvi képességek fejlődésére helyezték leginkább a hangsúlyt. (Lai és mtsai, 2013) Magyarországon mintegy másfél évtizede végzünk ilyen típusú kutatásokat, amelyek közül ebben a szimpóziumban a legújabbakból mutatunk be négyet. Az első ezek közül óvodás gyermekek elsajátítási motivációját vizsgálja szemkamerás műszeres eljárással, a második előadás alsó tagozatos, harmadik, negyedik osztályos tanulók morfológiai tudatosság tesztjének megoldási stratégiáit elemzi. A harmadik és negyedik előadásunk az olvasási folyamatot, annak elsajátítását vizsgálja. Először a szó és annál kisebb egységek dekódolási folyamatának elemző kutatásunkat mutatjuk be, végül pedig ugyanennek a korosztálynak a hangos olvasás közben előforduló megakadási jelenségeit, valamint azok korrekcióját elemző vizsgálatunk eredményeit ismertetjük. Az előadások során kitérünk néhány esetben azokra a kutatómódszertani kérdésekre is, amelyek a pedagógiai szempontú kutatások nézőpontjából kihívást jelentettek, jelentenek a szemkamerás vizsgálatok során. A bemutatásra kerülő kutatások során a gyermekek szemmozgását Tobii t120-as műszerrel vettük fel, majd a Tobii Studio szoftver 3.0.9-es változatával elemeztük.

AZ ELSAJÁTÍTÁSI MOTIVÁCIÓ VIZSGÁLATI LEHETŐSÉGE SZEMKAMERÁS MÓDSZERREL

CSIMA MELINDA – JÓZSA KRISZTIÁN – NYITRAI ÁGNES – PODRÁ CZKY JUDIT –
STEKLÁCS JÁNOS

Szegedi Tudományegyetem
jozsa@sol.cc.u-szeged.hu
Kaposvári Egyetem PK
melinda.csima@gmail.com
Pécsi Tudományegyetem BTK
steklacs@gmail.com

Kulcsszavak: elsajátítási motiváció, számítógép-alapú mérés, szemmozgásvizsgálat

Az előadás az elsajátítási motiváció új, szemkamerás vizsgálati módszerét, valamint e módszer kipróbálásának az első eredményeit mutatja be. Az elsajátítási motiváció arra ösztönzi az egyént, hogy kitartó legyen olyan feladatok, problémák megoldása során, amelyek kihívást jelentenek a számára (Barrett – Morgan, 2018). E pszichikus komponens mérésére a közel-múltban került kidolgozásra a FOCUS (Finding Out Children's Unique Skills) számítógép-alapú vizsgálóeszköz, amelyben különböző nehézségű, ezáltal különböző mértékben kihívást jelentő kereső feladatokat oldanak meg a gyermekek. A számítógépes tevékenység logolása alapján lehet következtetni a gyermekek elsajátítási motivációjának az erősségére (Józsa – Barrett – Morgan, 2018). Vizsgálatunk célja a szemkamerás módszer alkalmazásának a kipróbálása az elsajátítási motiváció mérésére. Kutatási kérdésünk az volt, hogy miként nyerhetők megbízható és érvényes adatok ezzel az új vizsgálati módszerrel a gyermekek motiváltságáról. Az adatfelvételünkben 80 nagycsoportos óvodás vett részt, az egyéni mérésekre 2019 tavaszán került sor. Mérőeszközként a FOCUS tesztet, az óvodapedagógusi és szülői elsajátítási motiváció kérdőíveket (DMQ, Morgan és mtsai, 2018) és megfigyelési szempontsót (Józsa és mtsai, 2017) alkalmaztunk. A gyermekek szemmozgását a FOCUS tesztfeladatok megoldása közben rögzítettük, majd elemeztük. Munkánk során kidolgoztuk azt az eljárást, amely a szemkamerás adatok felhasználásával elemzi a gyermekek számítógépes aktivitását a FOCUS teszt feladatainak a megoldása során. A szemmozgást rögzítő adatok alapján klasztereztük a gyermekeket. A keresési tevékenységek felhasználásával különböző keresési stratégiákat azonosítottunk, amelyekből a gyermekek motiváltságra következtettünk. Ezeket az adatokat összevetettük az elsajátítási motiváció további mérőeszközeivel: a kérdőíves adatokkal, a vizsgálat során megfigyelt adatokkal, valamint a FOCUS programban rögzített adatokkal. A kapott összefüggések megerősítették a szemkamerás módszer reliabilitását és validitását. Kutatásunk jelentőségét abban látjuk, hogy – tudomásunk szerint – első alkalommal tettünk lépéseket a szemkamerás módszerek alkalmazására az elsajátítási motiváció kutatásában. Ezek az első eredmények ígéretesek, új utakat nyithatnak meg a motiváció kutatása terén.

MORFOLÓGIAI TUDATOSSÁGOT VIZSGÁLÓ FELADATOK MEGOLDÁSI STRATÉGIÁINAK VIZSGÁLATA SZEMMOZGÁSKÖVETŐ MÓDSZERREL

TÁNCZIKNÉ VARGA SZILVIA – STEKLÁCS JÁNOS

Neumann János Egyetem PK
t.vargaszilvia@gmail.com
Pécsi Tudományegyetem BTK
steklacs@gmail.com

Kulcsszavak: feladatmegoldás, olvasás, szövegértés, morfológiai tudatosság, szemmozgás-vizsgálat

Jelen kutatás a szövegértés szintjét befolyásoló tényezők közül a morfológiai tudatosság (Carlisle, 1995; Török – Hódi, 2015; Varga – Steklács, 2019) mérésére irányuló online teszt néhány feladatának megoldási stratégiáit elemzi szemmozgásos vizsgálattal. A vizsgálat egy általános iskola kilenc harmadikos és kilenc negyedikes tanulója (n:18) bevonásával történt. A gyermekek hét morfológiai feleletválasztós feladatot oldottak meg (négy szóképzéses, illetve három álszavas feladat). A szemmozgásos vizsgálat rávilágított arra, hogy a lányok valamivel gyorsabban oldották meg a feladatokat. A jól és a kevésbé jól olvasó tanulóknál egyaránt megfigyelhető, hogy a fixációk nem mindig a kulcsszakra történnek (Rayner – Sereno – Raney, 1996), a gyengébben olvasó gyermekek sokszor nem a szövegre, hanem a mondatok feletti, melletti területre fixálnak (Befatto et al., 2016). Nem minden feladatnál látható különbség a jól és gyengén olvasó gyermekek szemmozgásában. Sokkal inkább kimutatható a különbség a nagyon jól illetve nagyon gyengén olvasó gyermekek esetében; ez megegyezik korábbi kutatások eredményeivel (Bax, 2013; Befatto et al., 2016). Mindkét csoportnál észlelhetők a regresszív szakkádok, amelyek különösen szembetűnőek az álszavas feladatoknál, amelyek szokatlanok voltak a tanulók számára, így többször visszatértek, illetve hosszabb ideig fixáltak rájuk (Rayner, 1998). A jól olvasó gyermekek stratégiájára jellemző, hogy szisztematikusan, gyorsan hajtják végre a feladatot. A gyengébben olvasók többnyire hosszabb időt töltenek el a feladat megoldásával (Bax, 2013). A vizsgálat információt adhat a pedagógusoknak arra vonatkozólag, hogy mi okozhat nehézséget az egyes feladatok megoldásában, támpontot adhat a tanulók gondolkodási folyamatainak elemzéséhez, ezzel együtt a tanulók hatékonyabb fejlesztéséhez.

NEGYEDIK ÉVFOLYAMOS GYERMEKEK OLVASÁSTECHNIKÁJÁNAK SZEMKAMERÁS VIZSGÁLATA

SIPOS ZSÓKA – STEKLÁCS JÁNOS

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi DI

siposzsoka1@gmail.com

Pécsi Tudományegyetem BTK

steklacs@gmail.com

Kulcsszavak: olvasás, szövegértés, olvasástechnika, szemmozgásvizsgálat

Számos hazai kutatás (Nagy, 2004; Sipos, 2016) igazolja, hogy a tanulók jelentős részének magasabb évfolyamokon is lassú az olvasási tempója, olvasástechnikájuk fluencia tekintetében nem éri el a hatékony szövegértő olvasáshoz szükséges szintet. Külföldi tekintetkövetéses kutatások (Müller és mtsai, 2017; Huemer és mtsai, 2010; Sirrano – Defior, 2012) rámutatnak, hogy a már eddig is ismert szógyakoróság és szóhosszúsági hatás mellett a gyakori szótagok felismerésének hatékonysága, valamint a szavak szótagszerkezete is befolyásolja a szóolvasás folyékonyságát. Jelen szemkamerás kutatás célja, hogy negyedik évfolyamos tanulók szóolvasásának különbségeit vizsgálja különböző hosszúságú, gyakoróságú és szerkezetű szavak segítségével. A 35 fő bevonásával végzett kutatás rávilágít arra, hogy az átlag feletti és átlag alatti tempóval olvasó tanulók között a legnagyobb különbség az ötbetűs szavak elolvasásában mutatkozik. Ezeket a jól olvasó gyermekek már rápillantással olvassák, míg a non-fluens olvasók különböző (szótagoló vagy betűző), a folyékony olvasás kialakulásának korábbi stádiumában található összeolvasási módot választanak az adott szó azonosításában. (vö.: Ehri, 2005; Grainger – Ziegler, 2011) A gyenge olvasástechnika, a lassú, szövegértést kedvezőtlenül befolyásoló olvasási tempó jellemzőinek részletes vizsgálata, a tünetek pontos leírása jelentős lépés lehet a későbbi szövegértési, tanulási problémák megelőzésében. A nehézségek természetének ismeretében tudatosabban készíthető elő az iskolát megelőző években az olvasástanítás, illetve könnyebben felismerhetővé, így hatékonyabban orvosolhatóvá válnak az olvasástechnikában megmutatkozó problémák.

KISISKOLÁSOK MEGAKADÁSAI A HANGOS OLVASÁSBAN – SZEMKAMERÁS ÉS AKUSZTIKAI FONETIKAI VIZSGÁLATOK

BÓNA JUDIT – STEKLÁCS JÁNOS

Eötvös Loránd Tudományegyetem

bona.judit@btk.elte.hu

Pécsi Tudományegyetem BTK

steklacs@gmail.com

Kulcsszavak: olvasás, megakadásjelenségek

A hangos olvasás vizsgálata különösen fontos kisiskolás korban, hiszen a hangos olvasás folyamatossága és tempója az egyik legfőbb mérőeszköze az olvasási képességnek (Fuchs et al., 2001; Hasbrouck – Tindal, 1992; 2006; Miller – Schwanenflugel, 2008). Amíg a gyakorlott olvasóktól azt várjuk, hogy a hangos olvasás során ne produkáljanak bizonytalanságra utaló megakadást (például ne hezitáljanak felolvasás közben), addig a kezdő olvasóknál vagy „még nem elég gyakorlottaknál” természetes ezeknek a jelenségeknek az előfordulása. Az olvasás folyamatossága mellett vizsgálható az is, hogy milyen típusú hibákat vétenek a gyermekek a hangos olvasás közben. A hangos olvasásban megjelenő megakadásjelenségek és hibák elemzéséből arra is következtethetünk, hogy hogyan lehetne javítani az olvasástanításon (Chinn et al., 1993; Steklács, 2009). A jelen előadásban negyedik osztályos gyermekek és fiatal felnőttek hangos olvasását elemezzük akusztikai fonetikai és szemkamerás módszerekkel. Megvizsgáljuk a megakadások és hibák gyakoriságát és típusait, megmérjük időzítési jellemzőiket, illetve a szemkamerás módszerrel azt elemezzük, hogy hol jár a gyermek az olvasásban (mekkora az eye-voice span), amikor a beszédben megjelenik a megakadás és hiba. A magyar szakirodalomban nívumnak számít ez utóbbi paraméter kiszámítása. Az eredmények jellegzetes eltéréseket mutatnak a gyermekek és a felnőttek hangos olvasása között. Nemcsak az olvasás folyamatosságában, hanem a megakadások temporális jellemzőiben és típusaiban is nagy eltérések vannak a két csoport között. A szemmozgások elemzése pedig specifikus mintázatokat mutat annak kapcsán, hogy hogyan oldják fel az olvasás közben megjelenő nehézségeket és bizonytalanságokat a naiv és a gyakorlott olvasók.

SZEXUÁLIS NEVELÉSRŐL, MINT NEVELÉSFELFOGÁSRÓL – MÚLT - JELEN - JÖVŐ GYAKORLATA

Szimpóziumvezető:

Pusztafalvi Henriette
Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar
pusztafalviheni@gmail.com

Opponens:

Deutsch Krisztina
Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar
krisztina.deutsch@etk.pte.hu

Előadások:

1. Pusztafalvi Henriette: Szexuális nevelés kezdete Magyarországon a 20. század első felében
2. Zsoldos Márta: Budapesti gimnazista diákok internetezési szokásainak és szexuális magatartásának vizsgálata
3. Végh Veronika: A középfokú biológiaórákon megjelenő szexuális egészségnevelés
4. Skultéty Dóra: Egy hatékony szexuális nevelési program bemutatása az általános iskolában

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: szexedukáció, múlt, jelen, jó gyakorlat, egészségtan az iskolában

A szexualitás egyidős az emberiséggel, a fajfenntartás egyedüli módja, igaz az orvostudomány fejlődésével némileg módosult a jelentősége, értelmezése. Korunkban a társadalom által közvetített erkölcsi értékek változásával jelentősen átalakult az emberek nemiséggel kapcsolatos attitűdje. Az egyre fokozódó virtuális lét hatásairól már nem is beszélve.

A természetes életünk részét képező szexualitással összefüggő társas kapcsolatok, az intimitás és a szervezet hormonális változása, az ezzel járó higiénés teendők megismerése és alkalmazása részét kell, hogy képezze a mindennapjaink biztonságos és kiegyensúlyozott létének.

A fogalom maga (szexualitás) csak a 19. század óta létezik, egy lassú változás során jön létre, mely során a nemiség válik a szubjektum identitásának meghatározójává. A politika, az állami intézkedések, stratégiák tárgyává lett az emberek szexuális és utódnemző tevékenysége. Majd később a lakosság szaporulata a népesedéstudomány tárgya, a helyes és helytelen szexuális viselkedés az orvostudomány tárgya: a perverziók leírása, osztályozása, gyógyítása (Foucault, 1984). A 20. század első felében megjelenő szexuális nevelés (helyes-helytelen) kérdéssel foglalkozik a szimpóziium első előadása, ami felvezeti és bevezetést ad a későbbi témák vizsgálatához. Az előadás főként Magyarország konzervatív katolikus nevelésével és az orvosok felvilágosító tevékenységével foglalkozik, amelyet összefoglalva mutat be a korabeli ideológiák mentén.

A második előadás a középiskolás tanulók szexualitással kapcsolatos viselkedési mintázatát, egészségmagatartását elemzi. A kutatás célja feltárni azt, hogy milyen kapcsolat van a középiskolás diákok internetezési szokásai, a külvilággal való kommunikációjuk, valamint a szexuális attitűdjük között.

A következő előadás megkísérli összefoglalni, hogy a középiskolában kapott biológiai ismeretek a fiatalok szexualitására és a szexuális műveltségére vajon milyen hatást gyakoroltak. Eredményeiben láthatjuk, hogy csak kis részben tud megfelelő hatást-tudást, ismeretet adni a felnövekvő nemzedéknek, ezért újragondolásra érdemes a pedagógusok szerepe a szexuális nevelés terén, főként és hangsúlyozottan a biológiatanárok szerepkörét tekintve. Hiszen az ő feladataik közé tartozik az egészségnevelés-egészségfejlesztés is.

A szimpóziium negyedik előadásában egy új szexedukációs programcsomag vázlatát ismerhetjük meg, ami szerint a gyermekek szexuális nevelése már az alsó tagozaton meg kell, hogy kezdődjön. Az intimitás, a társas kapcsolatok a személyes és szociális kompetenciák növelésén, fejlesztésén keresztül juthat el a fiatal generáció a kiegyensúlyozott, boldog élethez. Az új szexedukációs programcsomag mind tartalmi és módszertani szempontból újdonság, hiszen az új generációs eszközöket egy új szerkezeti keretbe emeli.

A szexedukáció sikeressége meghatározó a jövő generáció kiegyensúlyozott létéhez, fontos, kiemelt feladatnak tartjuk a témakörrel való minél mélyebb ismeretek összegyűjtését, hogy minél sikeresebb és boldogabb, egészséges generációk nőjenek fel és éljenek társadalmunkban.

SZEXUÁLIS NEVELÉS KEZDETE MAGYARORSZÁGON A 20. SZÁZAD ELSŐ FELÉBEN

PUSZTAFALVI HENRIETTE

Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar
pustafalviheni@gmail.com

Kulcsszavak: szexuális nevelés, vallásosság, szexuális nevelés irodalmak

A szexuális nevelés a magyarországi szakirodalmakban is csak a 20. század 20-as éveiben jelentkezett először. Ez mutatja a társadalmi közbeszéd vélekedését a problémáról, vagyis a konzervativizmus, mint a vallásos nézetek rendszere a szexualitást, és az azzal összefüggő egészségügyi problémákat is tabuként kezelte. A kérdés nyílt térbe való helyezése, vagyis a diskurzus megjelenése az értelmiség között a felnőtt lakosság irányában a 20 századra tehető. Főként köszönhetően a szifiliszos megbetegedések magas számának és az orvosi prevenció szemlélet elterjedésének. A Freud-i eszmék elterjedése nem jelent meg a magyar nyelvű korabeli szakirodalmakban és az értelmiségi diskurzusokban sem, annak ellenére, hogy világszerte nagyon népszerűek és elterjedtek voltak a tanai. A könyvek megjelenése és a felsőfokú intézményekben folyó elenyésző számú előadás indította el a vitát, hogy vajon kié a felelősség és milyen módon lehet és kell a szexualitással kapcsolatos kérdést megközelíteni. Vizsgálatomban szeretném bemutatni azokat a konkrét tartalmakat, ismereteket, amiket ezek a könyvek, mint másodlagos források rögzítettek. A tartomelemzésem során Salczer Oszkár Szexuális neveléssel foglalkozó könyveit és a korabeli Család egészsége, 1933 Lexikon szexuális nevelés és családi életre nevelés tartalmát kívánom bemutatni. Ez alapján követnénk a kor műveltség tartalmát, az oktatási stratégiáját, a családi életre nevelés és szexuális megbetegedések elkerülésének javaslatait. A tabuként kezelt kérdés és a népbetegségként értelmezhető STD-k összefüggésének vizsgálata feltárja, megmutatja, hogy mennyire volt ez a beavatkozás sikeres vagy sikertelen hazánkban.

BUDAPESTI GIMNAZISTA DIÁKOK INTERNETEZÉSI SZOKÁSAINAK ÉS SZEXUÁLIS MAGATARTÁSÁNAK VIZSGÁLATA

ZSOLDOS MÁRTA

Pécsi Tudományegyetem ETK Egészségtudományi Doktori Iskola
zsoldosmarti@gmail.com

Kulcsszavak: szexedukáció, internethasználat, szexuális attitűd, szexuális egészség

Célkitűzés: Az ugrásszerű informatikafejlődés következtében, felgyorsult világunkban, a XXI. századra a szexualitással kapcsolatban bármikor, nagyon rövid időn belül, bármilyen információ beszerezhető. A Z generáció tagjai napi több órát töltenek mobiltelefon, internet és számítástechnikai eszközök társaságában, embertársaikkal nagyrészt a virtuális térben tartják a kapcsolatot. Az utóbbi néhány évben hirtelen megemelkedett a problémás internethasználat és internetfüggőség hatásaival foglalkozó vizsgálatok száma. Kutatásunk célja feltárni azt, hogy milyen kapcsolat van a középiskolás diákok internetezési szokásai, a külvilággal való kommunikációjuk, valamint a szexuális attitűdjük között.

Módszerek: A kutatás típusa leíró jellegű, kvantitatív, keresztmetszeti vizsgálat. A nem véletlenszerű, egyszerűen elérhető alanyok módszerével történő mintavételt két budapesti gimnázium 18-20 éves korú diákjainak körében (n=145) végeztük 2019. március – 2019. május között. Adatgyűjtési módszerként saját szerkesztésű, önkitöltős kérdőívet alkalmaztunk. A kérdőív főbb kérdéscsoportjait az étellel való elégedettség-, a multidimenzionális társas támogatás-, az online elfoglaltságok-, és a problémás internethasználat skálák képezték, továbbá megtalálhatóak voltak még benne a baráti kapcsolatokra, valamint a szerelemre, a szexualitásra és a párkapcsolati szokásokra vonatkozó kérdések.

Eredmények: Az eredmények tükrében megállapítható, hogy az informatikai eszközök rohamos fejlődésének köszönhetően megváltoztak a kapcsolattartási szokások. Míg a személyes találkozás, az élő szavakkal történő beszélgetés és az együtt töltött idő egyre kevesebb ember számára képvisel értéket, a jelenleg felnövekvő nemzedék mégis ugyanúgy igényli a társas- és kortárs kapcsolatokat, mint a korábbi generációk. A középiskolai diákok számára döntő feltétele a szexuális kapcsolatnak, hogy szerelmet érezzenek a partnerük iránt. Nemtől függetlenül szívesen kezdeményeznek szexuális együttlétet a társukkal, a többség felelősségteljesen gondolkodik a fogamzásgátlás kérdésében, illetve a partnerek szívesen beszélgetnek egymással őszintén a szexről. Válaszadásai alapján elmondható, hogy jól tájékozottak a női- és a férfi szexuális anatómia és reakálás témakörében. A fiatalok nem értenek egyet azzal, ha valaki egyszerre több emberrel tart fenn szexuális kapcsolatot. A megkérdezettek állításai alapján elmondható, hogy a fiúk nem igénylik és élvezik jobban a szexuális aktivitást, mint a lányok.

Következtetések: A szexuálpedagógiának kiemelten kellene foglalkoznia az egymás társaságában eltöltött minőségi idő problémájával. Ennek köszönhetően erősödhet az általános jóllét, amely pedig a szexuális egészséggel szoros kapcsolatot mutat.

A KÖZÉPFOKÚ BIOLÓGIAÓRÁKON MEGJELENŐ SZEXUÁLIS EGÉSZSÉGNEVELÉS

VÉGH VERONIKA

Pécsi Tudományegyetem ETK Doktori Iskola
veghveronika5@gmail.com

Kulcsszavak: középiskola, biológiaóra, szexuális nevelés

A diákok középiskolás éve alatt a szexualitás fogalomköre bővül, a témakört részletesebben megismerik, mely folyamatokban az oktatásnak is elengedhetetlen szerep jut. Növeli a téma fontosságát az, hogy a diákok egyre korábban válnak szexuálisan aktívvá (5), Jager és Tigyi vizsgálata azt mutatta, hogy a fiúk körülbelül 40%-a amíg a lányok 25%-a 14 évesen vagy korábban kezdi a szexuális életet. A primer prevenciónak a szexuális egészségfejlesztés szerves része kell, hogy legyen, ami a mai világban tabuk nélkül, őszinte kommunikáción keresztül valósítható meg, ezáltal sokkal hatékonyabb szexedukációs programok fejleszthetők és ültethetők a gyakorlatba. Vizsgálatunkban célunk bemutatni, hogy a szexuális nevelés milyen keretek között, milyen tartalmakban és mélységben jelenik meg a középiskolai oktatás során. Kutatásunk célja továbbá, hogy a tanulók ezen ismereteit felmérjük és megismerjük, hogy vajon milyen szintű az ismeretük és ezt vajon befolyásolja-e az, hogy milyen tanítás-tanulás segítő módszerekkel sajátították el azt. Elsőként a biológiaórákra gondolunk, majd a különféle programok keretein belül is megjelenik, mint a FÉK, EGÉSZséges ÉLET stb. A biológiatanárok felelőssége nagy, mivel a tantárgy tematikája magába foglalja a szexedukáció számos lényeges pontjának a feldolgozását. A leginkább érintett tematikai egység: az ember önfenntartó működése és ennek szabályozása, szaporodás, egyedfejlődés és növekedés, mely tananyag feldolgozására a keret 6 óra, olvasható a dokumentum 32. oldalán. A tematikai egység nevelési fejlesztési céljai közt megfogalmazásra kerülnek többek között a szexualitás több aspektusú megismerése (biológiai, társadalmi-etikai), a felelősségteljesség, családtervezés. Jó lenne elérni azt az állapotot, hogy a pedagógushoz is merjenek bizalommal fordulni a serdülők szexualitással kapcsolatos kérdéseikkel, problémáikkal, mivel manapság ezeket a témaköröket legfőképp a kortársaikkal beszélnek meg, mely nem szerencsés, hiszen legtöbb esetben ők sem tudnak többet a témáról mint a társuk. A tanórákon kívül is igénybe vehető szexedukációs ismeretterjesztő anyagok felhasználása új kapukat nyithat meg a téma feldolgozásában, esetleg a tanulás mélységében. Ezen programok alkalmazásával a nagyobb időráfordítás is megvalósulhat, melyet nemcsak a pedagógusok éreznek szükségesnek, hanem a mi felmérésünk adatai szerint is a 333 diák válasza szerint 58,6%-a vélekedett úgy, hogy hasznos lenne többet tanulni az egészségmegőrzésről a biológiaórák keretein belül (41,4% érzi elegendőnek). Felméréseink részeként, a 333 középiskolás közül 36,3%-a vallotta azt, hogy a biológiaórákon tanultak fontos tényezői annak, hogy egészségesen élnek, míg a többség 63,7% inkább úgy gondolta, hogy nem hatott az életmódjukra.

EGY HATÉKONY SZEXUÁLIS NEVELÉSI PROGRAM BEMUTATÁSA AZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁBAN

SKULTÉTY DÓRA

Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar
skultety.dora@gmail.com

Kulcsszavak: szexuális nevelés, szociális kompetenciafejlesztés, egészségfejlesztés, mentálhigiéne

A kutatásunkban egy évek óta folyó szexuális nevelési program hatékonyságát szeretnénk vizsgálni, mint hosszú távú terv, azonban most az előadás az általános iskolások szexuális nevelésének lehetőségeit mutatja be. Egy 2015-ben végzett 21 országra kiterjedő nemzetközi összehasonlító vizsgálat (Sedgh, Finer, Bankole és mtsai, 2015) szerint hazánkban volt a legnagyobb a 10–14 év közötti lányok terhességének aránya: ezer ilyen korú lányra 1,19 terhesség jutott. A 10–14 éves lányok terhességeinek 60%-a, a 15–19 éves lányok terhességeinek 41%-a végződött terhességmegszakítással. A hazai HBSC felmérés 2014. évi nemzeti jelentése szerint a tanulók egyharmada állította, hogy 14 évesen vagy annál korábban élte át az első nemi aktust. Harmincöt szexualitással foglalkozó egészségfejlesztő program metaelemzése cáfolta azt a tévhitet, hogy a nemiséggel kapcsolatos felvilágosító-oktató programok fokozzák a szexuális aktivitást (Kirby – Coyle, 1997). Ezek alapján tűztük ki célul, hogy az iskolai szexuális nevelést meg kell újítani. A program során azt szeretnénk elérni, hogy a gyerekek szociális kompetenciája és szexuális egészségügyi ismeretei magasabb szintre kerüljenek az intervenció által. Témakörök: 1. Hazai és külföldi adatok bemutatása 2. Program bemutatása 2.1. Az általános iskola 1-6. osztálya szánt szexedukációs program: 2.1.1. Személyes és szociális kompetenciák fejlesztése Ø Asszertív kommunikáció Ø Személyiség típusok Ø Szeretetlenyek Ø Fiúk és lányok gondolkodásmódja 2.1.2. Egészségfejlesztés Ø Intim higiénia Ø Menstruáció, első magömlés: 4-6. osztályban 2.2. Az általános iskola 7-8. osztálya szánt program: 2.2.1. Személyes és szociális kompetenciák fejlesztése Ø Szexológiai történet. Párkapcsolati modellek. Ismerkedés. Ø A szeretetlenyek (Gary Chapman nyomán) Ø A férfi és a női gondolkozás sajátosságai Ø Féltékenység, megcsalás és feldolgozási módszerek Ø Menjek vagy maradjak? A segítségkérés lehetőségei. Ø Szexualitás és társadalom (másság, pornó és prostitúció) 2.2.2. Egészségfejlesztés Ø Fogamzásgátlás és nemi betegségek Ø A nemi örömszerzés Ø Külön beszélgetés fiúknak és lányoknak. Intimtorna. Önvizsgálat. A módszertani újítások a tanórák során: A gyerekek körben ülnek és az óra első részében egy kortárs zeneművet hallgatunk vagy videót nézünk meg, majd egy prezentáció következik a témával kapcsolatos ismeretekről, majd kooperatív és szituációs játékok segítségével gyakorlati tapasztalatot is szereznek.

PEDAGÓGUSOK SZAKMAI FEJLŐDÉSÉNEK ÉS TANULÁSÁNAK KOMPLEX ÉRTELMEZÉSE ÉS MEGÚJULÓ VIZSGÁLATI LEHETŐSÉGEI

Szimpóziumvezető:

Stéger Csilla

PwC

csilla.steger@gmail.com

Opponens:

K. Nagy Emese

Eszterházy Károly Egyetem

nagy.emese@uni-eszterhazy.hu

Előadások:

1. Rapos Nóra – Tókos Katalin – Bükki Eszter – Gazdag Emma – Nagy Krisztina: A pedagógusok folyamatos szakmai fejlődése és tanulása – egyénből személy
2. Kopp Erika – Lénárd Sándor – Pesti Csilla – Urbán Krisztián – Tóth-Pjeczka Katalin: A pedagógusok szakmai fejlődése és tanulása a szervezet és rendszer szintjén
3. Szivák Judit – Rónay Zoltán – Fazekas Ágnes – Salát Magdolna: A pedagógusok szakmai fejlődésének támogatása a hazai szabályozási rendszerben
4. Fazekas Ágnes – Horváth László – Kovács Ivett – Saád Judit: Pedagógusok folyamatos szakmai fejlődésének egyéni és szervezeti összefüggéseinek empirikus vizsgálata

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: pedagógus, folyamatos szakmai fejlődése és tanulása, komplex és dinamikus elméleti keretrendszer

Az oktatás eredményességét alapvetően meghatározza a pedagógusmunka minősége, melynek egyik meghatározója a folyamatos szakmai fejlődés és tanulás (FSZF) és ennek minősége (Barth, 1990; Hattie, 2003; Barber – Mourshed, 2007; Darling-Hammond, 2017). Az FSZF pedagóguspályához kapcsolódó értelmezése hangsúlyozza annak (1) rendszerszerűségét (Caena, 2013); (2), folyamatjellegét (Stéger, 2010), (3), a szociális/közösségi/intézményi meghatározottságát és (4) mindezek támogatását. Fontos ugyanakkor hangsúlyozni, hogy a pedagógus életútnak a folyamatos szakmai fejlődés szempontjából értelmezett belső strukturáltsága, és az azt befolyásoló tényezők hatásrendszere nem kellően feltárt, továbbá a fent említett elemek (rendszerszerűség, folyamatjelleg, képzéshez kapcsolódás, szociális/közösségi/intézményi meghatározottság és támogatás) értelmezése is megváltozott (Luedekke, 2003; Rapos, 2016; Szemerszki, 2015). Hazai átfogó és rendszerszerű vizsgálat nem folyt a témában. Mindezekért az NKFI Alapból megvalósuló MoTeL (Models of Teacher Learning) projekt átfogó célja azonosítani, hogy a pedagógusok szakmai fejlődését befolyásoló egyéni-, szervezeti- és rendszer-szintű tényezők milyen feltételek mellett gyakorolnak jelentős pozitív hatást a pedagógusok szakmai fejlődésének és tanulásának egyes szakaszaira. A négyéves projekt első évének eredményeit összegzi a szimpózium, melyben cél a kutatás új fogalmi rendszeren nyugvó komplex és dinamikus elméleti keretrendszerének felvázolása volt. Ennek keretében sor került szisztematikus alapokon nyugvó irodalomgyűjtésre és közel 300 tudományos közlemény elemzésre a téma elméleti tanulmányaira (1. és 2. előadás) és empirikus kutatásaira, módszertani apparátusára vonatkozóan (3. előadás); a pedagógusok szakmai fejlődését, tanulását meghatározó hazai szabályozási környezet elemzésére; a meglévő adminisztratív adatbázisok másodelemzésére, az FSZF különféle formái, rendszer, szervezeti és egyéni szintű feltételei, illetve az eredményességét meghatározó tényezők tekintetében (4. előadás). Mindezek alapján a szimpóziumban bemutatjuk a folyamatos szakmai fejlődés és tanulás fő elméleti kereteit, modelljeit, a fogalmi rendszerben bekövetkezett változást, a meglévő vizsgálatok módszertanát és dilemmáit. Az egyes előadásokban, az egyéni-, szervezeti- és rendszer-szinthez kapcsolódóan mindezekre építve felvázoljuk a vizsgálatot megalapozó kutatás változórendszerét. Valamint rámutatunk az egyes szintek közti kapcsolódás kutatási lehetőségeire.

A kutatás támogatója: A 128738 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a K_18 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

A PEDAGÓGUSOK FOLYAMATOS SZAKMAI FEJLŐDÉSE ÉS TANULÁSA – EGYÉNBŐL SZEMÉLY

**RAPOS NÓRA – TÓKOS KATALIN – BÜKKI ESZTER – GAZDAG EMMA –
NAGY KRISZTINA**

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

rapos.nora@ppk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem

katalin32@caesar.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK

bukki.eszter@ppk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK NDI

gazdagemma@yahoo.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK NDI

nagy.krisztina@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: pedagógus, folyamatos szakmai fejlődés és tanulás, tanulás és identitás

A pedagógus fő attribútumainak (Falus, 2006; Korthagen, 2017) és a pedagógus tudásának mélyebb, átfogóbb értelmezése megelőzte a pedagógusok szakmai tanulásának elemzését. Bár a tanárkutatások ráirányították a figyelmet a szakmai tudás sokféleségére (Schon, 1983 idézi Falus, 2006; Shulman, 1987), a szakmai fejlődésben és annak támogatásában később válik meghatározóvá ez a gondolat. A vizsgálat célja, hogy összegezzük a folyamatos szakmai fejlődés fogalmi változását, értelmezési különbözőségeit. Rámutatunk arra, hogy ez a fogalmi változás hogyan vezetett el a szakmai fejlődés (PD) szakmai fejlődésként és tanulásként történő értelmezéshez (PDL), s ez milyen új kutatási irányokat jelölt ki nemzetközi és a saját hazai vizsgálatunkban az egyén, a pedagógus szintjén. Az irodalmi feltárás hét releváns adatbázisra építve (Google Scholar, EBSCO, Web of Science, Unesco, PROQUEST, MATARKA, OPKM) összegezte és rendszerezte a ("professional development" OR "learning" OR "education" AND ("review" OR "synthesis" OR "report")) 940 irodalmat. A Prisma checklist, 2009 alapján rögzített szűrések eredménye alapján 320 (absztraktok olvasása), majd ezekből az egyéni szintre szűrve közel 100 tanulmány került kódolásra és elemzésre. A vizsgálat eredményei alapján a szakmai fejlődésről való gondolkodásnak különböző szakaszai és paradigmái azonosíthatók. A kezdeti értelmezések szorosan hozzákapcsolják az FSZF-et a tanulói eredményesség témájához (Recent Education Policy, 2003; McKenzie és mtsai, 2005; The Quality of Teacher, 2006). A szakmai fejlődés korai értelmezéseiben a pedagógus a rendszer oldaláról megfogalmazott célok megvalósításáért felelős, de abban a személyes sajátosságaival nem megjelenő szereplőként írható le. Az eredményesség diskurzushoz kötő értelmezések egy része a szakmai feladatokból (Friedman és mtsai 2000) és elvárható szakmai tudásból (Mockler, 2013) levezethető megközelítést, valamint a tanulók teljesítményét hatékonyabban támogatni tudó pedagógusok „felmutatását” (Evetts, 2008) erősíti. Mindezek mellett megjelennek azok a megközelítések, amelyek a szakmai fejlődést folyamatos gondolkodási és felülvizsgálati folyamatnak tekintik, a tanulást önfejlődésnek tartják, amely személyes fejlődéshez vezet a diákok tanulásának eredményesebb támogatása érdekében (Middlewood, 2005; Darling-Hammond – Richardson, 2009; Korthagen, 2017). Ezek alapján kutatásunkban úgy tekintünk a pedagógusra, mint komplex, személyes „rendszerre”, akinek szakmai tanulás az egyéni szinten is rendszerszerűen, az azt befolyásoló személyes tényezők és működésük komplexitásában érthető meg. A vizsgálat eredményeként bemutatjuk azt az értelmezési és vizsgálati keretrendszert, amely a szakmai fejlődésről tanulásként, tanulási folyamatként gondolkodik, a tanulás egy-egy epizódjára való fókuszálás helyett azt az egész életpálya és a szakmai identitás kontextusában is értelmezi (Geijsel – Meijer, 2005; Mockler, 2013; Boylan, 2017; Kaplan – Garner, 2017, 2018).

A PEDAGÓGUSOK SZAKMAI FEJLŐDÉSE ÉS TANULÁSA A SZERVEZET ÉS RENDSZER SZINTJÉN

**KOPP ERIKA – LÉNÁRD SÁNDOR – PESTI CSILLA – URBÁN KRISZTIÁN –
TÓTH-PJECZKA KATALIN**

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

kopp.erika@ppk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

lenard.sandor@ppk.elte.hu

Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Tanárképző Központ

csilla.pesti@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

urban0214@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK NDI

toth-pjeczka.katalin@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: pedagógusok szakmai fejlődés és tanulása, rendszerszint, szervezeti szint

Az előadásban arra a kérdésre keressük a választ, milyen elméleti kereteket azonosíthatunk ma az FSZF rendszer és szervezeti szintjére vonatkozóan, az elméleteken belül milyen fő trendek, mozgások jelennek meg, és mindez hogyan befolyásolhatja a magyarországi értelmezéseket. A folyamatos szakmai tanulás és fejlődés rendszerszintjén megjelenő elméleteket az oktatáspolitikai és a neveléstudomány metszéspontjában értelmezzük. A neveléstudomány aktuális kérdéseit az oktatáspolitikai törekvések irányelvek formájában képezik le a gyakorlati intézkedések számára (Ozga, 2011). Az előadásban a vizsgálati anyagban szereplő elméleti munkák és oktatáspolitikai háttér tanulmányok elemzése alapján összegezzük, milyen fő témák jelennek meg az oktatáspolitikai szintjén a pedagógusok szakmai fejlődésére vonatkozóan (Hallinger és mtsai, 2014; European Commission, 2018; European Council, 2018): kitérünk az eredményesség-diskurzus dominanciájára (Creemers – Kyriakidēs, 2012; Halász, 2013), összegezzük a komplex tanárpolitikára vonatkozó elképzelések (Cochran-Smith és mtsai, 2014) fő megállapításait, a komplex rendszerszintű vizsgálatok eredményeit (Kraft, 2018). A neveléstudományi diskurzus kapcsán összegezzük az oktatáspolitikai törekvések pedagógus szakmaiság fogalmára tett hatását, az eredményesség-diskurzus kritikáját (Biesta, 2016; Cummings, 2003; Tatto, 2006; Evans, 2008, Terhart, 2011, Vedung 2010). A szervezeti szinthez kötődően az előadásban bemutatásra kerül, hogy milyen szempontok mentén értelmezhető az iskola szervezetként, mit jelentenek a szakirodalomban egyre nagyobb hangsúlyt nyerő iskolai alegységek (tanuló közösség, gyakorlatközösségek, munkaközösség stb.). Kiemeljük, hogy a szakmai tanulásnak milyen szervezeti formái azonosíthatók (Vangrieken – Meredith – Packer – Kyndt, 2017; Caena, European Union, 2011; Korthagen, 2017). Számos kutatás foglalkozik a szakmai tanulás szervezeti feltételeivel (Opfer – Pedder, 2011; Sieller, 2011), a vezető szerepével. Alapvető dilemmát jelent a tanári hatékonyság értékelése és a pozitív kollegiális viszony fenntartása között feszülő ellentét, mivel a tanárok nem tekintik másnak azt, mint a karrier hivatalos lépcsőfokának (Middlewood – Cardno, 2001), az, hogy a tanárértékelés lehetne hajtóereje az iskolafejlesztésnek, az irodalmakban ritkán jelenik meg. Az iskolavezetésre bízott tanárértékelés is a vártnál problematikusabbnak bizonyult a feladat összetettsége folytán. Feszültséget okozhat a tantestületen belül (Hallinger – Heck – Murphy, 2014). Az elméleti vizsgálat eredményeként bemutatásra kerül, hogy 1.) Szervezeti szinten milyen formái vannak a szakmai tanulásnak, 2.) Az egyes szervezeti formák, mintázatok milyen feltételek között jelennek meg, 3.) A szakmai tanulás mely elemeit képes hatékonyan támogatni a szervezet?

A PEDAGÓGUSOK SZAKMAI FEJLŐDÉSÉNEK TÁMOGATÁSA A HAZAI SZABÁLYOZÁSI RENDSZERBEN

SZIVÁK JUDIT – RÓNAY ZOLTÁN – FAZEKAS ÁGNES – SALÁT MAGDOLNA

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

szivak.judit@ppk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

ronay.zoltan@ppk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

m.fazekasagnes@gmail.com

Neveléstudományi Intézet

salat.magdolna@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: szabályozási környezet, pedagógusok tanulása, folyamatos szakmai fejlődés

Az EU ágazati politikájának központi elemévé vált a pedagógus szakpolitika, különös tekintettel a pedagógus, mint humán erőforrás fejlesztése, a folyamatos szakmai fejlődés, a szakmai életpálya, az élethosszig tartó tanulás középpontba állítása (EU 2020). A pedagógusok folyamatos szakmai fejlődési folyamatait végző komplex kutatás (egyéni, szervezet és rendszer szintek) részeként a rendszerkörnyezet vizsgálata kapcsán arra kerestük a választ, hogy az egyes rendszertényezők és -elemek mennyiben határozzák meg, milyen mértékben és módon támogatják a pedagógusok tanulását hazánkban. A rendszerkörnyezet rendkívül szerteágazó mivoltából következően kutatásunkban a szabályozási környezetre fókuszáltunk. A szabályozási környezetet tágran értelmezve nem csupán a jogszabályokat vizsgáltuk, hanem kitértünk az elviekben azok megalapozását adó jelentősebb köznevelési stratégiákra, valamint a jogszabályok helyi, illetve napi szintű végrehajtását támogató dokumentumokra (tanfelügyeleti és önértékelési kézikönyvek, valamint a pedagógus életpálya minősítési útmutatói) is. Az elemzés során – összhangban a teljes kutatás céljaival – a következő szempontokat alkalmaztuk indikátorként: a pedagógusok szakmai fejlődését, tanulását meghatározó szabályozási környezet által leírt (1) célok, elvárások; (2) tanulási, illetve szakmai fejlődési folyamatok; (3) támogatási eszközök, mechanizmusok; (4) ellenőrző mechanizmusok; (5) ezek koherenciája. A kutatás tárgyából adódóan kvalitatív jellegű dokumentumelemzést végeztünk. Noha célunk elsődlegesen egy nagyobb kutatási egység kevert (kvalitatív-kvantitatív) módszertanú kutatásának megalapozása, eredményeink önállóan is érvényesek. A szabályozási dokumentumok elméleti elemzése alapján összességében megfogalmazhatjuk, hogy a hazai rendszerkörnyezet fenti három pillére nem azonos mértékben azonosítható a pedagógusok szakmai fejlődéséhez kötődően. Bár azonosítható olyan stratégiai dokumentum, amely megalapozott és korszerű koncepció mentén kijelöli a fejlődési beavatkozások pillérjeit (Noir, Noir+), a célok, elvárások meghatározása mögött nincs olyan szakmapolitikai modell, amely következetesen megjelenne a szabályozás különböző szintjein és világos irányítúként szolgálna a rendszer különböző szereplők számára. A támogatás folyamatai és operatív elemei hangsúlytalanok és kidolgozatlanok az ellenőrzés minden szinten aprólékosan szabályozott rendszeréhez képest (tanfelügyelet, önértékelés, minősítés). Így míg a pedagóguskép és a vele szembeni elvárások viszonylag egyértelműen kirajzolódnak, a tanulási folyamat, s különösen annak támogatása lényegében átfogó szabályozás nélkül marad. Az elemzés eredményeképpen megállapíthatjuk, hogy a jogszabályi háttér nem komplex, nem koherens és nem is konzekvens, így nem fogalmazható meg olyan egységes állítás, miszerint a hazai jogszabályi környezet a pedagógusok folyamatos szakmai fejlődését összességében támogatná vagy gátolná.

PEDAGÓGUSOK FOLYAMATOS SZAKMAI FEJLŐDÉSÉNEK EGYÉNI ÉS SZERVEZETI ÖSSZEFÜGGÉSEINEK EMPIRIKUS VIZSGÁLATA

FAZEKAS ÁGNES – HORVÁTH LÁSZLÓ – KOVÁCS IVETT – SAÁD JUDIT

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

m.fazekasagnes@gmail.com

Felsőoktatás- és Innovációkutató Csoport

horvath.laszlo@ppk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK

kovacs.ivett@ppk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK

saad.judit@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: folyamatos szakmai fejlődés, tanuló szakmai közösség, tanulószervezet, innováció, implementáció

A tanári tudást dinamikus komplex rendszerként értelmezve (Révai, 2018) a pedagógusok folyamatos szakmai fejlődésének egy, a gyakorlat alapján folyamatosan alakuló és változó rendszere tárul fel. Ebben a megközelítésben éppúgy szerepet kap a pedagógusok egyéni, önszabályozó tanulása (Louws et al, 2017; Lopes – Cunha, 2017), mint az interperszonális kapcsolatokra épülő tudásmegosztás (Rismark – Solvberg, 2011; Horváth, 2014), vagy a tanuló szakmai közösségekben értelmezett együttműködésre épülő tanulás (Horváth et al., 2015a; Rapos, 2016; Dogan – Adams, 2018). A fenti egyéni és csoportos tényezők is felhívják a figyelmet a szervezeti tényezők fontosságára, amelyek egyrészt megjelennek a szervezeti kultúra (Anka et al., 2015; Somprach et al., 2015), a szervezeti struktúra (Lam, 2005) és a vezetés tanulástámogató jellegében (Horváth et al., 2015b; Baráth, 2017), illetve a munkahely tanulási környezetként való értelmezésében (Retallick, 1999; Imants – van Veen, 2010). Az előadás célja, hogy bemutassa a pedagógusok folyamatos szakmai fejlődésének elméleti kereteit, a területre fókuszáló magyarországi empirikus kutatások másodelemzése segítségével. Ehhez az alábbi területekre kiterjedő empirikus kutatási adatbázisokra építünk (2005-2018 között): pedagógusok együttműködésre épülő tanulása (692 pedagógus), tanulószervezeti jellemzők (62 vezető, 119 vezetőhelyettes, 1192 pedagógus), oktatási innovációk (első adatfelvételben 4853 intézményvezető, második adatfelvételben 1974 intézményvezető és 4025 pedagógus), implementáció (591 vezető, 1313 pedagógus). Az elméleti elemzés egyik integráló keretét adja a tanuló szakmai közösség koncepciója, amelynek középpontjában a tanulók tanulása, tanulási eredményességük javítása, illetve az ezt szolgáló folyamat ellenőrzése áll, amihez elengedhetetlen az együttműködés kultúrája, az eredményorientált szemlélet és a mérhető célok kitűzése (DuFour, 2004; DuFour – DuFour – Eaker – Many, 2006; Vass, 2009). Az elemzés másik integráló kerete a tanulószervezet fogalma, amelyet az oktatási intézményekre specifikusan a tanulástámogató klíma, tanulástámogató struktúra, munkahelyi tanulás és szervezeti tanulás (Örtenblad, 2015) keretében értelmezünk (Anka et al., 2015; Stool – Kools, 2017). Ahhoz, hogy a fenti koncepciók a pedagógusi és intézményvezetői gyakorlatban is releváns háttérrel kapjanak, az elemzés horizontális szempontként beemeli a fejlesztési beavatkozások implementációjára (Fazekas, 2014a; 2014b; 2018a; 2018b), illetve az oktatási innovációk keletkezését és terjedését meghatározó egyéni és szervezeti tényezőkre vonatkozó tudást (Fazekas et al., 2017; 2018; Halász – Horváth, 2017). Az elméleti elemzés a korábbi kutatási eredmények szintetizálásával kívánja az előadás feltárni a pedagógusok folyamatos szakmai fejlődésének dinamikus, komplex rendszerét a tanulás egyéni, csoportos és szervezeti szintjeit és ezek kölcsönhatását értelmezve.

TANULÁS ÉS TANULÁSTÁMOGATÁS A FELSŐOKTATÁSBAN

Szimpóziumvezető:

Kálmán Orsolya

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

kalman.orsolya@ppk.elte.hu

Opponens:

Dorner Helga

Central European University

dornerh@ceu.edu

Előadások:

1. Kálmán Orsolya: Az oktatók elképzelései és tapasztalatai a tanulásközpontú tanításról, oktatói kompetenciáikról és szakmai fejlődésükről, tanulásukról
2. Rónay Zoltán – Horváth László: A tanulástámogató etikus vezető a felsőoktatásban
3. Fazekas Ágnes – Pálvölgyi Lajos – Saád Judit: Hallgatói partnerség a felsőoktatási innovációkban
4. Káplár-Kodácsy Kinga: A kollegiális mentorálás lehetőségei egy felsőoktatási fejlesztőprogramban
5. Salát Magdolna – Szivák Judit – Rényi Ágnes: Egy oktatóközösség tanulása és támogatása a projektalapú tanulás megvalósítása érdekében

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: tanulástámogatás, tanulószervezet, oktatók szakmai fejlődése és tanulása, felsőoktatási vezetők, felsőoktatási fejlesztés

A felsőoktatási intézmények eredményességében, a felsőoktatási fejlesztésekben egyre jelentősebb szerepet tölt be a tanulási képesség, a tanulási kultúra erősítése, a tanulási folyamatok támogatása (Ebert-May et al., 2011; Stes et al., 2010). A felsőoktatással szemben megfogalmazódó új tanulással, tanítással kapcsolatos víziók és magas szintű elvárások – mint például a tanítás helyett a tanulásra való odafigyelés, a munka világára való reflexió, a tanulási eredmények megközelítése, az oktatástechnológiai fejlesztések, a nemzetköziesedés, a hallgatói bevonódás és partnerség (Modernisation of Higher Education, 2013; Derényi – Simon, 2016) –, mind hozzájárulnak ahhoz, hogy egy, alapvetően csökkenő forrásokra épülő időszakban a felsőoktatás és szereplőinek tanulása és ennek támogatása felértékelődjön. A szimpóziumban a hallgató- és tanulásközpontúság (Trigwell – Prosser, 2014), a minőségi tanítás (Hénard – Roseveare, 2012), a gyakorlati közösségek (Cox – McDonald 2017) és tanulószervezet (Örtenblad – Koris, 2014) irányainak értelmezésekor a tanulás és tanulástámogatás koncepcióját állítjuk középpontba. Ez egyrészt feltételezi, hogy a tanulás és tanítás egymástól elválaszthatatlan tevékenységek, másrészt a tanulást folyamatosságában és rendszerszinten értelmezi, amiben különösen meghatározó a hallgatókon túl az oktatók, szakmai közösségek, vezetők és magának a szervezet egészének tanulása is. További kiindulópont a tanulás és tanulástámogatás értelmezésünkben, hogy a változási, fejlesztési/innovációs és reflexiós folyamatok összekapcsolódnak a tanulással (Rapos et al., 2011; Révai – Guerriero 2017). Ez alapján a szimpózium célja, hogy a hazai felsőoktatásban a tanulás és a tanulástámogatás néhány kulcselemét azonosítsa és elemezze: az oktatói és vezetői nézeteket a tanulásról és tanulástámogatásról; a tanulószervezeti sajátosságokat; a hallgatói partnerségre, szakmai közösségekre vagy mentorálásra épülő tanulást, innovációt, tanulástámogatást. A kiemelt területeken feltárjuk a hazai elképzeléseket, tapasztalatokat, problémákat és lehetőségeket, vagy éppen a fejlesztő jellegű beavatkozások tapasztalatait, hatásait vizsgáljuk. A szimpózium kutatásait a módszertani sokszínűség jellemzi. Egyfelől a hazai felsőoktatásra vonatkozó reprezentatív kérdőíves vizsgálatokat és nagy mintás adatbázisok elemzését végeztük az oktatók tanulása, a vezetők tanulástámogatása és a szervezeti tanulás, valamint a hallgatói partnerségre épülő innovációk alakulása kapcsán. Másfelől mélyfúrás jellegű, fejlesztést követő, illetve a fejlesztések hatását vizsgáló kvalitatív adatokat gyűjtöttünk a képzés és a tanítás megújítását célul kitűző képzés és a szakmai közösség tanulásának támogatásáról, továbbá egy mentorálási program eredményeiről. A szimpóziumban bemutatott kutatási eredményekkel hozzá kívánunk járulni a hazai felsőoktatás tanulással és tanulástámogatással kapcsolatos reális és árnyalt megrajzolásához, továbbá a fejlődési irányok és lehetőségek azonosításához.

Bolyai János Kutatási Ösztöndíj, OTKA/NKFIH 115857 számú pályázat, Új Nemzeti Kiválóság Program, EFOP-3.4.3-16-2016-00011 pályázat

AZ OKTATÓK ELKÉPZELÉSEI ÉS TAPASZTALATAI A TANULÁSKÖZPONTÚ TANÍTÁSRÓL, OKTATÓI KOMPETENCIÁIKRÓL ÉS SZAKMAI FEJLŐDÉSÜKRŐL, TANULÁSUKRÓL

KÁLMÁN ORSOLYA

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet
kalman.orsolya@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: oktatók, szakmai fejlődés és tanulás, tanulás támogatása, oktatói kompetenciák, képzési területek

Az oktatók szakmai fejlődése és tanulása kevésbé feltárt a hazai felsőoktatási kontextusban, pedig a tanulás-tanítás minőségének javítása egyre nagyobb figyelmet kap a nemzetközi térben. A hallgatói sokféleség, hallgató- és tanulásközpontú tanítás (Sawyer, 2006; Thomas et al., 2016) új feladatokat jelent az oktatóknak, e változásokhoz való alkalmazkodás kapcsán pedig elengedhetetlen az oktatók tanulásának mélyebb megértése, mely egyúttal az oktatói szerep professzionalizálásához (Kreber, 2002) is hozzájárulhat. Jelen kutatás az oktatók szakmai fejlődésével foglalkozó azon kutatásokhoz kapcsolható, amelyek nem csupán a kezdő oktatói szakaszra, hanem az egész életútra figyelnek (Van Lankveld et al., 2017; Trautwein, 2018), az oktatói nézeteket és tapasztalatokat összefüggésben vizsgálják (Stes – Van Petegem, 2014). A feltáró kutatás legfőbb célja, hogy a tanulásközpontú megközelítések megjelenését, értelmezését vizsgálja az oktatók tanítása, kompetenciái és saját szakmai fejlődése, tanulása terén; valamint, hogy feltárja az e területek mentén kialakuló sajátos mintázatokat. Fontosnak tartjuk továbbá megmutatni, hogy az oktatói és kutatói szakmai identitással rendelkező felsőoktatási szereplők szakmai fejlődése miben tér el a ma már gazdag nemzetközi és hazai kutatási eredményekkel (Cordingley, 2015; Rapos, 2016) rendelkező tanári szakmai fejlődés sajátosságaitól. Az oktatók szakmai tanulását, fejlődését feltáró kérdőíves vizsgálat fő kutatási kérdései tehát a következők: Hogyan gondolkodnak az oktatók a tanulástámogatásról, a tanulástámogatáshoz kötődő kompetenciáikról, saját szakmai tanulásukról, fejlődésükről és milyen tanulási tapasztalatokkal rendelkeznek? Milyen különbségek azonosíthatóak az egyes képzési területek, az oktatók tanítási tapasztalata, valamint észlelt oktatói és kutatói szerepük sikeressége szerint? Az oktatók körében végzett kérdőíves vizsgálat reprezentatív volt a hazai egyetemek fenntartói, területi elhelyezkedése, valamint a képzési területek szerint (N=1128). A kérdőív az elméleti koncepciókon alapuló zárt kérdések mellett az oktatók személyes értelmezéseit előtérbe állító nyílt kérdésekkel is dolgozott. Eredményeink azt mutatják, hogy az oktatók tanulástámogatással kapcsolatos elképzelései differenciálatlanok, nem kapcsolódnak koherensen a szakmai fejlődéshez. Saját tanulóssal kapcsolatos nézeteikre jellemzőbb, hogy inkább a hallgatók tanulásának támogatását elősegítő szakmai tanulást tartják fontosnak, s kevésbé a tanári szerep megerősítésére fókuszálnak. Az oktatók szakmai tanulási módjai négy faktorba rendeződnek, a legjellemzőbbnek a reflexióra és visszajelzésekre épülő tanulást tartják, majd a kollégákkal való közös tanulást, a képzések és olvasás révén történő tanulást, végül pedig a kutatás által segített tanulást. A tanulóssal kapcsolatos nézeteik és a tanulási módok típusai közt nem találtunk sajátos összefüggéseket, de a képzési területek, tanítási tapasztalataik és szerepértelmezésük szerint látszódnak eltérő mintázatokat.

Támogató: Bolyai János Kutatási Ösztöndíj

A TANULÁSTÁMOGATÓ ETIKUS VEZETŐ A FELSŐOKTATÁSBAN

RÓNAY ZOLTÁN – HORVÁTH LÁSZLÓ

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet
ronay.zoltan@ppk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet
horvath.laszlo@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: etikus vezető, csapatmunka, támogatás, tanulószervezet, munkavállalói jóllét

A felsőoktatási intézmények tudásalapú gazdaságban való reziliens működésének lehetséges modellje a tanulószervezet. A tanulószervezet, mint szervezeti viselkedés érinti a munkahelyi tanulás, a szervezeti tanulás, a tanulástámogató klíma és a tanulástámogató struktúra területeit (Örtenblad, 2015), sikeres működtetése szempontjából a vezetésnek meghatározó szerepe van (Horváth et al., 2015). A hatályos jogszabályok és az egyetemi tradíciók a felsőoktatási vezetőkről kialakított képben az adminisztratív feladatok ellátását hangsúlyozzák. A modern vezéstudomány az etikus – „átalakító” (transformer) (Burns, 1978; Bass, 1985) és a „szolgáló” (servant) (Ballen, 1998) – vezetés elméletét fejlesztve kialakította az „ötödik szintű” (Level 5) vezető koncepcióját, aki nem csupán jót, de nagyszerűt képes alkotni azáltal, hogy munkatársait partnernek tekint, csapatépítésre fókuszál, támogató és transzparens működést valósít meg. Az ilyen vezetőre a vízió képessége, a bizalom és a fejlődés jellemző (Patterson, 2003; Patterson et al., 2003). Ennek érdekében a vezető a személyes és az interperszonális kapcsolatokat magas szinten működteti, jellemző a kétoldalú kommunikáció, a megerősítés és a közös döntések (Brown et al., 2005). Marsick – Watkins (2003) szerint a tanulástámogató stratégiai vezető példamutatóan épít a tanulószervezeti viselkedés dimenzióira, bevonja és felhatalmazza a munkatársakat a vonzó jövőkép építésébe, így ez a koncepció szoros kapcsolatban áll az etikus vezető ismérveivel. Kutatásunk arra irányul, hogy feltárjuk az etikus vezető és a tanulószervezeti viselkedés támogatásához szükséges vezetési stílus összefüggéseit. A felsőoktatási szervezetek sajátosságai alapján fontos kérdés, hogy a különböző szervezeti szinten lévő vezetők gyakorlatában milyen különbségek fedezhetők fel. Végül kutatásunk arra keresi a választ, hogy a tanulástámogató etikus felsőoktatási vezető és a munkavállalók által észlelt munkasajátosságok (képeségek változatossága, feladat azonosíthatósága és fontossága, autonómia, visszajelzés, elégedettség, motiváció) milyen összefüggéseket mutatnak. Egy, a felsőoktatási intézmények tanulószervezeti viselkedésére irányuló kérdőíves kutatás keretében (N = 1 194) a felsőoktatásban oktató-kutató beosztottakat és vezetőket (N = 392) is vizsgáltuk (a minta reprezentatív a földrajzi elhelyezkedés, fenntartó és diszciplináris orientáció tekintetében), többek között Hackman és Oldham (1975) munkasajátosságok modellje alapján. A következtetéseket egy oktatási innovációs kutatás adatbázisára is építjük. Az eredmények alapján megállapítható, hogy a felsőoktatási vezetés támogató jellege nagy mértékben befolyásolja a munkatársak észlelt jóllétét. Különösen a tanszéki, intézeti szinteken, kutatócsoportokban vagy az informális közösségekben válik az etikus vezetés koncepciója jelentőssé, hiszen a kutatói szellemi műhelyek tipikusan azok, ahol mód van az egyén kiemelésére, támogatására, ösztönzésére, a nagy fokú szabadság biztosítására (Rónay, 2017).

Támogató: OTKA/NKFIH 115857 számú pályázat

HALLGATÓI PARTNERSÉG A FELSŐOKTATÁSI INNOVÁCIÓKBAN

FAZEKAS ÁGNES – PÁLVÖLGYI LAJOS – SAÁD JUDIT

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet
fazekas.agnes@ppk.elte.hu
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet
lajos@projecon.hu
Felsőoktatás- és Innovációkutató Csoport
saad.judit@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: innováció, tanulás-tanítás, hallgatói partnerség, hallgatói bevonódás, eredményesség

Az előadás egy 2016-ban indult, az oktatási intézmények és dolgozóik pedagógiai újításait empirikus módon feltáró nagymintás kutatás időközi eredményeit mutatja be. Arra keresi a választ, hogy miként jelenik meg a diákok szerepvállalása az innovációs folyamatban, és ez miként függ össze a folyamat más jellemzőivel. Pedagógiai innovációként értelmez minden, a résztvevők szerint a tanulás-tanítás eredményességének javulását hozó változtatást, függetlenül attól, hogy az általában véve is újításnak tekinthető-e. A tanulás-tanítás kapcsán megjelenő innovációk fontos jellemzője, hogy azok milyen mértékben építenek a partnerek, elsősorban a tanulók, hallgatók bevonására. Kiemelt jelentőségű, hogy a partnerek az innovációkat formáló szereplőként tudnak-e szerepet vállalni az újítások kialakításában (lásd pl. Ashwin – McVitty, 2015; Warwick et al., 2018). E szerep egyfelől befolyásolhatja az innovációk tanulási motivációra, eredményességre gyakorolt hatását, illetve ezáltal alakíthatja azok hosszabb távú életképességét (lásd pl. Hoskins – Newstead, 2008; Rudduck – McIntyre, 2007). Másfelől jelentős különbségek mutatkoznak a tanulók bevonására inkább vagy kevésbé építő pedagógusok, oktatók általános innovációs tevékenységében és gondolkodásában is, beleértve többek között, hogy mennyire nyitottak a határátlépésekkel történő tanulásra, az oktatás világától egészen eltérő források alkalmazására (lásd pl. Kek-Huijser, 2017; Uden et al., 2016). Az előadás mögötti kutatás a tanulók bevonását és az innovációk kapcsolatát minden alrendszerben vizsgálta. Szakirodalmi elemzés mellett longitudinális vizsgálatokat is lehetővé tevő kérdőíves adatfelvételekkel és esettanulmányok készítésével tárta fel az intézmények és munkatársaik tanulásszervezési újításait, illetve az ezek születését, működését, terjedését és elhalását leginkább meghatározó feltételeket. Több, mint 2000 szervezet és 4000 munkatárs szolgáltatott adatokat a kérdőíves felmérések során, melyből 248 felsőoktatásban működő tanszék vagy intézet volt és 447 egyéni oktató. Intenzív, több napos terepmunkára épülő kvalitatív eljárásokkal 3 felsőoktatási intézmény innovációs működését tártuk fel. A tervezett előadás a felsőoktatás jellemzőit más alrendszerekhez viszonyítva ismerteti. A bemutatásra kerülő eredmények többek között arra mutatnak rá, hogy azok az oktatók, akik saját meglátásuk szerint kaptak hallgatóktól olyan ötleteket, gondolatokat, amelyek javították a munkájuk eredményességét, szignifikánsan magasabb innovációs eredményekkel bírnak, mint azok, akik ezt nem jelezték. Ez az összefüggés pedig inkább meghatározónak bizonyul a felsőoktatási, mint a közoktatási szereplők körében. Mindemellett az előadás konkrét példákat is hoz a tanulóközpontú, hallgatók bevonásával zajló hazai felsőoktatási tanulásszervezési innovációkra is.

Támogató: OTKA/NKFIH 115857 számú pályázat

A KOLLEGIÁLIS MENTORÁLÁS LEHETŐSÉGEI EGY FELSŐOKTATÁSI FEJLESZTŐPROGRAMBAN

KÁPLÁR-KODÁCSY KINGA

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Felnőttképzés-kutatás és Tudásmenedzsment Intézet
kaplar-kodacsy.kinga@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: mentorálás, szerepkoncepciók, fejlesztő kezdeményezés, szerkezeti flexibilitás, reflexió

A hagyományos mentori struktúra, amely a kor, pozíció és szervezeten belüli szakmai tapasztalat mentén határozza meg a mentor és mentorált szerepét nem minden esetben segíti a szervezeti és személyes szakmai célok elérését (Clutterbuck, 2012). Az igények és lehetőségek között kialakuló űrt gyakran a szervezeten belüli demográfiai változás, a mentorral szembeni elvárások, valamint a megváltozott tudástartalmak és a generációs különbségek indukálják (Beane-Katner, 2014). Ezekben az esetekben a hagyományos mentorálástól eltérő, társ-mentorálás, csoportos mentorálás, kölcsönösen ható és fordított mentorálási módszerek integrált tesztelése segíthet (Lancaster és mtsai, 2014). Jelen kutatás a „faculty mentoring” konceptuális kereteiben keres megoldási lehetőségeket az oktatók szakmai és személyes jóllétének (Ryan – Deci, 2000) szervezeten belüli támogatására a felsőoktatásban úgy, hogy a mentori szerepek előzetes meghatározása nem történt meg a lehető leghatékonyabb reflektív tér kialakítása érdekében (Thomas – Goswami, 2013). A vizsgálat egy a magyar felsőoktatási kontextusban megvalósult program eredményeit értékeli, amely formális előzmény nélkül került bevezetésre. A tanulmány legfőbb céljai voltak (1) egy kis mintás intervencióban tesztelni a kutatás alapján kialakított mentorprogramot és megvizsgálni (2) milyen tényezők motiválják a résztvevők fejlődési kezdeményezéseit a mentori kapcsolatokban (Higgins és mtsai, 2007). Az irodalomlemezést követően a pilot program 13 (n=13) ugyanazon felsőoktatási intézethez tartozó önként jelentkező oktatóval indult el. A program fejlesztő értékelése, a kutatás eredményeinek teljes prezentálása a bevezető és záró kérdőív, a mentori találkozók után kitöltött reflektív naplók és a fókuszcsoportos interjúk tartalomelemzésével történt. A mentorprogram újszerű kapcsolati perspektívája (Fletcher – Ragins, 2007) támogatta (1) a többirányú tanulási folyamatok kialakulását, (2) a szakmai fejlődést elősegítő változatos tartalmú mentori találkozók létrejöttét és (3) pozitívan hatott a résztvevők munkahelyi jóllétére. A horizontálisan szabadon kialakítható mentori relációk vizsgálata azt mutatta, hogy a résztvevők fejlődést kereső magatartását továbbra is társuk szakmai tapasztalata, szervezeten belüli státusza és kora motiválta, ami korlátozta a támogató keretrendszer (Hobson, 2017) kölcsönösen elérhető előnyeit. A program pozitív eredményei a kollegiális mentorrendszer létjogosultságát hangsúlyozzák a felsőoktatásban, ugyanakkor a mentorprogramban alkalmazott strukturális rugalmasság előnyeinek maximalizálása érdekében fontos még inkább felhívni a résztvevők figyelmét a reflektív tér nyitottságára és felkészíteni őket a nem hagyományos szakmai kapcsolatokban rejlő tanulási lehetőségekre.

Támogató: Új Nemzeti Kiválóság Program

EGY OKTATÓKÖZÖSSÉG TANULÁSA ÉS TÁMOGATÁSA A PROJEKTALAPÚ TANULÁS MEGVALÓSÍTÁSA ÉRDEKÉBEN

SALÁT MAGDOLNA – SZIVÁK JUDIT – RÉNYI ÁGNES

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

salat.magdolna@ppk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

szivak.judit@ppk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem Társadalomtudományi Kar

agnes.renyi@gmail.com

Kulcsszavak: projekt, oktatók tanulása, a tanulás támogatása, közösség, kurzusfejlesztés

A felsőoktatás világa saját eredményességét egyre inkább a tanulási folyamatok eredményességként értelmezi (Prosser – Barrie, 2003). Ez a gondolkodás az intézményi fejlesztés közép-pontjába a hallgatók tanulásának minőségét és az ezt támogató folyamatokat állítja (Biggs – Tang, 2011). A tanulást támogató folyamatok alapja lehet a tanulási eredmények fókuszba állítása (Hussey – Smith, 2003). Ezek mellett egyre fontosabb lesz a felsőoktatás és a munka világának kapcsolata. Ebben a folyamatban kaphat szerepet a hallgatók tanulásának támogatásában a felsőoktatás világától eddig távol álló projekt munka (Lee és mtsi, 2014). Ahhoz, hogy a felsőoktatásban dolgozók eredményesek legyenek ezen folyamatok támogatásában szükséges saját tudásuk fejlesztése és folyamatos együttműködésük is (McLean – Bullard, 2000). Előadásunkban egy olyan felsőoktatási fejlesztési folyamatot és az azt megalapozó és követő kutatás tapasztalatit mutatjuk be, ami egy társadalomtudományi képzési karon a szociológia alapszak újragondolásában játszott szerepet. A folyamatban a szakfelelős és oktatók, valamint neveléstudományi szakemberek vettek részt. Megalapozó vizsgálódás eredményeként a szak oktatói közössége egy projekt-kurzus képzési programba építése mellett döntött. A fejlesztés célja a kurzus tematikáinak és a hallgatói projektek terveinek elkészítése volt. Az oktatói képzési igények meghatározása után a képzésben a tanulási eredmények és a képzési- és kimeneti követelmények, a kurzus- és projekttervezés, az értékelés és produktumok kérdéseit dolgozták fel a résztvevők. A projekttervek elkészülését egyeztetett szempontrendszer és a tervezési folyamat közbeni részletes visszajelzés támogatta. A fejlesztési folyamat és a lezajlott kurzusok tapasztalatait a félév végén egy értékelő és tudásmegosztó alkalom foglalta össze. Ezeket az eredményeket egy fejlesztést követő kutatásban is validálni kívántuk, így a résztvevő oktatók (kb. 15 fő) visszajelzéseit, tapasztalatait kérdőív segítségével gyűjtöttük össze. A fejlesztést követő kutatás eredményei alapján elmondhatjuk, hogy a tanulási eredmény alapú gondolkodás nehezen épül be a magyar felsőoktatás kultúrájába. Az oktatók által készített projekttervek elemzése és értékelése azt mutatja, hogy a hatékony tanulás támogatás érdekében kulcsfontosságú annak a megértése, hogy a tanulási eredmények nem csak a célokat, hanem a teljes tanulási folyamatot, annak tevékenységeit és az értékelés szempontjait és eszközeit is meghatározzák. A fejlesztési fázist megalapozó feltáró munka tapasztalata ugyanakkor az, hogy a felsőoktatásban egyelőre nincs jelen az aktív tudás a projektpedagógiával és társadalomtudományi hallgatói projektek megvalósításával kapcsolatban. Fontos eredmény, hogy a felsőoktatásban dolgozók képzésében hosszútávú, az eredményeket beépítő tanulási folyamatok konkrét fejlesztési szükségletből kiindulva tudnak eredményesen megvalósulni.

Támogató: EFOP-3.4.3-16-2016-00011 pályázat

TANULÁS, PEDAGÓGIA, DE NEM TANÁR. MI AZ? – AZ IFJÚSÁGSEGÍTŐ KÉPZÉS MÁSFÉL ÉVTIZEDE

Szimpóziumvezető:

Trencsényi László

ujhelikonbt@gmail.com

Opponens:

Fáyné Dombi Alice

Szegedi Tudományegyetem

dalice@jgypk.szte.hu

Előadások:

1. Trencsényi László – Nagy Ádám: Az ifjúságsegítő képzés és szakma elméleti megvalósultsága
2. Trencsényi László: Az ifjúságügyi képzés pedagógiai relevanciája
3. Horváth Ágnes: Az ifjúságsegítő képzőhelyek és fórum
4. Kárpáti Árpád: Ifjúságsegítő képzések Európában
5. Tóbiás László: Ifjúsági munka a szociális professzióban

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: ifjúságsegítő, felsőfokú szakképzés, felsőoktatási szakképzés, közösség-szervezés, szabadidő-pedagógia

A magyar neveléstudomány 2016-os szputnyiksokkja megerősítette azt a már eddig is jelenlévő trendet, amely a neveléstudományt egyre inkább az oktatás világával, még szűkebben értelmezve az iskola terével azonosította. Tudományos ülések, cikkek, médiamegjelenések tucatjai szólnak a PISA eredményekről, a magyar iskolarendszer sajátosságairól/visszásságairól, miközben alig esik szó a posztmodern társadalomban kibővülő tanulási terekről, az információs társadalom kínálta lehetőségekről és veszélyekről, a szocializációs-nevelési terek újragondolásának szükségességéről. Épp ezért különösen fontos, hogy bemutatásra kerüljön a mérhetőséghez bár kétségkívül komplikáltabb eszközöket igénylő, de ettől még nem kevésbé fontos; a teljesítményértékelés világától távoli, de a tanulás fogalmához legalább olyan közel álló terület: a tanórán túli nevelési-tanulási terek világa, a szociálpedagógia kurrens eredményein belül az a másfél évtizedes munka, amelyet az ifjúságsegítő képzés tett hozzá a tanulás (de nem az iskola) világához. A szimpózium ennek megfelelően a neveléstudomány és szociális munka tudomány határmezsgyéjén egyensúlyozó ifjúságsegítő képzés magyarországi másfél évtizedének munkáját mutatja be és elemzi úgy, hogy tanulságul szolgáljon a mai ifjúságügyhöz is kapcsolódó felsőoktatási programokhoz, illetve a jövőben újra létrejövő ifjúságsegítő képzéshez. A szimpózium azon területeket – és művelőit – állítja „csatasorba”, amelyek (akik) szakmai krédójában, kutatási fókuszában a gyerekvilág, serdülővilág, fiatal felnőtt világ (együtt: ifjúsági világ) hagyományos család- és iskolaközpontú neveléstudományi értelmezési keretén túllépő, s e mellett új színtereken, új funkciókban, új közösségekben megjelenő pedagógiai jelenségvilágot tekintik kutatói, feltérési feladatuknak, árnyalva és gazdagítva a neveléstudományi nézőpontokat és diskurzust. Azért is lényeges ez, mert az individuális megközelítés mellett a méltatlanul elhanyagolt kisközösségi interakció, nevelés és szempontrendszer fontosságát mára nem kérdőjelezi meg a tudományos diskurzus. Hovatovább a XXI. században a weimari szociálpedagógia hagyományait őrző, de megújított, kiterjesztett narratívával leírható terület kitért az oktatás értelmezéséből, s a nevelésen keresztül eljut a tanulásfogalom fundamentális kezeléséig.

AZ IFJÚSÁGSEGÍTŐ KÉPZÉS ÉS SZAKMA ELMÉLETI MEGALAPOZOTTSÁGA

TRENCSÉNYI LÁSZLÓ – NAGY ÁDÁM

ujhelikonbt@gmail.com

Excenter Kutatóközpont

adam@nagydr.hu

Kulcsszavak: szabadidő, fiatalok, szolgáltatási környezet, nonformális módszertan

Posztmodern világunkat – igyekezve megtalálni azt a narratívát, amellyel minél jobban leírhatóak a társadalmi folyamatok, csoportok – többen szabadidő-társadalomnak nevezik. A szabadidő a hosszú távú trendeket tekintve egyre növekvő idő, s így nem csoda, ha egyre több kérdést vet fel az egyén, a fiatalok fizikai, mentálhigiénés és szociális egészsége szempontjából. Másfelől azt is tudjuk, hogy a modernitásbeli átmeneti ifjúkor mára – többnyire iskolai ifjúkor néven – önálló életszakasszá vált. Harmadrészt komoly nehézség összeegyeztetni az egyén szabad döntési jogát és a társadalmi elvárást, amellyel ugyanazt az egyént a közösség illet. Az ifjúságsegítő (youth worker) képzés fundamentumát adó ifjúsági munka a fiatalok újféle értelmezését, a posztmodernitásban szocializációs közeggé váló szabadidős terét és az egyéni szabadság és a társadalmi normativitás között az ellentétet kibékítő szolgáltatás alapú megközelítést veszi alapul. Metodikája nonformális módszertanon nyugszik. Némi nagyképűséggel azt is állíthatjuk, hogy az ifjúságsegítő: egyszerre kapuőr-ügyfélirányító és segítő-fejlesztő szakember. Ifjúságsegítő tehát az, aki munkája során közvetlen személyes kapcsolatban tevékenykedik az önként hozzá forduló fiatallal, illetve fiatalok közösségeivel, s akikért – bizonyos korlátok között – vállalt felelősséggel tartozik. Olyan szakember, aki alkalmas ifjúsági közösségek szervezésére és működtetésére is, akár átlagos ifjúsági csoportok, hátrányos helyzetű, mentális problémákkal küzdő vagy kistelepüléseken élő fiatalok esetében, jelenléti vagy virtuális térben egyaránt. Egy ilyen feladatot elvégezni képes szakember-képzés fundamentuma, hogy történjen meg az ifjúsági korosztályok tagjai tekintetében az önmagáért és közösségeiért felelős polgárrá válás más-sal nem helyettesíthető támogatása elsősorban a szabadidős szocializációs terep megmunkálásával, de (re)szocializációs szükséghelyzetben akár valamennyi szocializációs terepen. Emellett a különféle szerepet vállaló laikus és professzionális szakemberek tevékenységét – a felnőtté váló nemzedékek önállóságának megteremtése érdekében – összehangolja és a felnőtté válók konkrét folyamataihoz és igényeihez igazítja. Legfőbb felelőssége, feladata, tevékenysége, a fiatalot olyan helyzetbe hozni, hogy azonosíthassa, megfogalmazhassa problémáit, az előtte álló kihívásokat, majd azokra önállóan, illetve közösségi stratégiák mentén, felelős, autonóm és tudatos közpolgárként válaszolhasson, azaz az ifjúsághoz tartozó generációk csoportjairól, egyéneiről készülő diagnózisok, fejlesztő-segítő beavatkozások tervezése, végrehajtása, hatás-elemzése. Az előadás ennek a peremfeltétel-rendszernek az elemzésén keresztül elemzi az ifjúságsegítés mint pedagógiai relevanciájú szakma alapvetéseit, részben abból a célból is, hogy majdan újra mód nyílhat olyan szakemberek kibocsátására, akik alapvetően gyakorlati felkészültségük okán képesek a fiatalokat a szabadidős szocializációs közegben megszólítani, számukra szolgáltatásokon keresztül identitás-kiteljesedésükhöz hozzájárulni.

AZ IFJÚSÁGÜGYI KÉPZÉS PEDAGÓGIAI RELEVÁNCIÁJA

TRENCSÉNYI LÁSZLÓ

ujhelikonbt@gmail.com

Kulcsszavak: ifjúságügy neveléstudományi komponensei, szociálpedagógiai megközelítésmód, interdiszciplinaritás

Az ifjúságsegítés felsőoktatási diszciplínát jelentő értelmiségi szakmává fejlődött, fejlődik. Erről fel-fellángol a vita, de alapvetően mégiscsak eldőltnek látszik. Tudománytörténeti-tudományelméleti forrásvidékéről kevesebb a vita, holott igazán ez az izgalmas kérdés. Nem heves, de időnként fel-felszakad – elsősorban egy-egy (a tudományelmélettől bizony távoli kérdés) akkreditációs forrongás idején. Céлом igazolni, hogy egy korszerűen értelmezett neveléstudományi, pedagógiai diskurzus indokoltan képviselteti magát ebben a közös nyelvben, sőt e nyelvezet, diskurzus, szemléletmód valójában „jót tesz” a neveléstudományos közgondolkodás fejlődésének is. Újabban a szociálpedagógia tartományában berendezkedve keresem – ugyan nem viták nélkül itt sem – e folyamatok értelmezési lehetőségeit. Nagy Ádám nem kis – alighanem termékeny – vitát kiváltva egyenesen a posztmodern világ szociálpedagógiájának nevezte az ifjúsági munkát. Az előadásban azokat a találkozási pontokat gyűjtöm rendszerbe, amelyek igazolják, hogy az ifjúságügy diszciplína (egyúttal az ifjúságsegítő tevékenység) nem csupán rendelkezik neveléstudományi (a praxist illetően: pedagógiai) komponensekkel, de – integritását, szakmai szuverenitását megőrizve – organikus alkotóeleme egy korszerű (az iskolaintézmény hatásrendszerén túl is kíváncsi) neveléstudományi diskurzusnak, gazdagítja ezt a gondolkodásmódot. A tevékenységet illetően pedig – dokumentumelemzéssel – egybevetve a tanárképzés (mint a pedagógusképzés „zászlóshajója”) és az emlékezetes, kecskeméti TÁMOP 5.4.4. projekt feltételei mellett kidolgozott ifjúságügyi képzés képzési és kimeneti követelményeit (mint releváns pályatükröket) az igazolható, hogy segítő-facilitáló-támogató felfogásban a két szakma távolsága jóval kisebb a tradicionálisan elfogadott képnél. Olyan közös alkotóelemek jelennek meg lényegi elemként - egy konvergenciákat kereső megközelítésben, melyek közös alapokat jelentenek. Az értelmezésben sokat segít az a tudományelméleti-tudománytörténeti megközelítés, mely az előadó és közvetlen munkatársai munkásságában évek óta kimutatható, tudniillik a „szociálpedagógiai megközelítésmód”, mely érvényes keretrendszert teremt a két diszciplína, a két szakma együttes tárgyalására. Írásomban egyáltalán nem tagadom az interdiszciplinaritás (vagy éppen az interprofesszionális) jelentőségét. Sőt azt is mondhatnám: íme egy pályakép megetti szakmai háttér, amely genetikusan és funkcionálisan is „ordít” egy modern/posztmodern tudományos többnyelvűségért, pontosabban e tudományos többnyelvűségből létrehozott, igazolt saját nyelvért (mondhatni amolyan társadalomtudományi eszperantóért).

AZ IFJÚSÁGSEGÍTŐ KÉPZŐHELYEK ÉS FÓRUM

HORVÁTH ÁGNES

Neumann János Egyetem
horvath.agnes@pk.uni-neumann.hu

Kulcsszavak: ifjúságsegítő fórumok, ifjúságsegítő képzőhelyek

Az ifjúságsegítő képzést folytató intézmények között a képzés másfél évtizede alatt példaértékű szakmai együttműködés alakult ki, amely egyes időszakokban kiterjedt a felügyeleti szerv és a szakmához kapcsolódó háttérintézmény közreműködésére is. Az előadás a képzés intézményrendszerén túlmenően áttekinti a képző intézmények közötti formális és informális kapcsolatrendszer működését, az együttműködés tartalmi elemeit és eredményeit. A statisztikai adatokkal alátámasztott képzési tevékenység és együttműködés sajátos eleme, hogy számos esetben a képzést érintő jogszabályi változások indukálták a közös gondolkodást, később a releváns felsőoktatási szakképzés, majd az ifjúságsegítő alapképzés képzési és kimeneti követelmények együttes kidolgozását. Az előadás keretében külön figyelmet kapnak a 15 éves képzési időszak Európai Unió társfinanszírozású pályázatai révén megvalósult fejlesztések, szakmai konzultációk, kutatások, képzések, tanterv- és tananyagfejlesztések, s ezek hosszabb távon érvényesíthető tanulságai. Az ifjúságsegítő képzést folytató felsőoktatási intézmények együttműködés csaknem 10 éven keresztül kiemelt figyelmet kapott a fenntartó minisztérium éppen aktuális osztályától, illetve háttérintézményeitől. A képzés alakulása, illetve a szakképzésben végzetek foglalkoztatásának kérdésköre visszatérő témája volt bizonyos ifjúságpolitikai fórumoknak (Ifjúsági Szakmai Egyeztető Fórum), a szakmai javaslatok bekerültek a Nemzeti Ifjúsági Stratégia akkori Cselekvési Tervének célkitűzései közé. Sajnálatos módon ezek a célok végül a képzések visszatérő átalakítása miatt nem valósulhattak meg, ugyanakkor a szakmai együttműködés eredményei – elsősorban a szükséges kompetenciák definiálása, a tantervi és módszertani elemek, tananyagok és publikációk – tovább élnek a közösségszervezés alapképzési szak ifjúsági közösségszervezés szakirányának szakmai alapelveiben, képzési és kimeneti követelményeiben.

IFJÚSÁGSEGÍTŐ KÉPZÉSEK EURÓPÁBAN

KÁRPÁTI ÁRPÁD

karpati.arpad@gmail.com

Kulcsszavak: Nyugat-Európa, Skandinávia és Baltikum, Mediterránium, Közép-Európa

Európa legtöbb országában az ifjúság szakmai képzések még nem terjedtek el, eltérő megközelítésekkel és formákkal találkozunk. Legtöbbször felismerték már az ifjúsági munka képzésének szükségességét, és különböző programokat fejlesztettek ki vagy terveznek kifejleszteni. Ugyanakkor néhány ország jó példájától eltekintve, az ifjúsági munka elismerése és megbecsülése még várat magára. Ezért az ifjúsági munkások életpályája is töredezett, néhol megjelenik és működik, de a legtöbb országban teljesen hiányzik. Nyugat-Európában és a Skandináv államokban az ifjúsági munkát a szociális munka és a szociálpolitika foglalja magába. A Balti országokban komplexebb megoldásokat dolgoztak ki. A volt szocialista országokban az ifjúsági szakma felsőoktatási képzéseinek hiányát lehet megállapítani, ami a szakma elfogadásának hiányával és a hiányos jogszabályi háttérrel van összefüggésben. Mindezek mellett megállapítható, hogy a felsőoktatásban is vannak alternatívái, jó gyakorlatok az ifjúsági munka oktatásának. Az Egyesült Királyság komplex, széleskörű szektor és szakmaközi együttműködésen alapuló szakmai-oktatási rendszere a több évtizedes működési tapasztalata okán is példaként szolgálhat. Ez a modell jó példa arra, hogyan tudja a szakterület kialakítani együttműködését az állami szereplőkkel, az oktatási intézményekkel és a munkáltatókkal egyaránt. Itt a képzés tartalma és a végzettség elismerése nemzeti szabványokon alapul. Ott, ahol van ifjúság szakmai felsőoktatási képzés, ott az illeszkedik az ország ifjúságpolitikai struktúrájához, vagyis feltételezi azt, hogy van. A képzések tematikáit, szakmai tartalmait viszont gyakran országok és régiók közötti szakmai párbeszéd alakította ki és formálta. Ezek közé tartoznak a különböző tantervek, nemzeti stratégiák, fejlesztési programok, kutatások, elemzések és a szakmai, etikai alapok, normák egyaránt. Európában így megfogalmazható egy közös szakmai alap arra vonatkozóan, hogy mi az ifjúsági munka, milyen kompetenciák szükségesek az ifjúsági munkához, és mi az ifjúsági munka hozzájárulása a társadalomhoz. Mindez pedig az ifjúsági munkások oktatásának alapját képezheti. A jó példaként megismert országokban léteznek erőforrások és lehetőségek egyaránt az ifjúsági munka rendszerszintű, professzionális gyakorlásához. Beazonosítható és fenntartható életpályák vannak azok számára, akik az ifjúsági munka tanulása és hivatása mellett döntenek. Vannak tehát európai tapasztalatok az ifjúsági munka képzéseire vonatkozóan, amelyek segíthetik mindazokat az országokat, akiknél az ifjúságsegítő szakma még a jövő szakmája.

IFJÚSÁGI MUNKA A SZOCIÁLIS PROFESSZIÓBAN

TÓBIÁS LÁSZLÓ

Károli Gáspár Református Egyetem
tobias.laszlo@kre.hu

Kulcsszavak: szociális munka, ifjúságsegítés, gyermekvédelem

1876-ban Walter Bion lelkesz adományokból finanszírozva, zürichi szegény gyerekeket küldött vidékre, testi felerősítésre, pedagógusok kíséretével, akiknek azt a feladatot adta, hogy a gyerekekkel végzett tevékenységeikről naplót vezessenek, és ugyanígy minden egyes gyerek megfigyeléséről. Ezen feljegyzések elemzése alapján dolgozták ki a Ferienkolonie-k pedagógiai programját (Rauch, 1992), melynek alkalmazása mind a pedagógia, mind a gyermekjóléti gondoskodás terén új szakaszt nyitott, szociokulturális szempontot érvényesítve. Az ifjúsági munkának a szociálpedagógiához való viszonya százéves kérdés. (Nagy, 2017) A német szakmai diskurzusban az 1980-as évek elejére erőssé váltak az úgynevezett konvergenciaelméletek, melyek a szociális munkát és a szociálpedagógiát szemléletében, módszertanában különbözőnek, de a kezelt problémák, a küldetéstudatok alapján mégis egylényegűnek tartják. Ezt a terjedő véleményt erősítette meg a német szakminisztérium azzal, hogy szövegeiben a Sozialarbeit és Sozialpedagogik közös megnevezésére a Soziale Arbeit kifejezést használja (Temesváry, 2018), amit magyarul legjobbnak találunk szociális professzióknak nevezni. Az ifjúságra – és az állam feladatára – vonatkozó jelzés, hogy az 1922-es német törvény címe már ez volt: birodalmi törvény az ifjúság jólétéért. A magyar szabályozás szóhasználata még ma sem ilyen egyértelmű. A törvény címében gyermekvédelmi, legfontosabb intézménye – aminek minden gyereket szolgálnia kell – viszont gyermekjóléti szolgálat nevet visel. A magyar szakmai gyakorlat – kezdve a szabályozási tartalmakon – az európai gyakorlathoz hasonló, természetesen némi egyszerűsítéssel azt mondhatjuk: az életúti krízisek, feladatok megküzdéséhez elsősorban szociálpedagógiai, az accidentális krízisek kezeléséhez elsősorban szociális munka eszközökkel igyekszik segítséget adni. Előbbiek között elsődleges azoknak a közösségi helyzeteknek, tereknek a biztosítása, melyekben a mindinkább önrendelkezővé váló gyerekek/ fiatalok késztetéseket és támogatásokat kapnak ahhoz, hogy társaikkal közös tevékenységekben formálják identitásukat és kompetenciáikat. Az ifjúsági munka ezen eszközeit alkalmazzák az ifjúsági szervezetek, önszerveződések, de nagyon sok szociálpedagógiai tevékenység, intézmények is. Célunk e tevékenységek, intézmények számbavétele. Ezzel érvelünk az mellett, hogy az ifjúsági munka kutatására, eszközeinek fejlesztésére és ismereteinek módszeres terjesztésére van szükség, önkéntesek nem formális képzése és felsőoktatási szak keretében is.

TÖRTÉNELMI TARTALMAK, TÖRTÉNELMI MŰVELTSÉG

Szimpóziumvezető:

Kaposi József

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Vitéz János Tanárképző Központ

kaposi.jozsef@ofi.hu

Opponens:

Fischerné Dárdai Ágnes

Pécsi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

fdardai.agnes@gmail.com

Előadások:

1. Gyertyánfy András: Mit tanítsunk történelemből? A tananyag kiválasztása a magyar és a német történelemdidaktikában
2. Kojanitz László: Harcba szállunk-e az „intellektuális alvilággal”?
3. Bánkuti Gábor – Dévényi Anna – Gözsy Zoltán: Árkádia, Kreatív történelem, Pécs8. A konstruktív pedagógia színterei és hálózata a PTE BTK Történettudományi Intézetében
4. Kamp Alfréd: Az Okostankönyvek tantermi használatának hatása a tanítási folyamatban résztvevőkre

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: neveléstudomány, történelemdidaktika, történelemtanítás, történelmi műveltség, digitális alkalmazás

Az elmúlt másfél évtizedben jelentős változások diagnosztizálhatók a hazai történelemtanítás tartalmi és módszertani dokumentumaiban (tantervek, követelmények, tankönyvek). A változások a tananyagtartalmak hangsúlyainak megváltozásában, a szemlélet- és feldolgozásmódok (kompetenciaközpontúság) módosulásában érhetők tetten. A változó szabályozók az élethosszig tartó tanulási képességek kialakítását, a multiperspektivikus és tevékenységközpontú tanulási-tanítási stratégiákat állították a középpontba. Ez elősegítette a problémamegoldó gondolkodást segítő tananyagok fejlesztését, a különféle interaktív és reflektív módszerek, alternatív programok, újszerű tankönyvek kidolgozását. Az előadások egyrészt elméleti, másrészt gyakorlat megközelítésűek, illetve változatos feldolgozási megközelítésekről, módszerekről tanúskodnak (szakirodalmi elemzés, dokumentumelemzés, empirikus gyakorlatok, kérdőíves kutatás). Az első előadás a történelemdidaktika egyik központi problematikáját, a tartalmak kiválasztásának szempontjait járja körül – alapvetően a német történelemdidaktikai tapasztalatokra támaszkodva – a történelemtanítás tárgyi ismereteinek kiválasztásának és elrendezésének problémájára fókuszál. Ennek keretében a német történelemdidaktika megállapításait és eredményeit tárja fel, illetve ütközteti a hazai tantervi kiválasztás elméletével, gyakorlatával. Az előadás döntően dokumentumelemzésre épül, és témája azért releváns, mert a hazai történelemtanítás elmélete és gyakorlata nagyon hasonló a németországihoz. A kutatás megállapításai a tantervkészítőkön túl a pedagógusképzés számára is fontos adalékul szolgálnak. A második előadás is kapcsolódik a történelem tananyagának kiválasztásának, a tantervkészítés kérdéseire, mivel alapvetően azt vizsgálja, hogyan változott meg az elmúlt évtizedben az egyes történelmi események vagy személyek megítélése a médiában, a közösségi oldalakon és egyéb populáris platformokon. Ennek keretében azt a problematikát járja körül, hogy a szaktörténészek állításai gyakran elvesznek a félműveltségen alapuló fanatikusok véleményének tengerében. Az előadás a nemzetközi szakirodalom felhasználásával arra próbál választ adni, hogy mik a történelemtanítás lehetséges szerepei egy olyan korszakban, amelyben egyoldalúan konstruált és egymással élesen szemben álló múltképek kezdik eluralni a közbeszédet. A harmadik előadás az ún. kreatív történelmi műveltség és ehhez kapcsolódó közösségi tevékenységek (pl. szakmai kiadványok és tanulmányi versenyek mellett on-line fórumok) empirikus bemutatását, illetve elemzését vállalja. Ennek keretében megállapítja, hogy közös jellemzőjük, hogy a konstruktív tanulásméleti paradigma kereteiben gondolkodva, a ráhangolódást és a reflektálást szolgálják, azzal a szándékkal, hogy a jelentésteremtés személyes és egyéni kognitív folyamatai is megvalósuljanak. A kreatívnak nevezett tevékenységek fejlesztésében meghatározó jelentőségű a konnektív módszer, a hálózatosodás, amelyek legtöbbször az IKT nyújtotta eszközök segítségével valósul meg. A programokban közreműködők interaktivitása és reflektivitása olyan tapasztalati tudást eredményez, amely különböző módokon adaptálható a köz- és a felsőoktatás mindennapi pedagógiai gyakorlatában. A negyedik előadás a történelemtanításhoz kapcsolódó IKT eszközök fejlesztésének és tantermi használatának gyakorlatát kérdőíves módszerrel vizsgálja. Középpontjában az elmúlt évek történelem tankönyvfejlesztésének egyik sajátos terméke, az ún. Okostankönyv (amelyek az OFI ún. Újgenerációs tankönyvek elektronikus változatai) fejlesztésének háttere, és azok gyakorlati kipróbálása áll. A kutatási eredményekre támaszkodó előadás az Okostankönyvek tantermi felhasználásának lehetőségeit és a tanítási folyamat résztvevőire – a tanárookra, valamint a tanulókra – gyakorolt hatásait igyekszik bemutatni. Ennek keretében többek között azt állapítja meg, hogy az Okostankönyvek alkalmasak arra, hogy az IKT eszközök alkalmazása terén kompetencia hiánnyal rendelkező pedagógusok viszonylag könnyen elsajátítsák a digitális pedagógia alkalmazásához szükséges alapkézségeket.

MIT TANÍTSUNK TÖRTÉNELEMBŐL? A TANANYAG KIVÁLASZTÁSA A MAGYAR ÉS A NÉMET TÖRTÉNELEMDIDAKTIKÁBAN

GYERTYÁNFY ANDRÁS

Pécsi Tudományegyetem BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola
gyerandras@gmail.com

Kulcsszavak: történelemdidaktika, tanterv, tananyagkiválasztás, kollektív emlékezet

A történelem tananyagának kiválasztása állandó feladat, amely ma Magyarországon is aktuális (F. Dárdai, 2010; Kaposi, 2010). 2019-ben különösen, mivel terítéken van a NAT és a kerettanterv történelemre vonatkozó anyagának újabb felülvizsgálata. A történelemdidaktika álláspontjának tisztázására azért is szükség van, mert a történelem tananyagának változása rendszerint és jelen esetben is különösképpen kiváltja a közvélemény és a politika érdeklődését. Doktori kutatásom a közleműltben a tananyag kiválasztásának hazai és német elméleteire irányult. Előadásomban ennek legfontosabb eredményeit dokumentumelemzés eszközeivel mutatom be. Módszerem a 2000 utáni magyar és német nyelvű szakirodalom feltárása, elemzése és összegzése volt. Főbb megállapításaim: 1. A német történelemdidaktikában a témát kiemelten fontosnak tartják, a tananyag kiválasztása „a történelemdidaktika egyik központi kérdése” (Mayer – Gautschi – Bernhardt, 2012), „a modern történelemdidaktika lelke” (Pandel, 2013). Ez azzal magyarázható, hogy a német történelemtanítás súlypontja a történelmi elbeszélés (narráció). A kiválasztás kérdése nem váltott ki éles szakmai vitákat az utóbbi évtizedekben, a lényegi kérdésekben konszenzus van. 2. A hazai történelemdidaktika Knausz (2001, 2015) kivételével nem dolgozta fel átfogóan a kérdést. Számunkra relevánsak azonban a német történelemdidaktika megállapításai is, mivel a magyarországi történelemtanítás elmélete és gyakorlata nagyon hasonló. 3. A német elméletek lényeges pontokon eltérnek a tananyag kiválasztására vonatkozó hazai általános didaktikai nézetektől, mivel a német történelemdidaktikában: a) a tananyag ismeretanyagot jelent; b) a tananyag tartalma pontosan meghatározott; c) a kiválasztás fő forrása a társadalom kollektív emlékezete (a hagyományos műveltségi kánon), kiegészítő forrásai a történettudományi és a nevelési szempontok; d) a kiválasztás az adott tanuló(csoport)ra tekintettel történik, ezért a tantervi kiválasztást (legalábbis eszményi esetben) tanári kiválasztás követi. Kutatási eredményeim nemcsak a jövődöntő tantervek készítőit kívánják segíteni, hanem a történelemtanárok képzése során is hasznosulhatnak, ahol véleményem szerint szükség volna a tanári kiválasztás Magyarországon nagymértékben hiányzó hagyományának a megteremtésére.

HARCBA SZÁLLUNK-E AZ „INTELLEKTUÁLIS ALVILÁGGAL”?

KOJANITZ LÁSZLÓ

Magyar Történelmi Társulat Tanári Tagozat
kojanitzl@gmail.com

Kulcsszavak: interpretáció, történelmi gondolkodás, emlékezetpolitika, közgondolkodás, nyilvánosság

Az elmúlt évtizedben jelentősen megváltozott az, ahogy az emberek a történelmi eseményekről készült interpretációkhoz viszonyulnak. Az egyes történelmi események vagy személyek megítélése egyre inkább hitbéli vagy politikai kérdéssé kezd válni, s a közösségi oldalakon vagy a médiákban folyó vitákban a témát kutató szaktörténészek állításai gyakran elvesznek a félműveltségen alapuló fanatikusok véleményének tengerében. Sőt sok esetben tudatos hangulatkeltés is folyik a tudományos kutatások eredményeire és szempontjaira támaszkodó, és ezért a leegyszerűsítő vagy hamis állításokat megcáfoló történészekkel szemben. Ebben a helyzetben felelősen át kell gondolnunk, hogy a történelemoktatásunk tud-e megfelelő választ adni a történelmi gondolkodás és történettudomány egészét érintő kihívásokra. A történelemtanulás céljainak újragondolása és kijelölése nagy jelentőségű a társadalmi tudatformálás alakítása szempontjából, ezért ezek megvitatása során egyértelmű határvonalakat kell húzni a különböző szemléletű és szándékú megközelítések között. Az előadásomban a nemzetközi szakirodalom áttekintésének módszerével azt mutatom be, hogy mik a történelemtanítás lehetséges szerepei egy olyan korszakban, amelyben egyoldalúan konstruált és egymással élesen szemben álló múltképek kezdik eluralni a közbeszédet, a médiát és a mindennapi gondolkodást. Ennek során felhasználok majd Peter Seixas e probléma értelmezéséhez készített modelljét, foglalkozom Jörn Rüsennek és Andreas Körbernek a történelmi tudat különböző szintjeiről és fejlődéséről kialakított koncepciójával, és azokkal a gondolatokkal is, amelyeket Peter J. Lee fogalmazott meg a történelemtanítás autonómiájának fontosságáról.

ÁRKÁDIA, KREATÍV TÖRTÉNELEM, PÉCS8. A KONSTRUKTÍV PEDAGÓGIA SZÍNTEREI ÉS HÁLÓZATA A PTE BTK TÖRTÉNETTUDOMÁNYI INTÉZETÉBEN

BÁNKUTI GÁBOR – DÉVÉNYI ANNA – GÓZSY ZOLTÁN

Pécsi Tudományegyetem BTK Történettudományi Intézet Modernkori Történeti Tanszék
bankuti.gabor@pte.hu

-
devenyip@gmail.com

Pécsi Tudományegyetem BTK Történettudományi Intézet Újkortörténeti Tanszék
gozsy.zoltan@pte.hu

Kulcsszavak: konstruktív pedagógia, tudásmegosztás, hálózati tanulás, kreatív történelmi műveltség

A címben jelzett programok az elmúlt években a szakmai kiadványok és tanulmányi versenyek mellett on-line fórumokat és különféle közösségi eseményeket hoztak létre vagy inspiráltak. Közös jellemzőjük, hogy a konstruktív tanuláselméleti paradigma kereteiben gondolkodva, a ráhangolódást és a reflektálást szolgálják, azzal a szándékkal, hogy a jelentésteremtés személyes és egyéni kognitív folyamatai is megvalósuljanak. Esetükben nem csak a tudás létrehozása és megosztása történik konnektív módon, de a tanulási folyamat „tervezése” és „irányítása” is: a megvalósult programokat és a létrejött tartalmakat a hálózat szereplői között létrejött interakciók formálják, a közösség igényeihez és lehetőségeihez igazodva. A tapasztalatokból a társadalmi tanulás interaktív és reflektív formái bontakoztak ki, ezek eredményei különböző módokon adaptálhatók a köz- és a felsőoktatásban, melyre máris több kísérlet történt. Az előadás az ún. kreatív történelmi műveltség és ehhez kapcsolódó közösségi tevékenységeket (pl. szakmai kiadványok és tanulmányi versenyek mellett on-line fórumok) empirikus módszertannal, illetve elemzés segítségével mutatja be.

AZ OKOSTANKÖNYVEK TANTERMI HASZNÁLATÁNAK HATÁSA A TANÍTÁSI FOLYAMATBAN RÉSZTVEVŐKRE

KAMP ALFRÉD

Eszterházy Károly Egyetem Oktatókutató és Fejlesztő Intézet
kamp.alfred@ofi.hu

Kulcsszavak: digitális tananyag, digitális pedagógia, okostankönyv, bevéleásvizsgálat, attitűdök

A nemzetközi szakirodalom szerint az oktatásban végbemenő digitális átállás során négy jelentős tényező befolyásolja az átalakulási folyamatot: az infrastruktúra (IKT), a pedagógusok képzettsége, az iskolavezetés (menedzsment) támogató tevékenysége, valamint a digitális tananyag (curriculum) rendelkezésre állása. A négy közül az első három feltételnek a kialakítása érdekében jelentős lépések történtek az utóbbi években Magyarországon (technológiai fejlesztések, pedagógus-, valamint vezetőképzés, komplex pályázatok). Ugyanakkor az átalakuláshoz nélkülözhetetlen ellenőrzött és szabadon elérhető digitális tananyag hiánya akadályozza az iskolák digitális transzformációját. Ezt a hiányt töltheti be a 2019 szeptemberétől elérhetővé váló online Okostankönyv, amely illeszkedik a hatályos tartalmi szabályozókhoz (Nat, kerettanterv). Az Okostankönyv az Újgenerációs tankönyvek elektronikus változata, egy rezponzív megjelenésű, böngészőben futtatható, SCORM-csomagként közzétett HTML-könyv. Az új digitális tananyagcsomag alkalmas arra, hogy a jelentős kompetencia hiánnyal küzdő magyar pedagógusok csekély energiabefektetéssel kialakíthassák a digitális pedagógia alkalmazásához szükséges alapkészségeket. A kutatás tanári kérdőívek használatával az Okostankönyvek tantermi felhasználásának lehetőségeit és a tanítási folyamat résztvevőire – a tanárookra, valamint a tanulóokra – gyakorolt hatásait igyekszik feltárni. Kérdőívek használatát az is indokolja, hogy az új taneszközök bevéleásvizsgálatának egyelőre nincs kidolgozott módszertana. A vizsgálat során a történelem tantárgyra fókuszálok, de összehasonlításként valamely természettudományos tantárgy megfigyelését is elvégzem. A kutatásban elsősorban arra keresek választ, hogy milyen attitűddel rendelkeznek a pedagógusok az oktatás digitális átállásával kapcsolatban, amelynek diagnosztizálásához több modellt is felhasználólok (TPACK: a tanárok tartalmi-technológiai-pedagógiai tudásának viszonyrendszere; SAMR: technológiai eszközök használatának szintjei).

ÚJ EREDMÉNYEK A TANULÁSI MOTIVÁCIÓ HAZAI KUTATÁSÁBAN

Szimpóziumvezető:

Józsa Krisztián
Szegedi Tudományegyetem
jozsa@sol.cc.u-szeged.hu

Opponens:

Kárpáti Andrea
Eötvös Loránd Tudományegyetem
andreakarpati.elte@gmail.com

Előadások:

1. Józsa Krisztián – Zentai Gabriella: Az óvodáskori elsajátítási motiváció prediktív ereje a hatodik osztályos országos kompetenciamérés eredményeire
2. Nyitrai Ágnes – Podráczky Judit – Józsa Krisztián: Az elsajátítási motiváció jelenléte a bölcsődei és az óvodai nevelési alapprogramban
3. Földi Fanni – Szabó Norbert: A szülők hatása a hangszeres tanulmányok megkezdésére
4. Bank Éva: A tanulók által észlelt stressz és a megküzdés összefüggésének szerepe az iskolai teljesítményben
5. Szabó Norbert – Janurik Márta: Az ének-zene órák iránti tantárgyi attitűd fejlesztésnek lehetőségei digitalizált osztálytermi környezetben

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: tanulási motiváció, motívumfejlesztés, zenetanulás, koragyermekkor, iskoláskor

Az elmúlt néhány évtizedben a tanulási motivációval foglalkozó nemzetközi kutatások egyre intenzívebbé és kiterjedtebbé váltak. Ennek hatása a hazai neveléstudományi kutatásokban is érezhető. Egyre több hazai kutató foglalkozik ezzel a területtel, számos új kutatási téma és módszer jelenik meg itthon. Szimpóziumunk keretében öt olyan kutatást mutatunk be, amely tartalmi vagy módszertani szempontból új irányt jelent a hazai motivációkutatásban. Első előadásunk keretében egy nyolc évet átfogó longitudinális kutatás eredményeit ismertetjük. A kutatás azzal foglalkozik, hogy az óvodában mért elsajátítási motiváció milyen mértékben jelzi előre a hatodik osztályos Országos kompetenciamérés eredményeit. Második előadásunk kutatása kvalitatív módszereket alkalmaz. Tartalomelemzéssel vizsgáltuk, hogy a bölcsődei és az óvodai országos alapprogramokban milyen módon jelennek meg az elsajátítási motivációt segítő tartalmi elemek. Harmadik előadásunkban azzal foglalkozunk, hogy a szülők milyen befolyást gyakorolnak a gyermekük tanulására. Ezen belül a kutatási kérdés arra fókuszált, hogy a szülők milyen mértékben befolyásolják gyermekük zenetanulása során a hangszerválasztást. Negyedik előadásunkban az iskolai stressz, az ezzel való megküzdés, a tanulási motiváció és az iskolai teljesítmény összefüggésrendszerét elemezzük empirikusan. Végül ötödik előadásunkban a tanulási motiváció erősítésére tett kísérletünk eredményeit foglaljuk össze. Kontrollcsoportos kísérleti elrendezésben azt igazoltuk, a digitális eszközök osztálytermi használata pozitívan hat az ének-zene tanórai motivációra. A szimpóziumunk öt előadásának összeállítása során arra törekedtünk, hogy azok mind a kutatás kérdésfelvetésében, mind az alkalmazott kutatás-módszertani megoldásokban változatosak legyenek. Együttal új kutatási eredményekkel szolgáljanak mind a hazai, mind a nemzetközi motivációkutatás területén.

Támogató: NKFI K124839, Magyar Tudományos Akadémia Tantárgypedagógiai Kutatási Programja

AZ ÓVODÁSKORI ELSAJÁTÍTÁSI MOTIVÁCIÓ PREDIKTÍV EREJE A HATODIK OSZTÁLYOS ORSZÁGOS KOMPETENCIAMÉRÉS EREDMÉNYEIRE

JÓZSA KRISZTIÁN – ZENTAI GABRIELLA

Szegedi Tudományegyetem
jozsa@sol.cc.u-szeged.hu
Szegedi Tudományegyetem
zentaigabi@gmail.com

Kulcsszavak: elsajátítási motiváció, Országos kompetenciamérés, előrejelző erő, longitudinális vizsgálat

Előadásunkban egy longitudinális vizsgálat eredményeit mutatjuk be, melyben a középső csoportos óvodások körében mért elsajátítási motiváció fejlettségének előrejelző erejét vizsgáltuk a hatodik osztályban mért szövegértésre és a matematikai képességekre. Az utóbbi évtizedek nemzetközi kutatásai intenzíven vizsgálják a koragyermekkorai készségfejlettség és a későbbi iskolai eredményesség kapcsolatát (pl. Barnett – Brown – Shore, 2004; Desoete – Stock – Schepens – Baeyens – Roeyers, 2009; Gormley – Phillips – Gayer, 2008). A vizsgálatok többsége rövidebb longitudinális vizsgálat, általában az iskolába lépés idején mért készségfejlettség (szocioemocionális készségek, kognitív készségek) első, második osztály végi iskolai eredményességben kimutatott előrejelző hatását igazolják. Az elsajátítási motiváció kitartó próbálkozásra ösztönöz olyan feladatok, problémák esetében, amelyek kihívást jelentenek az egyén számára (Barrett – Morgan, 2018). Az elsajátítási motiváció jelenetős prediktív erejéről ugyancsak rendelkezünk bizonyítékokkal (pl. Gilmore – Cuskelly – Purdie, 2003; Józsa – Barrett, 2018). Hosszabb időintervallumot átfogó kutatások azonban ezen a területen sem állnak rendelkezésre. Kutatásunk célja az elsajátítási motiváció iskolai teljesítményre gyakorolt hosszútávú prediktív erejének a vizsgálata volt. Azt vizsgáltuk, hogy az óvodáskori elsajátítási motiváció miként jósolja be a nyolc évvel későbbi Országos Kompetenciamérésen nyújtott teljesítményt. Az elsajátítási motiváció vizsgálatára középső csoportos óvodás korokban a DMQ (Dimensions of Mastery Motivation Questionnaire, Morgan és mtsai, 2008). kérdőívet alkalmaztuk, mellyel a szülők és az óvónők adtak jellemzést a gyermek motiváltságáról. A kérdőívben 45 állítás szerepelt, mindkét értékelő esetén megbízhatóan működött (alskálánként a Cronbach- $\alpha=0,7-0,9$). A kompetenciamérés matematika tesztje 67 itemet tartalmazott, reliabilitása a vizsgálat mintáján 0,905. A szövegértés teszt 80 itemes, 0,912 megbízhatósági mutatóval jellemezhető. Mintánkban 498 olyan tanuló szerepel, akinek óvodáskori és hatodikos eredményei is van. Eredményeink szerint az óvodáskori elsajátítási motiváció előrejelzi a nyolc évvel későbbi matematika és olvasás teljesítményt, a szignifikáns korrelációk 0,3-0,4 erősségűek. Az óvodapedagógusok motivációjellemezésének erősebb az előrejelző ereje, mint a szülőkének. Eredményeink ráirányítják a figyelmet az elsajátítási motiváció koragyermekkorai erősítésének a fontosságára. Ilyen irányú sikeres programok már elérhetők a szakirodalomban (l. pl. Hashmi – Seok – Halik, 2017). További kutatási feladat ezen módszerek hazai adaptációja, kipróbálása.

AZ ELSAJÁTÍTÁSI MOTIVÁCIÓ JELENLÉTE A BÖLCSŐDEI ÉS AZ ÓVODAI NEVELÉSI ALAPPROGRAMBAN

NYITRAI ÁGNES – PODRÁCZKY JUDIT – JÓZSA KRISZTIÁN

Kaposvári Egyetem
nyitrai.agnes4@gmail.com
Kaposvári Egyetem
Podraczky.Judit@ke.hu
Szegedi Tudományegyetem
jozsa@sol.cc.u-szeged.hu

Kulcsszavak: elsajátítási motiváció, tartalomelemzés, nevelési alapprogramok

Az elsajátítási motiváció egy készség, képesség elsajátítására, begyakorlására készlet. Meghatározó szerepe van a kognitív, szociális és pszichomotorikus fejlődésben (Morgan – Józsa – Liao, 2017). A motiváció alakulása szempontjából meghatározó szerepe van a gyermekek társas környezetének (Liao és mtsai, 2019). Az elsajátítási motiváció fejlődését befolyásolják a gyermeket nevelő felnőttek. A kisgyermeknevelőnek, óvodapedagógusnak nagyon fontos szerepe lehet ebből a szempontból. Például, a gyermek felfedező próbálkozásaihoz való viszonyulás, a gyermeki aktivitás támogatása, szükséges mértékű segítség nyújtása, az ehhez megfelelő tér, eszközök biztosítása. Lényeges kérdés, hogy mennyire ösztönzik mindezt azok a kötelező érvényű szabályozó dokumentumok, amelyek a hazai kisgyermeknevelés intézményeiben folyó pedagógiai munka céljait, feladatait, alapelveit és tartalmát rögzítik, következésképpen a kívánatos nevelői magatartással kapcsolatban is tartalmaznak utalásokat. A bölcsődei nevelés-gondozásban évtizedek óta nagy prioritása van a gyermek kíváncsiságát örömmel fogadó, önállóságát támogató-megerősítő, reszponzív felnőtt viselkedésnek. Ez a szemlélet mind a gondozási helyzetekre, mind a játéokra vonatkozóan megfogalmazódik a szakemberképzés több tankönyvében és a bölcsődei nevelés-gondozást szabályozó módszertani levelekben is (Tardos – Dani, 1982; Korintus – Nyitrai – Rózsa, 1997; Nyitrai, 2015; Nyitrai – Korintus, 2017). Kutatásunk kérdése az volt, hogy miként jelenik meg a bölcsőde és az óvoda alapprogramjában az elsajátítási motiváció erősítésének kérdésköre. A bölcsődei és az óvodai nevelés koncepcionális alapjainak meghatározott kritériumok alapján történő jellemezhetősége érdekében elvégeztük A bölcsődei nevelés-gondozás országos alapprogramja két legutóbbi (A bölcsődei nevelés-gondozás szakmai szabályai. Módszertani levél. Budapest, 2012, 16-29.) és [15/1998. (IV. 30.) NM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről, 10. sz. melléklet], továbbá Az óvodai nevelés országos alapprogramja [363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról] hatályos változatainak összehasonlító tartalomelemzését. Ennek során arra kerestük a választ, hogy az alapprogramokban milyen módon és kontextusban lehetők fel az elsajátítási motiváció fejlődésére, illetve annak stimulálására utaló tartalmak, és ezek hogyan változtak a dokumentumok módosulásával. Az elemzés eredménye arra világít rá, hogy a bölcsődei nevelés az óvodánál jobban ösztönzi az elsajátítási motiváció fejlődésének támogatását. Munkánk az első olyan kutatás, amely az elsajátítási motiváció szempontjából végzett tartalomelemzést pedagógiai dokumentumokon. Az eredményekből fontos gyakorlati következtéseket lehet levonni a mindennapi pedagógiai munkára, emellett a szabályozók esetleges jövőben átdolgozásához is támpontokkal szolgálhatnak.

A SZÜLŐK HATÁSA A HANGSZERES TANULMÁNYOK MEGKEZDÉSÉRE

FÖLDI FANNI – SZABÓ NORBERT

Szegedi Tudományegyetem

fannifoldi94@gmail.com

Szegedi Tudományegyetem

szoro@gmail.com

Kulcsszavak: hangszer tanulás, hangszerválasztás, szülő szerepe

Évek óta tapasztalható egy lassú, de folyamatos csökkenő tendencia a zeneiskolák beiskolázási adataiban. Az Emberi Erőforrások Minisztériumának Statisztikai Osztálya által készített gyorsjelentése szerint az „alapfokú művészetoktatásban részesülő tanulók létszámának csökkenése tovább folytatódott, előző évhez képest, a létszámuk 10 ezerrel csökkent, jelenleg 230,7 ezer gyermek, tanuló vesz részt alapfokú művészetoktatásban.” (EMMI, 2013). Nemzetközi kutatások alapján a szülők támogatása pozitívan hat a gyermek zenei fejlődésre (Macmilian, 2004; Marjoribanks – Mboya, 2004; McPherson, 2009; Sichivitsa, 2007; Welch – Adams, 2003), így kutatásunk fókuszába annak vizsgálata volt, hogy a szülők milyen hatást gyakorolnak a gyermekük hangszerválasztására. A vizsgálatban 9-19 éves korú tanulók vettek részt (N=138), akik közül 81 lány és 57 fiú volt. A mintában részt vevő tanulók közül mindenki tanult valamilyen hangszeren. A kérdőíves adatfelvétel 2018 tavaszán Csongrád megyében zajlott. A kérdőív 44 kérdést tartalmazott, amelyekkel több aspektusból is feltártuk, hogy milyen területeken és hogyan befolyásolják a szülők, gyermekeik hangszeres tanulmányait. Az eredmények közül az előadásban csak a hangszerválasztásra térünk ki. A hangszerválasztás túlnyomó részt közös döntés eredménye (N=77), 44 esetben csak a tanuló, 18 esetben csak a szülő döntött a hangszer tanulás mellett. Egy másik fontos tényező, hogy milyen hangszer kerül kiválasztásra. Az eredmények itt némi aránybeli eltolódást mutatnak a gyermek egyéni döntésének irányába (N=75), 48 esetben döntöttek közösen és mindössze 12 válaszadó jelölte meg azt, hogy csak a szülei választották ki, hogy milyen hangszeren tanuljon. Közepes erősségű összefüggést találtunk aközött, hogy ha a gyermek dönt a hangszer tanulás mellett, akkor ő el is dönti, hogy milyen hangszeren tanuljon ($r=0,440$, $p<0,01$), és hasonló erősségű összefüggés található az együtt döntésnél is ($r=0,466$, $p<0,01$). További összefüggéseket keresve kíváncsiak voltunk arra, hogy azok a szülők, akik tanultak korábban hangszeren, hogyan kívánták befolyásolni a hangszerválasztás folyamatát. A 138 tanulóból 57 esetben legalább az egyik szülő tanult valamilyen hangszeren. Azoknak a szülőknek, akik hangszeren tanultak, a tanuló hangszeres tanulmányainak megkezdésére gyakorolt motiváló hatás abban az esetben mutatható ki, amikor a döntést csak a szülő hozza meg ($t=2,32$, $p=0,022$). Úgy véljük, hogy kutatásunk, – amely ismereteink szerint hazánkban hiánypótló – hozzájárulhat a zenetanulással kapcsolatos attitűdök, motivációk mélyebb megismeréséhez, megértéséhez, empirikus eredményeivel támogatja a negatív tendencia megfordítását célzó megoldási tervek létrejöttét.

A TANULÓK ÁLTAL ÉSZLELT STRESSZ ÉS A MEGKÜZDÉS ÖSSZEFÜGGÉSÉNEK SZEREPE AZ ISKOLAI TELJESÍTMÉNYBEN

BANK ÉVA

Eötvös Loránd Tudományegyetem
bank.eva@barczy.elte.hu

Kulcsszavak: stressz, megküzdés, teljesítmény, érdemjegyek, motiváció

A tanulók az iskolában számos stresszhelyzettel szembesülnek. Az eredményes tanulás fontos tényezői közé tartozik, hogy miként tudnak a tanulók ezzel megküzdeni. Nemzetközi eredmények szerint az iskolai stresszorokkal szemben használt megküzdési stratégiák a diákok általános jól-léte mellett összefüggést mutatnak többek között a tanulmányi eredménnyel, a tanulási motivációval és a tanulmányi célokkal (pl. Brdar – Rijavec – Loncaric, 2006; Chai – Low, 2015; Saadu – Adedayo, 2013; Singer, 2008; Skinner – Pitzer – Steele, 2013; Yusoff, 2015; Vierhaus – Lohaus – Wild, 2016). A téma fontossága ellenére kevés olyan hazai kutatást ismerünk, ami az iskolai stresszel foglalkozik. Pilot vizsgálatunk célja 7-8. osztályos diákok (N=94) stresszszintje és az alkalmazott megküzdési stratégiák, valamint az iskolai eredményesség közötti összefüggés feltárása volt. A Katona és Szitó (2000) által kidolgozott Tanulói stressz kérdőívet, valamint a Skinner, Pitzer és Steele (2013) által kidolgozott Academic Coping Scale magyar nyelvre adaptált változatát használtuk. Az egyes alskálák reliabilitása megfelelőnek tekinthető a Tanulói stressz kérdőív (cronbach $\alpha=0,63-0,82$) és az Academic Coping Scale adaptált változata esetén is (cronbach $\alpha=0,76-0,94$). A háttérkérdőívünk a szülők iskolai végzettségére és a tantárgyi jegyekre vonatkozó kérdéseket tartalmazott. Az eredmények szerint valamennyi stressztényező pozitívan és szignifikánsan korrelál a maladaptív megküzdési stratégiákkal ($r=0,30-0,62$; $p<0,005$), ugyanakkor nem mutatható ki szignifikáns kapcsolat az adaptív megküzdési stratégiákkal. Az eredmények szerint arra következtethetünk, hogy maladaptív stratégiák hozzájárulnak a tanulók körében jelentkező magasabb és tartósabb feszültséghez. A tantárgyi jegyek negatív összefüggést mutatnak az egyes stressztényezőkkel ($r=-0,24$ és $-0,32$ között, $p<0,02$), tehát minél nagyobb feszültséget élnek meg a tanulók, annál rosszabb az iskolai teljesítményük. A maladaptív stratégiák nem, viszont az adaptív megküzdés pozitívan korrelál egyes tantárgyi jegyekkel ($r=0,21-0,37$, $p<0,04$). Pilot vizsgálatunk eredményei hozzájárulnak, hogy árnyaltabb képet kapjunk az iskolai teljesítményt befolyásoló affektív tényezőkről. A maladaptív megküzdési stratégiák és a magasabb stresszszint összefüggéséből arra következtethetünk, hogy a tanulók által alkalmazott megküzdési módok feltárása, és az adaptív stratégiák kialakítása fontos tényező lehet a pedagógiai munkában. Ugyanis a fokozott és tartós feszültség kedvezőtlenül hat a tanulók iskolai teljesítményére, míg az adaptív megküzdés hozzájárul a jobb tantárgyi eredményekhez.

AZ ÉNEK-ZENE ÓRÁK IRÁNTI TANTÁRGYI ATTITŰD FEJLESZTÉSNEK LEHETŐSÉGEI DIGITALIZÁLT OSZTÁLYTERMI KÖRNYEZETBEN

SZABÓ NORBERT – JANURIK MÁRTA

Szegedi Tudományegyetem
sznoro@gmail.com
Szegedi Tudományegyetem
gevayne.janurik.marta@zmk.szte.hu

Kulcsszavak: ének-zene, motívumfejlesztés, digitális taneszköz

A legfrissebb hazai kutatások szerint az ének-zene órákon a tanulók érdektelenek és motiválatlanok (Janurik – Józsa, 2018), emellett az iskolákban a zeneoktatás presztízse igen alacsony (L. Nagy, 2003). Több olyan nemzetközi kutatás ismert, amely a digitális oktatási környezetnek a tanulók motivációjára gyakorolt pozitív hatásait mutatja ki az ének-zene órákon (Sheldon és mtsai., 1999; Condie – Mundro, 2007) és a digitális játékok tanulási eredményekre gyakorolt pozitív hatásait is több kutatás igazolta már (Clark – Tanner-Smith – Killingsworth, 2016; Fisch et al., 2014). Azonban nem tudunk olyan hazai kutatásról, amely a digitális eszközök, fejlesztőprogramok használatát, az ének-zene óra iránti attitűd és motivációra gyakorolt hatásának szempontjából vizsgálta volna. A közoktatás más területeivel összehasonlítva a hazai ének-zeneoktatás digitalizációja némi lemaradásban van, amelynek több oka lehetséges. A magyar nyelvű digitális tartalmak mennyisége és az ezek eléréséhez szükséges infrastrukturális háttér elégtelensége, valamint a tanárok és tanítók digitális kompetenciájának hiányosságai, véleményünk szerint, akár hosszú távon is akadályozhatják a felzárkózást. Hathónapos osztálytermi kísérletünkkel – többek mellett - azt a célt tűztük ki, hogy a digitális eszközök segítségével a tanulók motivációját és attitűdjét fejlesszük az első évfolyamos tanulók körében. Kutatásunkban 199 tanuló vett részt (kísérlet: N=107; kontroll: N=92), a tanterv szerint meghatározott, hetente két ének-zene órán. Kontrollcsoportos kísérleti elrendezést alkalmaztunk. A kísérleti csoportban a Zenesziget applikációt használtuk, amely az alsó tagozatosok ének-zene oktatásának tantervének alapul (Szabó, 2018). Emellett más számítógépes programokat is alkalmaztunk. A Rhythm Master programot a ritmikai készségek fejlesztése, a NotateMe Now applikációt pedig a zenei írás-olvasás oktatása során használtuk fel. A kísérletben résztvevő tanulók táblagépekkel, egyedül dolgoztak, emellett közös munka során az osztálytermi digitális táblát is használták. A kontrollcsoport ének-zene oktatása hagyományos oktatási módszerekkel folyt. Az előmérés során nem volt szignifikáns különbség a kísérleti és a kontroll csoport között, a szülők iskolázottsága a két csoportban megegyezett. Utóméréskor a kísérleti csoportban a tanulók szignifikánsan pozitívabban viszonyultak az ének-zene órákhoz (kísérlet: $M=4,06$, $SD=1,24$; kontroll: $M=3,55$, $SD=1,49$, $t=2,701$, $p=0,007$), valamint az énekléshez is (kísérlet: $M=4,22$, $SD=1,20$; kontroll: $M=3,85$, $SD=1,49$, $t=2,029$, $p=0,04$). Eredményeink alátámasztják, hogy az ének-zene órákon a digitális eszközök alkalmazása a hagyományos módszerekkel összehasonlítva a tanulók ének-zene órák iránti attitűdjére pozitív hatást gyakorol.

VAN-E ÉLET A JEDINEVELÉS UTÁN? – A FANTÁZIAVILÁGOK KÖZOKTATÁSBELI HASZNÁLHATÓSÁGA ÉS TANTÁRGYPEDAGÓGIAI DILEMMÁI

Szimpóziumvezető:

Nagy Ádám

Excenter Kutatóközpont

adam@nagydr.hu

Opponens:

Trencsényi László

ujhelikonbt@gmail.com

Előadások:

1. Eperjesi Gergely: Az irodalom visszavág – az irodalomtanítás dilemmái a populáris kultúra terében
2. Pirkhoffer Ervin: Fantasztikus világok a földrajztanításban
3. Nagy Ádám: Óvakodj a vegaiaktól, akik tervrajzokat ajándékoznak! – a fantáziavilágok keretezte fizikatanítás
4. Torbó Annamária – Nagy Ádám: Young adult és coming of age – A kortárscsoporthoz tartozás szerepe a popkultúrában

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Kulcsszavak: fantáziavilágok, tantárgypedagógiák, közoktatás, popkultúra, diksurzusképzés

A tavalyi Országos Neveléstudományi Konferencia egyik közönséget leginkább megmozgató szimpóziuma a Nevelj Jedit! - a képzelet pedagógiája néven futó szekció volt, ahol azt próbáltuk igazolni, hogy egyes fantáziavilágok felhasználhatóak a tudományos bevezetésre a pedagógusképzésben (Star Trek Kobayashi Maru próba és tesztelmélet; Végjáték és Csillagközi invázió pedagógiatörténet, Harry Potter pedagógusszerepek, Az bullying stb.) Idei szimpóziúmunkban azt igyekszünk – a korábbi úton továbbhaladva – a gyakorlat talaján bizonyítani, hogy a fantáziavilágok alapján sokszor könnyebb megérteni egyes közoktatásbeli pedagógiai folyamatokat, tantárgypedagógiai konstrukciókat, társadalmi intézményeket, mint a valóságban. E szimpóziumban a szerzők a fantasztikus világokban és azzal kapcsolatos pedagógiai jellegzetességek kapcsán igyekeznek vizsgálni, bemutatni, hogy egyes közoktatásbeli tanulási témák felvezetéséhez hogyan használhatóak a fantáziavilágok. Mi tudunk meg a kortárs csoport szocializációjáról a Beavatott és az Útvesztő filmjeiben? Használható-e fizikatanításra a Kapcsolat című film? Vajon a sci-fik bolygóinak geográfiája szolgál-e tanulsággul földrajzból? Egyáltalán bevonhatók-e a populáris kultúra elemei a tantárgypedagógiába, vagy akár bővebben a tanulás körébe? A munka eredményeképp tantárgyi és azon túlmutató tanulást támogató példákat hozunk a Star Wars világából, Riddick-ből, az Avatar-ból, a Star Trek univerzumból, az Útvesztőből, a Beavatottból, a Dúnéből vagy a Csillagok közöttből. Felmerül természetesen, hogy képzelt világok vajon beletartozhatnak-e a neveléstudomány értelmezésébe, egy ilyen eszköz vajon része-e a tudománynak, de legalább a szakmának. Megítélésünk szerint három indok is megalapozza ezen univerzumok „fantáziapedagógiai” elemzését. • Egyrészt egyes folyamatok, szerepek, pedagógiai-társadalmi konstrukciók sokkal tisztábban látszanak, mint a hétköznapiak sosem modelltisztaságú valóságában. • Másrészt vélhetőleg több érdeklődő, mondhatnánk úgy is, hogy „érintett” érezheti megszólítva magát az elemzések kapcsán. • Harmadrészt ezen érintetteknek megmutatható, hogy a fantáziavilágok is bevonhatóak a közoktatásbeli módszerrepertóárba. Ezek a fajta gamifikált helyzetek ugyanis – bár nem helyettesíti a strukturált ismeretszerzést – distresszmentesítik a tanulási folyamatot. „Ha hajót akarsz építeni, ne azzal kezd, hogy fát gyűjtösz és szó nélkül kiosztod ... a szerszámokat, rámutatva a tervrajzra. Ehelyett először keltsd fel a végtelen tenger iránti olthatatlan vágyat” – írja a Saint Exupéry-nek tulajdonított mondás. A szimpózium is erre tesz kísérletet, valamint arra, hogy bebizonyítsa: a képzelt univerzumok pedagógiai helyzetei alkalmasak a tanulási folyamat támogatására.

AZ IRODALOM VISSZAVÁG – AZ IRODALOMTANÍTÁS DILEMMÁI A POPULÁRIS KULTÚRA TERÉBEN

EPERJESI GERGELY

Miskolci Egyetem Tanárképző Intézet
eperjesigergely@gmail.com

Kulcsszavak: irodalomtanítás, olvasás, mozgókép-kultúra

A kanonizációs folyamatokra nagy szükség van, hiszen több mű született és születik, mint azt egy olvasó képes lenne végigolvasni élete során: tudományos küldetés objektív szempontok alapján értékítéletet mondani alkotások felett, ezzel segítve a szelektálásra kényszerített befogadót. A mai magyar irodalomtanítás – amely talán a legjelentősebb kultúrákövetítő a közismereti tárgyak körében – fontos reprezentánsa ezen folyamatoknak, hiszen nem titkolt szándéka befolyásolni a diákok hozzáférését és hozzáállását a kultúrához. Teszi ezt egy rugalmatlan tananyaggal, amely eleve zárt rendszerként értelmezi a kánonból kiválasztott művek sorát, minimális teret engedve a befogadónak bármiféle egyéni szempont szerinti válogatásra, holott a művészet állandó sajátja, hogy szereplői versenyt folytatnak a befogadók érdeklődéséért. A rendszer azáltal, hogy saját megállapításait egységes tömbként képes csak kezelni, a kiváltott ellenérzéseket eleve az egész tömb ellen hangolja. A jelenség igen veszélyes (legalább) két ponton: az egyik irodalmon belüli, a másik jócskán túlmutat rajta. Az irodalmon belüli vétek az, hogy a rendszer működésével nem nevel sem szórakozni vágyó olvasót, sem kritikus elemzőt, hiába tetszeleg ebben a pózban mesterkéltséggel és izzadtságos elemzési feladatokkal. Az irodalmon túli bűne pedig egyetememes és megbocsáthatatlan, azonban mélyen gyökerezik egy furcsa felfogásban, amely az európai kultúrkört – ideértve az USA-t is – régóta jellemzi. Tudniillik hajlamosak vagyunk magasabb esztétikai értéknek venni a tragikumot, mint adott esetben komikumot. Mára pedig a medialitás is áldozatául esett előítéletek gyártásában élenjáró közgünnöknek: egyszerűen többre értékeljük az olvasást, mint a pl. a mozgóképi kultúra fogyasztását, vagy az egyszerű zenehallgatást. Iskolarendszerünk ékes bizonyíték a fentieknek: az értékekről való gondolkodás művészi megközelítésére továbbra is az irodalom az egyetlen terep, azon belül pedig a súlyos és rágós, sokszor életkori sajátosságokkal összeegyeztethetetlen művek olvastatása és irányított analízise, meghatározott eredménnyel. Azonban mégsem az a feladat, hogy innentől kezdve filmeket és zenét cipeljünk magunkkal órára: ismerjük fel, hogy a kultúra és művészet már jelen van az osztálytermekben, a mi feladatunk pedig az, hogy kiépítsük az ezek felhasználhatóságára vonatkozó módszertani repertoárt. Törekvéseink ez a változást kívánják szolgálni konkrét példák segítségével.

FANTASZTIKUS VILÁGOK A FÖLDRAJZTANÍTÁSBAN

PIRKHOFFER ERVIN

Pécsi Tudományegyetem TTK Földrajzi Intézet
pirkhoff@gamma.ttk.pte.hu

Kulcsszavak: földrajztanítás, fantáziavilágok, összevethetőség

A földrajz általános- és középiskolai oktatásával szemben gyakran fogalmazódik meg az, a talán néha igaznak is elfogadható kritika, hogy nem túl izgalmas ismeretek összessége, amelyeket egy régen meghaladott metódust követve próbálunk eljuttatni a tanulókhoz. Azonban a gyerekek hozzáállása azonnal pozitív irányba fordul, ha szóba kerül a csillagászat, az űrkutatás témaköre – ami sajnos, mind a közép-, mind az általános iskolai tananyagban igen szűkre szabott. Sőt, ez még inkább fokozódik, ha a mozik egy izgalmas sci-fi történetet vetítenek, és ezen történetek valóság alapja kerül megvitatásra. Valójában a fantasztikus világok térszínei, egy új fajta földrajzi kutatási területté válnak. Ugyanúgy, mintha a geográfusok feltérképeznék egy új, ismeretlen égitest élettelen környezeti viszonyainak teljességét, hiszen a történetekben megjelenő galaxisok, naprendszerek, csillagok, bolygók, holdak üstökösök valós természettudományos eszközökkel vizsgálható objektumok, amelyek jó lehetőséget biztosítanak a Földdel, valamint a földi folyamatokkal való összevethetőségre. Egy tanuló számára a sivatag egy unalmas hely és a formakincseinek megismerése, csak nyügnék tekinthető, mivel legtöbbször soha nem látják hasznát a megszerzett tudásnak. Azonban, ha a vizsgálataink helyszínét a Tatuinra tesszük, akkor egy izgalmas, megismerésre ösztönző problémával találkozunk, amit sokkal nagyobb kedvvel sajátítanak el, ugyanis a Szahara egy távoli ismeretlen világ, míg a Tatuin a virtuális valóságuk szerves része. A másik nagyon fontos hívó szó a földrajzórán a Mars. Ez egyrészt a valós tudományos érdeklődésnek, másrészt a nagyon valóság-hűen elkészített Mentőexpedíció című filmnek köszönhető. Bármely nagyobb fantasztikus univerzumra tekintünk is (Csillagok háborúja, Star Trek, Dűne stb.) valójában a földrajzórák keretében az összes jelenlegi elsajátítandó geográfiai problémával találkozhatnánk. Megírhatnánk a Dűne földrajza című tankönyv-sorozatot és minden valószínűség szerint a tanulók földrajzi ismerete ugyan olyan alapos lenne, mint ha földi példákat alkalmaznánk az oktatásban. Az előadásban megvizsgáljuk a fantasztikus világok helyszíneinek apropóján, hogy milyen valóságalappal szolgálnak a mindennapi földrajzoktatásban, vagy éppen milyen tévképzetek kialakulását okozhatják, amik aztán a társadalom kollektív ismeretének néha megmosolyogtató alapjai lesznek.

ÓVAKODJ A VEGAIKTÓL, AKIK TERVRAJZOKAT AJÁNDÉKOZNAK! – A FANTÁZIAVILÁGOK KERETEZTE FIZIKATANÍTÁS

NAGY ÁDÁM

Excenter Kutatóközpont
adam@nagydr.hu

Kulcsszavak: fizika, matematika, mérés-technika, gravitáció, prímszámok és számfogalom

A fizika tantrágyapedagógiai és nevelésfilozófiai relevanciájú előadáson bemutatjuk, hogy számos matematikai és fizikai fogalom tárgyalható, elemezhető és magyarázható a Kapcsolat című filmből kiindulva, könnyebbé téve a befogadást a tanuló számára (vö. a konstruktivista pedagógia kognitív sémafelfogása). A film Eleanor Arroya-e fiatal és céltudatos rádiócsillagász kalandjairól szól, aki fogja egy idegen civilizáció üzenetét, amelybe egy űreszköz tervei vannak elrejtve. Ezt az egyszemélyes szerkezetet meg is építik és Ellie elutazik az idegenekhez. A teljes utazás az űrhajó műszerei szerint összesen 18 órát vett igénybe; a földi megfigyelők azonban csak annyit láttak, hogy az utasfülke egyszerűen, egy pillanat töredéke alatt átzuhan a szerkezetben. Az előadásban arra mutatunk példát, hogy a film apropóján hány és hány science (fizika/csillagászat/matematika/biológia) kérdéskör tárgyalható: • A matematikai, fizikai állandók: nagy valószínűséggel a világegyetem más részein is ismerik a kör kerületének és átmérőjének kapcsolatát megadó „pi” számot, valamint annak egyszerűbb és bonyolultabb matematikai alkalmazásait, illetve más természeti állandókat. • A számfogalom: a matematikai objektumok, a számok csak a mi fejünkben, gondolatainkban vannak jelen. Csak három alma, három körte vagy három előadó fordul elő a világunkban. Mondhatjuk tehát, hogy a matematika azt mutatja meg, hogy miként gondolkozunk. Helyesebben azt, hogy „hogyan kell” gondolkozunk nekünk és „nekik” is a világról. • A prímszámok és a titkosítás: a csak egyel és önmagukkal osztható számoknak kitüntetett szerepük van a titkosításban. Két darab sokjegyű jegyű prímszámot bárki össze tud szorozni. De ha megfordítjuk a műveletet, és egy számot próbáljuk szorzótényezőire bontani, akkor ehhez már számítógépre van szükségünk. Megfelelően nagy számok – például többszáz számjegyből álló szám – esetén ez a munka akár éveket is igénybe vehet. • Mérés-technika - szabadulás érzékszerveink börtönéből: az érzékszerveink amolyan speciális, adott célra kifejlődött mérőeszközök, amelyeken keresztül kerül kapcsolatba a környezetével valamennyi élő szervezet. A fizikai tudásunk gyarapodása során szükség volt arra, hogy kiszabaduljunk az érzékszerveink fogságából. Ezért mindenféle mérőeszközöket kezdtünk kitalálni és megépíteni. Így tudatosan fel tudtuk térképezni az emberi érzékelésen túli világot. • Gravitáció: egyfelől a testeknek van gravitációs tömegük, mert a Föld vonzza őket. Másfelől van tehetetlen tömegük is, mert a felgyorsításukhoz erő kell. Eötvös Loránd mutatta ki, hogy a kétféle tömeg 10⁻⁹ pontossággal megegyezik. További példák is hozhatóak a film kapcsán: a newtoni és einsteini fizika, a tér és idő, valamint téridő fogalom, a fénysebesség, a Drake-formula, az Einstein-Rosen híd. De a tudományfilozófia és az alap kutatások, a tudomány vs. vallás vita már a science tantárgypedagógián is messze túlmutatnak és akár etika, akár osztályfőnöki stb. keretekben köszönhetnek ránk.

YOUNG ADULT ÉS COMING OF AGE – A KORTÁRSCSOPORT SZEREPE A POPKULTÚRÁBAN

TORBÓ ANNAMÁRIA – NAGY ÁDÁM

Pécsi Tudományegyetem
torbo.annamaria@gmail.com

Kulcsszavak: young adult, coming of age, ifjúsági irodalom

Az angolszász young adult (YA) kifejezés olyan szórakoztató – eredetileg irodalmi – alkotások gyűjtőfogalma, amelyek elsősorban a 12 és 18 éves fiatalok számára íródtak, továbbá a központi problémafelvetés és a bennük megjelenő témák tekintetében a tinédzserek speciális elvárásaihoz igazodnak. E művek műfaji tekintetben sokfélék lehetnek, a romantikustól, a fantasztikus világokat bemutató cselekményen át egészen a közelmúltban rendkívül népszerűvé vált disztópikus zsánerig. Miközben YA-történetek sorakoznak a könyvesboltok polcain, tucatszám lépik el a mozikat azok a filmes adaptációk, melyek alapjául a már sikeres regények szolgálnak. Vajon mivel sikerül kivívniuk nagyfokú népszerűségüket, különösképpen a Z generáció fiataljainak körében? A YA-művek kétségkívül szoros összefüggésbe hozhatók a coming of age, vagyis a felnőtté válás folyamatával, melyen minden tinédzser kénytelen keresztül menni. A korábban legfontosabbnak számító szülői kötelékek mellett előtérbe kerül a sokkal inkább a felek egyenlőségén alapuló kortárs kapcsolatok szerepe – legyen szó iskolai környezetben, vagy azon kívül létrejövő barátságokról. Előadásomban a közelmúlt legsikeresebb young adult kasszasikeit (Harry Potter, Alkonyat, Az éhezők viadala stb.) segítségül hívva vizsgálom meg, miképpen ábrázolják a kortárs csoportot a különböző YA-művekben. Egyúttal lehetséges választ kínálok adni arra a kérdésre, hogy miért azonosulnak napjaink fiataljai sokkal inkább a YA, mintsem a klasszikus ifjúsági irodalom hőseivel. Milyen szerepek léteznek egy közösségen belül, és milyen típusú vezető Harry Potter? Hogyan egészíti ki egymás képességeit Katniss és Peeta Az Éhezők Viadalában? A konfliktus képződésének és lefolyásának mely fázisain megy keresztül Bella és Jacob az Alkonyatban? Az előadás során áttekintem a kortárs csoportot összetartó erőket, a csoportfejlődés különböző szakaszait és a csoportvezetők eltérő vezetési stílusait. Bemutatom, hogy mikor lehet érdemes versengés helyett a kooperációt választani, továbbá reflektálok arra is, hogy az egyes csoporton belüli ellentéteknek milyen lehetséges kimenetelei lehetnek. Bár a példák mind a YA kitalált univerzumaiból származnak, a bemutatott minták ugyanúgy alkalmazhatók a való élet hús-vér fiataljai számára is.

PTE BTK Neveléstudományi Intézet

XIX. ORSZÁGOS NEVELÉSTUDOMÁNYI KONFERENCIA
Pécs, 2019. november 7-9.

TEMATIKUS ELŐADÁSOK

AZ 1868. ÉVI 38. TC. HATÁSA A REFORMÁTUS FENNTARTÁSÚ NÉPISKOLÁK KÖZSÉGESÍTÉSÉRE FELSŐ-BARANYÁBAN (1868-1890)

ÁCS MARIANNA

Pécsi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet
Nevelés- és Művelődéstörténeti Tanszék
acs.marianna@pte.hu

Kulcsszavak: Eötvös-féle népoktatási törvény, református oktatástörténet, felekezeti autonómia, községesítés, Felső-Baranya

Az Eötvös-féle népoktatási törvény bevezette az általános tankötelezettséget és ezzel egyidejűleg megteremtette „a tanszabadság és a tanítás szabadságának” a kereteit (Kelemen, 1996). A törvény szerint „népoktatási nyilvános tanintézeteket a törvény által megszabott módon állíthatnak és fentarthatnak a hazában létező hitfelekezetek, társulatok és egyesek, községek, és az állam.” (1868. évi 38. tc. 10. §) Az előadásban arra keressük a választ, hogy a törvény rendelkezései korlátozták-e és milyen mértékben az egyházak autonómiáját. Elemezzük a törvény paragrafusait az iskolák finanszírozására (11. §, 26. §), az állam felügyeleti jogára (124. §, 15. §), a tanítás szabadságára azaz a tanítók megválasztására (142. §, 133. §), a tanulás környezetére, a taneszközökre (11. §, 27. §) és a tantárgyakra vonatkozóan. Áttekintjük a témában keletkezett szakirodalmat (Kelemen, 2008; Nagy, 2000, 2005; Sarnyai, 2001; Szebenyi, 2001; Gergely, 1996; Kéri, 1992). Vizsgálatunkat kiterjesztjük a Felső-Baranyában működő református népiskolákra. Az 1870-es évek elején az egyházmegyében működő református elemi népiskolák 10-13 %-a váltott jelleget, s lett református iskolából községivé kisebb százalékban állami-va. Ki kezdeményezte az iskolák községesítését? Okozott-e a jellegváltás az egyházszervezeten kívüli (állam, önkormányzat, szülő és egyházközség, egyházmegye között) és egyházszervezeten belüli konfliktusokat (egyházmegye és egyházközség között)? Az okokat elsődleges források – a Felsőbaranyai Református Egyházmegye közgyűlési jegyzőkönyveinek, a Dunameléki Református Egyházkerület Névtárai (1871, 1873, 1875, 1877, 1883) statisztikai adatainak elemzésével és a Tankerületi Főigazgatóság iratainak tartalomelemzésével tárjuk fel. Az előadás illeszkedik egy olyan kutatásba, melynek célja, hogy bemutassa a református felekezeti iskolák községesítésének, államosításának hullámain 1868-tól 1948-ig, az iskolaállamosításig Felső-Baranyában.

NŐI FOGVATARTOTTAK MENTALITÁSÁNAK VÁLTOZÁSA REINTEGRÁCIÓT SEGÍTŐ TEVÉKENYSÉGEK HATÁSÁRA

ÁCS-BÍRÓ ADRIENN – DI BLASIO BARBARA

Pécsi Tudományegyetem BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

acs.adri001@gmail.com

Kaposvári Egyetem

diblasio_barbara69@gmail.com

Kulcsszavak: mentalitás, élettörténet, börtönoktatás, reintegráció, női fogvatartottak

Feltáró jellegű kutatásunkban fegyházban és börtönben fogva tartott női elítéltek élettörténetei alapján mutatjuk be azt a jellemző mentalitásváltozást, amely főleg a börtönoktatás és a különböző képességfejlesztő tréningek hatására alakul ki. Mentalitás vizsgálatunk célja, hogy a stigmatizált ember gondolkodását meghatározó börtönbeli eseményeket, mozgatórugókat azonosítsuk. Munkánk során azokat az elméleteket hívjuk segítségül, amelyek elismerik, hogy a kulturális szint határozza meg a társadalmi szereplők gazdasági és társadalmi feltételeit és körülményeit is (Durkheim, 2000; Revel, 1986; Burke, 1997). E megközelítés azokra a gondolattartalmakra összpontosít, amelyek révén egy társadalmi csoport magáénak érezhet egy adott reprezentációs rendszert vagy értékrendet, amely a felnőttoktatásnak és kompetenciafejlesztésnek kiemelt jelentőséget tulajdonít a reintegráció sikeressége szempontjából. Egyszerre társadalmi és biográfikus elemeket vizsgál (Czoch, 2006). Alapvető hipotéziseink szerint a női fogvatartottak alacsony iskolázottsága nem teszi lehetővé a szabadulás utáni sikeres reintegrációt. Speciális pedagógiai igényeik miatt a többségi iskolai keretek nem felelnek meg a szükségleteiknek. Mentalitásukat pozitívan befolyásolja a képzési hatásrendszer. Az élethosszig tartó tanulás célja az egyének szubjektív-életrajzi, másrészt az egész társadalom politikai-szerkezeti változása, a társadalmilag kötelező tanulási idő egész életre való kiterjesztése (Óhidy, 2006). Alapja a mindenki számára biztosított, jó minőségű alapoktatás, mely során el kell sajátítani a tudásalapú társadalom által megkövetelt új alapismereteket és készségeket. Az élethosszig tartó tanulás minőségének egyik kritériuma, hogy az oktatási és képzési rendszerek milyen mértékben tudják eredményesen felvértezni az embereket azzal a tudással, amelynek segítségével le tudják győzni az életük során jelentkező nehézségeket, és meg tudják oldani az újabbnál újabb feladatokat is (Harangi, 2004). A börtönnevelés célja kettős: reszocializál és dekarcerizál; azaz egyrészt a társadalomba való visszailleszkedést segíti elő, másrészt a börtönártalmakat csökkenti. Kutatásunk kevert eredményeit a Kalocsai Fegyház és Börtön elítélteivel készült félig strukturált interjúk és fókuszcsoportos megbeszélések elemzésével nyertük, amelyet statisztikai adatokkal bővítettünk ki. Előadásunk az iskola funkcióját és szerepét mutatja be főleg hosszú ítéletes női fogvatartottak mentalitásának változásában.

Támogató: ÚNKP-18-3-IV-PTE-276

READING IN MOTHER TONGUE AND ENGLISH AS A FOREIGN LANGUAGE BY YOUNG LEARNERS IN KAZAKHSTAN

AIGUL AKHMETOVA – GAISHA IMAMBAYEVA – BENŐ CSAPÓ

Doctoral School of Education, University of Szeged
akhmetovaaigul@edu.u-szeged.hu
Innovative Eurasian University, Pavlodar (Kazakhstan)
lady.gaysha@mail.ru
Institute of Education, University of Szeged
csapo@edpsy.u-szeged.hu

Keywords: reading, assessment, mother tongue, foreign language, young learners

Pavlodar is a city in the northern part of Kazakhstan is under great interest because with the population of 342000 inhabitants, Kazakh is the mother tongue for only 47% of the citizens, and Russian is for the rest of other ethnic groups. English as a compulsory foreign language (EFL) was implemented in 2013 from grade one; therefore, the preparation of Kazakhstani mid-stage young learners in mother tongue and probably in foreign languages might be a niche of this research. The fact that students are really suffer and take a great effort for reading would led us understand and suppose why Kazakhstani children from grade five start to lose their interests in reading. Reading is a fundamental basis for teaching and learning languages where the core curriculum, reading materials, should be feasible for a certain child in general. The main aim of this study is to explore the performances of young learners' reading skills in mother tongue (Kazakh or Russian) and English as foreign language in Pavlodar, as well as to search the answers to the following research questions: (1) How do the students' performances differ in languages? (2) Which reading skills do the students acquire better, information retrieval or inference? The participants were sixth (N6th=572), and eighth (N8th=634) graders chosen randomly from seven compulsory schools of Pavlodar. The instruments were diagnostic online reading tests administered by the eDia online diagnostic assessment system. The original English tests were modified and translated to Kazakh, and Russian languages as well as represented in sub-tests different for sixth and eighth graders with 20, and 36 items respectively. The items refer to information retrieval and inferring types. These three tests were administered to the students, whose first language was Kazakh or Russian, in January 2018. Results indicated that Chronbach's alpha of reading tests in all languages for sixth ($\alpha=.92$) and eighth ($\alpha=.94$) grades were quite high and alike. The findings in language tests of grades 6 and 8 showed significant differences among Russian-Kazakh, and Russian-English ($p<.05$), and no significant differences between English and Kazakh. No significant differences were found between mother tongue and the performances in targeted languages among 6th and 8th graders (Kazakh6th= 24.5%, Russian6th =72.7%; Kazakh8th= 25.1%, Russian8th =72.4%,). The performances of both grades seem better in Russian than in Kazakh and English however the students, whose first language is Kazakh showed better results in three languages than those whose mother tongue is Russian. There is a significant difference between information retrieval and inference tasks of reading tests in all languages of sixth and eighth graders; however, in English test - 8th graders did not show any significant differences.

ÉRZELMEK ÉS MOTIVÁCIÓ KAPCSOLATA A NYELVTANULÁSBAN

ALBERT ÁGNES – DÓCZI BRIGITTA – PINIEL KATALIN

Eötvös Loránd Tudományegyetem

albert.agnes@btk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem

doczi.brigitta@btk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem BTK Angol Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék

brozik-piniel.katalin@btk.elte.hu

Kulcsszavak: érzelmek, motiváció, nyelvtanulás, középiskolai nyelvoktatás, idegennyelv-tanulás

Bár a tanulás folyamán átélt érzelmek szerepével több nemzetközi kutatás is foglalkozik (e.g., Pekrun, 2006), és a nyelvtanulási motiváció is sok kutatás tárgyát képezi (Csizér, 2017; Dörnyei – Ushioda, 2011), a nyelvtanulással kapcsolatos affektív tényezők szélesebb spektrumát viszonylag kevesen vizsgálták. Kutatásunknak két fő célja volt: az egyik, hogy egy nagyobb projekt részeként egy érvényes és megbízható mérőeszközt dolgozzunk ki a nyelvtanulás során átélt érzelmek és a nyelvtanulási motiváció mérésére; a másik, hogy ennek az eszköznek a segítségével feltérképezzük az átélt érzelmek és a nyelvtanulási motiváció kapcsolatát középiskolás nyelvtanulók körében. Korábbi kutatások eredményeire alapozva, a nyelvtanulás során előforduló pozitív és negatív érzelmek (Piniel – Albert, 2018), valamint a második nyelvi én komponenseinek (Dörnyei, 2005, 2009) vizsgálatához egy kérdőívet állítottunk össze és próbáltunk ki. Ötpontos Likert skálákat használva a következő konstrukciókat mértük: motivált tanulói viselkedés, ideális én, szükséges én, nyelvtanulási tapasztalat, élvezet, szorongás, unalom, reménytelenség, remény, büszkeség, kíváncsiság, izgatottság, zavarodottság, düh és szégyen. Az adatgyűjtést egy budapesti középiskolában végeztük a 2018-2019-es tanévben két körben, összesen 106 angol nyelvet tanuló diák segítségével, akik közül 48 kéttannyelvű képzésben vett részt. Előadásunk során az adatok statisztikai feldolgozását, eredményeit mutatjuk be. Elsődleges elemzéseink alapján megállapíthatjuk, hogy egy olyan mérőeszköz született, amelynek skálái pszichometriai mutatók alapján megbízhatónak bizonyultak. Az eszközzel nyert adataink azt mutatják, hogy résztvevőink általában motiváltak az angol nyelv tanulása iránt, és többnyire pozitív érzelmeket élnek át. A regressziós elemzés eredményei alapján elmondható, hogy a nyelvtanulók által érzett büszkeség és remény pozitív hatással van a motivált tanulói viselkedésre és ideális második nyelvi énképükre. Továbbá, a nyelvtanulási tapasztalat mind a pozitív, mind pedig a negatív érzelmekkel szignifikánsan korrelál. A nyelvtanítás és a nyelvtanári képzés szempontjából ezek fontos eredmények. Rávilágítanak arra, hogy az érzelmek nem elhanyagolható tényezők a nyelvtanulás során, és arra, hogy a motivációt befolyásolva közvetett hatásuk is lehet a nyelvtanulás sikerességére.

A kutatás a NKFIH – 129149 projekt keretében valósult meg.

„RAPSZODIKUS GONDOLATOK” A II. VILÁGHÁBORÚS GIMNÁZIUMI TÖRTÉNELEMTANKÖNYVEKBEN

ALBERT B. GÁBOR

Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar

albert.gabor@ke.hu

Kulcsszavak: történelemtanítás, történelemtankönyv, tankönyvtörténet, Hóman-napló, Rapszodikus gondolatok

Magyarországon 1938 és 1942 között, felmenő rendszerben új gimnáziumi történelemtankönyvek láttak napvilágot. Ezek a kiadványok egészen a II. világháború végéig forgalomban maradtak. A klebelsbergi időszakhoz képest a tankönyvpiac erősen beszűkült. Az iskolai értesítők első tankönyvhasználati adatösszesítése azt igazolja, hogy a római katolikus kiadó sorozata sok helyen keresettebb volt, mint az állami iskolák számára készült Királyi Magyar Egyetemi Nyomda kiadványai. Az előadás az ún. hómani sorozatok tananyagtartalmát és szemléletét veszi górcső alá, a korhangulat tankönyvi megjelenítését, annak változásait vizsgálja, a tankönyvsorozatok utolsó, 1942-es példányainak születéstörténetét rekonstruálja. A kultusztárca vezetője 1932 és 1938, majd 1939 és 1942 között töltötte be hivatalát. A kutatás a hagyományos tankönyvi forrásbázis mellett levéltári iratanyagok bevonását tette indokolttá. Különösen az ún. Hóman-naplóban, az egykori miniszternek 1940 június végén Teleki Pál miniszterelnökhöz írt feljegyzését, a „Rapszodikus gondolatok” c. iratot tekinthetjük tankönyvelemzésünk szempontjából megbízható forrásnak (BFL, XXV. 1a 293/1946). A tankönyvek jelenkor-történeti fejezeteinek szemléletében ugyanis e dokumentum gondolatvilága számos helyen kimutatható. A tankönyvek jelenkor-történeti részeinek tartalomelemzése ugyanakkor azt is bizonyítja, hogy a tankönyvi sorozatok utolsó példányai már Szinyei Merse Jenő kultuszministersége idején (1942-1944) kerültek az iskolákba. Vajon a Kállay-kormány idején – különösen Sztálingrád után – történt-e bármilyen fordulat vagy akár kísérlet a történelemtanítás irányvonalának megváltoztatására? A hómani tankönyvek mellett voltak-e kísérletek tankönyvi tervezetekre vagy népszerűsítő új magyar történeti kiadványok megjelentetésére? Vajon ezek sorába illeszthető-e az egykori berlini magyar követnek (a német megszállást követően öt hónapig hivatalban lévő miniszterelnöknek) Sztójay Dömének egy magyar történeti könyv németországi kiadására irányuló, 1943 elején megfogalmazott javaslata (OSZK Kézirattár, Fond. 15/1514)? A kutatás ezekre a kérdésekre is választ keres. Interdiszciplináris kötöttségű kutatásunk a történelemtudományos és a tankönyvtörténeti kutatási eredményeket egyaránt gazdagítja.

THE DEVELOPMENTAL TENDENCIES OF EDUCATIONAL ASSESSMENT: FROM TRADITIONAL TO THIRD-GENERATION COMPUTER-BASED ASSESSMENT

SALEH ALRABABAH – GYÖNGYVÉR MOLNÁR

Doctoral School of Education, University of Szeged

salehrababah5@gmail.com

Institute of Education, University of Szeged

gymolnar@edpsy.u-szeged.hu

Keywords: paper-based testing, computer-based assessment, contextual data, educational data mining, logfile analyses

The paper aims at showing the main features of traditional assessment and summarizing the advantages, possibilities, and challenges of computer-based assessment (CBA) in education. Several studies highlighted the advantage of CBA on the traditional assessment techniques (e.g. Choi – Tinkler, 2002; Clariana – Wallace, 2002). Paper-based testing belongs to the so-called “traditional assessment” methods and tools. It played and still plays a crucial role in the field of assessment, especially the educational assessment. However, it has restricted possibilities in comparison to computer-based assessment. Paper and pencil tests are usually fixed tests; thus, every student receives the same tasks in the same order during the data collection, independent of their ability level. The largest disadvantages of paper-and-pencil are the long feedback time, the fitness of test design and the applicability of a restricted number of item types. Information and communication technologies, especially computers had an immense impact on the development of educational assessment not only from quantitative, but qualitative point of view (Molnár – Csapó, 2018). Computer-based assessment provides effective assessments over traditional assessment (e.g. face-to-face, paper-based assessment), however there are several stages of CBA identifiable in the transition from paper-and-pencil (PP) to third generation CBA in educational context. First generation CBA uses less advantage of technology. Its items (mostly multiple-choice) and tests are fixed and very close to PP items and tests. Second generation CB tasks include multimedia elements and makes adaptive testing possible, while by means of third generation tasks even very complex constructs can be measured (e.g. 21st century skills) by including interaction, simulation, cooperation, and dynamically changing items (see Csapó – Molnár, 2017). Beyond the possibilities in item and test development, technology brings a new possibility by storing and analyzing contextual data. This new approach is often called as educational data mining, log file analyses or learning analytics, representing a bit different form of the analyses. Because of the several advantages, in the near future, the most important assessments will probably be administered via a technological environment. This tendency is explicit noticeable in the most prominent international large-scale summative assessments (e.g. IEA TIMSS, PIRLS; OECD PISA). In the last few years, using one of the largest possibilities of CBA, the automatic feedback, there has been an emphasis on individualized diagnostic assessment beyond the mainly summative approach, thus using the power of proper and prompt feedback information to personalize learning and instruction (Molnár – Csapó, 2019).

SOCIOECONOMIC INEQUALITIES, MENTAL HEALTH AND HEALTH BEHAVIORS AMONG JORDANIAN ADOLESCENTS

ABDULLAH ALSHAMMARI – BETTINA PIKÓ

University of Szeged

saberabdullah20@gmail.com

Faculty of Medicine, University of Szeged

fuzne.piko.bettina@med.u-szeged.hu

Keywords: health behaviors, socioeconomic inequalities, mental health, school students, risk factors

Background: Socioeconomic inequalities play an important role in an adolescent's health which may affect their health during adulthood period. **Aim:** The purpose of this cross-sectional pilot study was to determine the association of socioeconomic inequality with mental health and health behaviors in a sample of Jordanian students. **Setting and participants:** Data were collected from public and private schools in Irbid governorate located in the north of Jordan affiliated with the Jordanian Ministry of Education. Multistage cluster sampling technique was used to recruit students from 8th to 12th grades from both sexes. Data were collected by a self-administered, online questionnaire which was given to 112 students (13-18 years old). Data were collected in November 2018. **Instruments:** Measurements included SES indicators (education and income of the parents, assessed by the adolescent), the modified Arabic version of the Global School-based Student Health Survey (GSHS) questionnaire, health behaviors (tobacco use, personal hygiene, and dietary behavior), Rosenberg's Self-Esteem Scale and the Center for Epidemiological Studies Depression Scale for Children (CES-DC). **Results:** The results indicated that there was a significant association between the family income and both paternal ($p = 0.003$) and maternal education level ($p=0.008$). There was a significant association between paternal education and the students' health behavior: not having enough food at home ($p = 0.010$), eating fruit per week ($p = 0.047$), and their washing hands before eating ($p = 0.002$). In addition, there was a significant association between the students' eating vegetables per week and their maternal education level ($p = 0.026$). As compared with other groups of students, those having secondary level paternal education reported the highest self-esteem. The association of depression and family income was linear: those having family income as moderate and low reported the most frequent depression symptoms. Smoking was less common among those with parents having graduate/postgraduate degrees. **Conclusion:** Association of socioeconomic inequalities among adolescents with health behavior and mental health varied depending on various factors such as instruments used to define socioeconomic status, the sample size, and setting of the study. Our findings suggest that adolescents' health behavior may dominantly be related to paternal education, while their mental health to family income. The data of this study will help in establishing effective and efficient counseling and support intervention programs that will help in reducing students' unhealthy behaviors, improve their quality of life and have greater control over their lives.

ÉNEKHANG BEMELEGÍTÉSE ÚJ ESZKÖZZEL

ALTORJAY TAMÁS

Szegedi Tudományegyetem JGYPK Művészeti Intézet Ének-zene Tanszék
tamas.altorjay@gmail.com

Kulcsszavak: vokalizálás, orrszipka

Bevezetés: vizsgálatomban két különböző énekhang-bemelegítő gyakorlatsor hatását vettem össze. Az első gyakorlatsornál a vokális traktus ellenállását minimalizáló gyakorlatokat gyűjtöttem egybe, míg a másodikonál az orrjárat felé terelt hanggal végeztem gyakorlatokat, az orrjárat ellenállását megnövelő, új eszköz – az általam kifejlesztett ún. orr-szipka – alkalmazásával. Azt feltételeztem, hogy a bemelegítések hatása az énekelve tartott magánhangzók hangképén is kimutathatók.

Módszer: a kísérletben 30 fő vett részt. 21 hölgy és 9 fiatalember. Mindannyian magánének hangképzésben részesülő zeneművészeti szakgimnáziumi, vagy egyetemi hallgatók voltak. Az alkalmazásra énekhang bemelegítése nélkül érkeztek. A bemelegítések előtt és után is felvettem azonos hangmagasságon – nőknél G1, férfiaknál g – a „hangzó háromszög” csúcsain lévő három magánhangzót [í, á, ú], 2 sec-nál hosszabb ideig tartva, kényelmes hangerővel. A bemelegítések után a hangkapacitásukat – VRP=Voice range profil – is felmértem, a teljes hangterjedelmük minden hangmagasságán, [á] magánhangzót énekelve dinamikai végleteiken. A tartott magánhangzók felvételéhez állványra szerelt TASCAM DR-07 MKII felvevőt használtam, távolságtartóval ellátva, hogy az éneklők ajkától a mikrofonok távolsága állandó legyen. A felvételek akusztikai elemzéséhez SIEGVIEW 2.4, a paraméterek értékváltozásainak statisztikai értékeléséhez SPSS20 program segítségével páros-t elemzést alkalmaztunk. Mindkét bemelegítés 20 percig tartott és ugyanazon három dallamot használtam. A vokális traktus ellenállását minimalizáló, „vokalizáló” gyakorlatoknál [á] magánhangzót énekelve járta be minden résztvevő a teljes hangterjedelmét, a dallamokat félhangonként föl ill. le transzponálva. A második gyakorlatsornál orrszipkába és orrszipka és szájszó kombinált alkalmazásával dúdolták el szintén teljes hangterjedelmükön a dallamokat. Vizsgált paraméterek: a zajtartalomból kierősödött felhangok száma, f_0 , H1, H3, H7, 0-10 és 2-4 kHz közötti hangképi szakasz SNR (signal/noise ratio=hangjel/zaj aránya), valamint a bemelegítés során bejárt hangterjedelem és a bemelegítések után felmért hangkapacitás. Eredmények: mindkét bemelegítési gyakorlatsor hatékony. Az első, „vokalizáló” az f_0 , 0-10kHz közötti szakasz SNR értékére és a hangkapacitásra volt előnyös hatással, míg az orrszipkás bemelegítés a kierősödött felhangok számára, a hangterjedelem bővülésére, a H1, H3, H7 felhangok hangnyomására és a 2-4kHz közötti szakasz SNR értékére hatott előnyösen. Következtetések: mindkét szakasz hasznos, de más-más célokra. Mindkét bemelegítés kombinált alkalmazása célszerű. Szakirodalom: Sundberg (2007), Hirschberg (2013), Manternach (2017), Aura (2018), Denizoglu (2018), Gill (2018), Kang (2018), Mendes (2018).

THE ADAPTATION PROCESS OF AN EDUCATIONAL MEASUREMENT: CREATING THE KENYAN VERSION OF FOCUS

STEPHEN AMUKUNE – NORBERT SZABÓ – KRISZTIÁN JÓZSA

University of Szeged

amukune.stephen@edu.u-szeged.hu

Béla Bartók Faculty of Arts, University of Szeged;

Hungarian Academy of Science and University of Szeged Music Research Group

szabonorbert@szegedikonzi.hu

University of Szeged

jozsa@sol.cc.u-szeged.hu

Keywords: FOCUS, School readiness, Kiswahili, Executive Functions, Mastery Motivation

FOCUS (Finding Out Children's Unique Skills) is a tablet app that is useful in the assessment of mastery motivation and executive functions which are good predictors of school readiness and future academic achievement (Józsa – Barrett – Morgan, 2017). One of the main obstacles in research, is the use of research tools across cultures due to its diversity around the world (Gjersing – Caplehorn – Clausen, 2010). This has denied researchers an opportunity to share research tools such as Questionnaires or Computer Based Assessment tools freely. The purpose of this paper is to present an adaptation process of FOCUS that was designed for the Hungarian and American (USA) cultures to suit Kenyan culture. Currently, FOCUS is available in Hungarian, English, and Hebrew. The app has been piloted in Hungary and the USA to assess 3-8 year olds and was found to have a good reliability and validity (Barrett et al., 2019; Józsa et al., 2017). The research goal was to create a valid and reliable version of FOCUS in Kiswahili. Kiswahili is one of the most widely spoken languages after Arabic in Africa. It is spoken by over 150 million people in Africa and the other 50 million people outside Africa. For this reason, FOCUS will be a potential Computer-Based Assessment tool for millions of preschool learners in Africa. The paper highlights stark differences of culture between these countries and its impact on the use of FOCUS as a data collection tool in Africa. Despite the fact that English is predominantly spoken in East Africa, American English accent cannot be correctly understood in Kenyan preschool classes. Similarly, images that appear familiar to preschool children in Hungary and the USA do not resemble common images Kenyan preschool learners are familiar with. For example, a Teddy Bear a common toy in Hungary and the USA, it will be difficult for a Kenyan preschooler to recognise especially in the rural areas. The paper will discuss the process of translation, reprogramming, and development of a Kiswahili version of FOCUS. One of the greatest challenges facing Early Childhood Education in Africa and Kenya specifically, is poor preschool to school transition (Republic of Kenya, 2017). This is caused by poor school readiness, lack of teachers and poor parental support. This paper assesses the significance of FOCUS measures in preschool and the impact it will have in the improvement of Early Childhood Education in Kenya and Africa in general.

SZÜLŐK VÉLEMÉNYE AZ ÓVODÁS KORÚ GYERMEKEK IKT-ESZKÖZHASZNÁLATÁNAK HATÁSÁIRÓL

**B. NÉMETH MÁRIA – JUHÁSZ FRUZZINA – TÓTH EDIT – HÓDI ÁGNES –
FÁYNE DOMBI ALICE**

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet Pedagógiai Értékelés és Tervezés Tanszék
mary@edpsy.u-szeged.hu

Arany János Általános Iskola, Szeged

juhfru@gmail.com

Magyar Tudományos Akadémia – Szegedi Tudományegyetem Képességfejlődés Kutatócsoport

tothedit@edpsy.u-szeged.hu

Szegedi Tudományegyetem JGYPK Tanító- és Óvóképző Intézet Alkalmazott Pedagógia és
Pszichológia Tanszék

agihodi@jgypk.szte.hu

Szegedi Tudományegyetem JGYPK

dalice@jgypk.szte.hu

Kulcsszavak: IKT-eszközhasználat, óvoda, IKT-fogyasztás

Egyre több 6 évnél fiatalabb gyermek használ IKT-eszközöket (Livingstone – Haddon – Gorzig, 2012), és van kitéve a technológia hatásainak. A család IKT-használathoz való hozzáállása meghatározó óvodás korban (Kalas, 2010). Chaudron (2015) vizsgálata szerint a szülők hajlamosak alábecsülni a kockázatokat, pozitív hatásként értelmezik pl. a képességek fejlesztését, a tudásszerzésben játszott szerepét. Egy nagyváros önkormányzati fenntartású óvodáiban végzett kutatásunkban megkértük a szülőket, fejtsek ki véleményüket az IKT-eszközhasználat pozitív és negatív hatásairól óvodás korban. Előadásunk a kapott véleményeket mutatja be. A vizsgálat teljes körű volt, érintette valamennyi gyermeket (3 969 fő), és összesen 1881 (47,4 %) kitöltés volt. Az adatfelvétel saját fejlesztésű papír alapú kérdőívvel történt, mely 65 tételből, négy tematikus egységből áll: (1) demográfiai mutatók; (2) IKT-eszközök típusai, száma, a használat paraméterei; (3) gyermekek eszközhasználat; (4) szülők véleménye. Előadásunk témája ez utóbbi két nyitott kérdésre adott válaszok. A technológia pozitív hatásairól 1507 (78,5 %), negatív hatásairól 1544 (80,5 %) szülő fejtette ki véleményét, melyeket a tartomelemzés módszerével dolgoztuk fel. A pozitív hatások között a legtipikusabb válaszok a játékok, mesék, dalok fejlesztő hatásait (pl. figyelem, nyelvtudás, türelem, memória) említik. Szintén igen gyakori vélemény az IKT-eszközökkel való korai, játékos ismerkedés, az iskolára való felkészülés („Az iskolában hasznos lesz.”). Sokan tekintik előnynek az információkeresést, a tanulást, a szókinccs gyarapodását, a másképpen nem elérhető dolgokhoz való hozzáférést („Kitágul a világ.”). De vannak olyanok is, akik nem tudnak pozitív hatásról (43; 2,9 %), ill. kijelentik, hogy nincs ilyen (183; 12,1 %), 51 szülő (3,4 %) pedig elutasító („Még nincs rá szüksége.”). Negatív hatásként legtöbbször a függőséget nevezték meg (685; 44,4 %), jellemző továbbá a különféle zavarok említése, pl. alvás-, látászavar, testtartási problémák, agresszió, bezárkózás (335, 21,7 %). A harmadik leggyakoribb vélemény, hogy időt von el a hagyományos elfoglaltságoktól, pl. mozgástól, közös játéktól (195, 12,6 %). Aggodalommal tölti el a szülőket, hogy a virtuális világ elfordíthatja a gyermekeket a valóságtól és ezért nem élnek át igazi örömet. Az előnyök és a kockázatok között is jelen van a kontrollálás és a szakszerű használat. A válaszok arra utalnak, hogy a szülők esetünkben is alapvetően pozitívnak ítélik az IKT technológiák hatásait, de kevésbé tudják azonosítani azokat (vö. Chaudron, 2015). A megnevezett kockázatok ugyanakkor más kutatásokhoz hasonlóan relatíve jól behatárolható kategóriákba sorolhatók (vö. Chaudron, 2015; Kalas, 2010). A korai gyermekkori nevelés nem hagyhatja figyelmen kívül a család szerepét. A szülők azon túl, hogy nézeteik alapvetően meghatározzák gyermekük IKT-fogyasztását, elsőslegesen mintaadók és hasznos információforrások is. Ugyanis ők azok, akik közvetlenül tapasztalhatják a hatásokat.

KÉPESÍTÉS NÉLKÜL A PEDAGÓGUS PÁLYÁN – ÚJABB KIHÍVÁSOK A SZAKKÉPZÉSBN

BACSA-BÁN ANETTA

Dunaújvárosi Egyetem
anetta75@gmail.com

Kulcsszavak: szakképzés, pedagógusképzés, pedagógus pálya, szakmai tanár, diploma nélkül

Strukturális pedagógushiánnyal küzd a magyar szakképzési rendszer, mivel egyre kevesebb a megfelelő végzettséggel rendelkező pedagógus, s az elmúlt években folyamatosan csökkent a pedagógusképzésre jelentkezők száma (felvi). Mindezek mellett a szakemberek kiöregednek (OH). A felsőoktatásba belépők számára pedig nem elég vonzó a pedagógusi pálya, a pályakezdő tanárok fele pedig elhagyja a pályát. Előadásomban mindazon előzményt szeretném feltárni, amelyek pedagógushiányhoz vezettek a szakképzésben, valamint bemutatom azokat a nemzetközi gyakorlatokat (OECD, 2008; A tanárok számítanak, 2009), amelyek megoldásokat jelenthetnek a helyzetre, vagy alternatív utakat kínálhatnak a pedagógushiány kezelésére. A középfokú oktatásban foglalkoztatott pedagógusok száma jelentős csökkenést mutat. Az elemzések szerint (NGM jelentés, 2018; KSH STADAT, 2019) ez 10 éves viszonylatban közel 20 %-os pedagógusvesztést jelent a szakképzésben. A szakképzésben tanító pedagógusok korcsoportonkénti megoszlása is kedvezőtlenül alakult: a 25-39 évesek körében jelentős a csökkenés; a 60-64 évesek korcsoportjába tartozók létszáma viszont több mint a duplájára nőtt. Sem a pedagógus életpályamodell bevezetése, sem a Klebelsberg Ösztöndíj nem tudta csökkenteni a szakképzést érintő tanárhányt. Az oktatási rendszerek minősége az oktatóktól függ (McKinsey, 2007), azaz az egyik legfontosabb oktatáspolitikai cél, hogy a pedagógus hivatást a legrátermettebbek, legtehetségesebbek válasszák. A legtöbb pedagógus-munkakör betöltéséhez a megfelelő alap- vagy mesterszakos pedagógus diploma szükséges, azonban több esetben is lehetséges, hogy felsőfokú végzettség hiányában alkalmazzanak pedagógust (Nkt.). Így van ez a szakképzésben is. A törvény fellazítja a pedagógus-munkakör betöltésének feltételeit és engedélyezi, hogy az is taníthasson, akinek van ugyan a tantárgynak megfelelő felsőfokú végzettsége, de nem rendelkezik pedagógus-szakképzettséggel. Ez azt jelenti, hogy olyanok is foglalkoztathatók lesznek, akik eddig sem pedagógiát, sem módszertant nem tanultak. A „képesítés nélküli tanár” ugyanakkor nem új fogalom a magyar közoktatásban; leginkább a 1970-80-as évekre volt jellemző, akkor azok is taníthattak, akik nem jutottak be a pedagógusképzésekbe, vagy tanulmányaik alatt elkezdtek iskolában dolgozni. A tanárhány megoldására több országban megpróbálják megkönnyíteni a szakmába való belépést azok számára is, akiknek korábbi tapasztalata az oktatáson kívüli területről származik. Ez olyan rendszer kialakítását eredményezi, melynek keretén belül a tanári pályára belépni szándékozók elvégezhetik a tanárképzési programot, miközben valamely más szakmában dolgoznak. Lehet, hogy ez a megoldás Magyarországon is? A legtöbb ismeretünk e témában az USA gyakorlatáról és annak eredményéről van, de más nemzetközi vizsgálatot is szeretnék elemzésembe beemlíteni a téma elméleti megalapozását illetően, s egy későbbi empirikus munka előkészítéséül.

TEACHING (FOREIGN) LANGUAGE TO CHIMPS AND CHILDREN

ÁGNES BÁLINT

Institute of Education Sciences, Faculty of Humanities, University of Pécs
balint.agnes@pte.hu

Keywords: language teaching, language acquisition, implicit learning, language teaching experiments with animals, behaviorism

The most successful way of language learning is language acquisition, which, in cognitive terms, is based on implicit, rather than explicit learning (Karmiloff-Smith, 1992; Ellis, 1994). The implicit way of learning is mostly unconscious and subjectively felt effortless (Reber, 1967). According to brain imaging studies, the underlying neurological basis of implicit learning is separate that of the explicit one (Pretz et al, 2010). Implicit learning is more effective than the explicit one when it comes to acquiring complex structures (Berry – Dienes, 1993). Since complex structures are abundant in language, it is justifiable to take foreign language learning as close to language acquisition as possible. All these were not clear in the 1960s when language teaching experiments with chimpanzees began. Researchers who were equipped with the knowledge about learning accumulated by the behaviorists insisted on the explicit way of learning and made language learning to chimps boring, ineffective and in some cases impossible. As I will point out, animals were provided an overly restricted and oversimplified language input and were got to learn in an explicit way, which resulted in a poor outcome. In my presentation I argue that the failure of the language teaching experiments was due to the misconceptualization of learning and language as well as to the declared aim of language teaching and to the behaviorist methodology. I also argue that foreign language teaching to children has not dispensed enough with the behaviorist roots even in the 21st century, since we try to teach language according to the same basic principles on learning and language as the chimps were taught. We pose the same aim (“communication above all”) and rely mostly on the behaviorist methodology. My conclusion is that language teaching could much more exploit the benefits of implicit learning, providing an environment rich in complex, authentic language stimuli and letting the learners operate their implicit learning system. The unconsciously operating and outdated cognitive principles of language teaching need to be supervised and reestablished based on the newest research findings in learning science.

„KIDS SAVE LIVES IN HUNGARY” –
A GYERMEKKORBAN ELKEZDETT ELSŐSEGÉLYNYÚJTÁSSAL KAPCSOLATOS
NEVELÉS-OKTATÁS JELENLEGI HELYZETE, KIHÍVÁSAI

BÁNFAI BÁLINT – BÁNFAI-CSONKA HENRIETTA – DEUTSCH KRISZTINA –
BETLEHEM JÓZSEF

Pécsi Tudományegyetem ETK Sürgősségi Ellátási és Egészségpedagógiai Intézet
balint.banfai@etk.pte.hu

Pécsi Tudományegyetem ETK Sürgősségi Ellátási és Egészségpedagógiai Intézet
henrietta.csonka@etk.pte.hu

Pécsi Tudományegyetem ETK Sürgősségi Ellátási és Egészségpedagógiai Intézet
krisztina.deutsch@etk.pte.hu

Pécsi Tudományegyetem ETK Sürgősségi Ellátási és Egészségpedagógiai Intézet
betlehem@etk.pte.hu

Kulcsszavak: elsősegélynyújtás, újraélesztés, oktatás, köznevelés, gyermekkor

A különböző balesetek és rosszullétek jelentős társadalmi problémát jelentenek, mivel a kimenetelük gyakran kedvezőtlen. A laikusok által nyújtott segítség növelheti a bajbajutottak túlélési esélyét, de a segítségnyújtási arány világszerte alacsony. Azokban az országokban, ahol nagyobb hangsúlyt fektetnek az elsősegélynyújtás oktatására, a kimenetel is pozitívabb. Az elsősegélynyújtás társadalmiasításának egyik módszere lehet az ismeretek átadásának elkezdése már gyermekkorban. Több országban az elsősegélynyújtás az iskolai tanterv kötelező részét képezi. Hazánkban is szerepel a Nemzeti alaptantervben az elsősegélynyújtás oktatása, ennek ellenére ez idáig nem történt meg az egységes bevezetése. A probléma hátterében számos tényező állhat, több kérdés is felmerül: Ki oktasson? Mit oktassunk? Hogyan oktassunk? Milyen erőforrásokra van szükség? Mely életkorban kezdjük el? Kell ismételni? Használható-e az így megszerzett tudás? A témában születtek kutatások, melyek célja ezen kérdések megválaszolása volt, de további bizonyítékokra van szükségünk. Néhány esetben a 10-12 éves életkort javasolják az elsősegélynyújtás oktatásának elkezdésére, más vizsgálatok eredményei alapján már ennél fiatalabb életkorban elkezdhető az ismeretek átadása (akár óvodás kortól). A hatékonyság eléréséhez számos módszer áll rendelkezésre, a megvalósításnak viszont vannak korlátai. Eddigi programjaink során már több ezer óvodás, általános- és középiskolás gyermeknek megtanítottuk az elsősegélynyújtás alapjait. Mindezek mellett fontosnak tartjuk a gyerekekkel kapcsolatba kerülő felnőttek (szülők, pedagógusok) véleményének felmérést is. Az eddig visszaérkező vélemények alapján a programok fogadtatása pozitív, de a szélesebb körű, tankerületeket bevonó adatfelvétel jelenleg is zajlik. A kihívások és nehézségek ellenére az eddigi eredmények alapján elmondható, hogy hasznos a már gyermekkorban elkezdett elsősegélynyújtás oktatás, így javasolt ennek közoktatásba történő hatékonyabb, gyakorlatiasabb integrálása.

ATTITŰD-VIZSGÁLAT A SZÜLŐK ÉS A PEDAGÓGUSOK KÖRÉBEN A BYOD-MÓDSZER TANÓRAI ALKALMAZÁSÁNAK TEKINTETÉBEN EGY TOLNA-MEGYEI ÁLTALÁNOS ISKOLA FELSŐ TAGOZATÁN

BARTAL ORSOLYA

Dunaújvárosi Egyetem
bartal.orsolya01@gmail.com

Kulcsszavak: BYOD-módszer, attitűd-vizsgálat, m-learning, pedagógus, digitális megosztottság

A digitális átállás (Racsko, 2017) korában a nevelési-oktatási intézményeknek számtalan kihívással kell szembenézniük és meg kell felelniük számos elvárásnak. Ilyen kihívás a mobil eszközök (laptop, Tablet, okostelefon) tanórai használata. A DOS (2016) köznevelési pillérének célrendszerében több specifikus cél kerül meghatározásra, mint például a pedagógusok legyenek érdekeltek és motiváltak abban, hogy a mindennapok tanulási-tanítási folyamataiba beépítsék az IKT eszközök tanórai használatát (ezzel párhuzamosan az eszközpark biztosítását irányozza elő a Digitális Oktatási Stratégia), valamint a tanulók kötelező eszközhasználata és az egymás közötti kollaboráció fontosságát hangsúlyozzák. A tanulási-tanítási folyamat digitális innovációja és tényleges bevezetése nagy jelentőséggel bír és a 21. századi iskolában nélkülözhetetlen egyéni és intézményi szinten egyaránt (Prievara, 2018). Jelen előadásban egy attitűd-vizsgálat eredményei kerülnek bemutatásra. A mobil-tanulás egyik lehetséges megvalósítását a BYOD-modell (Bring Your Own Device! – Hozd magaddal az eszközödet!) tanórai alkalmazását kutatom. A vizsgálatban a BYOD-módszer tanórai gyakorlati alkalmazásáról és magáról a jelenségről kértem ki a szülők és a pedagógusok véleményét, hozzáállását. Feltételezéseim szerint: 1. A szülők és a pedagógusok többsége támogatja a saját eszköz használatát a tanórán, azonban más-más okok miatt. 2. A pedagógusok szerint fokozza a tanulók figyelmét és motivációját a BYOD-módszer a tanórán. 3. A mobil eszközök tanórai alkalmazása összefügg a pedagógusok életkorával, a fiatalabb pedagógusgeneráció változatosabb digitális módszertant alkalmaz a tanórákon, mint az idősebb generáció. 4. A BYOD-módszer csökkenti a tanulók közötti esélykülönbséget. A kérdőíves kutatás célja, hogy megtudjuk, a BYOD-módszerhez hogyan viszonyulnak a tanárok és tanulók szülei a fenti hipotézisek verifikációja avagy falszifikációja mentén. A pilot kutatás populációját egy Tolna-megyei település általános iskolájának felső tagozatán tanuló diákok szülei és az őket tanító pedagógusok képezték. A kiválasztott intézményben 21 tanár tanít a felső tagozaton 259 tanulót. A mintavételi eljárás tekintetében a pedagógusok teljes populációját kérdeztem le, a szülők esetében viszont a csoportos mintavételi eljárást alkalmaztam, ahol az osztályok fokai voltak mérvadók. Így az egyes osztályokból vettem véletlen mintát. A kutatás jelentősége, hogy ez idáig a BYOD-kutatások az aktorok közül inkább a tanulóra fókuszáltak és a módszer hatékonyságára, valamint a gyakorlati kivitelezésre, technikákra, jelen kutatás a szülők és a pedagógusok attitűdjét célozta megvizsgálni és képet alkotni a hazai BYOD-modell tényleges megítéléséről. Ezt a hiányosságot hivatott feloldani a kutatás, amelynek a pilot szintű rész kutatását mutatom be a mostani konferencia-előadásban.

A FELSŐOKTATÁSBAN ALKALMAZOTT MÓDSZEREK VS. A MUNKAERŐPIAC ELVÁRÁSAI EGY PILOT VIZSGÁLAT TÜKRÉBEN

BARTAL ORSOLYA – SZABÓ CSILLA MARIANNA

Dunaújvárosi Egyetem
bartal.orsolya01@gmail.com
Dunaújvárosi Egyetem
csilla.mato@gmail.com

Kulcsszavak: felsőoktatás, mérnökképzés, Z generáció, innovatív módszerek, soft skills

A robotika, a 3D-s nyomtatás és a személyre szabás világában felmerül a kérdés, hogy milyen kompetenciákra lesz szüksége a jövő generációjának a munka világában. A Világgazdasági Fórum jelentései alapján (www.weforum.org) a munkaerőpiac által preferált kompetenciák folyamatosan változnak: a 2018-as prognózis szerint 2022-ben a legfontosabb 5 képesség között szerepel az analitikus gondolkodás és innováció, az aktív tanulás, a kreativitás és a kritikus gondolkodás. Ezzel párhuzamosan az is tény, hogy a hagyományos módszerek már nem elégségesek a Z generáció oktatásához, figyelmének lekötéséhez, motiválásához. Az információs technológiák változatos módszerei begyűrűztek az egyetemi képzésbe, és érzékelhető egyfajta pedagógiai paradigmaváltás (Prieara, 2018). Az új és a legújabb módszerek (projekt, e-learning, BYOD, gamifikáció, MOOC) elérhetők a felsőoktatási intézményekben, az azonban kérdés, hogy az oktatók valójában milyen arányban alkalmazzák ezeket. Pedig az új módszerek nemcsak motiváltabbá teszik a hallgatókat (Lin, et. al., 2017), de olyan képességekkel is felruházzák őket, amelyek elengedhetetlenek a munkaerőpiaci sikerességhez. A kutatás arra kereste a választ, hogy a jelenlegi mérnökhallgatók mennyire elégedettek a képzésükkel, az oktatási módszerek kielégítik-e a hallgatók igényeit, és milyen mértékben készíti fel őket az alma mater jövőbeni munkahelyük elvárásaira. A nemzetközi kutatás 2019 tavaszán zajlott négy ország egyetemén. A pilotnak tekinthető hazai vizsgálatba egy felsőoktatási intézmény 65 harmad- és negyedéves mérnökhallgatóját (gépészmérnököket és mérnökinformatikusokat) vontuk be. A hallgatók szerint képzésük minőségét leginkább befolyásolja a szakmai gyakorlatok minősége (75 %), a valódi szakma és az egyetemen megszerezhető tudás kapcsolata (73,4 %) és a tanulás és munka összeegyeztethetősége (71,9 %). Ezek az adatok arra utalnak, hogy a hallgatók tudatosan készülnek a munkaerőpiac elvárásaira. Ugyanakkor azonban az oktatók módszertani kultúrája még fejlesztést igényel, hiszen a hallgatók szerint a projekt, az esettanulmány, az online kurzusok csak néhányszor fordultak elő a képzésük során, a gamifikációt pedig nem is ismerik. Mindezek alapján nem meglepő, hogy a módszerek közül a leghatékonyabbnak a gyakorlati (15,6 %) és laborórát (18,8 %) és a szakmai gyakorlatot (25 %) tartották a hallgatók. Az az eredmény azonban, hogy az előadásokat a hallgatók 14,1 %-a vélte a leghatékonyabbnak, míg a projektekről 10,9 %, a mobil eszközök bevonásáról pedig csak 7,8 % gondolta ugyanezt, jelzi az oktatók módszertani hiányosságait. Bár a gyakorlathoz kapcsolódó tevékenységek és módszerek rendkívül fontosak a képzés során, különösen a mérnökképzésben, a hallgatók szerint a ritkán és kis hatékonysággal alkalmazott oktatási módszerek számos olyan kompetenciát fejlesztene (kritikus gondolkodás, komplex problémamegoldás, kreativitás), amelyet a munkaerőpiac már ma is fontosnak tart.

A TANÍTÓK ZENEI KOMPETENCIÁJA ÉS A ZENEI NEVELÉS GYAKORLATA A SZÉKELYFÖLDI ISKOLÁKBAN

BARTALIS IZABELLA

Debreceni Egyetem

izellabartalis2018@gmail.com

Kulcsszavak: ének-zene mozgás tanterv, székelyföldi tanítók, személyes zenei kompetenciák

A művészettel nevelés, a művészet általi nevelés fogalma Herbert Readtől (1943) származik. Pedagógiájával a harmonikus emberi személyiség kialakítására törekszik a negatív tendenciákkal szemben, célja a tanulók személyiségének formálása, gazdagítása a művészet segítségével (Kiss, 2010). A modern társadalom sajátos vonása, hogy a művészeti nevelést a kurrikuláris keretek között létrejövő, vagyis iskolai rendszerben történő műveltség elsajátításával hozza párhuzamba. Ennek értelmében olyan zenei készségek és képességek fejlesztését szükséges megvalósítani az általános iskola keretei között, amelyek hatással vannak a személyiség komplex fejlődésére, a szociális képességek kialakulására, valamint az esztétikai nevelés kompetenciájának kibontakoztatására (Dohány, 2010). A tanulók szocio-kulturális háttere mellett lényegesen fontos szerepet tölt be az iskola, amely a zenei műveltség kialakításának egyik színtere és ahol a pedagógusok zene iránti elkötelezettsége, zenepedagógiai ismerete lényegesen befolyásolja a zenei nevelés sikerességét (Shouldice, 2013). A romániai magyar elemi osztályokban történő zeneoktatást 2013-ban megreformált tanterv értelmében, az elemi osztályokban az ének-zene órákat a mozgással párosították, így a tantárgy elnevezése ének-zene és mozgás lett. Az előkészítő-II. osztályokban heti 2 órában, a III.-IV. osztályokban heti egy órában van lehetőség az ének-zene és mozgás tanítására. Az ének-zene és mozgás órákat is ugyanazok a tanítók tartják, akik általános tanítói végzettséggel rendelkeznek, éppen ezért érdemesnek láttuk megvizsgálni a tanítók szocio- kulturális hátterét, a zenéhez való viszonyulásukat, valamint zenei képzettségüket egyaránt. A vizsgálatban Kovászna és Hargita megye magyar tannyelvű elemi osztályaiban tanító pedagógusai vettek részt. Az adatfelvétel online kérdőíves módszerrel történt. Az adatok kvantitatív módszerekkel dolgoztuk fel az SPSS programot használva, módszerek terén pedig varianciaanalízist, két és háromdimenziós keresztábrákat, logisztikus regressziót és klaszteranalízist végeztünk. Az így létrejövő eredmények, bár színes képet adnak, differenciált értelmezést kívánnak, ugyanis a tanítók zenei kompetenciái nemcsak a tanítóképzési rendszertől függenek, hanem attól is, hogy a tanító – a képzéstől függetlenül – maga rendelkezik-e zenei képességekkel, rendelkezik-e korábbi zenei tanulmányokkal, és van-e rátermettsége e képességek fejlesztésére az iskolás gyermekek körében. Az előadás kitér a konkrét eredményekre, az ezekből levonható tanulságokra és javaslatokkal szolgál a jelenlegi helyzet javítását illetően.

FUNKCIONÁLIS ALAPOZÁS JELENTŐSÉGE AZ ISKOLAI TESTNEVELÉSBN

BÉKI PIROSKA – DEMETER ANTAL – OZSVÁTH MIKLÓS

Eszterházy Károly Egyetem

piroska.beki@gmail.com

Iskolai Síoktatók és Szabadidő-Szervezők Egyesülete

szervig@t-online.hu

Iskolai Síoktatók és Szabadidő-Szervezők Egyesülete

miklos.ozsvat@gmail.com

Kulcsszavak: funkcionális fejlesztés, természetes mozgások, iskolai testnevelés, izomfeszülések, sportmozgások

Az iskolai testnevelésben az új trendek megkövetelik az egészséges ifjúság kinevelését, az egészséges életmódra nevelést, ezért ma már foglalkozni kell a funkcionális fejlesztéssel. Az iskola lehetőséget ad arra, hogy a gyermek különböző mozgásformákkal ismerkedjen meg, ezért meg kell teremteni azt a lehetőséget, hogy a testnevelő ne különálló mozgásanyagként kezelje az egyes sportágakat, hanem hasonló alapokra építse azokat. Ilyen lehet a természetes mozgások tárháza is új értelmezésben, mellyel azt szeretnénk kiemelni, hogy ezeknek a mozgásoknak egymást kell erősíteniük. Gondolkodhatunk úgy, hogy a sportmozgások hagyományosan meghatározottak, axiómák alkotják. A funkcionális edzésnek, a tudatos izomfeszítésnek kell a mozgásnak háttérrel biztosítania. Más nézőpontból megfordíthatjuk a folyamatot, és a funkcionális elméletet vesszük meghatározó alapnak, majd átgondoljuk, hogy jó-e a mozgás, amit végzünk, lehet-e és kell-e rajta változtatni, illetve ezek a változtatások hogyan működnek. Céljaink eléréséhez meg kell találni az eszközöket, és ezek során figyelembe kell vennünk, hogy a gyerekek azt tanulják a testnevelési órán, amit később az egyéb edzéseken általános sportmozgásos alapként is gyakorolnak. Az élmény fontos egy sport megszerettetésében, de nem minden áron. Lehet, hogy egy feladat élményt ad, de ha egészségtelen, nem tudunk később ráépíteni. Az idegrendszeri struktúrák fogják meghatározni a folyamatok lefolyását, melyeknek nem kell, hogy külön vezérlése legyen, hanem tudjon építkezni az előzőekben tanult elemekből. Ezenkívül az is fontos, hogy érzéseket építsünk és izomfeszülésekre támaszkodjunk, ne pedig egy képi formát akarjunk létrehozni. Erre mutatunk rá előadásunkban néhány kinetikus láncot kiemelve, újraértelmezve a természetes mozgások háttérét. Ha a különböző sporttevékenységek hasonló célkitűzésekkel és eszközökkel dolgoznak, akkor a célok elérésének hatékonysága hatványozottan nő.

TECHNOLÓGIÁVAL TÁMOGATOTT KREATIVITÁSFEJLESZTÉS – TÖBBESETES ESETTANULMÁNY MAGYARORSZÁGI DIGITÁLIS PEDAGÓGIÁBAN ÉLENJÁRÓ TANÁROK NÉZETEIRŐL ÉS TAPASZTALATAIRÓL

BERECZKI ENIKŐ ORSOLYA

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet
bereczki.eniko@gmail.com

Kulcsszavak: kreativitás, technológia, tanári nézetek, tanári gyakorlat, esettanulmány

Számos elméleti munka mutatott rá arra, hogy a digitális technológiák tulajdonságaik révén a kreativitás fejlesztésének fontos eszközévé válhatnak, mégis csak kevés empirikus kutatás vizsgálta a technológia hatását a tanulói kreativitásra (Lai – Yarbrow – DiCerbo – de Geest, 2018; Ma, 2006; Scott – Leritz – Mumford, 2004a, 2004b). A fejlesztő kísérletek eredményei arra engednek következtetni, hogy a digitális eszközök használatával növelhető a kreativitás, ezen eredmények azonban nem bizonyultak közvetlenül relevánsnak az oktatásra nézve (Bereczki, 2019). Így tehát több olyan kutatásra van szükség, amely témájában és kérdéskörében az osztálytermi gyakorlat valós helyzetére alapoz. Jelen kutatás tehát a kreativitásról és a kreativitás digitális eszközökkel történő fejlesztéséről vallott tanári nézeteket és tapasztalatokat kívánta feltárni azzal a céllal, hogy a pedagógiai gyakorlaton alapuló témákat és kérdéseket azonosítsa a kreativitás, tanulás és technológia jövőbeni kutatásai számára többesetű esettanulmány módszerével. A kutatásba bevont N=12 magyarországi digitális pedagógia terén élenjáró középiskolai tanárt célzott, rétegzett és maximális variáción alapuló mintavételi eljárásokkal választottam ki, tőlük az adatokat félig strukturált interjúk, osztálytermi megfigyelések, dokumentum- és képelemzés módszerével gyűjtöttem 2017 tavaszán és nyarán, valamint 2018 őszen. A kvalitatív elemzést Atlas.ti szoftver segítségével végeztem, míg a kódolásakor Miles, Huberman és Saldaña (2014) kódolási keretrendszerét és eljárásait vettem alapul. A vizsgálat során hat olyan technológiával támogatott tanulási tevékenység-típust azonosítottam, amelyet a digitális pedagógiában élenjáró tanárok a kreativitás osztálytermi fejlesztésével hoztak összefüggésbe, valamint alkalmaztak a tanóráikon: (1) a kreatív gondolkodás inspirálása digitális eszközökkel és elektronikus tartalmakkal, (2) a gondolatok kidolgozása és feltérképezése digitális eszközök segítségével, (3) digitális alkotás, (4) a tanulók kreatív munkájának technológia-alapú támogatása, (5) az együttműködés kiterjesztése a technológia eszközeivel a kreatív tanulás során, és (6) a tanulók által létrehozott kreatív produktumok megosztása és értékelése digitális eszközök segítségével. A kutatás továbbá rávilágított számos, a kreativitás iskolai fejlesztését befolyásoló tényezőre is. Feltáró jellegéből adódóan, a kutatás az osztálytermi gyakorlat valós helyzetéből kiinduló kérdéseket és témákat szolgáltat a kreativitás és oktatástechnológia összefüggéseit vizsgáló jövőbeni vizsgálatai számára, míg az eredmények alapján az oktatáspolitikai, a tanárképzési és a gyakorlat számára megfogalmazott javaslatok hozzájárulhatnak a tanulói kreativitás hatékonyabb fejlesztéséhez a köznevelésben.

HÁLÓZATOK A TANULÁSBAN – TANULÁS HÁLÓZATOKBAN

BERTALAN PÉTER – MÉSZÁROS VIRÁG

Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar

bertalan.peter@ke.hu

Pécsi Tudományegyetem BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

meszarosvirag72@gmail.com

Kulcsszavak: oktatási hálózat, paradigmaváltás, oktatás hozzáadott értéke, pedagógus szerep, önszerveződés

A 21. század a komplex hálózati rendszerek évszázada. Az előadás a modern társadalom egyik legfontosabb alrendszerében, az oktatási rendszerben szükséges paradigmaváltás kérdéseivel foglalkozik. Az előadás célja felhívni a figyelmet az oktatási rendszer élő, organikus, s ezáltal komplex és adaptív szubsztanciájára (Ken Robinson – Lou Aronica, 2018), valamint a hálózatokban rejlő potenciálok kihasználására a didaktika, illetve a tanítás-tanulás kontextusában. Megközelítésünk a pedagógia három kiemelkedő személyisége: J. H. Heinrich Pestalozzi, Tessedik Sámuel és Ken Robinson didaktikai és iskolaformálási elveinek rendszerszerű összehasonlításán, valamint Barabási Albert-László hálózati tézisein alapul. Célunk a felsőoktatási minőség és hozzáadott érték dimenzióinak feltárása, különös tekintettel az oktatás minőségére. A jelenlegi rész kutatás fókuszában álló kutatói kérdés: Melyek voltak a pedagógia évszázadának és melyek a jelenlegi oktatási reform hívó szavai? Ezek szerint hogyan növelhető az oktatás hozzáadott értéke? A módszertan Pestalozzi és Tessedik életművének, valamint Ken Robinson – Lou Aronica: Kreatív Iskolák: Az oktatás alulról szerveződő forradalmi átalakítása (2018), illetve Barabási Albert-László: Behálózza: A hálózatok új tudománya (2003) című könyvének dokumentumelemzésén nyugszik. A vizsgálat szerint a „pedagógia szakértők” nézeteiben az őket elválasztó tértől és (Robinson esetében) időtől függetlenül az oktatás társadalmi aspektusai, az iskolai menedzsment, a tanterv, tanítás, értékelés és hálózati gondolkodás szempontjai mentén számos hasonlóság mutatható ki. A napjainkra világszerte elterjedt standardizálási mozgalom, valamint az ehhez társuló verseny és piacositás a követelmény szint további emelésével eltaszította az oktatást az iskola eredeti céljaitól (Ken Robinson – Lou Aronica, 2001). A hálózatokban való gondolkodás már Pestalozzi és Tessedik életművében is markánsan megjelent, napjainkra pedig egyértelműen körvonalazódik, hogy a hálózatépítés a pedagógus szerep egy fontos fejlesztendő dimenziója, mellyel tértől és időtől függetlenül támogatható a reciprocitáson és a bizalmi hálón alapuló tudásszinergiát építő hálózati együttműködés. Napjaink pedagógusai számára szükségessé vált a hálózati ismeretek elsajátítása és mindennapi gyakorlása, mellyel az önszerveződésben, a gyenge kapcsolatok erejében, a csoportképződési szabályokban rejlő lehetőségeket a tanítás-tanulás reflektív fejlesztésére használják fel. Cél, hogy az oktatási hálózat felismerje: A hálózati rendszerek előnye, integrációs, adaptációs, valamint innovációs potenciálja abban az egyes szervezetek vagy egyének kompetenciáit messze meghaladó hálózati alkalmazkodó képességben rejlik, mellyel elérhető, hogy a résztvevők kooperációja révén új kompetenciák keletkezzenek, s ezáltal a szervezeti fejlődés minőségileg magasabb szintjére, új stádiumára jussanak el.

SPORTOLÓ TANULÓK TÁRSAS KAPCSOLATAI

BLATT PÉTERNÉ

Pécsi Tudományegyetem BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola
blatt.barbara@sztmor.hu

Kulcsszavak: sport, szocializáció, sportszocializáció, testnevelés, kapcsolati háló

Napjainkban egyre többször kell szembesülnünk a mai gyermekek, fiatalok egészségi állapotának silány helyzetével. Ezt a tényt a különböző gyermek és ortopédiai szűrővizsgálatok is alátámasztják. Ebben nagy szerepet játszik a mozgásszegény életmód. A fiataloknak ma csupán igen csekély százaléka sportol rendszeresen. A mozgáslehetőség egyre kevesebb, a szellemi, fizikai terhelés, követelmény viszont egyre több. A mozgásszegény életmód káros hatással van az egész szervezetre, betegségekhez, a szervezet idő előtti öregedéséhez vezet. A váz- és izomrendszer, valamint a keringési- és légző rendszer nem fejlődik megfelelő módon. A testnevelés és sport az egyetlen a műveltségterületek között, melynek fő feladata az egészség megőrzése és a testi képességek fejlesztése. Az iskolai testnevelés órák speciális közösségi terei az oktatásnak. Vajon ad ez a közeg valamilyen többletet a társas kapcsolatok terén is? A sportolás által kitágulnak az egyén tapasztalási területei: új szociális környezetbe kerül, új érték és norma-rendszerrel találkozik. Mindezek formálják a személyiségét, egyéniségét is. A sportolók mindennapjainak része a másokhoz való alkalmazkodás. Véleményem szerint, ennek a személyiségvonásnak a birtokában szélesebb kapcsolati hálóval rendelkeznek. Az általam olvasott tanulmányok többsége a sportolók személyiségvonásaira, példaképeikre, környezetük sportolási szokásaira koncentrálnak. A sport és a kapcsolati háló közötti összefüggést vizsgáló kutatók egyetemisták és középiskolás tanulók körében végeztek vizsgálatokat. Én a felső tagozatos diákok társas kapcsolatait vettem górcső alá. A prezentáció célja a sportoló és nem sportoló tanulók társas kapcsolati hálójának feltérképezése és összehasonlítása céljából végzett kérdőíves kutatás részeredményeinek bemutatása, valamint a kutatás további irányainak és folyamatának felvázolása. A kutatás célja annak feltárása, van-e különbség a sportoló és nem sportoló tanulók társas kapcsolatainak extenzitása és intenzitása között.

TEHETSÉGMÍTOSZOK MEGJELENÉSE A FELSŐOKTATÁSBAN ÉS A KÖZNEVELÉSBEN OKTATÓK KÖRÉBEN

BODNÁR ÉVA – SASS JUDIT

Budapesti Corvinus Egyetem
judit.sass@uni-corvinus.hu
Budapesti Corvinus Egyetem
eva.bodnar@uni-corvinus.hu

Kulcsszavak: tehetséggondozás, tehetségmítosz, felsőoktatás

A tanárok vélekedése és hiedelme a tehetségről meghatározza, hogy mit tartanak fontosnak a felismerés, a fejlesztés és a támogatás során. Mindez meghatározza azt is, hogy az oktatás, a differenciált fejlesztés kapcsán milyen módszereket alkalmaznak, valamint az általuk megvalósított tehetséggondozó tevékenységek túlmutatnak-e a kognitív készségek fejlesztésén. A tehetség észlelése mellett a tehetséggel, tehetségesekkel kapcsolatos vélekedések is befolyásolják a tanárt a kapcsolódó elvárásaiban, döntéseiben és a tehetséges diákokkal zajló interakcióiban (Tofel-Grehl – Callahan, 2017). A tanárok előzetes elképzelései rejtett forgatókönyvként megjelenhetnek a pedagógiai, tanítási magatartásukban, hátráltathatják vagy elősegíthetik az innovatív gyakorlat elterjedését és a komplex tehetséggondozó programok fontosságának felismerését is. Előadásunkban egy, a köznevelés szempontjából reprezentatív mintán, 2018-ban készült adatfelvétel eredményeinek egy részét mutatjuk be, amely 1906 (479 vezetői + 1427 pedagógus) kérdőív válaszainak elemzésére támaszkodik, másrészt egy felsőoktatási intézményben készült kérdőíves felmérés eredményeinek összevetésével igyekszünk rávilágítani az oktatás két szintjén tanítók tehetséggel kapcsolatos vélekedésének különbségére. A kérdőívünk a Gifted Child Quarterly 2009-es különszámában publikált, 15 a tehetségesek oktatásával kapcsolatos „mítoszt” dolgozott fel. A vizsgálatainkban a tehetséges tanulókkal kapcsolatos explicit elképzelések feltárásával a kontrollált viselkedések befolyásolására lehet javaslatot tenni, hiszen ezek a társas elvárások, kívánatosság által is befolyásolt szándékos, a kontrollált viselkedést irányító elképzelések. Az implicit vélekedések megismerésével felszínre kerülhetnek mind az automatikus, mind a kontrollált viselkedést befolyásoló tényezők. Ezeket fel lehet használni kiindulópontként a pedagógus továbbképzésekben és a vezetőképzésben is a tehetséggel kapcsolatos elképzeléseknél az önismereti tudatosság növeléséhez.

A VALLÁSOS NEVELÉS KUTATÁSI IRÁNYAINAK VIZSGÁLATA HAZAI NEVELÉSTUDOMÁNYI KIVONATOKBAN

BOGNÁRNÉ KOCSIS JUDIT

Pannon Egyetem Neveléstudományi Intézet
bkocsisj@almos.uni-pannon.hu

Kulcsszavak: vallás, nevelés, Országos Neveléstudományi Konferencia, kvalitatív kutatás, kvalitatív tartalomelemzés

Napjaink magyar vallásos nevelésre vonatkozó kutatási irányainak kategorizálásával, annak előadás-kivonatban vizsgált megjelenési formáival eddig még nem foglalkoztak kutatók. Ezt a tényt figyelembe véve az elemzés célja a hazai neveléstudományi kutatások összefoglalói alapján a vallásos neveléssel összefüggő témák feltérképezése, rendszerezése. A vizsgálat fókuszában a 2010-2017 közötti időszakban a hazai Országos Neveléstudományi Konferenciákhoz kapcsolódó absztraktkötetek állnak. A vizsgált absztraktok kiválasztásának alapja a vallás szó megjelenése egy kivonatban volt. A kiválasztott mintába így összesen $n=85$ db kivonat került. A kivonatok kvalitatív tartalomelemzése, deduktív és induktív logika, azaz a kombinált verzió segítségével történt. A szövegek vizsgálata tartalmilag strukturáló elv alapján, fő- és alkódok bevezetésével valósult meg. Az intrakódolás biztosította a kutatás megbízhatóságát. A kutatási problémakör átgondolása során az alábbi kérdések fogalmazódtak meg bennem: A kivonatokban vajon mely vallásos nevelési területek jelennek meg leginkább? Megfigyelhető-e valamilyen tendencia? Vajon bizonyos egyetemek többször, több éven keresztül is kutatnak-e valláspedagógiai témában? Vajon felekezeti egyetemek, főiskolák, hittudományi karok megjelennek-e kutatásaikkal? A kérdések tükrében az alábbi hipotéziseket fogalmaztam meg: 1. A kivonatokban a vallásos nevelés módszertani kérdései jelennek meg leginkább. 2. A hitoktatási törvény bevezetése után megnőtt a valláspedagógiai kutatások száma az absztraktkötetben. 3. Bizonyos egyetemek aktívabbak a vallásos neveléssel összefüggő kutatások területén. 4. Hazai felekezeti felsőoktatás kutatói is megjelennek kivonatok szerzőiként. A kutatás eredményei többek között rámutattak arra, hogy vannak egyetemek, amelyek aktívabbak a vallásos nevelési kutatásokban, továbbá megtalálhatóak többször visszatérő témák, amik többsége köthető bizonyos felsőoktatási intézményhez. Ezen kívül az elemzés három főbb tartalmi csoportot eredményezett: a vallás hatása az életmódra, a vallás neveléstörténeti kontextusa és a valláspedagógia témaköre. A kivonatokban megjelenő vizsgálatok nagyobb része a gyakorlatból indul ki vagy éppen a vallásos nevelés gyakorlati megvalósulását kutatja. A vizsgálat jelentősége abban áll, hogy egyrészt a neveléstudományban kutatók figyelmét ráirányítsa napjaink vallásos neveléssel foglalkozó kutatásaira, másrészt a vallásos neveléshez kapcsolódó kutatási irányok rendszerezését próbálja előmozdítani korábbi nemzetközi kitekintés (Bognárné Kocsis, 2018) folytatásaképp.

A VÉGZETTSÉG NÉLKÜLI ISKOLAELHAGYÁS CSÖKKENTÉSE A POZITÍV PEDAGÓGIA ÉS A MŰVÉSZETI NEVELÉS TERÜLETEIVEL

BREDÁCS ALICE MÁRIA

Pécsi Tudományegyetem MK
alice.bredacs@gmail.com

Kulcsszavak: tanulói lemorzsolódás, kimaradás, pozitív pedagógia, megküzdési kompetencia, társas és személyes képességterületek, érzelmi intelligencia és kontroll

A pozitív pedagógia egyik fő területe, a megküzdési kompetencia, nagyban befolyásolja a tanulók célkitűzésit, problémamegoldó, stresszkezelési képességeit (Oláh, 2007-2013, 2008, 2012b; Bredács, 2009, 2012, 2014, 2015, 2018a, 2018b), pozitív tanulási attitűdjeit, optimizmusát (Oláh, 1999, 2004a, 2004b, 2005, 2006, 2012a, 2013, 2015, 2016, 2019). A megküzdési kompetencia-szint emelése a tanulói lemorzsolódás, kimaradás ellen hat. Eddigi (7. és 9. osztályokban végzett) vizsgálati eredményeim (2009, 2012, 2014, 2015) azt mutatják, hogy a tanulók érzelmi intelligenciája és érzelmi kontrollja alacsony, társas képességeik is gyengébbek, mint a személyesek. E képességterületeket – a tanulás eredményességének növelése miatt – kiemelten kell kezelni, sőt az ún. csatolt tartományok miatt egész életen át gyarapítani lehet (Bálint, 2018; Bredács, 2012, 2014, 2015, 2017, 2018c, 2018d; Révész, 2017). Ezek a fejlesztésre szoruló tanulói eredmények inspiráltak arra, hogy 2016-tól a képzőművész-tanár szakos hallgatók csoportjaiban (44 hallgatóval) egy sajátélményű feladatmegoldásokra épülő módszertani kutatást indítsak el. A kutatás célja, hogy megkeressük a vizuális művészeti területeken jól alkalmazható, a fenti képességterületeket fejlesztő feladatokat és módszereket. A hallgatók először egy szakterületükhöz illeszkedő óratervet készítettek, majd terveiket mikrotanítás keretei között saját csoportjaikban próbálták ki. A harmadik feladat a megvalósulás csoportszintű reflektálása, ill. önreflektálása volt. Azt feltételeztem, hogy a hallgatók többsége egyénileg megoldható vizuális feladattal készül és a feladatok értékelése is főleg osztályzatra épülő lesz. A hallgatók számára az interneten több vizuális-kultúra, illetve e-diás feladatbank is elérhető. Az itt található feladatok többsége az egyéni tudást és képességeket fejleszti vagy vizsgálja. A hallgatók mégsem ezekből merítettek, hanem kooperatív feladatot készítettek, vagy adaptáltak más tantárgyak feladatai közül rajzos, téri vizuális témává. A hallgatói reflexiók szerint a kooperatív rajzos-vizuális feladatok olyan társas stratégiát fejlesztenek ki, amelyek lehetővé teszik a gyors munkamegosztást, az „érintettség” érzésének kialakulását, mások gondolkodásába, érzéseibe való behelyezkedést. Ez nemcsak a vizuális kódolást – dekódolást jelenti, hanem a társakkal való megértetés, gondolat- és érzésátvitel igényét is. A feladatvégzések sikere a jó célkitűzésen, a helyesen tervezett ütemezésen, a feladatok lépésekre osztásán és a célratartáson múlik. A feladatvégzés értékelésének alapja nem a normatívának vagy a kritériumoknak való megfelelés, hanem az egyéni vagy csoport reflexió lesz. 2018-tól a PTE NTI koordinálásával az EFOP-3.1.2.-16-216-00001 A köznevelés módszertani megújítása a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése céljából indított munkában veszek részt. Területem a művészeti nevelés alapú módszerek fejlesztése (Bredács, 2018c). A fenti kutatás jól beleilleszthető e programba.

Támogató: EFOP-3.1.2.-16-216-00001 pályázat; Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kar

A MOHOLY-NAGY VIZUÁLIS MODULOK: A 21. SZÁZADI KÉPI NYELV TANÍTÁSA A VIZUÁLIS MEMÓRIA TESZTELÉS TÜKRÉBEN

BREDÁCS ALICE MÁRIA – GAUL-ÁCS ÁGNES

MTA – ELTE Vizuális Kultúra Szakmódszertani Kutatócsoport

alice.bredacs@gmail.com

MTA-ELTE Vizuális Kultúra Szakmódszertani Kutatócsoport, Eötvös Loránd Tudományegyetem
PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

sengacsa@gmail.com

Kulcsszavak: vizuális memória, teszt, diszciplínaváltás a memóriakutatásban, memória-taxonómia, előmérés és utómérés

A tanulmány egy vizuális memória teszt kidolgozásáról és standardizálásáról szól. Az MTA – ELTE Vizuális Kultúra Szakmódszertani Kutatócsoport kutatómunkájához kapcsolódik és a Moholy-Nagy Vizuális Modulok: a 21. századi képi nyelv tanítása „A vizuális kultúra tantárgy tartalmi és módszertani megújítása” program keretei között készül. A komplex modulra vonatkozó részkutatásunk célja egy jól használható, és a tanulók memóriájának fejlődését kimutatni képes teszt kidolgozása, annak érdekében, hogy a modulok kialakítása során kihasználhassuk a tanulók maximális vizuális memória kapacitását, majd célirányosan fejlesszük azt tovább. A teszt kialakítása során a legújabb memóriakutatások eredményeire támaszkodtunk, amelyek szerint a memória egyes tartományai egymást feltételezve összekapcsolódnak, mert hosszútávú memória nélkül nincs jól működő munkamemória sem. Fontos lehet a pontos észlelésben és felidőzésben a vizualizáció tartalma, témája, az információ jellege (szín, alak, téri helyzet, azonosság, változás stb.) és a megfigyelés irányítottságának módja (Schurgin, 2018). Mindez függ a figyelem intenzitásától (Oláh, 2006; Olivers, 2008) és szerepet kap a tömbösítés mértéke is (Brady – Alvarez, 2011; Konkle – Alvarez, 2011). Ezek figyelembevételével, valamint Kárpáti Andrea és Gaul Emil (2011) által kidolgozott vizuális kultúra területeinek rendszeréhez csatlakozóan – a vizuális memória vizsgálatára – kialakítottunk egy memória taxonómia-rendszert, amely négy főkategóriából (1. A vizuális memória terjedelme hívó kategória alapján; 2. A vizuális figyelem terjedelme; 3. A vizuális képességek érzékenysége; 4. Komplex megítélés) és mindegyik további két-két alkategóriából áll. A teszt működéséhez három hipotézis kapcsolódik: 1. Az előmérésben a rajz- és vizuális kultúra tagozatos tanulók csoportjaiban fejlettebb a tanulók vizuális memóriája, mint a rajzolással és a vizuális kultúrával minimálisan foglalkozó csoportokban. 2. Az utómérés eredményei további javulást fognak hozni az intenzív vizuális fejlesztés hatására. 3. A kialakított program hatására különösen a komplexebb memória-eredményei fognak fejlődni. A tesztet olyan 5. és 9. osztályos tanulókkal mértük be, akik nem vesznek részt a fő vizsgálatban, de szociális, iskolai körülményeik, életkoruk és más sajátosságai megegyeznek azokkal. A nyers teszt több javításon esett át. Értékeltek a képzőművész tanár szakos hallgatók, a tanulókat tanító tanári munkacsoport tagjai. Az első bemérés után kiszámítottuk a teszt jószágmutatóit. Ezek alapján azt állapítottuk meg, hogy a feladatok és a hozzájuk tartozó kérdések számán nem kell változtatni, de a képekhez kapcsolódó kérdéseket pontosítanunk kell, valamint a kérdésekhez zárt végű válaszokat kell rendelnünk a nyitottak helyett. Ez utóbbi nem csak a jobb megbízhatósági mutatót segíti elő, hanem az SPSS programmal történő feldolgozás is automatikusabbá válik, hiszen a főmérés bemeneti és kimeneti szakaszában a vizsgált populáció már megközelíti az 1000 főt.

Az előadásban szereplő kutatás az MTA-ELTE Vizuális Kultúra Szakmódszertani Kutatócsoport, „Moholy-Nagy Vizuális Modulok - a 21. század képi nyelvének tanítása, 2016-2020” projekthez kapcsolódik. A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgypedagógia Kutatási Programja támogatta. MTA-ELTE Vizuális Kultúra Szakmódszertani Kutatócsoport, kutatásvezető: Kárpáti Andrea

GAMIFIKÁCIÓS PILOT PROJEKT A TANÁRKÉPZÉSSEN

BUDA ANDRÁS

Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet
buda.andras@arts.unideb.hu

Kulcsszavak: gamifikáció, tanárképzés, mérés, értékelés, pontrendszer

Napjaink egyik legfontosabb feladata az oktatás hatékonyságának növelése. Az erre irányuló törekvésekre számos tényező van hatással (Ambrose et al., 2010), közülük kiemelkedik a tanulók motiváltsága, ami nélkül rendkívül nehéz bármilyen előrelépést elérni. Éppen ezért az oktatási rendszer minden szintjén kulcskérdés, hogy hogyan lehet a tanulókat motiválni? A pedagógusok folyamatosan új eszközök, módszertani innovációk alkalmazásával próbálják meg a célt elérni. Az eszközök vonatkozásában a kísérletek elsősorban a digitális technológia adekvát felhasználásával kapcsolatosak. A hatások vizsgálatánál voltak, akik pl. a táblagépekre (Rossing et al., 2012; Czékmán, 2016), az interaktív táblára (Smith et al., 2005; Kétyi, 2009) vagy éppen a szavazórendszerekre (Draper-Brown, 2004; Buda, 2012) koncentráltak, mások pedig szoftveres megoldások, pl. közösségi oldalak (Mazer et al., 2007; Kárpáti et al., 2012) vagy a kiterjesztett valóság (Billinghurst-Duenser, 2012; Aknai et al., 2016) oktatási alkalmazhatóságát vizsgálták. A mai igényeknek jobban megfelelő módszertani megoldások között pedig megtaláljuk pl. a kompetencia-alapú tanítást (Nagy, 2007; Morris et al., 2013), a tükrözött osztálytermet (Tucker, 2012; Bodnár et al., 2017), a digitális történetmesélést (Robin, 2008; Lanszki, 2018) vagy a kutatásalapú tanulás/tanítást (Nagy, 2010; Healey, 2014). Az elmúlt évtizedben egyre nagyobb teret nyert a képzésekben a gamifikáció (Pelling, 2002) is, azaz a különböző játékelemek alkalmazása nem játékos környezetben (Deterding et al., 2011; Fromann – Damsa, 2016). Bár a játék és a játékos formában tanítás már nagyon régóta a pedagógia része (Kenéz, 2016) a különbség a korábbi megoldásokhoz képest az, hogy nem elszigetelt játékokról, játékelemről van szó, hanem a gamifikáció (játékosítás) egy stratégia, melyben a játékelemek rendszerszintű alkalmazása történik meg. Ezt kívántuk mi is megvalósítani a gyakorlatban, az elmúlt félévben a Debreceni Egyetem egyik tanár szakos kurzusának (Pedagógiai folyamat 2.) értékelését gamifikáltuk. Egy olyan rendszert vezettünk be, melynek alapját a pontgyűjtés jelentette. A hallgatók különböző feladatok közül választhattak, melyek végrehajtásáért előre meghatározott, de a teljesítés minőségétől függő pontszámokat kaptak, végül ezek összegéből alakult ki a kurzus osztályzata. A résztvevők saját maguk alakíthatták egyéni tanulási útvonalukat, terhelésüket, időbeosztásukat, ugyanis nem csak a félév végéhez rendeltünk tennivalókat, hanem voltak évközi határidőhöz kötött feladatok, sőt olyanok is (pl. tesz kitöltése), melyek csak egy szűk, néhány órás intervallumban voltak elvégezhetőek. Mindenki saját céljainak, igényszintjének megfelelően választhatott, így végül voltak, akik csak az elégséges osztályzat pontszámának alsó határát érték el, néhányan viszont a jeleshez szükséges pontok közel dupláját is megszerezték. Az előadás ezt az értékelési rendszert és alkalmazásának tapasztalatait kívánja részletesen bemutatni.

PEDAGÓGUS FOLYAMATOS SZAKMAI FEJLŐDÉS A SZAKKÉPZÉSSEN

BÜKKI ESZTER – FEHÉRVÁRI ANIKÓ

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK
bukki.eszter@ppk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK
fehervari.aniko@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: tanári folyamatos szakmai fejlődés, szakképzés

A tanári folyamatos szakmai fejlődés (FSZF) kulcsfontosságú a tanári munka minőségének fejlesztésében és ezen keresztül a tanulói teljesítmények javításában (Barber – Mourshed, 2007; Darling-Hammond, 2017). A munkahelyi tanulás (Tynjälä, 2008) és a tanári FSZF empirikus kutatásainak eredményei (Kwakman, 2003; Geijsel et al., 2009; Thoonen et al., 2011; Hodgkinson – Hodgkinson, 2004) szerint a dolgozó felnőtt, így a tanárok szakmai tanulására, ennek intenzitására, valamint tanulási formák tekintetében jelentkező mintázataira legnagyobb hatással az egyéni szintű tényezők (motiváció, énhatékonyság, egyéni diszpozíciók és múltbeli tapasztalatok stb.) vannak. Ugyanakkor jelentős és az egyéni tényezőkben is látens változóként megjelenő faktorok e tanulás lehetőségeit és egyúttal akadályait jelentő szervezeti és egyéb mezoszintű tényezők, mint a vezetés jellemzői, az iskolai klíma, az iskolán belüli és azon túli szakmai együttműködések és gyakorlatközösségek létezése. A szakképzésben dolgozó pedagógusok szakmai fejlődésében – a legtöbb e témára irányuló kutatás fókuszában álló, közismereti oktatásban dolgozó pedagógusokhoz képest – jelentős sajátosságok, eltérések jelentkeznek. Adódnak ezek egyrészt a pedagóguspopuláció intézményen belüli heterogenitásából, a közismereti tanárok, szakmai tanárok, szakoktatók, illetve a teljes munkaviszonyban, részmunkaidőben és óraadóként dolgozó tanárok potenciálisan eltérő motivációkkal és irányultságokkal együtt járó eltérő előzetes képzettségéből, szakmai életútjából és szakmai identitásából (Kyndt et al., 2016; Köpsén, 2014). Magyarázó tényező lehet továbbá pedagógiai munkájuk potenciálisan eltérő természete és kihívásai, valamint e heterogenitás, illetve a szakképzési centrumokba integrált szakképző iskolák formális szervezeti tényezőinek hatása az iskolán belüli és azon kívüli szakmai együttműködésekre. Az előadás célja a szakképzésben dolgozó pedagógus-csoportok szakmai tanulási mintázatainak és az ezeket meghatározó egyéni és szervezeti szintű tényezők bemutatása. A kutatás mintáját egy budapesti szakképző centrum 11 tagintézményében dolgozó mintegy 650 pedagógus adja, körükben online kérdőíves felmérést végeztünk. A mérőeszköz kidolgozásához felhasználtuk az OECD TALIS 2018 kutatás, az OFI 2013-14-ben végzett pedagógus panelkutatása (Széll, 2018), valamint a tanári szakmai tanulást meghatározó egyéni és szervezeti tényezők nemzetközi empirikus vizsgálatainak pedagógus kérdőíveit (Opfer – Peder, 2018; Geijsel et al., 2009). A szakmai tanárookra és szakoktatókra való jobb adaptálás érdekében figyelembe vettük korábbi kvalitatív kutatásunk eredményeit is (Bükki, 2018). Az adatokat többváltozós statisztikai elemzéssel, klaszteranalízis alkalmazásával dolgozzuk fel. A kutatás eredményeként azt várjuk, hogy megerősíti hipotéziseinket a szakképzésben dolgozó pedagógusok eltérő szakmai tanulási mintázataira és az ezeket magyarázó egyéni és szervezeti szintű tényezőkre vonatkozóan.

A FORMÁLIS ÉS INFORMÁLIS OKTATÁS SZEREPE SCHWIMMER RÓZSA ÉLETÉBEN

CZEFERNER DÓRA

Pécsi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet
czefernerd@gmail.com

Kulcsszavak: Schwimmer Rózsa, karrierút, polgári feminista nőmozgalom, nőtisztviselők szakképzése, iskolán kívüli oktatás

Miként válhatott egy zsidó családból származó nőtisztviselőből, Schwimmer Rózsából (1877, Budapest – 1948, New York) az International Woman Suffrage Alliance (IWSA, 1904, Berlin) sajtótitkára, valamint Magyarország és a világ első, akkreditációval ugyan nem rendelkező női követe, akit a Károlyi-kormány delegált 1918 novemberében Bernbe? Milyen képzettségbeli problémákkal és nyelvismereti hiányosságokkal kellett szembenéznie a fiatal éveit Temesváron töltő hölgynek ahhoz, hogy mind a magyar, mind pedig a nemzetközi női és feminista sajtó (el)ismert publicistájává válhasson? Hogyan sikerült elérnie, hogy harmincas éveire már-már anyanyelvi szinten beszélt német nyelv mellett angolul, franciául, olaszul, hollandul és spanyolul is meg tudta értetni magát előadásaiban, illetve publikációiban? Felmerül továbbá a kérdés, hogy hol és mikor sikerült olyan szintű lapkiadói ismereteket szereznie, amelyek birtokában 1907-ben a Magyarországon induló első feminista folyóirat (A Nő és a Társadalom, 1907-1913, Budapest) szerkesztőjévé tették meg? Az előadásban a 20. század eleji magyarországi és a nemzetközi polgári feminista nőmozgalom és békemozgalom kimagasló alakjának, Schwimmer Rózsának neveltetésére és oktatására fókuszálok. Forrásként a New York Public Library-ban őrzött, több mint 600 dobozból álló hagyatékában (Rosika Schwimmer Papers, MssCol6398) feltárt naplófeljegyzéseket, magyar, angol és német nyelvű leveleket, valamint iskolai füzeteket és bizonyítványokat használok. Ezek alapján rámutatok, hogy Schwimmer iskolázottsága (elemi iskola, polgári leányiskola, majd néhány hónapos tisztviselőnőképző) korántsem lett volna elegendő a fent említett magas pozíciók eléréséhez, valamint ahhoz, hogy az első világháború során olyan vezető politikusokkal tárgyalhasson, mint például Woodrow Wilson. Ehhez folyamatos és rendkívül következetes önképzésre volt szükség, amelyhez kiváló terepet biztosított először a Nőtisztviselők Országos Egyesülete (1906/7, Budapest), majd később az erőteljes nemzetközi beágyazottsággal rendelkező Feministák Egyesülete (1904, Budapest), ahol a német, angol és esperantótanfolyamok mellett szakirányú továbbképzéseken és retorikai tanfolyamokon is részt ve(hete)tt.

A PEDAGÓGUS SZEREPE ÉS LEHETŐSÉGEI A GYERMEKEK ZENEI ÍZLÉSFORMÁLÁSÁBAN

CZEMMEL ANTÓNIA MÁRIA

Eszterházy Károly Egyetem NTDI
mentormentor826@gmail.com

Kulcsszavak: tanári attitűd, érték közvetítés, képességfejlesztés, zenei nevelés, zeneoktatás

Kutatásomban többek között arra keresem a választ, hogy milyen tanári attitűdök, értékek kel-
lenek egy tanárnak ahhoz, hogy a 10-14 éves tanulók érdeklődését felkeltse a klasszikus zene
iránt, a zenei tanulmányukat hogyan befolyásolja, milyen módon képes a zene iránti elkötele-
ződést még jobban elmélyíteni. A zenei érték, zenei minőség végső soron mérhetetlen. Dobszay
László szavaival élve „egy igazabb minőség fele továbblépni nagyon is szükséges lenne”. Ze-
neoktatásunk módszereinek az a célja, hogy a tanításra kerülő ismeretanyagot minél korszerűb-
ben és minél jobb hatásfokkal sajátítsák el a tanulók. Ahogy Sándor Frigyes mondja „a jó tanár,
akinek van igazi hivatástudata, egyénisége és fantáziája, mind jobban kifejlődik és megújul a
szabadabb lehetőségek között.” A lehetőség pedig ott van bennünk, pedagógusokban. A mi
feladatunk megszerettetni a gyermekekkel a komolyzenét. A művészeti nevelés általános em-
berformáló jelentősége minden korban fontos szerepet töltött be. Az emberek nagy tömegeinek
az értékes zenéhez való viszonyában nincs lényeges változás a fiatalabb korosztályokban sem.
A komolyzenei koncerteket látogatók száma változatlanul a társadalomnak csak kis töredékét
teszi ki. Aktív tanárként és zenét szerető, klasszikus zenei koncertekre is járó emberként, az
évek során feltűnt, hogy kevés a fiatal a nézők soraiban. Ez a felismerés vezetett oda, hogy az
okokat keresni kezdjem. Sajnálatos tény az, hogy a művészeti iskolába járó növendékek eseté-
ben is – akik pedig heti szinten rendszeresen találkoznak a zenével – van egyfajta elfordulás a
komolyzenétől, népzeneitől. Sok tanulmány készült azzal kapcsolatban, hogy milyen fontos a
mindennapi éneklés, a zene, a művészetekben való jártasság. A vizsgálatok többsége arra az
idilli gyermekkorra fókuszál, ami a kisgyermekkor. Ez az a korszak, amikor még nem tudatos
az ízlésformálás. A tanulmány pedagógiai szempontból tekinti át a 10-14 éves tanulók zenei
attitűdjét. A tudományos érdeklődés arra is irányul, akik csak iskolai szinten – tehát nem speci-
fikusan művészeti iskolába járnak – heti egy órában találkoznak a zenével, azokban milyen
impulzusok alakulnak ki. A kutatás kvantitatív, saját fejlesztésű kérdőív alapján készült, feldol-
gozása SPSS formában történt. A mintát (N=300) a Komárom-Esztergom megyében tanuló 10-
14 éves diákok köre adja. A diákok megkérdezésén kívül, a tanárok számára is készült kérdőív
(N=13), amely a zenei illetve művészeti képzéssel kapcsolatban arra keresi a választ, hogy a
tanárok hogyan látják a mai zeneoktatást, művészeti nevelést, a tanulók érdeklődését, művel-
tségi szintjét. A kutatásomban 150 tanulót kérdeztem meg az alapfokú művészeti iskolákban, a
kontrollcsoport ugyanúgy 150 fő volt. Korcsoport szerinti elosztásban a 2002-ben született 33
fő, 2003 45 fő, míg a 2004-es születésűekből 72 fő töltötte ki a kérdőívemet az alapfokú művé-
szeti iskolában.

ÁLTALÁNOS ISKOLÁSOK ZENEFOGYASZTÓI MAGATARTÁSA KVALITATÍV KUTATÁS KERETÉBEN

CZEMMEL ANTÓNIA MÁRIA

Eszterházy Károly Egyetem NTDI
mentormentor826@gmail.com

Kulcsszavak: művészeti nevelés, zenefogyasztás, zenei nevelés, komolyzene, kultúraközvetítés

A komolyzenét hallgató gyermek véleményem szerint egy mélyebb tartalmakat közvetítő, autentikus értékhordozót lát a komolyzenében, ami sokkal kevésbé pótolható és másolható a zene többi típusához képest. Jelen kutatás azt kívánja felmérni, milyen a mai 10-14 éves fiatalok fogyasztói magatartása komolyzene illetve az egyre nagyobb teret hódító könnyűzene iránt. Kutatásom elsődleges célja volt, hogy a komolyzene 10-14 éves gyermekek körében való kedveltségét közelebbről megvizsgálva, hasonló jegyeket tudjak felsorakoztatni a kérdéses célcsoportra vonatkozóan, valamint hogy tisztább képet nyerjek fogyasztói magatartásuk jellegzeteségeiről, úgymint a komolyzene fogyasztással kapcsolatos egyedi motivációikról, attitűdjeikről, valamint a komolyzene kommunikációjáról kialakult percepciójukról. Ehhez egy feltáró jellegű, kvalitatív kutatást készítettem, melynek az volt az elérendő eredménye, hogy pontosabb ismeretekkel rendelkezünk ezekről a gyermekekről, illetve arról, hogy hogyan érdemes őket megszólítani. A kutatás során nagy hangsúlyt helyeztem a triangulációra, mely „a különböző módszerek, technikák vagy forráscsoportok párhuzamos, együttes használatát jelenti” (Sántha, 2007: 141). A kutatási kérdéseken belül elsődlegesen vizsgált témakörnek tudnám megnevezni, hogy a ma már az átlag gyermektől eltérőnek számító, komolyzene kedvelő 10-14 éves fiatalokat pontosan milyen motivációk vezetik abban, hogy az átlagosnál nagyobb figyelmet szenteljenek a kultúra ezen ágának. Vajon miként látják a könnyűzene és a komolyzene kapcsolatát? Mit „tudhat” a komolyzene a könnyűzenével szemben? Mennyiben jelent számukra szenvedélyt ez a fajta kulturális élmény, hogyan és mennyire tudnak a komolyzene „megszállottjaivá” válni? Végül arról is tájékozódni akartam, hogy a komolyzene kedvelő gyermekek hogyan látják a többi fiatal és a komolyzene kapcsolatát, illetve hogy milyen esélyeket látnak ennek a kapcsolatnak a megváltoztatására. A kutatás szempontjából kevésbé fontos ismérv volt a lakóhely szerinti megoszlás, de azért ezt a szempontot is figyelembe véve, a 15 megkérdezett mind Komárom-Esztergom megye tanulói. A megkérdezetteket két főbb ismérv alapján választottam ki. Először is – mivel a gyermekek zenéhez fűződő magatartását vizsgáljuk –, olyan gyermekekkel igyekeztem interjút készíteni, akik alapfokú művészeti iskola növendékei, illetve, akik más művészeti képzésen (lásd nemzetiségi tánc – német vagy szlovák) is részt vesznek (N=9). A másik számszerűsíthető, ám fontos ismérv az volt, hogy a megkérdezettek az átlagostól kisebb mértékben szeressék a komolyzenét, tehát saját állításuk szerint nincs mély elköteleződésük a zenei kultúra iránt (N=6). A nemek megoszlása tekintetében 7 fiú és 8 lány szerepel a mintában. A kutatás típusát és felépítését a kvantitatív és kvalitatív paradigma egyaránt meghatározza. A kombinált paradigmákon belül értelmező szekvenciális tervezés komplex modelljét vettem alapul (Creswell, 2012; Kuckartz, 2014; Sántha, 2009, 2015).

„MI VOLT MA AZ ISKOLÁBAN?” TÚL A SEMMIN: AZ ISKOLAI ATTITŰD FELTÁRÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI

CZETŐ KRISZTINA

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK

czeto.krisztina@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: iskolai attitűd, iskolai jól-lét, tanulók hangja, kvantitatív kutatás, új szociológia

Az előadás egy fiatalok körében végzett iskolai attitűdvizsgálat eredményeit mutatja be. A leíró-feltáró természetű kutatás célja, hogy vizsgálja, hogyan írható le a fiatalok iskola iránti attitűdje az iskolai attitűd és jól-lét konstruktumainak különböző dimenziói mentén; és vizsgálja ezek összefüggéseit. A kutatás elméleti háttere: Az új szociológia a gyermekkor értelmezésében megerősítette a gyermekek aktív, értelmező és jelentésteremtő társadalmi részvételét (Jenks, 1996; James – Prout, 1997, 2008; Jensen – McKee, 2003), és felerősítette a gyermekek és fiatalok hangját a társadalomtudományi kutatásokban (Bluebond-Langer – Korbin, 2007; LeVine, 2007). A 20. század második felében lezajló ifjúsági korszakváltás a társadalmak generációs struktúráját és az ifjúsághoz társított értékeket is megváltoztatta (Zinnecker, 2001). A tudásbeli javak felértékelése a tanulókat a gazdasági versenyképesség szempontjából is értékessé tette (Czető, 2018). Ennek megragadására vezette be Zinnecker (2001) a kulturális moratórium fogalmát. A gyermekkor és az ifjúkor a személyiségfejlődés, a tanulás periódusa is lett, és ezzel a gyermekkor mint a kulturális javak megszerzésének időszaka felértékelődött, mely különösen fontossá teszi az iskolához kapcsolódó tanulói viszonyulások feltárását. Az iskolai attitűd fogalma ernyőfogalom, mely széttartó és komplex, az iskolai élet számos területét felölelő konstruktum. A nemzetközi szakirodalomban találkozhatunk az iskolai kötődés, az iskolai kötelék, valamint az iskolai jól-lét fogalmával, melyek számos fogalmi átfedést mutatnak (Jenkins, 1997; Libbey, 2009; Stern, 2012; Gottfredson, 2010; Konu – Rimpelä, 2002; Arashidi et al., 2016). Ez a sokszínűség megnehezíti az iskola iránti viszonyulás kutatását. Az iskolai attitűd meghatározza a tanulói motivációt, a szociális kapcsolatokat, az egyén jól-létét, énhatékonyságát és iskolai teljesítményét. A kutatás természete: Jelen vizsgálat célja az iskolai attitűd fogalmának komplexitását megragadó elméleti kutatás és egy mérőeszköz kialakítása volt, mely feltárja az iskolai attitűd dimenziók összefüggéseit. A kvantitatív kutatásban 15-18 éves fiatalok vettek részt. A résztvevők egy kérdőívet töltöttek ki, mely az iskolai attitűd különböző dimenziói mentén épült fel (vö. tantárgyi attitűdök, akadémiai elköteleződés, társas kapcsolatok, tanár-diák interakciók, iskolai jól-lét). A kutatásba bevont iskolák hozzáférhetőségi mintavétel alapján kerültek kiválasztásra, és a kérdőívet 9., 10., 11. évfolyamokon töltötték ki. Az adatfelvétel 2019 júniusában zárult (N=kb. min. 400 tanuló). Várható eredmények: A kutatás részletesen áttekinti az iskolai attitűd értelmezését, és a vizsgálat egy, az iskolai attitűd feltárására alkalmas mérőeszköz kialakításának első lépése. Az elemzés során faktorelemzéssel vizsgálom az iskolai attitűd elemek struktúráját, illetve megrajzolhatóvá válnak az összefüggések a tantárgyi attitűdök, az akadémiai elköteleződés és az iskolai jól-lét és a tanulói eredmények között.

TANÁRI KONSTRUKCIÓK. KAPASZKODÓ VAGY GÁT A TANULÁS ÚTJÁN? I. REFLEXIÓK EGY TANÁR-TOVÁBBKÉPZÉSI FOLYAMATRÓL A GYERMEKKÉP ÉS TANÁRSZEREPE TÜKRÉBEN

CZÖVEK ANDREA

Eszterházy Károly Egyetem
czovek.andrea@uni-eszterhazy.hu

Kulcsszavak: pedagógusképzés, tanári konstrukció, gyermekkép, tanárszerep, KAP életgyakorlat alapú alprogram

Az előadásban az Eszterházy Károly Egyetem Komplex Alapprogram Életgyakorlat - alapú alprogramjának képzéséhez kapcsolódó reflexiók kerülnek bemutatásra. Egy képző számára a munkájára való reflektálás a fejlődésének egyik fontos eleme. A képzések sikere, vagyis, hogy a képzésen résztvevő pedagógusok mennyire tudják elsajátítani a képzés anyagát, vagy melyik részét könnyebb, és melyiket nehezebb befogadni, az egy rendkívül komplex jelenség. Ezen a konferencián két olyan előadás lesz hallható, amely ennek az összetett jelenségnek néhány aspektusát mutatja be. Az egyik a tanulásfelfogás tanári konstrukciói mentén vállalkozik az elemzésre. Ebben az előadásban pedig a gyermekkép és tanárszerep konstrukciói alapján történik az elemzés. Előadásomban azt mutatom be, hogyan igyekszem alkalmazkodni a pedagógusok előzetes konstrukcióhoz, milyen próbálkozások születtek a képzési anyag differenciálására, hogy a fogalmi váltás tetten érhető legyen a képzésen résztvevők körében. Az Életgyakorlat-alapú alprogram témái és módszertani ajánlásai az elfogadás, együttműködés, nyitottság, tolerancia értékeire épít, ezzel segíti az aktív, saját magáért és környezetéért felelős gyermek – és nem az egységes gyermekkor – konstrukciójának megértését és elfogadását. A koncepcióban a gyermek a társadalmi beágyazottsága összefüggésében kerül bemutatásra, és az ebből adódó eltérések „normalitását”, elfogadását közvetíti. A gyermekeket úgy mutatja be, mint a társadalmi környezetüknek aktív alakítóit, akik egyenrangú partnerként tudnak részt venni a felnőttek mellett a kapcsolataik értelmezésében, alakításában. A pedagógus szerepre vonatkozóan egy olyan árnyalt pedagógus-szerepfelfogás fogalmazódik meg, amelyben a tanulás-, és nevelésszervezés elválaszthatatlan egységet képez, és a gyerekek és családjuk sokféleségéhez való alkalmazkodás gyakorlata valósul meg. A képzés során a gyermekkép és tanárszerep-értelmezésnek azon nézetei ismerhetők fel, amelyek számos kutatásban is bemutatásra kerültek már. Ezek szerint a gyermek a felnőtt irányítása alatt áll, passzív, befogadó szerepe van az iskolában; a szülők iskolával való kapcsolata konfliktusos; a pedagógus önmagáról a tudásátadó szerepében gondolkodik leginkább. A képzési anyag kidolgozásánál figyelembe vettük az ismert tanári nézeteket, azonban az egyes tanulócsoportok, illetve egyes pedagógusok nézeteinek eltéréseihez is alkalmazkodni kell, és a koncepció mindeztől eltérő elveinek befogadásához is módszertani utakat kell keresni a képzőnek a sikeres tanulás szervezéshez. A pilot időszak alatt kirajzolódott, hogy a képzési anyag mely pontjait lehet rugalmasan kezelni annak érdekében, hogy a pedagógusok differenciált nézeteihez igazodjon a képzés. Az ehhez való alkalmazkodás módszertani megoldásait, mint képzői reflexiót fogom bemutatni az előadásban.

A KOMBINATÍV GONDOLKODÁS FEJLŐDÉSE – EGY ONLINE FELMÉRÉS EREDMÉNYEI

CSAPÓ BENŐ – PÁSZTOR ATTILA – MOLNÁR GYÖNGYVÉR

Szegedi Tudományegyetem, Magyar Tudományos Akadémia – Szegedi Tudományegyetem
Képességfejlődés Kutatócsoport

csapo@edpsy.u-szeged.hu

Magyar Tudományos Akadémia – Szegedi Tudományegyetem Képességfejlődés Kutatócsoport

attila.pasztor@edu.u-szeged.hu

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet Oktatáselméleti Kutatócsoport

gymolnar@edpsy.u-szeged.hu

Kulcsszavak: kombinatív gondolkodás, kognitív fejlődés, technológiaalapú értékelés, online mérés, eDia

A tanulmány célja annak bemutatása, milyen új lehetőségeket kínál a technológia-alapú tesztelés egy olyan területen, amely papíralapú tesztekkel is vizsgálható ugyan, de a kiértékelés bonyolultsága nem teszi lehetővé a felmérés gyakorlati alkalmazását. A kombinatív gondolkodás meghatározó szerepet játszik sok más komplex gondolkodási folyamatban, többek között a változók kezelésében (ezáltal a tudományos gondolkodásban), a valószínűségi és korrelatív gondolkodásban, a kreativitásban és a problémamegoldásban. Központi szerepet kap Piaget kognitívfejlődéseméletében is, mely szerint a kombinatív elemekből felépülő háló struktúra foglalja rendszerbe a 16 kétváltozós logikai műveletet, amely a gondolkodás formális szintjének elérésekor jelenik meg, Piaget feltételezése szerint 14-16 éves korban. Vizsgálatunkban azt tanulmányoztuk, hogyan alakul a kombinatív gondolkodás fejlődése a 11-17 éves (5-11 évfolyamos) életkorban. A felmérés mintáját az SZTE Oktatáselméleti Kutatócsoport diagnosztikus tesztelés programjának partneriskolai hálózatából kiválasztott osztályok diákjai alkották, összesen 9483 fő. A mérőeszköz egy korábban készült és több vizsgálatban használt papíralapú kombinatív képesség teszt számítógépre adaptált változata volt. A teszt a fiatalabb korosztályok (5-8. évf.) számára 7, az idősebbek számára (9-11. évf.) 8 feladatot tartalmazott. A feladatok megoldása különböző kombinatív műveletek esetében megadott elemekből a feltételeknek megfelelő összes konstrukció előállítását igényelte képi és formális tartalommal. A képi feladatokban a megadott elemek képernyőn való mozgatásával (drag-and-drop) kellett a konstrukciókat összeállítani, ami lényeges változás a papíralapú tesztekkel szemben (ahol az összeállítás lehetőségét csak jelezni kellett), így a tényleges mozgatás jobban közelít a valós tárgyakkal történő manipulációhoz. A formális feladatok számítógépes megoldása (jelek beírása) nem különbözött lényegesen a papíralapú tesztelésétől. A tesztek kiközvetítése az eDia online platformon keresztül valósult meg. A feladatok kiértékelése automatikusan történt egy olyan formula alapján, amely mind a helyes, mind a feleslegesen előállított konstrukciókat figyelembe veszi. A tesztek reliabilitása a hét korosztályban 0,87-0,90 között alakult. Az eredmények azt mutatják, hogy a vizsgált életkori intervallum első szakaszában gyors a fejlődés, míg a középiskolában már alig van változás. Az adatok grafikus képe egy logisztikus görbe inflexiós pont feletti és telítődési szakaszát rajzolja ki, ami összhangban van Piaget fejlődéseméletével. A fiúk és a lányok között csak a fiatalabb évfolyamokon találtunk különbséget, a középiskolában már nem. A kombinatív gondolkodás nagymintás online tesztelése megmutatta, hogy egy fontos, ám egyébként nehezen mérhető gondolkodási képesség értékelése a technológia segítségével a hétköznapi gyakorlat számára is elérhetővé tehető, és ezzel megnyílik a lehetőség a diagnózis és a szisztematikus fejlesztés előtt.

A tanulmány elkészítését az OTKA K115497 támogatta.

KÁRPÁTALJAI CIGÁNY GYEREKEK LEXIKÁLIS BÁZISÁNAK SAJÁTOSÁGAI

CSÉKE KATALIN

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
cseke.katalin85@gmail.com

Kulcsszavak: cigány tanuló, nyelvi hátrány, lexikális bázis, Kárpátalja, nyelvhasználat

A cigány gyerekek iskolai nehézségeinek egyik jelentős része nyelvi eredetű. Az iskolában elvárt nyelvhasználat és az otthon elsajátított nyelvhasználat, ill. beszélési minták különböznek. A nyelvi hátrányt Bartha Csilla nyelvi másságként definiálja (Bartha, 2007). Ez a jelenség az iskolában is észrevehető, hiszen itt a többségi beszédmód az elvárt, míg a kisebbségi beszédmódok nem elfogadottak. A romák többsége a település határán, telepi körülmények között él, a többségi társadalomtól szinte teljesen elkülönülve. A zárt közösségben a gyerekek elsődlegesen a cigány nyelvi életvilágban és kultúrában szocializálódnak, az általuk használt szavakat értik és alkalmazzák a beszédükben. Sokan az iskolába bekerülve tapasztalják először, hogy az otthon használt lexikális bázis különbözik az iskolaitól. Saját terepmunkán alapuló kvalitatív és kvantitatív módszerrel végzett kutatásomban azt vizsgálom, hogy egy sajátos helyzetben lévő, cigány közösségben élő gyerekek milyen lexikális bázissal rendelkeznek azonos korú roma társaikhoz viszonyítva. A sajátos helyzet alatt értem azt, hogy egy kisebbség kisebbsége a kárpátaljai magyar anyanyelvű romák, vagyis szóhasználatukban, lexikális bázisukban gyakoriak a kétnyelvű környezetre jellemző interferenciajelenségek és megtalálhatók a cigány nyelv egyes változatainak kifejezései is. A vizsgálatot 80 negyedik osztályos tanulóval végeztem, négy kárpátaljai magyar tannyelvű iskolában. Az eredmények alapján elmondható, hogy a döntően szóbeli kultúrából jövő roma gyerekek és a dominánsan írott kultúrából jövő magyar gyerekek lexikális bázisa különbözik. Különbség van a telepi körülmények között élő roma gyerekek és a telepen kívül élő roma gyerekek szóhasználatuk között. A negyedik osztályos roma gyerekek nagyobb része nem érti azoknak a lexémáknak a jelentését, amelyek az ötödik osztályos tankönyvek szövegeiben magyarázat nélkül előfordulnak. Ebből egyértelműen következik, hogy azok a tanári magyarázatok, tankönyvi szövegek, amelyek ezeket a lexémákat tartalmazzák a roma gyerekek számára érthetetlenek, így ez a tanulás szempontjából hatalmas hátrány. Réger Zita is rámutat, hogy a „cigány gyerekek nyelvi hátránya nagyrészt abból ered, hogy a gyerekek számára elérhető, otthon elsajátított nyelvi mintából az írott nyelvvel, az írásbeliséggel való kapcsolat rendszerint hiányzik (...) Ugyanakkor azok a sajátos nyelvhasználati módok, melyekre például egy hagyományos cigány kultúrában felnövekvő gyereket anyanyelvi közössége megtanít, az iskolai követelmények szempontjából teljesen irrelevánsak” (Réger, 1974: 28, 1978, 2001).

SZAKGIMNÁZIUMI TANULÓK KREATÍV GONDOLKODÁSÁNAK VIZSGÁLATA

CSEPCSÉNYI LAJOS LÁSZLÓNÉ BALOGH MELINDA – BREDÁCS ALICE MÁRIA

Székesfehérvári Szakképzési Centrum

csepcsenyine@gmail.com

Pécsi Tudományegyetem MK

alice.bredacs@gmail.com

Kulcsszavak: gondolkodás, kreativitás, problémamegoldás, kreativitás teszt, szakképzés

A kreatív szó egyszerre jelenti egy személy alkotásra való alkalmasságát, magát az alkotás folyamatát és a kreatív produktumot, beleértve a kreatív gondolatot is (Landau, 1974). Mint képesség, valamilyen szinten mindenkinben megvan, szükséges a tanuláshoz és a mindennapi élet problémáihoz való alkalmazkodáshoz (Barkóczi – Zétényi, 1981). A kreativitásnak köze van a gondolkodás gyors fejlődéséhez is, mert ehhez társítják a divergens, az induktív és a problémamegoldó gondolkodási formákat. A kreativitást leggyakrabban, mint képességet mérik (Guilford, 1967; Torrance, 1974; Pásztor, 1915). Jelen kutatásunkban a kreativitást képességként fogjuk fel és vizsgáljuk szakgimnáziumi, gimnáziumi 11. évfolyamos és felnőttoktatásban részt vevő tanulók között. Célunk annak megállapítása, hogy a szakmai ismeretszerzés befolyásolja-e a tanulók kreativitását, kreatív gondolkodását. A kismintás kutatásban a Székesfehérvári SZC Jáky József Szakgimnáziuma és Szakközépiskolájának 11. és 13. évfolyamos tanulói, valamint 11. évfolyamos gimnáziumi és művészeti szakgimnáziumi tanulók (kontrollcsoportok) vettek részt. Hipotézisek: 1. Van kimutatható különbség a gimnáziumi és szakgimnáziumi tanulók kreativitása között. 2. A szakmai képzés hatással van a kreativitásra, megjelennek a tanult szakmára jellemző válaszok is. 3. A felnőttek szakmai kreativitása nem marad el a 11. évfolyamos tanulók szakmai kreativitásától. 4. Az általános és szakmai kreativitás szignifikánsan elkülöníthető egymástól. Az adatgyűjtéshez a Guilford (1959), Torrance (1966) és Wallach – Kogan (1965) tesztjei alapján készített feladatlapokat használtunk, mely vizsgálja a stratégia kitalálást – szokatlan használat teszt, a képi kreatív gondolkodást, a vizuális hasonlóság felismerését – mintázatok interpretálása, fogalmi hasonlóságot – példák felsorolása és a problémamegoldást. A feladatsor megbízhatósága Cronbach a: 0,792. Az adatok feldolgozásához a tanulói válaszok tartalomelemzését végeztük el, leíró és matematikai statisztikai mutatókat számítottunk, az összefüggések vizsgálat korrelációs együtthatók számításával történt, a különbségek kimutatása pedig t-próba és Kruskal-Wallis próba alkalmazásával. Vizsgáltuk a tanulók kreativitásának fluenciáját, flexibilitását az ötletek kidolgozását, valamint az originalitást. Eredmények: Képi kreatív gondolkodás esetében a tanulók fluenciája igen csekély volt, ezzel szemben a minél részletesebb kidolgozásra törekedtek. A flexibilitásra jellemző, hogy a válaszadóknál 1-4 kategória különíthető el feladatonként, ezzel szemben a kidolgozottság kategóriánként igen részletes. A válaszoknál az egyik kategória minden esetben a tanulók tanult szakmájával volt kapcsolatos. Míg a 11. évfolyamos tanulók a szakmai kreativitást mérő feladatoknál is adtak nem szakmájukra vonatkozó választ, addig a felnőttoktatásban résztvevők kreativitása többnyire a tanult szakmájukra korlátozódott, mégsem lehetett jelentős különbséget kimutatni a két évfolyam között.

NEVELÉSI ESZMÉNYEK GOETHE WILHELM MEISTER TANULÓÉVEI CÍMŰ REGÉNYÉBEN

CSEPPENTŐ KRISZTINA

Pécsi Tudományegyetem BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola
cseppentokrisztina@gmail.com

Kulcsszavak: Wilhelm Meister, herbartianizmus, újhumanizmus, nevelési eszmény, fejlődés-regény

Kanonizált irodalmi szövegek esztétikai és etikai mondanivalójukon túl általában bírnak olyan pedagógiai aspektussal is, amely által a neveléstudomány művelőinek érdeklődésére is számot tarthatnak. Az irodalommal ily módon összefüggő pedagógiai kérdések sokasága közül a nevelés és nevelődés eszménye, illetve annak a német fejlődésregényben elfoglalt szerepe a témája annak a doktori kutatásnak, mely jelen előadás szélesebb kereteit is meghatározza. A fejlődésregény műfaji szempontból annak a korszakváltásnak egyfajta leképeződése, amely során a társadalomban a modernitás felé haladva felbomlottak a korábban működő középkori struktúrák; a regény felemelkedésével a nagyívű, széles perspektívájú történetek helyett egyre hangsúlyosabban jelent meg az egyes ember, és vele az egyéni sors kiteljesedésének, a személyiség fejlődésének eszménye. Az előadás ennek a műfajnak prototipikus alkotását, Johann Wolfgang Goethe Wilhelm Meister tanulóévei című regényét vizsgálja, annak nevelésfilozófiai vonatkozásaira fókuszálva. A német klasszicizmus ezen kiemelkedő alkotása fontos pedagógiai utópia képét festi elénk: a magát kiművelni vágyó Wilhelm Meister, Goethe irodalmi pendantja a polgárság szűkösebb szellemi köreiből szabadulva a toronybeli arisztokrata széplelkek hatására egészen idealista művelődési pályát fut be. A regény a felvilágosodás, az újhumanizmus, a herbartizmus eszméit, Kant, Herder és Spinoza gondolatait is reflektálja. Jelen neveléstörténeti fókuszú kutatás összességében a nevelélmélet, a nevelésfilozófia és a kulturális emlékezet részeként alternatív pedagógiai emlékezet kutatási területeinek metszéspontjára helyezhető. Ebből adódóan az értelmező paradigma kvalitatív metodológiája részeként a neveléstudomány klasszikus heurisztikus szövegelemzési, a tartalom- és dokumentumelemzés módszerének egyfajta ötvözetével vizsgálja a kiválasztott szövegforrást.

NEMZETKÖZI HALLGATÓI MOBILITÁS A FELSŐOKTATÁSBAN: MOTIVÁCIÓK ÉS TAPASZTALATOK

CSEREKLYE ERZSÉBET – NGUYEN LUU LAN ANH

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet
csereklye.ersebet@ppk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet
lananh@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: hallgatói mobilitás, felsőoktatási mobilitás, nemzetközi mobilitás, motiváció, tapasztalatok

A hallgatói mobilitás a felsőoktatás egyik dinamikusan fejlődő jelensége. A külföldön tanuló diákok nem csupán gazdasági hasznot jelentenek, de kulturálisan is gazdagítják a fogadó országot. A külföldi tanulási környezetben szerzett tapasztalatok segítik az interkulturális kompetenciák fejlődését és hogy a hallgatók otthonosan mozogjanak nemzetközi környezetben is. Azonban fontos látnunk, hogy a nemzetközi mobilitásban részt vevő hallgatók motivációi, tapasztalatai és a jövőre vonatkozó tervei nagyon eltérőek lehetnek, és ezeket az eltéréseket erősen befolyásolja a küldő és a fogadó környezet státusza, ideértve a gazdasági helyzetet és a társadalmi státuszt is. A külföldi tanulás a várható pozitív hatások mellett számos kockázattal jár, és nagyban megváltoztatja a mobilitásban részt vevő hallgatók életét. A fogadó országban és a fogadó egyetemen végbemenő akkulturációs folyamat meghatározza, hogy a hallgatók hogyan gondolkodnak magáról a mobilitásról és hogyan tervezik a további karrierjüket. Egy nagyobb kutatás keretében, amely a nemzetközi mobilitás pszichológiai aspektusait vizsgálja, 20 kiválasztott interjút elemeztünk, amelyeket Magyarországon tanuló külföldiekkel készítettünk. Az elemzésünk a hallgatók akkulturációjának folyamatát vizsgálta, különösképp, hogy hogyan változnak a hallgatók eredeti, a mobilitáshoz kapcsolódó elvárásai és tervei a magyarországi felsőoktatásban szerzett tapasztalatok hatására. Öt területet vizsgáltunk, az indulás előtti motivációikat, a társas tapasztalataikat a felsőoktatási intézményekben, és az intézményeken kívül töltött szabadidőben, az oktatáshoz kapcsolódó tapasztalataikat, illetve hogy hogyan értékelik a külföldi tanulási tapasztalatot. Az elemzésünk során a tematikus elemzés megközelítést (Braun – Clarke, 2006; Hayfield – Clarke – Braun, 2017) alkalmaztuk. Az előadás bemutatja az öt területre vonatkozó jellemző tapasztalatokat és az ezek közti kapcsolatot, a hallgatók társadalmi és gazdasági helyzetére is reflektálva.

A NEVELÉSTUDOMÁNY ÉS OKTATÁSÜGY MAGYAR SZAKIRODALMI ADATBÁZISA**CSÍK TIBOR**Eötvös Loránd Tudományegyetem BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézet
csik.tibor@btk.elte.hu**Kulcsszavak:** neveléstudományi szakirodalom, pedagógiai információ, információs rendszer, bibliográfiai adatbázis, Pedagógiai Adatbázis (PAD)

A tanulmány az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum (OPKM) készítette, a neveléstudomány és oktatásügy magyar szakirodalmi adatbázisnak, a Pedagógiai Adatbázisnak (PAD) történetét tekinti át. A PAD a könyvtár állománya alapján készül, s tartalmazza a magyar neveléstudomány bibliográfiáját és a szakirodalom hivatkozta szerzőket. Az 1960-as években politika döntés született tudományos kutatások számbavételéről, ellenőrzéséről, s támogató információs rendszer kiépítéséről. Az 1970-es években az Országos Pedagógiai Információs Rendszer megtervezésére az OPKM kapott megbízást. Az 1980-as évek közepére elkészült rendszertervet a Magyar Tudományos Akadémia, a művelődésügyi minisztérium és az érintett tudományos és szolgáltató intézmények elfogadták. Az OPKM fő feladatai egyike volt a szakirodalmi bibliográfiai adatbázis kiépítése. Az információs rendszer és az adatbázis mintája a UNESCO, illetve az International Bureau of Education (IBE) rendszere és adatbázisai voltak. Az OPKM tárgyszójegyzéket dolgozott ki és bevezette a Preserved Context Index System (PRECIS) indexelési eljárást. Az 1990-es években a rendszert alkotó intézmények az OPKM kivételével megszűntek, a könyvtári fejlesztések pedig nem az összefogás, az egységes információs rendszerre szerveződés útjára léptek. Az OPKM egyedül fejlesztette tovább a PAD szakirodalmi adatbázist, pl. a tárgyszójegyzék tárgyszavai és az ERIC és a Psychological Abstracts teauruszának deskriptorai között konkordanciát alakított ki. A 2000-es évektől a PAD fejlesztési irányát az ERIC adatbázisának fejlesztései határozzák meg.

VÁLTOZÓ GENERÁCIÓK – ÚJ JÁTÉKSZABÁLYOK, AVAGY A GAMIFIKÁCIÓ FELSŐOKTATÁSI LEHETŐSÉGEI

CSIKÓSNÉ MACZÓ EDIT

Dunaújvárosi Egyetem
maczo.edit@gmail.com

Kulcsszavak: gamifikáció, felsőoktatás, játékosítás, Z-generáció

„Boldog ember, ki a munkájában megtalálja a valamikori játék hangulatát...” (Sütő András) Sokan vélekednek úgy, hogy a játéknak a gyermekkorban van csak hangsúlyos szerepe, s a felnőttkort elérve már egyre kevésbé meghatározó a mindennapi jelenléte. Ha azonban az online játékokról szóló statisztikákat nézzük, máris cáfolatot nyer ez a feltételezés: emberek milliói töltenek ugyanis oly mennyiségű időt játszással, mintha egy részmunkaidős állásban dolgoznának (Fromann, 2017). Johan Huizinga szerint a játékra való igény kezdettől fogva jelen van az emberiségnél, olyannyira, hogy maga a kultúra is a játékos ember (homo ludens) tevékenysége által alakult ki (Huizinga, 1944). Míg a pedagógiában már évszázadok óta felfedezték a játékok inspiráló szerepét a nevelés-oktatás területén (Pukánszky – Németh, 1996), addig a gazdasági életben a marketing és humánmenedzsment csak néhány évtizede kezdte el alkalmazni a bennük rejlő motivációs lehetőségeket, elsősorban az üzletfelek/fogyasztók megtartására és a saját alkalmazottak elköteleződésének megerősítésére (Zichermann – Linder, 2013). A gamifikáció, vagyis játékosítás néven ismertté vált stratégia lényege, hogy a játék mechanizmusait alkalmazzák nem feltétlenül játékos környezetben, valamilyen értékteremtés céljából. A módszer hatékonysága felkeltette az oktatási rendszerek figyelmét is, s ma már nemcsak a közoktatásban dolgozó pedagógusok, hanem egyetemi és főiskolai oktatók egyéni próbálkozásairól is hallhatunk-olvashatunk az e témakörben létrejött szakmai platformokon (Prievara, 2015). Az előadás fókuszába egy társadalomtudományi gamifikált kurzus tapasztalatainak és a résztvevők kérdőíves felmérésének bemutatása kerül. A pilot-jellegű kísérletben az oktató többek közt arra kereste a választ, hogy produktívabb lesz-e a hallgatók teljesítménye a játékosítás által; változik-e a tanulásra fordított idejük és ennek beosztása; valamint a versenyhelyzet teremtése mennyire járul hozzá a résztvevők motivációjának növeléséhez, s a 21. században elvárt kompetenciák fejlesztéséhez? Az eredmények hasznos útmutatóként szolgálhatnak minden olyan tanítással foglalkozó kollégának, akik kihívásként élik meg az iskolapadban ülő Z-generációnál a kérdésekben megfogalmazottak teljesítését.

TANÁRI-TANULÓI AKTIVITÁS A TÜKRÖZÖTT OSZTÁLYTERMI KURZUSOKON

CSILLIK OLGA – DARUKA MAGDOLNA

Budapesti Corvinus Egyetem

csillik@gmail.com

Budapesti Corvinus Egyetem

magdolna.daruka@uni-corvinus.hu

Kulcsszavak: tükrözött osztályterem, felsőoktatás, tanári aktivitás, tanulói aktivitás, módszertani megújulás

A tükrözött osztályterem (TO) oktatásszervezési eljárás egyre inkább megkerülhetetlennek tűnik a felsőoktatásban (Horizon Report, 2018, 2019). Jellemzője a hagyományos előadás anyagának előzetes, jellemzően online felületen történő önálló feldolgozása, amit a tudást elmélyítő aktív, probléma-alapú, kooperatív módszereket is felhasználó osztálytermi munka követ. A TO elősegíti a diákok autonómiáját és együttműködését, és jobban megfelel a tanulók egyéni igényeinek, szükségleteinek (Yarbro et al., 2014). A tükrözött osztályteremmel kapcsolatos vizsgálatok kiemelik, hogy azáltal, hogy a tanulók felkészülten érkeznek az órára, lehetővé válik az aktív, tevékenység- és alkalmazásorientált módszerek alkalmazása valós problémák mentén (Pardo et al., 2018), mélyebb tudás alakul ki a tanulóknál, és valódi, személyes kapcsolat alakul ki a tanárok és a tanulók között (Bergman – Sams, 2012). Ugyanakkor a követelmények sokszor megterhelőek, az előzetes felkészülést néha unalmasnak, az időkorlátok miatt stresszelőnek ítélik a diákok, problémát jelent a tanári megerősítés késleltetettsége és az önjelölt tanulás készségének hiánya (Bishop – Verleger, 2013). Tanári oldalról a magas befektetési igényt, a megterhelő előkészületeket emelik ki a hátrányok közül (O'Flaherty – Phillips, 2015). Összességében elmondhatjuk, hogy a TO használatával valódi tudás jön létre, de komoly befektetés által. Azzal azonban, hogy milyen időterhelést is jelent a tükrözött osztályterem a tanárok és a diákok számára, nagyon kevés tanulmány foglalkozik. Egyetemünkön 2016 óta alkalmazzuk a tükrözött osztályterem oktatásszervezési eljárását. Pilot programunk a Bevezetés a közgazdaságtudományba című kurzuson zajlott, és idén immáron negyedik alkalommal tanítottuk ezzel a módszerrel a tárgyat. Az elmúlt években folyamatosan vizsgáltuk a kurzust, elemeztük többek között a tanulók motivációját, teljesítményét, észlelt kompetencia-változását. Jelen előadásunk célja annak bemutatása, milyen tanári és tanulói tevékenységek zajlanak az online felületen, mekkora munkát, időbefektetést jelent az online aktivitás tanári és tanulói oldalról. A vizsgálatba az elmúlt 4 év kurzusának hallgatóit (N=120) és oktatóját vontuk be, és a Moodle logfájljai segítségével elemeztük az online térben történő munkájukat. Vizsgáltuk, hogy hogyan változott a tanári igénybevétel a 4 év alatt, valóban igaz-e, hogy a kezdeti magas igénybevétel csökken az évek során. Kíváncsiak voltunk arra is, hogy változik-e a tanulói tevékenység intenzitása a félév során (hányszor lépnek be egy héten a kurzusba, az adott héten teljesítendő leckébe, hányszor tekintik meg a videókat, oldják meg a kapcsolódó teszteket, milyen eredményeket érnek el azokon). Mivel a kurzus most zárult, az adatok feldolgozása jelenleg is folyik. Végül eredményeink hozzájárulnak ahhoz, hogy tisztán lássuk, milyen terhelést jelent a tükrözött osztályterem a tanulóknak és a tanároknak, a későbbi módszertani fejlesztéseink során ezt figyelembe tudjuk venni.

LELKI EGÉSZSÉG ÉS ZENEI TEVÉKENYSÉG ÖSSZEFÜGGÉSEI KORAGYERMEKKORI NEVELÉSBEN DOLGOZÓ PEDAGÓGUSOK KÖRÉBEN

CSIMA MELINDA – FINÁNCZ JUDIT – NAGYNÉ ÁRGÁNY BRIGITTA

Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar

melinda.csima@gmail.com

Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar

financz.judit@ke.hu

Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar

nagyne.brigitta@ke.hu

Kulcsszavak: lelki egészség, kiégés, koragyermekkor, pedagógusképzés, zenei nevelés

Az ókortól kezdve él az a felfogás, hogy a zenei nevelés feltétlenül szükséges az egészséges és harmonikus ember személyiségfejlődéséhez. Az ókori zenei nevelés csúcspontját a görög zenei nevelés jelentette, melyben a zene, a tánc és általában véve a művészetek kiemelt fontossággal bírtak a társadalom életében. A zenének komoly funkciókat tulajdonítottak: hatékony eszköznek tekintették a gyógyítástól kezdve az emberformálásig, kiemelték az egyéni fejlesztés mellett közösségteremtő- és fejlesztő szerepét is. Kodály Zoltán felhívta a figyelmet a mindennapos zenei nevelés transzferhatásaira (Kodály, 1969), az éneklésnek a testi egészségre és a jó közérzetre való pozitív hatására, ezért szorgalmazta az ének-zene tagozatos általános iskolák létrehozását, ezzel mintegy kutatási terepet biztosítva elképzelései hatásvizsgálatához. Napjainkra datálhatók azok az interdiszciplináris vizsgálatok, melyek a zenei nevelés egyéb területekre gyakorolt hatását (szociális készségek, beszédhanghallás, idegen nyelvi készségek, matematikai gondolkodás, társas készségek) igazolják (Zsolnai – Józsa, 2002, 2003; Janurik – Józsa, 2012, 2013). A hangszer-tanulás és a kóruséneklés lehetséges transzferhatásait előtérbe helyezők kutatásai eredményei szerint az aktív zenei tevékenységek enyhíthetik a stressz tüneteit, fontos szerepet játszhatnak a stressz leküzdésében, a szorongás csökkentésében (Västfjäll, 2012; Harmat – Tardy, 2012; Harmat, 2016), továbbá egészségvédő faktorként javíthatják a lelki közérzetet (Clift, 2012; Benedekfi – Buzás, 2016; Buzás – Maródi, 2016). A zenei aktivitás tehát meghatározó eleme lehet szubjektív jóllétünknek, hiszen a közös zenélés során az egyes ember lelkileg és mentálisan is alkalmasabbá válhat a másokkal való együttműködésre (Arany, 2002). Mindezen kutatások tükrében célunk a zene és a lelki egészség kapcsolatának feltárása kisgyermekkorú nevelését végző pedagógusok körében. Kvantitatív, keresztmetszeti, leíró kutatásunk során ennek megfelelően a zenei tevékenységgel kapcsolatos kérdések mellett a szubjektív jóllét, a lelki egészség és az egészségi állapot mutatói közötti összefüggéseket vizsgáltuk. A kérdőíves vizsgálatban 1010 koragyermekkorú nevelésben dolgozó pedagógus válaszait elemeztük. Eredményeink alapján a zenei előképzettséggel rendelkező, továbbá a rendszeres, aktív zenei tevékenységet (kóruséneklés, hangszeres zenélés) folytató pedagógusok általános egészségi állapotukat kedvezőbbnek ítélik meg ($p < 0,05$), ritkábban betegszenek meg, gazdagabb társas kapcsolati hálójával rendelkeznek, koherencia érzetük kiegyensúlyozottabb, életükkel elégedettebbek, valamint körükben a kiégés kevésbé jellemző ($p < 0,05$). A kutatás eredményei új távlatokat nyithatnak a pedagóguspályán jelen lévő kiégés hatékonyabb és differenciáltabb kezelésében, hangsúlyozva e területen az aktív zenélés prevenció szerepét.

A NYELVI VIZSGÁK SZEREPE A NYELVTANULÁS FOLYAMATÁBAN: EGY KÖZÉPISKOLÁS DIÁKOKKAL VÉGZETT KÉRDŐÍVES KUTATÁS EREDMÉNYEI

CSIZÉR KATA – ÖVEGES ENIKŐ

Eötvös Loránd Tudományegyetem BTK Angol-Amerikai Intézet Angol Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék

wein.kata@btk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem Angol-Amerikai Intézet

oveges.e@upcmail.hu

Kulcsszavak: nyelvi érettségi, köznevelés, nyelvoktatás, motiváció, nyelvvizsga

Annak ellenére, hogy az idegennyelv-elsajátítással kapcsolatos kutatások évtizedes hagyományra tekintenek vissza Magyarországon (Dörnyei – Németh – Csizér, 2006; Öveges – Csizér, 2018) nagyon kevés vizsgálat foglalkozik azzal, hogyan ítélik meg a nyelvtanulók a nyelvi vizsgák szerepét és azoknak milyen szerepe lehet a nyelvtanulás folyamatában. Ez azért is fontos kutatási hiány, mert Európában egyre nagyobb jelentőségűek az országos nyelvi mérések (Eurydice, 2015), és hazánkban is régóta nagy hangsúly esik a nyelvi vizsgákra a köznevelésben, mint nyelvtanulási célokra (Medgyes, 1992; Fekete – Csépes, 2019; Györi, 2003; Nikolov – Ottó – Öveges, 2009; Petneki, 1993). Egy friss felmérés alapján (Öveges – Csizér, 2018) a középiskolai intézményvezetők iskolájuk három legfontosabb nyelvtanítási eredményeként 64,75 %-ban vizsgával kapcsolatos elemeket jelöltek meg (Tartsay – Tiboldi – Katona, 2018). A tanulók válaszaiból az rajzolódik ki, hogy a tizenegyedikesek nagy többsége vagy már rendelkezik sikeresen letett nyelvi érettséggel vagy nyelvvizsgával, vagy tervezi azt mielőbb letenni (Tankó – Albert – Piniel, 2018). Statisztikák alapján a nyelvvizsgázók között a legnagyobb arányban a 14-19 éves korcsoport jelenik meg. A kérdésnek aktualitást adnak a jelen időszak nyelvoktatás-politikájának vizsgaközpontú intézkedései: 1) a 2020-ban életbe lépő B2 szintű nyelvi vizsga felvételi követelményként való állítása, és 2) az ingyenes első nyelvvizsga, azaz a sikeres vizsga díjának visszatérítése. Előadásunkban a fenti képet kívánjuk kiegészíteni egy középiskolások körében végzett 2019-es kutatással. Kérdőíves felmérésünkben a nyelvi vizsgákkal kapcsolatos beállítódások mellett idegen nyelvi motivációs tényezőket is mértünk, illetve a diákok nyelvtanulással kapcsolatos érzelmeit is. 53 budapesti gimnazista töltötte ki az adatgyűjtő eszközünket, amely eredményeit egy- és többváltozós statisztikai eljárásokkal elemeztük. Eredményeink alapján a nyelvi vizsgákkal kapcsolatos kilenc állítást nemcsak nagyon eltérően ítélték meg a diákok, hanem azok nem is alkottak egyetlen faktort. Külön dimenziót alakítottak azok az állítások, amelyek a vizsgák nyelvtudást bizonyító hatását mérték, illetve azok az állítások, amelyek azt próbálták mérni, hogy a nyelvi vizsgák nem jelentik azt, hogy a nyelv tanulását abba lehet hagyni. A két faktor alapján létrehozott skálák különböző összefüggést mutattak a motivált és autonóm tanulási viselkedéssel, a kulturális érdeklődéssel, az érzelmeik közül az unalommal és izgatottsággal, illetve a direkt kontaktussal. A feltárt szignifikáns kapcsolatok azonban rendre nagyon gyengék voltak. Ez azt mutatja, hogy bár a nyelvi vizsgák szerepe egyre fontosabb lesz a magyar köznevelésben, azok nem befolyásolják jelentős módon a motivált tanulási viselkedést. Eredményeink alapján további kutatásokra teszünk javaslatot, illetve megfogalmazzuk, hogyan lehetne a nyelvi vizsgák motivációs erejét pozitívan befolyásolni az osztályteremben.

Támogató: NKFIH – 129149

PEREMRE SZORULVA. AZ IRODALOMTERÁPIA LEHETŐSÉGEI A BÖRTÖNBEN ÉS A GYERMEKOTTHONOKBAN

CSORBA-SIMON ESZTER

Pécsi Tudományegyetem BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola,
Pécsi Tudományegyetem EK és Tudásközpont, Társadalomtudományi Szakkönyvtár
cs.simon.eszter@gmail.com

Kulcsszavak: irodalomterápia, börtön, gyermekotthon, nevelés, fejlesztés

Az irodalomterápia börtönprogramokba és nevelőotthonba való beemelése azon a felismerésen alapul, hogy a fiatalok társadalmi kudarcaiban kulcstényező lehet érzékelési, észlelési képessége. Minden szocioterápiás és művészetterápiás foglalkozás a résztvevők „érzékenyítését” tűzi ki célul, annak reményében, hogy sikerül javítani azokon a részben vagy teljesen hiányzó készségeken és képességeken, amelyek a résztvevőknek a társadalom számára elfogadható formában gyakorolt életviteléhez és egy egészséges személyiséghez szükségesek. A jelen előadás alapját az a személyes és szakmai tapasztalat képezte, amelyet könyvtárosként irodalomterápiás foglalkozásaim keretében, a pécsi Fiatalkorúak Regionális Büntetés-végrehajtási Intézetében fogvatartottakkal és a baranyai gyermekotthonokban folytatott foglalkozássorozat tartása során szereztem. A fejlesztő biblioterápia módszertani beavatkozási szintjei: • Intellektuális szint: Gondolkodásra ösztönzi az egyént, hogy saját helyzetét reálisan lássa és problémájára alternatív megoldásokat találjon. Ennek köszönhetően kiszélesedhet az érdeklődési kör, fejlődnek a szociális és emocionális kompetenciák. • Szociális szint: A tudatosságot és a szociális érzékenységet növeli azáltal, hogy az egyén más helyzetébe tudja képzelni magát. • Viselkedés szintje: Elősegíti, hogy az egyén képzeletben kísérletezzon különböző viselkedésmódokkal és úgy nyerjen tapasztalatokat, hogy közben nem sérül meg. • Emocionális szint: Lényege, hogy a valódi élmény kockázatától mentesül a résztvevő. (Bartos, 1989) Ha megtanulják differenciáltan szemlélni az őket körülvevő problémákat, lehetőségeket, akkor a percepció, kognitív és szociális készségeikben is változás megy végbe. Ebben a változási folyamatban segíthetnek a csoportos foglalkozások. Az irodalomterápia olyan multidiszciplináris interaktív tevékenységi forma, melynek kapcsolódása van a recepcióesztetikával és a hermeneutikával, tehát az olvasás olvasóra való hatása a fontos, nem az irodalmi mű értelmezése (Ricoeur, 1999). Ahogy Béres Judit is megfogalmazta, a biblioterápia egy alapvetően pszichoterápiás technikákkal dolgozó, interaktív, reflektív, verbalításra épülő, segítő munka, amely során az olvasás és az írás személyes élménye, valamint maga a minőségi segítő kapcsolat és a benne születő interperszonális folyamatok és mély találkozások támogatják az egyént a változásban” (Béres, 2017). Meggyőződésem, hogy az irodalomterápiának egyre nagyobb szerepe van az oktatásban és a társadalmi nevelésben. Előadásomban bemutatom a tapasztalataimon keresztül, hogy milyen funkciója lehet az irodalomterápiának ezeken a speciális területeken.

AKCIÓKUTATÁS TERV INFORMÁLIS NEVELÉSI SZÍNTEREKEN

DANCSHÁZY-NAGY ÁGNES

Pécsi Kodály Zoltán Kollégium
dancsyagi@gmail.com

Kulcsszavak: akciókutatás, informális nevelés, lemorzsolódás csökkentés, beilleszkedés segítése

Az értékeléssel, minőségbiztosítással foglalkozó szakirodalomban már a hetvenes években fel-tűnik az akciókutatás fogalma, amely elsősorban az elvégzett tevékenységre irányuló reflexiókat foglalja össze. Az akciókutatás kiindulópontja tehát a kritikai és értékelő-önértékelő szempont, célja a tevékenység javítása, optimalizálása. (Havas, 2004) Előadásomban bemutatni kívánom egy folyamatba ágyazott modell pilot szakaszának akciókutatással támogatott vizsgálatának tervét, az addig megvalósult elemeket speciális nevelési szinterek és sajátos pedagógiai módszerek alkalmazásával. Kutatási módszer választásom a praxishoz és az abból közvetlenül értékelhető hatásokhoz legközelebb álló akciókutatás. Az ehhez hasonló vizsgálatok segítenek a pedagógiai folyamatok hatékonyságának vizsgálatához és növeléséhez. „Az akciókutatást végzők folyamatosan reflektálnak a történésekre, s a kutatás maga e reflexiókat összegzi. A pedagógiai akciókutatás révén a praxis olyan módon optimalizálódik, hogy a közreműködők folytonosan egybevetik a tanítás-tanulás folyamatát az eredménnyel, miközben a saját tevékenységüket behatóan elemzik, reflexióik keletkeznek, melynek következményeként tudatosabbá válhatnak pedagógiai ténykedésük során.” (Mrázik, 2011) Kutatási tervemben a 2019 szeptemberében induló AJTP csoport és ugyanebben a programban már harmadik éve tanuló diákok kortárs segítő-mentoráló tevékenységét kívánom vizsgálni. Célom az általam kidolgozott Mentor Modul munkacímet viselő program élesben való tesztelése, hatékonyságvizsgálata, melynek sajátossága a beérkező diákok beilleszkedésének elősegítése, tanulmányi és szociális hátrányaik kompenzációja ezáltal a lemorzsolódás lehetőségeinek csökkentése. A felsőbb évfolyamos diákok elköteleződése, felelősségtudata, tanulmányi eredményeik javulása, példaszerepük és motivációik fejlődése szintén megakadályozza az iskolaelhagyás esélyének kialakulását. Ezenkívül saját pedagógiai szerepem, tevékenységeim reflektív elemzése is megtörténik. A reflektív gyakorlat során tetten érhetők az előítéleteink, érzelmi elfogultságunk, rögzült gondolati mintáink, ezáltal érthetőbbé válnak bizonyos helyzetekre adott reakcióink. Az akciókutatást eszközként használva saját pedagógiai munkánkról alkotott kognitív sémákat bontjuk szét és szakmai énképünkhöz való viszonyunkat gondoljuk újra. (Havas, 2004) Az akciókutatás oly módon nyújt lehetőséget a professzionalizmus fejlesztésére, hogy a tanároknak egy problémamegoldó hozzáállást alakít ki azáltal, hogy lehetőséget kapnak az érdeklődésükkel és aggodalmaikkal kapcsolatos kérdések értelmezésére. (Szivák, 2014)

ÉLETREFORM ELEMÉK BARTÓK BÉLA FÉNYKÉPEIN

DARU ANDREA

Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola – Elméleti-Történeti Pedagógia Program
andicond@gmail.com

Kulcsszavak: fotóelemzés, életreform, Bartók Béla, zenepedagógia, művészetszociológia

Bartók Béla világhírű zeneszerzőnk életútja széles körben ismert. Számtalan, tőle származó dokumentáció maradt fenn, melyek kiadásra kerültek, de sokan publikáltak is életéről, művészetéről egyaránt. Rengeteg fényképe maradt fenn az utókor számára, ezek mélyrehatóbb, művészetszociológiai elemzése azonban még nem történt meg. Bartók Béla és a századforduló meghatározó életreformjainak kapcsolata szinte kivétel nélkül megjelenik a róla készült fényképeken, legyen az családi vagy művészi fotó. Éppen ezért kiválóan alkalmasak ezek a képek a kapcsolat minőségének felfedezéséhez. Kutatásom célja tehát a zeneszerző és a századforduló reformjainak egymásra való hatása, majd a kapott eredmény felülvizsgálata a pedagógiai munkássága fényében. Fontos előre bocsátani azonban, hogy számtalan életreform elem nem tudatosan épült be Bartók mindennapi életébe, inkább az ő intellektualitásának és állandó előretökintésének, magas szintű szellemi munkájának eredményeként értelmezhető. Az elemző munkám során 11 fényképet választottam ki előre meghatározott szempontok alapján. Kezdetnek kijelöltem öt különböző, valamilyen reformhoz köthető szempontot, melyeknek jelképeit, szimbólumait kerestem a fényképeken. Ez az öt pont a következő: helyszínek, öltözet, társaság, enteriőr, tevékenység. Magához az elemzési munkához elsősorban szemléleti és strukturalista elemzési módszereket választottam, és kisebb mértékben figyelembe vettem hermeneutikai és diszkurzív metódusokat is. Végeredményben elmondható, hogy a kiválasztott fényképek mind alátámasztották az életreform elemek felfedezhetőségét Bartók fotóin. Ezek a felfedezések pedig pedagógiai műveinek elemzése során is fellelhetőek, egyfajta analógia érezhető a képi és zenei világa között. A jövő újabb feladata számomra az összes fellelhető fotó művészetszociológiai elemzése lesz, mely munka olyan összefüggések és rejtett információk felfedezéséhez vezethet, melyek felfrissíthetik vagy akár újraalkothatják a zeneszerzőről kialakult képet.

A SZOCIALISTA NEVELÉSLÉLEKTAN MINISZTERIUMI ÁGA AZ 1960-AS ÉVEKBEN MAGYARORSZÁGON

DARVAI TIBOR

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar
darvai.tibor@gmail.com

Kulcsszavak: szocialista oktatáspolitikai, neveléslélektan, Művelődésügyi Minisztérium, tudománypolitika, pszichológia

Mindaddig a magyar szocialista neveléslélektan hatvanas évekbeli kialakulásának főbb vonalait tártuk fel (Darvai, 2017, 2018, 2019). A szocialista neveléslélektan jelentőségét a lélektannal foglalkozó neveléstudományi és a pedagógiai területtel foglalkozó pszichológiai kandidátusok és akadémiai doktorok növekvő száma is mutatja. Kimutattuk, hogy a hatvanas évtized végére a pszichológiai területtel foglalkozó neveléstudományi kandidátusok egy része a pszichológia területére lépett át, akadémiai doktori címüket is ilyen témával szerezték meg. E folyamattal egy időben a Művelődésügyi Minisztérium Pedagógusképző Osztálya szervezésében a szocialista neveléslélektan egy másik, alkalmazotti lélektan ága jött létre. Előadásunkban e folyamat történetét érzékeltetjük. Az alábbi kérdésekre keressük a választ: 1. Mely oktatásügyi-oktatáspolitikai csoportok hozták létre, vagy csatlakoztak a szocialista neveléslélektan ezen irányzatához? 2. Milyen pedagógiai és szakmán kívüli tartalmakból épült fel e koncepció? 3. A szocialista neveléslélektan minisztériumi ága miképp illeszkedett a makroszintű politikai és oktatásügyi fordulatokhoz? Vizsgálatunk során elméleti keretként a társadalomtudományi paradigma közül a konfliktuselméleti modellt, metodológiaként pedig a politológia megközelítést használjuk (Nagy, 1997; Sáska, 2009, 2015, 2016). Kutatásunk forrásai alapvetően a korszak oktatáspolitikai dokumentumai és a pedagógiai-neveléstudományi folyóiratok voltak. Az utóbbiak közül leginkább a Pedagógiai Szemle, a Köznevelés és a Tanító című periodikák közleményeire építkeztünk. Igazolva látjuk, hogy a Kádár-korszak hatvanas évekbeli enyhülő közegében lehetőség kínálkozott az ötvenes évek elején diszkreditált és az ugyanezen évtized végén rehabilitált lélektani diszciplína újra-intézményesülésére. E folyamatban a szocialista neveléslélektan új értelmezései közül a Művelődésügyi Minisztérium tudománypolitikai szerepét emeljük ki, amelyben egymásba olvadtak a párt-, az ágazatpolitikai és a bürokratikus elemek. A hatalmi-elméleti igazgatási logikát, és szakmai identitást teremtő konstrukció tanítói-pszichológiai nyelven íródott, céljai azonban értelemszerűen politikai természetűek voltak. A koncepció ideológiai lényege: a hangsúly a pedagógiai szemléletű tudástartalomról a lélektani, neveléslélektani szférára került. A minisztérium célközönsége a tanítók voltak, képzésük és továbbképzésük irányát ezzel támasztották alá, megteremve a tanítói foglalkozás lélektani alapú önigazolásának az elméleti alapjait. A korábbi marxista ideológiát sikerrel cserélték le a depolitizált és objektívnek láttatott nevelésszociológiával.

TECHNOLOGY-BASED ASSESSMENT OF REASONING SKILL IN SCHOOL CONTEXT: A LITERATURE REVIEW

VO VAN DE

Doctoral School of Education, University of Szeged

vvde@agu.edu.vn

Keywords: reasoning, technology-based assessment of reasoning, inductive reasoning, deductive reasoning, scientific reasoning

Reasoning skills have been extensively studied in recent decades. This paper aims to obtain more understanding about assessing reasoning skills based on a review of the main findings from existing empirical studies and the resulting discussion provides the basis for suggested further research. Reasoning is considered as a cognitive process drawing a new conclusion from what we have already known. Inductive reasoning and deductive reasoning are distinguished in general while scientific reasoning is often referred in science subjects. The current study is a review of twenty-four studies (22,625 participants) about assessment of reasoning skills conducted in different age groups from primary schools to universities around the world from 1997 to 2018. To assess reasoning ability, there are common types of tasks or dimensions, involving (1) inductive reasoning tasks: analogies, classifications, number series completions and geometric matrices; (2) deductive reasoning tasks: conditional reasoning and syllogistic reasoning, and (3) scientific reasoning tasks: conservation, control of variables, proportions and ratios, probability, correlational reasoning and hypothetical-deductive reasoning. Applying advanced technology in assessment of reasoning brings reliable data of testing, measurement improvement, convenient operation and time-saving by scoring and tracking reports immediately. The selected studies demonstrate that reasoning ability is a crucial predictor of academic success and problem-solving skills as well. There is a positive correlation between domain-specific and domain-general in reasoning. These findings also show that reasoning skills can be effectively enhanced in an educational context. Finally, concluding from gaps in the empirical researches, it needs to conduct more large-scale studies of assessment of reasoning with the application of new technology. The future researches should focus on assessing developmental reasoning of school-age children, comparing different reasoning tests, and exploring how relevant predictors relate to reasoning ability.

EGY OLVASÁSKUTATÁSI EREDMÉNYEKRE ALAPOZOTT PREVENTÍV KÉPESSÉGFEJLESZTÉSI MODELL

DEMETER GÁBORNÉ

Kaposvári Egyetem
gaborne.demeter@gmail.com

Kulcsszavak: olvasás, szövegértés, fonomimika, képességfejlesztés, prevenció

Az előadásban bemutatott kutatás problémafelvetését a következő felismerések indokolják: Az olvasástechnikai és szövegértő képesség összehangolt működésének pontossága, gyorsasága, automatizmusa, valamint motivált és tudatos alkalmazása jelentős mértékben befolyásolja az emberi életút minőségét: elérhetővé teszi a betűk, szavak, mondatok világát vagy elzárhatja a reális esélyt a társadalmi beilleszkedésre. (Demeter, 2018) Elméleti beágyazottságának tárgyalása interdiszciplináris keretben történt: A kapcsolódó szakirodalmi háttér tartalmi összefüggéseit a pszicholingvisztika, a szociolingvisztika és a pedagógiai idegtudomány határterületei jelölik ki. Előadásomban a nemzetközi és a hazai olvasáskutatási eredmények bemutatása rendhagyó módon: az olvasásfejlesztés folyamata és az olvasási készség kialakulásában legfontosabb háttérkézségek összefüggéseinek keresztelemzésével történik. A kutatás célja egy preventív olvasásfejlesztési modell koncepciójának kialakítása, mely az olvasási nehézség megelőzését - tudományközi alapon bizonyított - szakmódszertani oldalról támogatja. A kutatás célcsoportja: A kutatás célcsoportjába az olvasási problémával küzdő, a vizsgálat alapján tanulási (olvasási) nehézséggel küzdő ellátási kategóriába sorolt, 1-8. osztályos tanulók körét vontam be. A mintát lehatároltam az érzékszervi, mozgásszervi sérüléssel rendelkező, a tanulási zavarral küzdő és a tanulásban akadályozott tanulók körétől. A kutatás keretében a következő kérdésekre kerestem választ: Milyen összefüggések bizonyíthatók be az olvasási teljesítmény mutatói, valamint az anamnesztikus adatok, az intelligenciaprofil és a képességstruktúra elemei között? Milyen preventív pedagógiai beavatkozások (fejlesztési mérföldkövek) jelölhetők ki az olvasáselőkészítés és -tanítás folyamatában? A vizsgálati eredmények értelmezésének alapját azok az összefüggés-mintázatok képezik, melyek az olvasási teljesítménymutatók (olvasási tempó, hibatípusok, szövegértés szintje) és az olvasni tudás háttértényezői (anamnesztikus adatok, intelligencia-profil, fejlesztésre szoruló részkészségek) kapcsolatának elemzése során rajzolódtak ki. A mintázatok alapján preventív pedagógiai beavatkozásokat terveztem az érintett osztályfokok/fejlesztési szakaszok elé. Az előadásban bemutatott preventív olvasásfejlesztő modell abban különbözik a gyógypedagógiában kidolgozott fejlesztő programoktól, hogy nem korrekciós célú, hanem bármilyen típusú oktatási rendszerben támogatást nyújt, átfogó beavatkozást céloz.

A BARANYA MEGYEI ÁLTALÁNOS ISKOLÁKBAN DOLGOZÓ PEDAGÓGUSOK ELSŐSEGÉLY-NYÚJTÁSI ISMERETEI ÉS KÉSZSÉGEI

DEUTSCH KRISZTINA – BÁNFAI BÁLINT – JÄKL ILDIKÓ

Pécsi Tudományegyetem ETK Sürgősségi Ellátási és Egészségpedagógiai Intézet

krisztina.deutsch@etk.pte.hu

Pécsi Tudományegyetem ETK Sürgősségi Ellátási és Egészségpedagógiai Intézet

balint.banfai@etk.pte.hu

Pécsi Tudományegyetem ETK Sürgősségi Ellátási és Egészségpedagógiai Intézet

jakl.ildiko@gmail.com

Kulcsszavak: elsősegély-nyújtás, pedagógusok, oktatás, ismeret, készség

Szakirodalmi háttér: Míg számos kutatás az iskoláskorú gyermekek körében előforduló balesetekre hívja fel a figyelmet, addig a pedagógusok komplex elsősegély-nyújtási ismereteit/készségeit feltáró hazai kutatások még hiányoznak. Célkitűzés: A kutatás célja, hogy megismerjük a pedagógusok elsősegély-nyújtási ismereteit, készségeit, tapasztalatait, valamint attitűdjeit egy oktatási kísérlet keretein belül. Módszer: A célcsoportot Baranya megyében, a kényelmi mintavétellel kiválasztott általános iskolák pedagógusai alkották. A saját szerkesztésű kérdőívvel végzett adatfelvételben összesen 156 pedagógus vett részt (N=156). Közülük 132 fő (n=132) egy oktatási kísérletben is részt vett. Statisztikai módszerek: leíró statisztika, egy/két mintás T-próba, ANOVA. A használt szoftver: SPSS 20.0. Szignifikancia határ: $p \leq 0,05$. Eredmények: A pedagógusok átlagosan 78,33 %-os eredményt értek el az ismeretek felmérésében. Gyakorlati készségeik szintje átlagban 38,15 %-os teljesítménynek felelt meg. A 2016/17-es tanévben előforduló baleseti szituációkat vizsgálva az tapasztalható, hogy a városi iskolában (672) és az alsó tagozaton (498) fordul elő több sérülés egy tanév alatt. Az oktatási kísérletben résztvevők minden oktatott témakörben szignifikánsan jobb eredményt értek el az oktatást követően, mint azt megelőzően ($p < 0,001$). Következtetések: A pedagógusok elsősegélynyújtással kapcsolatos tudásszintje megfelelő, ez azonban többnyire nincs összhangban a gyakorlati készségeikkel, miközben az iskolai balesetek nagy száma megkívánná az ellátásban kompetens pedagógusokat. Az oktatási kísérlet jelentős pozitív hatást gyakorolt a pedagógusok ismereteire és készségeire. Ez igazolja a pedagógusok motiváltságát, továbbá azt, hogy képesek elsajátítani a szakszerű ellátást.

INTERNATIONALISATION OF HUNGARIAN PUBLIC EDUCATION

RENÁTA ANNA DEZSŐ

Institute of Education Sciences, Faculty of Humanities, University of Pécs
dezso.renata@pte.hu

Keywords: democracy, collaboration, English as a Medium of Instruction (EMI), internationalisation, competences

There is a rapidly-moving international tendency regarding the usage of English as a medium of instruction (EMI) for academic purposes (Dearden, 2015). The world of universities is becoming a multicultural scenario (Galloway et al, 2017), where students from various cultures and academic fields have a chance to share their traditions, values, and beliefs. In our example the framework of EMI becomes a mixture of various educational venues. The present qualitative research focuses the outcome of a rural university course held during the last three semesters that targeted the cooperation of suburban primary and secondary school pupils, their teachers and mobility and full-time non-Hungarian university students as the latter visited schools regularly within a framework of a course and taught on partners' demand. The educational purpose behind has been the facilitation of mutual understanding and improvement of the openness towards diversity amongst participants – competences for democratic culture (Barrett, 2016). Consequently the research aims at investigating ways through which participants' relevant competencies have been activated. An analysis of the reports of university students on their experiences is offered as well as that of public school teachers involved, containing their pupils' feedback. Each party's satisfaction may be concluded regarding the outcomes of these courses, especially concerning competency elements, such as valuing cultural diversity, openness to cultural otherness and to other beliefs, world views and practices, linguistic, and communicative skills as well as cooperation skills, knowledge and critical understanding of language and communication.

MINDSET-VÁLTOZATOK, AVAGY EGY FOGALOM INTERPRETÁCIÓS KERETEI

DEZSŐ RENÁTA ANNA

Pécsi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet
dezsو.renata@pte.hu

Kulcsszavak: mindset, neveléstudományi szaknyelv, fejlődési paradigma, pozitív pedagógia, képesség-kibontakoztatás

Dweck világvizonylatban is népszerű kötete (2006) a siker új pszichológiájának ígérését kínálva 2015-ben látott széles körben napvilágot magyar nyelven, a „szemléletváltás” kifejezést használva az eredetiben „mindset”-ként keretezett koncepció megjelölésére. A mintegy harminc évtizedes kutatómunka eredményeképp létrejött elmélet öt indikátor (kihívások, akadályok, erőfeszítés, kritika, mások sikerei) mentén osztályozza kétféleképp „beállítódásainkat” – mely kifejezés egy online elérhető tananyagban (Dezső, 2011) jelenik meg a hazai neveléstudományi szakirodalomban a „mindset” interpretációjaként. A koncepciót több szakmai, illetve tudomány-népszerűsítő honlap, online elérhető összegzés nem fordítja, így előadásomban elsőként annak egységes magyarosítása mellett érvelek. Ezt követően a Dweck elméletének nemzetközi hangsúlyát mutató több kutatás főbb irányait veszem górcső alá, s hasonlítom össze azokat tárgyuk, illetve következtetéseik tekintetében (Flannery, 2016), (Kaser – Halbert, 2014, 2017), (Trey, 2007), (Sivers, 2010), (Rhew, 2018), (Brougham, 2017), (Claro, 2016), (Rissanen, 2019), (Zeng, 2016), (Canning, 2019), (Vandewalle, 2012), (Ravenscroft, 2012), (Collie, 2017). Harmadik fókuszként a „mindset” fogalma eredetének nyomába eredve mutatom be a koncepció megjelenésének egyéb változatait a nemzetközi neveléstudományi szakirodalom vonatkozó vizsgálatával. Felvázolom, hogy e kifejezés konnotációiban a fejlődési paradigma jegyei hogyan érhetőek tetten minden egyes alkalmazott szókapcsolat mögött megbúvó teória esetében: „benefit” (Buchanan – Kern, 2017), „learner” / „inquiry” (Adams, 2017), „inquiry” (Ito et al., 2011; OECD, 2012; MacKenzie, 2018), „learner” vs. „judger” (Adams, 2012), „innovator” (Couros, 2015). Értelmezésük mellett e „mindsetek” magyar nyelvű elnevezéseire is javaslatot teszek a neveléstudomány szaknyelve korszerűsítését támogatandó.

ALTERNATÍV ISKOLA-VÁLASZTÁS – EGY SZÜLŐKUTATÁS BEMUTATÁSA

DOBOS ORSOLYA – PÁLINKÁS JÁNOS

Eszterházy Károly Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola
dobosorsi@gmail.com

-
palinkasjanos74@gmail.com

Kulcsszavak: alternatív iskola, iskolaválasztás, tanulóközösség, otthonoktatás

Az elmúlt években az alternatív iskolákba jelentkezők száma nagyon megnőtt. Ezzel egyidejűleg számos, az iskolarendszeren kívül működő magántanulókat fogadó tanulóközösség alapult. 2018 tavaszán egy országos hatókörű szülőkutató során arra kerestük a választ, miért választanak a szülők általános iskolás gyermeküknek alternatív megoldásokat. A kutatást online kérdőív kikerdezéssel végeztük az alternatív iskolák és csoportok iránt érdeklődő családokat tájékoztató és összefogó fórumokon keresztül. A kérdőívben feleletválasztós kérdésekkel kérdeztünk rá az iskolaválasztás szempontjaira, iskolaváltás esetén a váltás okaira, az iskolával szembeni elvárásokra és a jelenleg igénybe vett oktatási forma értékelésére. A kérdőív kérdései és a választható válaszok alternatív oktatási formát választó szülőkkel folytatott mélyinterjúk és egy alternatív iskolaválasztási tanácsadó szakemberrel való konzultáció alapján kerültek megfogalmazásra. A több mint ezer kitöltő válaszait aszerint csoportosítottuk, hogy a gyermekük hagyományos vagy alternatív iskolába jár, illetve magántanulóként tanulóközösségben vagy otthonoktatással tanul (az oktatási formák definiálását a kitöltőkre bíztuk). A válaszokat adatelemző szoftverrel dolgoztuk fel. A különböző oktatási formákat választók demográfiai jellemzői között nemcsak a lakóhely és a jövedelem, hanem az eddigi szülői tapasztalatok tekintetében is szignifikáns eltérést találtunk. Iskolaváltók legtöbben az elsőnek hagyományos iskolát választók közül kerültek ki, a legfőbb ok pedig az addigi iskolai tapasztalatok voltak. Az iskolaválasztás szempontjai között szignifikánsan hangsúlyos volt az iskola vagy program választása, szemben a tanár választásával. Az alternatív oktatási formában tanulók szülei jelentősen pozitívabban értékelik a gyermekük oktatásának színvonalát, valamint sokkal boldogabbnak értékelik gyermeküket a hagyományos oktatásban részesülőkkel szemben. Nagyrészüik nyilatkozott úgy, hogy a gyermek oktatásáért jelentős anyagai áldozatot hoz, ennek ellenére, ha most választana, újra alternatív megoldás mellett döntene. Kutatásunk eredményei nemcsak a most alakuló alternatív kezdeményezések számára nyújthat segítséget, hanem a hagyományos tömegoktatás iskolái számára is információval szolgálhat a szülők elvárásai tekintetében.

A TANÁR-DIÁK KOOPERÁCIÓBAN KÉSZÜLT MIKROTARTALMAK ALKALMAZÁSÁNAK TAPASZTALATAI A SZAKKÉPZÉS (KÖZGAZDASÁG ÁGAZAT) TERÜLETÉN A NYITOTT TANANYAGFEJLESZTÉS KERETEIN BELÜL

DOBOZY GYÖNGYI

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem GTK
dogyongyi@gmail.com

Kulcsszavak: mikrotartalom, OCD nyitott tananyagfejlesztés, új tanítási-tanulási módszer, szakképzés, gyakorlati alkalmazás a szakképzésben

Egy négy éves időtartamú kutatás egyik résztvevőjeként már harmadik éve egy olyan új szakmódszertani tananyag-fejlesztési modellt kialakításában és gyakorlati bevezetésében veszek részt, melyben nyitott – aktív tanári közreműködéssel – rendszerű, hallgatói/tanári aktivitások keretében formálódó (OCD) nyitott tananyag-fejlesztés és eljárások gyakorlati alkalmazása valósul meg a szakképzés területén. A módszertani megközelítés szempontjából a kutatócsoportban új és lényeges elemként olyan új mikrotartalmakat keresünk, olyan új innovatív módszereket kutatunk, amelyet a szakképzés területén tudunk bevezetni, alkalmazni és az alkalmazások tapasztalatai alapján továbbfejleszteni a gyakorlati oktatásban. Az iskolarendszerű szakképzés közgazdaság ágazatán belül kollaboratív módszereket alkalmazok a szakképzés tanóráin, ahol a hagyományos tanítási – tanulási módszereket átalakítom a mai Y és Z generációs (Howe – Strauss, 2001) nemzedék számára IKT eszközökkel támogatva úgy, hogy a diákok számára a tananyag online feldolgozása is, valamint a tanulás is élmény legyen, és nem elhanyagolhatóan az oktatás is a tanár számára. A tanárok fejlesztési feladatait sürgeti az is, hogy a folyamatosan változó kerettantervek (2013, 2016, 2018) vizsgakövetelményeinek megfelelően kell diákjainkat felkészíteni az érettségi és az OKJ-s vizsgákra. Ehhez folyamatosan aktualizált tankönyvekre lenne szükségünk, de a tankönyvírók-tankönyvkiadók sajnos nem minden esetben, nem mindig időben tudják követni a jogszabályi változásokat. Ehhez nyújt/nyújtott segítséget az OCD modell alkalmazása. Szakgimnáziumi tapasztalataim alapján ez a fajta új, digitális tanítási - tanulási módszer lehetővé teszi a differenciált tanulási módszerek alkalmazását a szakóra keretein belül. Így a szaktanárnak lehetősége van az osztály minden tanulóját aktívan és kreatívan bevonni a tudás átadásának folyamatába. A 2016/2017-es tanév végén kísérleti oktatásban kipróbáltam az új innovatív módszereket a pénzügyi-számviteli ügyintéző szakképzés 13. évfolyamán. A kísérleti oktatás annyira jól sikerült, hogy a tanulóim elsajátították az új módszer szemléletét, és folyamatosan vontam be őket a fejlesztésbe. A 2017/2018-as tanévben a tanév végén már az OKJ-s vizsgájukra úgy készültünk, hogy minden szóbeli tételhez készítették egy-egy mikrotartalmat azért, hogy stressz-mentesebben, biztosabb megalapozott tudással jobban teljesítsenek a vizsgán. A 2018/2019-es tanévben már az érettségi előtti 11-12. évfolyamokon is alkalmazom az új tanítási - tanulási módszert valamint tervezem a 2019/2020-as tanévtől a mesterprogramom részeként is megvalósítani. Az előadásomban konkrét tapasztalatokra alapozva mutatom be azokat a pedagógiai szempontokat, melyek a tanárok-diákok általi alkalmazásának sikerét meghatározzák, valamint azokat a motivációs tényezőket is, melyek a diákok tananyagfejlesztési tevékenységbe történő bevonásának folyamatára jellemzőek – mind ezeket konkrét mikrotartalmakkal alátámasztva.

NEMZETÉPÍTÉS, SAJTÓNYILVÁNOSÁG ÉS A CSEHSZLOVÁKIAI KISEBBSÉGI MAGYAR ISKOLÁZTATÁS LEHETSÉGES ÖSSZEFÜGGÉSEI (1927-1938)

DRABAN CZ MIHÁLY RÓBERT

Nyíregyházi Egyetem
drabancz.robort@nye.hu

Kulcsszavak: nemzetépítés, sajtónyilvánosság, csehszlovákiai magyar iskolák, politika, nemzeti kisebbség

A történelmi Magyarország felbomlásával a magyar politikai elit szétesett és a hagyományos vezető szerepe megkérdőjeleződött a Kárpát-medencében. Az utódállamok eltérő társadalmi szituációi másfajta közösségi célokat jelöltek ki az elitek számára. Az anyaország politikai vezetői a két háború közötti időszakban nagy gondot fordítottak a megszerzett hatalmuk legitimációjára, melynek leghatékonyabb formáját a sajtónyilvánosságban találták meg. A kisebbségbe kényszerült csehszlovákiai magyarság azonban nem rendelkezett azokkal az eszközökkel, amelyekkel hatékonyan tudta volna képviselni érdekeit a többségi nemzetekkel szemben. Előadásomban a két világháború közötti nemzetépítés sajátosságait vizsgálom a sajtónyilvánosság keretrendszerében, valamint a csehszlovákiai magyar iskolák témájában. A munka célja bemutatni a nemzetépítés új konstrukcióját, melyben a hagyományos többségi nemzetépítési stratégiák mellett megjelentek a kisebbségi nemzetépítés kulturális és politikai keretei. Ennek a keretrendszernek vált központi elemévé a sajtónyilvánosság, mely informálta a közösség tagjait, valamint itt vált hangsúlyossá az iskoláztatás kérdése is. Prezentációm tudományos kereteit adják a határon túli magyarság társadalomtörténeti kutatásai (Bárdi Nándor, Ablonczy Balázs, Papp Z. Attila, Bíró A. Zoltán, Kántor Zoltán), valamint a csehszlovákiai oktatástörténettel foglalkozó tanulmányok és monográfiák (Popély Gyula, Popély Árpád, Csanda Tibor, Tóth Károly). Természetes elemként jelenik meg a szövegben az identitáspolitikai környezet, mely segítségével (Huntington, Castells, Assmann) jól beilleszthető a téma a nemzetállamok kulturális környezetébe. Alátámasztotta a politikai tér átrendezésének szükségességét. Fontos egysége az előadásnak a hierarchikus nyilvánosság szerepének (Deetz, Keane) tisztázása a kisebbségi nemzetépítés folyamatában. Előadásomban a hagyományos esztétörténeti megközelítés mellett alkalmazom a politikai szövegek összefüggésének és fogalmi struktúráinak pragmatikai elemzését. A használt módszerek segítségével feltárom azokat a szimbólumokat és ikonikus (spirituális) tereket, melyekben a korszak szereplői megjelenítették a „elképzelt nemzet” egységét, valamint megalkották a patrióta gyökerű nemzetnevelés eszményét.

COMPARING THE EDUCATION SYSTEMS - POLICIES AND CURRICULA – OF CENTRAL AND EASTERN EUROPEAN COUNTRIES

FANNI DUDOK

University of Szeged
dudok.f@gmail.com

Keywords: education system, Central and Eastern European countries, regulation, curriculum, assessment system

My study compares education systems in the Central and Eastern European (CEE) countries from the aspect of regulation and curriculum. One of the main tools of education management is curriculum regulation. Each country has its own curriculum, which has been developed centrally and it contains the basic principles of education management. I am looking for the common features of these countries (Hungary, Romania, Serbia, Croatia, Slovenia, Austria, Slovakia, Czech Republic, Poland), which unify the region and assume similar functioning. My research is a comparative study based on document analysis. Looking at the academic literature one can say that the CEE region differs from the rest of Europe due to its common past and similar development. However, can we talk about unity in CEE countries regarding education management and curricula? What are the similarities and differences? I have selected the four main topics based on former studies (Creese t. al, 2016; Ince – Yildirim, 2018; Réti, 2015). My inquiry is based on analysis of documents, relying on primary sources (legislation regarding education, national education directives, decrees) and secondary sources (national reports, OECD reports, academic literature). Regarding the (1) topic, I have examined current legislation and highlighted the main similarities of the 9 countries. While examining the (2) aspect, I have examined the levels on which decision-making happens and how centralized the given system is, as well as examining the level of autonomy of the local schools in the adherence to the national directives. Afterwards, I have compared the structure of these systems the number of mandatory classes, and the content of mathematics curricula (3). Both PISA and TIMSS include mathematics in their survey, and each country examined showcases great appreciation for the subject, it has not really been effected by the education reforms of the past decades, and it is mandatory in all grades in elementary school. In my comparison I defined 4 main areas and examined the existence of these in the 8th grade mathematics curriculum. In the (4) topic, I have compared the assessment system of each country. This way, the study goes from the general to the specific, while narrowing its scope until it arrives at examining 8th grade mathematics education. I point out the differences that may cause different results in international studies; the number of math lessons in primary school (Austria has 150 hours of mathematics a year, Hungary has only 81, and other countries have around 105 hours), and the different contents of 8th grade mathematics education (for example, in Romania, the topic of probability calculation does not appear in this grade). The results show that CEE is not unified owing to their education systems. In addition, the study highlights factors that can affect performance.

Supported by the ÚNKP-19-3 New National Excellence Program of the Ministry for Innovation and Technology.

A MATEMATIKA NYELVE EGYSÉGES VAGY MÉGSEM? KELET-KÖZÉP EURÓPA OKTATÁSI RENDSZEREINEK EREDMÉNYESSÉGE A MATEMATIKA OKTATÁS TÜKRÉBEN

DUDOK FANNI – DUDOK RÉKA

Szegedi Tudományegyetem

dudok.f@gmail.com

Pest Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Székhelyintézmény

dudok.reka@gmail.com

Kulcsszavak: Kelet-Közép Európa, eredményesség, oktatási rendszer, tanári kérdőív, matematika

A matematikaoktatás területén az ország sikeressége és hatékonysága számos egymással összefüggő nemzeti jellemzőtől és döntéstől függ. Néhány európai országban magasan központosított oktatási rendszer működik, amelyekben a legtöbb politikával kapcsolatos döntés nemzeti vagy regionális szinten történik. Ezekben a rendszerekben a legtöbb esetben egységesített tanterv és tankönyv szerepel. Más országokban decentralizált rendszer működik, ahol több fontos döntést az önkormányzat és az iskola önállóan hozhat meg. Ez a decentralizált struktúra nagyobb eltéréseket eredményezhet az iskolák működésében és a diákok oktatásának módszereiben. Korábbi kutatások (Van de Werfhorst – Mijs, 2010; Bishop – Wößmann, 2004; Jürges – Schneider – Büchel, 2005; Hartsell – Herron – Fang – Rathod, 2009) kimutatták, hogy a centralizált rendszerekben működő szabványosított értékelések jobb hallgatói eredményeket mutatnak és nagyobb egyenlőséget biztosítanak a diákok számára. Jelen nemzetközi, összehasonlító kutatásban mi is a különböző rendszerek eredményességére és/vagy hátrányára keressük a választ a kelet-közép európai térségben. Vizsgálatunkban 9 különböző ország pedagógusait kérdezzük meg egy zárt, anonim kérdőívben a saját országuk oktatásügyéről és a matematika oktatásának helyzetéről (hogyan működnek gyakorlatban a vizsgált pontok). A kérdőívet korábbi tanulmányok, kutatások eredményei és tanulságai alapján építettük fel (Hooper – Mullis – Martin, 2015; Martin – Mullis – Foy, 2015). A résztvevők a pedagógusoknak azon köre, akik matematikát oktatnak 13-15 évesek körében. Az adatfelvétel jelenleg online platformon zajlik, minden esetben az ország anyanyelvén, a nyelvi akadályok leküzdése érdekében. Hipotéziseink között szerepel: Abban a rendszerben, ahol a centralizáltság mértéke magasabb, ezáltal egységesebb a tanterv, valamint tankönyvválasztás mértéke kisebb, ott a megtanított és a megtanult tananyag egységesebb lesz. Ez a hallgatók eredményében egységességet mutat a nemzetközi teszteken az elmúlt években ezekben az országokban, valamint a decentralizált rendszerekben változó (ingadozó) eredményt mutathat. Azokban az országokban, ahol a pedagógusnak nagyobb a beleszólása a tantervekbe (ténylegesen vagy érzésre), ott a tanári hozzáállás pozitívabb, ami jobb eredményt mutat a diákok teljesítményében. Elemzésünk eredményeiből kiderülhet, hogy a nemzeti tényezők hogyan valósulnak meg a gyakorlatban, valamint az egyéni jellemzőkön túl milyen más egyéb tényezők befolyásolhatják a résztvevők részéről az iskolai eredményességet. Mindezek tudatában lehetőség nyílt arra, hogy a vezetők nagyobb figyelmet fordítsanak a hiányosságokra, illetve azokra a komponensekre, amelyek segítik az eredményességet.

Az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-19-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának szakmai támogatásával készült.

A MOBILITÁSI TŐKE HATÁSA A MAGYAR FIATALOK MIGRÁCIÓS TERVEIRE

DUSA ÁGNES RÉKA

Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért
agnesdusa@gmail.com

Kulcsszavak: munkavállalási mobilitás, kivándorlás, mobilitási tőke, ifjúságkutatás

Az Európai Unió egyik alapelve a munkaerő szabad áramlása, s ezért támogatott cél a fiatalok tanulási és munkavállalási célú földrajzi mobilitása. Ugyanakkor számos országban ezt a témát elsősorban az agyelszívás és elvándorlás (népességcsökkenés) veszélye szempontjából szokták megközelíteni (Hrubos, 2012; Horváth – Kmetty, 2008). A magyarok kivándorlását a kilencvenes évek elején a rendszerváltás, majd 2004-ben az uniós csatlakozás lendítette fel. A KSH (2018) adatai szerint a 2017-ben külföldre költöző magyarok 43 %-a 30 év alatti volt, többségük férfi, és túlnyomó részük nőtlen/hajadon. Mivel az elvándorlók egyre magasabb arányban a fiatal korosztályból kerülnek ki, ezért különösen fontos felmérni körükben a migrációs potenciált (Sik, 2004) és a mobilitási tőkét (Murphy-Lejeune, 2002). Az elemzésünk során az országos, nem, életkor, iskolai végzettség, településtípus, régió szerint reprezentatív Magyar Ifjúság 2016 (N=8000) adatbázist használtuk fel, hogy megvizsgálhassuk a 15-29 éves magyarországi fiatalok mobilitási tervei közötti különbségeket. Ehhez első lépésben a mobilitásra vonatkozó itemek felhasználásával, klaszteranalízis segítségével létrehoztunk négy mobilitási csoportot, akiket a következő módon neveztünk el: Munkaorientált kiköltözők (akik hosszú távú munkavállalásban, akár végleges kitelepedésben is gondolkodnak), Külföldre vágyók (akik pár évre szívesen mennének dolgozni, de a végleges letelepedést elutasítják), Belekóstolók (akik a rövid távú munkavállalás és a tanulás iránt nyitottak), Immobilak (akik sem tanulás, sem munkavállalás céljából nem szeretnének külföldre menni). A mobilitási klasztereket megvizsgáltuk abból a szempontból is, hogy milyen tényezők tartják vissza, illetve milyen tényezők motiválják a különböző csoportokat a külföldi tanulásban vagy munkavállalásban. Második lépésben bináris logisztikus regresszióanalízissel vizsgáltuk meg a négy klasztert. A mobilitási vizsgálatok során hagyományosan használt változók mellett olyan speciális, összetett változók hatását is bevtünk a regressziós vizsgálatba, mint a mobilitási tőke. Ez utóbbi erős pozitív hatása kimutatható volt a munkaorientált kiköltözők és a külföldre vágyók esetében, emellett a szubjektíven érzékelt anyagi helyzet mutatott pozitív, a családi elköteleződés (gyermek, tartós párkapcsolat) pedig negatív hatást a külföldi tervekre.

ÓVODÁSOK GYERMEKKÉPE – MINT A GYERMEKKORKUTATÁS ÉS A PSZICHOLINGVISZTIKA LEHETSÉGES UNIÓJA

ENDRÓDY ORSOLYA – LÉNÁRT ISTVÁN – IMAI REN

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

endrodyorsolya@gmail.com

Sechenov Egyetem, Moszkva

istvan.lenart@lmsmu.ru

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

ren0409@gmail.com

Kulcsszavak: gyermekkép, koragyermekkor, metaforaelemzés, szóasszociáció, pszicholingvisztika

Empirikus kutatásunk a 4-5 éves korosztály gyermekképének feltárását és nyelvi tudatosságának mélyebb megértését tűzte ki célul orosz és magyar gyermekek összehasonlító, interdiszciplináris vizsgálatával. Jelen előadás három szakember – egy koragyermekkor-kutató, egy interkulturális nyelvész és egy kognitív nyelvész – közös munkája. A kutatás módszere az Orosz Pszicholingvisztikai Iskola szóasszociációs módszertanát (Ufimtseva, 2014; Tarasov, 1996) ötvözi a nemzetközi szakirodalomban bemutatott koragyermekkorú ún. shoulder-to-shoulder (Griffin et al., 2014) lekérdezési metódussal, mely a gyermekek számára nyugodt környezetet biztosít a megnyílásra, érzéseik és asszociációik kinyilvánítására. 2018-ban, párhuzamos kutatás keretében, 100-100 kérdőívet vettünk fel Moszkvában és Budapesten, 4-5 éves korú óvodások körében. Tíz stimulust használtunk: ezek olyan, az asszociációs kutatás alapját képező szavak, melyeket ingerként használva rögzítjük a válaszadók szóasszociációit. A 10 asszociációval körüljárni kívánt szóból 5 a gyermekek elsődleges és másodlagos szocializációs színteréhez szorosan köthető fogalom (gyermek, otthon, család, barát, játék), míg 5 a korábban feldolgozott felnőtt korosztály lekérdezésével zajló szóasszociációkhoz köthető (angyal, ördög, fekete, víz, külföldi). Jelen előadásunkban a 'GYERMEK' stimulusra összegyűjtött magyar és orosz válaszok elemzésekor kapott eredményeinket mutatjuk be, melyekhez a Sketch Engine szoftver és a kognitív nyelvészeti metafora-elemzésének módszertanát helyeztük a koragyermekkor-kutatás kontextusába. A kutatás eredményeként néhány univerzálé mellett fény derült egyedi, kultúra-specifikus összefüggésekre is. Az eredmények számos ponton köthetők a gyermekortörténet Heywood szerinti központi dilemmáihoz (Heywood, 2001) pl. ártatlanok-e a gyermekek vagy hogy jószágosak; kedvesek-e eredendően. A kutatás kimutat bizonyos globális tendenciákat, ezek szerint a jelen korszakban csak a gyermekek játszanak. Mivel a kutatás maga a gyermekek számára elaborációs lehetőséget teremtett, így lehetőség nyílt arra, hogy mélyebb összefüggéseket keressünk gondolkodásukban, illetve, hogy a feltárt eredményeket az idősebb (10-12 éves) gyermekek, vagy a felnőtt korosztály eredményeivel is összehasonlítsuk a jövőben. A vizsgálat folytatásaként jelenleg Laoszban és Japánban zajlik hasonló kutatás.

A kutatást az Orosz Kutatások Alapprogramja – RFFI támogatta.

TERVEZETT ÉS MEGVALÓSULT ÉLETUTAK A FELSŐOKTATÁS ÉGISZE ALATT**ENGLER ÁGNES**Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért
engler.agnes@gmail.com**Kulcsszavak:** felsőoktatás, karrier, család, nappali tagozat, levelező tagozat

Előadásomban a felsőoktatás két különböző munkarendjének hallgatói életpályáját vizsgálom meg, mégpedig szakmai és magánéleti vonatkozásban. A munka vonatkozásában leginkább a karrierre, illetve az emberi tőkébe történő beruházásra fókuszálok, amely a munkaerő-piaci részvételt is jelentősen meghatározza. A privát életutat a párkapcsolat és a gyermekvállalás felől közelítem, leginkább demográfiai keretbe ágyazva. A megváltozott demográfiai magatartás mögött rejlő mechanizmus egyik gyakran említett mozgatórugója a fiatalok tanulmányi idejének kitolódása. Az iskolapadban eltöltött évek, majd a pályakezdés időben természetesen kitolják a családalapítást. Sejthető, hogy a kívánt és a végül megszületett gyermekek száma között fennálló űrt olyan dilemmák töltik ki, amelyekkel a fiataloknak és a fiatal családoknak szükségszerű szembenézni, s amelyeket nagyjából a tanulás, a munka és a családi szerepek köré lehet csoportosítani. (ld. erről többek között Frey, 2001; Siebers, 2001; Schulte, 2002; Demény, 2004; Blaskó, 2005; Koncz, 2006; Nave-Herz, 2009; Engler, 2017) Az általános tapasztalatok szerint a fiatalok prioritásokat állítanak fel jövőjükkel kapcsolatban. Kérdés, hogy a karrier vagy család dilemmája valóban szükségszerűen fennáll, vagy a kettőt együtt is lehet sikeresen működtetni. A kérdések megválaszolásához két kutatás adatbázisát használok fel, amely az életút két szakaszát érinti: a pálya legelejét, illetve egy későbbi, karrierfejlesztési szakaszt. Hipotézisem szerint a még pályájuk elején álló értelmiségjelöltek szoros prioritásokat állítanak fel, nem számolva a sikeres paralel életúttal. Az értelmiségi pálya későbbi szakaszát vizsgálva feltételezem, hogy a család mellett emberi tőkéjükbe beruházók nem kevésbé sikeresek, csupán más jellegű akadályokkal küzdenek a felsőoktatási térben. A fiatal értelmiségiek karrier és privát terveinek elképzeléseit, illetve ezek összehangolását egy országos kutatás adatai alapján elemeztem, amelyben 11 egyetem nappali tagozatos hallgatói vettek részt (N=1502, 2017). Az alanyokat papír alapú kérdőívvel, rétegezett mintavételt követően kerestük fel. A másik kutatás 2013-ban zajlott, alapsokasága három egyetem részidős képzésű hallgatói, akik között online kérdőívvel teljes körű lekérdezés valósult meg (N=1092). Az eredmények szerint a hallgatók valóban úgy érzik, prioritásokat kell felállítaniuk, azonban a tervek szintjén ez jóval közelebb kerül időben egymáshoz, mint azt a már realizálódott eseményeket jelentő népesedési statisztikák mutatják. A részidős képzésben résztvevők között szignifikánsan eredményesebbek azok, akik gyermeket nevelnek, habár problémáik specifikusabbak, de sikeresebb stratégiák mentén oldják meg azokat. A kutatási eredmények összevetése jól példázza a munka és magánélet egyensúlyának igényét és megvalósíthatóságát, amelyhez az oktatás is jelentős mértékben hozzájárulhat, egyfelől megfelelő felkészítéssel, másfelől az intézmények integratív jellegének erősítésével.

INTERTEXTUALITÁS, MINT A PEDAGÓGIAI EMLÉKEZET FORRÁSA

FÁYNE DOMBI ALICE – DOMBI MÁRIA ADRIENN

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar
dalice@jgypk.szte.hu

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar
mdombi@jgypk.szte.hu

Kulcsszavak: pedagógiai emlékezet, tanítói szerepleírások, 19. századi pedagógiai professzió, intertextualitás, programadó nevelők

Kutatásunk elméleti háttere a 19. századi pedagógiai professzióknak a pedagógiai emlékezet, szociális reprezentációk fogalmi struktúrájában való vizsgálata. A Gérard Genette (1996) nevéhez fűződő intertextualitás szövegszervező eljárásait alapul véve vizsgálatunk arra irányult, hogy a szövegek egymás közötti kapcsolatainak funkcióit bemutassuk, a szöveget mint a pedagógiai emlékezet motívumainak és emblémáinak keretét vizsgáljuk. A pedagógiai emlékezet az adott kor mentalitásába épülő, nevelésről való gondolkodás megörökítője, s mint ilyen, a kulturális emlékezet integráns része (Assmann – Assmann, 2012). A pedagógiai emlékezet kulcsszereplői a neveléssel hivatásszerűen foglalkozó személyek, akik a nevelési emlékezet révén segítik a kulturális emlékezet objektívációjának kialakulását. Jelen kutatás a 19. század tanítóképének differenciáltabb megfogalmazását tűzte ki célul, a pedagógiai emlékezet szempontjait szem előtt tartva. Célunk az volt, hogy felderítsük, a nevelői identitás szociális reprezentációja hogyan jelenik meg a különböző műfajú 19. századi források textusaiban, és ez milyen területen járul hozzá a nevelői professzionalizálódás, szakmásodás folyamatának bemutatásához. A kutatás a narratív tartalomelemzés módszerére épül, amelynek segítségével be kívánjuk mutatni, hogy a pedagógiai és nevelési emlékezet elemei hogyan örökíthetők át a variábilis szöveg segítségével. Forrásainkat úgy választottuk ki, hogy reprezentálják a korszak nevelőképének feltételezhető variánsait. Feldolgoztuk 10 korabeli neveléstan könyv tanítói szerepleírásait, 100 tanítói életút-leírás narratíváit elemeztük folyóiratok cikkeinek segítségével. Két tartalmi szempont szerint dolgoztuk fel a szöveget: a pedagógiai szakmai professzió tartalmi egységesülése és differenciálódása, továbbá a nevelői szerep változó és állandó elemei, értékvonzatai szempontjából. A pedagógiai professzió tartalma: a nevelői szerep-leírások, és a programadó nevelőegyénségek tevékenységén keresztül követhetők nyomon. A pedagógiai narráció lényegi elemei megragadhatók a vizsgált textusokban, de a forrástípustól függően különböző mélységben és hangsúlyokkal. Megfigyelhető a pedagógiai szakmai professzió egységesülése és differenciálódása. A kutatás eredményeként megállapíthatjuk, hogy a különböző műfajú forrásanyag feltárásával, a narratív tartalomelemzés módszerével pontosabbá tettük a nevelőkép tartalmi összetevőit. Vizsgálatunk további eredményének tekintjük, hogy a nevelői szerep-narratívák elemzésével egzaktabb képet lehet formálni a 19. századi pedagógiai professzió alakulásáról. A kiválasztott forrásanyag elemzése áttekinthető képet ad a korszak pedagógusképének identitásmentázatairól. A pedagógiai szövegeknek kanonikus funkciói vannak, meghatározzák a 19. századi nevelők identitásvállalását. A téma alkalmas új megközelítésmódok, elméletek és módszerek alkalmazására a neveléstörténeti kutatás során használatos egyéb források feltárásakor.

TANÁRI KONSTRUKCIÓK. KAPASZKODÓ VAGY GÁT A TANULÁS ÚTJÁN? II. REFLEXIÓ EGY TANÁR-TOVÁBBKÉPZÉSI FOLYAMATRÓL, A TANULÁSFELFOGÁS TÜKRÉBEN

FAZAKAS IDA

Eszterházy Károly Egyetem
fazakas.ida@uni-eszterhazy.hu

Kulcsszavak: pedagógusképzés, tanári konstrukciók, tanulásfelfogás, pedagógiai szemléletmód, KAP-Életgyakorlat-alapú alprogram

Az előadásban az Eszterházy Károly Egyetem Komplex Alprogram Életgyakorlat alapú alprogramjának (ÉA) képzéséhez kapcsolódó reflexiók kerülnek bemutatásra. Egy képző számára a munkájára való reflektálás a fejlődésének egyik fontos eleme. A képzések sikere, vagyis, hogy a képzésen résztvevő pedagógusok mennyire tudják elsajátítani a képzés anyagát, vagy melyik részét könnyebb, és melyiket nehezebb befogadni, az egy rendkívül komplex jelenség. Ezen a konferencián két olyan előadás lesz hallható, amely ennek az összetett jelenségnek néhány aspektusát mutatja be. Az egyik a gyermekkép és tanárszerep tanári konstrukciói mentén vállalkozik az elemzésre. Ebben az előadásban pedig tanulásfelfogás konstrukciók alapján történik az elemzés. Az előadásomban azt mutatom be, hogyan igyekszem alkalmazkodni a pedagógusok előzetes konstrukcióhoz, milyen próbálkozások születtek a képzési anyag differenciálására, hogy a fogalmi váltás tetten érhető legyen a képzésen résztvevők körében. A tanulásméletek közül a konstruktivista tanuláselmélet modelljével dolgozik az ÉA. A tanulásról nem elsősorban ismeretszerzési, bevésési vagy akár megértési folyamatként gondolkodik, hanem olyan aktív folyamatként értelmezi, amelyben a tanuló a már meglévő tudásrendszerekbe beágyazott ismeretei segítségével egyéni módon értelmezi az új ismeretet. A tudás így nemcsak a befogadaskor válhat különbözővé, hanem annak visszaadásakor is. A tanári munkára átfordítva ez azt jelenti, hogy az oktató a konceptuális váltásra törekszik, vagyis megismeri a tanuló előzetes tudását és konstrukcióit az adott témában és megteremt a környezetet arra, hogy a tanuló megkonstruálja a saját tudását arra vonatkozóan. A személyes tanulási folyamatok közösségekbe ágyazottan zajlanak, így az alprogram módszertani megoldásaiban fontos elem, hogy a tanulás társas kontextusát alkalmazza, pl. a csoportmódszerek, kollaboratív módszerek segítségével. Az alprogram a beláttatás és a megbeszélés módszerét tekinti fontosnak, mert ez segíti a problémamegoldó hozzáállást és a kritikus szemléletet, valamint hatással van a gyermek öntudatára és kompetencia érzésére. Törekszik az együttműködésre és az alternatív megoldásokat támogató gazdag és adaptív módszertani repertoár kialakítására, valamint a tanulás életszerűségét biztosító tanulási helyzetekre és tanulási környezetre. Az eddigi képzések alapján kirajzolódott, hogy néhány fontos ponton a tanárok konstrukciói lényegesen eltérnek az ÉA koncepciójában megfogalmazottaktól, pl. a tanítás céljára, módszerére, értékelésére és folyamatszervezésére vonatkozóan. Bemutatom azokat az elvi és módszertani megoldásokat, amelyek a képzésben a tanulásra vonatkozó fogalmi váltás folyamatát indíthatják el. Bemutatom azt is, hogy milyen tanulási helyzetekkel igyekszem a „feldolgozó apparátust” a koncepció nézetei felé elmozdítani. Ezeknek a reflexióknak azért is van jelentősége, mivel a képzés folyamatának a célja vállaltan is egy hiteles mintanyújtás a vázolt felfogás mentén.

INTÉZMÉNYI KLÍMAJELLEMZŐK A KORAGYERMEKKORI NEVELÉSBEN

FINÁNCZ JUDIT – NAGYNÉ ÁRGÁNY BRIGITTA – CSIMA MELINDA

Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar

financz.judit@ke.hu

Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar

nagyne.brigitta@ke.hu

Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar

melinda.csima@gmail.com

Kulcsszavak: intézményi klíma, koragyermekkorai nevelés, klímavizsgálat, pedagóguskutatás, szervezetfejlesztés

A koragyermekkorai nevelés, ezzel együtt a területen dolgozók professzionalizációja az utóbbi években a szakmai érdeklődés homlokterébe került, ugyanakkor az óvodák és bölcsődék intézményi klímajellemzőit sporadikusan tárták fel. Mindazonáltal, ezek a klímajellemzők alapvetően befolyásolják a koragyermekkorai nevelésben dolgozók szakmai közérzetét, amely meghatározhatja a nevelés-gondozás minőségét (Cumming, 2017), továbbá nagy hatást gyakorol a felnövekvő generációk életminőségére. A korábbi vizsgálatok e tekintetben elsősorban az iskolai klímára és az iskolákban dolgozó pedagógusra fókuszáltak (Tímár, 2006; Cohen et al., 2009; Education Sector Health Survey, 2017), az iskoláskor előtti intézményekkel kapcsolatban főként lokális adatok állnak rendelkezésre (Whitaker et al., 2012; Royer – Moreau, 2016). A nemzetközi vizsgálatok eredményei sok esetben ellentmondásosak, ami adódhat abból, hogy a koragyermekkorai nevelés intézményrendszere országonként jelentős eltéréseket mutat. Keresztmetszeti, kvantitatív, leíró kutatásunk célja a magyarországi bölcsődék és óvodák klímajellemzőinek feltárása az ott dolgozó pedagógusok szemszögéből (n=1010). Ennek érdekében tizenegy állítást fogalmaztunk meg, melyek közül az első nyolc összhangban áll a Halász (1980) által Tagiuri és Litwin (1968) nyomán meghatározott klímadimenziókkal (vezetés hatékonysága; vezetés demokratizmusa; vezetés szociális informáltsága; tantestület egységessége; intézményen kívüli kapcsolatok; aktivitás; nemzedéki harmónia; tantestület emocionális klímája). Mérőeszközünket további három állítással egészítettük ki, melyek segítségével globálisan értékelhették a válaszadók a munkahelyi elégedettséget, a munkatársak, valamint a társadalom általi megbecsültséget. Az eredmények alapján kirajzolódik, hogy az intézményi klímadimenziók közül a hatékonyság, az egységes nevelési elvek és a társintézményekkel való jó szakmai együttműködés erősségnek tekinthető, ugyanakkor szakmájuk társadalmi megbecsültségét a válaszadók meglehetősen alacsony szintűnek érzékelik. Továbbá, ezzel összefüggésben a kutatásba bevont pedagógusok úgy érzik, hogy munkatársaik nem értékelik kellőképpen az általuk végzett tevékenységet. A vizsgált klímadimenziók vonatkozásában azt tapasztaltuk, hogy a bölcsődei kisgyermeknevelők ítélik a legkedvezőtlenebbnak munkahelyük klímajellemzőit ($p < 0,05$), amely vélhetően adódik heterogén összetételükből és a szakma jelenleg is zajló professzionalizációjából. Az átalakulóban lévő koragyermekkorai neveléssel kapcsolatos kutatások elsősorban a gyermekekre, valamint a szakma professzionalizációjára és a szakmai standardokra fókuszálnak. Eredményeink arra hívják fel a figyelmet, hogy mindezek mellett elengedhetetlen az intézményi klíma jellemzőiből kiinduló szervezetfejlesztési kezdeményezés, amely alapvetően hozzájárulhat a professzió képviselőinek szakmai identitásának formáláshoz és érdekérvényesítési lehetőségeik növeléséhez.

POLGÁRI ISKOLAI TANÁRKÉPZÉSBŐL ÁLTALÁNOS ISKOLAI TANÁRKÉPZÉS. A HALLGATÓI ÖSSZETÉTEL ALAKULÁSA AZ ÁTMENET ÉVEIBEN

FIZEL NATASA

Szegedi Tudományegyetem
natasa@jgypk.szte.hu

Kulcsszavak: polgári iskolai tanárképzés, általános iskolai tanárképzés, professzionalizáció, felsőoktatás-történet, hallgatói adatok

Az 1945. augusztus 18-án kelt 6650/1945. M. E. rendelettel a nemzeti kormány létrehozta a 8 osztályos általános iskolát, és egyúttal megszüntette az 1868-ban megalkotott polgári iskolát. Az eddigiektől teljesen eltérő iskolatípus természetesen a tanárképzés újjászervezését is megkövetelte. 1947-ben kezdte meg működését a korábbi Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola jogutódjaként a szegedi Pedagógiai Főiskola, és Budapesten is elindítottak egy hasonló intézményt. 1948-ban Debrecenben (1949-ben Egerbe helyezték át), illetve Pécsen kezdte meg a működését egy-egy Pedagógiai Főiskola. Ez a változás – a korábbi hegemonia megszűnése – természetesen döntő hatással volt a szegedi főiskola helyzetére. Korábbi kutatásom során SPSS adatbázist építettem az 1928 és 1947 között az Állami Polgári Iskola Tanárképző Főiskolára beiratkozott hallgatókról (N=1937), jelen előadásomban pedig a pedagógiai főiskolát választó, oda az első tanévben, 1947-ben beiratkozó hallgatók kerültek a kutatásom fókuszába. A hallgatók adatait az SZTE Egyetemi Levéltárban található anyakönyvekből nyertem ki. Jelen kvantitatív vizsgálatomban az 1947-es évfolyam 69 beiratkozott hallgatóját hasonlítom össze több változó mentén a polgári iskolai tanárképző főiskolára járt hallgatósággal egészével, valamint az 1940-1945 közötti adatokkal az alábbi kérdésekre keresve választ: A budapesti Pedagógiai Főiskola megszervezése hogyan hatott a hallgatóit korábban az egész országból rekrutáló szegedi főiskola beiskolázási körzetére? Változott-e a hallgatók felekezeti megoszlása a korábbi esztendőkhöz képest? Változott-e az a társadalmi réteg, amely gyermekeit a tanárképző főiskolára küldte? Milyen arányban beszéltek a hallgatók idegen nyelveket a polgári iskolai tanárképző főiskola hallgatóihoz viszonyítva? Változott-e az aránya az érettségi bizonyítvány, illetve a képzési oklevél birtokában érkező hallgatóknak a korábbi évekhez képest? A hallgatók korábbi végzettségük megszerzése után azonnal folytatták tanulmányaikat, vagy több évnyi kihagyás után ültek vissza az iskolapadba? Milyen előzetes tanulmányi eredménnyel érkeztek? Ezek az eredmények a korábbi évekhez képest milyen eltérést mutatnak? Kutatásom relevanciáját az adja, hogy a hallgatói összetétel változásának vizsgálatán keresztül mutatom be a második világháborút, és az oktatási rendszer teljes reformját követő, a tanárképzést alapjaiban megváltoztató „átmeneti éveket”, a polgári iskolai tanárképzés „kifutó” és az általános iskolai tanárképzés első éveit vizsgálva, ezzel lehetőséget teremtve az általános iskolai tanárság professzionalizációjának és intézményesülésének első szakaszát érintő későbbi kutatás megalapozására.

A PRODUKTÍV TANULÁS INTERPRETÁCIÓI ÉS MEGJELENÉSE A PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM GYAKORLÓ ISKOLÁIBAN

FODOR BÁLINT

Pécsi Tudományegyetem BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola
razo42@gmail.com

Kulcsszavak: produktív tanulás, pedagógia, közoktatás, Pécsi Tudományegyetem, gyakorló iskolák

Napjainkra nyilvánvalóvá vált, hogy a rendszerváltást követő oktatásügyi változások hatására átalakuló magyar iskolarendszer megkérdőjelezhető hatékonysággal reagál a folyamatosan változó társadalmi és munkaügyi igényekre. Ahogy azt már az első PISA vizsgálatokat követő elemzések is kimutatták, a magyar közoktatás nem készíti fel megfelelő módon és mértékben a fiatalokat a társadalmi és közéleti részvételre (Vári és tsai., 2002). A köznevelés tantervi tartalma és tanulásszervezési gyakorlata nem újult meg érdemben az elmúlt 25 év során, egyre kevésbé felel meg a nemzetközi munkaerő-piaci elvárásoknak (Ostorics és tsa., 2016). A produktív tanulás személyes, társadalmi és intézményi dimenzióban egyidejűleg értelmezhető és egymást erősítő hatása elősegítheti azon kulcskompetenciák kialakulását, fejlesztését, melyeket a jelenkori kihívások megkövetelnek. A reprodukív tanulás előtérbe kerülése mellett sok intézmény és pedagógus gyakorlatában azonban szinte alig jelenik meg a Bárdossy Ildikó értelmezési kerete szerint artikulálódó produktív tanulás (Bárdossy, 1999). A produktív tanulás által ösztönzött személyes érintettség, a tudás alkotó alkalmazásának lehetősége tehát alapvető funkciója kell, hogy legyen az oktatási és képzési intézményeknek (Bárdossy, 2017). A Pécsi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézete, annak jogelődje és a PTE gyakorló iskolák az együttműködésen alapuló és produktív tanulási keretek összehangolásának több évtizedes hagyományával bírnak (Vastagh, 1999). Jelen empirikus kutatás a Pécsi Tudományegyetem különböző oktatási intézményeiben dolgozó pedagógusok körében vizsgálja a produktív tanulás megjelenésének formáit. A kutatás fő kérdése, hogy a gyakorló iskolák adott pedagógusai mennyire tudatosan és milyen mértékben jelenítik meg az általános iskolában és a gimnáziumban a produktív tanulást.

A LEMORZSOLÓDÁSSAL VESZÉLYEZTETETT HALLGATÓI CSOPORTOK FŐBB JELLEMZŐI

FÓNAI MIHÁLY

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
fonai.mihaly@law.unideb.hu

Kulcsszavak: lemorzsolódás, lemorzsolódási rizikó, veszélyeztetett csoportok, felsőoktatás

Szakirodalmi háttér: A lemorzsolódás a felsőoktatási szakirodalom egyik meghatározó kérdése az 1960-as évektől. Az elméleti modellek és az empirikus kutatások a lemorzsolódás okainak a multidimenzionális jellegére hívják fel a figyelmet. Arra utalnak, hogy egy-egy magyarázó tényező, ok nem elégséges a probléma szerteágazó jelenségeinek a megértéséhez. A lemorzsolódás fogalmát több megközelítésben is értelmezik a szakirodalomban (Bean, 1981; Davies, 1999; Tinto, 1975, 1993). Ezek sajátossága, hogy a fogalom definíciója mellett a mérhetőség módszertani ellentmondásaira utalnak. A hazai írásokat a konceptualizációs megközelítések, a fogalom nemzetközi szakirodalmi diskurzusainak az elemzése és értelmezése, valamint az empirikus kutatásokhoz szükséges operacionalizálási eljárások jellemzik. Az operacionalizálás esetében a kutatók a felsőoktatásra vonatkozó jogi szabályozásnak a lemorzsolódással összefüggő elemeit is figyelembe veszik. A szűkebben vett lemorzsolódás fogalmát az oktatást, benne a felsőoktatást befejezett végzettség nélkül elhagyók számában határozzák meg (Molnár, 2012: 351; Lukács – Sebő, 2015: 79; Fenyves et al., 2017).

A kutatás célja és módszerei: Az elemzés célja a lemorzsolódás több, a szakirodalomban elfogadott magyarázó tényezőjének a tesztelése, továbbá a „lemorzsolódási rizikó” okainak a feltárása. Az előadásban ismertetett kutatás az Eurostudent adatfelvételek elemzésén alapulnak. Az Eurostudent IV. adatfelvételtől a Debreceni Egyetem 1352 hallgatójára vonatkozó adatokat elemeztük, míg az Eurostudent V. (N=16745) és VI. (N=7202) esetében a teljes országos adatbázist. Az Eurostudent adatfelvételek első öt hullámában a lehetséges lemorzsolódási rizikó tanulmányok megszakításának előfordulásával mérhető. Az Eurostudent VI. adatfelvétel során a tanulmányok megszakításnak az okaira kérdezték rá.

Eredmények: Az eredmények több területen igazolják a szakirodalmi állításokat és modelleket. A szakirodalomban és az empirikus kutatási előzményekben vitatott a szülők társadalmi helyzetének, különösen az iskolai végzettségüknek a közvetlen hatása a lemorzsolódásra és annak rizikójára, elemzéseim is ezt igazolják (Fónai, 2018). Más területeken, például az anyagi nehézségek, a munkavállalás, a tagozat és az intézményes hatások területén már közvetlenebb hatás mutatható ki a lemorzsolódási rizikóra, ezek az eredmények is megfelelnek a szakirodalmi állításoknak.

A kutatás elméleti és gyakorlati relevanciája: Az eredmények egy része megfelel a nemzetközi irodalomban megfogalmazott állításoknak, ugyanakkor az intézmények és a karok közötti különbségeket kevésbé vizsgálták, ezek az eredmények hozzájárulhatnak a lemorzsolódás magyarázataihoz. Az eredmények alkalmasak a lemorzsolódás, illetve a lemorzsolódási rizikó előrejelzésére is, így a gyakorlati relevanciájuk is jelentős.

NÉPTANÍTÓK ÉLETKÖRÜLMÉNYEINEK REPREZENTÁCIÓJA A POLITIKAI NAPILAPOKBAN 1921-1931 KÖZÖTT

FRANK TAMÁS

Semmelweis Egyetem
frankta72@yahoo.com

Kulcsszavak: néptanítók, életkörülmények, reprezentáció, politikai sajtó

A vesztes háború utáni gazdasági konszolidáció ellenére nem vált lehetővé a közel húszezer fős (Asztalos, 1938) tanítóság életkörülményeinek jelentős javítása. Az 1922-ben elfogadott, majd '24-ben és '27-ben módosított VKM-rendelet egységesítette az állami és az egyházi tanítók jövedelmét, függetlenül attól, hogy ki a fenntartó (Takács, 2017). Az évtized végére a gazdasági világválság is nehezítette a tanítók helyzetének rendezését: az előmeneteli rendszerben történő előrehaladás többször is befagyasztásra került, miközben a politikai narratíva szerint ők fogják romjaiból felépíteni Magyarországot (Klebensberg, 1923). A nevelés- és pedagógiatörténeti kutatások egyik területe a pedagógiai szaksajtókutatás, mely az elmúlt években a forrásfeldolgozás terén jelentős előrelépést tett: a Néptanítók Lapja kutatásai (Nóbik, 2017) vagy további pedagógiai szaksajtókutatások jelezték az irányt (Somogyvári, 2017; Darvai, 2017; Baska, 2015; Vincze, 2012). A pedagógiatörténeti sajtókutatás viszont hiátust mutat a politikai napi- és hetilapok feltárása terén, pedig a szaksajtón kívül eső orgánumok feltárása révén árnyaltabbá válhatna a tanítói professzióról alkotott kép (Szabolcs, 2002), és a korszellemet is jobban megismerhetnénk (Sipos, 2011). A kutatás során meghatározott forráscsoport az 1921 és 1931 között jelentősebb olvasótáborral rendelkező országos napilapok voltak. Az Est és a 8 Órai Ujság műfaját tekintve bulvár lap volt; a Pesti Hirlap, az Esti Kurir, a Népszava, valamint az Ujság politikai napilapként definiálta magát. Mindegyik orgánum jelentős olvasótáborral rendelkezett, ezért véleményformáló, diskurzusteremtő erejük vitathatatlan. Az eltérő orientációjú lapok esetében arra kerestük a választ, hogy milyen – a tanítók anyagi helyzetét érintő – tartalmakat exponáltak az olvasóközönségeik elé? Milyen egzisztenciális körülmények között éltek és dolgoztak a tanítók? Megfigyelhető-e mintázat az egzisztencia-jövedelem minősége és a tanítók lakóhelye (településtípusa), valamint az iskola fenntartója szerint? Milyen a szakpolitika kommunikációjának konnotációja? A kutatás a dokumentumelemzés módszerét használja; az elsődleges források feltárásán, kritikai elemzésén és értelmezésén alapul. A kutatás eredményeképpen megállapítható, hogy a tanyai néptanítók jelentős része mélyszegénységben, kilátástalan helyzetben dolgozott. A státusrendezés sem oldotta meg a szélesebb tanítói közösség nehézségeit; az országos tanítógyűlések visszatérő témája volt az anyagi ellehetetlenülés. A politika aktorai – félve a nagylétszámú professziós réteg radikalizálódásától – folyamatosan megértést, türelmet kértek. Továbbá a bérfizetési nehézségek tanítói migrációt generáltak a kedvezőbb álláshelyek irányába. A tanítók egzisztenciális viszonyait alapjaiban határozta meg a fenntartói forma (állami-felekezeti), illetve a regionalitás (városi-községi-tanyai).

FELSOROLÓ KOMBINATÍV FELADATOK MEGÉRTÉSÉNEK VÁLTOZÁSA 4. ÉS 5. VALAMINT 6. ÉS 7. ÉVFOLYAM KÖZÖTT

GÁL-SZABÓ ZSÓFIA – KOROM ERZSÉBET

Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Doktori Iskola, Magyar Tudományos Akadémia – Szegedi Tudományegyetem Természettudomány Tanítása Kutatócsoport
szabo.zsofi@edu.u-szeged.hu

Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet Oktatásmélt Tanszék, Magyar Tudományos Akadémia – Szegedi Tudományegyetem Természettudomány Tanítása Kutatócsoport
korom@edpsy.u-szeged.hu

Kulcsszavak: kombinatív gondolkodás, feladatok megértése, spontán fejlődés, online tesztelés, követéses vizsgálat

A kombinatív gondolkodás több megközelítésben vizsgálható, melyek közül jelen kutatás a Csapó-féle elméleti modellre (1988) épül. A modellen alapuló kutatások (pl. Csapó, 2001; Csapó – Pásztor, 2015; Gál-Szabó – Korom, 2018) mérőeszközei hat művelettípusra tartalmaznak felsoroló kombinatív feladatokat. A vizsgálatokban a teljesítményeket a helyes és helytelen/felesleges válaszokat figyelembe vevő j-index (Csapó, 1988) alapján értékelik. A teljesítmények alakulását befolyásoló tényezők feltárását, illetve a diagnosztikus fejlesztést megalapozó értékelést segítheti, ha a teljesítmények mellett a feladatok megértését is vizsgáljuk. Kutatásunk a kombinatív gondolkodás változásaival foglalkozik a 4. és 5. valamint a 6. és 7. évfolyam között. A kutatás céljai közül jelen előadás a feladatok feltételeinek megértésében bekövetkező változások vizsgálatára irányul, és a következő kérdéseket tárgyalja: Hogyan alakul a feladatok feltételeinek megértése (1) három kritériumváltozó (elemszám, ismétlődés, felcserélhetőség) mentén az egyes feladatoknál; (2) feladatonként összesítve a kritériumokat; illetve (3) a teljes tesztet nézve. A követéses vizsgálat első adatfelvétele 2017 december és 2018 január, míg a második 2018 november és 2019 január között valósult meg. Mindkét alkalommal ugyanazt az online mérőeszközt használtuk, mely nyolc felsoroló kombinatív feladatot tartalmaz. A fiatalabb korosztályból 183, míg az idősebből 172 tanuló adatait vontuk be az elemzésekbe. A feladatok feltételeinek megértésében bekövetkező változások jellemzésére a két adatfelvétel eredményei alapján új változókat hoztunk létre. Értelmezésünkben a megértés romlott, ha először megfelelt a válasz az adott kritériumnak és másodszor nem, míg fordított esetben javult a megértés, végül nem változott, ha a válasz mindkét alkalommal megfelelt vagy nem felelt meg az adott kritériumnak. Az adatok alapján a tanulók többségénél (55,2 – 87,8 %) nincs változás a feladatok feltételeinek megértésében. Az elemszám kritérium kapcsán a fiatalabb korosztálynál kettő, az idősebbnél négy, míg az ismétlődésnél egyaránt egy, a felcserélhetőségnél pedig egyetlen feladaton sem mutatkozik jelentős javulás. A többi esetben közel azonos arányú a romlás és a javulás, sőt öt, illetve két esetben gyakoribb a romlás. Feladatonként összesítve a feltételeket, a megoldások többsége ugyanannyi kritériumnak felelt meg a két időpontban, amit az egy, kettő, illetve három kritériumnyi változás követ. Néhány esetet leszámítva a javulás és a romlás arányában nincs különbség. A teljes teszt nézve 15% körüli a változatlan, 30 % körüli a kevesebb és 40-45 % körüli a több kritériumnak megfelelő tesztmegoldások száma mindkét korosztályban. Következésképpen a feladatok megértésében bár minimális javulás látható, nincs jelentős fejlődés a vizsgált két korosztályban egy év elteltével. Mindez felhívja a figyelmet a kombinatív gondolkodás fejlesztése kapcsán a feladatok feltételeinek megértését segítő támogatás jelentőségére.

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-18-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült. A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgy-pedagógiai Kutatócsoportja támogatta.

MÓDSZERTANI MEGÚJULÁS – INTEGRÁCIÓS EREDMÉNYEK A GYÓGYPEDAGÓGUS KÉPZÉSBEN

GELENCSÉRNÉ BAKÓ MÁRTA – POLYÁKNÉ BRANDTMÜLLER ANIKÓ –
SZABÓ ADRIENN – SZABÓNÉ KOVÁCS GABRIELLA

Kaposvári Egyetem

gelencserne.marta@ke.hu

Kaposvári Csokonai Vitéz Mihály Általános Iskola és Gimnázium

anikobrandt@hotmail.com

Kaposvári Csokonai Vitéz Mihály Általános Iskola és Gimnázium

szaboadri78@gmail.com

Kaposvári Csokonai Vitéz Mihály Általános Iskola és Gimnázium

kovacsgabi.22@gmail.com

Kulcsszavak: módszertani megújulás, integráció, kéttanáros modell, csoport előtti tanítás, (gyógy)pedagógusképzés

Az integrált nevelés célja, hogy minden gyermek – törvényi szabályozók által támogatva – megkülönböztetés nélkül vehessen részt az intézményes nevelésben, melynek megvalósításában legfontosabb a szemléletváltás. (Csányi, 2000, 2007) A gyógypedagógiában bekövetkezett paradigmaváltás felszínre hozta a gyógypedagógus képzés megújítását, felismerve, hogy az egyre erősödő integrált nevelés-oktatás a leendő gyógypedagógusok egyik útja és lehetősége a sajátos nevelési igényű gyermekek együttnevelésében. A 2011-12-es tanévtől a tanulásban akadályozottak pedagógiája szakirányon tanuló hallgatók gyakorlati képzési spektruma olyan területtel bővült, amely az integrációról, inklúzióról, fejlesztő munkáról szerzett elméleti tudást valós tapasztalatok megszerzésével alkalmazza a szakpedagógiai, majd az összefüggő szakmai gyakorlati szintéren. A kutatócsoport célja a gyakorlati képzés átalakítása a XXI. század kihívásainak megfelelő curriculum kiválasztásával az integráló iskolai gyakorlat során. Kutatási kérdésként merült fel, hogy az alsó és a felső tagozat tekintetében lesz-e különbség a kéttanáros modell bevezetése során? A második kérdés arra irányult, hogy a hallgatók csoportos fejlesztő foglalkozása a csoport előtti gyakorlati formában hatékonyabbnak bizonyult-e? A harmadik kérdés megfogalmazásakor arra kerestük a választ, hogy ez a gyakorlati képzési szintér, hatással lesz-e a hallgatók elhelyezkedésére? A kutatás témájából adódóan kvalitatív módszertan alapján dolgoztunk, dokumentumelemzést, fókuszcsoportos interjút és megfigyelést alkalmazva, azonban a kutatók tapasztalatainak megosztása, megvitatása is jelentőséggel bírt. Az eltelt hét év alatt a hallgatói elemszám $n=202$. A negyedéves hallgatók a tanév első félévében csoport előtti gyakorlaton vesznek részt mind a fejlesztő foglalkozások, mind a kéttanáros tanórák területén. Az elmúlt évek tapasztalata igazolja, hogy a csoport előtti képzési forma bevezetése eredményes döntés volt. Ezt támasztják alá a megfigyelések és a fókuszcsoportos interjúk is. A megújult szakpedagógiai gyakorlati képzéssel a tapasztalatok és értékek megőrzése mellett a gyakorlat-orientált, személyes tapasztalaton alapuló ismeretsajátítással megvalósuló felsőoktatást képviseljük. Ennek igazolása a hallgatói elhelyezkedések színterének bővülése. Fontosnak tartjuk, hogy minél változatosabb módszertani tudással vértézzük fel a hallgatókat, de fókuszálunk arra is, hogy jól hasznosuljon az integrációban részt vevő minden gyermek számára. A tanulók motiváltabbakká váltak, szívesebben tanultak ebben a formában, hatékonyabb az ismeretsajátítás az érintett tanórákon / tantárgyakban. A kutatócsoport további célja a gyógypedagógus képzés és a tanítóképzés integrálása a kéttanáros modellben, mely során a leendő (gyógy)pedagógusok közösen tapasztalhatják meg az integráció jelentőségét és lehetőségeit.

AZ ISKOLAI NYELVI TÁJKÉPBE MEGJELENŐ BEÁS ÉS ROMANI NYELVI ELEMELK LEHETSÉGES FUNKCIÓI

GERGYE ESZTER

Pécsi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet
eszter.gergye@gmail.com

Kulcsszavak: roma, cigány, beás, romani, nyelvi tájkép, schoolscape

Az előadás olyan magyarországi települések formális, informális és non-formális tanulási tereinek schoolscape-jéből mutat be példákat, melyekben megjelennek beás és/vagy romani nyelvi elemek, és/vagy a magyarországi roma nemzetiség egyes szimbólumai. Brown értelmezésében a schoolscape magában foglalja mind a fizikai, mind a társadalmi környezetet, melyben a tanulás, tanítás zajlik. (Brown, 2005: 79) A kutatás arra keresi a válaszokat, hogy a nyelvi tájképben és schoolscape-ben megjelenő beás nyelvi elemek és a roma nemzetiséghez kapcsolódó szimbólumok milyen mértékben, minőségben és kiknek (mely személyek, csoportok, vagy szervezetek, stb.) szorgalmazására jelennek meg adott tanulási, tanítási terekben. Milyen cézzattal jelenítik meg ezen nyelvi és képi elemeket? A beás és romani nyelvek presztízének és így fennmaradásának kulcsfontosságú kérdése, hogy megjelenik-e a többségi társadalom által is elfogadott formális terekben, így például a különböző tanulási, tanítási terekben, valamint adott település nyelvi tájképében. A beás és romani nyelvek beszélőinek száma a nyelvcsere folyamatával egyre csökken, s bár a Magyarországon hivatalosan elismert 13 nemzetiség 14 hivatalosan elismert nyelve között szerepelnek, mégis sok szempontból hátrányos helyzetben vannak (vö. Orsós, 2012), és sok szempontból nem is összehasonlítható helyzetük a legtöbb magyarországi nemzetiségi nyelv helyzetével. A nyelvi tájkép alapfunkciója az információs és a szimbolikus funkció. (Laundry – Bourish, 1997: 27) A fiatal írásbeliséggel bíró, több szempontból marginális helyzetű magyarországi romák által még beszélt nyelvek tájképben való megjelenése elsősorban szimbolikus funkcióval bír. Az előadás célja, hogy egy jelenleg is zajló kutatás eredményeibe betekintést nyújtson és példákat mutasson a különböző tanulási terekben megjelenő romani és/vagy beás nyelvi elemek és/vagy roma, cigány szimbólumokkal kapcsolatban.

SPORTHOZ KÖTHETŐ KOMPETENCIÁK A SPORTTUDOMÁNYI KÉPZÉSBEN RÉSZTVEVŐ HALLGATÓK NÉZŐPONTJÁBÓL

GÓSI ZSUZSANNA

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

zsuzsannagosi@gmail.com

Kulcsszavak: kettős karrier, sportolói kompetencia, sportolói életpálya, sportaktivitás, egészség tudatosság

A sportoló fiataloknak a sporttevékenység során számos kompetenciája fejlődik. A fiatalok sportolást követően számos eltérő életúttal találkozhatunk: van, aki professzionális sportolóvá válik és van, akinél csak a sportszeretet marad meg. Kutatásunk célja feltárni, hogy a felsőoktatásban részt vevő sportolók számára mennyire jelent tudatosságot a továbbtanulás, a kompetenciáik fejlesztése a civil pálya felé? Felmérésünk rávilágít arra, hogy milyen erősen kötődnek a sporthoz a pályaaorientációjukban a hallgatók, mennyire találkoztak élsportolói életpálya modellel, vagy egyéni menedzsmentjükben mennyire játszanak szerepet a sportszervezetek, szülők, vagy az iskola. Egyik kiemelt területe a vizsgálatnak a sporttudományi tanulmányaikat folytató hallgatók körében megjelenő egészségmagatartás, sportolási aktivitás, ami a szakmaiság alapját képviseli. A sport és a tanulás viszonyának kérdésköre is megmutatkozik a felmérésben, amely a kettős karrier kiépítésének kulcsmomentuma. Primer kutatásunk módszere kérdőíves felmérés: az elemszám 182 fő, amely a sporttudomány területén a rekreáció-, sportszervező, sportmenedzser szakos hallgatók vizsgálatának eredményeit mutatja be. A kutatásunk eredményében láthatóvá válnak a sporttudományi szakon tanulók sportolási szokásai, melyek alapján a fizikai aktivitásuk, a sportoláshoz fűződő viszonyuk mutatkozik meg. Ez az információ az egészség tudatossághoz és a sportszakmai alapokhoz mutat irányt. A sportolói kompetenciák hasznosításával a munkaerő-piacon való érvényesülés, valamint a sportolói életpálya modell stratégiák hatékonysága növelhető. Kutatásunk a sportoló oldaláról mutatja be a kettős karrierprogramok megjelenését, a sportolói kompetenciák hasznosítását, a sportban való továbbtanulási szándékot és a sportolási szokásokat, amelyek a leendő sportszakemberek attitűdjeiben jelennek meg.

A FELVÉTELI KÖVETELMÉNYSZINT VÁLTOZÁSÁNAK VÁRHATÓ HATÁSA A SPORTTUDOMÁNYI KÉPZÉSI TERÜLETEN

GÓSI ZSUZSANNA – PATAKINÉ BŐSZE JÚLIA

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

zsuzsannagosi@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

bosze.julia@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: felvételi, többletpont, nyelvvizsga, felvételi pontszám, sporttudományi képzési terület

A felsőoktatási felvételi szabályozás szerint 2020. január 1-től megváltoznak az általános felvételi követelmények. Ezek szerint az alap- és osztatlan képzésekre csak azok vehetők fel, akik legalább B2 szintű, általános nyelvi, komplex nyelvvizsgával, valamint egy emelt szintű érettségivel rendelkeznek. A részletszabályozások 2019 májusában még nem ismertek. Különösen érdekes lehet az a kérdés, hogy ebben az esetben miként módosul a többletpontot számítása, változik-e a ponthatár az államilag támogatott képzések esetében. Annak ellenére, hogy számtalan tisztázatlan kérdés van, jelen pillanatban a legnagyobb érdeklődés a nyelvvizsga felé fordul, kérdőíves kutatásunk esetében mi is ezt a témát helyeztük a középpontba. A szakértők szerint is a változások közül a nyelvvizsgaelvárás az, amely leginkább csökkenteni fogja a hallgatói létszámot. A KSH 1998-ban és 2010-ben vizsgálta a 15-29 éves korosztályt a nyelvtudás szempontjából. Az időszak alatt egyértelműen pozitív változások következtek be. A nyelvvizsgával rendelkezők aránya 14 %-ról 30,2 %-ra nőtt. Azonban az elmúlt években a felvételt nyert hallgatók közül nagyságrendileg 40 % nem rendelkezett nyelvvizsgával. Az adatok szerint bár kis mértékben növekszik a középfokú nyelvvizsgára jelentkezők száma, és ezzel párhuzamosan a sikeres nyelvvizsgázók száma, ez nem olyan mértékű, amely a rendelet életbe lépése előtt fél évvel várható lenne. Kutatásunk során arra kerestük a választ, hogy az ELTE Sport- és Rekreációs szervezés képzéseinek esetében a felvett hallgatók, milyen arányban rendelkeztek középfokú nyelvvizsgával, és milyen egyéb többletpontszámot tudtak érvényesíteni. A budapesti hallgatók között több mint 70 % rendelkezett nyelvvizsgával, a szombathelyi képzési hely esetében rosszabb mutatók találhatók. A sportszervező szakirány hallgatói minimálisan jobb mutatókkal rendelkeznek, mint a rekreációs szervező és egészségfejlesztő szak hallgatói. A felvett hallgatók közül 3 % alatti az az arány, aki semmilyen többletpontot nem érvényesített e felvételi eljárás során. A felmérés is igazolja a tényt, hogy a jelentkezők egy része már a feltételeket sem fogja tudni teljesíteni, amely miatt várhatóan mind a hallgatói létszám, mint a ponthatár változni fog.

DANCE AND DISABILITY-THE IMPACT OF AN INCLUSIVE DANCE PROJECT ON THE ATTITUDES TOWARDS PEOPLE WITH DISABILITY OF STUDENTS PARTICIPATING IN PROFESSIONAL DANCE TRAINING

NIKOLETTA MÁRIA GULYA

Doctoral School of Education, Eszterházy Károly University
nigu00@gmail.com

Keywords: inclusive dance, CATCH attitude scale, metaphor analysis, disability

The social integration of people with disabilities is greatly hindered by the fact that the majority of society does not have sufficient relevant information on the subject of disability (Connor – Bejoian, 2014). Biased thinking, which often forms the basis of social isolation of people with disabilities, develops during human socialization (Torgyik – Karlovitz, 2006). Schools, as the important domains of socialization, play a significant role in teaching children values of acceptance and appreciation of diversity. Disability awareness programs can encourage students to reflect on their perceptions and practices regarding individual differences (Tavares, 2011; Williamson, 2014).

Dance education is a special area of education. From the 1990s onwards, the appearance of inclusive dance gives the opportunity for people with disabilities to express themselves with the potential of this kind of art (Zitomer, 2016). In addition to this possibility, inclusive dance can also affect the attitudes of the typically developing people in the dance group.

The main objective of this research was to reveal the effectiveness and impact of an integrated dance program implemented in one of the classes of the secondary school of Hungarian Dance Academy. The study investigated student's perceptions of dance ability, disability and the changes in their attitude toward people with disabilities after their participation in an integrated dance project.

The program was implemented between February 2019 and April 2019. The aim of the project was to create a Flash mob production in which the ballet dancer pupils danced together with the artists of the Rolling Wheelchair Dance Group.

The research questions guiding this study were: How do students without disabilities perceive disability within the context of an integrated dance group? What is the impact of the integrated dance project on student attitudes?

The research used a Two Groups Post-Test Comparison design which was based on the comparison of the results of the CATCH attitude scale (Rosenbaum – Armstrong – King, 1986), metaphor analysis (Vámos, 2003), and semi-structured focus group interviews. The experimental group (n=26) contained those 13-15 years old ballet dancer students who participated in the projects while the control group (n=24) consisted of those ballet dancer students (13-15 years old) who did not participate in the project.

The quantitative analysis of the attitude questionnaires and the results of metaphor analysis highlight that students in the experimental group are more accepting to people with disabilities. Comparing the resulted attitudes to the Hungarian average results measured by CATCH attitude scale (Pongrácz, 2018) we found that the average score of the students in the experimental group (29.63) is higher than the Hungarian average score (22.21), and is similar to the middle values of the results reported in international CATCH researches.

REFLEKTORFÉNYBEN AZ ÁRNYÉKOKTATÁS: A KIEGÉSZÍTŐ MAGÁNOKTATÁSIPAR TUDOMÁNYOS VIZSGÁLATÁNAK JELENTŐSÉGE AZ OKTATÁSKUTATÁSOK ÁTALAKULÓ VILÁGÁBAN

GYÓRI JÁNOS

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

janos.gyori@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: árnyékoktatás, kiegészítő magánoktatásipar, oktatáskutatás, oktatásemélet, oktatási viselkedéstudomány

Néhány korai publikációt követően (pl. Stevenson – Baker, 1992) éppen 20 éve, 1999-ben jelent meg az első tudományos monográfia az árnyékoktatásról (Bray, 1999), vagy más néven a kiegészítő magánoktatásiparról (Gordon Győri, 2008). Noha a kutatók eleinte csupán mint a kelet-ázsiai oktatásügyekre jellemző jelenséget értelmezték az árnyékoktatást (Gordon Győri, 2006), hamarosan világossá vált, hogy ez az oktatási forma széleskörűen jelen van a világ más oktatási rendszereiben is (Bray, 2017). Az utóbbi két évtized kutatási eredményeinek köszönhetően ma mind inkább úgy tűnik, hogy az egyes társadalmak sajátos gazdasági, politikai, oktatásügyi, kulturális jellemzőin és számos más helyi jellegzetességén túl az oktatásnak ezt a speciális szegmensét világszerte egy közös logika tartja össze, amely a tömegoktatás és az erre vonatkozó nemzetközi kutatások egyre szélesebb körűvé válásával, valamint az oktatás globalizációs folyamatainak figyelembevételével értelmezhető csak megfelelően (Mori – Baker, 2010). Előadásunkban először azt mutatjuk be, hogy az árnyékoktatásnak milyen oktatásszociológiai, oktatáspolitikai, gazdasági, társadalometikai vonatkozásait tárták fel az elmúlt két évtized kutatásai, különös figyelemmel arra, milyen kihívásokat állított a tömegessé váló árnyékoktatás a meritokratikus és egyenlőségelvű alapokon nyugvó modern oktatási rendszerek – egyáltalán: az oktatáspolitikai – elé mindenütt a világon, valamint hogy erre a helyzetre milyen szakmai értelmezések és milyen oktatáspolitikai válaszok születtek az utóbbi években és miért. A továbbiakban a kiegészítő magánoktatásipar egészen más vetületeit taglaljuk. Túllépve a szokásos szakirodalmi megközelítéseken, rávilágítunk arra, hogy a nagy volumenű nemzetközi oktatási eredményességekutatások – mint például a TIMSS, PIRLS, PISA és egyebek – hogyan és miért járultak hozzá maguk is nemcsak az oktatási árnyékkipar alapvető jellemzőinek felismeréséhez és megértéséhez, hanem robbanásszerű fejlődéséhez és globális jelenséggé válásához is mindenekelőtt azért, hogy globális szinten tették mérhetővé és összevethetővé az oktatási eredményességet. Ehhez kapcsolódóan rávilágítunk, miért lépett szükségszerűen túl az árnyékoktatás kutatása a döntően oktatásszociológiai, oktatáspolitikai és összehasonlító, illetve kulturális pedagógiai paradigmákon, és egyebek mellett terjed ki ma már olyan területekre is, mint például a curriculumelmélet és -fejlesztés, oktatásmódszertan (Kim – Jung, 2019) és oktatásemélet (Mori – Baker, 2010), valamint generál olyan, ma még éppen csak artikulálódó új, szintetikus oktatástudományi kutatási területeket, mint például az oktatási viselkedéstudomány.

Támogató: ELTE PPK

STAKEHOLDER CSOPORTOK ÓVODA-ISKOLA ÁTMENET ÉRTELMEZÉSE

GYURCSIK ANITA

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola
anitagyurcsik@gmail.com

Kulcsszavak: óvoda-iskola átmenet, óvoda vége, iskola kezdő szakasza, iskolakezdés

Napjainkban az óvodából-iskolába való zökkenőmentes átmenet még mindig problémát jelent, noha a sikeres iskolakezdés elősegítése már évtizedek óta foglalkoztatja a kutatókat. A nemzetközi és a hazai szakirodalomban is egyaránt népszerű az átmenetet segítő helyi gyakorlatok bemutatása (vö. Ferge – Makai Tóth, 2000; Fisher, 2011), azonban hazánkban még mindig nagy különbségek vannak az óvoda és az iskola tevékenységformái között. Sőt, különösen az óvoda-iskola átmenet során felmerülhet, hogy eltérően vélekednek egymásról a stakeholder csoportok (átmenet során érintett egyes szereplők pl. pedagógusok, szülők). Ennek pedig negatív következményei lehetnek a gyerekekre nézve. Ezért a szakirodalmi összefoglalóm célja a stakeholderok óvoda-iskola átmenettel kapcsolatos nézeteit vizsgáló hazai és nemzetközi kutatások áttekintése. A kutatások azonosításához néhány főbb tudományos adatbázist vettem alapul. A keresés során az alábbi keresőkifejezéseket használtam: 'óvoda-iskola átmenet'; 'óvoda vége'; 'iskola kezdő szakasza'. Az eddig azonosított 2 hazai és 33 nemzetközi munkát részletesen elemzem, lebontva a vizsgálatok helyére, irányaira, mintájára, módszereire, az adatfelvétel idejére és a kutatási kérdések mélységeire. A feltárt kutatások szisztematikus áttekintése után látható, hogy a 2 hazai elemzés a stakeholderok szűkebb (óvodapedagógusok és/vagy tanítók) körében vizsgálódik, a nemzetközi elemzések viszont a stakeholderok tágabb körére (óvodapedagógusok, tanítók, gyerekek, szülők) irányulnak. A kutatások a szóbeli és/vagy írásbeli kikérdezés segítségével gyűjtenek adatokat. Kevés elemzésben jelenik meg a megfigyelés módszere, noha lehetséges, hogy vannak olyan tényezők, amelyek az interjú és a kérdőív módszerével nehezen feltárhatók, ugyanakkor lényeges információkat nyújthatnak az óvoda-iskola átmenetről. A kutatások irányait elemezve megállapítható, hogy többnyire az óvoda-iskola átmenet során megjelenő látható különbségekre fókuszálnak. A feltárt vizsgálatok egyöntetű következtetésként fogalmazzák meg, hogy az átmenet megkönnyítéséhez szükséges a stakeholder csoportok együttműködése, a különböző átmenetet megkönnyítő gyakorlatok széleskörű elterjesztése, illetve az óvodák és az iskolák programjának összehangolása. Ehhez azonban nélkülözhetetlen, hogy megismerjük a stakeholderok szemén keresztül az óvoda-iskola átmenet során felmerülő, kevésbé látható különbségeket, amelyek az eddigi kutatásokban még nem jelentek meg. Ilyen például az, hogy a két intézmény mennyire ismeri egymás programját, a tanítóknak milyen elvárásaik vannak az óvodai nevelés kapcsán, az óvodapedagógusok mennyire érzékelik és mennyire veszik figyelembe ezeket, illetve a másik intézményéről alkotott kép mennyire tükrözi a valóságot. Ezeketől függ, hogy mennyire tudják az óvodában felkészíteni, az iskolában pedig fogadni az érkező gyerekeket. Így ezek feltárása hasznos információt nyújthat a gyakorló pedagógusok, a tantervfejlesztők és a szülők számára is.

A POZSONYI EVANGÉLIKUS LYCEUM GIMNÁZIUMI MAGYAR ÖNKÉPZŐKÖRE AZ ISKOLA ÉRTEŚÍTŐINEK TÜKRÉBEN

GYURCSÓ JÚLIA

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
Könyvtár- és Információtudományi Tanszék
gyurcs.julia@pte.hu

Kulcsszavak: iskolatörténet 19-20. század, evangélikus gimnázium (líceum), Pozsony, önképzőkör, irodalmi diáktársaság, iskolai értesítők

A magyar nyelv értelmező szótára szerint, az önképzőkör: „Középiskolai tanulók iskolán belüli köre, melyben tanári irányítással irodalmi, művészeti és tudományos kérdésekkel foglalkoznak; gyakorolják magukat az előadásban és a vitában, ill. irodalmi próbálkozásait mutatják be.” (Magyar Elektronikus Könyvtár, kézikönyvek)

Bodolay Géza – Irodalmi diáktársaságok 1785-1848 című összefoglaló munkájának (1963) Előszavában – az önképzőköreket a magyar felvilágosodás és reformkor irodalmi társaságaiból eredezteti. A kéziratos források (alapszabályok, jegyzőkönyvek, jelentések), iskolatörténetek, iskolai értesítők, visszaemlékezések és a korabeli sajtó anyagát teljességre törekvően feldolgozó monográfia hitelesen informál – többek között – a pozsonyi evangélikus gimnáziumban tevékenykedő „Magyar Társaság” létrejöttéről (1788) körülményeiről, újjászületéséről (1805) és katalizátor-szerepéről, a 20-as, 30-as, 40-es évekbeli működéséről (tagok, tanárelnökök, törvények, könyvtári állomány, szavalatok, dolgozatok, költői és szépprózai zsengek, bírálatok, örömmünnepek, irodalmi estek, színi előadások, 1848/49-ben vállalt szerepkör stb.). Tolnai Vilmos a kezdetektől 1869-ig közöl részletes adatokat a magyar önképzőkör történetéről (Markusovszky, 1896: 561-594). Fukári Valéria Egy régi alma mater: a pozsonyi evangélikus líceum és teológiai akadémia utolsó negyven éve (1882-1923) című kötetében is található utalás az önképzőkörekre (Fukári, 2003: 47-51), de nem végez mélyfúrást, csupán átfogó ismertetést nyújt. A fentiek alapján szükség volt egy hiánypótló kutatásra az 1853/54-1921/22. tanévek digitalizált – így az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum (OPKM) vagy a Magyar Evangélikus Digitális Tár (MEDiT) honlapjáról teljes szöveggel online is elérhető – iskolai értesítői alapján.

A kutatás célja: a gimnáziumi magyar önképzőkör működésének teljes körű vizsgálata, könyvtárának feltérképezése, napjainkban is hasznosítható tanulási utak, módszerek gyűjtése.

Kutatási kérdés: Az iskolai értesítők, mint primér források tanúsága szerint, hogyan működött a Bach korszakban és a Kiegyezés után (a XIX. század második felében és a XX. század első két évtizedében) a gimnáziumi magyar önképzőkör és annak könyvtára?

OKTATÁS ÉS LEVÉLTÁR: A LEVÉLTÁR-PEDAGÓGIA KAPCSOLÓDÁSI PONTJAI A KÖZ- ÉS FELSŐOKTATÁSHOZ

HECKER HENRIETTA

Magyar Nemzeti Levéltár Tolna Megyei Levéltára
hecker.henrietta@gmail.com

Kulcsszavak: társadalmi szerepvállalás, memóriaintézmény, levéltár-pedagógia, felsőoktatás, közoktatás

Az ezredfordulón lezajlott és jelenleg is zajló gazdasági-társadalmi-technológiai változások a 2012-ben létrejött Magyar Nemzeti Levéltárat is arra készítették, hogy feladatait, célrendszerét átgondolva nagyobb hangsúlyt fektessen a társadalmi szerepvállalásra. A memóriaintézményként megfogalmazódó társadalmi jelenlét élővé tétele azonban több levéltári részterület együttes tevékenységének eredményeként valósulhat csak meg. E részterületek egyike a jelenleg legkevésbé definiált levéltár-pedagógia, annak ellenére, hogy a tervezett levéltáros-életpályamodell létező szakterületként tekint rá, sőt mi több, a közlevéltárakban szinte kivétel nélkül vannak olyan munkatársak, akiknek feladatai között levéltár-pedagógiai tevékenység is szerepel. Ennek az ellentmondásnak a feloldására tesz kísérletet az előadás oly módon, hogy dokumentumelemzések segítségével keresi a választ arra a kérdésre, hogy hogyan lehetne valakiből képzett levéltár-pedagógus és vajon a közoktatás igényli-e ezt a fajta szolgáltatást a levéltáraktól? Az előadás két irányból kívánja megközelíteni a kérdést. Egyrészt a felsőoktatás dokumentumai segítségével próbálja feltárni azokat a szakokat, amelyek profiljába beilleszthető ez az új interdiszciplináris terület: a levéltáros MA és történelem szakos képzés mellett választ keres arra is, hogy milyen egyéb képzési lehetőségek adódhatnak a levéltár-pedagógusi tevékenységhez kapcsolódóan: vizsgálja a múzeumpedagógiai képzések rendjét, illetve a közösség-szervezéshez kapcsolódó képzéseket. Külön vizsgálati egységet képez az elektronikus iratokhoz kötődő képzések vizsgálata, melynek szükségessége abból fakad, hogy az európai modelltől eltérően a világ számos országában a levéltárosképzés a könyvtár- és/vagy információtudomány égisze alatt történik. A másik vizsgált dokumentumcsoport a jelenleg érvényes közoktatás-irányítási dokumentumok: a Nemzeti alaptanterv és a kerettantervek. Ezek vizsgálata elengedhetetlen ahhoz, hogy felismerjük azokat a kapcsolódási pontokat, ahol a levéltár szolgáltatást kínálhat a közoktatásnak még abban az esetben is, ha tudjuk, a jelenlegi szabályozók hamarosan változhatnak. Mivel az előadás a levéltár-pedagógiai képzés a köz- és felsőoktatással való lehetséges kapcsolódási pontjaira koncentrálna, így tantárgyi tartalomvizsgálatot, közoktatási tankönyvek tartalomelemzését nem kívánja adni.

VÁRKONYI NÁNDOR AZ ERZSÉBET TUDOMÁNYEGYETEMEN (1935-45)

HEGEDÜS ANDRÁS

Pécsi Tudományegyetem BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola
hegedus.andras1984@gmail.com

Kulcsszavak: egyetemtörténet, oktatás a két világháború között, tanár-diák kapcsolat

Kutatásomban Várkonyi Nándor (1896-1975), a neves pécsi irodalmár, szerkesztő és könyvtáros pedagógusi tevékenységét vizsgáltam, különös tekintettel a pécsi Erzsébet Tudományegyetemen töltött éveire. Várkonyi tanári tevékenysége két nagy szakaszra bontható, az 1920-as években arisztokrata ifjak magántanítójaként tevékenykedett, míg 1935-től egyetemi magántanárként dolgozott Pécsen. Tanítványai közül később többen is jelentős eredményeket értek el az élet különböző területein, mint például Révay József, Weöres Sándor vagy Kodolányi János. Vizsgálatom célja annak feltárása volt, hogy Várkonyi tanári évei alatt hány tanítvánnyal került kapcsolatba, illetve, hogy ezek a diákok milyen szakokról és karokról érkeztek hozzá. Ezeket túl azt is górcső alá vettem, hogy munkássága miként hatott tanítványai későbbi pályájára, különös tekintettel azokéra, akik több féléven keresztül is hallgatták előadásait – ezáltal kvantitatív és kvalitatív szempontból is elemeztem egyetemi tevékenységét. Tudomásom szerint Várkonyi oktatói praxisa eddig nem került a kutatások fókuszába, a vele foglalkozó tanulmányok és monográfiák csak az önéletrajzában (Pergő évek) lejegyzett eseményekre térnek ki (magántanársága és a doktori fokozat megszerzése). Így vizsgálatom novumértékű, elsősorban Várkonyi Nándor életének egy fontos aspektusával kapcsolatban, ezen felül az Erzsébet Tudományegyetem belső világának feltárásában is. Kutatási módszerem a személyes- és publikus források tartalmi elemzésén, valamint az egyetemi hivatalos dokumentumok és a szakirodalmi források összevetésén és feldolgozásán alapult. Felhasznált forrásaim a teljesség igénye nélkül: Bertók László: Várkonyi Nándor bibliográfia; Kende Kata (szerk.): Várkonyi Nándor élete képekben; Nagy Imre: Várkonyi Nándor – Portré és tabló; Várkonyi Nándor: Pergő évek; Várkonyi Péter: Várkonyi Nándor öröksége.

HÁTRÁNYOS HELYZETŰ GYERMEKEK AZ ÓVODÁBAN

HEGEDŰS ROLAND

Debreceni Egyetem GYGYGYK
hegedusroland1989@gmail.com

Kulcsszavak: hátrányos helyzet, óvodai nevelés, integráció, területi különbség, interjú vizsgálat

A hátrányos helyzetű gyermekek a világ minden pontján jelen vannak, de országonként nagyok a különbségek abban, hogy mit értenek a fogalom alatt (OECD, 2001; Yekta, 2010; Salmi et al., 2015). Abban viszont egyetértés mutatkozik, hogy a hátrányok kompenzálását minél korábban szükséges elkezdeni (Heckman, 2006), melyre a fejlett országokban nagy hangsúlyt fektetnek (Braconier, 2012). A hátrányok kompenzálásához megfelelő szakemberekre van szükség, mert a hátrányos helyzetű társadalmi csoportoknál az átlagos módszertani felkészültség nem elegendő, továbbá a hátrányos helyzetű intézményekben dolgozó pedagógusoknak többletterhik vannak (Mantzicopoulos, 2005). Hazánkban is nagy kihívásokat jelent a hátrányos helyzetű gyermekek integrálása az óvodai életbe, hosszú távon pedig a társadalomba (Szerepi, 2017), ami óvodai jó gyakorlatok ismertetésével elősegíthető (Rákó, 2014). Kutatásunk tartalmaz kvalitatív és kvantitatív vizsgálatot is. Egyrészt az Oktatási Hivaltól származó adatok alapján vizsgáltuk idősorosan a hátrányos helyzetű gyermekek arányát az óvodákban, másrészt vizsgáltuk a hátrányos helyzetű gyermekek arányát az egyes járásokban, valamint a hátrányos helyzetű gyermekek számának változását 2012 és 2017 között. Eredményeinket térképen ábrázoltuk. Ezt követően kiválasztottunk egy olyan járást, amelyben magas a hátrányos helyzetű óvodások aránya, és mikroszintű kutatás keretében három óvodában végeztünk interjú vizsgálatot (félleg strukturált technikával négy óvodapedagógussal, valamint a pedagógiai szakszolgálat vezetőjével). Az interjúk során a hátrányos helyzetű gyermek nehézségeire, és az integrációjuk problematikus területeire irányultak kérdéseink. Eredményeink azt mutatják, hogy a vizsgált öt éves intervallum alatt közel egyharmadára csökkent a hátrányos helyzetű gyermekek aránya az óvodában, a törvényi változás mellett más tényezők is állhatnak mögötte. Területi eloszlásuk egyenetlen, megvannak a tipikusan hátrányos helyzetű területek, melyek hasonlóságot mutatnak Híves (2015) vizsgálataival. Az interjúalanyok több problémáról beszámoltak a hátrányos helyzetűekkel kapcsolatban, melyek között említették például a higiénias szokások hiányát, az eltérő beszédmódot, valamint a szülővel való együttműködés nehézségeit, mindemellett megemlítették, hogy nem minden esetben van összefüggés a hátrányos helyzet és a gyermekkel való probléma között, így szerintük nem lehet általános következtetést levonni. Saját hátránykompenzáló módszerrel nem rendelkeznek ezek az óvodák, de az interjú során betekintést nyerhettünk abba, hogy vannak egyedi vonások, amelyek segítik a gyermekek fejlődését (például öleléskör). A pedagógusok véleménye megegyezik abban, hogy az érzelmi biztonság és szeretetteljes légkör kiemelten fontos a hátrányos helyzetű gyermekek számára.

MENTOROK ÉS HALLGATÓK REFLEKTÍV GONDOLATAINAK ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉSE A CSOPORTOS ÓVODAI GYAKORLATRÓL

HEGEDŰSNÉ TÓTH ZSUZSANNA

Eötvös Loránd Tudományegyetem TÓK

toth.zsuzsanna@tok.elte.hu

Kulcsszavak: pedagógusképzés, óvodapedagógus, ének-zenei képzés, gyakorlati képzés, összehasonlító elemzés

A reflektivitás ma már mindennapi gyakorlatunk része, nemcsak a külső elvárások miatt, hanem azért is, mert fejlődni csak úgy lehet, ha elgondolkodunk azon, ami történt, elemezzük azt és további tudást, valamint új utakat keresünk (Hunya, 2014). A konferencián bemutatni kívánt kutatást is az hívta életre, hogy az óvodapedagógusok ének-zenei képzésével kapcsolatosan úgy látom, nem valósul meg, hogy (1) gördülékenyen tervezzék meg és vezessék le az ének-zenei tevékenységet óvodai gyakorlatuk során, hogy (2) képesek legyenek az elméleti tudásukat jó gyakorlattá alakítani, és (3) érdemben alkalmazzák azt a módszertani repertoárt, amit a képzés során elmélyíteni szándékozunk. A kutatással és az eredmények közzétételével rá szeretném irányítani a figyelmet az ének-zenei képzés sajátos nehézségeire, egyúttal lehetőséget kívánok teremteni a képzésben résztvevők közötti tapasztalatcserére, az egymástól való tanulásra. Tudván, hogy a reflexió: értékek melletti elköteleződés, kritikus szemlélet, újraértelmezés, felülvizsgálat, a célok és értékek elemzése. (Seresné, 2013) A 2019. áprilisi kérdőíves kikérdezést csoportos óvodai gyakorlati szemeszterüket záró másodéves óvodapedagógus hallgatók (25 fő) és mentoraik (12 fő) között végeztem, hozzáférés alapú kiválasztással. Feltételeztem, hogy ebben a félévben a hallgatók óvodapedagógussá válásának folyamatában és mentoraik gyakorlatvezetésében kiemelten hangsúlyossá válik az énekes-zenei kompetenciákról és ehhez kapcsolódó pedagógiai kompetenciákról történő reflektív gondolkodás, hiszen első ízben ekkor kulminál az óvodapedagógus-jelöltek énekes-zenei tudása az óvodai gyakorlatban. A hallgatók ekkor foglalkoznak meg óvodai létük során kiemelt ének-zenei célokat, dolgoznak ki új stratégiákat, megoldásmódokat gyakorlati eredményességükért, és értékelik önmagukat ének-zenei szempontból. Mentoraik figyelme ekkor fókuszál leginkább a hallgatók énekes-zenei fejlődésének támogatására, saját tudásuk, tapasztalataik célzott átadására. A kérdőív négy kérdéskört járt körül: (1) foglalkozás előkészítéséhez kapcsolódó szakmai, tartalmi, formai és pedagógiai követelmények; (2) tevékenység szervezése, vezetése; (3) ön- és mások értékelése; (4) továbbfejlődés, képzéssel kapcsolatos elvárások. A reflektív gondolkodás formálódását segítették az önértékelésre irányuló kérdések, konkrét tevékenységre irányuló döntési szempontokra történő rákérdezések, a metaforatechnika beemelése, egyéni fejlődési tervekkel való rákérdezés. A kvalitatív és kvantitatív adatokat adó, reflektivitást serkentő kérdőívek feldolgozásától, az összehasonlító elemzéstől azt várom, hogy körvonalazódik a hallgatók motivációs bázisa, szakmódszertani, pedagógiai tudatosságának szintje, fejlesztendő ének-zenei kompetenciáik sora. Ezen túl a mentoroktól jó gyakorlatokat, innovatív ötleteket is kapok arra vonatkozóan, hogy hogyan kerüljön közelebb és alapozódjon egymásra az elmélet és a gyakorlat a képzés első félévében.

TANULÓK ÉS PEDAGÓGUSOK VÉLEMÉNYE AZ ÁLTALÁNOS ISKOLAI TUDOMÁNYOS VÁSÁRRÓL

HÉREGINÉ NAGY MÁRTA – KOROM ERZSÉBET – FÜZ NÓRA – BACSA ÉVA

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

mheregi@gmail.com

Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet, Magyar Tudományos Akadémia –
Szegedi Tudományegyetem Természettudomány Tanítása Kutatócsoport

korom@edpsy.u-szeged.hu

Szegedi Tudományegyetem Oktatásmélt Tanszék, Magyar Tudományos Akadémia – Szegedi
Tudományegyetem Természettudomány Tanítása Kutatócsoport

fuz.nora@edu.u-szeged.hu

Kiss Bálint Református Általános Iskola, Szentes

evabacsa2010@gmail.com

Kulcsszavak: általános iskola, tanórán kívüli tanulás, aktív tanulás, tudományos vásár, kérdőíves vizsgálat

A hazai oktatásban is kezd teret hódítani a tapasztalati úton, a tevékenykedtetésen át történő tanulás nemcsak a tanórákon, hanem a tanórán kívüli foglalkozásokon is (Füz, 2017). Az aktív tanulás alapja a társakkal való tanulás, az önszabályozás, illetve a realisztikus feladatok, hétköznapi témák alkalmazása (Nyíriné, 2010). A tanulói aktivitást elősegítő módszerek (pl. projekt-, kutatás-, problémaalapú tanulás) elemei ötvöződnek az iskolai tudományos vásárokon, ahol a tanulói projektek, kutatások hozzájárulnak a kutatási készségek fejlesztéséhez, a tanulási motiváció növeléséhez (Smith, 2013). Az iskolai tudományos vásárba bevonható a tanulók széles köre, de alkalmazható a tehetséggondozás egyik formájaként is (Abernathy – Vineyard, 2001). A tudományos vásárnak gazdag nemzetközi szakirodalma van, hazánkban azonban kevésbé ismert. Kutatásunkban ezért egy olyan hazai általános iskola jó gyakorlatáról gyűjtöttünk empirikus adatokat, ahol már évek óta alkalmazzák a tanórán kívüli tanulásnak ezt a formáját Tudásvásár néven. Kérdőíves vizsgálatlalt és az intézményvezető-helyettessel készített félig strukturált interjúval tártuk fel a Tudásvásáron részt vevő 4-8. évfolyamos tanulók (N=219, közülük N_{kutató}=30, N_{néző}=189) és tanáraik (N=17) megítélését az iskola jó gyakorlatával kapcsolatban, valamint egy online teszttel vizsgáltuk a program hatását a diákok kutatási készségeire. Az előadás a kérdőíves vizsgálat bemutatására fókuszál, melynek adatfelvétele 2019 februárjában zajlott; tanulók esetében online, az eDia platformon keresztül, a tanároknál papír alapon. A tanulói kérdőív részei: (1) az előző évi érdemjegyek, a tantárgyak iránti és az előző évi Tudásvásár iránti attitűdök (öt fokú Likert-skála); (2) a Tudásvásárról alkotott tanulói vélemények (nyílt kérdések); (3) a rendezvény tanulókra gyakorolt hatása (négy fokú Likert-skála); (4) a rendezvény általános megítélése (négy fokú Likert-skála). A 4. egységet a tanárok kérdőíve is tartalmazta. A kutatás eredményei alapján megállapítható, hogy a Tudásvásár formájában megvalósuló aktív, tanórán kívüli tanulás megítélése mind a pedagógusok, mind a diákok részéről igen pozitív. A Tudásvásár hatásaként a tanárok a kognitív tényezőket tartják fontosabbnak. Úgy vélik, hogy ez a fajta tanulás elmélyíti az iskolában elsajátított tudást (M=3,65), fejleszti a tanulási (M=3,94), a kommunikációs képességet (M=3,94) és az új ismeretek szerzését (M=4,0). A tanulók (kutatók és nézők egyaránt) viszont a szociális tényezők vonatkozásában értékelik pozitívabban (közösségi élmény: M_{kutató}=3,48; M_{néző}=3,15; társakkal való együttműködés: M_{kutató}=3,43, M_{néző}=3,02), de a kognitív tényezőket is fontosnak tartják. A rendezvény hatását jelzi, hogy a következő évi vásárra kutatónak jelentkező tanulók száma közel háromszorosára nő. Vizsgálatunk hozzájárul e tanulási forma jellemzőinek, hatásainak felderítéséhez és a tapasztalatok közreadása révén a tudományos vásárok hazai elterjesztéséhez.

A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgy-pedagógiai Kutatási Programja támogatta.

A TIPIKUSTÓL ELTÉRŐ VISELKEDÉSŰ GYERMEKET INTEGRÁLÓ GYERMEKKÖZÖSSÉGEKBE A TÁRSAS JÓL-LÉT MEGTEREMTÉSE ARCHAIKUS ÉLMÉNYEK ALKALMAZÁSÁVAL

HEVESI TÍMEA MÁRIA

Odú Központ, Pedagógiai Szakszolgálati Intézmény
hevesijohanna@gmail.com

Kulcsszavak: eltérő viselkedés, társas jól-lét, archaikus, élmény, autizmus

A pozitív élmények meghatározóak az életminőség javításában (Csíkszentmihályi, 2015; Kopp – Skrabski, 2016). A szociális kapcsolatok a mentális egészség kialakításában fontos szerepet játszanak (Tough et al., 2017). A jóllét magasabb szintjén élő egyének szorosabb emberi kapcsolatokat képesek létesíteni (Seeman, 2000). Kopp és Skrabski (2009) az intézményi ellátás feladatának tartják az általános jól-lét biztosítását. A Nemzeti alaptanterv tervezetében (2018) megjelenik a társas jóllét megteremtésére való törekvés. A jól-lét kutatásokkal már összekapcsolódnak az élményalapú terápiák vizsgálatai, például a szenzoros integrációs, lovas- és a zeneterápia hatásait vizsgálva (Lechner et al., 2007; Longhi et al., 2015; Haigh et al., 2015). A felsorolt terápiás módszerek ősi/természetes, azaz archaikus élmények megtapasztalásához kapcsolódnak. A jelenleg elfogadott társadalmi normáinktól eltérő viselkedésük miatt az autizmussal élő gyermekek számára nagyon nehéz a kortársak közé beilleszkedni (Őszi, 2016). Autizmus szakértők szerint a sikeres integráció érdekében szükséges a jóllétre is fókuszálni, mert annak hiánya gyakori autizmus esetében (Vermeulen, 2016). Célunk felderítő kutatás végzése, mely az archaikus élmények hatását vizsgálja a társas jól-lét megteremtése szempontjából. Feltáró kutatásunk alapvető kérdése, hogy a kortársakkal közösen átélt archaikus élmények hatására az autizmusra utaló viselkedést mutató óvodáskorú gyermekek társas jól-léte javul-e? Kétcsoportos pedagógiai kísérletet végeztünk (N kísérleti csoport = 27, N kontroll csoport = 13). Az intervenciónál élményalapú terápiák elemeit (pl.: lóval/kutyával asszisztált játékok, hintázás, forgás) és archetipikus gyermekjátékokat (pl. körjátékok) alkalmaztunk. A 3 hónapos vizsgálati időszak elején és végén a szabad játék és a csoportfoglalkozás időszakát figyeltük meg. Feltáró módszerek: video-felvételek alapján független kódolók által kitöltött megfigyelési szempontsor, valamint a vizsgálatunkban részt vevő gyermekkel foglalkozó szakemberekkel kitöltött kérdőív elemzése. Az adatokat az IBM SPSS Statistics 19 programmal dolgoztuk fel. Az intervenció utáni időszak eredményei szignifikánsan jobbak a kísérleti csoportnál a kontroll csoporthoz képest a kortársak utánzására vonatkozóan, a magabiztosság területén, a kapcsolatok kialakításában. Az érzelmek kifejezésnek méréséhez mérőeszközök további finomítása szükséges. A gyermekek érdeklődésén alapuló archaikus élmények alkalmazása, s az ezekhez szükséges feltételek biztosítása, szabad játék helyzetben és csoportos foglalkozás keretében, ajánlasként megfogalmazható vizsgálataink eredményeként. További kutatásunk során nagyobb mértékben szükséges integrálnunk a határtudományok kutatási eredményeit. A multikulturális oktatás során is alkalmazható módszerünket „Szimbólum pedagógia” néven tervezzük kidolgozni, ahol a hangsúlyt az emberiség közös ősi jelképeire és élmény-szükségleteire, valamint a társas jól-lét dimenzióira helyeznénk.

MÉRNÖKHALLGATÓK ÉRZELMI INTELLIGENCIÁJA

HOLIK ILDIKÓ – SANDA ISTVÁN DÁNIEL

Óbudai Egyetem Trefort Ágoston Mérnökpedagógiai Központ

holik.ildiko@tmpk.uni-obuda.hu

Óbudai Egyetem TMPK

sanda.daniel@tmpk.uni-obuda.hu

Kulcsszavak: érzelmi intelligencia, mérnökhallgató, empátia, fejlesztési lehetőségek

A 21. század technikai fejlődése és a munkaerőpiac folyamatos változása a felsőoktatás számára is új kihívásokat jelent (Bodnár és mtsai, 2017; Molnár, 2018). A szakmai ismeretek átadása mellett egyre inkább előtérbe kerül az ún. soft skill-ek fejlesztése is (Kolmos, 2006; Tong, 2003). A munkaerőpiac számos elvárást fogalmaz meg a munkavállalókkal szemben, amelyek nagy része a személyiségjegyekre vonatkozik. A magas érzelmi intelligencia szintén gyakori követelményként merül fel. Kutatásunk célja a mérnökinformatikus hallgatók érzelmi intelligenciájának feltérképezése és a fejlesztési lehetőségek mérlegelése volt. A szakirodalmi előzmények és az oktatási tapasztalataink alapján azt a hipotézist állítottuk fel, hogy a megkérdezettek többségének az érzelmi intelligenciája (az átlag alatti - átlagos - átlag feletti kategóriákba való sorolás alapján) átlagos. A kutatást 475 első éves mérnökinformatikus hallgató körében végeztük. A mérésre Mayer és Salovey (1997) modelljét alkalmaztuk. Az Érzelmek Mérése Skála (AES, Schutte és mtsai, 1998) a következő területeket fedi le: érzelmek értékelése önmagunknál, érzelmek értékelése másoknál, érzelmek kifejezése, érzelmek szabályozása önmagunknál, érzelmek szabályozása másoknál, érzelmek felhasználása a problémamegoldásban. Kutatásunkban a vonás-érzelmi intelligencia összpontszám átlaga 97,42 (SD=12,21) (az összpontszámok lehetséges intervalluma: 28 és 140 közötti). Az eredmények alapján a vizsgált hallgatók 13,8 %-a átlag alatti, 69,6 %-a átlagos, 16,6 %-a átlag feletti érzelmi intelligenciával rendelkezik. Tanulságos eredmény, hogy mind a férfiak, mind a nők alacsonyabb átlagpontszámot értek el, mint egy korábbi vizsgálatban (Nagy, 2012) részt vevő egyetemisták. Kutatásunk arra hívta fel a figyelmet, hogy a mérnökképzésben az érzelmi intelligencia fejlesztésére is nagy hangsúlyt kell helyezni, mivel e területeken (is) komoly hiányosságokkal rendelkeznek a hallgatók. Az előadás a kutatás eredményeinek bemutatásán túl módszertani javaslatokat is megfogalmaz.

A ZENEALKOTÁSI FELADATOK LEHETŐSÉGEI AZ ALAPFOKÚ FUVOLATANÍTÁSBAN

HORVÁTH KATALIN

Bajai Liszt Ferenc Alapfokú Művészeti Iskola
fuvikati@gmail.com

Kulcsszavak: zenealkotás, kreativitás, improvizáció, alkotói öröm, motiváció

A kreativitás fejlesztése az oktatásügyben és más területen is feladat. Aktualitása, hogy a fuvolatanítás szakirányú feladata és célja, fejleszteni a növendék zenei képességeit, készségeit, improvizációs tevékenységét, kreativitását. Az eredmény eléréséhez sok gyakorlásra van szükség, ehhez motiválnunk kell a növendéket. A kreativitás, mint egyéni képesség, vagy folyamat a mai világban egyre inkább előtérbe kerül. A kihívásoknak való megfelelés egyik legjobb módja a kreativitás alkalmazása. A zenei kreativitás a zenealkotás során mutatkozik meg, ennek egyik ága az improvizáció. Az improvizáció jelentős része kell, hogy legyen minden tanuló zenei nevelésének az előkészítőtől a felnőttkorig. Egy zenei készség, melyet fejleszteni kell, amit már a zenetanulás legkorábbi szakaszában elkezdhetünk. (Landau, 1974) Cél: alapfokú művészeti iskolában, milyen lehetőségek vannak a kreativitás fejlesztésére, a motivációra és új improvizatív feladatok gyakorlására. Elméleti keretként felhasználom, Szabó Helga: Énekes improvizáció az iskolában c. (I-IV. kötet) könyvének első kötetét, amelynek feladatait átültetem fuvolára, a saját tanításomba, gyakorlatomba. Módszer: Egyéni munkával történt a vizsgálat. Olyan növendékeket választottam, akik fuvolán játszanak, több éve tanulnak hangszeren. A választott téma feladatainak megoldásánál a neveléstudományi kutatás empirikus módszerét alkalmaztam. Az elméleti háttér felvázolásánál John Kratus (1990) munkáját tekintetem iránymutatónak. A kikérdezés hatékony módszernek bizonyult a kutatás szempontjából. Összehasonlító pedagógiai módszert is alkalmaztam, hiszen „A” és „B” tagozatos növendékekkel végeztem el a feladatokat. Kérdőíves pilot felmérést készítettem fuvolatanárokkal, azzal a céllal, hogy a zenepedagógus alkalmaz-e tanítása során zenealkotó feladatokat, illetve teremt-e lehetőséget arra, hogy a növendék maga hozzon létre zenét. Eredmények: Eredményeim azt bizonyítják, hogy a betűkotta átírása ábécés nevekre illetve hangszerre és az azzal elvégzett feladatok lehetőséget adnak a zenei kreativitás fejlesztésére. Az improvizáció az egész személyiséget fejleszti. Az egyénre szabott oktatás, a megfelelő módszerek alkalmazása és az órák kellemes légköre ad egy biztos pontot arra, hogy mind a növendék, mind a tanár eljusson az alkotói örömhöz, a „Flow-élményhez”. (Csíkszentmihályi, 2008) A fuvolatanárok felmérési eredményei bepillantást engednek a gyakorlati oktató-nevelő munkájukba. A zenealkotó feladatok általában véve nem épültek be szervesen a tanításba. Elméleti és oktatási relevanciáját tekintve, a zeneiskolai oktatásban igény van a bevett, szokástól eltérő zenetanulásra. A hangszeres képzésen túl, lehessen játszani a hangzásokkal, kipróbálni érdekes effektusokat, személyes érzéseket kifejezni saját zenei alkotásokban, a társakkal együtt létrehozni izgalmas zenei folyamatokat.

AZ IDENTITÁS ÉS AZ ISKOLAI INTÉZMÉNYRENDSZER

HORVÁTH KINGA – STRÉDL TERÉZIA

Selye János Egyetem Tanárképző Kar

horvathki@uj.ssk

Selye János Egyetem Tanárképző Kar

stredlt@uj.ssk

Kulcsszavak: identitás, oktatási nyelv, életpaszlatok, jövőkép

A kutatásunk célja a közoktatásban és a felsőoktatásban tanulók iskolaválasztása indítékainak vizsgálata. Feltártuk az identitás alakulását, a kétnyelvűség formál(ód)ását, az iskolai intézményrendszer alakulását, majd kerestük azokat az indokokat, amelyek befolyásolják az oktatási nyelv megválasztását. A szociolingvisztikával foglalkozó kutatók (Gyurgyík, 2013; Hablicsek et al., 2005) szerint a nyelvek közötti kontaktus szükségszerűen vezet valamilyen szintű kétnyelvűség kialakulásához. Mivel kisebbségi körülmények között az identifikációban központi helyet foglal el a nyelv, számunkra fontosak az egyes korcsoportok anyanyelvről való vélekedései, hogy ezek milyen eltéréseket jeleznek, melyek azok az irányok, amelyek prognosztizálhatóak a jövő történései szempontjából. Az anyanyelv mint identitástényező megtartó erejének lehetőségei és korlátai, ezek ismerete lehetővé teszik számunkra a regionális identitás erősítését, a kulturális és közösségi háttér munkát, valamint az eredetgyökerek erősítését. A többtényezős háttérmutatókat egy áttekinthető struktúrába soroltuk. Ahhoz, hogy hiteles adatokat kapjunk az oktatási nyelvnek megválasztásáról, félig strukturált interjúkat készítettünk az érintettekkel, igyekezve megtartani a különböző korosztályok, iskolatípusok megválasztását, illetve a generációs hatásokat a döntés kivitelezésénél. Összességében az általunk megszólított beszélők közösség identitására, és azon belül nyelvhasználatára leginkább jellemző sajátosság a nyelvhasználati igényesség (függetlenül a szülők iskolázottságától). Az eddig feldolgozott eredmények alapján bizonyított, hogy az iskolaválasztás azonos a szülő által annak idején látogatott iskola tanítási nyelvével. Az iskolai lét meghatározó szereppel bír az identitás kialakulásában, ezért érdemes vizsgálni az egyes iskolatípusok és a tanítási/oktatási nyelv közötti átjárásokat (óvoda, általános iskola, középiskola).

A TANULÓSZERVEZETI VISELKEDÉS MODELLJÉNEK VALIDÁLÁSA A FELSŐOKTATÁSBAN

HORVÁTH LÁSZLÓ

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet
horvath.laszlo@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: felsőoktatás-menedzsment, tanulószervezet, szervezeti eredményesség, munkavállalói jóllét, CFA

Az európai felsőoktatási intézmények a XI-XII. században jöttek létre, és a mai napig hasonló struktúrában és folyamatokkal működnek. Felmerül a kérdés, hogy vajon ezek az intézmények ilyen erősen ellenállnak a változásoknak vagy képesek alkalmazkodni a kihívásokhoz (Rüegg, 1992; Evans – Henrichsen, 2008; Halász, 2010)? Már kezdetektől fogva diverz elvárásrendszerben kellett a felsőoktatási intézményeknek mozogniuk, amely kifejlesztette belső ellenálló-képességüket (Pinheiro és Young, 2017), azonban a tudásalapú társadalom kihívásai (nemzeti gazdaságok átstrukturálódásából és az állami szerepvállalás változásából fakadó nyomás a finanszírozásra és az autonómiára, demográfiai és technológiai változások kapcsán új, diverz célcsoportok megjelenése és eltömegesedés, globalizáció és munkaerő-piac hatásainak felerősödése kapcsán nemzetköziesedés, mobilitás, képzésfejlesztés [Sporn, 2001]) erodálják ezt, horizontális és vertikális diverzifikálódásra készítve az intézményeket. Korábbi kutatások (Anka et al., 2015) és a felsőoktatási intézmények tanulószervezeti működésére vonatkozó szakirodalom-áttekintés (Örtenblad – Koris, 2014; Horváth, 2019) alapján megállapítható, hogy a felsőoktatási intézmények esetében a fenti problémafelvetés kapcsán a tanulószervezeti viselkedés fejlesztése hozzájárulhat a reziliens intézményi működéshez. Örtenblad és Koris (2014) javaslatai alapján a felsőoktatásra adaptált tanulószervezeti modellt teszteltünk kérdőíves vizsgálat keretében a felsőoktatási oktatók és adminisztratív munkatársak körében a fenntartó, régió és diszciplináris orientáció alapján reprezentatív minta segítségével (N = 1618). A modell alapvető elemeit a Marsick és Watkins (2003) által fejlesztett Dimensions of the Learning Organisation Questionnaire segítségével vizsgáljuk, amit kiegészítettünk a felsőoktatásra specializált modell alapján két további elemmel: meghallgató szervezet (munkavállalói hang és vezetői válaszkészség), tanuló bürokrácia (támogató/gátló centralizáltság/formalizáltság). A kutatás elsődleges célkitűzése ennek a tanulószervezeti modellnek a validálása konfirmatív faktoranalízis segítségével, majd a modell alapján a felsőoktatási intézményi és munkatársi populáció leírása, jellemzése, illetve összefüggése az eredményes működéssel szervezeti, munkavállalói és társadalmi szempontból. Az eredmények alapján megállapítható, hogy a tanulószervezeti viselkedés felsőoktatásra adaptált modellje megfelelő illeszkedési mutatókkal bír. A leíró adatok elemzése alapján megállapítható, hogy a felsőoktatási szervezeti egységek (karok) még kevésbé realizálták a tanulószervezeti viselkedés dimenzióit saját működésük során. Az eredmények hasznosíthatók felsőoktatás-menedzsment szempontból, hiszen a kutatás keretében fontos összefüggéseket azonosítottunk a tanulószervezeti viselkedés és különböző eredményességi mutatók (szervezeti eredményesség, munkavállalói jóllét és társadalmi hatás perspektívái) között.

AZ EGÉSZSÉGNEVELÉS MEGVALÓSULÁSA ÁLTALÁNOS ÉS KÖZÉPISKOLÁS KOROSZTÁLYBAN. EGY SAJÁT KÉSZÍTÉSŰ OKTATÁSI PROGRAMCSOMAG KIPRÓBÁLÁSÁNAK TAPASZTALATAI AZ ARANY JÁNOS TEHETSÉGGONDOZÓ PROGRAMBAN RÉSZTVEVŐ TANULÓK BEVONÁSÁVAL

HORVÁTH RÉKA

Pécsi Tudományegyetem BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola
horvath.reka0606@gmail.com

Kulcsszavak: egészség, iskolai egészségfejlesztés, oktatási programcsomag, ANK 2. sz. Általános Iskola, Arany János Tehetséggondozó Program

Az előadás fókuszában az egészséges életmódra nevelés áll és annak gyakorlati megvalósítása általános és középiskolás korosztályban. A témaválasztást az a felismerés indokolja, hogy az egészséges ifjúság a magyar társadalom egyik legfontosabb célja, ezért az egészségfejlesztés közös jövőnk záloga, mindannyiunk felelőssége. Az iskolai egészségnevelés olyan befektetés, ami elősegíti az országon belüli egyenlőtlenségek mérséklését, valamint az Európai Unió tagállamok egészségi állapotához való felzárkózást (Barabás, 2005). A prezentáció bevezetőjében több oldalról közelítem meg, értelmezem az egészség fogalmát. Majd ismertetem az iskolai egészségfejlesztés hagyományos és modern felfogása közti különbséget. Az elméleti háttér feltérképezéséhez, a fogalmak tisztázásához olyan szakirodalmat használtam, mely középpontjában az egészség és az iskolai egészségnevelés áll, kiemelve Barabás Katalin, Benkő Zsuzsanna és Meleg Csilla írásait. Az általános iskolában megvalósuló egészségnevelés bemutatásához az ANK 2. sz. Általános Iskola Pedagógiai Programját elemzem, mert ezen keresztül kiválóan szemléltethető az intézmény egészségfejlesztési stratégiája. A dokumentum tanulmányozásakor kiemelt figyelmet fordítok az alkalmazott módszerekre, erősítendő képességekre és készségekre, a különféle tantárgyak ez irányú tartalmára, illetve az eltérő évfolyamok igényeire. Készítettem egy segédanyagot középiskolások részére, melynek témája az egészséges életmódra nevelés. Az oktatási programcsomag felépítésének áttekintésével és a felhasznált technikák felsorolásával képet adok a dokumentum célkitűzéseiről. Lehetőséget kaptam a megvalósíthatóság kipróbálására, ezért felvázolom a foglalkozás megtervezésének, kivitelezésének, továbbá értékelésének szempontjait. Visszatekintek a csoport összetételére, hozzáállására és órai megnyilvánulására. Lezárásként összegzem a tanóra eredményességét igazoló elemeket. Az osztály egészségtudatosságát kérdőív segítségével mértem fel. Azt vizsgáltam, hogy a diákok miképpen viszonyulnak az egészséghez, mennyire informáltak, szokásaik tükrözik-e az iskolában közvetített ismereteket. Az összegzésben megfogalmazom a következtetéseimet, és a kutatás során gyűjtött tapasztalataim alapján kifejtem azokat a jövőre irányuló célokat, amikkel további sikereket lehetne elérni ezen a téren. Végül kitérek arra, hogy milyen témakörök feltérképezésével tudnám bővíteni a megszerzett tudásomat.

A REFLEKTIVITÁS SZINTJEI TANÁRJELÖLTEK HOSPITÁLÁSI NAPLÓIBAN

HUSZÁR ZSUZSANNA

Pécsi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet
huszar.zsuzsanna@pte.hu

Kulcsszavak: tanárképzés, reflektív írás, hospitálási napló, dokumentumelemzés

Az előadás a tanárképzés rendszerén belül a pedagógiai modul tantárgyaihoz rendelt hospitálások során készített pedagógiai naplókat emeli ki azzal a céllal, hogy az azokban megfogalmazott hallgatói reflexiókat a reflektív írás elméleti keretei (Kettler, 1997; Wilson et al., 2012) között, a dokumentumelemzés módszerével (Babbie, 2003) értelmezze és elemezze. Az elemzés szövegbázisát a 2018-2019-es tanévben neveléstanból nappali tagozaton hospitáló csoportok azonos instrukciók alapján, azonos értékelési kritériumok mellett készített pedagógiai naplói (N: 42) adják. A hospitálások rendszere a pedagógusképzés reflektív gyakorlatának (Szivák, 2014) egyik, a pályaszocializáció szempontjából kiemelkedően fontos eleme, amelynek kapcsán a reflektív gondolkodásra alapvetően, mint az elmélet és gyakorlat egymásra vonatkoztatásának többé-kevésbé szisztematikus eljárásaira tekinthetünk. Kutatásunk éppen arról tud pontosabb képet adni, hogy tanárjelöltek hospitálási tapasztalatainak leírásaiban a reflektív gondolkodás mely szintjei és típusai jelennek meg. Schön nyomán (Schön, 1991) az azonnali reflexiót az utólagostól, Gibbs nyomán (Gibbs, 1988) a történésekre, érzésekre, vonatkozó tartalmakat az elemzésektől és a konklúzióktól, és Smith nyomán a technikai szintűeket a kontextuális és a kritikai reflexiótól (Smith, 2010) különböztetjük meg. Az episztemikus és szisztematikus reflexió között Ryan redszerezését (Ryan, 2018) beépítve teszünk különbséget. Mivel a fenti reflexiótípusok tárgyalása a saját gyakorlattal összefüggésben jellemző inkább, érdemes az érvényességüket a külső megfigyelői szerepre nézve is vizsgálni. Eredményeink szerint a feladat jellegéből és értékelési kritériumaiból adódóan az utólagos reflexió túlsúlya állapítható meg, miközben azonnali reflexiók is a hospitálási naplók részét képezik, jellemzően a mellékletekben közölt, a megfigyelés jelen idejében készült, kéziratos feljegyzések formájában. A munkanapló és a terepnapló alaki és funkcionális különbözősége (Huszár, 2005) a hospitálási naplókban is kifejezésre jut. A hallgatói munkák mindegyike tartalmaz technikai szintű, például a megfigyelt tanóra lefolyására vonatkozó reflexiókat és episztemikus, a hallgató élettapasztalataira, ebből adódó várakozásaira és hiedelmeire utaló reflexiókat is. A szisztematikus, elméletileg megalapozott reflexiók a tanórán előkészített megfigyelési szempontokhoz kapcsolódnak. A szisztematikus reflexió nem feltétlenül jelenik meg az elméleti bevezetés elkészítése által sem, ha a kiemelt szakirodalmi tartalom zárványszerű átvétel, és a megfigyelési tapasztalatok elemzésében már nem tud szerepet játszani. A hospitálási naplók mintegy negyedében a hallgatók már a legelső hospitálási feladatukat is kiválóan oldják meg, sokrétű, árnyalt és egyedi tartalmakban gazdag reflexiók rendszert építve a tapasztalataik elvárt értelmezéséhez.

POSSIBLE DIRECTIONS OF DEVELOPING THE RELATIONSHIP BETWEEN THE TEACHER AND THE STUDENT

NOÉMI HUSZKA – LÁSZLÓ KINYÓ

Doctoral School of Education, University of Szeged

huszka.noemi@gmail.com

Institute of Education, University of Szeged

kinyolaszlo@gmail.com

Keywords: teacher-student relationship, primary school, positive-negative interaction, programs, intervention

Relationships are an important part of our life, the teacher-student relationship is no exception in this regard. Efforts should be made in order to maintain or to develop a positive relationship between the teacher and the student. In Hungary, there has already been an innovative effort to explore the characteristics of the pedagogical relationship. Its pedagogical significance lies on the fact that the teacher can identify the attachment network of his/her students and can pay more attention to those whose attachment network is insufficient (Nagy, 1997). Over the past decades, several international programs have been established which aim to change the pedagogical relationships full of conflicts through the development of positive interactions. The purpose of the presentation is to summarize the main features and methods of three programs with stable theoretical bases that can have a positive impact on the teacher-student relationship. The mentoring-centered (1) PrimeTime school program (Hughes – Cavell – Jackson, 1999) has been developed as a preventive measure for children who tend to be aggressive. The (2) Teacher-Child Interaction Therapy (TCIT), an approach based on parent-child interaction therapy developed by Eyberg (1988, PCIT, Parent-Child Interaction Therapy) (Lyon et al., 2009). The program aims to improve the behavior of kindergarten children through the development of networking skills and management strategies of kindergarten teachers (McIntosh – Rizza – Bliss, 2000; Garbacz et al., 2014). Even the experienced teachers are struggling to develop and maintain a positive pedagogical relationship with their students. A student-teacher relationship full of conflicts can generate unwanted tension in the classroom. It consumes energy from the teacher, but it also causes further conflicts in the learning environment, exposing other students to uncomfortable situations in the classroom (Hamre – Pianta, 2006). The (3) Students, Teachers, and Relationship Support (STARS, Pianta – Hamre, 2001) aims to solve these conflicts through short-term playful occupations which help to control student-teacher interactions. With our theoretical work we would like to highlight the importance of the quality of the teacher-learner relationship because it affects the child's school life: a child with a positive relationship with the teacher usually performs better at school and has more advanced social skills than his/her peers (Ladd – Burgess, 2001). The use of the presented programs can contribute to the development of a more conscious pedagogical communication between the teacher and the students in the classroom, which can result in the qualitative change in their pedagogical relations.

TANÁRI KÖZREMŰKÖDÉSEL MEGVALÓSULÓ DIGITÁLIS TANANYAGFEJLESZTÉSI PROJEKT A SZAKKÉPZÉSBN

HÜLBER LÁSZLÓ

Gábor Dénes Főiskola
hulber.laszlo@gmail.com

Kulcsszavak: digitális tananyagfejlesztés, e-learning, szakképzés, digitális tananyagfejlesztési modell

A magyarországi szakképzésben elérhető tananyagok mennyisége és korszerűsége is komoly kihívás elé állítja a szakképzést megújítani kívánó intézkedéseket (Benedek, 2018). Ezt a feladatot a Budapesti Gazdasági Szakképzési Centrum (BGSZC), a Szakképzés 4.0 stratégiához (2019) igazodva egy digitális tananyagfejlesztési projekt életre hívásával kívánja megoldani. A kutatás alapú fejlesztéshez kidolgozásra került egy digitális tananyagfejlesztési modell, amellyel 180 tananyag fejlesztését végezték el a BGSZC tanárai (N=300). Az előadás mind volumenében, mind jellemzőiben egyedi projekt tapasztalatainak megvitatásával kíván értéket hozzáadni a digitális tartalomfejlesztés hazai gyakorlatához. A fejlesztés középpontjában álló saját tananyagfejlesztési modell kialakításában meghatározó elvet jelentett, hogy a végterméket jelentő digitális tananyagok komplex oktatócsomaggal érjenek fel, azaz a tartalmakat alkalmazó tanároknak széles körű eszköztár álljon a rendelkezésükre, hogy a diákokhoz igazítottan tudják a legmegfelelőbb pedagógiai megoldásokat kiválasztani. Párhuzamosan cél volt az is, hogy a tananyagok önálló tanulásra is alkalmasak legyenek. Ennek érdekében a tananyagok kialakításánál rögzített szempont volt az önálló elsajátításra elegendő szövegmennyiség biztosítása képanyagokkal, videóanyag tervezése, a tartalom részekre való felosztása és azok közé ismeretelsajátítást ellenőrző formatív értékelés beágyazása (embedded assessment, Hülber, 2016). A differenciálást biztosító eszközök révén a tanár, a magasabb tanulási képességekkel rendelkező csoportokhoz (kutatás vagy probléma) alapú projektfeladatot rendelhet, vagy önálló tanulásra biztathatja őket digitális tananyag feldolgozása által. Kiemelt tananyagkialakítási szempont volt, hogy a tudás alkalmazására, a tevékeny tanulás biztosításához különböző szintű, nehézségű, önálló és csoportos formában végezhető feladatok álljanak rendelkezésre. Ahhoz, hogy a tanárok alkalmasak legyenek a fejlesztési feladatokra, a munkacsoportok vezetői egy saját fejlesztésű, akkreditált 30 órás továbbképzésen vettek részt. A többi pedagógus a képzés videófelvételeit megnézve készülhetett fel, illetve rendelkezésre bocsátottunk szövegalapú segédanyagokat és egy mintatananyagot is. A tanárok a fejlesztési folyamat alatt mentorációs segítséget vehettek igénybe. A pedagógusok feladata a digitális oktatócsomaghoz tartozó forgatókönyv elkészítése volt, amely alapján egy kutatás során kiválasztott e-learning platformba rögzítették tartalmaikat. Ezután következett a szakmai és módszertani lektorálás, amely után a tanárok korrekciós tevékenységet végeztek. A fejlesztéshez kutatást is illesztünk, melynek keretében megvizsgáljuk, hogy milyen minőségű tananyagok készültek, mennyire volt megfelelő a tanárok felkészítése, alkalmazzák-e és ha igen, milyen eredményességgel az elkészült digitális tananyagokat. A kutatás eredményei hozzájárulhatnak a későbbiekben végzett tartalomfejlesztési folyamatok eredményessé tételéhez.

A TANULÓK HANGJA – TANULÓI IGÉNYEK, PEDAGÓGUSI VÁLTOZÁSOK

IMRE ANNA

Eszterházy Károly Egyetem Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet
imre.anna@ofi.hu

Kulcsszavak: személyre szabott tanulás, tanulói részvétel, pedagógiai gyakorlat változása, pedagógusi nézetek, tanulói motiváció

Az előadás egy, a 'tanulók hangjának' kérdésével foglalkozó Erasmus+ projekt tapasztalataiból ad közre egy szeletet. A tanulók hangját középpontba állító 'Student Voice' megközelítés a tanulók iskolai életben és saját tanulási folyamatukban való részvételének erősítését igyekszik elősegíteni, s ennek révén osztálytermi és intézményi változásokhoz igyekszik hozzájárulni kutatási és fejlesztési eszközökkel. A tanulói szempontok hangsúlyosabb érvényesítése - a pedagógusok és az iskolavezetés támogatása mellett - jelentős mértékben növelheti a tanulók bevonódását, motiváltságát és ezek révén eredményességét, s ugyanakkor jelentős mértékben (át)alakíthatják a tanulók és a pedagógusok lehetőségeit, szerepeit, a tanár-diák kapcsolatot és formálhatják a pedagógusok nézeteit és módszertani eszköztárát, a pedagógiai kultúrát is. Az előadás első része a kérdés előzményeihez és elméleti háttéréhez kapcsolódóan kínál néhány szakirodalmi támpontot, mindenekelőtt a személyre szabott tanulás kérdéskörével összefüggésben (pl. Hargreaves, 2004, 2010; OECD, 2006; Fielding, 2004; Kane – Chimwayange, 2014; Flynn, 2015). Az előadás első része röviden bemutatja a nemzetközi projektben résztvevő országok (Hollandia, Írország, Magyarország, Skócia, Szlovénia) a kérdéssel kapcsolatos eltérő céljait és megközelítéseit is. Az előadás második része a projekt hazai megközelítéséhez kapcsolódó azon kutatási tapasztalatokat osztja meg, amely a projekt kezdetén (2017 tavaszán) és végén (2019 tavaszán) online kérdőíves vizsgálat, illetve kvalitatív adatgyűjtés (interjúk, fókuszcsoportos beszélgetések) segítségével a részt vevő három iskola - két általános iskola és egy szakgimnázium - tanulóinak és pedagógusainak körében készült. A kérdőíves adatfelvétel elemzése kitér mind a tanulók oldaláról megfogalmazódó igényekre és tapasztalatokra (pl. nézetek, véleményformálási igények és lehetőségek, az iskolai életben, a tanulási folyamatok alakításában való aktív részvétel), mind a pedagógusok pedagógiai gyakorlatára, a 'tanulók hangjával' összefüggő véleményére, s ezek jelentős, kontextustól (pl. oktatási szint, tanulói összetétel, pedagógusi tapasztalatok, szervezeti működés) függő eltéréseire. A két adatfelvétel összehasonlítása lehetővé teszi a változások bemutatását is egy intézmény esetében néhány vonatkozásban (pl. tanulói igények, pedagógusi attitűdök, pedagógiai gyakorlat, tanár-diák kapcsolat).

EGY ISKOLAI PROGRAM A BÁNTALMAZÁS ELLEN

IMRE ANNA – JANKÓ KRISZTINA – SZEMERSZKI MARIANNA

Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet
imre.anna@ofi.hu

Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet
janko.krisztina@ofi.hu

Eszterházy Károly Egyetem
szemerszki.marianna@ofi.hu

Kulcsszavak: bántalmazás, konfliktuskezelés, prevenció, átfogó iskolai megközelítés, közösségfejlesztés

Az iskolai bántalmazás a kutatásokban a 90-es évektől mint társas jelenség fogalmazódik meg (pl. Olweus, 1999), azaz amely nem csak két embert érint, hanem olyan esemény, amelyeknek az egész közösség a részese, azok is, akik nem vesznek részt tevőlegesen a bántalmazásban (Craig – Pepler, 1997). Napjainkban a hazai köznevelési intézményekben az iskolai bántalmazás olyan probléma, ami egyre inkább a figyelem központjába kerül. Számos ún. antibullying (bántalmazás elleni) program működik többféle módszerrel. Az előadásban bemutatott, külföldi fejlesztésű program az iskolai bántalmazás csökkentését, illetve kezelését célzó módszer, amely elsősorban a prevencióra épít, de szükség esetén célzott beavatkozásként is szolgál. A program célja, hogy az iskolai közösség kevésbé tolerálja a bántalmazást, s képes legyen az áldozat megvédésére. A program alapját olyan foglalkozások, játékok jelentik, amelyek a bántalmazás elfogadhatatlanságát igyekeznek közösségi normaként tudatosítani a tanulóknál (Györgyi – Imre – Jankó – Szemerszki, 2018). A program 2016 őszén kísérletképpen három hazai iskolában került bevezetésre, s középpontjában az iskola egésze, azon belül leginkább az osztályközösséget érintő beavatkozások állnak. Kutatásunkban nyomon követtük a program bevezetését követő intézményi változásokat, amire részben a tanév végi tanulói és pedagógus online kérdőívek adatai adtak lehetőséget, részben az intézményekben készített, vezetői és pedagógus interjúkra épülő esettanulmányok. A kérdőíves adatfelvétel adatai azt mutatják, hogy 2016 és 2018 között a tanulók körében a bántalmazottak aránya mindhárom iskolában jelentősen csökkent, miközben a magukat az iskolában biztonságban érzők aránya nőtt és az osztályon belüli együttműködés is javult. Az intézmények között ugyanakkor eltérés mutatkozik az eredményekben. Előadásunkban az eredményesség szempontjából legjobbnak bizonyuló intézményre fókuszálunk, s részben a tanulói adatfelvételek, részben a kvalitatív vizsgálati eredmények alapján tárjuk fel a program sikerességét befolyásoló iskolai tényezőket, amelyek tanulságokkal szolgálhatnak hasonló programot bevezetni kívánó más intézmények számára is. Az előadás röviden bemutatja a legfontosabb intézményi tapasztalatokat, kiemelve az eredményességgel valószínűsíthetően összefüggő kontextuális tényezőket (pl. az intézményi kezdeményezés szerepe, a konfliktuskezeléssel kapcsolatos előzetes tapasztalatok, a kedvező fogadtatás, az egész iskolás megközelítés, illetve a jó intézményen belüli együttműködések), érintve a fenntarthatósággal összefüggő kérdéseket is.

KORAI ISKOLAEELHAGYÁS A SZÜLŐI BEVONÓDÁS TÜKRÉBEN

IMRE NÓRA

Eszterházy Károly Egyetem
imre.nora@ofi.hu

Kulcsszavak: korai iskolaelhagyás megelőzése, szülői bevonódás, szülő-iskola kapcsolatrendszer, alapfokú oktatás, korai jelzőrendszer

A korai iskolaelhagyás folyamatának okait és védőfaktorait vizsgáló kutatások egyöntetűen azt jelzik, hogy különböző rendszer-, intézményi és egyéni szintű tényezők együttesen vezetnek ennek a jelenségnek a kialakulásához (Kaye et al., 2017). Egyes angolszász kutatások, meta-analízisek szerint az intézményi okok közé sorolhatók az iskolára (pl. iskolai légkör, tanár-diák viszony, pedagógiai gyakorlatok), a családra (pl. családszerkezet, szülő-iskola közötti kommunikáció) és a közösségekre, helyi társadalomra vonatkozó tényezők (Rumberger, 2012; Hammond et al., 2007). A szülők iskolai részvétele, otthoni támogatása, valamint az intézmények – a szülők bevonásával kapcsolatos – gyakorlata fontos védőfaktort és egyúttal beavatkozási pontot is jelentenek a korai iskolaelhagyás mérséklésében. A prevenció szempontjából ezek az intézkedések már megjelenhetnek az alapfokú oktatásban, mivel a lemorzsolódás első jelei már ekkor megmutatkoznak (Lyche, 2010). Az előadás egyrészt támaszkodik egy – a 2018/19-es tanév során felvett – online pedagógus kérdőíves kutatás (N=641) adataira, másrészt egy, a 4. évfolyamos tanulók szüleit érintő kérdőíves felmérésre (N=1806). A kvantitatív empirikus adatfelvétel során kíváncsiak voltunk arra, hogy miként vélekednek az intézményvezetők és a pedagógusok a szülői bevonódás mértékéről, a szülő az iskola kapcsolatáról, a szülőkkel való kommunikáció módjairól. Emellett megkérdeztük a szülőket az iskolával való kapcsolattartás gyakoriságáról, az iskolához és a tanulóhoz fűződő attitűdjeikről. Az elemzés során törekedtünk arra, hogy a korai iskolaelhagyás megelőzésére szolgáló jelzőrendszer (ESL index) adatai alapján vizsgáljuk meg a szülők bevonására irányuló kérdéseket. A témakör mélyebb megértése és kibontása érdekében elemeztük a vizsgálatba bevont alapfokú oktatási intézmények vezetőinek (N=48) strukturált, egyéni interjúk során felvett válaszait is. Eredményeink szerint a korai iskolaelhagyás kockázatával erőteljesebben érintett általános iskolákban (ESL 25 % felett) dolgozó igazgatók és pedagógusok nagyobb problémaként érzékelik az iskola és a szülők kapcsolatát, nehezebbnek ítélik a helyi közösséggel való együttműködést és a partneri viszony kialakítását. Ezek a nehézségek megjelennek a szülőkkel való kapcsolattartásban (pl. hivatalos fórumokon való megjelenés), az otthoni támogatás vagy az elérhetőség hiányában. Az adatok alapján az is látható, hogy a magasabb ESL indexű intézmények pedagógusai szerint inkább növelni kellene a szülők bevonását az iskolák életébe.

ALWAYS ON – MÉDIAMŰVELTSÉG TÖBBGENERÁCIÓS KVALITATÍV VIZSGÁLATA –

JAKAB GYÖRGY

Eszterházy Károly Egyetem Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet
jakabb.gyorgy@gmail.com

Kulcsszavak: médiaműveltség, kultúraváltás, médiaintelligencia, kvalitatív kutatás, online jelenlét

Napjainkban egyre gyorsabb ütemben követik egymást a digitális kultúrában bekövetkező változások (robbanások). Már nemcsak az egymást követő generációk szocializálódnak különböző kommunikációs térben, hanem egy-egy generáció életében is radikálisan átalakulhat a digitális környezet, ami roppant komoly kihívást jelent a kevésbé rugalmasan szerveződő iskolarendszer számára (Gyarmathy, 2012). Ebből következően különösen fontos a médiaműveltség folyamatos vizsgálata és az ehhez kapcsolódó pedagógiai korrekciók kimunkálása. Ennek egyik fókuszja az ezredforduló után született generációk élet-és gondolkodásmódjának megismerése. Ők már beleszülettek a digitális világba, számukra természetes, hogy állandóan változó technikai eszközökkel vannak körülvéve, hogy kapcsolatrendszerük egyre nagyobb mértékben digitális környezetben zajlik, ami meghatározza a tanuláshoz való viszonyukat is (Bokor, 2015). A javasolt másik fókusz a különböző generációk eltérő médiaműveltségének, azok egymásra hatásának egyidejű kutatása. Itt nem elsősorban a sokat emlegetett generációs szakadékok vizsgálata a cél (a kulturális különbségek az adott generációkon belül ugyanúgy létrejöhetnek, mint az egyes generációk között), sokkal inkább a hagyományos szocializációs szerepek – szülő-diák-tanár – digitális térben történő alakulásának detektálása (Jakab, 2013). Az előadás egy 2018-ban végzett kvalitatív kutatás eredményeit foglalja össze. A kutatás során két helyszínen tíz páros interjú – külön-külön és közös időben is – készült középiskolás diákokkal és a szüleikkel családok otthonában. Úgy gondoltuk, hogy a gyerekek digitális kultúráját nem igazán lehet megérteni a szülői háttér nélkül, fontos volt annak feltárása is, hogy a szülő mit tud a gyerek digitális életéről. A kutatási módszer hangsúlyos része volt a gyerekek szabad „gépezésének” megfigyelése. Háttérként a diákok iskolai környezetét is vizsgáltuk, de alapvetően az otthoni tevékenységekre koncentráltunk. A kutatás a médiaműveltség mindhárom kompetenciáját érintette. A funkcionális dimenziót az eszközhasználat (számítógép, okostelefon) során közvetlenül figyeltük meg. A kritikai-kognitív kompetenciákat a médiaszöveg-értésén keresztül (egy videoanyag értelmezése) vizsgálta a kutatás. A kommunikatív-kreatív dimenzió egyes elemei a beszélgetés során több ponton felmerültek. Összességében azt mondhatjuk, hogy a három dimenzióból a funkcionálisban mozognak a legotthonosabban, a médiaműveltség hiányos, de a legtöbb tennivaló a tudatos, reflektált médiajelenlétben van. Irodalom: Bokor Tamás (2015): Médiaértés. In: *Műveljük a médiát!* Wolters Kluwer. Budapest. Gyarmathy Éva (2012): *Ki van kulturális lemaradásban?* In: *Digitális Nemzedék Konferencia Tanulmánykötet.* ELTE. Budapest. Jakab György (2013): *Az iskola és a média világának integrációs lehetőségeiről.* In: *Médiatudatosság az oktatásban.* Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet. Budapest.

KAMASZKORI KRÍZISHELYZETEK KORTÁRS IFJÚSÁGI REGÉNYEK TÜKRÉBEN

JENEI TERÉZ

Nyíregyházi Egyetem
jenei.terez@nye.hu

Kulcsszavak: ifjúsági irodalom, problémaorientált regények, zaklatás

A kortárs ifjúsági regényirodalomban egyre több az ún. „problémaorientált szocio-könyv”, amely korábban tabunak számító, ignorált, marginalizált témákat – mint alkoholizmus, rasszizmus, homoszexualitás, családon belüli erőszak, abúzus, öngyilkosság, drog, iskolai zaklatás stb. – tár az olvasók elé (Lovász, 2016; Jenei, 2010, 2017). A szociális érzékenység felvállalása, ha időnként az esztétikai érték rovására is megy, a fikciós narratívákon keresztül egy olyan világot kínál az ifjú olvasóknak, amelyben önmagukra ismerhetnek. De nemcsak a fiataloknak, hanem szülőknek és pedagógusoknak is hasznos olvasmányok lehetnek ezek a regények, mivel segítséget nyújthatnak számukra a kamaszok problémáinak észrevételében és kezelésében. Az előadás négy olyan kortárs ifjúsági regényt (Kalapos Éva: *Massza*, 2016; Julie Anne Peters: *Amikor ezt olvasod, én már nem leszek*, 2016; Jay Asher: *Tizenhárom okom volt*, 2017, James Lecense: *Trevor*, 2014) vesz górcső alá, amelyeknek témája az online és/vagy offline megfélemlítés, zaklatás. Vizsgálja a zaklatás szereplőit (zaklatók, áldozatok, szemlélők), valamint a regényekben megnyilvánuló szülői és pedagógusi magatartásformákat. Az eredmények birtokában megállapítja, hogy a zaklatókat gyakran szorongás és alacsony önbecsülés jellemzi, mivel sokszor maguk is megfélemlítettek; a szülők és pedagógusok pedig sokat tehetnének a zaklatás, megfélemlítés megelőzése és kezelése érdekében. Igazolja, hogy a fikciós narratívák hatásának titka az, hogy a társadalmi jelenségeket egyediségükben, élményszinten ragadják meg. Segítenek értelmezni az életet, a problémák megoldásához mintákat közvetítenek, és a szereplőkkel való azonosulásnak sokszor trauma-feldolgozó szerepe van (Hunyadyné, Nádasi, Trencsényi, 2007). Nem kívánja a gyermek- és ifjúsági irodalmat újra a pedagógia szolgálóleányává tenni, de hangsúlyozza, hogy nem is mondhatunk le a történetek nevelő szerepéről.

A KOMPLEX ALAPPROGRAMOT BEVEZETŐ ISKOLÁK FELTÉTELRENDSZERÉNEK VIZSGÁLATA

JENEI TERÉZ – KERÜLŐ JUDIT

Nyíregyházi Egyetem

jenei.terez@nye.hu

Nyíregyházi Egyetem

kerulo.judit@nye.hu

Kulcsszavak: korai iskolaelhagyás, differenciált fejlesztés heterogén tanulói csoportban, pedagógus továbbképzés

A „Komplex Alaprogram” (KAP) tanulást támogató pedagógiai módszerek összessége, melynek legfőbb célja az, hogy a köznevelési intézményekben folyó oktatás élményközpontúvá váljon, és ezáltal javuljon a végzettség nélküli iskolaelhagyás aránya. A prevenció program módszertana a heterogén csoportokban megvalósuló differenciált fejlesztésen alapul, amelyet öt alprogram is támogat. A KAP segíteni kívánja a pedagógiai szemléletváltást, és hozzájárul a pedagógusok módszertani kultúrájának alakításához is (Révész, K. Nagy, 2018; Fehérvári, Rapos, 2019). A Komplex Alaprogram három szakaszra bontható. Az első időszakban, 2017-2018-ban valósult meg a fejlesztés, amikor az Eszterházy Károly Egyetem vezetésével felsőoktatási intézmények szakemberei kidolgozták a differenciált fejlesztés módszertanát, erre épülve pedig az öt iskolafejlesztő módszert. A második szakaszban, 2018-2019-ben a pedagógusok továbbképzése, felkészítése folyik, 2019 szeptemberében indul a harmadik szakasz, az iskolai bevezetés. Referátumunkban a programhoz csatlakozó, a Nyíregyházi Egyetemen működő KAP Régiós Központhoz tartozó 21 iskola feltételrendszerét mutatjuk be. Célunk annak feltárása, hogy a KAP-ot bevezetni kívánó intézményeket milyen tanulási környezet jellemzi, és körükben a korai iskolaelhagyás szempontjából milyen rizikó- és védőfaktorok azonosíthatók. Ennek érdekében statisztikai mutatók alapján elemezzük az intézmények/tagintézmények helyzetét, infrastruktúráját, humán erőforrását, tanulólétszámának alakulását. Az intézményvezetőkkel készült interjúk segítségével a Komplex Alaprogram bevezetésével járó vezetői feladatokat mutatjuk be, így az egyes programelemek tervszerű tanrendbe illesztését, a szükséges emberi erőforrások tervezését, de megismerhetők az intézményvezetők korai iskolaelhagyásra vonatkozó nézetei is, illetve a Komplex Alaprogram bevezetését befolyásoló egyéb tényezők, amilyen például az iskola mérete, társadalmi környezete, fenntartói háttere, tanulói összetétele vagy pedagógusellátottsága. Valamennyi megkérdezett egyetértett azzal, hogy a korai iskolaelhagyás a magyar oktatásügy súlyos problémája, és ezért fontosnak tartanak minden olyan eszközt, amely csökkentheti a végzettség nélküli iskolaelhagyás arányát. Az okokat többnyire a családi háttérrel és a tanulói hozzáállással azonosítják, ugyanakkor az iskola felelősségét alig-alig említik. Eredményeink jól hasznosíthatók úgy a pedagógusképzéssel foglalkozó felsőoktatási intézmények, mint a közoktatás szereplői számára.

SZOLGÁLTATÁSOK ÚTVESZTŐJÉBEN – A KORA GYERMEKKORI INTERVENCIÓS ELLÁTÓRENDSZER A SZÜLŐK SZEMÉVEL

JUHÁSZ ÉVA PETRA – MÁRKUS ESZTER

Eötvös Loránd Tudományegyetem BGGYK Gyógypedagógiai Módszertani és Rehabilitációs
Intézet, Tunyogi Pedagógiai Szakszolgálat

juhasz.eva.petra@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

markus.eszter@barczy.elte.hu

Kulcsszavak: kora gyermekkori intervenció, korai fejlesztés, ágazatközi együttműködés, ellátórendszer, szülői elégedettség

Magyarországon a kora gyermekkori intervenció mintegy ötven éves múltra visszatekintő, dinamikus fejlődő, multidiszciplináris tudományterület. A kora gyermekkori intervenció ellátórendszer állapotával kapcsolatban számos kutatás zajlott le hazánkban az elmúlt években. (Czeizel, 2009, 2011; Kereki, 2012, 2013, 2017; Kereki – Lannert, 2009). A jelenleg futó Koragyermekkori intervenció ágazatközi fejlesztése című kormányzati program fő célja a különböző ágazatok összehangolt munkájának kidolgozása. A szerzők célja az ellátórendszer jelenlegi helyzetének feltérképezése volt, az érintett szülők véleménye alapján. A kutatás online kérdőív felvételével zajlott. A kérdőív célcsoportjába olyan szülők tartoztak, akik gyermekeikkel az elmúlt öt évben részesültek korai fejlesztésben. A kérdőív kérdései a következő témaköröket járták körbe: a kora gyermekkori intervenció ellátórendszerbe való bekerülés, a probléma felismerésében és a segítségnyújtásban szereplő, különböző ágazatokhoz tartozó ellátók, az ágazatközi együttműködés megjelenése, az állami és a magán szerepvállalás aránya a korai fejlesztésben, a szolgáltatás választásának szempontjai, a szülők számára ideális korai fejlesztés. A 201 érintett szülő által kitöltött kérdőív eredményei alapján megállapítható, hogy a szülők a fejlődési gyanújelek felismerésében és a fejlesztéssel kapcsolatos kérdésekben elsősorban a védőnőktől, házi gyermekorvosoktól, szakorvosoktól vártak útmutatást, de a vártnál jóval kevesebb esetben kaptak segítséget ezen szakemberektől. Az egészségügyi ellátóktól érkező segítség hiányában a szülők leggyakrabban ismerősöktől, barátoktól, illetve internetes fórumokon próbáltak információhoz jutni. A fejlesztő szakemberek és az egészségügyi ellátók között elenyészőnek bizonyult az együttműködés, annak ellenére, hogy a szülők egy része kezdeményezte is a kapcsolatfelvételt. A válaszadók nagyjából azonos arányban vettek igénybe államilag finanszírozott ellátást, illetve magánellátók korai intervenció szolgáltatásait. Az állami finanszírozású ellátás esetében jóval hosszabb várakozási idővel jutottak hozzá a szolgáltatásokhoz. A családok 1/3-a egyáltalán nem kapott tájékoztatást az államilag finanszírozott ellátás lehetőségéről, ez az arány nem javult az elmúlt öt évben. A szülők a szolgáltatások választásakor többféle szempontot tartottak lényegesnek, de a szakemberek szakmai tudása, empátiás hozzáállása, valamint az intézmény jó felszereltsége kiemelkedett a felsorolt tényezők közül. A kutatás eredményei azt mutatják, hogy a jelenlegi rendszerszintű problémák és nehézségek jelentősen megnehezítik a kora gyermekkori intervenció ellátórendszerbe kerülő családok életét. A mindenki számára elérhető, magas minőségű kora gyermekkori intervenció ellátás eléréséhez valódi egyeztetésre és együttműködésre van szükség a rendszer minden szereplője – a családok, a különböző ágazatokban tevékenykedő szakemberek és a döntéshozók – részéről.

AZ INKLUZÍV NEVELÉS OLASZORSZÁGI HORIZONTJA

K. FARKAS CLAUDIA

Pécsi Tudományegyetem KPVK
farkas.claudia@kpvk.pte.hu

Kulcsszavak: inklúzió, integráció, diverzitás

Olaszországban az oktatáspolitikai kiemelt területe az inklúzió, az el- és befogadást, a tanulói sokféleség aspektusainak felismerését és méltányolását, a kirekesztettségől való mentességet hangsúlyozó gondolkör. Az ország fejlett inkluzív iskolai modelljét hosszú elméleti és jogalkotói munka formálta, és napirenden vannak a további fejlesztést célzó törekvések. A kutatás az inkluzív nevelés itáliai gyakorlatának fejlődési állomásaira, jellemzőire, perspektíváira fókuszál, és kitér a háttérelméleti diskurzusok feltárására. Vizsgálja az olaszországi inkluzív nevelés legfontosabb deklarált céljait és alapelveit, az inkluzív nevelésre vonatkozó primer olaszországi jogszabályokban tettenérhető tartalmi és szemléleti változásokat, az olasz inklúziós modellt, a fejlesztési irányelveket. Feltérképezi és elemzi jeles pedagógusok, mint Maria Montessori, Don Lorenzo Milani, Roberto Sardelli hozzájárulását az inkluzív modell formálódásához. A vizsgálathoz alapvetően eredeti olasz primer forrásokat (oktatásügyi jogszabályokat és dokumentumokat, az említett pedagógusok műveit, visszaemlékezéseket, stb.) használtam fel. A vizsgálat feltáró-értelmező, a forráselemzés és a komparatív dokumentumelemzés módszereit alkalmazza, szintetizáló és teoretikus perspektívában. Kutatásaim és eredményeim alapján kijelenthető, hogy az olasz oktatáspolitikai elkötelezett az inklúzió irányában, az inklúziós gyakorlat erős, a kormányzati iránymutatások a befogadó hozzáállás intenzitásának fokozását hangsúlyozzák a környezet részéről. Megállapítást nyert, hogy az inklúziós modell működtetésének önreflektív és permanens módon részei a célzott változtatások, a szereplők közötti aktív és konstruktív párbeszéd. Az eredmények azt mutatják, hogy az inklúziós tapasztalatokra építve történik a beavatkozási pontok és fejlesztési tevékenységek meghatározása, elsősorban a módszertan, a szervezés, az attitűdök vonatkozásában. A vizsgálat igazolta, hogy a megnevezett pedagógusok úttörő tevékenységükkel, kísérleteikkel aktívan hozzájárultak az inklúziós modell keretrendszeréhez. Maria Montessori az olasz inkluzív nevelési modell megalapozójaként a fogyatékkal élő gyermekekkel való foglalkozásban, szemléletileg és módszerekben teremtett eredetét. Don Lorenzo Milani és Roberto Sardelli hátrányos környezetben élő gyermekek inklúziójáért munkálkodtak sikeresen, unikális eszközökkel. Tapasztalataik révén alátámasztást nyert az inklúzió életésély-javító, társadalmi egyenlősítő szerepe, fontossága, komplexitása, és a pedagógusi attitűd faktora az együttnevelésben. A kutatás aktuális és jelentős, árnyalja és szélesíti az inklúzió értelmezési tartományát, a történeti háttérrel kapcsolatos ismereteket, jó gyakorlatokat kínál, hiánypótló információkkal és értékes tanulságokkal segíti a hazai inklúzió minőségi fejlesztését.

A VAJDASÁGBAN ÉLŐ CIGÁNY/ROMA KÖZÖSSÉG ETNIKAI IDENTITÁSÁNAK VIZSGÁLATA

KAPÁS MÓNIKA

Pécsi Tudományegyetem BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola
kapasmonika7@gmail.com

Kulcsszavak: cigány/roma, Vajdaság, etnikai identitás, nyelvi identitás, kisebbség

A kisebbségi lét kialakulhat nemzeti, etnikai, nyelvi vagy éppen vallási alapon is egyaránt (Kozma, 2009). A kisebbség röviden összefoglalva egy olyan csoportot jelöl, amely különbözik attól a többségtől, amelyben él. Az előadásban a kisebbség szűkebb és tágabb fogalmával is részletesebben megismerkedhetünk. Az előadás és annak háttérét képező kutatás a Vajdaságban élő roma/cigány közösség etnikai identitását hivatott vizsgálni, akik önmeghatározás alapján dönthetik el, hogy vállalják-e a „másságukat” vagy sem. A kutatás elsődleges célja, hogy egy átfogó képet kapjunk a kutatásban részt vevő vajdasági romák önértékeléséről, etnikai identitásáról. A vajdasági romák egyik legjellemzőbb vonása a cigány nyelvi dialektusok egyikének és a magyar és szerb nyelvjárás egyvelegének használata. A nyelv ugyanis jelentős mértékben részt vesz identitásuk kialakulásában. Az idegen, ez esetben a magyar és szerb szavak beáramlása nyelvjárásukba egyúttal a magyar és szerb kultúra, hagyományok, szokások elemeinek átvételét is jelenti, amelyek mind kihathatnak a Vajdaság területén élő romák identitására. Problémafelvetésként fogalmazódik meg, hogy a románknál fennáll annak a veszélye, hogy egyrészt a többségi lakosság hozzáállása miatt elveszítik önértékelésüket, és ezáltal az egyén saját magát is aszerint értékeli, hogy hogyan sikerül érvényesülnie a társadalom előítéleteinek és általánosításainak közepette. Éppen ezért kijelenthető, hogy a roma közösség egy részénél megfigyelhető, hogy az identitásukba gyakran beépül a másság érzése. A roma/cigány etnikai identitáshoz és önértékeléshez igazított kérdőívet összesen 214 roma töltötte ki. Az empirikus kutatás módszerén belül a nyitott kérdőívezés és az interjúzás egyaránt alkalmazásra került, emellett egy esettanulmány is bemutatásra kerül az előadás során, amelyben egy roma középkorú családanya számol be arról, hogy milyen út vezetett odáig, hogy mára teljesen elveszítse roma identitását és emiatt milyen előnyöket és/vagy hátrányokat halmozott fel. A kutatás eredményét kielemezve megtudhatjuk, hogy a kutatásban részt vett romák többsége (81 %-a) önmeghatározásként romának vallja magát, és ami talán ennél is fontosabb, hogy mindezt büszkén vállalják, ellentétben azokkal a romákkal, akik a környezetük és egyéb tényezők hatására szégyellik nemzeti hovatartozásukat (10 %), és nem utolsósorban, akik már egyáltalán nem vallják magukat romának (9 %). Az előadásban bemutatásra kerülnek a kutatás által nyert további részeredmények, ezt követően elemezve lesznek a kutatás nyújtotta további lehetőségek is, amelyek még több vajdasági településen élő roma/cigány közösség etnikai identitástudatát veszik részletesebben górcső alá.

HOMELAND GEOGRAPHY – CASE STUDIES IN TEACHING THE GEOGRAPHY OF HUNGARY IN BILINGUAL SECONDARY SCHOOLS AND INTERNATIONAL PROGRAMMES

JÁNOS KAPUSI

Bethlen Gábor Secondary School of Economics, Vocational Training Center of Debrecen;
Tóth Árpád Secondary School, International Baccalaureate Diploma Programme
geo.bethlen@gmail.com

Keywords: geography teaching, case studies, secondary education, interdisciplinary approach, foreign languages

There are several bilingual secondary school programmes in Hungary, in which Geography often appears as one of the subjects to be taught in a foreign language, supported only by a vague curriculum and a narrow set of teacher support materials. There are seven other schools with international (mainly IB) programmes as well, all following a set of guidelines, core concepts and regularly revised subject guides, which create the context of a different, more motivating teaching-learning experience. However, the lack of country-specific themes concerning the geography of Hungary and the Carpathian Basin seem to be a common feature of both, justified by reasons ranging from curriculum limitations to time constraints or missing resources. Still, the international-mindedness of these programmes can be aligned with the goals of teaching our homeland with methods that might differ from our traditional practices. Our home deserves to be talked about – but not in the way we used to do it. This presentation will demonstrate how successfully case studies of Hungary can be integrated into Geography studies within these programmes. Case studies are useful ways of exploring a specific topic, process or event in a structured manner. They offer escape route to teachers aiming to detach themselves from the somewhat outdated mindset and expectations of teaching the geography of Hungary in order to progress towards a more problem- or inquiry-based approach in which both teachers and students find more comfort, motivation and independence. Students do not only learn about their homeland but also develop their language and communication skills, self-expression and critical thinking, while foreign students – as they tend to participate in both programmes mentioned above – are also encouraged to get a better understanding of recent events and changes shaping the landscape, society and economy of this country. The complexity of case studies offers further interdisciplinary links to subject areas like Natural sciences, History, Engineering, Arts, Media and Sports, providing options for extension or adaptation. This presentation will focus on a selection of case studies which are strongly linked to curriculum concepts such as river systems, environmental protection, climate change, population patterns, energy security, TNCs, globalisation or tourism. Details on their classroom application will be discussed through methodology, sample activities and personal experience. The presenter is a secondary school teacher with 13 years of experience in teaching Geography in English in bilingual and IB programmes.

AZ ISKOLA HATÁSÁNAK VIZSGÁLATA A GIMNÁZIUMI TANULÓK EGÉSZSÉGI ÁLLAPOTÁRA

KARÁCSONY ILONA

Pécsi Tudományegyetem BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola
karacsony.ilona.h@gmail.com

Kulcsszavak: iskola iránti attitűd, iskolai teljesítmény, egészségi állapot, koherencia-érzet, tünet-index

Bevezetés, célkitűzés: A pozitív iskolai hatások védőtényezők lehetnek az egészség szempontjából, míg a negatív élmények kockázatot jelenthetnek. Kutatásom célja volt a tanulók egészségét meghatározó faktorok és az iskolával kapcsolatos hatások vizsgálata, valamint a változók közötti kapcsolat bizonyítása.

Vizsgálati módszer: Keresztmetszeti, kvantitatív kutatásomat 2018-ban, Nyugat-Dunántúlon végeztem kényelmi mintavétellel nappali gimnáziumi képzésben résztvevők körében (n=448). Standardizált (KÉ-13, SF 36 és HBSC kérdőív iskolai erőforrások és egészségi panaszok) és saját szerkesztésű kérdőívvel gyűjtött adataimat SPSS Statistics 22 programmal elemeztem Spearman féle ($p < 0,01$), korrelációs számítással. Eredmények: A tanulók egészségi állapotát az SF-36 standardizált mérőeszközzel tanulmányozva a 18 év alatti magyarországi egészséges populáció normál átlagértékeihez viszonyítva az általános egészségérzet (M: 74,94 SD: 17,31) közel azonos, de a vitalitás (M: 50,47 SD: 20,59) és a mentális (M: 68,33 SD: 19,06) egészség jóval alacsonyabb volt. A KÉ 13-mal mért koherencia-érzet (M: 54,38 SD: 11,35) a hazai, hasonló korosztályba tartozó tanulók átlagától jelentősen nem tért el. Az azonos életkorú, iskola-típusba járó tanulók hazai reprezentatív kutatásában felmért (HBSC) adatokkal egyezett meg a vizsgálatomban mért átlag tünet index nagysága (M: 20,93 SD: 7,67), de a lelki tünetekről (fáradtság, kedvetlenség, idegesség) való beszámolás jelentősebb mértékű volt. A megkérdezett tanulók többsége (3/4-e) szerette iskoláját, de 2/5-e az iskolai feladatait eléggé vagy nagyon nyomasztónak érezte. Akik nyomasztónak érezték az iskolai teendőiket ezzel párhuzamosan többen voltak azok is, akik úgy érezték, tanáraik jónak ítélték meg teljesítményüket ($p < 0,001$). A megkérdezetteket alacsonyabb mentális egészség, vitalitás és az iskolai terhelés nagyobb mértékű érzete, valamint a tanulási eredmény tanárok általi értékelésének magasabb szintje jellemezte. Az említett tényezők között közepes korreláció ($p < 0,001$) volt mérhető, ami még együtt járt a koherencia-érzet ($p < 0,001$) hasonló mértékű kapcsolatával és negatív irányú korrelációval a szubjektív egészségpanaszok ($p < 0,001$) esetében. Következtetés: Kutatási eredményeim alapján megállapítható, hogy az iskolai feladatok nyomasztó érzése, a kívülről megítélt nagyobb mértékű teljesítmény elérésének érzete az egészségi állapot prediktív determinánsa. Jövőbeni cél az iskola iránti pozitív attitűd erősítése jelentősebben a rejtett tanterv által küldött üzenetek, közösségi programok – feladatvégzés révén.

COGNITIVE AND AFFECTIVE COMPONENTS OF VERBAL SELF-CONCEPTS AND INTERNAL/EXTERNAL FRAME OF REFERENCE

KONUL KARIMOVA

University of Szeged
konulkerimova@edu.u-szeged.hu

Keywords: verbal self-concept, cognitive and affective components, language achievement, multilingual students, language education

As most of studies assumed verbal self-concept to represent students' mother tongue in various languages, they disregarded different language self-concepts for multilingual learners (Yeung – Wong, 2004). The main aim of this study is to examine affective and cognitive components of English and Russian self-concept due to define separation or conflation of these components; to validate the construct of verbal self-concept structure indicating impossibility of single verbal self-concept to represent multilingual learners. Total number of 540 eighth-grade Azeri students participated in this study by completing adapted achievement tests (Cényelvi mérés 2013/2014) and questionnaires (SDQ II Ellis – Marsh – Richards, 2015). Total WLE reliability of English is .88 and Russian is .91. From several sets of models, confirmatory analysis revealed self-concept structure as two-dimensional demonstrating affective and cognitive components of two different constructs. 6-factor model for English and Russian self-concepts and achievement tests in corresponding domain showed better fit to the data ($\chi^2 = 68.171$; $df = 42$; CFI = .999; TLI = .998; RMSEA = .030; SRMR = .008) comparing to 1-factor model for single verbal domain for English and Russian self-concepts ($\chi^2 = 2795.164$; $df = 48$; CFI = .579; TLI = .421; RMSEA = .326; SRMR = .174). Analysis of I/E model of two language self-concepts showed that Russian achievement correlated with Russian cognitive self-concept ($r = .78$) and English cognitive self-concept related to Russian achievement ($r = .93$) but negative or near zero correlation between nonmatching domains (English $r = -.023$; Russian $r = -.003$). One single verbal self-concept for different languages is not enough to represent multilingual learners and can result misleading interpretations. This study found multidimensional nature of verbal self-concept which may lead for future research on verbal self-concept structure. Findings of this study are discussed in terms of their implications for the assessment of verbal self-concept and future research on the structure of verbal self-concept.

FROM THE BAUHAUS TO SOCIAL REALISM AND BEYOND – THE TURBULENT LEGACY OF ART EDUCATION IN CENTRAL AND EASTERN EUROPE

ANDREA KÁRPÁTI

Institute of Behavioral Science and Communication Theory, Corvinus University of Budapest;
Visual Culture Research Group of the Hungarian Academy of Science
andrea.karpati@uni-corvinus.hu

Keywords: visual culture, art education, cultural history of education, theory of teaching and learning, curriculum design

In 1904, when Franz Čížek opened his first exhibition celebrating children's creativity, the infatuation with "artful scribbles" (term by a later admirer, Howard Gardner (1982) and enigmatic images swept all over the galleries. In less than two decades, the Bauhaus charted another route: teaching the visual language of contemporary arts, crafts and media, redefining talent and redesigning minds, not just environments. Their clear structures and democratic spaces were soon swept out of art curricula in Central and Eastern Europe, to give way to flamboyant patriotism – and later, the bigotry of Nazi and Soviet dictators' tastes. The 1980s found a schizophrenic, twofold art education scene here: cutting-edge modern art in off-the-track community centres and studies of realistic rendering in schools. Today, skills research and arts based inquiry, intermedia and multiculturalism provide for a lively educational scene where the legacy of Hungarian Bauhaus masters has become a source of inspiration again. Artistic and educational trends in the 19-20th century that lead to the formation of this sociocultural entity: the Austro-Hungarian Monarchy, (Laven, 2006), the "Eastern Bloc", the European Union and the post-Soviet Commonwealth of Independent States (Bakushinskij, 2009); the aesthetic influence of art academies in Paris, Munich and Vienna (Legler, 2011); the organization of curricula according to the Prussian, Soviet and contemporary Anglo-Saxon models (Efland, 1990, Billmeyer, 2008); and the common objective of art education curricula to preserve cultural heritage and support national identity (Fulkova and Tipton, 2012). Curriculum characteristics in the region will be discussed around the following issues: integration of art, design and visual communication in curriculum content; national, regional and international forms and functions of assessment; and focal points of art education research and development. For each theme, comparative tables showing similarities and differences as well as paradigmatic examples from one or two countries will be presented. In conclusion, we will summarize the main contributions of the region to the theory and practice of art education curriculum design: developing a synergy of local and international visual culture, integration of media and film arts with visual arts, and introduction of innovative and authentic assessment methods in all levels of art education. The paper is based on a comparative study of European art and design curricula (Kirchner and Hanstra, 2016) and research on the educational history of developing visual competencies at the European Network of Visual Literacy (Wagner and Schönau, 2016, Kárpáti and Schönau, 2019) and, case studies and interviews for the International Encyclopaedia of Art Education (Kárpáti, 2019). It will give an illustrated overview of contemporary trends as they negate, integrate or ignore traditions at this diverse, still interrelated geocultural area.

„Moholy-Nagy Visual Modules - teaching the visual language of the 21st century” is a project of the MTA-ELTE Visual Culture Research Group. This study was funded by the Content Pedagogy Research Program of the Hungarian Academy of Science.

STEAM A BAUHAUSBAN: EGY PEDAGÓGIAI MODELL KLASSZIKUS ELŐKÉPE

KÁRPÁTI ANDREA

Budapesti Corvinus Egyetem TNKK MKI,
Magyar Tudományos Akadémia Vizuális Kultúra Szakmódszertani Kutatócsoport
andrea.karpati@uni-corvinus.hu

Kulcsszavak: vizuális kultúra, STEAM, Bauhaus pedagógia, vizuális nevelés, tantervfejlesztés

2013-ban az Amerikai Egyesült Államok törvényhozása határozatot hozott a műszaki és természettudományos műveltségterületek integrálásáról a művészeti tantárgyakkal a műszaki és informatikai felsőoktatásban. (H.Res.51 — 113th Congress, 2013-2014). A döntést megalapozó kutatás szerint a természettudományok, technika, mérnöki tudományok és a matematika hatásozabban művelhetők, ha művészeti képzéssel párosul a szakemberek képzése. Az új integratív modell a közoktatásban is megjelent, és az első hatásvizsgálatok szerint a fiatalok vizuális nyelve is gazdagodik, ha nemcsak a művészi, hanem a munka világában használt ábrázolásmódokat és jelrendszereket is megtanítjuk. (Bequette, 2012; Madeja, 2013) Az előadás bemutatja a STEAM modell előképét: a képző- és iparművészeket építészekkel és kézművesekkel együtt képző Bauhaus (1919-1932) máig ható pedagógiáját. Az anyagok és technikák megismerésén túllépve, társadalmi problémákra reflektáló Bauhaus mesterek oktatási programjai a mindennapi élet olyan kéréseire keresték a választ, amelyeknek megoldása a környezetkultúra: az épített tér vagy a tárgy (Wick, 2009; Forgács, 2018). Az egyéni alkotásra, vagy a mester-tanítvány dialógusra épülő klasszikus akadémiai művészetpedagógiával szemben, együttműködő alkotó közösségek dolgoztak. Az integratív művészetszemlélet, amely a képi nyelvet performanszok és színházi előadások (pl. egy igazi STEAM műfaj, a Mechanikus Balett) során kapcsolja össze a természettudományos ismereteken alapuló képalkotást a táncsal, a drámával és a zenével (Tokai, 2011). A STEAM a Tervezésalapú Gondolkodás (Design Thinking, vö. pl. Plattner, 2018; Pais – Csernátóny, 2018) módszereivel integrálja a műszaki és művészi megközelítést. A Bauhaus műhelyeiben az ötletelést, tervezést, modellezést és felhasználói adatok gyűjtését magában foglaló komplex design projektek valósultak meg, amelyekben a cél a működő prototípuson túl, a gyártás és terjesztés átgondolása is. A Bauhaus első tanévében, a művészek, tervezők és iparosok közös Alapkurzusában a fiatalok képalkotó tevékenységében a 20. században egyre fontosabbá váló képi nyelv elsajátítását szolgálta az ősi kézműves technikák megismerése csakúgy, mint a kortárs fotó és film géppel segített kreatív gyakorlatai (Moholy-Nagy, 1925, 1929; Kepes, 1979). A sokféle médiumban végzett alkotói kísérletezés párosult a természet, a művészet és a mindennapi élet jelenségeinek laboratóriumi tanulmányozásával. Az előadás az idén 100 éves Bauhaus pedagógiáját meghatározó két magyar mester: Moholy-Nagy László (1895-1946) és Kepes György (1906-2001) módszereit ezek kortárs tovább fejlesztésével együtt mutatja be. Képességgutatással kísért tantervfejlesztő projektünk a kortárs STEAM modell és a klasszikus Bauhaus pedagógia szinergiája: kísérletezés hagyományos és kortárs médiumokkal, társadalmi problémákra reflektáló környezetformálás, a kortárs kultúra befogadása és alakítása, együttműködő alkotás és fejlesztő (ön)értékelés. (Kárpáti, 2018, 2019)

A közlemény alapját képező kutatás az MTA-ELTE Vizuális Kultúra Szakmódszertani Kutatócsoport, „Moholy-Nagy Vizuális Modulok - a 21. század képi nyelvének tanítása”, 2016-2020, projekthez (is) kapcsolódik. Az előadás elkészítését a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgypedagógiai Kutatási Programja támogatta.

AZ OLASZ NYELVKÖNYVEK ELEMZÉSE A FORDÍTÁSI FELADATOK TÜKRÉBEN, TÖRTÉNETI KITEKINTÉSSSEL

KENDEH-KIRCHKNOPFNÉ FARKIS TÍMEA

Pécsi Tudományegyetem BTK Romanisztika Intézet Olasz Tanszék
farkistim@gmail.com

Kulcsszavak: olasz nyelv, tankönyvelemzés, fordítási feladatok, irodalom, történelem

Előadásomban Magyarországon, különböző történelmi időszakokban megjelent olasz tankönyveket elemzek, különös tekintettel a fordítási feladatokra. A tankönyvelemzés nemzetközi szakirodalmában megfogalmazott szempontokon túl (F. Dárdai, 1999; F. Dárdai – Kojanitz, 2007) célom az, hogy bemutassam azokat az olasz nyelvkönyveket, amelyekben az ötödik idegen nyelvi készségként definiált (Bárdos, 2000) fordítás még központi szerepet játszik, a tanórák szerves részét képezi, a tanulók anyanyelvi, interkulturális kompetenciájának fejlesztésére is kiemelkedő hatással bír. Az elemzésben nem térek ki a különböző nyelvoktatási módszerek bemutatására, mivel az általam vizsgált olasz tankönyvek módszertani elemzése túllépné a megadott kereteket. Történeti kitekintésre azért van szükség, mivel azok az olasz nyelvkönyvek, amelyekben a fordítási feladatok jelentőségét vizsgálom, olyan kiemelkedő oktató-kutató munkát végző tudós személyek tollából születtek, mint Fest Aladár, aki 1923-tól olasz nyelvet tanított a Budapesti Egyetem gazdaságtudományi karán, komoly fordítói múlttal büszkélkedhetett. (Pelles, 2000). Boros Ferenc olasz nyelvkönyvét 1939-ben adták ki, szerzője Leopardi és Pascoli verseinek fordítója is egyben. Honti Rezső szótárszerkesztő és műfordító tudós olasz nyelvkönyve még 1954-ben is használatban van. Az 1966-ban kiadott olasz nyelvkönyv szerzője, Tóth László egyetemi oktató, aki 1934-ben a pécsi egyetem olasz tanársegédjeként szerzett tanári diplomát. 1935-ben a magyar nyelv lektora a római egyetemen, és egyúttal a Római Magyar Akadémia titkára. A vizsgált tankönyvek fordítási feladatai a legegyszerűbb mondatok fordításából kiindulva juttatják el a diákot a bonyolultabb, különböző korokból származó regényrészlet, novella, sőt vers fordításáig, bizonyítván azt a klebelsbergi gondolatot, hogy az olasz nyelv tanításával az európai kultúra válik elérhetővé. Összegezve a tankönyvek fordítási feladatainak elemzését, a fordítás, a fordítási feladatok beépítése a középiskolai tananyagba kívánatos lenne több szempontból is. Ezek a szempontok pedig a modern nyelvoktatás és pedagógia alapkompenciáival is összhangban állnak. Fejleszti az anyanyelvi kompetenciát, a logikus gondolkodást, segíti az interkulturális kommunikációt, a tantárgyközi kapcsolatokat elmélyíti (Makkos, 2018). Természetesen a digitális kompetencia fejlesztése is teret kaphat, hiszen különböző fordítói applikációk tudatos és kritikus használatára készítet. Mindezt annak ellenére lenne kívánatos elérni, hogy a jelenlegi közoktatási rendszerben a kimeneti követelményekben (még) nem szerepel az ötödik kompetencia mérése, fordítási feladatok értékelése.

AZ ISKOLAI VÉGZETTSÉG HATÁSA A DOKUMENTUMFILMEKKEL, MINT TANULÁSI FORRÁSSAL SZEMBENI KRITIKAI ATTITÚDRE – EGY HAZAI KUTATÁS TÜKRÉBEN

KENYERES ATTILA ZOLTÁN

Debreceni Egyetem
kenyeres.attila@arts.unideb.hu

Kulcsszavak: informális tanulás, dokumentumfilm, iskolai végzettség, televízió, média

Elemzésünk a magyarországi kulturális közfoglalkoztatottak televízióból és posztklasszikus dokumentumfilmekből történő informális tanulását vizsgáló országos kutatáshoz illeszkedik. Ezen belül célunk az, hogy feltárjuk, hogyan befolyásolja az egyén iskolai végzettsége azt, milyen kritikai attitúddal rendelkezik a dokumentumfilmek relációjában. Ezt a következő kérdésekkel mértük: Mennyire bízik meg a dokumentumfilmekben bemutatott állításokban; kérdőjelezte-e már meg azok tartalmát; bukkant-e már bizonyítottan hamis/téves állításra; megfigyeli-e, milyen kutatóintézmény képviselőjében nyilatkoznak a dokumentumfilmek megszólalói; megfigyeli-e a nyilatkozók tudományos fokozatát, és hogy az adott tudományterületen szerezték-e. A kérdésekre adott válaszokat az egyén iskolai végzettségével komparálva arra kerestük a választ, hogy az egyén iskolai végzettsége befolyásolja-e, és ha igen, akkor hogyan a dokumentumfilmekkel, mint tanulási forrással szembeni kritikai attitúdót. Elemzésünk empirikus alapját az az országos online kutatás adta, amelyet a Debreceni Egyetem Művelődéstudományi és Humán Tanulmányok Tanszéke valamint a Nemzeti Művelődési Intézet közösen végzett 2016 nyarán. Csaknem 4000 kulturális közfoglalkoztatott töltötte ki az online kérdőívet, amelynek eredményeit SPSS adatkezelő program segítségével analizáljuk. Publikációnkban a kutatás releváns eredményeit ismertetjük, illetve hasonlítjuk össze az ide vonatkozó hazai és nemzetközi szakirodalmi megállapításokkal. A tömegmédia és a tudomány kapcsolatát elemezve több kutató is rámutat, hogy a tömegmédia sokak számára elsődleges forrásnak számít a tudománnyal kapcsolatos információk disszeminációjában (lásd Geller et al., 2002; Young, 2002; National Science Board, 1998; Lewenstein, 2001; Donohue, 2014; Aldridge – Dingwall, 2003; Van Dyke, 2006).

A DUÁLIS KÉPZÉSEK HELYZETE ÉS PROBLÉMÁI MAGYARORSZÁGON

KERÜLŐ JUDIT – NYILAS ORSOLYA

Nyíregyházi Egyetem

kerulo.judit@nye.hu

Nyíregyházi Egyetem

nyilas.orsolya@nye.hu

Kulcsszavak: duális képzés, gyakorlat orientált képzés, felsőoktatás

A duális képzések magyarországi helyzetéről folytattunk kutatást 2018 decemberében. Célunk az volt, hogy megismerjük a felsőoktatási intézmények tapasztalatait, jó gyakorlatát és azonosítsuk azokat a problémákat, amelyekkel találkoztak 2015, a duális képzések elindítása óta a képzést megvalósító intézmények. Az egyetemek ugyan szerveztek már ebben a témában megbeszéléseket, tapasztalatcseréket, de átfogó elemzés jellemzően főként a középfokon megvalósított iskolai elméleti oktatást vállalati gyakorlati oktatással ötvöző képzési rendszerek tapasztalatairól készült. (Horn, 2014; Kézdy – Molnár – Medgyesi, 2007; Hajdu – Hermann – Horn – Kertesi – Kézdi – Köllő, 2015) A kutatásban nyolc felsőoktatási intézmény vett részt, ezek mindegyikének jelenleg is van duális képzésben részt vevő hallgatója. Interjúk készültek a duális képzés szervezéséért és lebonyolításáért felelősökkel, egy a képzések szervezését végző külső cég vezetőjével és három olyan cég munkatársával, ahol a duális képzések indulása óta van hallgató. Duális képzés az agrár, gazdaságtudományok, informatika, műszaki, vagy természettudomány képzési területeken indított, gyakorlatigényes alap- és mesterképzési szakokon, valamint szociális munka alapképzési szakon folytatható. Ebből következően azok a felsőoktatási intézmények élhetnek a duális képzés indításának lehetőségeivel, akik rendelkeznek az ezekhez a képzési területekhez tartozó alap és ezekre épülő mesterszakok indításának engedélyével. Annak ellenére, hogy az egyetemek kiadványaikban, rendezvényeiken, nyílt napjaikon, az Oktatási Hivatal pedig a felvételre készülő diákok által látogatott honlapokon bőven ellátja információval az érdeklődőket, gyakran tapasztalhatók téves ismeretek, félelmek az új képzési formával szemben. Az is gyakorta előfordul, hogy a szülő beszél le gyereket a duális képzésről, mondván dolgozhat még eleget, addig legyen gondtalan diák, ameddig erre lehetősége van. Pedig a duális képzés számtalan olyan problémára kínál megoldást, ami a felsőoktatással kapcsolatban jogosan vagy jogtalanul, de folyamatosan megfogalmazódik, nevezetesen a képzések túl elméletiek, nem az életre készítene fel, nem veszik figyelembe a szakma, a végzetek leendő munkahelyeinek igényeit. Előadásunk a vizsgálatban szereplő kilenc felsőoktatási intézmény tapasztalatait elemzi. Azt mutatja be, milyen előnyöket fogalmaztak meg a képzés szereplői és arra is választ ad, hogy ezeket az elvárásokat részben vagy egészben sikerült-e megvalósítaniuk. Ismerteti továbbá azokat a jó gyakorlatokat is, amelyeket a képzőintézmények annak tartanak és követnek. Eredményeinket jól hasznosíthatják a duális képzést folytató és az azt tervező felsőoktatási intézmények valamint a munkahelyeken a hallgatókkal foglalkozó szakemberek is.

EGY KOMPETENCIAMÉRÉS TAPASZTALATAI – FRANCIA NYELVI MÉRÉS A PÉCSI KÖZTÁRSASÁG TÉRI ÁLTALÁNOS ISKOLÁBAN

KISS ATTILÁNÉ

Pécsi Tudományegyetem BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola,
Pécsi Köztársaság Téri Általános Iskola
kissildi323@gmail.com

Kulcsszavak: idegennyelv, kompetenciamérés, francia nyelv, általános iskola, 6.8. évfolyam

Az Oktatási Hivatal a 2014/2015-ös tanévben szervezett először idegen nyelvi mérést a 6. és a 8. évfolyamos diákoknak, akik első idegen nyelvként angolul vagy németül tanulnak. A vizsgálat célja a valós nyelvtudás, a kommunikációs kompetenciák értékelése, annak megállapítása, hogy az adott nyelvet tanulók elérik-e a Nemzeti alaptanterv által előírt szintet: 6. évfolyamon a Közös Európai Referenciakeret A1, 8. évfolyamon az A2 szintet. A mérés kizárólag a receptív készségeket vizsgálta, a hallott és az olvasott szöveg értését. A mérőeszközök szerkezete és értékelése azonos volt mind a két nyelv és mind a két évfolyam esetében. A 60%-ot elérő vagy afölött teljesítők felelnek meg a Nemzeti Alaptanterv fejlesztési célkitűzéseinek. Az országos idegen nyelvi mérések bevezetéséről azt gondolták, hogy pozitívan fogja befolyásolni az idegennyelv-oktatás eredményességét. Támogatja a nyelvtanárok munkáját, és segíti a tanulók kommunikatív idegennyelv-tudásának megalapozását, melyre a későbbiekben bátran építhetnek a középiskolai nyelvtanárok. Ezáltal megszűnhet a folyamatos újrakezdés és a diákok tanulmányaik befejeztével magabiztosabb nyelvhasználóként léphetnek a munkaerőpiacra vagy a felsőoktatásba. A Pécsi Köztársaság Téri Általános Iskola francia nyelvtanáraiban felmerült a gondolat, ha központilag nincs francia nyelvből kompetenciákat mérő feladatsor, készítenek ők maguk. Először a 6. évfolyamos angol feladatsorok tükörfordításai készültek el, majd kidolgozásra kerültek a 8-os feladatsorok is. A megírt és kijavított munkák elemzése is megtörtént. Az angol nyelvi eredményekkel való összehasonlítás nehézségekbe ütközött, mert az iskolák többsége nem szerepelteti honlapján az eredményeket. Jelen előadásunkban/tanulmányunkban ismertetni kívánjuk az elmúlt két tanév méréseinek eredményeit és a továbblépés lehetőségeit.

AZ ISKOLAKÉSZÜLTÉG KOGNITÍV KOMPONENSEINEK ONLINE ÉS SZEMTŐL SZEMBENI MÉRÉSI LEHETŐSÉGEI

KISS RENÁTA – MOKRI DÓRA – CSAPÓ BENŐ

Magyar Tudományos Akadémia – Szegedi Tudományegyetem Képességfejlődés Kutatócsoport

kiss.renata@edu.u-szeged.hu

Szegedi Tudományegyetem Oktatásméleti Kutatócsoport

mokri.dora@gmail.com

Szegedi Tudományegyetem, Magyar Tudományos Akadémia – Szegedi Tudományegyetem Képességfejlődés Kutatócsoport

csapo@edpsy.u-szeged.hu

Kulcsszavak: iskolakészültség, technológiaalapú mérés, óvodai online mérés, DIFER, eDIFER

Az iskolakészültség kognitív komponenseinek méréséhez, a részképességek kritériumorientált értékeléséhez, valamint szükség esetén fejlesztéséhez komplex támogatást nyújt a DIFER programcsomag (Nagy et al., 2004). A diagnosztikus mérőeszköz viszont szemtől szembeni felvételen alapul. A teszt felvétele a vizsgálatot vezető óvopedagógus, tanító, fejlesztő és gyógypedagógus aktív közreműködését kívánja, a feladatok közvetítésétől egészen az eredmények kiértékeléséig. Több részeszt egyszemélyes tesztelést kíván meg, így az egész teszt felvétele időigényes tevékenység. A pedagógusok munkájának megkönnyítése, a tesztek objektivitásának növelése, valamint szubjektivitás kiküszöbölése érdekében Csapó, Molnár és Nagy (2014) a teszt öt részesztjét online felületre adaptálta, és általános iskola első osztályos tanulókkal bemérte. A teszt óvodai mérései során megmutatkozott, hogy a beszédhanghallás (B) és relációszőkincs (R) részesztek biztonsággal alkalmazhatók az óvodás korú gyermekek képességeinek mérése során. Jelen munka célja, az említett két részeszt szemtől szembeni és online mérési eredményeinek bemutatása, valamint a két teszt kapcsolatának vizsgálata. A mintát Csongrád megyei óvodák, következő tanév kezdetéig tankötelessé váló gyermekei alkották (N= 237). A gyermekek egy részével először a szemtől szembeni tesztet, majd két hét elteltével az online tesztváltozatot rögzítettük, a gyermekek másik részénél pedig a tesztek rögzítési sorrendje ennek fordítottja volt. Mind a papír alapú, mind az online tesztváltozatok megbízhatónak bizonyultak (Cronbach- α papírB=0,97; Cronbach- α papírR=0,80; Cronbach- α onlineB=0,91; Cronbach- α onlineR=0,78). A gyermekek a szemtől szembeni, papír alapú változaton MpapírB=69,88% (SDpapírB=25,95%) és MpapírR=79,52% (SDpapírR=16,41%), míg az online változaton MonlineB=68,16% (SDonlineB=22,49%) és MonlineR=59,28% (SDonlineR=23,70%) átlagteljesítményt értek el. A beszédhanghallás papír alapú és online változata között $r=0,19$ ($p<0,05$), míg a relációszőkincs részeszt esetében $r=0,25$ ($p<0,05$) erősségű volt a korreláció. Összességében elmondható, hogy a papír alapú és online tesztváltozatok egyaránt alkalmazhatók a vizsgált korosztály képességeinek mérésére. Sem a tesztváltozatok megbízhatóságában, sem a gyermekek által elért átlagteljesítmény és szórás tekintetében nincs jelentős különbség a két rögzítési mód között. A kétféle tesztelési mód közötti alacsony korreláció értelmezése további vizsgálatokat igényel.

PÁLYASZOCIALIZÁCIÓS ÉRTÉKEK AZ EGÉSZSÉGTUDOMÁNYI KÉPZÉSBŐL 2019-BEN KILÉPŐ HALLGATÓKNÁL

KISS-TÓTH EMÓKE – RUCSKA ANDREA

Miskolci Egyetem Egészségügyi Kar

ekdekan@uni-miskolc.hu

Miskolci Egyetem Egészségügyi Kar

rucska.andrea@uni-miskolc.hu

Kulcsszavak: pályaszocializáció, értékek, kompetenciák, változás, felsőoktatás

Folyton változó, fejlődő társadalmunkban formálódik a munka természete, mely befolyásolja a munkaerőpiac által generált kompetenciák értékét és tartalmát. Életünk fontos döntése a megfelelő hivatás kiválasztása, mely egy hosszú tanulási folyamat eredménye. A jól megválasztott, érdeklődésünknek, képességeinknek megfelelő hivatás sikeres életpályát biztosíthat. A pályán való fejlődés meghatározható, mint tanulási folyamat, amibe beleértendő a pályán való viselkedés minden pillanata, az egyén képességeinek és hajlamainak progresszív változása, a pályával kapcsolatos viselkedési repertoár folyamatos alkalmazása. A pályaszocializáció minden esetben pszichológiai alapokra épül (Szilágyi, 2004). A felsőoktatás feladata és felelőssége olyan hallgatók – jövőbeni munkavállalók – képezése, akik képesek az állandóan változó a munkaerőpiaci elvárásoknak megfelelni. Az egészségügy területén szakmai ismeretek mellett a hatékony munkavégzéshez elengedhetetlen a kompetenciákon belüli szakmaspecifikus értékekre nevelés, mert a humán-segítő szakmák hatékonyságát minden esetben befolyásolja a szakma művelőjének személyisége is. Az egészségtudományi képzésben ezért nagy hangsúlyt fektetünk a hallgatók szociális kompetenciájának fejlesztésére, a pályaérzékenyítésre, a pályaszocializációra. A kutatás célkitűzése az egészségtudományi képzésben tanulmányokat folytató hallgatók pályamotivációjának, értékrendszerének, jövőképének, elvárásainak megismerése, és a változás nyomkövetése. A vizsgálat során feltárjuk, hogy a képzés a munkaerőpiaci elvárásoknak megfelelően alakítja-e a hallgatók szakmai identitásának alakulását, felmérjük a sikeres elhelyezkedést támogató szakmaspecifikus kompetenciákat, a hallgatók pályamotivációját, valamint a segítő szakmára jellemző pályaszocializációs értékek manifesztációját. A teljes körű adatfelvétel az egészségtudományi képzésben részt vevő, 2019-ben kilépő hallgatók körében történt. A szakmai identitásalakulás indikátoraként tekintett értékek vizsgálata során a Rokeach- és a Super-féle standard értékkérdőíveket alkalmaztuk, mert az értékek a személyiség viszonylag állandó képződményei, meghatározzák az egyén törekvéseit, befolyásolják a motivációkat. A vizsgálatokat az általunk működtetett pályaszocializációt vizsgáló kutatóműhely már elindította - értékvizsgálatokat már több mint 15 éve folytatunk. A kérdőívek feldolgozása SPSS statisztikai szoftverrel történt. A longitudinális méréssel nyomon követjük a pályaidentifikáció fázisait. A kutatás eredményeinek tükrében lehetőség nyílik a képzési struktúrát olyan irányba fejleszteni, hogy a szakmai ismeretek mellett, a személyes és szociális kompetenciák (tolerancia, interperszonális rugalmasság, felelősségtudat, önfejlesztő technikák), szakmaspecifikus értékek beépülését hatékonyan támogassuk.

MIELŐTT MEGSZÓLALUNK. A GYERMEKNYELV ELSAJÁTÍTÁSÁNAK TÁRSAS KERETE

KLEIN ÁGNES – TANCZ TÜNDE

Pécsi Tudományegyetem KPVK

klein@kpvk.pte.hu

Pécsi Tudományegyetem KPVK

tanczt@gmail.com

Kulcsszavak: nyelvelsajátítás, szociális környezet, beszédfejlődés segítése, beszédfejlődés szakaszai, szociális interakció

Meisel (2004) szerint viszonylag gyorsan, egységesen és szinte minden esetben sikeresen zajlik az első nyelv elsajátításának folyamata. A folyamat egységes, mert a hasonló fejlődési szakaszok meghatározott sorrendben zajlanak le és sikeres, hiszen első nyelvünket nyelvelsajátító képességünk és a szociális környezet összjátékának köszönhetően magas szinten vagyunk képesek elsajátítani. Egyes elgondolások szerint a gyermekek azért tanulják meg a nyelvet alkalmazni, hogy általa elérjék céljaikat, hogy azokkal a személyekkel kapcsolatban tudjanak maradni, akikhez társas viszony köti őket. Eközben az adott kultúra velük szemben állított feltételeivel találkoznak, amelyek előírások, korlátozások formájában először a szülők részéről formálódnak meg számukra. A tanulás folyamatát elsősorban nem a nyelvelsajátítás dinamikája tartja mozgásban, hanem egyszerűen az a szükségszerűség, hogy megfeleljenek a saját kultúrájuk követelményeinek (Bruner, 1987). A beszédelsajátítás szakaszos folyamatában annak a nyelvnek a grammatikáját, szabályrendszerét, használati stratégiáit sajátítják el, amelyek hatásai őket érik. Jelen tanulmányban a nyelv elsajátításának feltételeit és menetét tekintjük át, főként a szociális és érzelmi környezetre, az ott zajló interakciókra fókuszálva. A nyelvtanulás aligha képzelhető el szociális támogatás nélkül. A jól kiépített szociális rendszer és a zavartalan nyelvi fejlődés között összefüggés van, ezek meglétét számos kutatás igazolja (pl: Goldberg, 1999: 209; Grimm, 1999: 23; Tomasello, 1992). A tanulási folyamat (kognitív és társas) sikeressége a korai kapcsolatok minőségén, a nyelvi inputok elérhetőségén és gazdagságán múlik. A tanulmány elméleti kereteit a nyelvelsajátítás folyamatának egyes lépései adják, miközben két perspektívából igyekszik megvilágítani a folyamatot. Egyrészt a gyermek oldaláról, másrészt pedig a szülők szemszögéből, akik spontán módon megteremtik a megfelelő szociális környezetet. A kutatás célja felmutatni azokat a pozitív módszereket, amelyek elősegítik a gyermekek nyelvelsajátítását és beszédfejlődését. Irodalom: Bruner J. (1987) *Wie das Kind sprechen lernt*. Verlag Hans Huber, Bern.; Goldberg, A. (1999) *The emergence of the semantic of argument structure constructions*. In: MacWhinney, B. (ed.) *The Emergence of language*. Lawrence Erlbaum Associate, Mahwah, NJ 197-212.; Grimm, H. (1999) *Störungen der Sprachentwicklung*. Hogrefe, Göttingen.; Meisel, J. M. (2004) *The bilingual child*. In: Bhatia, T. K. – Ritchie, W. C. (Eds.) *The Handbook of Bilingualism*. Blackwell, Oxford, 91-113.; Tomasello, M. (1992) *The social bases of language acquisition*. In: *Social Development*, 1(1), 67-87.

EGY STEAM OKTATÁSI PROJEKT TÁRSADALMILAG ÉRZÉKENY TÉMÁKKAL

KLIMA GÁBOR

Eötvös Loránd Tudományegyetem
klimagabo@gmail.com

Kulcsszavak: STEAM, biológia, vizuális kultúra, integráció, tantermi projekt

Előadásunkban a STEAM oktatási modell gyakorlataira (Plonczak – Goetz Zwirn, 2015), valamint a biológia és a vizuális kultúra tantárgyak lehetséges együttműködésére szeretnénk példákkal szolgálni. Egy iskolai kísérlet során biológiához köthető tananyagokat dolgoztunk fel, a vizuális kultúra és vizuális média eszköztárát felhasználva. A kreativitásfejlesztés illetve digitális kreativitásfejlesztés pedagógiai igényét kívántuk integrálni a természettudományos középiskolai oktatás keretei közé (Needle – Corbo – Wong – Greenfeder – Raths – Fulop, 2007). A kutatás egyik hipotézise az volt, hogy a biológiai tananyag vizuális-kreatív feldolgozása hozzá fog járulni az ismeretanyag mélyebb megértéséhez, és ezt képesek leszünk mind kvalitatív, mind kvantitatív módszerekkel bizonyítani. Másik feltételezésünk az volt, hogy a természettudományos oktatás integrálása a művészetpedagógiával növeli az érzékenységet a környezet védelmével kapcsolatos problémák, illetve a népességnövekedéssel kapcsolatos kihívások iránt (Delacruz, 2009). Első hipotézisünket kontrollcsoportos iskolai kísérlettel, második hipotézisünket a kísérlet után 3 hónappal adminisztrált, követő kérdőívvel és fókuszcsoportos interjúval vizsgáltuk. A középiskolai hetedik osztályt választottuk a kísérlet alanyául. A vizuális kultúra tanmeneteiben ebben a korosztályban a manuális technikák (hagyományos rajz technikák: festés, kézi rajz) elsajátítása zajlik. A kísérlet során ezt kiegészítettük digitális technikákkal is, a digitális kreativitásfejlesztés módszertanának és gyakorlatainak bevezetésével. A 12-13 éves tanulók bontott csoportokban kapták meg a feladatokat, amelyeket párokat alkotva, projektjelleggel oldottak meg. Az osztály (31 tanuló) egyik fele a hagyományos biológia oktatási tanterv alapján dolgozta fel a tananyagot, a másik fele pedig az integrált biológia-vizuális kultúra módszertan alapján. Az értékelés mind a két csoportban a hagyományos biológia (természettudományos) értékelés alapján zajlott, hogy össze tudjuk hasonlítani a két csoport ismeretszerzésének hatékonyságát. Eredményeink alapján kijelenthető, hogy a tananyag kreatív, vizuális feldolgozása hozzájárult a témák mélyebb megértéséhez és befogadáshoz. Irodalom: Delacruz, Elizabeth M., 2009: Art Education Aims in the Age of New Media: Moving Toward Global Civil Society, *Art Education* Vol. 62, No. 5; Needle, Andrew – Corbo, Christopher – Wong, Densie – Greenfeder, Gery – Raths, Linda – Fulop, Zoltan, 2007: Combining Art and Science In "Arts and Sciences" Education, *College Teaching* Vol. 55; Plonczak, Irene – Goetz Zwirn, Susan, 2015: Understanding the ART IN SCIENCE and the SCIENCE IN ART Through Crosscutting Concepts, *Science Scope* Vol. 38, No. 7, 57-63.

A közlemény alapját képező kutatás az MTA-ELTE Vizuális kultúra szakmódszertani kutatócsoport, „Moholy-Nagy Vizuális Modulok - a 21. század képi nyelvének tanítása” projekthez kapcsolódik. Az előadás elkészítését a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgypedagógiai Kutatási Programja támogatta.

KETTŐS ÚT A SIKERHEZ? A DUÁLIS KÉPZÉS MEGÍTÉLÉSE EGY KOMPLEX KUTATÁS TÜKRÉBEN

KOCSIS ZSÓFIA

Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola Neveléstudományi Program
zsifikocsis6@gmail.com

Kulcsszavak: duális képzés, eredményesség, hallgatói munkavállalás

A felsőoktatásban lévő hallgatók egyetem melletti munkavállalását növekvő tendencia jellemzi. A munkavállalás indítékai közül az anyagi okok miatt történő munkavégzés a domináns, míg a tapasztalatszerzés céljából végzett munka kisebb mértékben motiválja a hallgatókat (Masevičiūtė et al., 2018). A munka és a tanulmányok kapcsolata kimondottan fontos a jövőbeli megterülés szempontjából (Beerkens, 2011; Perna, 2012; Pusser, 2010; Sanchez-Gelabert et al., 2017), ennek ellenére a diákok negyedének kapcsolódik a munkája az egyetemi képzésükhöz (Kocsis, 2017; Masevičiūtė et al., 2018). A nemzetközi szakirodalom szerint a gyakorlati tudás megszerzését a duális képzés segítheti elő. A Debreceni Egyetemen a 2015/2016-os tanévtől van jelen a duális képzés, jelenleg a műszaki, az informatika, természettudomány, agrár-és gazdaságtudományok képzési területein, a kutatásunk fókuszában az említett felsőoktatási intézmény áll. A duális képzést olyan értelmezési keretben vizsgáljuk, hogy milyen módon támogatja a hallgatók egyetemi pályafutását, és eredményességét. Kutatásunk során kvantitatív és kvalitatív módszereket alkalmaztunk: duális és nem duális képzésben részt vevő hallgatók körében végeztünk kérdőíves felmérést (n=291). A kérdőív kérdésblokkjai a duális képzés minél szélesebb körű megismerésére irányultak. A kvalitatív kutatási szakaszban lehetőségünk nyílt megismerni a hallgatók motivációit. Továbbá félig strukturált interjúkat készítettünk egyetemistákkal (n=20), oktatókkal (n=4) és a partnercégek munkatársaival (n=11). A kvalitatív kutatás során igyekeztünk összegyűjteni a duális képzés előnyeit, valamint azokat a területeket, amelyek még fejlesztésre szorulnak. A hallgatók a képzés előnyét nem csak a szakmai tapasztalat megszerzésében látják, hanem a soft skilllek fejlődésében is. A vállalatok szerint a képzés egyik pozitívuma, hogy a hallgatók friss, korszerű tudással rendelkeznek, ezáltal a cégek munkatársaikat is ösztönzik arra, hogy folyamatosan képezzék magukat. Az interjúalanyok szerint a lényeges lenne a folyamatos visszacsatolás az egyetem és cégek között, valamint a rendszeres hallgatói elégedettségmérés. A téma aktualitása a tanulmányok melletti munkavégzés növekvő szerepében, illetve a munkaerőpiac és a felsőoktatás összehangolásának problémakörében gyökerezik. Vizsgálatunk célja, hogy az egyetemek visszacsatolást kapjanak a duális képzés eredményességéről, és a gyakorlati képzés színvonaláról. További célkitűzésünk a hallgatók egyetemi és munkaerő-piaci sikerességének a feltárása, valamint a diákok, az oktatók és a munkaadók perspektíváinak bemutatása, amelyek alapját képezhetik a munkavégzés és tanulmányok, a munkaerőpiac és a felsőoktatás összehangolását célzó intézményi politikák kidolgozásának.

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-18-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a támogatásával.

ÉLETKÉRDÉSEK ÉS ÉRTÉKEK – A JELENTÉSKONSTRUÁLÁS SOKSZÍNŰSÉGE

KODÁCSY-SIMON ESZTER – SERES-BUSI ETELKA

Evangelikus Hittudományi Egyetem

eszter.simon@lutheran.hu

Evangelikus Hittudományi Egyetem

busi.etelka@gmail.com

Kulcsszavak: értékek, jelentéskonstruálás, narratívák, életkérdések, bibliai elbeszélések

Az érték közvetítés definiálásának, konkrétumokba fordításának nehézségeit talán csak azoknak a folyamatoknak a bonyolultsága múlja felül, amelyeken keresztül maga az érték közvetítés megvalósul. Fontos életesemények bekövetkezése, életkérdések előkerülései tovább árnyalják az egyébként is összetett folyamatokat (de Bres, 2017; Frenkl – Rajnik, 2012; Szabó és mtsai, 2010). A jelentős kérdésekben való eligazodást, válaszok megfogalmazását támogathatják a különböző jellegű történetek beemelései a pedagógiai munkába (Boldizsár, 2016; Fisher, 2008), illetve a történetekről való kommunikáció is. A szereplők cselekedeteinek értékelése, a történetben előforduló dilemma elemzése, egy szituáció külső szemlélőként való megfigyelése, a katarzis átélése, az üzenet megtalálása – csak néhány olyan elem, amely segítheti a villogó információk között az egyéni útkeresést. Mindeközben a személyes interpretációk, narratívák sokszínűek, a jelentéskonstruálások útjai számosak. Milyen fókuszok emelkednek ki a gyerekekben az egyes történetekkel kapcsolatban? Lehet-e azonosítani különböző szinteket a történetek feldolgozásában és az értékek azonosításával kapcsolatban; illetve megragadhatóak-e jellegzetes elakadások, töréspontok az egyéni értelmezések terén? Milyen szerepet játszanak és hogyan befolyásolják a különböző oktatási módszerek, stratégiák, a pedagógiai kommunikáció a narratívákhoz való személyes kapcsolódást? Kutatásunkban bibliai elbeszélések értelmezését, az általuk kiváltott jelentések személyes interpretációit vizsgáljuk 12-16 éves gyerekek körében. A történetek kiválasztásának szempontjai voltak, hogy egzisztenciális támogatást jelenthetnek; az ésszerűség és a praktikum szempontjait egyszerre jeleníthetik meg; a kapcsolatiságra hívhatják fel a figyelmet és ideológia-kritikus szemléletet mutathatnak fel (Roebben, 2004). Azt feltételezzük, hogy a gyerekekben felmerülő különböző életkérdések és a bibliai történetekkel való találkozásuk mélysége/gyakorisága szempontjából eltérő utakat lehet azonosítani a jelentések konstruálásában is. Feltételezzük még, hogy más változók (pl. szövegértési képességek) is befolyásolják a jelentések mélyfúrásait (vagy éppen felszínesebb megragadását); illetve, hogy analógiákon keresztül azoknak is fontos referenciaként jelennek meg ezek a történetek, akik a mindennapokban nem magától értetődően fordulnak bibliai történetekhez. A történetek értelmezését célzó – tanulás-szervezési – módszerekkel és az értelmezést segíteni szándékozó kommunikációval kapcsolatban pedig előfeltevésünk, hogy a moralizálás hátráltatja az autonóm megfogalmazások megszületését, viszont a tanulói és tanári kérdések, valamint a kontextus figyelembevételének szempontjai segítik a tudatosítást és az egyéni narratíva kialakítását. Jelen előadás egy kutatás közbeni állapotot jelenít meg, az óramegfigyelések, egyéni interjúk, kérdőíves megkérdezés és a fókuszcsoporthoz tartozó beszélgetések első eredményeinek bemutatásával.

ÓVODA A POLITIKA SODRÁSÁBAN (1948-1968)

KÓGER YVETTA

Pécsi Tudományegyetem BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola
yvetta.koger@gmail.com

Kulcsszavak: óvodatörténet, óvodaügy, „szovjetizálás”, óvodapolitika, szülői „érdekek”

Nagy Péter Tibor tág értelemben a köznevelési intézmények ügyeibe törvényekkel, rendeletekkel való egyre nagyobb mértékű beavatkozást tekinti „államosításnak”, amely által az oktatásügyi kormányzat is politikaformálónak válik (Nagy, 1992). Ez a tendencia érvényesül a címben megjelölt időszakban is, amikor az oktatási kormányzat – és a mögötte álló politikai szervezet, 1948-1956 között Magyar Dolgozók Pártja, 1957 után Magyar Szocialista Munkáspárt – elnyomja az oktatáspolitikai szereplőket, mintegy kisajátítva az oktatásügyet, az óvodát, sőt a magánszférában folyó nevelést is. Kozma Tamás kiemeli, hogy a Magyarországon is érvényesülő szovjet modellben az oktatáspolitikai egyenlővé vált a pártállam politikájával, vagyis más szereplőknek csak rejtetten vagy nagyon fojtottan volt beleszólásuk (Kozma, 2012). Az óvodapolitika – Polónyi István oktatáspolitikai definíciója nyomán – az óvodához kötődő érdekek érvényesítése, valamint az óvodával kapcsolatos fejlesztési elképzelések összessége, amely az érdekek érvényesítése mentén körvonalazódó célok elérését szolgálja (Polónyi, 2008). Jelen előadásban az „óvodapolitika” szándékait, következményeit és eredményeit követjük végig a választott időszakban, hasonlóan Kardos József munkájához, aki az iskolák szemszögéből mutatta be a politika hatásrendszerét, az oktatáspolitikát 1945 és 1993 között (Kardos, 2007). Mindezt egy, az '50-es és '60-as évekre irányuló óvodatörténeti kutatás részeként, amely a család és az óvoda kapcsolatát emeli fókuszba. Elsődleges forrásként tekintünk a különböző szintű jogszabályokra és azokra az egykorú sajtóanyagokra, amelyek az óvodaügyben érdekeltek – az óvodás gyermekek szülei és az óvónők – felé közvetítették a centralizált állami irányítás elképzeléseit. Hagyományos forráselemzés keretében vizsgáljuk, hogy megjelenhettek-e – ha közvetetten is – a szülői igények. A korszakot jellemző – szovjet befolyású – felülről irányított „modernizáció” részeként a közigazgatási rendszer teljes átalakítása is lezajlott 1950-ben, kiépült a tanácsrendszer. Ettől kezdve a megyei tanácsok oktatási osztályának lett a feladata a közoktatás irányítása és ellenőrzése a megye területén, mely az óvodákra is kiterjedt (Kardos, 2007). A Magyar Nemzeti Levéltár intézményeiben kutathatóak az óvodákra vonatkozó iratanyagok. Helyi, lokális óvodapolitikai vonatkozások tükrözőjeként a Fejér Megyei Levéltárban áttekinthetőre kerültek a Fejér Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága Művelődésügyi Szakigazgatási szervének iratanyagában az Oktatási és Népművelési Osztály iratai. A dokumentumelemzés elsősorban a szülői aspektusok vizsgálatára irányult. A források főként az 1950-es évek történéseibe engednek betekintést. Az elemzett források alátámaszthatják, kiegészíthetik mindazt, amit az óvodatörténeti szakirodalom a kutatás során kiemelt időszak tekintetében már korábban megfogalmazott, ezzel bővítve tudásunkat a magyarországi óvodaügy formálódásáról, az óvodapolitika akár napjainkig ható befolyásáról.

A SZAKKOLLÉGIUMOK SZEREPE A ROMA HALLGATÓK EGYETEMI BEILLESZKEDÉSÉBEN

KOMOLAFE CINDERELLA – LUKÁCS J. ÁGNES – PETHESNÉ DÁVID BEÁTA

Semmelweis Egyetem Egészségügyi Közszolgálati Kar Mentálhigiéné Intézet
cinderella.komolafe@gmail.com

Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar Társadalomtudományi Tanszék
agnes.rozi.lukacs@gmail.com

Semmelweis Egyetem Egészségügyi Közszolgálati Kar Mentálhigiéné Intézet,
Magyar Tudományos Akadémia Társadalomtudományi Kutatóközpont Szociológiai Intézet
david.bea@public.semmelweis-univ.hu

Kulcsszavak: roma/cigány, egocentrikus kapcsolathálózat, szakkollégium, kisközösség, társadalmi tőke

2011-ben négy egyház és a magyar kormány együttműködésének eredményeként megalapult a Keresztény Roma Szakkollégiumi Hálózat. Küldetésük, hogy támogassák a roma fiatalok diplomához jutását, biztosítva számukra a lakhatást, pénzügyi támogatást és speciális, az egyetemi boldogulást is segítő kurzusokat. A valamely etnikumhoz tartozó, hátrányos helyzetű hallgatókkal foglalkozó szakirodalom rávilágít a hasonló helyzetben lévő egyetemisták alkotta kisközösségek kulcsfontosságú szerepére az egyetemi beilleszkedés folyamatában (Sedlacek, 1987; Coleman, 1988; Tinto, 1998; Cerna – Pérez – Sáenz, 2009). Amellett, hogy ezek a közösségek protektív tényezőt jelentenek a lemorzsolódással szemben, a kisebbségi diákok számára lehetővé teszik etnikai identitásuk megélését és megerősítését (Antrop-González – Vélez – Garrett, 2003; Bereményi – Carrasco, 2017). A Semmelweis Egyetem Mentálhigiéné Intézetének kutatócsoportja 2012 és 2016 között vizsgálta a KRSZH akkor működő öt szakkollégiumának hallgatóit. A kutatás egyik fő célkitűzése a roma hallgatók társadalmi beágyazottságának feltárása az egyetemi beilleszkedés folyamatában. A szakkollégisták egocentrikus kapcsolathálózatát egyhetes kapcsolati naplóval (Huszti, 2015; Dávid és mtsai, 2016), és az EgoNet (McCarty, 2007) szoftverrel térképeztük fel, emellett a mentális egészségre és értékrendre vonatkozó kérdőíveket alkalmaztunk, valamint félig-strukturált életútinterjúkat vettünk fel. Jelen elemzésbe összesen 124 roma szakkollégista került. A cigány hallgatók kapcsolathálózatának 36 %-át tették ki a szakkollégiumokból származó kötések, ez azt jelenti, hogy a családi-rokonsági és egyetemi kapcsolatok arányát megelőzve a legdominánsabb csoportot alkotják. A hallgatók ráadásul a legtöbb személyes interakciót is szakkollégiumi társaikkal és a szakkollégiumi munkatársakkal folytatták a vizsgált héten (2,6 beszélgetés/alter vs. 1,5, $p < 0,001$, $\eta^2 = 0,057$). A szakkollégisták legalább érettségivel bíró roma kapcsolatainak 68 %-a szintén a szakkollégiumhoz kötődik, azaz a hasonló helyzetben lévő ún. „sorstársak” (Lukács J., 2018) meghatározó részét ebből a közegekből ismerik. Fontos megemlíteni, hogy a cigány hallgatók párjainak 58 %-a ugyancsak a szakkollégiumból kerül ki. A szakkollégium tehát az egyik legfontosabb szociális közeget jelenti a roma hallgatók számára. Az eredmények alapján, azok a hallgatók, akiknek kapcsolathálózatában a szakkollégiumi közösség dominál, kedvezőbb szubjektív jólléttel bírnak, ezzel együtt a szakkollégiumi kötések túlsúlya korlátozhatja az egyetemi kapcsolatok kialakítását. A szakkollégiumi közösségek jelentős stabilitást jelenthetnek a strukturális mobilitásban a kibocsátó és befogadó közegek között egyensúlyozó roma hallgatók számára. Az érzelmi erőforrások mellett a szakkollégiumok olyan fontos strukturális erőforrásokkal kapcsolhatják össze az egyetemistákat, amelyek hosszútávon elősegítik munkaerő-piaci sikerüket és társadalmi beilleszkedésüket (Lukács J. – Dávid, 2018; Lukács J., 2018).

IRÁNYÍTOTT KÖRNYEZETI NEVELÉSI PROGRAMOK MÓDSZERTANI ELEMZÉSE, HATÁSUK AZ ÖKOLÓGIAI IDENTITÁS VÁLTOZÁSÁRA HETEDIK OSZTÁLYOS TANULÓK KÖRÉBEN

KOPASZ ADRIENN RÉKA

Eszterházy Károly Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola
akeragrav648@gmail.hu

Kulcsszavak: erdei iskola, fenntarthatóság, vándortábor, környezeti nevelés, ökológiai identitás

A természettudományos oktatás válsága és a globális környezeti válság egybeesése aktualizálja azoknak a nevelési és oktatási módszereknek a vizsgálatát, amelyekkel a természettudományos kompetenciák fejlesztése mellett lehetőség nyílik a környezettudatos viselkedés kialakítására. Az élményalapú, saját tapasztalatokra támaszkodó természettudományos oktatás fejlesztésének igénye folyamatosan napirenden van. (Nagy – Nagy, 2016) Az erdei iskolai programok módszertanának bővülésével mód nyílik az élménypedagógia, a kooperatív tanulás és a projektpedagógiai módszerek alkalmazására. (Némethné Katona, 2005) A szabad explorációs élmények szerepe kimutathatóan nagy az ökológiai identitás kialakulásában, pozitív érzelmi hatása jelentős. (Csonka – Varga, 2018) Gimnáziumi tanárként az a tapasztalatom, hogy a köznevelési intézmények és egyéb fenntartók által szervezett környezeti nevelési programok, mint az erdei iskola, vagy a közelmúltban felélesztett vándortábor program a köznevelési intézmény akár minden tanulóját elérheti, hatása széles körű. Doktori iskolai kutatásomban különböző fenntartású akkreditált erdei iskolai programokat vizsgálok. N=15, ahol a nemzeti parkok, erdészetek és egyéb fenntartású erdei iskolák programjaiból vizsgálok 5-5 típust. A környezeti attitűd változásának vizsgálatához egy erdei iskolai programban részt vett és egy ilyen jellegű programban részt nem vett osztályt vizsgálok a program előtt és a program után közvetlenül, kérdőíves módszerrel. Kiindulási hipotéziseim szerint az erdei iskolai programok hatására kimutathatóan növekszik a környezet- vagy természetvédelmi magatartás előfordulási gyakorisága a résztvevő tanulóknál. A háromféle fenntartású (erdészeti, nemzeti parki, magán- és köznevelési) erdei iskolák közül az erdészetek és a nemzeti parkok akkreditált erdei iskolai programjainak célkitűzései tartalmazzák a fenntartó profiljához illeszkedő speciális tartalmakat, a magánvállalkozások és a köznevelési intézmények által lefolytatott programok nem. A köznevelési intézmények erdei iskolai programjaiban jobban megjelenik a módszertani diverzitás, mint a többi esetben. Előadásomban bemutatom, mennyire támasztják alá a mérési eredmények a hipotéziseket. Dokumentumelemzéssel vizsgálom a programokban a fenntarthatóságra nevelés tartalmát és módszereit. Mindezt összehasonlítom az Országos Erdészeti Egyesület túraútvonalaira szervezett vándortábor-programok módszertani sajátosságaival, különös tekintettel a fenntarthatósági elvárásokra. A kétféle pedagógiai gyakorlatban a célok nagyon hasonlóak, de a hangsúlyok eltérőek. Előadásomban e különbségeket mutatom be az erdei iskolai programok és a vándortábor-programok összehasonlításával. A vizsgálatok eredményei segítséget nyújtanak a környezeti nevelés aktualizálási irányainak kijelölésében.

DIGITÁLIS HONFOGLALÁS – 0-3 ÉVESEK A DIGITÁLIS VILÁGBAN

KOSCSÓNÉ KOLKOPF JUDIT

Józsefvárosi Egyesített Bölcsődék
koscsone@jozsefvaros.hu

Kulcsszavak: bölcsődei korosztály, digitális eszközhasználat

2017-ben a Józsefvárosi Egyesített Bölcsődék (JEB) és a Leonardo 41 Alapítvány együttműködéseként egy hosszú távú építkezés első alapköveinek lerakására került sor, azzal a céllal, hogy a 3 éves kor alatti gyermekek, családjuk és a bölcsődei kisgyermeknevelőik digitális eszközhasználati szokásait, attitűdjüket és maguknak a digitális eszközöknek a bölcsődés korú gyermekekre gyakorolt hatását jobban megértsük. A terület teljesen újszerű, mert mindenki az óvodás korosztálytól felfelé kezd hasonló kutatásokba, felmérésekbe annak ellenére, hogy már a korai gyermekkorra is jellemző a digitális eszközökkel való érintkezés, miközben a gyermekek éppen egy intenzív fejlődési fázisban vannak. A terület ráadásul folyamatos figyelmet igényel, mert:

- gyorsan változik, már egy 2017-es hivatkozás is elavultnak számíthat;
- a terület szakirodalmi főként angol és spanyol nyelvű;
- felszínes a bölcsődei pedagógusok tudása, sok a sztereotípiája;
- már a bölcsődés gyermek kezében is ott a tablet, mobiltelefon és nem mindegy, hogy ezeket az eszközöket hogyan és mire használja;
- a többség mindent enged, mások pedig - pl. bizonyos pedagógiai iskolák - a teljes digitális tagadás állapotában vannak 10 vagy akár 14 éves korig.

Mit csináljunk? Mindig az idősebb generáció felelőssége volt, hogy átadja a megfelelő tudást a gyermekeknek, szülőknek, fiatal kollegáknak, de erről a rohamosan fejlődő digitális világról ez a korosztály keveset tud. Ebben a világban a felnőttek nem okosak, és a gyermekek nincsenek biztonságban. Budapest VIII. kerületében arra kerestük a választ a bölcsődébe járó gyermekek szülei körében, hogy a gyerekek hogyan, mikor, milyen helyzetekben, mire és mennyit használják az okos eszközöket és hogyan jutnak ezekhez hozzá. Milyen céllal adnak a szülők gyermekeik kezébe digitális eszközt, és ismerik-e a szülők ezeknek az eszközöknek a működését és a hatásait. Az előadás bemutatja Budapest VIII. kerületében élő 0-3 éves korú gyermekek otthoni digitális eszközhasználati szokásait. Az előadás célja egyrészt a probléma azonosítása, adatokkal történő alátámasztása, másrészt provokáció és a közbeszéd beindítása e tématerületen.

SPORTSZAKTÁRGYAK HASZNOSSÁGÁNAK VIZSGÁLATA HALLGATÓK ÉS TESTNEVELŐ TANÁROK KÖRÉBEN

KOVÁCS ZSÓFIA – KRAMMER ATTILA – TÓVÁRI FERENC – PRISZTÓKA GYÖNGYVÉR

Pécsi Tudományegyetem BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

muppika@gmail.com

Pécsi Tudományegyetem

krammerattila@freemail.hu

Pécsi Tudományegyetem TTK Sporttudományi és Testnevelési Intézet Sportágak Elmélete és

Gyakorlata Tanszék

toferenc@freemail.hu

Pécsi Tudományegyetem

gyongy@gamma.ttk.pte.hu

Kulcsszavak: tantárgyi tartalmak, hallgatói megítélés, használható tudás

Sportszakos hallgatóként és felsőoktatásban dolgozó tanárként is érzékeljük, tapasztaljuk a sport-szaktantárgyak elméleti és gyakorlati oktatásának színvonalát, kedveltségi szintjét. Az intézetek számára fontos információ lehet, hogy milyenek látják, tapasztalják a sportszakos hallgatók az intézet által nyújtotta oktatás minőségét. A panelvizsgálat által megtudjuk, a képzés elérte-e célját, vagyis alkalmazható tudást nyújtott-e a tanárjelöltek számára? Munkánk előzménye, hogy 2011-2014 között a Pécsi Tudományegyetem II. és III. éves testnevelő-edző alapszakos hallgatói (n=156) véleményét mértük fel önkitöltős kérdőív segítségével az elméleti- és gyakorlati kurzusok kedveltsége, használhatósága és praktikuma alapján (Prisztóka és mtsai, 2014).

Célunk azoknak a kurzusoknak a megkeresése, amelyek hasznossága a korábban végzett hallgatók — ma már szakmájukban aktívan dolgozók — véleménye alapján megkérdőjelezhető, vagy amelyek nélkülözhetetlen szerepet töltenek be. Ennek érdekében a korábbi vizsgálat kérdéseit aktualizálva végeztünk újabb felmérést 6-7 év elteltével, az azóta testnevelő tanárként, edzőként pályán lévő, korábban felmért hallgatókkal. Feltételezzük, hogy a gyakorló szakemberek kedveltségi listáján továbbra is a gyakorlati tárgyak végeznek előkelő helyen, amelyek plusz ismereteket nyújtottak számukra. Elképzelhető, hogy lesznek egyértelműen átértékelt órák — az évek alatt nyert tapasztalataik alapján — korábbi felmérési eredményeinkkel ellentétben. Feltételezzük azt is, hogy a pályán lévő testnevelő tanárok továbbképzéseken, szakirányú szakokon tovább bővítik tudásukat, hogy jobban megfeleljenek a mindennapos testnevelés oktatásával együttjáró szakmai kihívásoknak.

Az adatfelvétel szakértői mintavétellel történt. A Pécsi Tudományegyetem II. és III. éves testnevelő-edző alapszakos hallgatóit kérdeztük meg első vizsgálatunkban, és azóta már testnevelő tanárként pályán lévőket 2019-ben. Vizsgálati módszerként a többkimenetű zárt kérdéstípusokat tartalmazó kérdőív mellett döntöttünk (Babbie, 2000). A kapott eredményeket SPSS program segítségével dolgoztuk fel, elemeztük. Eredmények: A kapott adatok és az előző vizsgálati eredmények összehasonlításával meghatározhatók azok a sportszakmai tantárgyak, amelyek hasznossága már a képzés idején (hallgatói vélemények alapján) megkérdőjelezhető volt, és azok a kurzusok is, amelyek a legmeghatározóbbak a tanári pályán (gyakorló testnevelő tanári vélemények alapján). Ezek a visszajelzések az oktatás „beválását” is tükrözik, és hozzájárulnak tantárgyi programok, mintatantervek, oktatási eljárások és módszerek korszerűsítéséhez, melynek eredményeként a képzésben lévő hallgatók tárgy iránti, tanulás iránti attitűdjét, motivációját is erősítheti. Felhasznált irodalom: Babbie, Earl (2000): A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Balassi Kiadó, Budapest.; Prisztóka Gy. – Tóvári F. – Kovács Zs. – Krammer A. (2014): Sport-szakmai tantárgyak hallgatói megítélése jövőbeli használhatóságuk szempontjából. Magyar Sporttudományi Szemle 15. évf. 58. sz. 55.

AZ OKTATÓK HATÁSA A HALLGATÓI MOBILITÁSRA A GÁL FERENC FŐISKOLA ERASMUS+ TEVÉKENYSÉGÉBEN

KOZMA GÁBOR – THÉKES ISTVÁN

Gál Ferenc Főiskola
rektor@gff-szeged.hu
Gál Ferenc Főiskola
jerrythekes@gmail.com

Kulcsszavak: nemzetköziesítés, felsőoktatás, empirikus vizsgálat, oktatók hatása, mobilitás

A felsőoktatás stratégiájában a nemzetköziesedés már túllépett a külföldi tudományos kapcsolatok erősítésének elsődleges céljain. A megváltozott felsőoktatási piaci környezetben a nemzetközileg mért tudományos alkalmasság mellett a képzéseknek a hazai és a nemzetközi piacon is megfelelő hatékonysága kerül az intézményi stratégiák középpontjába. Jelen vizsgálatunk a Gál Ferenc Főiskolán (GFF) folyó nemzetköziesítési folyamatokat elemzi, azokon belül is konkrétan az oktatók hallgatókra gyakorolt hatása intézményi jellemzőinek feltárását tűzi ki célul. A nemzetköziesítés a GFF-en egy értéktöbbletnek a forrása, amit nemzetközi plusznak is lehet nevezni. Ennek eszköze a külföldi tanulás és tanítás, külföldi kollégák fogadása, a képzésekben pedig az élvonalhoz igazodás. A vizsgálat fő célja következtetések megfogalmazása az oktatóknak a hallgatói mobilitásra gyakorolt hatásáról. A kutatás fő hipotézise: Az oktatók ERASMUS+ mobilitási tapasztalata befolyásolja a hallgatói mobilitás eredményességét. Az alhipotézisek: 1) Az oktatók jó mobilitási tapasztalata újabb oktatói és bővülő hallgatói mobilitást eredményez. 2) Azok az oktatók eredményesebbek a Főiskola küldetésében megvalósuló értékek képviselőiként, akik saját jó mobilitási tapasztalattal rendelkeznek. A négy karon összesen 65 oktató töltötte ki az online kérdőívet. A karonként szervezett fókuszcsoporthoz összesen 15 hallgató és 14 oktató vett részt, valamint egy külön koordinátori interjú is lezajlott. Az adatfelvételhez használt Likert-skálás online oktatói kérdőívet online felületen alkalmaztuk. Az adatközlésre egy hét állt rendelkezésre, amit végül 65 oktató végzett el. A kérdőív megbízhatósága megfelelő (Cronbach-alfa: 0,89), a megerősítő faktoranalízis szerint (KMO-index értéke 0,81). A fő hipotézis megerősítést nyert empirikus adataink és a C-SWOT analízis tükrében, hiszen mind minderre vonatkozó kérdés esetében, mind a kvantitatív, mind a kvalitatív adatgyűjtés tapasztalatiból ez a következtetés volt levonható. Az előadásban részletesen ismerjük a további hipotézisvizsgálatokat.

AZ ÖSSZEHASONLÍTÓ NEVELÉSTUDOMÁNY KÖZÉP-EURÓPAI NAGYKÖVETE, WOLFGANG MITTER

KOZMA TAMÁS – BREZSNYÁNSZKY LÁSZLÓ – SZABÓ LÁSZLÓ TAMÁS

Magyar Tudományos Akadémia Pedagógiai Tudományos Bizottság

kozmat3@gmail.com

Magyar Tudományos Akadémia Pedagógiai Tudományos Bizottság

brezsl@gmail.com

Debreceni Egyetem BTK Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

szabolt1942@gmail.com

Kulcsszavak: összehasonlító neveléstudomány, Közép-Kelet-Európa iskolaügye, európai iskolarendszerek, életút kutatás

Az összehasonlító neveléstudomány 20. századi kutatói, iskolateremtő személyei különböző földrajzi térségekre és témákra figyelve sokféle szakmai, módszertani utat jártak be. Wolfgang Mitter az európai térség szakértőjeként vált ismertté, ezen belül is főleg a közép-kelet-európai országok iskolapolitikájának elemzése és összehasonlító vizsgálata révén. Erre determinálták a tanulmányok és a tanári praxis tapasztalatai mellett a térségi nyelvek ismerete, valamint identitása és a kapcsolatai. A klasszikus bölcséleti, elemző, értelmező eljárások híve és iskolateremtő alakja volt. Ezt bizonyítják az írásai, konferenciákon és az egyetemi képzésben elhangzott előadásai csakúgy, mint a tanácsadói munkássága. De nem zárkozott bele ebbe a kutatási paradigmába. Nyitott volt az iskolaügyi változásokra és az innovatív pedagógiai próbálkozásokra is. Az előadás arra keresi a választ, hogy milyen körülmények hatására választotta ezt a kutatási területet; milyen szerepet játszott frankfurti kutató intézetben (DIPF) töltött időszak a munkásságában; milyen iskolakutatások fűződnek a nevéhez; miért nevezhetjük joggal az összehasonlító neveléstudomány közép-európai utazó nagykövetének? A kérdésekre az életút kutatás eszközeivel, publikációi (Mitter, 1983, 1984, 1999, 2005) és róla szóló írások (Führ, 1987; Scholz, 2003) tartalmi elemzésével, illetve a közép-európai kapcsolatainak, utazásai eredményeinek feltárásával kerestük a választ. Wolfgang Mitter szakmai életútja a II. világháborút követő évtizedekben, a megosztott közép-európai térségben bontakozott ki. Érdeklődése, nyelvismerete és a térséghez kötődő identitása vezette őt a tanulmányai és a tanári pályakezdés éveiben az összehasonlító neveléstudomány irányába. Tanult és dolgozott nyugat-németországi főiskolán és egyetemeken. Kutatói tevékenysége és habitusa a DIPF-ben teljesedett ki, ahol intézetigazgatói feladatokat is ellátott több periódusban. Szakterülete az európai iskolarendszerek, kiemelten a kelet-közép-európai országok oktatásügyének összehasonlító elemzése. Ebben a politikai, ideológiai szempontból megosztott térségben az összehasonlító vizsgálatok révén sokat tett a térség szakembereinek együttműködése, a „keleti pedagógia” értékeinek integrálása érdekében. A kutatómunka eredményeit a neveléstudományi utánpótlás képzésében ítéljük hasznosíthatónak.

TANULMÁNYI VERSENYEK ÚJRASZERVEZÉSE A TEHETSÉGMENEDZSMENT SZEMSZÖGÉBŐL

KÖPECZI-BÓCZ TAMÁS

Budapesti Corvinus Egyetem
tamas.kopeczi.bocz@uni-corvinus.hu

Kulcsszavak: tanulmányi verseny, tehetségmenedzsment, tanulók motiválása, tanulók elköteleződése, konkurens tanulás

Az elmúlt 5 évben folyamatosan fejlesztünk egy olyan tanulmányi rendszert, mely a tanulók kognitív készségének fejlesztését célozta. Feltételeztük, hogy ezeket a feladatokat megfelelő mixbe szervezve alkalmasak lehetnek konkurens tanulmányi verseny megszervezésére. Ennek első kísérlete 2019 március-április hónapokban zajlott és több mint 5000 interakció valósult meg. Első elemzésünk rámutat arra, hogy az új típusú tanulmányi versenyek (bajnokságok) alkalmasak az új típusú tehetségfogalomnak megfelelő tanulói készségek fejlesztésére, így hozzájárulhatnak a tehetségfogalom neveléstudományi evolúciójának iskolai implementálásához is. Renzulli már 1984-ben megalkotta három körös elméletét, mely szerint a kreativitás, a feladat iránti elkötelezettség és az átlag feletti képesség jelenthetik a tehetségfogalom alapmodelljének fő pilléreit, mégis viszonylag sok idő telt el, míg a tehetségfogalom – főként a munkaerőpiaci keretben nagyobb szerephez jutott. 1997-et írunk, amikor a „tehetségmenedzsment” kifejezés széleskörűen elterjedt, miután Steven Hankin a McKinsey cégtől megfogalmazta a „háború a tehetségért” fogalmát, melyet később részletesen is kifejtett Ed Michaels, Helen Handfield-Jones és Beth Axelrod ugyanezen címet kapott könyvében – a szervezetek elismerték, hogy a tehetséggondozási gyakorlatoknak az emberi erőforrás hatékonyabb előrejelzésére és kezelésére kell összpontosítaniuk az üzleti célok és a stratégiai célok megfelelő összehangolása révén, hogy előkészítsék a szervezeten belüli növekedést és bővülést (Martin, 2015). Azonban a szervezetek nemigen tudták, hogyan is definiálják a „tehetség” fogalmát, néhányan Aldous Huxley híres regényének, a Szép, új világnak „alfáinak” alapján képzelték el – egy haranggörbe tetején –, míg mások a teljes munkaerő szinonimájaként értelmezték – tulajdonképpen értelmetlen definícióval (Woolridge, 2006). Lehetek, akik a kreativitással és/vagy az intellektussal hozták összefüggésbe (vagy akár ekvivalenciába), és egészen biztosan sok munkáltató gondolhatta úgy, hogy az önálló munkavégzési képesség, vagy az alkalmazkodási készség lehet a tehetség titkának nyitja. A komplex modellalkotók közül kiemelhető Ulrich (1998) elgondolása, aki Renzullihoz hasonlóan három alapfogalomra igyekezett szűkíteni, úgymint: szellemi tőke, elkötelezettség és közreműködés. Az 5000 konkurens „bajnoki” forduló elemzésével kapcsolatokat tudtunk modellezni e három alapfogalom között. Különösen érdekes eredményt hozott a tudás – elköteleződés eredményességre gyakorolt hatásának vizsgálata, melyet az előadásban részletesen is bemutatunk.

ÁLTALÁNOS ISKOLÁS GYERMEKEK FOGYATÉKOSSÁGGAL KAPCSOLATOS ATTITÚDJÉNEK VIZSGÁLATA

KRAUSZ ANITA

Szegedi Tudományegyetem JGYPK

krauszanita@gmail.com

Kulcsszavak: attitúd, általános iskola, tipikusan fejlődő, fogyatékoság

Az utóbbi évtizedekben világszerte egyetértés van abban, hogy minden gyermeknek joga van oktatásban részesülni, beleértve a fogyatékosággal élő gyermekeket is (United Nations, 1989; ENSZ, 2008), azonban oktatásuk-nevelésük más és más módon valósul meg. Hazánkban az oktatás nem egységes, a fogyatékos gyermekek nagy aránya vesz részt speciális tantervű intézetek oktató-nevelő ellátásában. Talán ez a szelektivitás eredményezi, hogy a fogyatékoságról alkotott tudásunk, illetve jártasságunk sem képvisel egységes képet. Hozzáállásunkat és viselkedésünket számos tényező befolyásolja, Staub (2005) szerint az előzetes tapasztalatok mindenképpen hatással vannak az attitűdünkre, amely természetesen kihat környezetünk hozzáállására is. Mindemellett az attitúd a társas viselkedés egyik fő eleme, Triandis (1971) megfogalmazása szerint, egy érzellemmel terhelt gondolat, amely segíti az egyént, hogy a különböző szociális helyzetekben cselekedni tudjon. Mivel az attitűdünk változhat és formálódhat, kutatásunkban fogyatékosággal kapcsolatos tapasztalattal és ismerettel rendelkező, illetve nem rendelkező általános iskolás gyermekeket vizsgáltunk. Irvine (2012) szerint a tanulók komplexebb személyiségfejlődése érdekében szerencsés, ha a mássággal minél hamarabb találkozik, így megtanulja/megtanulhatja kezelni azt. Kutatásunk célja a vizsgált két részminta tagjainak fogyatékosággal kapcsolatos attitűdjének megfigyelése és összehasonlítása. A mérésben 4 többségi intézmény 7. évfolyamon tanuló, zömével tipikusan fejlődő tanulói vettek részt. Vizsgálatainkban a MAS (Multidimensional Attitudes Scale toward persons with disabilities) multidimenzióális attitűdmérő kérdőív (Findler és mtsai, 2007) adaptált változatát használtuk. A mérőeszköz a viselkedés, az érzelmek és a megismerés dimenzióira helyezi a hangsúlyt. Vizsgálati eredményünk a hazai viszonyok ismeretében különösen fontos a pedagógusoknak és szülőknek egyaránt, hozzájárulhat az integráció megfelelő működéséhez, mivel a jól működő befogadó oktatás új utat nyithat, elősegítheti az inkluzív nevelés kialakulását.

PÁLYAVÁLASZTÁSI TERVEK ÉS AZ EZEKET BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK SERDÜLŐKORBAN

KURUCZ BENCE – BALOG RÉKA – PRAINER PETRA – PÁNCZÉL JANKA

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

jocovile@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

rekab98@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

ppetra01.23@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

panczel.janka@gmail.com

Kulcsszavak: serdülőkor, pályaválasztás, pályaaorientáció, továbbtanulás, pedagógusok

A fiatalok számára a pályaválasztás egyre összetettebb, meghatározóbb folyamattá válik az átalakuló társadalomba és munka világába való beilleszkedés, ami miatt a pályaválasztás és -szocializáció is egyre nagyobb kihívást jelent a középiskolák számára. A pályaszocializáció folyamatát több szereplő is befolyásolja (Erikson, 1968). Az iskola és pedagógusai, a szülők és a kortársak (Bodhe – Surally – Medha, 2016) az internettel és egyéb médiumokkal együtt olyan összetett rendszert alkotnak, melyben az információhoz való hozzáférhetőség kulcsszempont (Kerka, 2000). Kutatásunk fő célja, hogy feltárjuk a pályaválasztás komplex folyamatát budapesti középiskolás diákok körében, továbbá összehasonlítsuk a 9. és 12. évfolyamos tanulók tapasztalatait, így értelmezve az adott iskola hatásrendszerét. Öt budapesti középiskolára kiterjedő vizsgálatunkban kérdőíves módszert alkalmazva 112 kilencedikes és 90 tizenkettedikes diákot kérdeztünk meg (N=202). Emellett 9 tanárral készítettünk interjút az iskolákban a diákokkal kapcsolatos alapvető iskolai attitűdök, iskolai pályaszocializáció, és szakmai elköteleződés kérdéscsoportok mentén. Eredményeink azt mutatják, hogy a diákok csak kis százalékba (4 %) szeretne dolgozni, vagy mással foglalkozni iskola után, többségük (96 %) tovább szeretne tanulni, és ehhez leginkább az osztályfőnökök segítségét kéri (78 %) az iskolán belül, összesített viszonylatban viszont a tanárok véleménye kisebb százalékban jelenik meg (7 %), míg a szülőkre számítanak a leginkább (32 %). Ez egybeesik a szülők hozzájárulásával a pályaválasztási folyamatban, mely szerint a legtöbb diák úgy vélekedett (51 %), hogy szülei sokszor segítenek neki. A szakmákkal kapcsolatos érdeklődés legkiemelkedőbb formája a magán/vállalkozói tervek megjelenése (28 %) az egészségügyi (14 %) és gazdasági szakmák (13 %) után. Az általunk kapott eredmények egyeznek a család befolyását vitató korábbi kutatási eredményekkel (Bodhe – Surally – Medha, 2016), de azt is fontos megemlíteni, hogy a szülők iskolázottsága, amely a mi mintánk esetében elég magas, hatással lehet a diákok pályaválasztással kapcsolatos aspirációira (lásd Liskó, 1998). Kevésbé jelenik meg az a szemlélet, hogy a diákok inkább kortársaiktól kérnek tanácsot (Paaikoff – Brooks-Gunn, 1991), ami a tizenkettedikesek enyhe alulreprezentáltságával is magyarázható. Három iskolában említették interjúalanyaink a szakmák napjának megjelenését, és több pedagógus, akik szerint az iskolapszichológus aktívan részt vesz a diákok pályaválasztással kapcsolatos tervezésében, vélekedett úgy, hogy ennek pozitív hatása van.

A POSITIVE EDUCATION MANIFESZTÁLÓDÁSA KÉTÚJFALUBAN

LADNAI ATTILÁNÉ SZERENCSES ANITA

Pécsi Tudományegyetem BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola
szerencses.anita@pte.hu

Kulcsszavak: Intergrált Pedagógiai Rendszer, positive education, pozitív oktatás/nevelés indikátorai, PERMA elemek, pozitív pszichológia

Jelen kutatás elméleti kereteit két markáns pillér adja: egyrészt az Integrált Pedagógia Rendszer (IPR) (Varga – Arató, 2005, 2008, 2013) kidolgozása, bevezetése, és utánkövetése során készült tudományos eredmények; másrészt a pozitív pszichológia deklarált vívmányai, az „oktatás nyelvére” konvertálva. Ez utóbbi egzakt megjelenése a Positive Education (PE) modellje, melyet Martin E. Seligman (Seligman, 2018; Norrish, 2015; Seligman et al., 2008) dolgozott ki (szigorúan tudományos eredményekre, hatás és bevalás-vizsgálatokra, longitudinális mérések eredményeire támaszkodva). A modell elemei olyan tantervi keretekben rögzíthető fejlesztési területeket jelölnek ki, melyek az érzelmi pallérozottság, kooperatív alapelvek és a személyiségfejlesztés révén járulnak hozzá az oktatási folyamat eredményességességéhez (Seligman et al., 2015). Ez a célrendszer az IPR-ben is, fellelhető, a képesség-kibontakoztatás, és az integrációs felkészítés mellett (Hámoriné, 2013). E keretrendszer értékei (Booth – Ainschow, 2011) jelentős átfedést mutatnak a PE modell alapjának tekintett karaktererőségek rendszerével (Seligman – Peterson, 2004). A kutatásban az elemzési szempontokat a dokumentumelemzéssel feltárt indikátorok (Ladnai, 2019), és a hazai környezet (oktatáspolitikai, szociológiai, pszichológiai) sajátosságait maradéktalanul figyelembe vevő indikátorok adják, melyekkel a PERMA elemek (Seligman, 2011) mentén, azokat tovább bontó szerkezet segítségével végzi el a kutató az operacionalizálást. Kétújfalu iskolájában az IPR mellett számos újszerű megközelítésen alapuló pedagógiai innovációt alkalmaznak az oktató pedagógusok (Kovácsévicsné, 2007, 2008, 2016). A makro-kutatás jelenlegi (mikro) részében a tartalmi szabályozás szegmens által deklarált hozadékok kerülnek fókuszba azzal a céllal, hogy láthatóvá válják az ezen az elvek alapján (implicit és explicit / direkt és indirekt módon is) működő példák létezők Magyarországon is! Ezek detektálása további kutatások tárgya lehet, hiszen szükséges annak hangsúlyozása, hogy jelen pedagógiai diskurzus élén helyük van azon „jó” dolgoknak, amelyek az egyes indikátorokból manapság is jelen vannak, és pozitívabbá – „még jobbá” teszik a pedagógiai praxist.

A LOVÁRI KÖZÉP- ÉS EMELT SZINTŰ ÉRETTSÉGI BEMUTATÁSA

LAKATOS SZILVIA

Pécsi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet Romológia és Nevelésszociológia
Tanszék

lakatossilvi@gmail.com

Kulcsszavak: romani nyelv, lovári dialektus, közép- és emelt szintű érettségi, közoktatás, presztízs

Az előadás célja, hogy röviden bemutassa a romani nyelvet, ismertesse a magyarországi lovári nyelvi érettségi rendszert közép- és emelt szinten a közoktatásban, illetve a romani (lovári) nyelvet választó vizsgázók motivációját. Szemlélteti a 2004/ 2005 tanévben bevezetésre került kétszintű érettségi vizsga felépítését, külön taglalja a középszintre és az emelt szintre vonatkozó információkat. A lovári nyelv, mint érettségi vizsgatárgy az élő idegen nyelvek csoportján belül a ritkán tanított nyelvek között foglal helyet. A 100/1997. (IV. 3.) kormányrendelet szabályozza az érettségi vizsgakövetelményeket, míg a 40/2002-es OM rendelet a részletes követelményeket és a vizsgaleírást. Az Oktatási Hivatal nyilvánosságra hozott és a honlapjáról letölthető hivatalos dokumentumok elemzése alapján kimutatható, hogy az utóbbi években egyre többen választják a lovári emelt szintű érettségit, mint vizsgatárgyat, ami a romani (lovári) nyelv növekvő népszerűségét jelenti. A vizsgálat célja az, hogy kitérjen arra, kérdőíves felméréssel Pécsen, hogy milyen motivációval rendelkeznek a vizsgára jelentkezők, mi lehet az oka a fokozatosan növekvő létszámnak. Egy korábbi tanulmány eredménye alapján a 2007 és 2009 között a jelentkezők többsége a nappali tanulói jogviszonnyal rendelkezők közül került ki (Lakatos, 2012). Azonban a 2016-2018-as időszakra kiugróan magas lett azoknak az aránya, akik nem rendelkeznek tanulói jogviszonnyal. A vizsgálat eredményeit egy tanulmányban szeretném publikálni. A vizsgálat során várható, hogy a romani nyelv nyelvi normájának tekintetében a lovári dialektus erőteljesen jelenik meg. Az érettségi hozzájárul ahhoz, hogy Magyarországon a romani (lovári) nyelv presztízse emelkedjen (Lakatos, 2012).

EGYMÁSBA ÁGYAZOTT ZÁRT HÁLÓZATOK TÖBB SZEMPONTÚ SZOCIOMETRIAI VIZSGÁLATA

LAKI TAMÁSNÉ

RAMPA

rampa@rampa.eu

Kulcsszavak: szociometria, hálózat, közösség, szocializáció, szociogram

A hálózat kutatás a 20. század második felében indult hódító útjára, majd a 21. században vált számos ággal rendelkező önálló tudománnyá. A legtöbb szerző Morenot (1934) tekinti a társadalmi hálózat kutatás egyik előfutárának, és a szociometriai diagramokat tartják az első és máig használatos olyan eszköznek, amelyek alkalmasak kapcsolati hálózatok megjelenítésére (Pescosolido, 2006; Jansen, 2006; Wellman, 1988; Szántó – Tóth, 1993). Moreno tapasztalatait felhasználva dolgozta ki Mérei Ferenc a többszemponú szociogramot és az ehhez kapcsolódó mutatókat (Mérei, 1996), amelyek segítségével az egész csoportra érvényes következtetések vonhatók le a csoport sűrűsége, a kapcsolatok erőssége és viszonzottsága, a csoportkohézió vonatkozásában, a tagok szerepeiről és jelentőségéről. Az elmúlt évtizedekben a szociometriát szinte kizárólag iskolai osztályok vizsgálatára használták, részben tudományos munkák során, részben pedig gyakorló pedagógusok azzal a céllal, hogy osztályfőnökként jobban megismerjék tanítványaik kapcsolatrendszerét. Jelen kutatás arra keres választ, hogy a több szempontú szociometria mennyiben alkalmazható a megszokottól eltérő módon, például egymásba ágyazott hálózatok, vagy kevésbé megszilárdult, változó összetételű csoportok esetében. Az előadás három karakteresen különböző szociometriai vizsgálatot mutat be részletesebben, majd ezek eredményeit összegezve módszertani következtetéseket von le, gyakorlatban is hasznosítható ötletek ad és további kutatási lehetőségeket villant fel. Bár az egyes bemutatott kutatásoknak más tudományos eredményei is vannak, például az összevont iskolák vizsgálata interjúk és óramegfigyelések sorozatára épült és egész Baranya megyére vonatkozóan tesz megállapításokat, az előadás ezekre a következtetésekre nem tér ki, csupán azokat az eredményeket ismerteti, amelyek a szociometria felhasználásának kiterjesztését vizsgálják. Az első kutatás baranyai falusi kisiskolák közösségformáló szerepét vizsgálja. Közel egy tucat iskolában végzett mérések alapján az országos standard értékekkel összehasonlítva megállapítható, hogy az összevont osztályok általában gazdagítják a gyerekek kapcsolatrendszerét, számos évfolyamokon átívelő kapcsolódás jön létre. Több faluban középiskolai osztályokra jellemző szervezetségi szintet találtunk. A második kutatás egy családi közösséget vizsgál. Az előzmény nélküli kísérletben nem egyének, hanem családok töltötték ki a felmérő íveket. Azt tapasztaltuk, hogy a szociometriai vizsgálat eredménye előre jelzett bizonyos folyamatokat. A harmadik mérésorozat táborokban készült, egymást néhány napja ismerő személyek között. A szociogram bemutatása során itt a huszonéves egyetemista fiatalok közösséget formáló szerepe kerül előtérbe. A kutatás legjelentősebb eredménye, hogy a több szempontú szociometria – bár egyszerű és évtizedek óta használt eszköz – rejt új lehetőségeket, ad néha meglepő eredményeket, máskor megmagyaráz ismert, de korábban nem értelmezett folyamatokat.

ALTERNATIVITÁS ÉS PLURALIZMUS AZ OKTATÁSBAN A RENDSZERVÁLTÁSTÓL NAPJAINKIG

LANGERNÉ BUCHWALD JUDIT

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar
buchwald.judit@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: közoktatás, köznevelés, jogi szabályozás, alternativitás, pluralizmus

Az alternativitás – mint választási lehetőség – és a pluralizmus – mint az alternatívák spektruma – (Mihály, 1990) közoktatásbeli megjelenésének kezdetét illetően megoszlanak a vélemények (Báthory, 2001; Langerné Buchwald, 2017), de egyetértés van abban, hogy az alternativitás szempontjából mérföldkőnek tekinthető az 1985-ös közoktatási törvény (Báthory, 2001). Az azóta eltelt időszakban többször változott az oktatás, ezen belül az alternatív iskolák jogszabályi háttere, mely egyrészt hatással volt az egyes alternatív iskolák működésére, másrészt a közoktatásban/köznevelésben tetten érhető pluralizmusra, az alternatív iskolák és oktatási formák spektrumára, szerepére és funkciójára. A jogszabályi változások, valamint a hatásukra kialakuló, az alternativitást, valamint a pluralizmust érintő változási irányok feltárására irányuló kutatásunk három részből állt. Egyrészt a közoktatási/köznevelési törvény, a költségvetési törvény, a Nemzeti alaptantervek, a kerettantervi rendeletek elemzésével vizsgáltuk az alternatív iskolák alapítására, működtetésére, finanszírozására és az oktató-nevelő munka tartalmára vonatkozó jogi szabályozás változását. Másrészt ezen változások tükrében vizsgáltuk az oktatás pluralizmusának alakulását kvantitatív és kvalitatív szempontból egyaránt, melynek megvalósítására feltártuk az adott időszakban nyilvántartott alternatív kerettanterveket, valamint a különböző, alternatív iskolákkal foglalkozó kiadványok és honlapok elemzésével az alternatív iskolák számát és az általuk alkalmazott pedagógiai programok sokszínűségét. A kutatás harmadik lépéseként kísérletet tettünk az alternativitás és a pluralizmus terén tapasztalható változási irányok azonosítására, valamint az alternatív iskolák és oktatási formák kategorizálására. A kutatás eredménye alapján megállapítható, hogy a jogszabályi változások érintették az alternatív iskolák fenntartását, finanszírozását és tartalmi szabályozását, melynek hatására pozitív és negatív irányú változások következtek be az alternativitás és a pluralizmus vonatkozásában. Egyfelől szűkült a pedagógiai program szerinti változatosság, különös tekintettel a klasszikus reformpedagógiai koncepciókat illetően, valamint csökkent az alternatív iskolák száma, elsődlegesen az önkormányzati, majd állami fenntartású alternatív iskolák esetében. Másfelől emelkedett a főként szülői kezdeményezésre építő nem állami fenntartású alternatív iskolák száma, valamint erősödött a szintén szülői kezdeményezésen alapuló alternatív oktatási forma, a tanulóközösség jelenléte az oktatásban. Emellett megállapítható, hogy a rendszerváltás idején létrejött alternatív iskolák közoktatásbeli szerepvállalása letisztult, és lehetővé vált a cél, pedagógiai koncepció és finanszírozás mentén történő kategorizálása is.

A DIGITÁLIS TÖRTÉNETMESÉLÉS ISKOLAI ALKALMAZHATÓSÁGÁNAK UTÁNKÖVETÉSES VIZSGÁLATA

LANSZKI ANITA

Magyar Táncművészeti Egyetem

lanszki.anita@gmail.com

Kulcsszavak: digitális történetmesélés, utánkövetéses vizsgálat, motiváció, IKT-eszközök, oktatásinformatika

A digitális történetmesélés (továbbiakban: DST = digital storytelling) a 2010-es évek elejétől egyre népszerűbb hazánk oktatási intézményeiben, mivel lehetővé teszi a tanulók számára az IKT-eszközök tartalomorientált és produktív alkalmazását. A módszertan nagymintás, hazai köznevelési intézményekben végzett didaktikai hatásvizsgálata 2017-ben lezajlott, melynek során sikerült feltárni az alkalmazás eltérő körülményeinek hatásmechanizmusát, a pedagógusok és tanulók DST-vel kapcsolatos vélekedéseit, és hogy mely tanulói kompetenciaterületekre fejtett ki a DST pozitív hatást (Lanszki, 2018). Jelen kutatásban arra voltunk kíváncsiak, hogy az új módszer keltette lelkesedés a további alkalmazás során is megmaradt-e a pedagógusok és tanulók részéről, valamint hogy a többszöri alkalmazás során szerzett rutinnal könnyebben küzdenek-e meg azokkal a kihívásokkal, melyekkel, az első alkalmazás során szembesültek. A 2017-es kutatás pedagógusai közül mindössze háromra volt jellemző, hogy tanította ugyanazokat a diákokat ugyanabból a tantárgyból, valamint hogy az elmúlt két évben folyamatosan alkalmazták a DST-t tanóráikon, kutatásunk mintájába így ők (n=3) és 6. 7. és 8. osztályos tanítványaik (n=63) tartoztak. Az adatokat kikérdezés útján nyertük, a pedagógusokat strukturált interjúval, tanulóikat kérdőív segítségével vizsgáltuk, mely utóbbi mérőeszköz megegyezett a 2017-es iskolai kísérletben használt eszközzel. Az adatelemzés során kombinált módszertant alkalmaztunk, sor került a számszerűsíthető adatok matematikai-statisztikai alapú elemzésére és az interjúk tartalomelemzésére is. Az elemzés során fény derült arra, hogy a tanulók motivációs komponensei megegyeznek az első mérés eredményeivel: a szöveg megírásával és felvételével bajlódtak legtöbbit, motivációjuk is ezekben a szakaszokban torpant meg leginkább. Legmotiváltabbak a bevezető szakaszban, a vágás és a vetítés alatt voltak. Magasabb évfolyamokon csökkent a videóvágásra és növekedett a forráskutatásra és -elemzésre fordított idő az első próbálkozáshoz képest, alacsonyabb évfolyamokon pedig a storyboard elkészítésére és a szövegalkotásra maradt több idő. Mindezek a faktorok jelentősen növelték a tanulók elégedettségét és digitális történeteik minőségét. A 2017-es kutatásból kiderült, hogy a folyamat időigényessége mellett a másik kihívás a technológiahasználattal volt összefüggésben. A DST-t azóta is alkalmazó pedagógusok közül kettő tanulói mobil eszközökkel egészítette ki az iskolai eszközparkot, a harmadik pedig maga szerzett be új eszközöket iskolájának. A DST-vel kapcsolatos kihívások a többszöri kipróbálást követően már nem annyira a technológiahasználat és az időmenedzsment területein körvonalazódtak, hanem inkább tantárgyi tartalmak adekvátabb kifejezésével és a tanulók szövegértési nehézségeivel voltak összefüggésben. A pedagógusok úgy vélték, a DST leginkább a tanulók kreativitására, retorikai és fogalmazási képességeire fejt ki pozitív hatást.

A 8-10 ÉVES TANULÓK SAJÁTOS SZEMPONTJAINAK VIZSGÁLATA ÉS ALKALMAZHATÓSÁGA A DIGITÁLIS TANANYAGFEJLESZTÉS FOLYAMATÁBAN

LÉNÁRD ANDRÁS – VETÉSI ERIKA

Eötvös Loránd Tudományegyetem TÓK

lenarda@elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar Digitális Pedagógiai Tanszék

vetesi.erika@tok.elte.hu

Kulcsszavak: digitális tananyagok, tanulási szükségletek, életkori sajátosságok, kisiskoláskor, eye-tracking vizsgálat

Napjainkban rohamosan bővül a digitális tananyagok száma és a tanulási folyamatban betöltött jelentősége. A digitális tanulási környezet térnyerése a 8-10 éves tanulók esetében is jól látható. A digitális tananyagok piacát, a fellelhető szoftverbázist vizsgálva (Lénárd, 2013) jól kimutathatók olyan preferált területek, melyek a tananyagok gerincét adják, pl. numerikus műveletek, hang-betű megfeleltetés stb. Megelőző kutatásaink, valamint a vonatkozó szakirodalmi források alapján megállapítható, hogy a tényleges digitális taneszközkínálat és a célkorosztály tartalomra, valamint szoftver-ergonómiára vonatkozó igényei markánsan megmutatkoznak, a tanulók rendelkeznek olyan tudáselemekkel, tapasztalati bázissal, melyeket a tananyagfejlesztés folyamatában fel tudunk használni. (Lénárd – Sztányi, 2018) Vizsgálatunk első fázisában gyakorlott digitális tananyag-felhasználó negyedik osztályos (10-11 éves) tanulók tapasztalatait, vélekedéseit és tananyagra, tartalomra vonatkozó igényeit vizsgáltuk strukturált interjúk segítségével. Válaszaikat elemezve egyértelműen látható, hogy több olyan tudáselem létezik, melyek feldolgozása számukra nehézséget okoz, ám nem, vagy csak csekély számban készül digitális tananyag ennek megkönnyítésére (pl. mértékegység át- és beváltások), ezzel szemben számos, a tananyagfejlesztők által preferált terület digitális tananyagira meglehetősen alacsony tanulói és tanítói igény mutatkozik (pl. szorzótáblák memorizálása). Vizsgálatunk második fázisában a digitális tananyagok alkalmazása során megvalósuló tanulói aktivitásokat vizsgáltuk abból a szempontból, hogy milyen sorrendben és milyen intenzitással figyelik a tananyagok felhasználói interfészeinek egyes elemeit. Vizsgálati módszerként a szemmozgás-analízist választottuk (Trueswell és mtsai, 1999; Steklács, 2014). Megvizsgáltuk, hogy az alsó tagozatos, 4. osztályos tanulónál az egyes digitális tananyagokhoz tartozó feladatok feldolgozása, megoldása során milyen mintázatok ismerhetők fel a tanulók olvasási irányában, a visszatérések számában és gyakoriságában. Ehhez, a fixációk és szakkádok követésére alkalmas, eye-tracking vizsgálatot végeztünk, illetve hőtésképes és gaze-pot elemzést készítettünk. Előzetes feltételezéseink alapján a tanulók viszonylag nagy biztonsággal különítik el a feladat megoldásának szempontjából releváns, tényleges információt hordozó képi, animált és szöveges elemeket a pusztán motivációs szándékkal alkalmazott komponensektől, Prensky szóhasználatában a digitális cu-kormánytól (Prensky, 2001). Előadásunkban részletesen bemutatjuk a vizsgálat eredményeit, melyek megerősítették hipotézisünket, egybevágvva a szakirodalmi források többségével (Howels, 2007; Sim – MacFarlane, 2017), miszerint a tanulók már kisiskoláskorban is bevonhatók a digitális tananyagok fejlesztésébe speciális szempontjaik figyelembevételével. Ennek várható eredménye a hatékonyabb, a kisiskolás korosztály igényeinek jobban megfelelő digitális tananyag-platformok megjelenése lehet.

EMPIRIKUS TAPASZTALATOK A TUDÁS MENEDZSELÉSÉRŐL, MAGYARORSZÁGI VÁLLALATOK TUDÁSMENEDZSMENT RENDSZEREI

LUKÁCS ANDREA

Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola
lukacs.andrea7206@gmail.com

Kulcsszavak: tudásmenedzsment, felnőttképzés, tanuló szervezet, élethosszig tartó tanulás, versenyképesség

Napjainkra a tudástőke a természetes erőforrásokkal vetekedő érték lett, a 2000-es évek elejétől pedig a tudásmenedzsment egységes, szervezeti célként jelent meg a vállalatok életében. Gamble és Blackwell (2001) a tudásmenedzsmentet erősen folyamatorientált tevékenységként definiálja, mely magában foglalja a külső/belső forrásból származó minőségi tudások megragadását, értékelését, kodifikálását, összegyűjtését, rendszerezését, hozzáférhetőségét, valamint az elavult tudások eltávolítását. Nonaka és Takeuchi (1995) szerint a tudásmenedzsment fő feladata a személyes tudás elérhetővé tétele a szervezet egésze számára. Davenport és Prusak (2000) a tudásmenedzsment projektek 3 fő célját azonosította: (1) a tudás láthatóvá tétele és szerepének megmutatása a szervezet tagjai számára, (2) tudásintenzív kultúra kialakítása a viselkedés ösztönzésével és aggregálásával, és (3) infrastruktúra kiépítése nemcsak technikai rendszerrel, hanem az emberek közti kapcsolatokkal is. Bár Magyarországon kevés információ áll rendelkezésre a tudásmenedzsment-rendszerek tekintetében a kis- és középvállalkozásokról, az tudható, hogy ezek a szervezetek heterogén környezetben működnek, gyakorlataik eltérnek a nagyvállalatokétól, versenyképességüket befolyásolja a – főként humán – erőforrás hiánya, így felértékelődik a hatékony tudásmegosztási módszerek alkalmazásának lehetősége (Csengödi, 2013). Előadásomban magyarországi szervezetek tudásmenedzsment-rendszereit, vagyis a tudás összegyűjtéséhez, megosztásához, áramoltatásához és újra felhasználásához kapcsolódó folyamataik és rendszereik tanulmányozását célzó disszertációs kutatás empirikus eredményeit ismertetem. A kutatás szakirodalmi alapját 5 nemzetközi tudásmenedzsment-modell összehasonlítása képezi. Az empirikus kutatás sarokkövei a modellekben azonosított tényezők, azaz a tudás, folyamat, szervezet és technológia. A kutatás módszertana vegyes metodológiát követve esettanulmányokra épít (Stake, 1995), amelyekben a kvalitatív és kvantitatív kutatási eszközöket alkalmazom. Az előadásban az empiriából két esettanulmányt kívánok bemutatni, melyek közül az egyik a tudásintenzív szektorban tevékenykedő, 50 fős szoftverfejlesztő cég (KKV), míg a másik cég az autóipar egyik, hazánkban tevékenykedő óriáscége. Az esettanulmány adatgyűjtési és -elemzési szempontjai, a szakirodalom alapján, e szervezetek tudásfelfogása, a tudásmenedzsment folyamatok, szervezet struktúrája, valamint az információs technológiák alkalmazása voltak. Az eredmények összevetése megmutatja a KKV és nagyvállalati gyakorlatok terén megjelenő különbségeket és hasonlóságokat, a fejlesztendő területeket és a tudásmenedzsment, valamint az élethosszig tartó tanulás szerepét. Az eredmények a rendszerek fejlesztési alapjainak meghatározásához nyújthatnak segítséget, amely indirekt módon a versenyképesség és innovációs készségek javítását is érinti.

ROMA HALLGATÓK KAPCSOLATHÁLÓZATI MINTÁZATAI

LUKÁCS J. ÁGNES – PETHESNÉ DÁVID BEÁTA

Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar Társadalomtudományi Tanszék
agnes.rozi.lukacs@gmail.com

Semmelweis Egyetem Egészségügyi Közzszolgálati Kar Mentálhigiéné Intézet,
Magyar Tudományos Akadémia Társadalomtudományi Kutatóközpont Szociológiai Intézet
david.bea@public.semmelweis-univ.hu

Kulcsszavak: roma/cigány, egocentrikus kapcsolathálózat, társadalmi tőke, beilleszkedésérzet, college transition

A roma hallgatók esetében az egyetemi beilleszkedés, az ún. „college transition” egyúttal egyfajta strukturális mobilitás is, lévén, hogy a kibocsátó közeg általában etnikailag homogén, alacsony iskolai végzettségű, míg a befogadó közeg egyértelműen egy nem roma, értelmiségi miliő (Lukács J. – Dávid, 2018). Ebben a folyamatban a társas kapcsolatoknak és az általuk biztosított erőforrásoknak kulcsfontosságú szerep jut (Terenzini és mtsai, 1994; Locks és mtsai, 2008; Grommo, 2014). A valamely kisebbségi csoporthoz tartozó hallgatók egyetemi beilleszkedését vizsgáló kutatások többsége amellet érvel, hogy a heterofil, multikulturális, kiterjedt, nyitott, ún. „brokerage” hálózat az, amely egyszerre képes biztosítani az erős és gyenge kötések által elérhető erőforrásokat, azaz egyfajta emocionális stabilitást, valamint a mobilitáshoz és az új közegbe való beilleszkedéshez szükséges strukturális erőforrásokat (Hurtado – Carter, 1997; Nunez, 2009; Zou, 2009; Rios-Aguilar – Deil-Amen, 2012; Grommo, 2014). Az előadás célja annak bemutatása, milyen kapcsolathálózati mintázatok rajzolódnak ki a Keresztény Roma Szakkollégiumi Hálózat (KRSZH) cigány hallgatóinak esetében a hálózatban szereplő csoportok és erőforrások szerint, valamint milyen jellemzőkkel mutatnak összefüggést ezek a kapcsolathálózat típusok. A Semmelweis Egyetem Mentálhigiéné Intézete 2012-2016 között több módszerrel vizsgálta a KRSZH hallgatóit, melynek része volt a kapcsolathálózatuk feltérképezése is. Az egyéni kapcsolathálózatokat egy héten át vezetett kapcsolati naplóval (Husztai 2015, Dávid és mtsai 2016), valamint az EgoNet (McCarty, 2007) programmal tártuk fel. Az elemzésbe 124 roma származású szakkollégista került. A kapcsolathálózatok között klaszterelemzéssel kerestünk tipológiát a roma-nem roma, az alacsony-magas iskolai végzettséggel rendelkező csoportok kapcsolathálózatbeli arányai mentén. Az elemzés során három klaszter rajzolódott ki. 1) A bezárkózó klasztert a legalább érettségivel rendelkező romák, azaz a szakkollégiumi közösség; 2) az egyensúlyozó klasztert az alacsonyabb iskolai végzettséggel bíró (nem érettségizett) romák, azaz a családi, rokonsági kötések; 3) a beépülőt pedig az érettségizett, nem roma csoport, azaz az egyetemi kapcsolatok dominálták. Az egyes kapcsolathálózat típusokkal a szakkollégisták partnereinek etnikuma és iskolai végzettsége mutatta a legerősebb összefüggést. A társadalmi tőke, a beilleszkedésérzet, valamint a szubjektív jóllét indikátorai alapján a beépülő klaszter mutatkozott a legkedvezőbbnek, az egyensúlyozó klaszter pedig a legkedvezőtlenebbnek.

**„MI AZÉRT VAGYUNK, HOGY MINDENKINEK HELYET ADJUNK...”-
ADALÉKOK A TANÍTÓI PROFESSZIÓ FEJLŐDÉSTÖRTÉNETÉHEZ
A MAGYAR TANÍTÓJELÖLTEK LAPJA TÜKRÉBEN**

M. PELESZ NELLI

Eszterházy Károly Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola
mpelesznelli@gmail.com

Kulcsszavak: tanítóképzés, Szeged, pedagógiai sajtó, professzionalizáció, feminizáció

A címadó kijelentés a Magyar Tanítójelöltek Lapjának 1934. októberi számában jelent meg Vorrák József főszerkesztő tollából, aki ezzel a megállapításával mintegy reprezentálta és összefoglalta a sajtóorgánum lényegét: teret adni, megjelenési lehetőséget biztosítani az ország minden tanítóképzőse számára, a jövő tanítóságának „szellemi felemeléséért”. A lap szegedi kezdeményezésként indult 1926-ban, majd rövid idő alatt országos hatókörűvé szélesedett, és egészen 1938-ig jelentette a tanítójelöltek írásbeli megnyilatkozásainak közös fórumát. A szerzők számos rovatban publikálhattak, hiszen a beküldők változatos témájú és színvonalú írásait közölték a klasszikus vezércikktől kezdve a versekig, de novellákat, esszéket, kritikákat, matematikai feladványokat stb. is megjelentettek, valamint hírek, tudósítások vagy reklámok is helyet kaptak a lap hasábjain. A folyóirat újdonságát és egyediségét az adja, hogy kizárólag diákok kezdeményezése nyomán alapították, készítették és szerkesztették több, mint egy évtizeden át egy olyan időszakban, amikor a tanítóságot érintő alapvető kérdések mentek át mélyreható változásokon. Az oktatáspolitikai intézkedések, az elméleti pedagógiai eredmények, a társadalom átalakuló elvárásai és főleg a tanítóság megújuló céljai és törekvései összegződnek a tanítói szakma értelmiségi hivatássá fejlődésének gyújtópontjában. A professzió korszakbeli átalakulásának megértéséhez érdemben hozzájárulhat a pedagógiai szaksajtó tanulmányozása, a diáklap írásainak vizsgálata pedig újabb szempontokkal egészítheti ki az eddigi eredményeket. Az előadás alapját a lap kvantitatív jellemzése jelenti, a szerzők és műveik számszerűsíthető adataiból kiinduló, statisztikai próbákkal végzett elemzés nyomán különösen a pálya feminizációs folyamataira vonhatók le következtetések. A folyóiratcikkek kvalitatív jellegű tanulmányozása során pedig a szövegek irodalomtörténeti kuriózumként való elemzése enged betekintést kultúrtörténeti beágyazottságukba, ezen túl azonban vizsgálhatók a szövegek olyan oktatáspolitikai, elméleti pedagógiai vonatkozásai, amelyek a hivatással kapcsolatos neveléstörténeti eredményeket helyezik új megvilágításba.

NŐI HATÁS A XX. SZÁZAD GYÓGYPEDAGÓGIÁJÁBAN

MAGYAR ADÉL

Szegedi Tudományegyetem JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézet
magyarad@t-online.hu

Kulcsszavak: gyógypedagógus nők, nőtörténet, életút-elemzés, „történelmi belevettség”, gyógypedagógia

Kutatásunkban három női portét vázolunk fel, akik a XX. század magyar gyógypedagógiájának a megélt jelenükben, illetve az utókor számára meghatározó képviselői voltak. A II. világháborút követően Magyarországon a pedagógus, ezen belül a gyógypedagógus professzió feminizációja ment végbe. Ebben az időszakban indult el, teljesedett ki három gyógypedagógusnő életpályája. Kozmutza Flóra kezdő gyógypedagógusként a Szondi Lipót vezette Gyógypedagógiai Kórtani és Gyógytani Laboratórium munkatársa, Gordosné Szabó Anna pályáját Bárczi Gusztáv és Vértes O. József indította el. Vekerdi Zsuzsanna budapesti gyógypedagógiai és pszichológiai tanulmányait követően Szegeden a Geréb György által létrehozott Szeged város Ifjúsági Ideggondozó Intézetének logopédusa lett. Mindhármuk életút-elemzésében feltártuk szociokulturális háttér-tényezőiket és a pályaszocializációjukat meghatározó faktorokat. A gyógypedagógiai pszichológia meghatározó elméletalkotója, a gyógypedagógiai tanárképző főiskola főigazgatója és az első szegedi logopédus életpályájában a női karrier közös elemeit mutatjuk meg. Emellett személyes történetükön keresztül a XX. század második felében zajló gyógypedagógiai intézményesülési folyamatokat is nyomon követhetjük. Szakmai szerepvállalásukkal a gyógypedagógiai elméletet, gyakorlatot és a szakember-képzést markánsan körvonalazták. E tartalmak részben a mai gyógypedagógia tovább élő elemei. Kutatásunkat dokumentumok, konferencia-kötetek tartalomelemzésével, a korabeli szaksajtó elemzésével, interjú-elemzéssel és az oral history módszerével végeztük.

A NŐI OLVASÁS KRITIKÁI A 18-19. SZÁZAD FORDULÓJÁN – NEMZETKÖZI KITEKINTÉSSEL

MAISCH PATRÍCIA

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
maischpatricia@gmail.com

Kulcsszavak: lánynevelés, női olvasói szokások, olvasástörténet, szabadidő, nőnevelés-történet

A 18-19. század fordulójának társadalmi, technikai változásai, az oktatás és lánynevelés ügyének előremozdítása a szabadidő eltöltésének módjára, az olvasói szokásokra is hatással volt mind európai, mind pedig hazai viszonylatban. Az „olvasás forradalma” az új könyvnyomtatási technikákkal, a gyarapodó számú folyóiratokkal és lapkiadásokkal (melyek jellemzően szépirodalmi műveket is közöltek) mindinkább lehetővé tette, hogy a szélesedő írni-olvasni tudó, művelt közönség számára az (szép)irodalom (is) elérhetővé váljon. Ugyanakkor teret biztosított, hogy a lánynevelés sürgetői e fórumokon is felszólaljanak, megjelenhessenek a nők számára írt/ajánlott művek, publikációk. A tárgyalt korszak olvasói szokásokkal kapcsolatos diskurzusának hazánkban külön színezetet adott, hogy a 18. század második felétől felélénkült a nyelvújítási mozgalom, ezzel pedig előtérbe került a magyar nyelv és irodalom ügye. A kutatás elsősorban a női olvasói szokások változásaira, átalakulására fókuszál, melynek olvasástörténeti és nőtörténeti relevanciáját az ezzel kapcsolatos korabeli hazai disputák, a nyilvánosság előtt zajló sajtóviták, illetve a személyes műfajokban is megtalálható feljegyzések, beszámolók biztosítják. Ezekből kirajzolódik, hogy míg a korábbi évszázadokban jellemzően a Biblia és a hangos olvasás élvezte a prioritást a(z) elsősorban arisztokrata) nők olvasási szokásai terén, addig a 18-19. századra a magyar- és világirodalom olvasása válik népszerűvé. A vizsgálat célja, hogy a releváns szakirodalom és a primer források alapján feltérképezze a változások főbb csomópontjait, illetve a női olvasói szokások kritikáit. A vizsgálat egyik fókuszja, hogy a lánynevelés és a magyar nyelv ügyének előmozdításában, a honleányi szerepekre való felkészítésben a korszak gondolkodói az irodalomnak, olvasásnak milyen szerepet szántak, s ezek hogyan reprezentálódnak a forrásokban. A kutatás eredménye várhatóan vázolja a női olvasói szokások 19. századi változásait, a szépirodalom egyre népszerűbbé válását, ugyanakkor hipotézisem szerint a század első felében, a nyelvújítási mozgalom, a magyar nyelv ügyének előtérbe kerülése még nem jelenik meg az olvasói szokásokban. A vizsgálat célja továbbá, hogy a magyarországi tendenciákat nemzetközi keretbe ágyazza, így a kutatás részét képezi egy összehasonlító elemzés is. A kutatás primer forrásait a 18-19. század hazai, nyomtatásban megjelent folyóiratainak (Tudományos Gyűjtemény), releváns publikációinak, kritikáinak (pl. Fáy András) és személyes műfajú írásainak (napló, levél, memoár) dokumentumelemzése adja. Míg szakirodalmi bázisát a hazai nőtörténeti és női művelődéssel kapcsolatos munkák (például Fábri Anna, Fehér Katalin, Kéri Katalin, Pukánszky Béla, Szívós Andrea), valamint olvasástörténeti munkák (Fülöp Géza, Papp Júlia, Pogány György) jelentik.

KILÉPNI A MINDENNAPOKBÓL – A HETEROTÓPIKUS TEREK JELENTŐSÉGE A „KETTŐSHÁZI” FIATALOK ÉLETÉBEN

MAKRAI KATA

Pécsi Tudományegyetem BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola,
Miskolci Egyetem BTK TI
makrai.kata1@gmail.com

Kulcsszavak: heterotópia, roma/cigány, kamaszok, „bulizás”, közösségi média

Foucault (2000: 149) szerint „léteznek, feltehetően minden kultúrában, minden civilizációban, azok a reális, tényleges, a társadalmi intézményrendszeren belül kialakított helyek, amelyek egyfajta ellen-szerkezeti helyként, megvalósult utópiaként reprezentálják, kétségek elé állítják, kiforgatják a kultúra belsejében fellelhető valódi szerkezeti helyeket”. Ő e tereket heterotópia-ként írja le. Ezek tehát olyan helyek, melyekben feloldódik a társadalmi normarendszer, melyek lehetőséget nyújtanak a hétköznapiakból való kilépésre, olyan tartalmak, élmények megélésére teremtenek keretet, melyek a társadalmi térben elfogadhatatlanok lennének. Különösen fontos szerepe van az ilyen szelepeknek azon kultúrákban, melyek mindennapjait sokrétűen szövi át a társadalmi normarendszer áthághatatlan hálója. Ilyen kulturális csoport a Kettősházán, közép-magyarországon, a fővárostól néhány tíz kilométerre élő kárpáti cigány közösség, mely normái bár folytonosan átalakulóban vannak, lazulnak, közelednek a többségi társadalom által közvetített értékrendhez, erős keretek között, ellenőrzés alatt tartják, elsősorban a közösség kamasz tagjait, akiknek azonban életkoruknál fogva sajátjuk a lázadás. Előadásomban e heterotópikus terek szerepét kívánom bemutatni a kettősházi cigány közösség fiataljai életében. A közösségben működő tanoda koordinátorával, és alapítójával készített részben strukturált interjúk és a közösség három tagjának bevonásával készült, az oral history módszertanára épülő kiscsoportos interjú tapasztalataira építék. Az ezekből megszerzett információk alapján célom, hogy ismertessem, a többségi társadalom fiataljaival szemben milyen normák kötik e kárpáti cigány fiatalokat, elsősorban a lányokat. Majd azt kívánom bemutatni, hogy a közösségi média különböző platformjai, illetve a - közösség terétől, a felnőttek ellenőrzésétől távol megvalósuló - bulizás, hogyan jelennek meg, mint szelep funkciójú eszközök. Illetve, hogy ezek révén hogyan oldják fel a kettősházi kárpáti cigány kamaszok a saját és többségi társadalomból származó osztálytársaik, barátaik életvilága közt feszülő ellentmondást.

A SZÜLŐI REZILIENCIA KÉRDŐÍV (PREQ) RÖVIDÍTETT, 14 TÉTELES VERZIÓJÁNAK BEMUTATÁSA

MARKÓ ÉVA – BANDI SZABOLCS – KISS ENIKŐ CSILLA

Pécsi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet, Pécsi Tudományegyetem BTK
Pszichológia Intézet

marko.eva@pte.hu

Pécsi Tudományegyetem BTK Pszichológia Intézet, Pécsi Tudományegyetem Szentágotthai
János Kutatóközpont

bandi.szabolcs@pte.hu

Pécsi Tudományegyetem BTK Pszichológia Intézet

kiss.eniko@pte.hu

Kulcsszavak: szülői reziliencia, Parenting Resilience Elements Questionnaire, 14 tételes Szülői Reziliencia Kérdőív, reliabilitás, validitás

Elméleti háttér: A reziliencia azon tényezőket foglalja magában, amelyek a potenciálisan traumatizáló, veszélyeztetett életkörülmények ellenére történő sikeres alkalmazkodást elősegítik, a stressz negatív hatásait enyhítik és a változásokkal szembeni adaptív megküzdést lehetővé teszik. A Szülői Reziliencia Kérdőív (Parenting Resilience Elements Questionnaire-PREQ) a szülők lelki ellenálló képességének mérésére kidolgozott eszköz.

Cél: A kutatás célja a 16-ites PREQ magyar nyelvre adaptálása és pszichometriai elemzése volt.

Módszerek: Keresztmetszeti, kérdőíves vizsgálatunkban összesen 249 szülő vett részt - 65 fős vulnerábilis csoport (átlagéletkor = 42,3 év; szórás = 5,66 év) és 184 fős kontrollcsoport (átlagéletkor = 40,7 év; szórás = 6,01 év) - , akik az alábbi kérdőíveket töltötték ki: 16-ites Szülői Reziliencia Kérdőív (PREQ16), Connor-Davidson Reziliencia Skála 10-ites változata (CD-RISC 10), General Health Questionnaire 12-ites változata (GHQ12), Beck-féle Depresszió Kérdőív 21-ites változata (BDI21), Szülői Stressz Kérdőív (PASS), Képességek és Nehézségek Kérdőív (SDQ).

Eredmények: A konfirmatív faktorelemzés igazolta magyar mintán az eredeti Szülői Reziliencia Kérdőív 3-faktoros struktúráját, a kérdőív Cronbach-alfa-értéke magas (0,811) volt. A Szülői Reziliencia Kérdőív az elvárásoknak megfelelő irányú együttjárást mutatott a validáláshoz alkalmazott konstruktumokkal, a konvergens, divergens, diszkrimináló és inkrementális validitás egyaránt megegyezett a nemzetközi irodalomban tapasztaltakkal.

Következtetések: Összességében elmondhatjuk, hogy a Parenting Resilience Elements Questionnaire magyar változatának pszichometriai mutatói megfelelőek, a kérdőív megbízható és érvényes mérőeszköznek bizonyul a szülői reziliencia mérésére.

ÖNKÉNTESÉG A KÖZÖSSÉGI SZOLGÁLAT UTÁN

MARKOS VALÉRIA

Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért
markosvaleria.90@gmail.com

Kulcsszavak: önkéntesség, iskolai közösségi szolgálat, motivációk

A közoktatásban 2012-ben bevezetett iskolai közösségi szolgálattal kapcsolatban több hazai kutatás vizsgálja a szolgálatban részt vevők tapasztalatait, azaz a tanulókat (Bodó et al., 2017; Markos, 2015), a pedagógusokét (Bodó, 2014, 2015, 2016) és a fogadószervezetek koordinátorainak a tapasztalatait (Markos, 2018) és azt, hogy hogyan látják, motiválja-e a fiatalokat a közösségi szolgálat a jövőbeni önkéntességre (Bodó et al., 2017). A fiatalok önkéntességének kapcsán a kutatások azt mutatják, hogy napjainkban inkább az individualista motivációjú önkéntesség a jellemzőbb (Stefanescu – Osvat, 2011; Fényes, 2015), így az önkéntesség segítő, altruista motivációja a háttérbe szorul. Jelen előadásunkban a tanulók szemszögéből vizsgáljuk a szolgálattal kapcsolatos tapasztalatokat, továbbá célunk az is, hogy feltérképezzük, hogy az iskolai közösségi szolgálat miként befolyásolja az önkéntességgel kapcsolatos attitűdöket. Vizsgáljuk, hogy a szolgálat hogyan motiválja a tanulókat a jövőbeni önkéntességre, illetve mely motivációs típusok jellemzik az iskolai közösségi szolgálattal végzett fiatalokat. Feltételezzük Astin és Sax (1998) eredményei alapján, hogy a közösségi szolgálattal követően a diákok motiváltabbá válnak az önkéntesség iránt, és az önkéntesség motivációja az altruizmus irányába mozdul el. Ahhoz, hogy a közösségi szolgálat hatását pontosabban kimutathassuk, longitudinális vizsgálattal mértük a szolgálat előtt és után a fiatalok önkéntességi attitűdjeit. Az Oktatási Hivatal Köznevelés Információs Rendszerének (KIR) adatbázisából leválogattuk Nyíregyháza középiskoláit, melyből 12 intézményben volt lehetőségünk a vizsgálatunk elvégzésére a 2015/16-os tanévben. Szakértői mintavétel módszerével minden iskolából egy 9. évfolyamos osztályt választottunk ki, ahol a jelenlevő összes tanulóval kitöltöttük kérdőívünket (N=324). A 2018/19-es tanév első félévében ugyanezeknek az osztályoknak az újbóli felkeresésére került sor. Vizsgálati módszereinek keresztábrák elemzés, variancia analízis és regressziós elemzések voltak. Az eredmények azt mutatják, hogy a közösségi szolgálattal jelenleg csak a rövid távú hatása pozitív, és a tanulóknak csak egy kis hányadát motiválja a jövőbeni önkéntességre. Hipotézisünk beigazolódni látszik abból a szempontból, miszerint a közösségi szolgálat elvégzését követően a másokon való segítség fontossága, az altruista attitűd felerősödni látszik. További eredményünk, hogy a közösségi szolgálat tovább erősíti a vallásosok körében a másokon való segítség fontosságának érzését. A jövőben fontos lenne az egyházi intézményeket ösztönözni arra, hogy mint fogadószervezetek nagyobb számban legyenek jelen a kínálati oldalon.

A SZAKKÉPZÉS-POLITIKA VÁLTOZÁSAI

MÁRTONFI GYÖRGY

martonfi.gyorgy@gmail.com

Kulcsszavak: ifjúsági szakképzés; szakképzés-politika; hosszú távú trendek; szakképzés és munkaerőpiac, szakképzés és közoktatás-köznevelés

Az előadás az iskolarendszerű szakképzésre irányuló szakpolitika változásait elemzi két időhorizontban. Egyrészt a 9 éve, kétharmados többséggel folyó kormányzás három ciklusának jellegzetességeit veti össze egymással, vázolja fel az időszak szakképzés-politikai fejlődéstörténetét. Másrészt a kommunista rendszer összeomlását követő rendszerváltás három évtizedének fejlődéstörténetét – a rendszerváltást követően az új szakképzési rendszer kialakítását, az innovációk leállása, a diszfunkciók gyarapodása és a párhuzamos visszarendeződési törekvések időszakát, valamint a 2010 utáni kormányzást – hasonlítja össze. Ez utóbbi összehasonlító elemzéshez bőséges szakirodalom áll rendelkezésre, míg a 2010-2019 közötti időszak elemző bemutatásához kiválóan alkalmasak a ciklusok második évében (2011-ben, 2015-ben és 2019-ben) a kormányzat által elfogadott szakképzés-fejlesztési koncepciók, kiegészülve az MGYOSZ (Munkaadók és Gyáriparosok Országos Szövetsége) 2018-as stratégiájával.

Míthogy az előadás hosszú időtáv elemzését ígéri, kijelöltük azokat a témákat és szempontokat, amelyek az összevetések alapjául szolgálnak. Míthogy a szakképzés két területtel, a közoktatással-közneveléssel és a foglalkoztatáspolitikával közvetlenül érintkezik, így az ezekhez való kapcsolatát feltétlenül érintjük. A mindenkor szakképzés-politika örökzöld céljának, a gazdasági, munkaerő-piaci igények kielégítésének eredményessége mellett a ritkábban említett, de egyenrangúan fontos lakossági igényeket is érintjük, kitérve a társadalmpolitikai következményekre is, valamint a nemzetközi szakirodalomban a munkavállalásra való felkészítés mellett egyenrangúan fontosnak tartott másik funkcióra, a további tanulmányokra való felkészítésre is.

A szakképzés-politika elemzésekor a témák között szó lesz a politika és szakképzés-politika viszonyáról, a szakképzés-politikán és a szakképzési rendszeren belüli erőviszonyok alakulásáról, valamint a hazai és az uniós szakképzés-politika viszonyáról. Az elemzési szempontok között szerepeltetjük a szakképzési rendszer rövid vagy hosszú távú orientációját, a folyamatosan átalakuló szakképzési rendszer (és a tanulói utak) rigidségét – flexibilitását, a döntéshozók autonómiáját, a munkaerőpiacra, így a társadalomba nehezen integrálható társadalmi csoportok képzésének eredményességét. A jobb áttekinthetőség és a tömörség kedvéért az összehasonlítások egy részét táblázatos formában is prezentáljuk.

Az előadás végén kitérünk a jelenlegi, a deklarációk alapján ambiciózusnak tekinthető reform megvalósulásának a fenti szempontok által behatárolt korlátaira.

FELSŐOKTATÁS? SZAKKÉPZÉS? A FELSŐOKTATÁSI SZAKKÉPZÉSBEN TANULÓK VIZSGÁLATA ÉSZAK-ALFÖLD RÉGIÓBAN

MÁTÉ-SZABÓ BARBARA

Debreceni Egyetem BTK Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet Neveléstudományi Tanszék
szabobara89@gmail.com

Kulcsszavak: felsőoktatási szakképzés, tanulási motiváció, intézmények, munkavállalás, jövőkép

Előadásunkban a felsőoktatási szakképzésben tanuló hallgatókat vizsgáljuk. A felsőoktatási szakképzés (FOKSZ) témája hazai és nemzetközi szinten is kutatott. A képzés kialakulását, fejlődését több munka is vizsgálta (Furth, 1973; Teichler, 1998), emellett a hallgatók továbbtanulási motivációit is vizsgálták (Thomas – Cox – Gallagher, 2012; Baird – Rose – Mcwhirter, 2012; Aittola – Ursin, 2019). A felsőoktatási szakképzés, korábban felsőfokú szakképzés (2003–2013) és akkreditált iskolarendszerű felsőfokú szakképzés (1998-2003) témájában az elmúlt 20 évben több jelentős kutatás zajlott. Egyrészt a hallgatói oldallal foglalkozó kutatások (Hrubos, 2002; Szemerszki, 2012), amelyek elsősorban a képzésben tanulók társadalmi összetételére, szocio-kulturális háttérére összpontosítottak, másrészt a munkaerő-piaci és hallgatói oldallal egyaránt foglalkozó kutatások (Szemerszki, 2006; Fehérvári – Kocsis, 2009) is voltak. Munkánk során a hazai és nemzetközi kutatások eredményeire alapozva kérdőíves vizsgálatot végeztünk. A kérdőíves vizsgálat az Észak-Alföld régió 4 intézményében, a Debreceni Egyetem, a Debreceni Református Hittudományi Egyetem, a Neumann János Egyetem és a Nyíregyházi Egyetem különböző karain felsőoktatási szakképzésben nappali és levelező tagozaton tanuló hallgatók körében zajlott. Összesen 826 fő töltötte ki kérdőívünket. Előadásunkban a hallgatók társadalmi háttérének vizsgálata mellett a tanulási motivációjukat, módszereiket és jövőképüket elemezzük, külön vizsgáljuk a képzési területek szerinti különbségeket. Az eredmények segítségével választ kaphatunk arra, hogy a FOSZK hallgatók milyen tanulási motivációkkal rendelkeznek, emellett milyen céljaik vannak az oklevelük átvételét követően.

LET'S DO IT. ÚJ TANESZKÖZ AZ ENYHÉN ÉRTELMI FOGYATÉKOS TANULÓK IDEGENNYELV-TANÍTÁSÁBAN

MEGGYESNÉ HOSSZU TÍMEA

Szegedi Tudományegyetem JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézet
meggyestimea@gmail.com

Kulcsszavak: gyógypedagógia, idegennyelv-tanítás, esélyegyenlőség, enyhén értelmi fogyatékos tanulók, tankönyvcsalád

Magyarország Európai Unióhoz történő csatlakozásának feltétele volt többek között, hogy oktatási rendszerünket az európai normarendszerhez igazítsuk (Menus, 2000). A jogszabályi környezet megteremtette az esélyegyenlőség megvalósulásának feltételeit az enyhén értelmi fogyatékos tanulók számára a nyelvtanulás terén, ugyanakkor sem a gyógypedagógus szakma, sem a nyelvtanárok nem állnak készen az új feladatra (Meggyesné, 2018). Nem pusztán módszertani hiányosságai nehezítik meg gyakorlati munkájukat, hanem az a helyzet is, hogy ez idáig hiányoztak a tankönyvpiacról e tanulói populáció nyelvtanítása során alkalmazható adaptált taneszközök (Meggyesné – Lesznyák, 2014; Meggyesné, 2015). Az enyhén értelmi fogyatékos tanulók idegennyelv-oktatása alapvetően két tudományterület érintkezési pontja mentén vizsgálható. A közelmúltig a gyógypedagógia és a nyelvtanpedagógia között szinte semmilyen kapcsolat nem volt, azonban az említett oktatáspolitikai elvárások gyakorlati megvalósulása összekötő szerepet tölthet be két, eddig egymással nem érintkező tudományág között, summájuk pedig új szemlélethez vezethet. Reményeink szerint az új tankönyvcsomag ehhez hozzájárul (Meggyesné, 2018). Az előadásban bemutatásra kerül az enyhén értelmi fogyatékos tanulók számára elkészített angol nyelvi tankönyvcsalád. A 7. és 8. osztályosok számára készült taneszköz csomag tankönyvből, munkafüzetből, hangzó anyagból és tanári kézikönyvből áll. Az előadás röviden bemutatja az érintett tanulónépesség kognitív sajátosságait az idegennyelv-tanulás fókuszában, majd felvázolja a tankönyvcsalád koncepcióját, alapelveit, felépítését, a tananyag tartalmi és vizuális akadálymentesítésének szempontjait, és a tankönyvírás során felmerülő kihívásokat. A tankönyvcsalád megrendelhető, szerepel a 2019-es tankönyvlistán, így az előadás során kézzelfogható formában is megjelenik.

PEDAGÓGUS HALLGATÓK ÉRZELMI INTELLIGENCIÁJÁNAK MÉRÉSE ÉS FEJLESZTÉSE

MÉSZÁROS ATTILA

Széchenyi István Egyetem
meszaros@oktataskutato.hu

Kulcsszavak: érzelmi intelligencia, módszertani fejlesztés, felsőoktatás pedagógia, Bar-On EQ-i, tananyagfejlesztés

Az érzelem egy természetes ösztönös állapot, amely a jelenlegi és múltbeli tapasztalatainkból és helyzeteinkből származik. Ezzel szemben az EQ az a képesség, készség és tudatosság, hogy ismerje, felismerje és megértse ezeket az érzéseket, hangulatokat és érzelmeket, és pozitív módon használja őket. Megerősíthető, hogy az EQ fokozza az önbecsülést, a jólétet, valamint a szakmai és személyes motivációkat. (Faltas, 2017) Goleman (1995) azt állította, hogy a kognitív képesség (azaz az intelligencia) mintegy 20 % -kal járult hozzá az élet sikeréhez, de a fennmaradó 80 % közvetlenül az érzelmi intelligenciának tulajdonítható. A pedagógusoknak, akik a mindennapjaikat a tanulók integratív szemléletű fejlesztésével töltik kifejezetten fontos az érzelmi intelligencia mind a személyes, mind a szakmai fejlődésük szempontjából. Az érzelmi intelligencia közvetlenül befolyásolja a tanár teljesítményét, mint a sikeres oktatás értékelésének egyik jele. Ha az érzelmi intelligencia arra utal, hogy képes azonosítani és kezelni saját érzelmeit, valamint mások érzelmeit, akkor ennek a kutatása és fejlesztése a pedagógusok körében elsődleges. Az előadásban bemutatásra kerül egy összehasonlító kutatás a nappali tagozatos pedagógus hallgatók és legalább 10 éve a pedagógus pályán lévő tanárok érzelmi intelligencia méréséről. (N=125) A 2019-es kutatásban a Bar-On féle (EQ-i) és az Oláh féle (MMPK) validált kérdőíveket használtuk. A kutatás eredményeiből levonható, hogy a nappali képzésben lévő hallgatók EQ indexe szignifikánsan alacsonyabb a már oktató pedagógusokéhoz képest. A megküzdési stratégiák alsóskálájánál is jelentős eltérések tapasztalhatóak. A nemzetközi kutatások is azt bizonyítják, hogy az EQ-t fejlesztő programok jelentős előnyökkel jártak a kognitív teljesítményben is. Ahol az EQ-t fejlesztették iskolákban a gyermekek 50 százaléka javított eredményeket ért el, és akár 38 százalékkal javította a pontszámok átlagát. Az EQ programok átforgalmazták az iskolákat: a helytelen viselkedés esetei átlagosan 28 százalékkal csökkentek; 44 % -kal a felfüggesztés és egyéb fegyelmi intézkedések 27 % -kal. A hallgatók 63 %-a szignifikánsan pozitívabb viselkedést mutatott. A társadalomtudományi kutatás világában ezek figyelemre méltó eredmények. Az EQ fejlesztés hatékonyságának jó része annak a hatásnak a következménye, hogy a gyerekek fejlődő neurális fejlődését javították, különösen a prefrontális kéreg végrehajtó funkcióit, amelyek kezelik a munkamemóriát. (Goleman, 1997) A kutatásból kiindulva egy új tantárgyi program került kidolgozásra, ami a hallgatók érzelmi intelligenciájának a növelését tűzte ki célul. Az előadás második részében ennek a módszertani elemeinek a bemutatása történik meg. Remélhetőleg a frissen végzett és magasabb EQ-val rendelkező hallgatók munkaerőpiaci sikerességét és a tanulók eredményességét javítja ez az atipikus módszerekkel felépített új képzési program.

TANULÁSI MOTIVÁCIÓVAL KAPCSOLATOS TANÁRI NÉZETEK – SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

MEZEI TÍMEA – FEJES JÓZSEF BALÁZS

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

mezei.time@gmail.com

Szegedi Tudományegyetem Bölcsészstudományi Kar Neveléstudományi Intézet

fejesj@edpsy.u-szeged.hu

Kulcsszavak: tanulási motiváció, tanári nézetek, pedagógusképzés, pedagógus-továbbképzés, szakirodalmi áttekintés

A tanulási motivációval foglalkozó kutatások az elmúlt néhány évtizedben számos, az osztálytermi gyakorlatban hasznosítható eredményt hoztak, azonban ezek a tanári gyakorlatban alig realizálódtak (l. Kaplan – Katz – Flum, 2012; Turner és mtsai, 2010). A jelenség magyarázata vélhetően részben a pedagógusok tanulási motivációval kapcsolatos nézeteihez köthető, amely meggátolhatja a kutatási eredmények befogadását. Jelen kutatás a nemzetközi szakirodalom releváns munkáinak szintetizálásával a tanulási motivációhoz kapcsolódó tanári nézetek megismerését tűzte ki célul. Munkánk során angol nyelvű, bírálati rendszerű folyóiratok empirikus munkáira támaszkodtunk. Összesen 25 vizsgálatot találtunk, amely legalább részben a tanulási motivációval kapcsolatos nézetekre fókuszált. A tanulmányok alacsony száma szemlélteti, hogy a pedagógusi nézetek feltárása a tanulási motivációval összefüggésben alulkutatott területnek számít, mindössze egy-egy jól körülhatárolható témában találhatunk elemzéseket. A szakirodalom áttekintése alapján négy nagyobb témakörbe rendeztük a felhasznált forrásokat. Az első csoportba azok a munkák kerültek, melyek általában a motivációról szóltak, egyetlen kurrens motivációs elméletet, tantárgyat vagy képességterületet sem kiemelten kezelve (pl. Kaiser, 2013; Martin, 2006). A következő csoport a tanári nézeteket az autonómiatámogató és kontrolláló tanári stratégiákkal összefüggésben vizsgáló tanulmányokat foglalta magában (pl. Honstra, 2015; Roberston, 2013). A harmadik csoportba a célorientációs elméletet középpontba helyező kutatások tartoztak (pl. Baghetto, 2007; Weisman, 2012). A negyedik témakört az olvasás és a tanári nézetek kapcsolatát vizsgáló munkák alkották (pl. Quirk, 2010; Taboaba, 2012). A feldolgozott szakirodalmak között több fejlesztőkísérlet található, amelyekből kitűnik, hogy a tanári nézetek a motiváció kapcsán befolyásolhatók tanárképzés, tanár-továbbképzés keretein belül (pl. Mansfield és mtsai, 2010, 2014; Peterson és mtsai, 2011). A szemlézett kutatásokban alkalmazott adatgyűjtési megközelítéseket, módszereket is rendszereztük. A nézetek feltárásának három megközelítése rajzolódik ki a tanulási motiváció kapcsán: (1) motivált vagy motiválatlan viselkedés magyarázata; (2) megadott motivációs stratégiák hatékonyságának értékelése; (3) a tanulók motivációját befolyásoló tényezők véleményezése, feltárása. Az adatgyűjtés módja szerint kérdőíves, interjú, kevert módszert alkalmazó, valamint a lehorgonyzott elméletre építő munkák különböztethetők meg. A tanári nézetek befolyásolják az új tudás befogadását, a gyakorlatban alkalmazott motivációs stratégiákat, emellett a tanulók motivációját célzó beavatkozások során a kutatók és pedagógusok együttműködését. A pedagógusok motivációról való gondolkodásának megismerése, majd formálása a pedagógusok felkészítésének hatékonyságát emelheti, ezen keresztül a pedagógusok oktatómunkájának eredményességét jelentősen befolyásolhatja.

A közlemény a Bólyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásával készült.

PEDAGÓGUSOK EGÉSZSÉGÉNEK ÖSSZEFÜGGÉSE A MUNKA-CSALÁD KONFLIKTUS ELŐZMÉNYEIVEL ÉS KÖVETKEZMÉNYEIVEL

MIHÁLKA MÁRIA – PIKÓ BETTINA

Szegedi Tudományegyetem

mihalkamaria@gmail.com

Szegedi Tudományegyetem Általános Orvostudományi Kar

fuzne.piko.bettina@med.u-szeged.hu

Kulcsszavak: egészség, munka-család konfliktus, munkahelyi-családi társas támogatás, -szerepkonfliktus, -szerep-kéértelműség, munkával, családi élettel az egész élettel való elégedettség

A kutatás célkitűzése annak vizsgálata, hogy a pedagógus munkakörökben dolgozók egészsége és a munka és a család életterületét érintő előzmények (munkahelyi társas támogatás, munkahelyi szerepkonfliktusok, szerep-kéértelműség; családi társas támogatás, családi szerepkonfliktusok, családi szerep-kéértelműség) és következmények (munkával való elégedettség, családi élettel való elégedettség, az egész élettel való elégedettség) között milyen összefüggés van. A kutatás elméleti keretein belül tárgyaljuk: az egészség fogalmát, főbb hazai kutatásait, a munka-család interferencia különböző elméleteit napjainkig, kiemelten foglalkozunk a munka-család konfliktussal, a munka, a család életterületeire vonatkozó előzményekkel, a munka, a család életterületeire és az élet egészére vonatkozó következményekkel.

Módszerek: a pedagógusok mintája szerepelt az adatgyűjtés forrásaként (N=2068; 23-74 évesek, átlag életkor=48,1 év, szórás=8,9 év; 83% nő). Az egészségre vonatkozó kérdésekhez az ELEF 2014 egyes kérdéseit használtuk. A kiegészítést a Maslach Burnout Inventory kérdőíve alapján, a munkahelyi és családi: társas támogatást Etzion, az elégedettséget Babin-Boles, Staines-Pleck, a szerepkonfliktust és a szerepkéértelműséget Rizzo, House és Litzman kérdései által mértük fel. A leíró elemzéseken túl korrelációelemzést alkalmaztunk az adatok értékeléséhez. Előadásunkban országos kutatásunk kvantitatív eredményeit kívánjuk bemutatni. Az egészség összefüggést mutat a kiegészítéssel ($p < 0.001$), a munkahelyi és családi: társas támogatással ($p < 0.001$), az elégedettséggel ($p < 0.001$), a szerepkonfliktussal ($p < 0.001$), a szerepkéértelműséggel ($p < 0.001$). A kutatás elméleti és gyakorlati relevanciáját erősíti, hogy a pedagógusok egészsége nem tekinthető magánügynek: a pedagógusok a rejtett tanterv következtében viselkedésükkel, (melyekre aktuális, teljes egészségi „jóllétük” is hatással van) mintát nyújtanak azoknak a gyermekeknek, akiket nevelnek, oktatnak. Ezen hatás, mintanyújtás nagy felelősséget jelent a pedagógusok számára.

A ROMA GYERMEKEK INTÉZMÉNYI INTEGRÁCIÓJÁNAK KÉRDÉSEI AZ ESZTERGOMI ÓVODÁKBAN

MIKLÓS ÁGNES KATA

Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK VJTK,
Pécsi Tudományegyetem BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

miklosagneskata@gmail.com

Kulcsszavak: romológia, integráció, óvoda, helyi társadalom, köznevelés

A roma gyermekek integrációjára fókuszáló kutatások rendszerint az oktatási intézményekre koncentrálnak, de az óvodáztatás problémáiról és az ezek megoldására alkalmazott stratégiákról is áll rendelkezésünkre szakirodalom – legyen szó a szülők becsalogatására alkalmazható technikákról (Szabó-Tóth, 2007), a szülő-óvoda viszony jó és rossz intézményi gyakorlatairól (Pik, 2001), a nemzetiségi óvodai nevelés megvalósításának rendszerszinten jelentkező nehézségeiről (Kállai, 2011), vagy a roma óvodásokat különösen érintő óvodahiányról Kelet-Magyarországon (Babusik, 2003). A főként a kistelepüléseken tapasztalható helyzettel foglalkozó tanulmányokkal szemben a jelen kutatás, mely „Az esztergomi óvodák és társadalmi környezetük kölcsönhatásai” címmel készülő doktori disszertáció egyik fejezetének anyagát képezi, egy olyan közepes méretű városban vizsgálja az óvoda és annak társadalmi környezete kölcsönhatási rendszerét, ahol összesen tíz különálló óvoda áll rendelkezésre. Bár tudjuk, hogy az óvodaválasztásban lényeges szerep jut az intézmény fizikai-térbeli közelségének (Török, 2005), minél határozottabb és egyénibb profillal-arculattal rendelkezik egy óvoda, annál több esélye van arra, hogy – a folyamatosan csökkenő gyermekszám ellenére is – képes legyen fennmaradni és prosperálni egy ennyire intézménygazdag környezetben. Az intézményi fennmaradásban ennél fogva kulcsszerep jut(hat) a város lakosságának mintegy húsz százalékát kitevő roma népességnek is, különös tekintettel az óvodáztatásba bevonható 3-7 éves korosztályba tartozó gyermekekre és azok szüleire-családtagjaira. A jelen kutatás során a tíz óvoda intézményvezetőjével készített interjúk kvalitatív elemzése révén adunk választ arra, törekednek-e, és ha igen, milyen eszközöket alkalmaznak az esztergomi óvodák a roma óvodások integrálására; milyen segítséget kapnak ebben helyi civil szervezetektől és egyesületektől, valamint az állami-önkormányzati intézményektől; kivel, hogyan és miként kell kooperálniuk; és különösen: miként befolyásolja az óvoda egyéni Pedagógiai Programját az intézmény társadalmi mikrokörnyezetének nemzetiségi összetétele. A kapott eredmények nem csak helyi jelentőségűek: egy közepes méretű, óvodákban gazdag, demográfiaileg változó összetételű, jelentős számú óvodáskorú roma lakossággal rendelkező város köznevelési intézményeinek integrációs stratégiái, az elleshető jó gyakorlatok mintaként szolgálhatnak más települések és azok óvodái számára is.

AZ ONLINE REPREZENTÁCIÓ SZEREPE A FELSŐOKTATÁSI MARKETINGBEN – MIT ÜZENNEK ÉS KINEK SZÓLNAK A FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK ONLINE FELÜLETEI?

MISLEY HELGA

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK
misley.helga@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: online kommunikáció, marketing, felsőoktatás, közösségi médiafelület, weboldal

A felsőoktatási intézményekkel kapcsolatos információszerzés ma a személyes kapcsolatokon és offline marketingalapú tájékozódási formákon túl főként online felületeken történik. Az egyetemek és főiskolák saját online felületei – mint az intézmény weboldala(i) és közösségi médiafelületei – nem csak információforrások, hanem az önreprezentáció és marketingkommunikáció eszközei is; felépítésük, hangulatuk és a rajtuk közzétett információk nagyban befolyásolhatják azt, hogy a felhasználókban milyen kép alakul ki az intézménnyel kapcsolatosan (Kent – Taylor, 2002; McAllister-Spooner, 2009). Kutatásomban a Magyarországon működő felsőoktatási intézmények weboldalának és közösségi médiafelületeinek marketing szempontú elemző vizsgálatát valósítom meg, melyre eddig egyetlen hazai kutatás sem vállalkozott, sőt, nemzetközi szinten sem találunk átfogó, teljes intézménykínálatot bevonó országos szintű vizsgálatot. A weboldalak elemzése során kétféle megközelítés szerint vizsgáltam meg az intézményeket; (1) egyrészt formai és tartalmi követelmények másrészt (2) a keresőoptimalizálás (SEO) tekintetében. A formai és tartalmi követelményeinek vizsgálatához a minőségi felsőoktatási intézményi weboldal összetevőit határoztam meg, az intézményi weboldalak marketing szempontú kritériumrendszerének modelljében. A 9 szempontú szakértői elemzést követően kapott eredmények szerint az intézmények összesített átlaga az 1-től 5-ig terjedő skálán 3,728, ami egy közepesnél erősebb értéket mutat az összes hazai felsőoktatási intézményi weboldal megítélésének tekintetében. Az elemzési egységek részletesebb, többdimenziós elemzésével további rangsorok és klaszterek alakultak ki az intézmények között. A közösségi médiafelületek vizsgálata során elsőként a 65 intézmény facebook, Instagram, Youtube, Snapchat, LinkedIn, Pinterest és Twitter felülete került azonosításra, melyből kiderült, hogy a Hrubos (2012)-féle felsőoktatási klaszterrendszer alapján a kisebb hallgatói létszámú, dominánsan gazdasági, illetve társadalomtudományi képzést adó főiskolák, egyetemek, a klasszikus egyetemek és a nagyobb hallgatói létszámú, szélesebb képzési profilú főiskolák, egyetemek klaszterei vannak jelen a legtöbb közösségi médiafelületen. Ezt az összesítést a facebook oldalak elemzése fogja követni. Mindezt kiegészítik a folyamatban lévő írásbeli interjúk, melyben a 2017-es HVG-Felvi rangsor alapján legnépszerűbb 10 kar dékánjai kerülnek megkérdezésre az adott kar sikerfaktoraival és marketingtevékenységével kapcsolatosan. Az eredmények a hazai felsőoktatási intézmények számára mindennapi gyakorlatukba építhető fejlesztési lehetőségeket kínálnak, továbbá hosszú távon a magyar felsőoktatási rendszer hatékonyságát, az intézmények szervezeti működésének, piacképességének erősödését segítheti elő a hazai kereteken túl a nemzetközi térben is.

TECHNOLOGY ENHANCE CONSTRUCTIVIST LEARNING APPROACH IN SOCIAL STUDIES

SAIF MOHAMMED – LÁSZLÓ KINYÓ

Doctoral School of Education, University of Szeged

seyif.memet@gmail.com

Institute of Education, University of Szeged

kinyolaszlo@gmail.com

Keywords: educational technology, constructivism, social studies, The Online Learning Environment Survey (OLES)

The primary purpose of the present paper is to report the role of educational technology as an opportunity to integrate technology to support constructivist learning pedagogies into the social studies classroom. The paper provides a general overview of the definition of constructivism, the theoretical basis for introducing educational technology in social studies, the role of technology in a constructivist classroom, and extensively investigates the factors behind the teachers' use of constructivist theory and pedagogy as the principles for the integration of technology in social studies, how constructivist approach could lead to change in the nature of the social studies education. First, the paper presents a brief definition of educational technology, the domains of usage, social constructivism, the relationship between constructivism and social studies education, and then, introduce a constructivist model for employing technology in social studies in term of pedagogical techniques and practices. The present paper adopts the methods of the literature review of theoretical information relevant to the topic. Due to the technological development that the world facing with today, the use of technologies has become a powerful tool in the classroom in terms of utilizing new ways of teaching and learning (Acikalin – Duru, 2005). Many learning approaches can be used to incorporate technology in education more effectively. However, there is a close correlation between constructivism and technology. The first concept refers to learning takes place in contexts; while technology indicates to the designs and environments where actively involve students in learning, the implementation of principles of each concept benefiting the other. Second, the paper will investigate the influences of Constructivist Learning Environments (CLEs) through the use of technology, especially the possibilities of the Internet within social studies. It particularly focuses on the instruments for assessing the Constructivist Learning Environment Survey (CLES) questionnaires (Taylor – Fraser – Fisher, 1997), and the Online Learning Environment Survey (OLES) (Trinidad – Aldridge – Fraser, 2005). These questionnaires include eight main components of online constructivist learning: Computer usage, Teacher Support, Student Interaction & Collaboration, Authentic Learning, Personal Relevance, Student Autonomy, Equity, and Asynchronicity. The updated version of the OLES has 62 items and was expanded to cover two separate rating scales, the first allowing students to respond about how often they observe a classroom practice as truly happening. The second scales to show how often they would prefer to follow that practice. The questionnaires will be responded on a five-point frequency scale. The researchers will highlight quantitative assessment methods of the Constructivist Learning Environment Survey (CLES) and The Online Learning Environment Survey (OLES) for the systematic review.

Supported by the University of Szeged

A VISSZACSATOLT BARANYAI-HÁROMSZÖG OKTATÁSI KÉRDÉSEI

MOHR SZILÁRD

Pécsi Tudományegyetem BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola
mohr.szilard@gmail.com

Kulcsszavak: oktatástörténet, második világháború, revízió, gimnázium, továbbtanulás

Előadásomban az 1941-ben visszacsatolt baranyai terület diákjainak oktatási lehetőségeit kívánom bemutatni, hogyan tudtak az ott élő magyar diákok újra bekapcsolódni a magyar oktatási rendszerbe, miután 1941 áprilisában a magyar csapatok bevonultak a Délvidékre, amellyel Muravidéken és a bácskai területeken kívül a Baranya-háromszög is újra Magyarország és Baranya megye része lett. A terület visszacsatolása nem csupán közigazgatási feladatokat vetett föl, meg kellett szervezni a visszacsatolt területen élő emberek életét is, akik közé természetesen diákok is tartoztak, vagyis a térség oktatását is meg kellett szervezni. Az 1938 és 1941 között visszacsatolt területek kapcsán több tanulmány is foglalkozik ezzel a kérdéssel részben vagy éppen ilyen fókusszal. Ilyen például Simon Zsuzsanna a Regio folyóiratban megjelent tanulmánya Erdély kapcsán (Simon, 1995), vagy Fedinec Csilla Magyar Pedagógiában olvasható írása Kárpátalja kapcsán (Fedinec, 1996), ugyanakkor a Baranya-háromszöget nem vizsgálták még. A térség megyéhez történő kapcsolásával a terület a Pécsi tankerület része lett, így fölmerül az a kérdés, hogy azok a diákok, akik korábban egy másik állam eltérő oktatási rendszerének iskolájában tanultak, hogyan léphettek át a hazai oktatási rendszerbe. Ennek megfelelően a kutatásom fő témája az, hogy hogyan kapcsolódhattak be a visszacsatolt Baranya-háromszög diákjai 1941 áprilisát követően a középszintű oktatásába? Kutatásom főként az 1941 és 1944 közötti Mohácsi Városi Gimnázium irataira támaszkodna, mely során a következő kérdésekre kívánom megkeresni a választ: Hogyan reagáltak a baranyai gimnáziumok az egykori jugoszláviai oktatási rendszerből érkező diákokra? Érkezett-e valamilyen központi utasítás az ő felvételi eljárásukkal kapcsolatosan? Milyen módon kerülhettek be a baranyai gimnáziumokba a visszacsatolt területek diákjai? Van-e valami utalás arra, hogy hátrányba kerültek volna a magyar gimnáziumokban e gyermekek tanulmányaik során? Kutatásom során az iskolai értesítők és egyéb iskolai iratok kritikai forráselemzésére támaszkodva keresem kérdéseimre a választ, vajon mi jellemezte a diákok és az iskolák mindennapjait ebben az időszakban.

INTERAKTÍV KÖRNYEZETBEN MUTATOTT PROBLÉMAMEGOLDÓ KÉPESSÉG ÉS TANULÁSI HATÉKONYSÁG

MOLNÁR GYÖNGYVÉR

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet Oktatásméleti Kutatócsoport
gymolnar@edpsy.u-szeged.hu

Kulcsszavak: problémamegoldó képesség, tanulási hatékonyság, logfileelemzés, látens profil elemzés, technológiaalapú tesztelés

A technológia gyors változása nap mint nap új feladatok, új problémák elé állítja az embert, amelyek megoldása korábban kevésbé alkalmazott képességek működtetését igénylik. Egy ilyen képességünk az interaktív technológiai környezet feltérképezésére és működtetésére vonatkozó problémamegoldó képesség. Az előadásban bemutatásra kerülő kutatásban a technológia-alapú tesztelés két új lehetőségét is ötvözzük. Hagyományos technikákkal nem vizsgálható képesség mérését valósítjuk meg, továbbá a válaszadatokon túl logfileelemzések segítségével törekszünk a vizsgált jelenség mélyebb és alaposabb megértésére. A diákok által alkalmazott, logfájlokban alapuló különböző stratégiák elemzéséhez szükség volt a tesztelés során rögzített kontextuális adatok rendszerbe foglalására (a modellről részletesen l. Molnár és Csapó, 2018). A strukturális egyenletek módszeréhez tartozó profilelemzésekkel nemcsak a fejlődés mennyiségi, hanem minőségi változását is detektálni tudtuk. A kutatás mintáját 2326 6-8. évfolyamos diák alkotta. Az adatfelvétel az eDia online platform segítségével történt (Molnár és Csapó, 2013). Az adatfelvétel során alkalmazott eljárások között szerepeltek klasszikus tesztelméleti és strukturális egyenletek módszerével történő elemzések is. A problémamegoldók látens osztályaink meghatározása érdekében látens profil (Collins és Lanza, 2010) elemzést végeztünk. A teszt hagyományos változói (a diákok válaszai) szerint számolt reliabilitásmutatója $\alpha=0,80$. A diákok által alkalmazott felfedező stratégiaelemzések alapján megállapítható, hogy az alkalmazott stratégia hatékonysága nem minden esetben egyezett meg teljesítményük minőségével. A diákok közel 70%-nak egyáltalán nem, vagy csak a nagyon egyszerű rendszereket sikerült átlátni és működésbe hozni, valamint ők a tesztben szereplő hasonló problémák megoldása közben sem, vagy csak nagyon kicsit tanultak. A diákok 8-10%-a magas teljesítményt mutatott az egyszerű felépítésű interaktív problémák megoldásában, ugyanakkor a bonyolultabb rendszereknél már egyértelműen az alulteljesítők csoportjához tartoztak. Tőlük egyértelműen elkülöníthetőek, bár átlagos teljesítményük tekintetében hasonlóak, a nagyon hatékony tanulási képességekkel rendelkező diákok (6-8%), akik gyorsan megtanulták a rendszer használatát, aminek következtében a teszt végére már a legbonyolultabb problémákat is a szakértő problémamegoldók szintjén oldották meg. A 6-8. évfolyamosok mindössze 17%-át sorolhattuk a szakértő problémamegoldók közé, akik mind az egyszerű, mind a bonyolult problémákat hatékonyan térképezték fel. Az elemzések egyrészt hozzájárulnak az interaktív problémamegoldó környezetben alkalmazott és alkalmazható stratégiák megértéséhez, másrészt rávilágítanak arra, hogy a hagyományos tesztelemzések során alkalmazott kizárólag a válaszadatokon nyugvó teljesítményelemzések nem minden esetben adnak pontos képet a diák valódi képességszintjéről (l. a gyorsan tanulók csoportját). A kutatás eredményei új megvilágításba helyezik a korábbi, nemzetközi, főképp egy specifikus stratégia használatának vizsgálatára fókuszáló interaktív problémamegoldó környezetben történt elemzéseket és azok értelmezését.

A kutatást az OTKA K115497 projekt támogatta.

A TANULÓK DIFFERENCIÁLT FEJLESZTÉSÉNEK TÁMOGATÁSA: AZ eDIA ÉS eLEA ALKALMAZÁSÁT MEGALAPOZÓ KUTATÓMUNKA EREDMÉNYEI

MOLNÁR GYÖNGYVÉR – CSAPÓ BENŐ

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet Oktatásméleti Kutatócsoport

gymolnar@edpsy.u-szeged.hu

Szegedi Tudományegyetem, Magyar Tudományos Akadémia – Szegedi Tudományegyetem

Képességfejlődés Kutatócsoport

csapo@edpsy.u-szeged.hu

Kulcsszavak: eDia, eLea, online tesztelés, differenciált fejlesztés, technológiaalapú tesztelés

Az iskolai oktatás egyik legnagyobb kihívása a diákok között fennálló és állandóan változó különbségek kezelése (Cohen – Lotan, 2014). A nemzetközi felmérések alapján eredményesebbek azok az iskolarendszerek, melyek iskolái illetve osztályai befogadják a különbségeket. Ehhez az osztálykeretben folyó munkát minden egyes diák számára hatékonyra, személyre szabottá kell tenni. A technológia fejlődése számos új lehetőséget kínál e probléma kezelésére. A Szegedi Tudományegyetem Oktatásméleti Kutatócsoportja a pedagógusok differenciált fejlesztő munkájának támogatására kidolgozta az eDia diagnosztikus felmérő (Molnár – Csapó, 2013) és az eLea fejlesztést támogató (Molnár – Pásztor – Csapó, 2019) rendszereket. Az előadás célja e két rendszer elméleti és technológiai kereteinek, az eDia rendszer fejlesztése mögött lévő elméleti modell empirikus validálásának és az eredmények gyakorlati alkalmazási lehetőségeinek bemutatása. Az eDia rendszer fejlesztése mögött álló háromdimenziós tudásmodell a tudás gondolkodási, alkalmazási és diszciplináris dimenzióit különbözteti meg (Csapó, 2010), amely alapján több mint 25.000 változatos válaszadási lehetőséget kínáló item készült el. Az olvasás, a matematika és a természettudományos tudás gyakori, részletes és pontos értékelése segítik az 1-6. évfolyamos diákokat tanító pedagógusokat annak megállapításában, mely diájkuk hol tart a különböző fejlesztési területeken. Az elméleti modell empirikus validálása 10.896 1-6. évfolyamos diák és 1639 item bevonásával történt. A rendszer és a feladatbank viselkedésének teszteléséhez mind a klasszikus, mind a valószínűségi tesztelmélet, illetve a strukturális egyenletek lehetőségeit is alkalmaztuk. A személy-item térképek alapján megállapítható, hogy a feladatbankban az itemek nehézségi index szerinti eloszlása megfelelő. Empirikusan is elkülöníthető egymástól a tudás három dimenziója. Előzetes hipotézisünknek megfelelően a diákok teszteredményei minhárom terület, mindhárom dimenziójában összefüggött ($r=0,5-0,6$) egymással, ugyanakkor az összefüggés erőssége csak közepes volt. A dimenzionalitás-vizsgálat során a χ^2 -próba eredményei szerint szignifikánsan jobban illeszkedett a 3 dimenziós modell az adatokhoz, mint az 1 dimenziós (minhárom terület, mind a hat évfolyamán). Az útelemzések alapján megállapítható, hogy a diákok diszciplináris tudása és tudásuk alkalmazhatósága csak közepes mértékben jelzi előre az adott területen való, akár új tudás előállítására alkalmas gondolkodási képességeik fejlettségi szintjét. Ez arra utal, hogy az iskolai oktatás során a diszciplináris és kisebb mértékben jelen levő alkalmazási dimenzió mellett még erősebb hangsúlyt kell fektetni a tudás gondolkodási dimenziójának fejlesztésére. A három dimenzió fejlesztésének együttesen, egymást támogatva, kiegészítve kell megvalósulnia. E dimenzió személyre szabott fejlesztését segíti leginkább az Oktatásméleti Kutatócsoport által fejlesztett eLea rendszer és a rendszerben elérhető fejlesztő programok.

A kutatást az OTKA K115497, EFOP 3.2.15 és EFOP 3.4.3 programok támogatták.

EUROPE-FOCUSED CONTENT ANALYSIS ON HUNGARIAN HISTORY TEXTBOOKS (1867-1918)

ZSÓFIA MOLNÁR-KOVÁCS

Institute of Education Sciences, Faculty of Humanities, University of Pécs
kovacs.zsofia@pte.hu

Keywords: representations of Europe, Europeanism, textbook research, textbook history, the time of the Austro-Hungarian Empire

The 'representations of Europe' is a symbolic expression with double meaning. In a wider sense, it means a historical, geographical, political, cultural entity or construction. In a narrow sense, however, it means the depiction of Europe in pictures and maps, as well as means the different views about Europe which, in the current presentation, is approached apropos of history textbooks within the framework of textbook research. In Hungarian literature professional studies which focused on Europeanism and representations of Europe in respect of textbooks first published in the early years of 1990s. Since the early 1990s the topic of Europeanism is often addressed in international forums and in related textbooks researches too (see Dárdai, 2002). The aims of this research are to chart and systematize the connection points and the research possibilities of the conceptions of 'representations of Europe' and 'textbook research' in the mirror of the topic's literature. Besides this, with the help of creating and systematizing main categories, subcategories, and titlewords we make a content analysis on textbooks' (sub)chapters. Our aims are to show the stable and changing tendencies of representations of Europe in history textbooks for Hungarian secondary schools at the time of the Austro-Hungarian Empire. Our central research question is: How Europe and Europeanism were represented in textbooks, so what sort of representations of Europe were found in universal history textbooks for Hungarian secondary schools at the time of the Austro-Hungarian Empire? The research methods are literature analysis, source analysis, documentary analysis, and content analysis. As regards research sources, the main primary sources are universal history textbooks for Hungarian secondary schools in the analysed period (1867-1918). Considering secondary sources, the research have a diverse bibliographical background. The secondary sources provide opportunities for constructing a multiple list (see for example Dárdai, 2002; M. Császár, 2004). The representations of Europe in the examined textbooks have been approached in several aspects in our research. Attention has been paid to the proportions in textbooks, the conceptual frames, and the changes of emphasis in textbooks. As the results of the research show, the Europe-focused content in textbooks is dominant clearly. The conception of Europe/Europeanism is undefined. Besides this, the latent 'Europeanism of textbooks' can be identified with the help of content analysis. In the examined universal history textbooks Europe first of all has been represented as the sum of (nation) states and has been emphasized the role of forming its power relations. Europe, on the one hand, as the sum of (nation) states above all may be interpreted as the sum of '(major) powers', 'states', and 'nations/peoples'. On the other hand, Europe as the construction of forming power relations is based on two pillars: 'whole' and 'peace'.

STRENGTHENING TEACHER EDUCATION AND TEACHING PROFESSION: CONDITIONS FOR QUALITY TEACHING AND LEARNING

JULIANNA MRÁZIK

University of Pécs
mrazik.julianna@pte.hu

Keywords: education of educators, team teaching, improvement of teacher trainers, teacher trainer competence

The role of teachers in higher education requires innovative partnership learning: being active at the societal level with workplaces and other partners. (Töytäri et al., 2016) and continuous professional development is a vital issue for academics, particularly for higher education teachers (Hossain, 2010). The INEE (2018) recommended aspects to improve teacher professional development are: focusing on teachers in low-income contexts as professionals, learners and individuals; develop, apply, measure and institutionalize standards for teacher professional development; creating professional development opportunities that promote teacher collaboration; providing teachers with ongoing support; building instructional leadership at all levels of the educational system; using ICT, professional learning communities and investment in high-quality teacher educators. In our former researches (Mrazik, 2017) we argued and demonstrated the functionality of the importance of teacher collaboration in teacher training. The recent lecture focuses on investment in high-quality teacher educators: what the ‘training of trainers’ includes, what is its content like, which may be coated by the top trainers and what kind of results we can conclude to, in this field of innovation. The research behind this paper describes a qualitative research based on collaboration and team-teaching in pre-service teacher education. This paper is about those meta-reflections which followed the semester-long course, with 4 teacher educators (from higher education and as well as from public education) and 24 student-participants. The outcome of a research is a successful model for cooperation between several stakeholders of education as well as methodological recommendations for renewal of higher education teacher educators’ skills and competences.

AZ INPP-MÓDSZER HATÁSA 1-3. ÉVFOLYAMOS TANULÓK MOZGÁSFEJLŐDÉSÉRE

NAGY ÁGNES VIRÁG – D. MOLNÁR ÉVA

Szegedi Tudományegyetem JGYPK TSTI

nagyagnesvirag@gmail.com

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

medu@edpsy.u-szeged.hu

Kulcsszavak: mozgásfejlesztés, INPP, tanulási nehézség, mozgásműveltség, mozgásfejlődés

Egyre növekszik azoknak a gyerekeknek a száma, akiknek a mozgásfejlődése elakad egy-egy területen. Az elakadás azonban nemcsak a mozgást érinti, hanem az érzékszervek és az idegrendszer fejlődését is (Virányi, 2013). Az emberi idegrendszer alapjait képező primitív reflexek vagy reflexmaradványok ha időn túl is kimutathatók - mozgásvizsgálatokon keresztül -, akkor azok az idegrendszer éretlenségét, fejlődési folyamatának megváltozását tükrözik (Virányi, 2013). Ennek következményeként tanulási nehézségek, részképesség-zavarok, magatartászavarok alakulhatnak ki (Rácz – F. Földi – Barthel, 2015). A mozgásfejlesztésnek többféle elismert és elfogadott módszere létezik Magyarországon. Mi ezek közül az iskolai keretek között működő INPP-módszer hatásának vizsgálatát választottuk kutatásunkhoz, amely a primitív reflexeket felülíró gyakorlatokból áll (Zweegman-Kocsis, 2016). Kutatásunk célja annak megvizsgálása, hogy az INPP-módszer hatása kimutatható-e a mozgásfejlettségre nézve. A kísérletben összesen 130 fő (68 kísérleti, 62 kontroll) 1-3. évfolyamos tanuló vett részt két általános iskolából. A primitív reflexek (Asszimmetrikus Tónusos Nyaki Reflex – ATNR, Szimmetrikus Tónusos Nyaki Reflex – STNR, Tónusos Labirintus Reflex – TLR) meglétét, az egyensúlyérzéklet és a mozgásösszerendezést egyéni vizsgálatban, hat feladaton keresztül mértük (max. pontszám=48), elő- és utómérés során. Az INPP-mozgásfejlesztés (az elemi mozgások újragyakorlása alapján) másfél éven keresztül zajlott az iskolákban napi szinten 2016-2017 között, a képzést elvégzett pedagógusok által. Az eredmények azt mutatják, hogy a mintánkban részt vett általános iskolás tanulók legalább 30%-ának, de bizonyos területeken 80%-nak nehézsége van a mozgásfejlettség terén. Az összerendezett mozgás és egyensúlyérzéklet, valamint a vizsgált primitív reflexek között gyenge összefüggéseket találtunk ($r=0,22 - 0,26$, $p \leq 0,01$), ami azt mutatja, hogy az egyik területen jelentkezett probléma nem feltétlenül vonja maga után a másik terület nehézségét. Mindhárom vizsgált primitív reflex esetében a kísérleti csoportban szignifikánsan jobb eredményeket találtunk a fejlesztés végén (pl. TLR esetében $M_{elő}=1,75$, $SD_{elő}=0,92$, $M_{utó}=1,31$, $SD_{utó}=1,14$; $t=8,018$, $p=0,00$). A kísérleti csoport eredményeit összevetve a kontroll csoportéval szintén szignifikánsan jobb eredményt találtunk (pl. STNR esetében $M_{kontroll}=1,52$, $SD=0,94$; $M_{kísérleti}=1,14$, $SD=0,96$; $t=2,049$, $p=0,04$), ami a fejlesztőprogram pozitív hatását mutatja. Kutatásunk felhívja a figyelmet a mozgásfejlettségben szerepet játszó primitív reflexek vizsgálatának fontosságára, eredményeink támpontokat adhatnak a NAT-ban szereplő mozgásműveltség tartalmának kiegészítéséhez.

MENTOROK MINT KOLLABORATÍV KUTATÓTANÁROK?

NAGY KRISZTINA – GAZDAG EMMA – SZIVÁK JUDIT – RAPOS NÓRA

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK NDI

nagy.krisztina@ppk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK NDI

gazdagemma@yahoo.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

szivak.judit@ppk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

rapos.nora@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: pedagógusok tanulása, mentorálás, kutatótanár, kollaboratív kutatás, folyamatos szakmai fejlődés

Az ezredforduló után a pedagógusok tudása, tanulása a neveléstudományi kutatások középpontjába került (MoTeL kutatás), melyre a neveléstudomány egész életen át tartó tanulásként tekint, és amelyben a formális képzés mellett megnőtt a gyakorlatban (szakmai gyakorlatközösségekben) szerzett tudás jelentősége, fontossá vált ennek megismerése és elemzése, az elmélet és a gyakorlat kapcsolatának megteremtése és elmélyítése. E fokozott érdeklődés eleinte a pályafejlődés korai szakaszára koncentrált, majd kiterjedt az ezt követő pályaszakaszokra is (Falus, 2010; Stéger, 2010; Geeraerts et al., 2015). Ezzel párhuzamosan újraértelmeződött a mentorok szerepe is, amennyiben szakértőként a nevelőtestület tanulásának kiemelt jelentőségű támogatójává váltak. Éppen ez indokolja a mentorok mint gyakorlati szakemberek kollaboratív neveléstudományi kutatásba való bekapcsolódását, ami új távlatokat nyit (1) a mentorok folyamatos szakmai megújulását biztosító kutatásra alapozott tanulásában, (2) a reflektálás révén történő önfejlesztésben (Guerriero, 2017; Útmutató, 2018), valamint (3) hosszútávon beépülhet a mentorok képzésébe is. Az együttműködés lehetővé teszi a mentori gyakorlati tudás összekötését az elmélettel, az iskolai gyakorlatot a neveléstudományi kutatásokkal. Kiaknázhatóvá válhat a mentorok tudása, amely a pedagógusok tanulására, szakmai fejlődésére, osztálytermi viselkedésére és a mentor tevékenységének erre való hatására reflektál. Ennek ellenére kutatócsoportunk egy korábbi kiterjedt kutatása (Gazdag – Nagy – Szivák, 2019) rámutatott arra, hogy a mentorok bevonása a mentorálási gyakorlat kutatásába korántsem elterjedt. Célok: Milyen típusú és jellegű kutatásokban működtek együtt a mentorok a kutatókkal, hogy feltárják a pedagógusok tanulásában az eredményes mentori támogatás mértékét, milyenségét és hatásait? Hogyan befolyásolja a mentorok szakmai tanulását a kutatói gyakorlat? Hogyan hasznosul a mentorok kutatói tevékenységéből származó tudás a tudás- és gyakorlatközösség tanulásának támogatásában? Alkalmazott módszerek: Kutatásunkban a szisztematikus irodalomfeltárás módszert (Baumeister – Leary, 1997; Bem, 1995; Cooper, 2003) alkalmaztuk. A keresést az EBSCO és a Web of Science adatbázisaiban folytattuk: (1) A keresési paraméterek meghatározását, beállítását, (2) a keresőkifejezések azonosítását, majd (3) az adatok (cikkek) lekérdezése következtében, melyeket (4) Excel fájlban rögzítettünk, majd (5) a cikkek szűrése és (6) a szűrés eredményeinek rögzítése (Prisma checklist, 2009) következett. Az eredményeket (7) korábbi azonos módszertannal készült kutatásunk eredményeivel vetettük össze. Eredmények és hasznosítás: Kutatásaink összegzik azon nemzetközi térben megjelent tanulmányok tanulságait, amelyek mentorok és neveléstudományi kutatók kollaboratív kutatásainak bemutatására vállalkoztak. A tapasztalatok összegzése későbbi kutatások részeként rámutathat a hazai neveléstudományi kutatások és a mentorképzési programok fejlesztésének korszerű irányaira.

NYELVTANULÁST TÁMOGATÓ INTERKULTURÁLIS, PERSZONALIZÁLT TANANYAGOK: KIHÍVÁSOK, JÓ TAPASZTALATOK

NAGY PÉTER

Pécsi Tudományegyetem
nagypeter.pte@gmail.com

Kulcsszavak: interkulturális, tananyag, idegennyelv-oktatás, perszonalizált, nonformális

Az 1970-es években az élő idegen nyelvek oktatásban bekövetkezett paradigmaváltás Hymes (1974) nyomán a hatékony kommunikációra való felkészítést jelölte ki célul. Az új paradigmában kulcsszerepet játszik a nyelvtan és a szókészlet szabályait újrendező kultúra, mint fölöttes szemiotikai rendszer. „A kultúrák specifikus jelrendszerei nem szerepelnek kielégítő módon a nyelvoktatásban, nélkülük azonban csak kvázi-kommunikációról beszélhetünk.” (Lendvai, 2009: 5) Eltérő anyanyelvű személyek interaktív kommunikációját interkulturális kommunikációnak nevezzük (Falkné, 2006). 2017-ben az Iskola a társadalmi térben és időben c. konferencián két orosz nyelvtankönyvet mutattunk be az interkulturális kommunikációra való felkészítés szempontjából, összegezve empirikus és tartalomelemzési módszerek eredményeit. A tartalomelemzéshez használt kérdéskatalógus Risager (1991), Müller (1994), Kiffe (1999), Burwitz-Melzer (2003) és Freitag-Hild (2010) eljárása nyomán készült. A vizsgálati korpusz mindkét tételéről rendelkezésre állt mind tanulói, mind tanári szerepben szerzett kutatói empiria, emellett fontos szempont volt, hogy mindkét tankönyv deklaráltan országismereti aspektusokat alkalmaz a kommunikációra való felkészítésben. A vizsgálat konklúziója az volt, hogy az interkulturális kommunikáció neveléstudományi aspektusainak elméleti eredményei alig hasznosultak a jelenleg legelterjedtebben használt és az iskolák számára az OFI által ajánlott orosz tankönyv szerkesztésének gyakorlatában. Az intervenció jegyében nonformális tanulási helyzetben a tanulók bevonásával kísérleti, perszonalizált tananyagokat készítettünk, melyeket interkulturális alapokon szerveztünk, majd beválaszvizsgálatnak vetettük alá. Így a tartalomelemzés mellett rendelkezésre állnak olyan empirikus adatok is, melyek a tanuló-tananyag-tanár viszonyrendszerét árnyaltabban mutatják – ezek összegzésére vállalkozik a jelen előadás, egyben rámutatva a pedagógus tananyagfejlesztési kompetenciáinak főbb fejlesztési kihívásaira is.

KORAGYERMEKKORI NEVELÉSBEN DOLGOZÓ PEDAGÓGUSOK ZENEI MŰVELTSÉGÉNEK VIZSGÁLATA

NAGYNÉ ÁRGÁNY BRIGITTA – FINÁNCZ JUDIT – CSIMA MELINDA

Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar

nagyne.brigitta@ke.hu

Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar

financz.judit@ke.hu

Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar

melinda.csima@gmail.com

Kulcsszavak: zenei műveltség, zenei nevelés, koragyermekkor, pedagógusképzés, kvantitatív vizsgálat

Az elmúlt évtizedek pszichológiai kutatásai igazolják, hogy az érzelmi intelligencia fejlődésében a művészeti nevelés központi szerepet tölt be (Goleman, 1997). A 21. század interdiszciplináris kutatási eredményei (transzfer- és idegtudományi kutatások) egyértelműen alátámasztják, hogy a kora gyermekkortól kezdődő, szisztematikusan végzett zenei nevelés sokrétű fejlesztő hatást eredményezhet a kognitív és az affektív képességek terén, hat továbbá a mozgásfejlődésre és mintegy „húzza” a nyelvi fejlődést. Ezért a zenei nevelés szerepe koragyermekkorban megkérdőjelezhetetlen (Csépe, 2010, 2016). A különböző korosztályok zenei nevelésének eredményességére irányuló vizsgálatok kimutatták, hogy e területen is jelentkeznek az alapképességek hatékony fejlesztésének hiányosságai, melyek leginkább a pedagógusok zenei képzettségének gyengeségével hozhatók kapcsolatba (Szabó, 1986; Turmezeyne – Máth, 2014). Mindezen tendenciákat és alapelveket figyelembe véve, a zenei képzés tehát indokolt és nélkülözhetetlen része a pedagógusképzés egyes területeinek (kisgyermeknevelő BA, óvodapedagógus BA). Ugyanakkor a hivatásukat e területeken gyakorló pedagógusok zenei műveltségével kapcsolatos vizsgálatok jelenleg nem tartoznak a gyakran kutatott zenepedagógiai témák közé. A 2018 januárjában lezárult kvantitatív, keresztmetszeti, leíró kutatásunk célja a koragyermekkorban dolgozó pedagógusok zenei műveltségének feltérképezése volt (n=1010). Saját szerkesztésű kérdőív segítségével a következő kutatási kérdésekre kerestük a választ: Milyen típusú zenei előképzettséggel (zenei általános iskola, zeneiskola, hangszertanulás, kórus) és milyen arányban rendelkeznek a válaszadók? Mekkora szerepet játszik a zene a mindennapi életükben? Végeznek-e rendszeres, aktív zenei tevékenységet? Milyen típusú zenei élményeket tartanak meghatározónak? A vizsgálat eredményei szerint a minta közel 15 %-a járt zenei tagozatos általános iskolába, emellett ötödük rendelkezik hangszeres előképzettséggel, többségük zongorázni tanult, továbbá minden második válaszadó énekelt vagy jelenleg is énekel kórusban. A zenei műveltség tekintetében a munkakör változó erőteljesen differenciál ($p < 0,05$), az óvodapedagógusok körében lényegesen magasabb arányban vannak jelen a zenei előképzettséggel rendelkezők. Megfigyelhető továbbá az is, hogy a „zenei múlttal” rendelkezők sokkal inkább életük részének tekintik a zenét, mely kihat mindennapi pedagógiai tevékenységükre. A koragyermekkorban nevelésben dolgozó pedagógusok kiemelt szerepet töltenek be a kisgyermek zenei nevelésében, ezért alapvető fontosságú zenei műveltségük megalapozása a képzés során. A vizsgálat eredményei alapján javaslatokat fogalmazunk meg a képző intézmények számára a leendő pedagógusok zenei műveltségének fejlesztése és a gyakorló pedagógusok továbbképzési kínálatának bővítése érdekében.

PEDAGÓGIAI TARTALOM A DUALIZMUS KORI FEJÉR HÍRLAPIRODALMÁBAN

NEMES-NÉMETH NÓRA

Eötvös Loránd Tudományegyetem
nemes.nemeth.nora@gmail.com

Kulcsszavak: pedagógiai tartalom, helyi sajtó, tanügyi kérdések, dualizmus, Fejér vármegye

A 1870-es években fellendülő hírlapirodalomnak a történeti Fejér vármegyében is megtaláljuk orgánumait, melyek különböző intenzitással foglalkoztak tanügyi kérdésekkel. A lapok pedagógiai vonatkozású tartalmának vizsgálata mind ez idáig érintetlen terület a helyi sajtó történetének vizsgálatában. A korabeli sajtóban fellelhető tanügyet érintő híradások tematikája meglehetősen sokrétű. Szoros értelemben vett neveléstudományi kérdések, metodikai útmutatások elenyésző alkalommal kerültek a lapok homlokterébe, a tanárok és tanítók figyelmébe ajánlott újonnan megjelent tankönyvek és tankönyvbírálatok, valamint az ismeretterjesztő írások azonban központi helyet kaptak azok hasábjain. A lapok mindazonáltal jelentős szerepet képviseltek tudományos munkásságuk közlésében, hiszen csekély számú fórum kínálkozott a kutatási eredmények, várostörténeti tanulmányok megjelentetésére, így azok jelentős része is a napilapok hasábjain látott napvilágot. Nagy szerepet kapott a korszak sajtójában az országos tanügyi politikai történések megvitatása, a törvényekre, rendeletekre adott reflexiók publikálása. Ugyancsak gyakori és részletes megvitatásra kerültek a tanítói egyletek gyűlései. A sajtóban megjelent szövegek egy része az iskolák saját fogalmazványa. A publicisztikai írások között találhatóak az iskolák működését, célját, oktatási tevékenységét, valamint az iskolákhoz köthető nevesebb eseményeket bemutató írások. Az újságok hasábjain jelentek meg továbbá az iskolák tanszemélyzetét és diákságát célzó hirdetések. A cikkek és értekezések tartalmát tekintve kiemelkedőek az iskolák helyzetével, az iskolai mulasztásokkal, az ifjak városi viselkedésével foglalkozó írások. A cikkek tartalomelemzése, valamint e forráscsoport levéltári irattanyaggal történő összehasonlítása hozzájárul továbbá a korszak eseményeinek, a döntéshozók határozatainak közelebbi megértéséhez, hiszen a személyes hangvételű írások, véleménynyilvánítások, reflexiók túlmutatnak a levéltárban őrzött hivatalos dokumentumok tartalmán.

AZ ÓVODAI NEVELÉS FOLYÓIRAT CÍMLAPJAINAK IKONOGRÁFIAI VIZSGÁLATA AZ 1960-AS ÉVEKBEN

NEMES-WÉBER ZSÓFIA

Pécsi Tudományegyetem BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola
zsofiweber87@gmail.com

Kulcsszavak: ikonográfia, sajtó, Óvodai Nevelés, 1960-as évek, címlapképek

Előadásomban az Óvodai Nevelés folyóirat címlapjainak elemzését kívánom bemutatni. A lap a 20. század második felének óvodaüggyel foglalkozó sajtóterméke, mely a Közoktatásügyi Minisztérium folyóirataként 1948-ban megjelent a „Gyermeknevelés” utódjaként 1953-tól jelent meg. A szakajtó fókuszai bepillantást nyújtanak az óvodai nevelés aktuális kérdéseire, a jellemző propaganda céljaira, a professzió fejlődésére, mindemellett pedig következtetni lehet a változások társadalmi és szakmai visszhangjaira, felmerülő dilemmáira is. A korszak főbb változásai az óvodaügyet tekintve az 1953-ban megjelent, az óvodai foglalkozásokról szóló módszertani levél, aminek a feladata az óvodák egységes szemléletének kialakítása volt, valamint az 1954-ben a körzeti óvónők megjelenése és az 1958. évi 26. törvényerejű rendelet, melynek következtében a középszintű képzést felváltotta kétéves felsőfokú óvónőképző. Ezen változások kapcsán számos cikk jelent meg az újságban a gyermekek tervszerű foglalkoztatásáról és munkára neveléséről, az óvónőjelöltek kompetenciáiról, a frissen végzettek vizsgálatáról, a szervezett továbbképzésekről és a Szarvasi Óvónőképző Intézet Évkönyvéről. Kutatásom során a címlapokat vizsgálva kívánom bemutatni, hogyan jelentek meg ezen változások a lap képi világában. Az ikonográfiai kutatások területéhez tartozó vizsgálatomhoz elméleti alapot szolgáltatnak Somogyvári Lajos (2018), Géczi János (2010) és Kéri Katalin (2003) kutatásai, valamint U. Pilarczyk (2010) munkája. Az ikonológiai interpretációhoz egyaránt segítséget nyújtanak a kapcsolódó jogszabályok és a folyóirat cikkei, így kutatásom fő kérdése az, hogy vajon a jogszabályi, ideológiai, nevelési és óvónőképzési változások milyen mértékben jelentek meg a folyóirat címlapképein, valamint az, hogy a folyóirat képein áthelyeződtek-e a hangsúlyok valamely területre a vizsgált időszak során.

AN INVESTIGATION INTO THE EXTERNAL FACTORS WHICH INFLUENCE LEARNER AUTONOMY IN LANGUAGE LEARNING

VAN SON NGUYEN – ANITA HABÓK

Doctoral School of Education, University of Szeged

nvson@tlu.edu.vn

Institute of Education, University of Szeged

habok@edpsy.u-szeged.hu

Keywords: learner autonomy, external factors, influence, language learning, perspectives

Learner Autonomy (LA), which has been a hotly discussed topic in language teaching and learning for at least three decades, is defined as the capacity to control a person's own learning (Benson, 2011). It has been regarded as an important educational goal (Ciekanski, 2007; Dang, 2010; Hurd, 2005; Raya – Vieira, 2015; Reich, 2002; Sinclair, 2000; Teng, 2019; Winch, 2002); therefore, there exists a need for helping learners to be autonomous in their language learning. Upon the development and promotion of LA, in each context or setting, LA seems to be influenced by a variety of factors from the surroundings. The primary purpose of the present paper is to investigate the external factors which may mediate or constrain the exercise of LA in language learning. To this purpose, this review will start with a brief introduction of LA in language education including its definition and its roles. The next part of the investigation mainly focuses on the studies in the literature whose results reveals the factors from the world outside influencing LA. Specifically, the previous studies will be critically reviewed on the basis of comparison and contrast of the factors from various settings and situations. Accordingly, the findings indicate that LA can be externally impacted by the socio-cultural contexts and the educational policies on language learning and teaching. Besides, the external factors include public examinations, testing and assessment systems, curriculum or scheme of work, school and class rules. Interestingly, some of the studies reviewed list peers' achievement into the factors which have effect on LA. However, the investigation shows that most of the studies explores the constraints and/or mediating factors towards LA from the perspective of teachers, not from that of learners. Also, some of them do not aim at pointing the influencing factors, but those factors emerge from one part of the findings. Therefore, the future research need to address these issues by systematically investigating the external factors influencing LA in the viewpoints of learners themselves in order that their points, along with the perspectives of teachers and other stakeholders, will be considered to limit the constraints and promote the mediating factors.

Nguyen Van Son was supported by the Stipendium Hungaricum Scholarship.

Anita Habók was supported by the János Bolyai Research Scholarship of the Hungarian Academy of Sciences and by the ÚNKP-19-4 New National Excellence Program of the Ministry for Innovation and Technology.

RELATIONSHIPS BETWEEN EFL READING STRATEGY AND METACOGNITIVE STRATEGY USE

VAN SON NGUYEN – TUN ZAW OO – ANDREA MAGYAR – ANITA HABÓK

Doctoral School of Education, University of Szeged

nvson@tlu.edu.vn

Doctoral School of Education, University of Szeged

ootuzaw111@gmail.com

Liszt Ferenc Primary Music School, Hódmezővásárhely

mandrea@edu.u-szeged.hu

Institute of Education, University of Szeged

habok@edpsy.u-szeged.hu

Keywords: EFL reading, reading strategy, metacognitive strategy, strategic consciousness, strategy use

Reading is one of the fundamental skills for EFL learners that involves a number of constituent skills and underlying cognitive and metacognitive processes (Han, 2018; Nikolov – Csapó, 2018). During the reading process, EFL readers apply a vast number of strategies in order to gain deep understanding of the text, therefore researchers (e.g. Baker – Boonkit, 2004; Magyar – Habók, 2018; Pressley, 2000; Vaughn – Linan-Thompson, 2004) have classified EFL reading strategies on the basis of the reading process involved. They distinguished pre-reading, while-reading and post-reading strategies. The aim of the study was to analyse certain reading strategies and discover their connections with overall metacognitive strategies among lower secondary school students (NYear 6=310, NYear 7=321). The participants filled in two questionnaires, namely the metacognitive part of the Self-Regulated Foreign Language Learning Strategy Questionnaire developed by Habók and Magyar (2018), and Baker & Boonkit's (2004) reading strategy scale that divides strategy use into three phases: pre-, while- and postreading strategies. The reliabilities of the questionnaires have been confirmed in the preliminary studies. The results showed significant differences between the Years. The reading strategy use for Year 6 was significantly higher than for Year 7 in almost all cases. The Year 7 showed higher strategy use in two cases. Specifically, in the pre-reading phase, they significantly more often read the topics and the heading of the text and during reading, they also more often used the vocabulary and the structure to help them to understand the main idea of the text. The reading strategy use showed significant correlation with the metacognitive strategy uses in both Years. To get a more comprehensive view about the results, we divided the sample into three groups according to the frequencies of their strategy use. This way enabled us to differentiate among low, moderate and high frequency strategy users. The results also revealed that in case of low frequency users, there is no significant relation between pre-reading strategies and metacognitive strategies. We also did not find any significant connections between while-reading strategy use and metacognitive strategies of moderate frequency strategy users. However, our study confirmed a strong relationship between reading and metacognitive strategies in each phase of the reading process among high strategy users. The main significance of our study is that it draws attention to the relationship between strategy use and strategic consciousness. The outcomes can also be useful for practicing teachers, since the results indicated item-based analyses about the participants' strategy use, thus showing a more detailed and comprehensive view about the learners.

Nguyen Van Son and Tun Zaw Oo were supported by the Stipendium Hungaricum Scholarship. Anita Habók was supported by the János Bolyai Research Scholarship of the Hungarian Academy of Sciences and by the UNKP-19-4 New National Excellence Program of the Ministry for Innovation and Technology.

A KERESKEDELMI ISKOLÁK MEGALAKULÁSÁNAK KÖRÜLMÉNYEI A 19-20. SZÁZAD FORDULÓJÁN – KITEKINTÉSEL A PÉCSI KERESKEDELMI ISKOLÁRA

NYÍRI CSILLA

Pécsi Tudományegyetem BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola
dr.nyiri.csilla@gmail.com

Kulcsszavak: kereskedelmi szakképzés, középiskolai szabályzatok, tantárgyak, iskolaalapítás, pécsi kereskedelmi iskola

A 19. század társadalmi szerkezetének átalakulása, a felgyorsuló polgárosodás magával hozta a szakképzés polgári formáinak előretörését, azaz minden iskolatípus tananyagába bekerültek a kereskedelmi, pénzügyi, számviteli, könyvelési ismereteket nyújtó tantárgyak. Az élenkűlő kereskedelmi élet szükségessé tette a 19. század közepén az első kereskedelmi szakiskola létrehozását Pesten. Ezt nagyon gyorsan követte, 1875-ben a pécsi kereskedelmi iskola alapítása. A 19. század második felében keletkezett kereskedelmi iskolák szervezetében, melyeket inkább magánvállalkozók tartottak fent, egységet jelentett a VKM által 1872-ben (1872. október 10-én) kiadott kereskedelmi iskolák szabályzata, amely megállapítja a tantervet, az osztályok számát, a felvétel rendjét. Ezután 1895-ben jelent meg Wlassics Gyula munkája nyomán az új szabályozás, ami szintén kitért a tantárgyakra, a heti óraszámokra. Ezt a rendelkezést 1920-ban követte a következő utasítás. Ezek alapján jól összehasonlíthatóvá válnak a kereskedelmi szakképzés különböző állomásai, valamint bemutatható az a folyamat, ami szükségessé tette az új szabályok bevezetését. A kereskedelmi iskolák közül kiemelem a pécsi kereskedelmi iskolát, melynek részletezésével bemutatom, hogy a szabályozások, rendelkezések hogyan valósultak meg egy működő iskola életében. A szabályzatok és az egyéb kereskedelmi iskolát és középiskolákat érintő jogszabályi rendelkezések alapján vizsgálom, hogy a pécsi iskola megalakulásának körülményei hogyan követték az ország többi intézményét. Milyen tantárgyakat vezettek be, kik lettek a tanári kar tagjai, milyen idegen nyelvet tanítottak. Továbbá előadásomban bemutatom, hogy az alapítást követő években, hogy követte az iskola működése a felülről jövő szabályozást, hogyan alakult a központi tantervnek való megfelelés, Porges Ede milyen módon irányította a pécsi iskolát. Vizsgálatomban az iskolai évkönyvek, mint primer források elemzése, statisztikai összehasonlító bemutatása, forráskritikai taglalása a meghatározó. Másodlagos forrásként a korszak eseményeit feltáró, történeti központú munkákat vizsgálom, mellyel az iskola életében bekövetkező változásokat hasonlítom össze. Egy ilyen nagymúltú iskola alapítása jelen esetben egy 21. századig tartó folyamat első lépése, mivel az iskola a mai napig várja a kereskedelemben dolgozni kívánó tanulókat, valamint megalakulásának fordulatai hatással vannak más középiskolák, a városi és a megyei polgári társadalom családjainak életére is.

A TANÁRI MOTIVÁCIÓSTRATÉGIA (TMS) ELMÉLETI HÁTTERE – NÉHÁNY SZÓ ARRÓL, HOGY MILYEN TUDOMÁNYOS ALAPELVEK HÚZÓDNAK A TMS FOGALMA ÉS FOGALOMRENDSZERE MÖGÖTT

OLÁH KATALIN

Pécsi Tudományegyetem BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola
katalin.olah76@gmail.com

Kulcsszavak: tanári motivációstratégia, motiváció, stratégia, tanulástervezés, stratégiai tudatosság

A kutatás fókuszában a tanári motivációstratégia (TMS) áll. (Oláh, 2019) A tanulásközpontú tanulás-tanítás kontextusában értelmezve, így nevezzük azt a tanulás tervezéséhez szervesen kapcsolódó tevékenységegyüttest, amelyben a pedagógus, a tanuló aktiválására irányuló, a tanulási folyamat megvalósulása érdekében mozgósított motivációs keretrendszerét alkalmazza. Több mint két évtizede közismert, hogy a tartalmi tényezők mellett a fókusz, egyre inkább a nevelés-oktatás egészében jelen levő folyamatokra irányul. (Kron, 1997: 471-472) A tanulás eredményeként, hozzáadott értékeként tekinthetjük az interiorizált tanulási folyamatokat, az alkalmazásra kész ismeretek elsajátítását, melyek hozzásegítik az egyént egy majdani életvezetési optimum-, és az abból való további fejlődés igényéhez, lehetőségéhez. Ebben az esetben kompetenciákról, attitűdökről és a megszerzett tudás, ismeretszerző és gondolkodási képességek (Bárdossy – Dudás – Pethőné – Priskinné, 2007: 3) releváns alkalmazásáról, tudatosított és tudatos folyamatokról, valamint az önálló/önszabályozott tanulásról és az arra való törekvés igényéről beszélhetünk. A tanulók pozitív tanulási élményhez segítése mellett a tanulói teljesítmény növelése fontos, de kutatásunkban nem elsődleges szempont. A tanári motivációstratégia célja sokkal inkább az attitűdformálás, a konstruktív és reflektív gondolkodásmód kialakítása, a metakognitív folyamatoknak való térnyerés, valamint a módszertan bővítése, revidiálása, pedagógusnál és tanulónál egyaránt. Az interaktivitásra és reflektivitásra alapozó modellek bármelyikébe beilleszthető (Arató – Varga, 2008) az a tanulói bevonódást elősegítő, azt fenntartó, és az önmotivációs szintig is fejleszthető tanári motivációstratégia, amely az előadás tárgyát képezi. Milyen elvek mentén fogalmazódott meg a tanári motivációstratégia? Hogyan illeszthető be a tanulás-tanítás folyamatába? Mely releváns kutatási eredmények rendszerbe foglalása segítségével alakul ki az a pedagógust segítő eszköz, amellyel meghatározhatja saját stratégiai tudatosságát? Az előadás ezekre a kérdésekre igyekszik választ adni, méghozzá a motiváció Rogers, 1969; Goleman, 1995, 2013; Deci – Rayen, 1985, 2000; Csíkszentmihályi, 1997; Seligman, 2005) a stratégia (Barakonyi, 1999) a tanulástervezés (Bárdossy – Dudás, 2002, 2007) elméleti hátterének bemutatásával; a TMS rendszerének felvázolásával (Oláh, 2019) és a hozzá kapcsolódó kutatások – a pedagógusok és tanulók nézetei, gyakorlati tevékenysége és a tevékenységre adott reflexiók, önreflexiók – megjelenítésével.

A TANULÁS TERVEZÉSÉBE ÁGYAZÓDÓ TANÁRI MOTIVÁCIÓSTRATÉGIA

OLÁH KATALIN

Pécsi Tudományegyetem BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola
katalin.olah76@gmail.com

Kulcsszavak: tanári motivációstratégia, tanulástervezés, stratégiai tudatosság, trianguláció, reflektivitás

Miként illeszkedik a tanári motivációstratégia (TMS) (Oláh, 2019a) a tanulástervezés folyamatába? (Bárdossy, 2006) Milyen fogalmak mentén fedezhető fel relevancia a két rendszer között? ... mert mit is jelent voltaképpen a tanári motivációstratégia? Vizsgálatunk nagymértékben alapoz a kompetencia alapú tanárképzésben megfogalmazódó reflektív pedagógus attitűdre. (Arató et al., 2011; Kucserka – Szabó, 2015) Fel kívánjuk tárni a pedagógusok tanári motivációstratégia vonatkozásában megítélhető relevanciáit. Kérjük, hogy fogalmazza meg, hogy nézetei szerint milyen tényezők, segítik/segíthetik a gyermek(ek) (tanulási) tevékenységbe történő bevonódását; az érdeklődés felkeltését, fenntartását? (Oláh, 2019b) A kutatás további komponense a pedagógus tevékenységének megfigyelése. A többszöri és közvetlen megfigyelés konzekvensebb eredményekhez vezet a tevékenység és a vélekedés összefüggéseit illetően. Feltődik a kérdés, hogy a nézetek feltárása a tevékenység megfigyelése előtt, vagy azt követően történjen-e. Feltehetően a megelőző kérdezés egy spontánabb nézettérképet vázol fel, és egy tudatosabb tevékenységként nyilvánul meg, míg fordított esetben a megfigyelést követően, a kérdések nem a nézeteire, hanem az aktuális tevékenységére fognak reflektálni. Megoldást jelenthet az időben jól elkülöníthető vizsgálati eszközök alkalmazása, a pedagógus saját tevékenységére vonatkozó, konkrét reflektáltatása. Így a tanári motivációstratégia pedagógus nézeteiben, tevékenységében és tevékenységére történő reflexióiban kifejezésre jutó hármasa, eszköze lehet egy kevert (kombinált) módszertani kultúrájú paradigmára épülő (Mixed Methods) (Sántha, 2013) kvalitatív vizsgálatnak, mely a trianguláció elveinek megfelelően, egymástól eltérő módszerek, technikák, vagy források csoportok kombinált, egymást erősítő és támogató használatát jelentik. A több eltérő módszerrel történő multiperspektivikus megközelítés mellett, ezek biztosítják a kutatási eredmények validitását. (Szabolcs, 2001; Sántha, 2009) Fontos hangsúlyozni, hogy a motivációt nem a tanulói teljesítmény viszonylatában kívánjuk vizsgálni. A megjelenített eszköz-, és módszertani háromszögbe illesztve, – magába a folyamatba ágyazottn – a tanuló, tanári motivációstratégiára vonatkozó nézetei, a tevékenységbe történő bevonódás és egyéb tantermi interakciói, majd az azt követő motiváltságra és motiválásra való reflektálása mentén. A kutatás során, a vélekedések, tevékenységek és reflexiók trichotómiájában kibontakozó koherencia erősségére vonatkozó mutatók megjelenésére számítunk, mely mutatók minőségi indikátorként szolgálhatnak a pedagógus stratégiai tudatosságának feltérképezésében. Ezen értékmutatók alkalmazásával egy olyan strukturált szempontrendszer dolgozható ki, melynek segítségével a pedagógus – saját maga is – meghatározhatja a tanári motivációstratégia rendszerében értelmezhető (önnön) stratégiai tudatosságának mértékét, erősségeit és a fejlesztendő területeket.

AZ OKTATÁSTERVEZÉS ÉS A TANULÁSÉLMÉNY-TERVEZÉS PARADIGMAVÁLTÁSA A DIGITÁLIS TARTALOMFEJLESZTÉSben

OLLÉ JÁNOS

Pannon Egyetem

olle.janos@gmail.com

Kulcsszavak: oktatástervezés, digitális tananyagfejlesztés, oktatásemélet, online tanulási környezetek, tanulási folyamat tervezése

Az oktatástervezés, digitális tananyagfejlesztés módszertanában alapvető mérföldkönek számító ADDIE modell után számos újabb elméleti és fejlesztésorientált elképzelés jelent meg és épült be a napi gyakorlatba (Branch, 2009; Brown – Green, 2016; Seel, et al., 2017). A tanulásélmény, a tanulási tapasztalat célzott tervezése (learning experience design) kezdetben az oktatástervezés (instructional design) újszerű és kreatív formájaként jelent meg (Parrish et al., 2011), később pedig egyre inkább a bevonódást és az aktivitást növelő élményszerűség, a tanulási folyamat tervezése került a középpontba (Hokanson – Gibbons, 2014). A számítógép vagy mobil eszköz segítségével tanuló ember tanulási hatékonyságának növelése az elmúlt években egyre kevésbé számít technológiai feladatnak, sokkal inkább előtérbe kerül a módszertani, oktatáslélektani kutatási-fejlesztési eredmények felhasználása (Moller – Huett, 2012; illetve Reiser – Dempsey, 2018). Az oktatástervezés irányzat meglepően kritikus önreflexiójában a tanulásélmény-tervezés fogalma nem okoz jelentős áttörést (Vipond, 2017), de egyre inkább ráirányítja a figyelmet a digitális tananyagfejlesztés tanulóközpontú modellezésére, illetve az oktatáslélektan erősödő dominanciájára (Dirksen, 2015). A tanulásélmény-tervezés paradigma alapdokumentumának, az oktatástechnológia jövőjének alakításánál nem kevesebbre vállalkozó 2014-es AECT nyári kutató konferencia alapján készülő tanulmánykötetet tekinthetjük (Hokanson – Clinton – Tracey, 2015), de a téma azóta is meghatározó eleme az online tanulás és a digitális tananyagfejlesztés irányzatának (Yocum, 2019). A paradigmaváltás lehetőségének elemzését három különböző szempont szerint közelítjük meg. Egyrészt áttekintjük a tanulásélmény-tervezés irányzat fontosabb szakirodalmát és kutatási eredményeit bemutató publikációkat aszerint hogy az elméletekben mennyire jellemző az oktatástervezés irányzathoz való viszonyulás, annak esetleges tagadása, illetve mennyire tartják már a kutatók ezt szükségtelennek. Másrészt összehasonlítjuk a két paradigma által az elmúlt öt évben előállított publikációk gyakoriságát és jelentőségét. Harmadrészt pedig a piaci tartalomfejlesztés kiemelkedően aktív online közösségeit reprezentáló tematikus portál közleményeinek tartalomelemzésével próbáljuk a napi gyakorlatban való előfordulást megbecsülni. Az elemzés alapján megállapítható, hogy a tanulásélmény-tervezés modellben való gondolkodás előnye az informális tanulási környezet és a tanulói sajátosságok fokozott figyelembevételére. Az újszerű megközelítésben könnyebb értelmezni és érvényesíteni a személyre szabott és az adaptív oktatást is. Lényeges kérdés hogy a rendkívül költséges digitális tartalomfejlesztések módszertani és technológiai fejlődése milyen elméleti modellekre támaszkodik, mert ez közvetlenül befolyásolja az egyre növekvő létszámú tanulók tanulási eredményességét.

THE CONCEPT OF REFLECTIVE TEACHING MODEL FOR READING COMPREHENSION IN ENGLISH AS A SECOND LANGUAGE (ESL)

TUN ZAW OO

University of Szeged
ootuzaw111@gmail.com

Keywords: reflective teaching, reflective teaching process, reading comprehension, reading process, reflective teaching model for reading comprehension

The importance of reflective practice is frequently noted in the literature; indeed, reflective capacity is regarded as an essential characteristic for professional competence. The ability to think about why and what one does is critical to intelligent practice, practice that is reflective rather than routine. In recent years, for the effective teaching process, the term “reflection” had become used in different ways such as reflective teaching, reflective practices, reflective inquiry, reflective survey, self-observation, self-evaluation, peer reviews, and so on. Despite its wide acceptance of using, the notion of ‘reflection’ remains elusive and mysterious; has different meanings; and is used in a plethora of different ways in educational and professional settings. Thus, the purpose of this review is to provide an overview of their different perspectives regarding related theory and research on the concept of reflective teaching in ESL reading comprehension. Depending on this purpose, the first section provides an account of the conceptual alternatives of reflective teaching, that are followed by the summarized reflective teaching process. In this section, different authors described their different concepts about reflective teaching. Then, their different concepts are compared, contrasted, and figured out as reflective teaching process. In the second section is also provided different authors’ conceptual alternatives of reading comprehension, that are followed by the criticize and revise of teaching reading events in English. After that, these reading events are figured out as teaching reading process. Based on these two sections of reflective teaching process and reading process, the concept of reflective teaching model for reading comprehension in ESL is developed systematically. As for the empirical perspectives, different researchers conducted different types of researches about reflective teaching in different fields. Some researchers conducted action researches, some non-interventionist studies, some interventionist studies, and some observational studies. In this paper are specifically described these types of various research studies, and revised and criticized them. Actually, this reflective teaching model can be experimented in all fields of teaching reading comprehension types such as not only in the field of English as a second language but also in the field of English as a first language. As this reflective teaching model for reading comprehension is reviewed systematically, this paper is of great importance for the English Language teaching learning process. Therefore, this reviewed paper can be useful at some degree for both all teachers’ English language teaching and their students’ English language learning.

A KULTÚRAKÖZVETÍTŐ SZAKEMBEREK KOMPETENCIÁI

ORBÁN HEDVIG

Szegedi Tudományegyetem
orbanhedi@agoraszeged.hu

Kulcsszavak: kommunikációs kompetencia, digitális kompetencia, szervezeti kompetencia, értékelési mátrix, kapcsolódása a felnőttképzéshez

A 2000-2015 közötti időszakban jelentősen megváltozott a hazai kultúraközvetítő rendszer. A magyarországi kultúraközvetítő rendszer magába foglalja a közgyűjteményi és a közművelődési intézményeket. Kutatásom a közművelődési intézményekben dolgozó kultúraközvetítő szakemberekre vonatkozik. Kutatásom célja, hogy feltárjam a szakemberek szakmai, kommunikációs, digitális, szociális kompetenciáit és ezekhez kapcsolódó a gyakorlatban is alkalmazható értékelési rendszert dolgozzak ki. Be kívánom mutatni a közművelődési intézményrendszer rendelkezésére álló – ezen kompetenciák erősítését szolgáló – fejlesztési-képzési lehetőségeit és a felsőoktatási képzéshez történő kapcsolódását. Kutatásomban fel kívánom tárni az Agórák szervezeti kompetenciáit is. Az 1990-es évektől kezdve mind a nemzetközi oktatáskutatásban, mind a munkaerőpiacon megváltozott a tudással kapcsolatos szemléletmód. Az ismeretek helyett egyre nagyobb a jelentősége a kompetencia fogalmával leírható, jártasság, képesség, készségnek. Nagy József meghatározása alapján az egzisztenciális kompetenciák, a személyes, a szociális, a kognitív kompetencia és a szakmai kompetenciák egymást átfedő funkcionális komponensrendszert alkotnak. Csapó Benő (2003) a kompetenciát a tudás szerveződési formái egyikeként írja le, amely tartalomfüggő, kumulatív és extenzív jellegű. A Felnőttképzési törvény szerint a kompetencia dinamikus jelenség, az oktatás, a képzés során megszerzett tudás, a szakmai és személyes tapasztalatok együttesét jelenti. Az első kompetencia alapú alkalmazás az amerikai diplomatakiválasztási folyamatához kapcsolódó McClelland Viselkedés Interjú volt, amely a kompetencia-modellek alapját képezte. 1997-2000 között a Leonardo nemzetközi programon belül megtörtént 4 ország könyvtárosai személyes, szociális és szakmai kompetenciáinak összehasonlítása. A pedagógus-andragógus szerepekre vonatkozó kutatás Kraicinné Szokoli Mária nevéhez köthető 2006-ban. Kutatási munkám I. szakaszában egy saját készítésű mérőeszközzel mértem fel 10 hazai Agóra humán erőforrásait az itt dolgozó szakemberek kompetenciáit. A mérőeszköz mellett elemeztem a 15 intézményvezetővel készített interjút. A II. szakaszban pilot programot bonyolítottam le. A III. szakaszban hazánk 15 Agórájának 200 kultúraközvetítő szakembere és kb. 150 más intézményrendszerben dolgozó szakember által kitöltött online kérdőív eredményeit vizsgálom és mutatom be egy kompetencia modell alapján. Az adatok feldolgozását az SPSS statisztikai szoftverek segítségével végeztem. A vizsgálat eredményeként a gyakorlatban alkalmazható értékelési módok és közművelődési képzési igények és tartalmak kerülnek feltárássra és kialakításra. A kutatás eredményeként közművelődési szakemberek értékelési mátrixának elkészítését tervezem. A kutatás hozzájárul az adott szervezetek szakmai munkájának erősítéséhez, önértékeléséhez, szervezeti kompetenciájának meghatározásához is.

A PEDAGÓGUSOK STÁTUSZKEZELÉSRE VALÓ FELKÉSZÍTÉSÉNEK NEHÉZSÉGEI A TRÉNERI TAPASZTALATOK TÜKRÉBEN

PÁLFI DORINA

Eszterházy Károly Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola
palfidorina@gmail.com

Kulcsszavak: státuszkezelés, pedagógusfejlesztés, tréner, pedagógus-továbbképzés, attitűd

A pedagógusok egyik legnehezebb feladata az osztályteremben a diákok közötti erős heterogenitás kezelése. A tudásbeli különbségek ellenére minden diák számára meg kell teremteni a fejlődés lehetőségét. Erre megoldás a státuszkezelés. A státuszkezelés az a pedagógiai eljárás, amely a diákok között kialakult státuszkülönbségeket képes orvosolni. Státuszkülönbség alatt azt értjük, amikor az osztályban a diákok tevékenysége közben kialakulnak magas és alacsony státuszok. Míg a magas státuszú diákok aktívak, sokat kommunikálnak, a társaik elismerését birtokolják, a feladatmegoldásban véleményüket kérik és figyelembe veszik, addig az alacsony státuszú diákok kirekesztődnek a feladatból, visszahúzódnak a viselkedésük, keveset vagy egyáltalán nem kapnak szót, ezáltal fejlődésük megreked. Státuszkezelés során a pedagógus hiteles, tehát érdem szerinti dicséret segítségével megerősítést ad az alacsony státuszú tanulóknak, kiemeli erősségeiket, hangsúlyozza értékeiket, ezáltal arra készíti a társakat, hogy kompetensebbnek lássák az alacsony státuszú diákot is. Ahhoz, hogy a pedagógus tudatos státuszkezelést alkalmazzon, elengedhetetlen, hogy ismerje az osztályban kialakult státuszviszonyokat, emellett olyan attitűdre van szükség, amely az alapkompenciák (írás, olvasás, számolás) mellett egyéb intelligenciátípusok (gardneri intelligencia típusok) mozgósításával képes az alacsony státuszú diákokat felemelni társaikhoz (Cohan – Lotan, 1995; K. Nagy, 2015, 2014, 2012). Vizsgálatunkban a státuszkezelést 8-10 éve alkalmazó és oktató trénereket kérdeztünk meg a pedagógusok státuszkezelésre való felkészítésének nehézségeiről. Vizsgálati módszerként kérdőívet használtunk nyitott kérdésekkel, melyek a tréner tapasztalatait térképezte fel a státuszkezelés továbbörökítéséről és ezen keresztül általánosan a pedagógusok fejlesztésének nehézségeiről. Vizsgálatunknak a célja, hogy a tréner tapasztalatait megismerve információt szerezzünk a pedagógusok fejlődési hajlandóságáról, hozzáállásáról. A beérkezett kérdőívek elemzésekor csoportokat hoztunk létre a tréner válaszai alapján. Így létrejött a pozitív tapasztalatok, negatív tapasztalatok, változó tapasztalatok és a megosztott tapasztalatok csoportja. Prezentációmban a negatív tapasztalatok csoportba sorolt információk elemzésére helyezem a hangsúlyt, mivel a vizsgálat célja a nehézségek feltérképezése volt. A nehézségek között szerepelt, hogy a pedagógusok nem értik meg, mit jelent a státuszkezelés, nem hisznek ennek eredményességében illetve nem rendelkeznek megfelelő attitűddel ahhoz, hogy osztálytermi tevékenységükön változtassanak. A tréneri tapasztalatok elemzésén keresztül lehetőség nyílik a már kidolgozott státuszkezelést átörökítő továbbképzés esetleges fejlesztésére, fejlesztési javaslatok benyújtására.

A NEMZETI IDENTITÁS KÉRDÉSE A BALASSI INTÉZET EGYETEMI ELŐKÉSZÍTŐ INTÉZETÉNEK KÁRPÁTALJAI VÉGZŐS HALLGATÓINAK KÖRÉBEN

PALLAY KATALIN

Debreceni Egyetem
p.katinka16@gmail.com

Kulcsszavak: Kárpátalja, identitás, szülőföld, magyarságtudat, Balassi Intézet

Az előadás a kárpátaljai magyarok szülőföld iránti elköteleződését, nemzeti identitását és magyarságtudatát kívánja bemutatni. A kárpátaljaiak nemzeti identitásának bemutatása előtt ismertetjük azokat a kárpátaljai régiót érintő történelmi eseményeket, amelyek hatással voltak a helyiek nemzeti öntudatára. A kárpátaljaiak nemzeti azonosságtudatát számos történelmi tényező befolyásolja. Az első világháborút követően kialakult a határon túli magyarság ún. kényszerközössége (Raffay, 1990). Többek között a kárpátaljai magyarság is kisebbségi sorba került és ez hatással volt a magyar nemzet fejlődésére. Ennek eredményeképpen érvényesült a kultúr-nemzeti koncepció (Veres, 2005). A kisebbségi, kulturális, nemzeti, nyelvi, vallási és állampolgársági identitáselemek vizsgálatát a MOZAIK2001, MOZAIK2011, Kárpát Panel 2007, Genezys 2015 kutatások alapján végeztük. Ezt követően a magyarságtudat, a szülőföld iránti elköteleződés és a hallgatói célú mobilitás kapcsolatát mutatjuk be. Ebben a részben a kárpátaljai mobilis hallgatókra fókuszálunk. Korábbi kutatások kimutatták, hogy a Magyarország irányába történő tanulmányi célú migráció azon szakok esetében mutat növekvő tendenciát, melyeket Kárpátalján nem lehet magyar nyelven tanulni. Azok a kárpátaljai hallgatók, akik az anyaországban szereztek meg egy adott hiányszakmából felsőfokú oklevelüket, abban az esetben térnek vissza szülőföldjükre, ha erős regionális identitással rendelkeznek. Otthon várja őket családjuk, illetve végzettségüknek megfelelően el tudnak helyezkedni. A felmérésben arra kerestük a választ, hogy a Balassi Intézet előkészítő képzésén részt vevő egykori kárpátaljai hallgatók körében milyen különbségek és hasonlóságok fedezhetők fel a magyarságtudatban, illetve szülőföld iránti elkötelezettségben a hazatérő és a Magyarországon letelepülő/külföldön elhelyezkedő egykori hallgatók között, s mely szociokulturális, demográfiai tényezőknek van szerepük. Összegzésképp a felmérés eredményeit kívánom ismertetni.

Támogató: Debreceni Egyetem

DIGINNOVÁCIÓ AZ OKTATÁSBAN: AZ ISKOLAI DIGITALIZÁCIÓ ÉS INNOVÁCIÓ ÉRETTSÉGI MODELLJEI

PÁLVÖLGYI LAJOS

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet
lajos@projecon.hu

Kulcsszavak: digitalizáció, innováció, szervezeti érettség, modellezés

Az oktatás eredményességét a következő évtizedekben nagymértékben meghatározza az, hogy miként tudja hasznosítani a digitalizáció nyújtotta lehetőségeket, és miként tud megújulni folyamatos innovációk útján. Az előadás ezt a két egymással összefüggő, alapvető jelentőségű folyamatot az oktatási intézmény szintjén vizsgálja. Arra a kérdésre keres választ, hogy (1) milyen dimenziókban értelmezhető a digitalizáció és az innováció megjelenése és kibontakozása az oktatási szervezetekben, valamint (2) milyen érettségi modellek alkalmazhatók, alkothatók ezek kapcsán. Az érettségi modellek valamilyen entitás fejlődésének meghatározott szempontból történő leírására vagy előírására szolgálnak. Az érettséget úgy értelmezzük, mint „the state of being complete, perfect or ready” (Soanes – Stevenson, 2006). Az érettségi modellek lehetnek elkülöníthető fejlődési fázisokat leíró diszkrét modellek, vagy folytonos modellek is. Ez utóbbi esetben egy vagy több dimenzióban mérhető folytonos fejlődést definiálnak. Ilyen modell építhető például a Dimensions of the Learning Organization Questionnaire (Marsick – Watkins, 2003) alapján. Előfordulnak a kétféle módszert kombináló hibrid modellek is, mint amilyen például az Integrated Management Systems Maturity Model (Dominques et al. 2011). A modellalkotás során a lehetséges analógiák hasznosítása érdekében figyelembe vesszük más területek ismertebb érettségi modelljeit is. Ilyenek egyebek mellett a CMM Capability Maturity Model (Paulk et al., 1993) és továbbfejlesztett változatai, a Gartner Maturity Model for Business Intelligence and Performance Management (Rayner et al., 2008) valamint az OPM3 Organizational Project Management Maturity Model (PMI 2013). A gyakran megjelenített dimenziók: emberek/kultúra, folyamatok/struktúrák és objektumok/technológia (Mettler, 2011). A digitalizáció értelmezése a Digitális Oktatási Stratégiára, továbbá az EU DigComp (Carretero et al., 2017), DigCompEdu (Redecker – Punie, 2017) és a DigCompOrg (Kampylis et al., 2015) keretrendszerre épül. (SEIFI, DNR, MENTEP) Az innováció értelmezése az Oslo Manual (OECD 2018) alapján, a NOIR (Balázs et al., 2011), és a NOIR Plusz (Balázs et al., 2015) stratégiai javaslatok, valamint az Innova kutatás elméleti modelljének (Fazekas et al., 2017) és változórendszerének figyelembevételével történik. Az áttekintett modellek alapján olyan modellkészletet definiálunk, amely alkalmas az oktatási szervezetek fejlődését különböző perspektívákban ábrázolni. A javasolt érettségi modellek jól segíthetik az oktatási intézmények helyzetfelmérését és aktuális fejlettségi szintjükhöz igazodó célzott fejlesztését, továbbá a digitalizáció és az innováció közötti szinergia hasznosítását is. Általános jellegükből fakadóan tetszőleges oktatási szervezet esetében alkalmazhatók, feltéve, hogy a szervezet lehatárolható, és elég nagy ahhoz, hogy a modellek értelmezhetőek legyenek.

KÖZÖSSÉG ÉS ISKOLAI REZILIENCIA

PAPP Z. ATTILA

Magyar Tudományos Akadémia TK Kisebbségkutató Intézet
pappz.attila@tk.mta.hu

Kulcsszavak: iskolai sikeresség, reziliencia, helyi társadalom

Az előadás Az iskola nem sziget. Oktatási és társadalmi reziliencia multietnikus környezetben c. kutatásunk (Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal – NKFIH, K 120400) újabb eredményeire kíván kitérni. A kutatás az iskolai sikeresség belső és külső, környezeti feltételeit vizsgálja kvantitatív és kvalitatív módszerrel. Alaphipotézise az, hogy a reziliencia a helyi szereplők kölcsönös elvárásaira és együttműködéseire is építve bontakozik ki. (Morales – Trotman, 2004; Masten – Best – Garmenzy, 1990; Sammons, 2007). A kutatásban közösségi tanulmányokkal mentünk utána, hogy a statisztikailag reziliensnek tekintett, jobbára kisebb településekhez tartozó iskolák társadalmi környezetében milyen – iskolai sikerességet - támogató és gátló tényezőket tudunk beazonosítani. E tényezők beazonosítása céljából ún. kontroll településeket is használtunk, azaz azonos társadalmi-gazdasági adottságokkal rendelkező, ám nem reziliens iskolák külső környezetét is megvizsgáltuk. Mindezen tényezőket interetnikus mezőben is vizsgáljuk, mivel a hátrányos helyzetű, ám sikeres iskolák jelentős része ilyen kontextusban is működik. Eredményeink alapján a következő kérdésekre igyekszünk választ adni: 1. A reziliensnek tűnő iskolák valóban szerves kapcsolatot tartanak fenn a helyi társadalommal? 2. A nem reziliens iskolák környezete hordoz-e olyan jellemzőket, amelyek alapján valószínűsíthető az iskolai sikertelenség? 3. Az iskolai siker vs. sikertelenség hogyan keretezhető regionális, térségi folyamatokkal? 4. E térségi, illetve a fenntartóváltással beinduló helyi folyamatoknak léteznek-e olyan elemei, amelyek a hátrányos helyzet leküzdéséhez vezetnek?

Támogató: NKFIH K120400

HÉTVÉGI ISKOLÁK DIASZPÓRÁBAN

PAPP Z. ATTILA – KOVÁCS ESZTER

Magyar Tudományos Akadémia TK Kisebbségkutató Intézet

pappz.attila@tk.mta.hu

Magyar Tudományos Akadémia TK Kisebbségkutató Intézet

kovesz87@gmail.com

Kulcsszavak: hétvégi iskola, diaszpóra, közösségépítés

Előadásunkban az angliai új magyar diaszpóra intézményesülésének folyamatát elemezzük a hétvégi magyar iskolák példáján keresztül. Angliában a kétezres évek elején vagy az első évtizedben – ismereteink szerint – 23 hétvégi iskola jött létre, a 2018-2019 folyamán zajlott terepmunkánk során ezek közül 12 képviselőjével készítettünk interjúkat. Elemzésünk fókuszában három témakör áll: 1. az iskolák létrehozásának körülményei és a működtetők világa, avagy milyen mintázatok figyelhetők meg az újonnan alakult hétvégi magyar iskolák megalakulása körül; 2. mennyiben tekinthetők ezek a kezdeményezések iskoláknak, és milyen viták keretezik a vizsgált intézmények profilját; 3. hogyan alakul az önmagát alulról megszervező diaszpóra kapcsolata az anyaországi diaszpórapolitikával. Az iskolák civil alapon működnek, vezetőjük rendszerint olyan személy, aki maga is érintett abban, hogy az iskola létezzen: azaz olyan szülőkről van szó, akinek gyereke az iskola célcsoportját képezi (rendszerint 4-14 évesekről van szó). A működtetők világának vizsgálata az intézményesülés folyamatával és a fenntarthatóság kérdéskörével kapcsolatban számos kérdést felvet, melyekre előadásunkban reflektálunk. Kérdés lehet továbbá az is, hogy mi a célja ezeknek az iskoláknak? Egyáltalán használhatjuk-e az „iskola” kifejezést e szerveződések vonatkozásában? E szerveződések valamilyen módon kiegészítik a mainstream iskola világát, de mivel hétvégén működnek, nagy figyelmet fordítanak arra, hogy vonzóvá tudják tenni a szülők és gyerekek számára egyaránt, és ennek egyik eszköze a közösségépítés. Magyarán: a hétvégi iskola akkor lehet sikerebb, ha nem pusztán tudást (magyar nyelvismeretet) nyújt, hanem közösségi élményt is. Pedagógiai szempontból ugyanakkor kihívást jelent az, hogy milyen módszerekkel tudják az önkéntes alapon részt vevő, hazai pedagógus végzettséggel rendelkező oktatók lekötöni a fiatalok figyelmét: itt ugyanis egy elmentmondás feszül, hiszen a hazai és az angliai pedagógiai-módszertani kultúra sok szempontból eltér (értsd: a poroszosabb, frontális módszertan nem működik angol környezetben). Az iskolák jelenleg szakmai hálózatba tömörülnek. Ezt részben önkéntesen kezdeményezték, ugyanakkor újabban magyarországi pályázati források (BGA) is lehetővé teszik a hálózatosodást. Egyik kulcskérdés e ponton az, hogy a hálózatosodást hogyan befolyásolja az anyaországi támogatás jelenléte.

Támogató: MTA TK Mobilitás Centrum KEP

FÓKUSZPONTOK AZ ELTE SPORTSZAKOS EGYETEMISTÁINAK EGÉSZSÉGMAGATARTÁSÁBAN 15 ÉV TÁVLATÁBAN

PATAKINÉ BŐSZE JÚLIA – BUDAI DOROTTYA – BOROS SZILVIA

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

bosze.julia@ppk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem

budai.dori@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem

boros.szilvia@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: sportszakos egyetemista, egészség, táplálkozás, testmozgás, prevenció

Szakirodalom: Az életmód azon tevékenységek rendszere, melyeket a szükségletek kielégítése érdekében végzünk, vagyis az, hogy a mindennapjaink során milyen tevékenységeket, hol, kikkel és miért folytatunk (Andorka, 2006). Az egészségtudatos életmód manapság már megatrendnek számít, a meghatározó tényezők közt kiemelkedő szerepe van a táplálkozásnak és a sportnak. Korábbi kutatások alátámasztják azt, hogy az aktív sportfogyasztás erősen kihat az egészségmagatartásra, ezen belül is a táplálkozásra (Nábrádi, 2017).

Cél: Jelen előadás szűkebb célja feltárni az egészségért való tevékenységekről való gondolkodás vertikumát az ELTE sportszakos hallgatói között.

Módszerek: Előadásunkban egy 15 évvel ezelőtti ELTE sportszakos diákok (n=179 fő) által kitöltött kérdőív eredményei egy mostani újra felvétellel (n= 265 fő) kerülnek összevetésre, ELTE PPK KEB 2018/337 engedély alapján. A komplex kérdőívből jelen előadásban az egészségi állapot befolyásolására fogunk koncentrálni. Az eredményeket limitálhatja, hogy a 15 évvel ezelőtti kutatás során még más volt a szakok formája, tartalma, emiatt nincs teljes átfedés a két kutatás között.

Fontosabb eredmények: Ötfokú skálán kellett értékelniük a hallgatóknak, hogy szerintük mennyit tehetünk az egészségünkért. A korábbi kutatásban 47,2 % szerint nagyon sokat, 44,9 % szerint sokat, 7,9 % szerint változó mértékben tehetünk az egészségünkért. A mostani kutatásban 63,7 % szerint nagyon sokat, 32,1 % szerint sokat, 4,2 % szerint változó, hogy mennyit tehetünk az egészségünkért. Nyílt kérdésként kellett válaszolni arra, hogy mit tesznek ők konkrétan az egészségük érdekében. A válaszokat Simon (2002) által meghatározott 12 pont alapján kategorizáltuk. A korábbi kutatás válaszai: Több mozgás 154 fő; Egészséges táplálkozás 67 fő; Nem dohányzás 17 fő; Mérsékelt alkoholfogyasztás 13 fő; Stressztűrés, stresszkezelés 10 fő; Drogtagadás 6 fő; Kiegyensúlyozott szexualitás 4 fő; Személyi higiénia 4 fő; Együttműködés az egészségüggyel 2 fő; Balesetmegelőzés 0 fő; Időben orvoshoz fordulni 0 fő; Környezettisztelet 0 fő. A mostani kutatás válaszai: Több mozgás 234 fő; Egészséges táplálkozás 113 fő; Nem dohányzás 11 fő; Mérsékelt alkoholfogyasztás 13 fő; Stressztűrés, stresszkezelés 17 fő; Drogtagadás 7 fő; Együttműködés az egészségüggyel 3 fő; Balesetmegelőzés 1 fő; Kiegyensúlyozott szexualitás 0 fő; Személyi higiénia 0 fő; Időben orvoshoz fordulni 0 fő; Környezettisztelet 0 fő. Az eredmények értékelése: Azon kérdésre kapott válaszok, hogy a leendő sportszakemberek milyen területekben gondolkodnak, amikor saját egészségük érdekében tesznek valamit, meglehetősen szűk palettán mozogtak. Ennek tükrében elgondolkodtató, hogy a hallgatók közül milyen csekély azoknak az aránya, akik a táplálkozáson és a mozgáson kívül gondoltak a többi egészséget befolyásoló tényezőre, pedig azokkal együtt komplex a preventív szemlélet, amely a jövőbeli életmód- és sportszakemberek számára kiemelten fontos kell, hogy legyen.

A HOLOKAUSZT REPREZENTÁCIÓJA AZ OKTATÁSBAN

PÉCSI TIBOR

Pécsi Tudományegyetem BTK Történettudományi Doktori Iskola, Az Élet Menete Alapítvány
tpecsi@eletmenete.hu

Kulcsszavak: Holokauszt, interdiszciplinaritás, személyközpontúság, metodikai dilemmák, bátorság

Bevezetés: Az alábbiakban taglalni fogom, hogy mi a holokauszt, illetve miért, mit és hogyan tanítsunk róla. Szólok arról, hogy a történet szereplőit hogyan mutassuk be az oktatás során. Említem a holokausztagadás és relativizmus formáit, illetve azt, hogy milyen válaszaink legyenek ezekre. Néhány példán keresztül bemutatom, hogy olyan kérdésekre is bátran és természetesen felkészülten adjunk választ, amelyek nehéznek tűnnek, viszont megválaszolásukkal sok sztereotípiát és dezinformációt eloszlatunk.

Vizsgálati anyag és módszer: Megvizsgálom a holokauszttanítás főbb intézményeinek (Yad Vashem, USHMM, Imperial War Museum, etc.) a pedagógiai hitvallását. Szót ejtek az elméleti kérdések gyakorlati megvalósításáról, a módszertani eszközök lehetőségéről. Külön szólok arról, hogy a magyarországi Az Élet Menete Alapítvány hogyan alkalmazza ezeket az alapelveket az oktatási munkájában.

Eredmények: A vizsgálat során végigtekintem, hogy milyen módon határozhatjuk meg a holokauszt fogalmát és ebből hogyan következik a pedagógiai hitvallás és a gyakorlat. Végigveszem, hogy miért kell a holokausztról tanítani? A téma jelentőségének elhelyezése a történelem és más releváns tárgyak oktatása során. A miért megértését követően, adódik a következő kérdés: mit tanítsunk a holokauszt témájában? Tartalmi kérdésekről szólok majd. Ezt követően rátérek a módszertani kérdésekre, azt fogom körbejárni: hogyan tanítsuk a témát. Zárásként a holokausztagadókkal szembeni érvekről és a téma során felmerülő gyakori és kényes kérdésekről esik szó.

Következtetések: A vizsgálat során a következő megállapításokat teszem: a holokauszttanításban elengedhetetlen a bátorság, a témától való félelem hártása. Kiemelem az interdiszciplinaritás fontosságát. A téma oktatásának sokszínű, változatos módszereit és a személyközpontúságot ajánlom.

A MAGYAR ISKOLAI ÉNEKOKTATÁS HELYZETE AZ 1930-AS ÉS 1940-ES ÉVEKBEN. A KODÁLY ZOLTÁN NEVÉVEL FÉMJELZETT PEDAGÓGIAI REFORMELKÉPZELÉSEK MEGJELENÉSE ÉS ELTERJEDÉSE SZAKMAI KÖRÖKBEN

PETHÓ VILLÓ

Szegedi Tudományegyetem Zeneművészeti Kar
villo.petho@hotmail.com

Kulcsszavak: zenepedagógia, pedagógiai reformok, iskolai énekoktatás, Énekesrend, Magyar Énekoktatók Országos Egyesülete

Kodály zenepedagógiai koncepciója, mely a gyermek teljes emberré, teljes személyiséggé nevelését célozza, a korabeli neveléstudomány számára is új gondolatokat fogalmazott meg. A zenei neveléshez kapcsolódó elképzelések az 1920-as évek végétől jelennek meg Kodály nyilatkozataiban és publikációiban. A kodályi zenei nevelési elvek nyomán egy új nevelési program született meg, amelyhez szorosan kapcsolódva egy új, a zenével való aktív kapcsolatra alapozott „életstílus” bontakozik ki a kodályi írásokban (Pukánszky, 2005; Pethó, 2011). Kodály elképzelései az iskolai zenei nevelés gyakorlatának teljes megújítását célozták. Ehhez kapcsolódva szakmai és közéleti szerepvállalásával elsősorban az ének tantárgy iskolai tanításban betöltött szerepének megváltoztatását szerette volna elérni. Emellett pedagógiai műveivel, valamint a munkatársaival összeállított tankönyvekkel tett az énekórák tananyagának megújításáért. Az énekórák tananyagának elsajátítását új módszerek (relatív szolmizáció, kézjelek, ritmikai elnevezések) elterjesztése segítették (Pethó, 2011). Kodály mellett az iskolai énektanítás javításáért folyó munkában az 1930-as, 1940-es években nagy szerepet vállaltak tanítványai és követői, az „Énekesrend” tagjai. A volt tanítványok: Bárdos Lajos, Kerényi György, Kertész Gyula és Ádám Jenő voltak a megalapítói a Magyar Kórus Lap- és Zeneműkiadónak is. Emellett aktív szerepet játszottak az első Éneklő Ifjúság hangversenyek szervezésében, a későbbi mozgalom működtetésében is. A kodályi zenepedagógiai elképzelések a zeneműkiadó által kiadott szakmai folyóiratokon, kiadványokon keresztül is eljutottak az ének- és zenetanárokhoz. 1933-tól kezdte meg működését a Magyar Énektanárok Országos Egyesülete (MÉOE), mely nemcsak azért tett sokat, hogy az új énekpedagógiai elképzelések eljussanak a pedagógusokhoz, hanem az oktatásért felelős minisztérium számára készített ajánlásokkal igyekezett a korabeli énekoktatás helyzetét javítani. Jelen kutatásunkban az énekpedagógiai reformok elterjedésének folyamatát, valamint a MÉOE 1933-1946 közötti tevékenységét tártuk fel. A kutatás forrásai között levéltári dokumentumok, a Magyar Kórus Lap- és Zeneműkiadó folyóirata, az Énekszó lapszámainak, valamint az 1940-es években megjelent, Kodály és munkatársai által összeállított tankönyvek szerepelnek, melyeket forráselemzés és dokumentumelemzés módszerrel vizsgáltunk. Az előadás célja, hogy bemutassuk az 1930-as, 1940-es évek iskolai énekoktatásának helyzetét, valamint mindazokat a folyamatokat, melyek a kodályi zenepedagógiai elvek elterjedését segíthették. A MÉOE tevékenységének vizsgálatán keresztül láthatóvá válik, hogy az 1933-1946 között működő szakmai szervezet milyen lépéseket tett a megfogalmazott reformgondolatok gyakorlatba való átültetéséért, megvalósításáért.

SERDÜLŐKORÚ FIATALOK MEGKÜZDÉSI STRATÉGIÁI AZ ÖNÉRTÉKELÉS TÜKRÉBEN

PETRÁNYI ERIKA

Pécsi Tudományegyetem
eryka555@freemail.hu

Kulcsszavak: önértékelés, stressz, megküzdés, coping, serdülő

A dolgozat fő témája az önértékelés és a megküzdési stratégiák összefüggéseinek feltárása serdülőkorú fiatalok körében. A megküzdési mód és az önértékelés kapcsolatát egyre több szakirodalmi adat támasztja alá. Számos országban kimutatták különböző felmérésekben, hogy a tizenéves lányoknak sokkal alacsonyabb az önértékelésük, mint a fiúknak (Cole – Cole, 2003). Nemenként változik a megküzdési stílus, mivel a nők attribútuma a társas támogatás, ezért ők inkább az érzelempőzongó copingot alkalmazzák, amelyben fontos szerepet kap a kötődés és a bizalom, illetve az önbecsülés alacsonyabb foka jellemzi (Bugán – Margitics, 2002). Módszerek: Kérdőíves, keresztmetszeti kutatásom serdülőkorú gimnazisták körében folyt. A vizsgálati mintát 50 kísérleti személy alkotta, ebből 30 férfi és 20 nő. Az önértékelés mérésére a Rosenberg-féle Önértékelés Skálát (RSES-H) használtam fel. A megküzdési stratégiák mérésére a Megküzdés Stresszhelyzetekben Kérdőívet (CISS-21: Coping Inventory for Stressful Situations) alkalmaztam. Az adatok elemzését független mintás T-próba, korrelációelemzés és egy-egy szempontos varianciánálízis eljárások segítségével végeztem. Eredmények: A vizsgálat eredményei szerint az önértékelés és a coping stratégiák között jelentős összefüggés van. A nemek közötti önértékelésbeli különbség szignifikánsnak bizonyult, mely szerint a serdülőkorú fiúkat jóval magasabb önértékelés jellemzi, mint a lányokat. Ellentmondásos eredményem, hogy az életkor és az önértékelés között alacsony negatív korrelációs kapcsolat van, tehát minél idősebb korú a serdülő, annál alacsonyabb önértékeléssel rendelkezik. Következtetések: A vizsgálat eredményei alapján megállapítható, hogy az önértékelés, a nem és az életkor a megküzdési stratégiákkal összefüggő egyéni jellemzőnek tekinthető. Annak érdekében tehát, hogy megbízható képet kaphassunk a serdülőkorú egyének önértékelésének és megküzdési stratégiáinak interakciójáról további egyéni jellemzők, személyiségdimenziók figyelembevételével kutatásokat kellene folytatni, és bővíteni kellene a mintaelemszámot. Kutatási eredményeim segíthetnek kifejezetten serdülőknek szóló prevenciós és tájékoztató projektek kialakításában, illetve az alacsony önértékeléssel összefüggő mentális betegségek felismerésében. A terápiás munka során megváltoztatott megküzdési mód köztudottan pozitív hatást gyakorol az egyénre, s a dolgozat eredményei is alátámasztják ennek a jelentőségét.

**A SOKFÉLESÉG SOKFÉLE ÉRTELMEZÉSE A ZENEOKTATÁSBAN –
AZ INTERNATIONAL JOURNAL OF MUSIC EDUCATION FOLYÓIRATBAN
2000-2019 KÖZÖTT MEGJELENT TANULMÁNYOK ALAPJÁN**

POLYÁK ZSUZSANNA

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola
polyak.zsuzsanna@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: zenepedagógia, multikulturalizmus, diverzitás, nevelésfilozófia, tartalomelemzés

„A zeneoktatás minden aspektusában folyamatosan jelen kell lennie a méltányosságnak [equity] és a sokféleségnek [diversity], hogy a tanítás és tanulás kulturálisan érzékeny, élethosszig tartó átalakulásként való értelmezését népszerűsítsük” – áll a Zenei Nevelés Nemzetközi Társasága (International Society for Music Education, a továbbiakban: ISME) 34. világkonferenciájának (2020) felhívásában. Az utóbbi évtizedekben a multikulturalizmus a meghatározó eszmévé vált a nemzetközi zenepedagógiai körökben is, a magyar zenepedagógiai szakmai kommunikációban azonban ritkán jelenik meg, különösen az iskolai ének-zene oktatással kapcsolatban. A folyamatban lévő jelen kutatás az ISME saját tudományos folyóiratában, az International Journal of Music Education-ben 2000-2019 között megjelent azon tanulmányok alapján, amelyek címében, absztraktjában, vagy a szerzői kulcsszavakban tartalmazzák a diversity, multiculturalism, pluralism kifejezéseket (n=31), kvalitatív tartalomelemzés módszerével az alábbi kérdésekre keresi a választ: • Hogyan értelmezik a „sokféleséget” és a „multikulturalizmust”? • Milyen szerepet szánnak a zeneoktatásnak a társadalomban? • Milyen zeneoktatási szemléletet, gyakorlatot és tanári kompetenciát várnak el? • Milyen előnyökkel ruházzák fel az általuk javasolt szemléletben megvalósuló zeneoktatást? • Milyen potenciális hátrányokat, veszélyeket azonosítanak? A kutatás előzetes eredményei alapján megállapítható, hogy a szerzők sokféle értelemben használják a „sokféleség” [diversity] és a „multikulturalizmus” fogalmakat. Ez utóbbi legtöbbször különböző etnikai, faji csoportok együttélésére utal, de megjelenik emellett a szubkultúrák, a diákcsoporthoz, ill. az egyes diákok mint önálló kulturális jellemzőkkel rendelkezők egyedisége elfogadásának és támogatásának kívánalma is. Mindezek mögött az a közös nézet húzódik meg, amely a zenét nem absztrakt jelenségnek, hanem adott kultúra által meghatározott és arra jellemző gyakorlatnak (cselekvésnek) tekinti, így az a csoport és az egyén identitásának fontos része: „az emberek zenéje nem csak valami, amit művelnek; az emberek zenéje valami, ami ők maguk” (Elliot, 2014). A 2020-tól bevezetni tervezett új NAT is ezt a szemléletet követi, amikor az aktív zenélésre és „a tanulócsoporthoz, valamint szociális és zenei háttéréhez szabott legmegfelelőbb zenei anyag és módszerek” kiválasztására helyezi a hangsúlyt, előírt zeneművek és elméleti ismeretek helyett. Ennek szellemében a kutatás célja, hogy a kulturális sokszínűséggel kapcsolatos jellemző témák és az azok alapján kidolgozandó szempontrendszer megalkotásával bővítse a magyar zenepedagógia-kutatások és a zenei nevelési gyakorlatok lehetséges irányait, segítse ezek nemzetközi kontextusban való értelmezését.

FEGYELMEZÉS A XX. SZÁZAD ELSŐ FELÉNEK ISKOLÁIBAN

PORNÓI IMRE

Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar
pornoi.imre@ped.unideb.hu

Kulcsszavak: neveléstörténet, nevelés, fegyelmezés, testi fenyítés, módszertan

Az 1868: XXXVIII. tc-vel létrehozott 6 osztályos népiskola a nemzet millióinak egyedüli, s mindenki számára első iskolájának feladatait az 1905-ben és 1925-ben kiadott tantervek részletezték, melyekben az élet gyakorlati munkájára való felkészítést emelték ki. Ebbe tartozott az akaratnevelés, melynek egyik fő követelményének a szorgalmat nevezték. A nevelés primátusa a cselekvő iskola megvalósítását követelte, mely a helyes cselekvés, a jellem, és a személyiség alakításában valósította meg a nevelés egységét. Mivel a tanulást a tanító és a tanuló közös munkájaként fogták fel, ezért kiemelt figyelmet fordítottak a tanulók cselekvésére és szemléletére. Úgy vélték, hogy a tanuló elsősorban nem értelem, hanem érzelem és akarat. Ezért is volt kiemelt fontosságú a tanulók népiskola által elvárt fegyelmezettsége. A mások akaratának engedelmessé válását kívánó külső fegyelmet lassanként fel kell váltania a belső fegyelmeknek, az önfegyelmeknek, hiszen a cél az erkölcsi szabályok belsővé válása volt. Ehhez a korszak népiskolái fegyelmező eszközként a tanító élő példáját, a rendre, pontosságra szoktatást, a szóbeli ráhatást, a jutalmazást, a büntetést, a felügyeletet és a foglalkoztatást alkalmazták. Kiemelt fontosságúnak tartották a tanulókat foglalkoztatni, azokban a figyelmet felkelteni, az osztályt a kezében tartani, a fegyelmet biztosítani tudó tanító személyiségek alkalmazását. A megfelelő fegyelmezéshez számos feltétel meglétét látták szükségesnek: a tanító érzékszerveinek épsége a rendzavarás és a fegyelmetlenség gyors észrevételéhez; a tanítványok név szerinti ismerete; a tanítványok szeretete; jóakarat és igazságosság; részrehajlás, szeszélyeskedés, indulattól való elragadtatás, minden gyerekesség büntetésének kerülése; fenyegetőzés helyett higgadt és megfontolt cselekvés; a tanulók egyéniségéhez, életkorához, és neméhez való alkalmazkodás. Ezek eredménytelensége esetén kerülhettek sorra a szükséges fegyelmi büntetések, melyeknek célja mindig a tanuló megjavítása, az osztály-iskola rendjének megóvása, az ifjúság tiszta erkölcsének megőrzése lehetett. A büntetés mértékének az elkövetett vétség nagyságához kellett alkalmazkodnia, a durvaságot, és a céltalan megtorlást elkerülve. Ezt szolgálta, a testi fenyítés tiltása valamennyi oktatási intézményben. Ezeket részben törvények, rendeletek, népiskolai rendtartások és népiskolai tantervek és utasítások sora szabályozta. Széleskörűen foglalkoztak a témával a Magyar Paedagogia, a Magyar Psychologiai Szemle, és a Néptanítók Lapja hasábjain, s önálló művek formájában többek között Weszely Ödön, Bognár Cecil, Friedrich Wilhelm Foerster, Dékány István, Mitrovics Gyula, Jules Payot, Várkonyi Hildebrand, Waldapfel János is.

A MINDENNAPOS TESTNEVELÉS MEGÍTÉLÉSE TÖBBSZEMPONTÚ VIZSGÁLAT TÜKRÉBEN

PRISZTÓKA GYÖNGYVÉR – EIGNER ESZTER – CSERNYIK MÁTÉ – TÓVÁRI FERENC

Pécsi Tudományegyetem

gyongy@gamma.ttk.pte.hu

Pécsi Tudományegyetem TTK Sporttudományi és Testnevelési Intézet, Pécsi Tudományegyetem BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

chesty8@gamma.ttk.pte.hu

Kiss György Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola, Szászvár

mateszora@freemail.hu

Pécsi Tudományegyetem TTK Sporttudományi és Testnevelési Intézet

toferenc@freemail.hu

Kulcsszavak: mindennapos testnevelés, tanulói attitűd, tanári megítélés

Bevezetés: A köznevelés sokféle átalakítási kezdeményezése és bekövetkezett változásai mellett minden iskolatípust és minden korosztályt érintett a mindennapos testnevelés bevezetésének ténye, és az elmúlt 5-6 évben kialakult az iskolák lehetőségeihez igazodó megvalósítás gyakorlata. Ennek kapcsán készültek már felmérések az infrastruktúrát vagy a tanárok felkészültségét illetően, a Netfit mérések alapján a hatékonyságát, azonban azt kevesen vizsgálták, hogy a diákok hogyan élik meg a mindennapos testnevelést.

Célkitűzés: Vizsgálatunk célja, hogy felmérjük a mindennapos testnevelésben részt vevők – a tanulók és a tantárgyat tanítók – tantárgyhoz való attitűdjét és megismerjük véleményüket arról, milyen pozitívumokat és jellemző nehézségeket jelent a diákok és testnevelő tanáraik számára a heti öt testnevelés óra.

Anyag, módszer: Vizsgálatunkban általános- és középiskolás, nagyvárosi és vidéki köznevelési intézmény tanulói (n=422) és tanárai (n=42) vettek részt. A kikérdezés módszerének a saját összeállítású kérdőíves vizsgálatot választottuk. A kapott válaszokat egyszerű matematikai, leíró statisztikai módszerekkel dolgoztuk fel Excel program segítségével.

Eredmények: Az eredmények alapján azt állapíthatjuk meg, hogy a mindennapos testnevelés bevezetését a testnevelő tanárok és a tanulók pozitív változásként ítélik meg, ugyanakkor a középiskolai korosztály csupán 47 %-a ért egyet a heti 5 testnevelés óra szükségességével, az általános iskolások 86 %-os igenlő válaszával szemben. Az infrastrukturális hiányosságok a tanárok és tanulók egybehangzó véleménye alapján rontják a testnevelés órák minőségét, nehezítik a változatos tartalmak megvalósítását. A testnevelő tanárok véleménye alapján: 74 %-uk érzi úgy, hogy tanítványaik jobban fejlődnek, mióta minden nap van velük órájuk, és a diákok 54 %-a is úgy nyilatkozott, hogy „ügyesedett”, mióta naponta mozog. Az általános iskolások elsősorban a játékokat és a játékosságot, míg a középiskolai korosztály a stresszoldó hatását emelték ki pozitívumként.

Összegzés: Összességében eredményeink alapján – a vizsgálatban résztvevőkre vonatkoztatva – megállapíthatjuk, hogy a mindennapos testnevelésórák elfogadottá váltak a köznevelésben, felismerték fontosságának okát, és hosszú távon is kifizetődő pozitív hatásait.

FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐKKEL KAPCSOLATOS ATTITÚDVIZSGÁLAT EGYETEMI HALLGATÓK KÖRÉBEN

PUSZTAFALVI HENRIETTE – SZABÓ ZOLTÁN TAMÁS – CSÓKÁSI KRISZTINA

Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar

pusztafalvihen@gmail.com

Pécsi Tudományegyetem ETK Egészségtudományi Doktori Iskola

zoltantamasszabo@gmail.com

Pécsi Tudományegyetem BTK Pszichológia Intézet Személyiség- és Egészségpszichológia

Tanszék

csokasi.krisztina@pte.hu

Kulcsszavak: fogyatékossgal élők, attitűd, segítő szakmát tanuló hallgatók

Az utóbbi évtizedekben a fogyatékossgtudomány, a fogyatékossggal kapcsolatos egyéb kérdések előtérbe kerültek. A segítő szakmában tanuló hallgatók különösen fontos helyet foglalnak el a sérült emberekhez való hozzáállásukkal, mivel a mintaátadás, az egyéni bánásmód meghatározó eleme e szakmákban dolgozóknak. Számos hazai tanulmány készült hasonló témában, azonban multidimenzionális attitűd szempontjából nem vizsgálták még.

Célkitűzés: Multidimenzionális attitűd, vallásosság vizsgálata, közvetlen tapasztalatok a fogyatékos emberekről, képzésük során érzékenyítő kurzuson való részvétel vizsgálata. A hipotézisünk szerint a segítő szakmát tanulók, sokkal szenzitívebbek lesznek fogyatékkal élő társaikkal szemben. Azonban a személyiségjegyek és tekintélyelvű beállítódás befolyásolja a fogyatékkal élőkkel kapcsolatos attitűdöt. Ezt érzékenyítő kurzussal és saját szenzitív tapasztalattal meg lehet változtatni.

Módszer: A fogyatékossggal kapcsolatos attitűd mérésére a Többdimenziós Fogyatékossggal kapcsolatos Attitűd Skálát (Multidimensional Attitudes Scale toward Persons with Disabilities, MAS) alkalmaztuk, melyet Findler és mtsai (2007) fejlesztettek ki. Külön faktorokban mérik az attitűd három komponensét. Az Érzelmek alszála 16 érzelmi állapotra vonatkozó, a Kogníció alszála 10 kognícióra vonatkozó, míg a Viselkedés alszála 8 viselkedésre vonatkozó tételt tartalmaz, melyeket a kitöltő 5-fokú Likert-skálán jelöl. Továbbá a résztvevők kitöltötték az F-skála rövidített változatát, amely a tekintélyelvű személyiség mérésére alkalmas. Emellett a kérdőívcsomag tartalmazott még olyan kérdéseket, amelyek a válaszadók demográfiai adataira, fogyatékossggal élőkkel kapcsolatos korábbi tapasztalataira és vallásossággal összefüggő orientációjukra vonatkozott. Papíralapú kérdőívet N= 514 fő töltött ki, a kitöltéskor mindannyian valamelyik felsőoktatási intézmény hallgatói voltak. Az adatokat IBM SPSS 25 program segítségével elemeztük, kétmintás t- próbát, variancia analízist végeztünk 95 % megbízhatóság mentén.

Eredmények: A vizsgálati személyek közül 259 fő (50,5 %) tartotta magát vallásosnak, míg 254 fő (49,5 %) nem vallásosként jellemezte magát. A vallásos és nem vallásos csoport között nem mutatkozott különbség ($p > 0,05$) az attitűd egyik aspektusában sem. A vallásosság fontossága azonban gyenge együttjárást ($p < 0,05$) mutatott a fogyatékossggal kapcsolatos attitűd kognitív összetevőjével. A fogyatékossggal kapcsolatos korábbi tapasztalatok szintén nem voltak összefüggésben a fogyatékossghoz való viszonyulással. Az érzékenyítő kurzuson való részvétel tendencia szintű különbséget eredményezett az érzelmi viszonyulásban ($p < 0,1$). Az egyetemi tanulmányok területe összefüggést mutatott az attitűddel. Feltevéseinknek megfelelően a tekintélyelvűség, mint személyiségjellemző gyenge összefüggést mutatott az attitűddel ($p < 0,05$).

URÁNIA – AZ ISMERETTERJESZTŐ MOZGALOM A SAJTÓBAN

PUSZTAFALVI HENRIETTE – VASS LÍVIA

Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar

pusztafalviheni@gmail.com

Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar

livivass@gamma.ttk.pte.hu

Kulcsszavak: Uránia Magyar Tudományos Egyesület, oktatástörténet, művelődés, iskolán kívüli nevelés

Magyarországon, a tankötelezettség bevezetése után a 19. század végén igény merült fel a tömegek (felnőtt lakosság) műveltségének emelésére is. Ezt a gazdaság fejlődése kényszerítette ki, hogy a tömegek tájékozottabbak legyenek a tudomány és technika fejlődésében is. Ezt az igényt kívánta kielégíteni az URÁNIA néven alapított egyesület (Uránia Magyar Tudományos Egyesület). Az egyesület az iskolán kívüli nevelésnek adott teret, mind a fővárosban és vidéken egyaránt, azonban hamarosan az iskolás gyerekek számára is szerveztek külön előadásokat, így ért össze az ismeretterjesztés és az egészségügyi propagandatevékenység. Az egyesületnek célja volt a tudományos és társadalmi ismeretek történetét és fejlődését oly módon bemutatni, hogy az mindenki számára vonzó és szórakoztató legyen, ugyanakkor az erkölcsi érzéket is szem előtt tartotta. Kutatási célunk bemutatni az Uránia egyesület működését 1899- 1945 közötti időszakban, fókuszálva a sajtóban való megjelenésére. Az Uránia Egyesület berlini mintára jött létre, elnöke Molnár Viktor volt, aki a hazai tudományos ismeretterjesztés úttörőjévé vált. Az Uránia előadások nagyon népszerűek voltak az egész országban. Nemcsak az előadásokat lehetett látogatni, hanem kiadvány is készült a rendszeresen megjelentetett Uránia folyóirat. Ebben a sikerben jelentős szerepe volt gróf Klebersberg Kúnónak VKM miniszternek, aki támogatta az Egyesület működését. Az Uránia egyesület fontos tevékenységet végzett, ezért jelentősnek mondható a korabeli sajtóban való rendszeres részvétel, megjelenés. Vizsgálatunkban a megjelenések helyére és a tartalmi elemekre kívánunk összpontosítani. Fontos és a nemzet művelődését felvállaló tevékenységet mutatunk be.

A HIPERPERSONALIZÁCIÓ ELMÉLETI MODELLJEI A KÖZNEVELÉS DIGITÁLIS ÁTALAKULÁSÁBAN

RACSKO RÉKA

Eszterházy Károly Egyetem
racsko.reka@uni-eszterhazy.hu

Kulcsszavak: köznevelés, digitális átállás, hiperpersonalizáció, megalapozott elmélet, tartalomelemzés

A köznevelési rendszer digitális átállását segítő kezdeményezések elsődleges fókuszja jelenleg a pedagógusok módszertani kultúraváltása (Szemerszki, 2015; Sági, 2015), akik a meglévő módszerek IKT-eszközökkel támogatott megvalósításán fáradoznak az iskola klasszikus felfogása alapján. A digitális beavatottak számára (Z. Karvalics, 2012) a természetessé váló digitális környezetben azonban új igények és lehetőségek jelennek meg, többek között az iskola jövőbeni modellje kapcsán. Emellett az a tendencia is jelen van, miszerint az IKT-alapú fejlesztések az élet minden területén jelen vannak (Small, 2018), de egyben a diverzifikálódtak is: a mainstream technológia mellett, egyre gyakrabban megjelennek a nem szokványos, szűkebb alkalmazási területet és felhasználói kört érintő megoldások. E jelenségek új megvilágításba helyezik a differenciálás lehetőségét és eszközeit, és ezzel párhuzamosan, egyidejűleg szorgalmazzák, kényszerítik ki a hiperpersonalitás megjelenését és elterjedését a köznevelésben. Az oktatási rendszerben tehát szükségessé válik a paradigmaváltás, hiszen a digitális taneszközök alkalmazásában nem az univerzális használhatóság kerül előtérbe, hanem egyre inkább a személyre (egyénre) szabottság, a „mindenoldalúan fejlett ember” (Z. Karvalics, 2018: 21) teljesítményének maximalizálására törekvő technológiák kidolgozása válik szükségessé. A jövő állampolgárai számára a boldogulás kritériuma az eredményes tanulás, amelynek feltétele az individualizáció, valamint a csúcstechnológia megjelenése az oktatásban, amelyekre reflektíven reagálni kell jövőre irányuló tevékenység (Radó, 2017) mivolta miatt. A teljesítmény növelésére nincsenek klisészerű megoldások, ahogyan erre az intézmények digitális átállás kutatásai is rámutattak, „Nincs intézményi egyenrecept a technológiai fejlődéshez.” (Csuvány, 2019: 393) A köznevelés nagy kihívása tehát a hiperpersonalitás (Walther, 1996), azaz az interakciók gyors elmélyülését segítő modellek technológiával támogatott oktatási integrációja, amely a humán teljesítmény növelését szolgáló technológia egyik alternatívája lehet. Kutatásom során egy deduktív, technológiai-módszertani fókuszú megalapozó alapkutatást tervezek, amely a köznevelésben alkalmazható, az interpersonalitás megvalósíthatóságát vizsgálja, valamint egy erre épülő módszertani modell kidolgozása valósulna meg a nem szokványos trendek és kutatási apparátusok integrálásával. Előadásom célja bemutatni, hogy a hiperpersonalitás modelljei hogyan jelenhetnek meg a köznevelésében, valamint a nem mainstream technológiai innovációk hogyan támogathatják a személyes tanulási környezet kialakítását (Racsko, 2017) az egyénre szabott oktatást, valamint a humán teljesítmény változását. A kutatás során a naturalista kutatási paradigmát és a megalapozott elmélet módszerét használom, induktív kódolással végzett tartalomelemzés során.

A JELENSÉGALAPÚ TANULÁST ÉS A DIGITÁLIS ESZKÖZHASZNÁLATOT TÁMOGATÓ LEHETŐSÉGEK EGY KREATÍV MATEMATIKAVERSENY TÜKRÉBEN

RAJCSÁNYI-MOLNÁR MÓNIKA

Dunaújvárosi Egyetem
molnarmo@uniduna.hu

Kulcsszavak: jelenség alapú tanulás, IKT, módszertani fejlesztés, kompetenciafejlesztés, tudáskonstrukció

Napjainkban a matematikai oktatás-nevelés számos kihívással néz szembe, melyek kiterjednek mind a tartalmi-tantervi, mind a módszertani-tanítási folyamat elemeire. Ezt támasztják alá akár az országos kompetenciamérések, akár az OECD PISA vizsgálatának eredményei is (Szabó et al., 2018; Ostorics et al., 2016). A matematikai kompetencia fejlesztése többet jelent a matematikai ismeretek megszerzésénél. Azt kívánja meg, hogy a tanulók képesek legyenek tudásuk alkalmazására bármilyen – akár szokatlan – helyzetekben is, komplex problémamegoldó megközelítésben. Az új generációk oktatásában fontos, hogy hangsúlyosabban megjelenjenek a tevékenység alapú tanulási formák, a digitális eszközhasználat, a kooperatív és interaktív technikák (lásd például TALIS felmérések, OECD, 2012 és 2014, Molnár – Pap, 2017). A tanulási-tanítási környezet ily módon történő fejlesztése és a hozzá kapcsolódó módszertani megújulás elősegíthetik a hatékony tudáskonstrukciót, vagyis a tudás aktív, motivált felépítését, mely a megértésen át vezet (Csépe, 2017; de Jong, 2002). Projektünkben egy kreatív feladatokon alapuló és a digitális eszközhasználatot támogató középiskolai matematikai tanulmányi csapatversenyt dolgoztunk ki és indítottunk el 2017-ben, a Klebelsberg Központtal közösen. A MaTech névre keresztelt verseny célja a hagyományos – elsősorban tárgyi tudást mérő – megmérettetések helyett egy komplexebb, a digitális tudást is nagyobb mértékben szem előtt tartó, a diákok személyes és társas kompetenciáit is előtérbe helyező, kreatív vetélkedő meghonosítása. A MaTech verseny, a maga nemében újszerű kezdeményezés, hiszen élmény- és kooperáció alapú és a kreatív problémamegoldó gondolkodást középpontba helyező megmérettetés, amely szemléletében kapcsolódik és támogatja a jelenség alapú tanulás folyamatát és a középiskolai tanulók tehetségazonosítását. Előadásomban beszámolok az elmúlt két év tapasztalatairól, pedagógia, módszertani kihívásairól és eredményeiről, illetve azoknak az oktatásban felhasználható lehetőségeiről.

IDŐSZERŰ MA A MONTESSORI-PEDAGÓGIA?!

RAJNAI JUDIT

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK
rajnaijudit24@gmail.com

Kulcsszavak: Montessori-pedagógia, differenciálás, inklúzió, tehetséggondozás, adaptivitás

Napjaink legnagyobb pedagógiai kihívása, mit kezdjen az óvoda, az iskola a gyerekek sokféleségével, amely elsősorban szociokulturális és képességbeli különbségekből fakad. Egyre több az intézményekben a BTMN- és SNI-tanulók aránya, ugyanakkor hasonló aktuális kérdés ma a tehetséggondozás is. Ezek a trendek egyre inkább az innovációra fókuszálják a pedagógusok figyelmét, hiszen hagyományos (az egyéni különbségeket figyelembe nem vevő, egységességre törekvő) pedagógiai módszerek nem eredményesek ebben a tekintetben. A Montessori-pedagógia ugyan több mint 100 évre tekint vissza, mégis releváns válaszokat ad a fenti kihívásokra. Előadásom első felében ezekre az alapelvekre (szabadság, aktivitás, önkibontakoztatás, elfogadás), módszerekre szeretnék kitérni, bemutatva, hogy a széles eszköztár, sokféle tevékenységkínálat, az egyéni munkálkodás, önellenőrzés, a pedagógus facilitátori szerepértelmezése miként teszi lehetővé az egyéni különbségek figyelembevételét. Montessori ugyan nem használta az inklúzió, adaptivitás vagy éppen a differenciálás/öndifferenciálás fogalmát, mégis mindhárom kifejezés elméleti és gyakorlati síkon is jelen volt koncepciójában, hiszen a befogadás, a különbségtétel nélküli, egyéni képességeket középpontba állító nevelés-oktatásról hosszasan értekezett, sőt intézményeiben meg is valósított. Előadásom 2. felében öt-öt Montessori-óvodában, ill. iskolában végzett empirikus kutatásom eredményeinek bemutatására vállalkozom, amely a pedagógiai programok elemzéséből kiindulva azt vizsgálja, hogy az egyes hazai intézményekben alkalmazott, jelen korra adaptált Montessori-eszközök, módszerek, munkaformák miként segítik az esélyegyenlőséget biztosító személyre szóló fejlesztést, a befogadás gyakorlati megvalósulását, az inkluzív tanulási környezet megteremtését, ill. a tehetséggondozást. Vizsgálatom kitér az elért eredményekre, valamint a mindennapi nehézségekre egyaránt. Alkalmazott kutatási módszereim: dokumentumelemzés (pedagógiai program), valamint résztvevő megfigyelés és interjú a pedagógusokkal és intézményvezetőkkel.

ELTÁVOLÍTVÁ VAGY KIZÁRVA – FEGYELMI ESETEK AZ 1890-ES ÉVEKTŐL 1918-IG MAGYAR KÖZÉPISKOLÁKBAN

RÉBAY MAGDOLNA

Debreceni Egyetem BTK NMI Neveléstudományi Tanszék
rebay@ella.hu

Kulcsszavak: Magyarország, középiskola, dualizmus kora, fegyelmezés, kizárás

A fegyelmezés kérdése manapság Foucault elmélete (1990) kapcsán kerül elő leginkább a neveléstörténeti tudományos fórumokon, s annak alkalmazására is találunk példát (vö. Somodi, 2011). De a közelmúltban foglalkozott a témával Mihály (2005), Gróz (2007), Nagy (2011) és Godzsák (2014) is. Kutatásunkban egyrészt a középiskolai gyakorlat szabályozására kérdeztünk rá: a jogszabályok mit büntettek s milyen szankcióval? Másrészt két 1890-es években létesült iskola (I. ker. m. kir. állami Verbőczy István és VI. ker. m. kir. állami Kölcsey Ferenc gimnázium) BFL-ben található ügyviteli iratanyaga (7 doboz) és tanárkari jegyzőkönyvei (7 kötet) révén szűk három évtizedre vonatkozóan a megvalósítás mikéntjére próbálunk választ találni: melyek voltak a legsúlyosabb problémák, mely esetekben került sor kilépésre, eltávolításra vagy kizárásra, hogyan viszonyultak a döntéshez a szülők és az érintett diákok? Módszerül a forráskritikára alapozott kvalitatív dokumentumelemzést választottuk. A két irategyüttes jó példa a források fennmaradásának esetlegességére: míg az egyik iskola megőrizte a VKM kizárásokról szóló rendelkezéseit, így – talán optimistán – országos kép is rajzolható a legsúlyosabb kihágásokról, addig a másik intézmény esetén inkább annak saját fegyelmi ügyeit ismerhetjük meg. Mindkét forráscsoport kapcsán a korabeli társadalom érték- és normarendszerére vonatkozóan is megállapításokat tehetünk. A VKM által lehetővé tett fegyelmi büntetések vonatkozásában a dualizmus korában szigorítás történt: az 1883. évi XXX. törvényt követően elfogadott Rendtartás szerint kizárást már nem csak az adott iskolára lehetett érvényesíteni, hanem 1. a helység összes, 2. „félreismerhetetlen erkölcsi romlottság esetén” pedig az ország valamennyi középiskolájára. (Pirhala II., 1905: 6) Utóbbi két eset fennállásakor elrettentésként az egyes iskolákban ki kellett hirdetni a büntetést. Ekképpen kaphatunk képet a Verbőczy gimnázium iratanyagából a legsúlyosabb fegyelmi vétségekre. Az iskola „önkéntes” elhagyása vagy az ún. csendes eltávolítás tanulmányi okokból vagy enyhébb erkölcsi vétség esetén következett be. A kizárás oka viszont néhány kivételt leszámítva erkölcsi kihágás volt. Az első helyen a lopás állt, gyakori volt a tanár – ritkábban diák – fizikai bántalmazása, a rongálás és a csalás, de előfordult részegeskedés, szerencsejáték üzése, sőt fegyverhasználat is. A kivételek egyike: mozgásában akadályozott gyermek elküldése azzal az érveléssel, hogy nem megfelelőek a körülmények. Ritkaságszámba ment a ma gyakori kollektív bűnelkövetés, viszont előfordult a többrendbeli szabálysértés. A leírásokban a szülők és a diák véleménye ritkán jelenik meg: mikor nem fogadják el az ítéletet. Ha gyermek tagad, a szülő a pártjára kell – állapíthatjuk meg. Kutatásunkból tehát megtudhatjuk, mi haladta meg az adott korban a társadalom és így az iskola tűréshatárát. Hogy a felmerült vétségek milyen büntetőjogi következményekkel jártak, annak megállapítása egy további kutatás célja lehet.

ELVITT GYERMEKKOROK

RÉTHY ENDRÉNÉ

Kodolányi János Egyetem (Budapest)
rethy.endre@upcmail.hu

Kulcsszavak: gyermekkori trauma, gyermekkor elvitele, nyomok, megküzdés, reziliencia

A gyermekről az elmúlt évtizedekben számos interdiszciplináris kutatás folyt, a gyermekkor-történetől a gyermekség értelmezésén át, a gyermekkor jellemzőinek feltárásáig (Németh – Szabolcs, 2001; Pukánszky, 2005; Golnhofer – Szabolcs, 2005; Kéri, 2003, 2005; Montgomery, 2009; Szabolcs, 2011; Németh, 1916).

Az előadás egy elfelejtett generáció biológiai, pszichológiai, szociális fejlődését befolyásoló, meghatározó 1953-as trauma feltárását kívánja bemutatni, azaz azoknak a Recskre ártatlanul elhurcolt édesapák gyermekeinek vizsgálatát tűzte ki célul, akik az apa nélküliség nyomait, traumáit a mai napig átélik. A poklokat megjárt szülők gyermekeinek vizsgálata nem egyedülálló a külföldi és a hazai szakirodalomban sem (Bode, 2009, 2016; Kőrösi – Molnár, 2000; Kunt, 2017).

Kvalitatív és kvantitatív, a trianguláció metodológiai elvét szem előtt tartó (kevert módszertani stratégia) empirikus vizsgálatunk 11 „recski vasutas” gyermekre irányult. Alkalmazott vizsgálati metodika: narratív autobiográfia, interjú, metafora vizsgálat, esetelemzés, ikonográfiai analízis, fókuszcsoporthoz megbeszélés.

A vizsgálat eredményei: Pszichés hatások: az apák elvitelének elhallgatása, kibeszéletlensége, a titok, s annak minden körülmények közötti őrzése „a soha, sehol, senkinek” mély nyomokat hagyott a gyermekekben, s az érzelmi élet zavarát eredményezte (elfojtás, tagadás, szorongás, harag, agresszió, fásultság, posztraumás utóhatások).

Kognitív károsodás a tanulás folyamatában mutatkozott meg (figyelem és emlékezetzavar, nehézség az összpontosításban, a gondolatok logikus összerendezettségében, a feladatvégzésben, teljesítményben).

Életutak értékelése: a vizsgálatba bevont 11 személy életútját drámaian befolyásolta az apák elvitele. Addigi életük deklasszálódott, traumát, stresszt éltek át, létbizonytalanságba kerültek, s az apákkal együtt elvitték a gyermekkorukat. Nagyon fontos erősségük azonban megmaradt: így a reziliencia jelensége, ami az én-erősségüket jelezte, illetve a megküzdési képességük. Ebből adódóan az ellenük ható negatív külső és belső tényezőket leküzdve, a bántalmak kompenzálásával képesek lettek a későbbi munka, hivatás területén sikeressé válni.

Az adatok hálózata külön is és együttesüket tekintve is autonóm hálózatként értelmezhető. A komplex vizsgálat külön képződő hálózati szálait összefogva általánosítható megállapításokat tehettünk, ugyanis sikerült meghallanunk a 65 évvel ezelőtt elvitt apák akkori újszülött, óvodás, kisiskolás és serdülőkorú gyermekei mai hangját, a megküzdés formáit, módjait.

ÁLTALÁNOS ÉS KÖZÉPISKOLÁS TANULÓK MEGÚJULÓ ENERGIÁRA VONATKOZÓ FOGALMI STRUKTURÁJÁNAK ÉS BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐKKEL VALÓ ÖSSZEFÜGGÉSÉNEK VIZSGÁLATA

REVÁKNÉ MARKÓCZI IBOLYA – JÁSZ ERZSÉBET – KOVÁCS ENIKŐ –
TEPERICS KÁROLY – ÜTÓNÉ VISI JUDIT

Debreceni Egyetem

revaknemi@gmail.com

Medgyessy Ferenc Gimnázium és Művészeti Szakgimnázium, Debrecen

jaszerzsebet@gmail.com

Eszterházy Károly Egyetem Természettudományi Kar Földrajz és Környezettudományi Intézet

kovacs.eniko@uni-eszterhazy.hu

Debreceni Egyetem Természettudományi és Technológiai kar Társadalomföldrajzi és Területfejlesztési Tanszék

teperics.karoly@science.unideb.hu

Oktatási Hivatal, Budapest

judit.uto.visi@gmail.com

Kulcsszavak: megújuló energiaforrás, fogalmak, szóasszociáció, befolyásoló tényezők

A megújuló energiaforrásokra vonatkozó attitűd kialakítása és fejlesztése az egész társadalom feladata, amely a különböző életkorú tanulók esetében az iskolában folyó oktatásban és nevelésben valamint az iskolán kívüli hatásokban realizálódik. Előadásunkban egy magyarországi, megújuló energiaforrások társadalmi tanulási folyamatára vonatkozó három éves kutatás azon részletét mutatjuk be, amely az általános és középiskolás tanulók megújuló energiaforrásokkal kapcsolatos ismeretszintű tudását és azok néhány befolyásoló tényezővel való összefüggését elemzi. A vizsgálatot 2018 tavaszán végeztük Magyarország északi és keleti régiójában általános iskolás negyedik (N=466) és hetedik (N=529), valamint középiskolás tizenegyedik (N=328) tanulókkal. A vizsgálat célja a vizsgált tanulók megújuló energiaforrásokra vonatkozó fogalmi struktúrájának elemzése, az egyes évfolyamok közötti különbségek feltárása valamint a fogalmi struktúra néhány befolyásoló tényezővel való összefüggésének megállapítása volt. A vizsgálatához használt asszociációs és kiválasztásos feladatok a megújuló energiaforrásra vonatkozó attitűd-kérdőív részei voltak. Az asszociációs feladatot elsősorban a tanulók rögzült tudásának felmérésére alkalmaztuk, míg a kiválasztásos feladatot keresztlekerdezőként a meglévő fogalmak stabilitásának további bizonyítására szántuk. Az értékeléshez a szóasszociációs módszert valamint az SPSS opcióit alkalmaztuk. Az eredmények minden évfolyamon gyenge, és kevésbé stabil tudásról árulkodtak. Az egyes évfolyamok tudásszerkezete hasonló, a nap, a víz és a szél a legismertebb megújuló energiaforrások. A felsőbb évfolyamokon egyre nagyobb gyakoriságúak a megújuló energia hasznosításának pozitív attitűd elemei is. A vizsgálatban szereplő befolyásoló tényezők közül a kialakult tudás tekintetében a lakóhely szerinti településtípus, a szülők iskolai végzettsége, az iskolai tananyag, a tankönyv, a témahét, a projektmunka, valamint a média és az internet szerepe volt meghatározó. A vizsgálat az iskola és a társadalom közös felelősségét igazolta a megújuló energiaforrásokra vonatkozó tudás kialakításában.

Támogató: „A társadalmi tanulási folyamatok szerepe a megújuló energiahordozókkal kapcsolatos ismeretekben két magyarországi megye esetében” NKFIH, K 116595 pályázat

SOCIO-EMOTIONAL LEARNING AND EMOTIONAL COMPETENCE: SOME DIALOGUES IN EDUCATION SCIENCE

OLNEY RODRIGUES DE OLIVEIRA

University of Szeged
olneyr3@gmail.com

Keywords: education, socio-emotional learning, emotional competence, emotional skills, mental health

The study of emotional competence is one of the most important areas of research in human development, therefore the process of improvement of socio-emotional learning is crucial when the subject is related to educating children and preparing them for life. Nowadays many children are coming to school lacking social and emotional skills, and with the urgency of the intentional education of them. In this regard, child mental health issues are rising: statistics from the World Health Organization (WHO) reveals that worldwide 10-20 % of children and adolescents experience mental disorders. Rates of anxiety, aggression, peer relationship problems, conduct disorders, depression, attention deficit disorder, and school dropouts are increasing (Schonert-Reichl – Lawlor, 2010; Maras – Thompson – Lewis – Thornburg – Hawks, 2015). These statistics indicate the critical requirement for purposeful consideration of the socio-emotional needs of the students in the process of education. Hungary has a relatively high prevalence of psychiatric disorders around 15.8 % in children aged 4-17 (Kapócs – Balázs, 2017). Trends show that 28 % of students aged 12-18 years reported being victims of bullying (DeVoe – Murphy, 2011). These and other behaviors are problematic, threatening the physical and psychological health of children and youth, decreasing their ability to engage in learning and highlighting the need for Socio-Emotional Learning (SEL) programs. Otherwise, research shows that socio-emotional skills can be taught and learned, and that socio-emotional development and skills are valuable as cognitive development for accomplishments in school (Carthy Foundation, 2013). Effective schools are realizing that socio-emotional intelligence and academic achievement are interrelated, and intentional instruction in both dimensions maximize students' potential to succeed in school and in life (Zins – Elias, 2006). Other studies showed that schools are the primary place to improve SEL of children (Foster et al., 2005; Weisz – Sandler – Durlak – Anton, 2005). SEL programs are planned to create learning environments that accommodate the developmental needs of students, including feelings of belong, safety, and providing optimal conditions for achievement in the different domains of their lives – academic, personal, and social (Catalano – Berglund – Ryan – Lonczek – Hawkins, 2004). The current paper aims to present some of the results of research on these issues, analyze both teachers and students' needs and discuss implications for teacher training and practice in this subject. The approaches of Socio-Emotional Learning and Emotional Competence, including some findings about self-love concept are defined and their functions are introduced as important factors for the healthy development of students following a brief discussion of methods used to foster emotional skills and abilities concludes this paper.

KRIMINÁLPEDAGÓGIA MINT TUDOMÁNYTERÜLET ÉS RENDSZERSZERVEZÉSI ALAPELV

RUZSONYI PÉTER

Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar

ruzsonyi.peter@uni-nke.hu

Kulcsszavak: kriminálpedagógia, büntetés-végrehajtás, reintegráció, börtönrendszerek, büntetés-végrehajtási intézetek

A kriminálpedagógia területén végzendő alap kutatások napjainkban kiemelkedő jelentőségűek, mivel „szembe kell néznünk azzal a félelmetes ténnyel, hogy a világon jelenleg több mint 11 millió embert tartanak bebörtönözve és a fogvatartottak száma folyamatosan növekszik.” (Walmsley, 2018: 2) A börtönök túlszűfolttsága Földünk szinte valamennyi országára jellemző. Az elítéltek eredményes reintegrációjának esélyét tovább rontja a börtönrendszerek jelentős szigorodására. Cavadino és munkatársai szerint a rehabilitációs irányzat válsága tette szükségessé az új utak keresését. Véleményük szerint a legkézenfekvőbbnek a „megérdemelt büntetés” filozófiához történő visszatérés tűnt, amely azonban a korábbiaknál is határozottabb szigorodást eredményezett. A döntéshozók a fogva tartás szigorú és kemény végrehajtására úgy tekintenek, mint a bűnözés valahára megtalált ellenszerére. (Cavadino – Dignan – Mair, 2013) A gyakorlat azonban nem igazolja ezeket az elvárásokat. Kontinensünk legtöbb országának börtönrendszerét elemezve, Weinlandt és Stover arra a generális megállapításra jut, hogy a büntetés-végrehajtás általános krízishelyzetben van. (Weinlandt – Stover, 2008) Kis túlzással elmondhatjuk tehát, hogy világszerte megkongatták a vészharangot: figyelmeztetnek a büntető igazságügyi rendszer, azon belül is a büntetés-végrehajtás jelenlegi helyzetéből következő veszélyforrásokra, a kialakult, vagy könnyen kialakuló krízishelyzetre. (Ruzsonyi, 2016) A büntetés-végrehajtási munka eredményességének növelése érdekében új elméletekre és a jelenlegitől eltérő gyakorlati megoldások bevezetésére van szükség. Több mint három évtizednyi kutatómunka eredményeként bizonyítottnak látjuk, hogy a kriminálpedagógia alkalmazása növelheti a fogvatartottak eredményes reintegrációjának esélyét. A kriminálpedagógia esetünkben kettős funkciót láthat el: (1) Tudományterületként elméleti keretet biztosít a fogvatartottak személyiségformálásához. Interdiszciplináris jellege lehetővé teszi, hogy a határterületi tudományágak által feltárt új törvényszerűségeket szinte azonnal beépítse a saját rendszerébe, így kínálva átfogó ismereteket a fogvatartottak személyiségének, szükségleteinek, tetteik és magatartásuk megértéséhez, és ettől elválaszthatatlanul azok szükség szerű módosításához. (2) A büntetés-végrehajtás esetében a kriminálpedagógia ugyanakkor rendszerszervező alapelv is: a kriminálpedagógiai gondolkodás és tevékenységrendszer egy olyan mindenre kiterjedő princípium, amely átszövi a börtön működésének egészét. A társadalom, a büntetőpolitika és a fogvatartottak közös érdeke, hogy a börtönök irányítói és az ott dolgozók egyaránt ismerjék és aknázzák is ki a kriminálpedagógiában rejlő lehetőségeket, hogy a rendelkezésre álló eszközöket célirányosan és eredményesen alkalmazzák. Az előadás során a büntetés-végrehajtási munka kriminálpedagógiai értelmezéséhez kívánunk támpontot nyújtani.

A HÁTTÉR TÁRSASÁG ORSZÁGOS ISKOLAI KÖRNYEZET KUTATÁSÁNAK EREDMÉNYEI ÉS TANULSÁGAI

SÁNDOR BEA

Háttér Társaság
sandor.bea@hatter.hu

Kulcsszavak: LMBTQI, zaklatás- és bántalmazás-ellenes iskolai szabályzatok, korai iskolaelhagyás

A kutatásban részt vevő 919 13 és 21 év közötti diák online kérdőívet töltött ki a 2016/2017-es iskolaév tapasztalatairól. A kérdőív felmérte, hányan találtak közülük előítéletes iskolai zaklatással és bántalmazással; ugyanakkor kitért arra is, hogy mennyire érzik magukat kényelmesen és biztonságban az iskolájukban, és milyen tényezők segítik az olyan befogadó iskolai környezet kialakítását, amely minden diák számára ténylegesen biztosítja az oktatáshoz való egyenlő hozzáférést. Az LMBTQI diákok nagy többsége (82 %) jelezte, hogy érte szóbeli zaklatás az elmúlt évben; leggyakrabban a szexuális irányultságuk vagy a nemi önkifejezésük miatti verbális zaklatásról számoltak be. A diákok nem minden esetben tesznek bejelentést az őket érő abúzusról, bántalmazásról. Az LMBTQI diákok kétharmada (66 %) soha nem tett bejelentést az iskolájában az őt ért zaklatásról vagy bántalmazásról. A bejelentést nem tevő LMBTQI fiatalok fele (50 %) nem bízott benne, hogy a tanárai bármit tennének az érdekében. Az, ha valaki gyakrabban vált áldozattá az LMBTQI diákok közül, összefüggött a gyengébb tanulmányi eredményekkel. Azok a diákok, akiket rendszeresen zaklatnak vagy bántalmaznak, megpróbálhatják úgy elkerülni ezeket a fájdalmas helyzeteket, hogy nem mennek be az iskolába, és emiatt nagyobb valószínűséggel romlanak a tanulmányi eredményeik vagy morzsolódnak le az iskolából, mint azok, akiket nem bántanak ilyen gyakran. Azok az LMBTQI diákok, akiket zaklattak vagy bántalmaztak, kisebb mértékben érezték az iskola részének magukat, mint azok, akik kevesebb inzultusnak voltak kitéve. Azok, akiket gyakrabban ért szóbeli zaklatás a szexuális irányultságuk vagy a nemi önkifejezésük miatt (időnként, gyakran vagy nagyon gyakran), mintegy másfélszer nagyobb valószínűséggel számoltak be több depressziós tünetről, mint azok, akiket kevesebbet bántottak (soha vagy ritkán). A támogató felnőttek iskolai jelenléte, illetve valamilyen LMBTQI vonatkozású téma pozitív megjelenése a tanórákon közvetlen kapcsolatban áll azzal, hogy az LMBTQI diákok mennyire érzik jól magukat az iskolájukban. A zaklatás- és bántalmazás-ellenes iskolai szabályzatok alapvető fontosságára utal, hogy azok a diákok, akiknek az iskolájában rendelkezésre áll ilyen szabályzat, nagyobb arányban jelezték, hogy a tanárok közbeavatkoztak, ha homofób vagy transzfób megjegyzés hangzott el az iskolában; nagyobb arányban jelentették a tanároknak és más iskolai dolgozóknak, ha zaklatás vagy bántalmazás érte őket; és nagyobb arányban jelezték, hogy a pedagógusok és/vagy más iskolai dolgozók hatékonyan kezelték a zaklatási vagy bántalmazásos ügyeket.

TANÁRSZAKOS HALLGATÓK KUTATÁSI TERVEINEK ELEMZÉSE

SÁNTHA KÁLMÁN

Pannon Egyetem MFTK Neveléstudományi Intézet
santha.kalman1@gmail.com

Kulcsszavak: tanárképzés, kvalitatív elemzés, trianguláció, tanárrá válás folyamata, kutatás-módszertani kurzus

A tanári tevékenység professzionalizálódási folyamatának vizsgálatában kiemelt figyelem illeti a kutatótanárrá válás lépéseit. Mindez megalapozása már a tanárképzésben elkezdődik, hiszen a hallgatók kötelező kutatás-módszertani kurzuson vesznek részt, ahol információkat szereznek a pedagógiai kutatások kivitelezhetőségéről. A pedagógusképzéssel és -tovább-képzéssel kapcsolatos szakmai fórumokon egyetértés van abban a tekintetben, hogy kutatás-módszertani ismeretekre szükség van, hiszen ezek segíthetik a pedagógiai munkát. Az előadás a trianguláció megjelenését vizsgálja tanár szakos hallgatók (N=102) kutatási terveiben, továbbá felhívja a figyelmet a trianguláció esetleges téves alkalmazására is. Így hangsúlyossá válnak olyan tanulságok, amelyek segíthetik az oktatók munkáját. Az elmúlt években a szerző által vezetett pedagógiai kutatás-módszertani kurzusokon a hallgatóknak egy általuk választott, az iskola világával kapcsolatos kutatási folyamatot kellett megtervezni és dokumentálni kutatási terv formájában a félévek végére. A tervek terjedelme átlagosan 4-5 oldal volt, így több mint 400 oldalas szövegtömeg állt az elemzés rendelkezésére. A kutatási tervek feldolgozása a deduktív és az induktív logika kombinációjával történt. A deduktív logika szerinti a priori kódolással kódlistába kódokként rögzítésre kerültek a trianguláció, a kombinált paradigma és a metodológiai elvek kifejezések, mint főkérdések azért, mert lefedik azt a szövegtérlethez, amely megmutathatja a trianguláció alkalmazásának módját. Majd megtörtént a főkérdésekhez illő szövegszegmensek társítása. Ezt követte a szövegrészek induktív feltárása, ahol a főkérdésekhez alkódokat rendelünk. A kódolás megbízhatóságát intrakódolás segítette. A 102 kutatási tervből 24 esetén fel sem tűnt a trianguláció fogalma. Az eredmények értelmezése a következő nagyobb tartalmi csomópontok köré szervezhető. Indokolt figyelmet fordítani a szaknyelvi terminológia hiányosságából adódó problémák feltárására, ezért az eredmények választ adnak arra a kérdésre, hogy milyen paradigma mentén zajlottak és milyen neveléstudományi részterületet érintettek a kutatási tervek. Továbbá kimutatható a trianguláció és a kombinált paradigma (mixed methods) téves azonossága is. Ekkor fókuszba helyezük a paradigmák összehasonlításának (kombinált paradigma), valamint a kutatási perspektívák összevetésének (trianguláció) kérdését. Az előadás hozzájárul a tanárképzés, a neveléstudomány kutatás-módszertani kurzusain előforduló diskurzusok árnyalásához, segíti az elmélet és a gyakorlat szintetizálását.

Az előadást az EFOP – 3.6.1. – 16 – 2016 – 00001 „Kutatási kapacitások és szolgáltatások komplex fejlesztése az Eszterházy Károly Egyetemen” pályázat támogatta.

A KVALITATÍV MÓDSZERTAN MEGJELENÉSE AZ ORSZÁGOS NEVELÉSTUDOMÁNYI KONFERENCIA ABSZTRAKTJAIBAN

SÁNTHA KÁLMÁN – BOGNÁRNÉ KOCSIS JUDIT – GYÖRE GÉZA

Pannon Egyetem MFTK Neveléstudományi Intézet

santha.kalman1@gmail.com

Pannon Egyetem MFTK Neveléstudományi Intézet

bkocsisj@almos.uni-pannon.hu

Pannon Egyetem

gyore.geza@almos.uni-pannon.hu

Kulcsszavak: kvalitatív kutatás, kvalitatív tartalomelemzés, Országos Neveléstudományi Konferencia, kódhierarchia, kvalitatív módszertani változások

A magyar neveléstudományi diskurzusba a 2000-es évektől fokozatosan beépültek a kvalitatív módszertannal kapcsolatos témák, így a módszertan fejlődéstörténetéről olyan munkák is születtek, amelyek hazai pedagógiai folyóiratok 2000 utáni számainak tartalmait tekintették át (Sántha, 2009; Sántha – Katonáné – Subrt, 2017). A folyóiratok mellett jelentősnek véljük az Országos Neveléstudományi Konferencia absztraktjaiban fellelhető kvalitatív módszertani aspektusok elemzését is. Az előadás célja az Országos Neveléstudományi Konferencia 2001 és 2017 közötti absztraktköteteinek elemzése a kvalitatív tartalomelemzés tartalmilag strukturáló elve alapján. Az előadásban a kutatás részeredményeit mutatjuk be. Az absztraktokat a kombinált (deduktív és induktív) logika szerint elemeztük. A deduktív tartalomelemzésnél a főkategóriákat az előzetes kutatási tapasztalatnak megfelelően alakítottuk ki, létrehozva így a kvalitatív módszertan teoretikus háttérét, valamint a kvalitatív empirikus anyagokat feltáró főkategóriákat. Az a priori kódolás után a módszertan teoretikus háttérét érintő absztraktok esetén 6 főkóddal (hermeneutika-fenomenológia, Grounded Theory, trianguláció, kódolás, adatelemző szoftver, metodológiai elvek), míg a kvalitatív empirikus kutatásokat feltáró absztraktoknál 7 főkóddal (egy kvalitatív módszer, kettő vagy több kvalitatív módszer, kevert módszertan, minta, kódolás, adatfeldolgozás, számítógéppel támogatott kvalitatív adatelemzés) dolgoztunk. Ezt követte a szövegszegmensek induktív feltárása, ahol a főkódokhoz alkódokat társítottunk. A kódolás megbízhatóságát interkódolás biztosította. Az eredmények szerint a kvalitatív módszertan teoretikus háttérével 17 absztrakt foglalkozott, a hermeneutika-fenomenológia, a metodológiai elvek és az adatelemző szoftver főkódok terheltsége közel azonos volt. 2010 előtt nem található elméleti háttérrel elemző absztrakt, 2010 és 2016 között számuk fokozatosan emelkedett, míg 2017-ben egy ilyen munka jelent meg. Az empirikus anyagokat tárgyaló absztraktok esetén megállapítható, hogy a kombinált módszertan a legkedveltebb a kutatók körében, valamint a több kvalitatív módszert előnyben részesítők tábora is növekedett az évek során. Viszont az absztraktok egy részében nem állapíthatók meg egyértelműen az alkalmazott módszerek. A vizsgálat eredményei alapján – alapozva a korábbi kutatások megállapításaira – összetett kép rajzolható a magyar neveléstudomány kvalitatív módszertani repertoárjának fejlődésvonaláról.

Sántha Kálmán kutatását az EFOP – 3.6.1. – 16 – 2016 – 00001 „Kutatási kapacitások és szolgáltatások komplex fejlesztése az Eszterházy Károly Egyetemen” pályázat támogatta.

AZ ISKOLAI KÖZÖSSÉGI SZOLGÁLAT-KOORDINÁTOR JELLEMZŐI EGY KUTATÁS TÜKRÉBEN

SÁROSI TÜNDE

Eszterházy Károly Egyetem
sarositunde@gmail.com

Kulcsszavak: iskolai közösségi szolgálat, koordinátor, élménypedagógia, személyiségfejlesztés, felelősség

Az Iskolai Közösségi Szolgálat 2016-tól kötelező a nappali tagozatos gimnáziumi és szakgimnáziumi tanulók számára, ez az érettségi vizsga megkezdésének feltétele. Célja a diákok személyiségfejlesztése, önkéntességre nevelése és a pályorientáció elősegítése. Ennek szervezése, koordinálása az iskola feladata, és mint tanórán kívüli tevékenység, az intézmény felelőssége. Az esetek legnagyobb részében az iskola igazgatója jelöli ki azt a személyt (koordinátort), aki a programszervezésért és koordinálásért vállal felelősséget. A program sikere sok tekintetben a tevékenységet irányító pedagóguson múlhat. Egy 2018-as felmérés alapján (N=19.075) a szolgálat során bármilyen felmerülő kérdés esetén ő az, akihez a diákok a leginkább fordulnak segítségért. Gyakran ő tart felkészítő és lezáró foglalkozásokat a fiataloknak a szolgálat megkezdése előtt és után. A koordinátor kiválasztásánál fontos szempont, hogy motivált pedagógus legyen, aki jól tud együttműködni a diákokkal, nyitott, rendelkezik ismeretekkel az élménypedagógiára vonatkozóan, továbbá a tanulók által is elfogadott személy. Jelen kutatás egy 2018-ban koordinátorok körében végzett online kérdőív (N=474) eredményeire támaszkodik. Bemutatja az iskolai közösségi szolgálat-koordinátorok személyiségjellemzőit, az intézményen belül végzett feladatait, és feltárja a különböző intézmények eltérő szervezési modelljeit. A válaszok alapján képet kaphatunk a közösségi szolgálat működéséről, az iskolán belüli tevékenységekről és a fogadóintézményekkel való kapcsolattartás formáiról. Az előadás kitér a szolgálat megszervezése során tapasztalt nehézségekre és javaslatot tesz ennek lehetséges orvoslására.

A TANULÁSI ELKÖTELEZETTSÉG DETEKTÁLÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI VIDEÓ MEGTEKINTÉS KÖZBEN

SASS JUDIT – VINCZÉNÉ FEKETE LÍDIA

Budapesti Corvinus Egyetem
judit.sass@uni-corvinus.hu
Budapesti Corvinus Egyetem
vincze.lidia@gmail.com

Kulcsszavak: tanulási elkötelezettség, tanulásspecifikus affektív állapotok, viselkedéselemzés, tükrözött osztályterem, videó-oktatóanyag

A New Media Consortium a felsőoktatásra hatást gyakorló technológiafejlesztések alapján azonosítja a jellemző trendeket. Ezek között szerepelnek a blended megoldások és a tanulási analitikákat alkalmazó adaptív tanulási rendszerek. Az adatvezérelt tanulás és értékelés az egyéni haladás, a tanuláshoz kapcsolódó reakciók, érzelmek követését és az ahhoz történő alkalmazkodást teszik lehetővé a tanulási eredményesség növeléséhez (Pavlik – Sass – Daruka, 2018). A blended megoldások (pl. tükrözött osztályterem) egyik eszköze a videó-tananyag alkalmazása, ahol a tanulási elkötelezettség és akadályainak feltárásával a fejlesztések értékelhetők. A tanulás iránti elkötelezettség a diák tanulási aktivitásokba történő befektetését, részvételi hajlandóságát, bevonódását foglalja magába, ami elősegíti a tanulással kapcsolatos intrinzik motivációt (Trowler, 2010). A tanulás iránti elkötelezettség viselkedéses, érzelmi, kognitív és ágensi (kezdemenyező) komponensekben jelenhet meg a tanítási helyzetben. Hiányában a tanulásról való leválásról beszélhetünk, mint elkalandozó figyelem, szorongás, unalom, passzivitás (Reeve – Lee, 2014). A videók alkalmazása során is vizsgálják az elkötelezettség jeleit (O'Brien, 2018), például automatikus jelfelismerő rendszer alkalmazásával, melynek előnye a torzításmentes, nem beavatkozó mérés lehetősége, akár természetes, otthoni tanulási helyzetben is. A vizsgálatok alapján a videó-oktatóanyag megtekintése során az elkötelezettség, (vs annak hiánya) jelei a tanulásspecifikus affektív állapotokban a neutrális arc, érdeklődés, flow (vs unalom, zavar, frusztráció), egyes arcizmok működése, valamint a fej és test (képernyő felé fordulás, közelítés) irányulása, a mozgáshiány, valamint az affektív dimenziókon a pozitív valencia, alacsonyabb aruosal és a magasabb kontrollérzet (Grafsgaard, 2014; D'Mello et al., 2007, 2009; Dragon et al., 2008; Whitehill et al., 2014). Jelen vizsgálat célja a tanulási elkötelezettség detektálásához a korábbi vizsgálatokban azonosított jelkészlet kialakítása és elővizsgálati tesztelése. A vizsgálatban egy oktatóvideó megtekintése során 6 tanuló arcizom-, fej- és felsőtestmozgása, a tekintet iránya került rögzítésre és elemzésre, arcolvasó és viselkedéselemző eszközök (Noldus FaceReader, Observer XT) segítségével. Eredmény: A videó megtekintés során az egyes tanulásspecifikus affektív állapotok szintje (unalom, érdeklődés) és alapérzelmek összesített aránya szerint (semleges 84 %, szomorúság 6,2 %, meglepődés 3,8 %, ijedség 3,2 %, harag 1,8%), valamint az érzelemdimenziók (valencia és aruosal) és ezek együttjárása és időbeli változása volt detektálható. Továbbá a tanulási elkötelezettségváltozást befolyásoló a tananyagjellemzők és tanári magatartáselemek kerültek elemzésre. A vizsgálat célja megbízható, tanulási elkötelezettséget mérő jelzőrendszer kialakítása a blended tanuláshelyzetek értékeléséhez és továbbfejlesztéséhez.

AZ INTERPRETÁCIÓ ÉS A NYELVFELDOLGOZÁS MENTÁLIS HÁTTERE – A DISZLEXIA INNOVATÍV ÉS KOOPERÁCIÓ ALAPÚ MEGOLDÁSI LEHETŐSÉGEI

SCHNELL ZSUZSANNA

Pécsi Tudományegyetem BTK Nyelvtudományi Tanszék, Elméleti, Számítógépes és Kognitív Nyelvészeti Kutatócsoport; Pécsi Tudományegyetem AOK Nemzetközi Oktatási Központ
schnell.zsuzsanna@pte.hu

Kulcsszavak: interpretáció, szövegértés, diszlexia, kooperatív, innovatív

Elméleti háttér: Az előadás betekintést nyújt a szövegértési nehézségek, interpretációs és értelmzési problémák kognitív, nyelvi és szociokulturális háttérébe. Bemutatja azokat a pszicholingvisztikai, gondolkodáslélektani és nyelvi értelmezést érintő folyamatokat, melyek hozzájárulnak az olvasás során jellemző vizuális integráción keresztüli jelentéskonstrukcióhoz (Csépe, 2014), valamint a helyes dekódolási, inferenciális folyamatokhoz, ill. ezek diszlexiában megjelenő nehezítettségének megértéséhez (Pléh, 2013; Pléh – Lukács, 2014; Schnell, 2016). A vizuális modalitásban vett szövegértési, értelmezési és interpretációs problémák ismert megjelenési formája a diszlexia, mely maga is számos altípussal rendelkezik. Minden ötödik embert érint, és fokozatait tekintve egy kontinuum mentén képzeljük el. Ez mutatja diverzifikált ám domináns jelenlétét, mely a kérdéskör megvitatásának fontosságát hangsúlyozza.

Módszer: Az előadás során empirikus és kísérleti helyzetek bemutatásával elemezzük azokat a társas- kognitív- nyelvi- és mentális, pszichológiai stratégiákat, mint az előfeszítés, a homogén gátlás, az interferencia, a transzparencia, mentális lexikonon belüli hozzáférés, ill. a veleszületett genetikai tényezők ill. környezeti feltételek arányából adódó körülmények, melyek a diszlexia mélyebb megértéséhez elengedhetetlenül szükségesek.

Alkalmazhatóság: A kísérleti helyzetek, eredmények ismertetésén túl bemutatásra kerül egy újszerű tanítási módszertani tervezet, mely egyfelől az olvasási zavar pedagógiai integrációját tűzi ki célul, másfelől a nyelvtanítás speciális stratégiai keretrendszerét adja a diszlexia esetében. A jelentéskonstrukció szociokulturális és társas-kognitív dimenzióit értelmezve az előadásban bemutatásra kerülnek a szövegértés mögöttes értelmezési folyamatai, s a remélt új távlatok és kooperatív lehetőségek az intézményes oktatásban, ahol a tanulási folyamat vezérelve a kérdés-alapúság, melyben a diákok kezdeményezései integrálásra kerülnek a nyelvfeldolgozás (szövegértés, produkció vagy olvasástanulás) konstruktív folyamatában.

Támogató: PTE Grastyán Endre Szakkollégium

SOCIAL-COGNITIVE ASPECTS OF INTERPRETATION – DIDACTIC APPROACHES IN LANGUAGE PROCESSING DIFFICULTIES IN DYSLEXIA

ZSUZSANNA SCHNELL – TÍMEA BUDAI

Department of Hungarian Linguistics, Faculty of Humanities, University of Pécs;
International Studies Center, Medical School, University of Pécs

schnell.zsuzsanna@pte.hu

Institute of Psychology, University of Pécs

budaitimo@gmail.com

Keywords: interpretation, social cognition, cooperative learning environment, dyslexia, visual stimuli

Background: The interpretation of written texts, language processing in the visual domain, in other words, atypical reading abilities also known as dyslexia is an ever growing phenomenon in today's societies and educational communities. The much researched problem affects cognitive strategies, and coupled with normal intelligence normally manifests difficulties in the differentiation of sounds and orthography, and in the holistic processing of written words (Csépe, 2014). The factors of susceptibility are varied: social, cognitive psychological and linguistic factors interact with each other, and the reasons for the phenomenon cannot be narrowed down to neither genetic, nor purely environmental conditions (Pléh, 2013; Pléh – Lukács, 2014; Schnell, 2016). **Methods:** The research outlined in the talk will explain the psycholinguistics of dyslexia on the basis of several empirical experiments and demonstrate how domain general psycholinguistic abilities of inhibition, retrieval from the mental lexicon, priming, phonological processing, visual modality transfer affect successful language processing and interpretation. Interpretation of visual stimuli are hindered, and the problem seems to be embedded in a sociocultural, psycholinguistic and cognitive background. This makes the picture even more complex, suggesting that the understanding and resolving of the issues of dyslexia has to be interdisciplinary, aided by several disciplines in the field of humanities and social sciences, and should be researched from an empirical approach, where the practical, educational corollaries can be analyzed on an applied basis. **Aim and applicability:** The lecture sheds light on the applied, cognitive aspects of interpretation, social cognitive traits of language processing, the mental underpinnings of cognitive interpretation strategies in different languages (namely, Hungarian vs. English), suggesting an innovative, cooperation-based approach in finding solutions for social networking, offering alternative tools in special education, in a cooperation-stimulated learning environment. The new perspective we delineate sheds light on the hiatus in today's education where didactic approaches should be applied and enquiry-based, integrating initiatives of learners constructing their own language development and unfolding reading skills.

Supported by the Endre Grastyán College for Advanced Studies, University of Pécs

MIT TUDUNK A TANÁRI ADATMŰVELTSÉGRŐL?

SEBESTYÉN EDMOND

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola
sebestyen@edu.u-szeged.hu

Kulcsszavak: adاتمűveltség, adathasználat, tanulói eredményesség

Az oktatás világában (is) egyre több mérési adat áll rendelkezésre (lásd PISA, OKM), ami lehetővé teszi mind a tanulói, mind az intézményi (vagy akár az országok közötti) összehasonlítást is. A pedagógusoknak így lehetőségük nyílik arra, hogy a standardizált adatokat felhasználják, elemezzék vagy akár saját adatbázisokat építsenek annak érdekében, hogy a tanulók széles körű (tanulási) igényeinek meg tudjanak felelni. Teszik mindezt abból a szándékból, hogy a tanulói teljesítmények növekedjenek. Az eredményesség javulásának egyik eszköze az adathasználat (Ebbeler és mtsai, 2017). A hatékony adathasználat, az adatok feldolgozásának, értelmezésének magasabb szintjét jelöli, s a korábbinál magasabb szintű tudást, illetve készségeket-képességeket igényel számos területen. A szakirodalom ezen tudás és képességek összességét adاتمűveltségnek (data literacy) nevezi. Az adاتمűveltség magában foglalja az adatok gyűjtését, elemzését, értelmezését is (Dunlap – Piro, 2016). Az ebből létrejövő tudás később az oktatási döntések alapjául szolgálhatnak. Jelen kutatás célja, hogy bemutassam a tanári adاتمűveltség fogalmát és tartalmi kereteit. A kutatás során összegyűjtöttem a szakirodalomban megjelenő fogalmi képeket és azt, hogy milyen tartalmi keretekkel ruházzák fel ezt a fogalmat. A jelenleg elérhető szakirodalom feldolgozása és szintetizálása során arra jutottam, hogy az adاتمűveltség az osztálytermi tevékenység során jelenik meg elsősorban, hiszen a tanulói teljesítmények fejlesztésében ez az elsődleges beavatkozási színtér. A tanárok azonban inkább teherként tekintenek az adatokra, semmint egy olyan eszközre, ami fejlesztheti az ő oktatási tevékenységüket, ami végső soron pozitív hatással lehetne a tanulói eredményességre. Továbbá nagy szükség lenne arra is, hogy a pedagógusok adاتمűveltségét támogassa az oktatási rendszer, mert a tanárok nem bíznak az oktatási adatokban és a képzésük sem terjed ki teljeskörűen arra, hogy adatokat gyűjtsenek, elemezzenek és értelmezzék azokat (Dunlap – Piro, 2016). A megfelelő adاتمűveltség segíthet a pedagógiai munka minőségének megerősítésében, az oktatás javításában, közvetve pedig a tanulói teljesítménynövekedésben is. A fentiek ismeretében a későbbiekben szeretném a tanári adاتمűveltség komponenseit és magyarországi helyzetét mélyebben körüljárni, annak érdekében, hogy növelni tudjuk a pedagógusok felkészültségi szintjét.

OPPORTUNITIES AND LIMITS OF EDUCATIONAL DATA MINING

EDMOND SEBESTYÉN

Doctoral School of Education, University of Szeged
sebestyen@edu.u-szeged.hu

Keywords: educational data mining, log file, educational development

Data mining is a young upcoming area in the field of education. The data mining tool contains the access to important data, which means a new approach to analysis, since the usual statistical analyses are not applicable to big data anymore. Data mining relies mostly on computer-based algorithms that help surface the opportunities that lie in the data (Szűcs – Kiss, 2015). With the help of intelligent algorithms it becomes possible to analyse big data and it also provides chance to map the yet not known patterns and interrelated issues. The core criterion of the analysis is the online presence. Data mining can extend to the usage of online materials and test results and analysing the behaviour related to the time spent online.

The aim of the research is to present the different ways and limitations of using the tool of data mining in the field of education. With data mining methods, precious information can be brought to the surface, which can be used for methodological developing in both learning and teaching. Only a few Hungarian and relevant international sources have been analysed to get a clear picture about the methods of educational data mining (e.g. Siemssen, 2018).

Data mining opens up new possibilities in the world of education, since not only test results, but behavioural patterns can be mined as well by analysing log files. If these log files go under interpretation, based on the time spent with learning and solving exercises, it is possible to make educational decisions, thus it can act as a decision support system for teachers and head of the institution. The problematic part of data mining is that it is hard to determine what goes on behind the computer and inside of a student. Intelligent algorithms bear weak significance, since big amount on data can be left unused that could be built into the educational activities in optimal circumstances.

Educational data mining can help the indication of students' performance (Clark, 2019) or creating more effective study materials or to expand teaching methodology opportunities, but these areas require further researches.

NYELVVÁLASZTÁSI ÉS -TANULÁSI MOTIVÁCIÓK HAJDÚ-BIHAR ÉS SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYÉBEN

SEBESTYÉN KRISZTINA

Nyíregyházi Egyetem
kriszti.se@gmail.com

Kulcsszavak: idegennyelv-választás, idegennyelv-tanulás, motiváció, középiskola, kérdőíves kutatás

Az idegennyelv-tanulás sikeressége szempontjából az egyik legmeghatározóbb kérdés, hogy milyen motivációkkal rendelkeznek a nyelvtanulók a nyelvválasztási és -tanulási folyamat során. Az idegennyelv-választás okainak és nyelvtanulási motivációnak vizsgálata megjelenik a nemzetközi szakirodalomban (Gardner, 1960; Dörnyei – Clément, 2001 stb.), és a hazai vizsgálatok között is. Például a nyelvtanulás eredményességét közoktatási kontextusban vizsgáló publikációk közül említhető Einhorn (2000), Csapó (2001), Nikolov – Vígh (2012), továbbá az idegennyelv-tanulást a nyelvvizsga sikerekkel Nikolov (2001), vagy Einhorn (2015) érettségivel összefüggésben értelmező írása. A motiváció lehet ugyanakkor a későbbi továbbtanulási vagy munkavállalási szándék (Veroszta, 2010; Fekete et al., 2016) is. Az is előfordul, hogy a nyelvválasztást már az általános iskolában tanult nyelv meghatározza, így a középiskolában nem kérdés, hogy melyik nyelvet tanulja az egyén. Az előadásunkban arra a kérdésre keressük a választ, hogy milyen okból választották illetve tanulják az angol és/vagy német nyelvet a középiskolások. Az előadásban bemutatott vizsgálat egy Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, papír alapon végzett kérdőíves kutatás, melyre 2018 decembere és 2019 májusa között került sor. A vizsgálat során a 11. osztályos, érettségit adó képzésben részt vevő tanulók közül a németet és/vagy angolt tanulókat valamint az ő nyelvtanárait kérdeztük meg. A pilotot egy nyíregyházi gimnáziumban és egy szakgimnáziumban végeztük, összesen 91 tanuló és 9 tanár részvételével, majd a kutatásunkat további 7 Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei és 9 Hajdú-Bihar megyei gimnáziumra illetve szakgimnáziumra terjesztettük ki. Az adatfelvétel jelenleg is tart, végleges mintába a 18 intézményből összesen kb. 900 tanuló és 90 tanár került be. Az előadásban a tanulói adatbázisból az idegennyelv-választási és -tanulási motivációkat több háttérváltozó (például a nem és az iskolatípus) mentén vizsgáltuk. Mivel az adatfelvétel jelenleg is zajlik, így a vizsgálatához készített pilot kutatás adataira tudunk támaszkodni az eredmények tekintetében. A pilot mérés alapján azt látjuk, hogy a tudatos nyelvválasztás és további tervek inkább a németet tanulóakra és a nőkre jellemzők, akik általános iskolában főleg továbbtanulási, nyelvvizsgázási illetve érettségizési céllal és a szüleik hatására kezdtek el német nyelvet tanulni. A férfiak inkább angolt tanulnak, amit főként a barátaik hatására választottak. A nők iskolaválasztásánál az intézmény könnyű megközelíthetősége, míg a férfiaknál a szakma munkaerőpiaci keresettsége volt a meghatározóbb. Az előadásban arra keressük majd a választ, hogy a pilot mérés adataival megegyeznek-e a kutatás eredményei, vagy egy teljesen más képet tárnak majd elénk az adatok. A válaszok elemzése segítséget nyújthat a nyelvtanítás hatékonyságának fokozásában, mert ha ismert a diákok motivációja, akkor könnyebb felkelteni az érdeklődésüket, valamint jobb eredményeket is elérni.

A TANÜGYIGAZGATÁSI CENTRALIZÁCIÓ CÉLJAI, EREDMÉNYEI ÉS PROBLÉMÁI EGY INTERJÚS KUTATÁS TÜKRÉBEN

SEMJÉN ANDRÁS

Magyar Tudományos Akadémia KRTK KTI
semjen.andras@krtk.mta.hu

Kulcsszavak: tanügyigazgatás, oktatásfinanszírozás, hatékonyság, egyenlősítés

Magyarországon 2013-ban egy nagy méretű, nemzetközileg több szempontból is szokatlannak mondható közoktatás-irányítási centralizáció ment végbe. Ez a centralizáció egyfelől a kormányzat a járásoknak kiemelt fontosságot tulajdonító közigazgatási elképzeléseihez, másfelől a gazdaság és társadalom több területén is megfigyelhető centralizációs törekvéseihez illeszkedett. Az így kialakuló új irányítási struktúrában egyetlen központból, a KLIK-ből irányítottak 198 (175 járási és 23 fővárosi kerületi) tankerületet, méghozzá úgy, hogy szinte az összes fontos döntési jogkör a központba lett telepítve. Az új irányítási struktúrára való áttérés kezdeti nehézségei és a modell inherens belső problémái elég hamar nyilvánvalóvá váltak. Kisebbségi módosítások után 2017-től a nevében is megújult Klebelsberg Központ már egy jóval decentralizáltabb irányítási struktúrára épült - ugyanakkor ezt az átállást anélkül sikerült megvalósítani, hogy az eredeti centralizált rendszer működésképtelenségét a széles nyilvánosság előtt be kellett volna ismerni. És bár az új tanügyigazgatási rendszer a 2013-ban bevezetethez képest decentralizált, a korábbi önkormányzati rendszerénél jóval centralizáltabb (aminek persze lehetnek előnyei is), és közvetlenül a kormányzat által vezérelt. A megújult tanügyigazgatási rendszerben a tankerületek száma egyfelől jelentősen lecsökkent (jelenleg 60 tankerület van), ezek mindegyike több járást/fővárosi kerületet fog át, másfelől a tankerületi vezetők a korábbinál jóval autonómabbak, több döntési jogkörük van. Ezzel párhuzamosan az intézményvezetők autonómiája is nőtt valamelyest. Kutatásunk során dokumentum-elemzés mellett elsősorban a központosító tanügyigazgatási politika és oktatáspolitikai formálóival (volt miniszter, államtitkár, helyettes államtitkárok), és a centralizált kormányzati oktatásirányítási rendszer különböző szintjein dolgozó vezetőkkel, illetve pedagógus szakszervezeti vezetőkkel, pedagógusmozgalmak és oktatási civil szervezetek vezetőivel 2014-ben, 2018-ban és 2019-ben készített félig strukturált 60-90 perces kutatási interjúk segítségével (2014: 3 oktatáspolitikus és 6 KLIK vezető; 2017-18: 3 volt oktatáspolitikus, 7 szakszervezeti és pedagógus- illetve civil szervezeti vezető, 5 a médiában is aktív oktatáskutató) kíséreltük meg feltárni azt, hogy mik voltak a centralizáció deklarált és esetleges rejtett oktatáspolitikai és egyéb közpolitikai céljai, milyen problémákkal és következményekkel járt a centralizált rendszer bevezetése, és mennyiben tekinthető az sikeresnek az eredetileg kitűzött célok szempontjából az eredeti és a módosított központi kormányzati tanügyigazgatási modell. Az előadás elsősorban az interjúk elemzésére fókuszál, de röviden az adatok tükrében is megvizsgálja majd a tanügyigazgatási reform következményeit. (Június folyamán még további interjúkat tervezünk a KK vezető munkatársaival – amennyiben ezek megvalósulnak, ezek eredményei is bekerülnek az előadásba.)

A K_17-es NKFIH/OTKA fordulóban elnyert hároméves, 124867 sz. kutatástámogatás

A GYÓGYTESTNEVELÉS-ÓRÁN RÉSZT VEVŐ TANULÓK EGÉSZSÉGMAGATARTÁSÁNAK VIZSGÁLATA

SIMON ISTVÁN ÁGOSTON – ÖRY ESZTER – KAJTÁR GABRIELLA

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Sporttudományi Intézet Szombathely

simon.istvan@ppk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar Testnevelés Tanszék

oryeszter@gmail.com

Soproni Egyetem BPK Művészeti és Sporttudományi Intézet

aquarazs@gmail.com

Kulcsszavak: egészséges életmód, gyógytestnevelés, egészségfejlesztés, fizikai aktivitás, egészségtudatosság

A mozgásszervi elváltozásban illetve különböző belgyógyászati betegséggel rendelkező gyerekek száma a folyamatos figyelemfelhívások ellenére is növekedett az elmúlt években. A folyamat megállítása, illetve visszafordítása kiemelt feladata a fiatalok nevelésével foglalkozó intézményrendszereknek. A különböző mozgásterápiás tevékenységek mellett növekvő szerepe van a nevelésnek, amelynek egyik meghatározó színtere a gyógytestnevelés óra. A gyógytestnevelés korszerű szemléletében egyre nagyobb hangsúlyt kap a tanulók egészséges életvitelének kialakítása. A gyógytestnevelés egyik fő célja a gyógytestnevelés órán résztvevő tanulók felkészítése arra, hogy életük során képesek legyenek az elváltozásuknak, betegségüknek megfelelő testedzési formát megválasztani és végezni illetve alakuljon ki bennük az egészséges életmódra fogékony pozitív szemlélet. A sikeres nevelői munka eléréséhez szükséges megismerni a tanulók egészségmagatartását, hogy annak ismeretében tervezze meg szakmai, pedagógiai munkáját a gyógytestnevelő tanár. Kutatásunk célja felmérni, hogy a gyógytestnevelés órán résztvevő tanulók milyen egészségmagatartással rendelkeznek, valamint egy éves egészségfejlesztési program hatással van-e az egészségmagatartásukra. Tanulmányunkban a kutatás első lépését mutatjuk be, amikor a tanulók egészségmagatartását vizsgáltuk meg, amelyben az alábbi kérdésekre kerestük a válaszokat. Milyen táplálkozási- és étkezési szokásokkal rendelkeznek a tanulók? A gyógytestnevelés órán kívül milyen fizikai aktivitást mutatnak? Mennyire tudatosak elváltozásuk, egészségük javításának megvalósításában? A szenvedélybetegségek milyen mértékben vannak jelen életükben? A kérdések megválaszolására az írásbeli kikérdezést, kérdőíves módszert alkalmaztuk, szülői hozzájárulással. Az eredmények feldolgozása folyamatos, de az eddigi eredmények alapján elmondható, hogy a kutatásban részt vevő tanulók a hazai és nemzetközi hasonló kutatásokkal összehasonlítva pozitívabb képet mutattak, elsősorban a szenvedélybetegségek illetve a fizikai aktivitás tekintetében. Ugyanakkor az eredmények arra is rámutattak, hogy a gyógytestnevelő tanárnak nagyobb hangsúlyt kell fektetni arra, hogy a tanulók tudatosabban dolgozzanak elváltozásuk, egészségük javulásának érdekében. A kutatás eredményei segítséget nyújtottak abban, hogy a továbbiakban a tanulók számára meghatározott egészségfejlesztési programban mely területek legyenek relevánsak.

EGYETEM ÉS KÖRNYEZETE A HALLGATÓ MEGTARTÁSÁÉRT

SITKU KRISZTINA

Pécsi Tudományegyetem BTK, Dunaújvárosi Egyetem
sitkuk@uniduna.hu

Kulcsszavak: harmadik misszió, extrakurrikuláris tevékenységek, társas beágyazódás, intézményi elkötelezettség, lemorzsolódás

A felsőoktatási expanzió mentén felerősödő hallgatói lemorzsolódás kutatása csupán az utóbbi években kezdődött el Magyarországon (Fenyves és mtsai, 2017). A probléma jelentősége megkívánja annak minél teljesebb körű feltárását és több irányú megoldáskeresését. Ezek egyike lehet a hallgatók tudatos bevonása a felsőoktatási intézmények harmadik missziós céllal szervezett rendezvényei megvalósításába, ami megelőzheti a képzésből való kilépés egyes okainak kialakulását. A harmadik misszió mára az intézményi stratégiák részévé vált (Bander, 2011), s irányultságait, közvetlen céljait, megjelenési formáit és megvalósulási módjait tekintve rendkívül széles spektrumot ölel fel. A vállalkozói egyetem egyik friss meghatározását alapul véve (Gibb, 2013; idézi HEInnovate, 2018), vagy az elkötelezett egyetem fogalma és az egyetemi társadalmi felelősségvállalás koncepciója szerint (Gál, 2016; Hrubos, 2018; Jorge – Peña, 2017; Reisinger – Dános, 2015; Vallaey, 2014) a harmadik missziós tevékenységek megvalósításában a hallgatóknak is aktív szerep jut, ill. maguk is haszonélvezőivé válhatnak. Az előadás azt kívánja bemutatni, hogy milyen szerepet játszhat a hallgatói lemorzsolódás megelőzésében egy egyetem harmadik missziós rendezvényei megvalósításában való részvétel. Növeli-e a hallgatók eredeti tanulási cél melletti kitartását és intézményi elköteleződését? Milyen hozzáadott értéket biztosít számukra? Hiszen a tanulási motiváció és az intézményi integráció a kampusz társas kapcsolathálóiba való mélyebb beágyazódással, valamint a hallgató tevékenységeinek kampuszhoz kötésével, azaz extrakurrikuláris programokban való részvételével is megelőzhető (Astin, 1993; Balyer – Gunduz, 2012; Fenyves és mtsai, 2017; Pusztai, 2011; Tino, 1993, 2004, 2017). A kognitív és affektív tanulási eredményekkel való elégedettség pedig a kilépési szándék ellen hat (Duque, 2014). Az előadó eredményeit egyrészt a vonatkozó hazai és angol nyelvű szakirodalom áttekintése, másrészt egy magyarországi regionális egyetem nappali tagozatú, és az egyetem harmadik missziós rendezvényei megvalósításában 2016 ősze és 2019 tavasza között részt vett hallgatói mintán készített félig strukturált interjúk alapján állapítja meg. Ezek megerősítik a harmadik missziós rendezvények, mint extrakurrikuláris hallgatói tevékenységek relevanciáját a társas beágyazódás és az intézményi kötődés kialakítása és fenntartása szempontjából, továbbá számos munkavállalói soft skill kifejlődését eredményezik, ám nem mutatnak összefüggést a tanulmányi cél melletti kitartással. Ugyanakkor e hallgatói tevékenységek úgy fognak hatékonyan hozzájárulni a kilépési szándék megelőzéséhez, ha azokat a hallgatók motivációi tudatában, az elvárt hozzáadott értékek és a munka-tanulás-magánélet egyensúly szem előtt tartásával szervezi meg az intézmény.

VÁROS ÉS EGYETEME: HARMADIK MISSZIÓ A VÁROS MEGÚJULÁSÁÉRT

SITKU KRISZTINA

Pécsi Tudományegyetem BTK, Dunaújvárosi Egyetem
sitkuk@uniduna.hu

Kulcsszavak: egyetem és város, harmadik misszió, városidentitás, regionális egyetem, együttműködés

Dunaújváros, az egykori szocialista mintaváros a rendszerváltás óta fokozatosan és egyre sürgetőbb mértékben szembesül egy új identitás kialakításának kihívásával. Gazdasági átalakulása és társadalmi folyamatai nyomására újra kell értelmeznie magát (Baranyai, 2016), amihez 2016-ban a Modern Városok Program keretében egy kivételes lehetőséget kapott. Az ebből fakadó nagyívű városfejlesztési terv megvalósításában a város vezetése kiemelten számít a helyi egyetem közreműködésére is. A 21. századi egyetem kibővült szerepei közé tartozik az a felelősség, ebből fakadó elköteleződés és aktív szerepvállalás, amit az egyetemek régiójuk, ill. helyi-regionális közösségeik gazdasági versenyképessége, társadalmi fejlődése, valamint fenntartható környezet- és életminősége érdekében fel kell, hogy vállaljanak. Ez a felelősségvállalás az oktatás és kutatás első két missziója mellett, és legközvetlenebb formában, a közszolgálati funkciót jelölő harmadik misszió keretében valósul meg, mely mára, bár különböző mélységben, a magyarországi felsőoktatási intézményi stratégiák részévé vált (Bander, 2011). Milyen koncepciók mentén írható le egy egyetem és városa kapcsolata (Clark, 1998; Felt, 2018; Gibb, 2013; Holland, 2001; Hrubos, 2004, 2012, 2013, 2014, 2018; Vallaes, 2014)? Milyen modellek mentén működhetnek együtt (Carayannis – Campbell, 2009; Etkowitz – Leyersdorff, 1996; Kálmán, 2013) és mit jelent az egyetemek harmadik missziós tevékenysége (Goddard – Chatterton, 2003; Gál, 2016; Jorge – Peña, 2017; Reisinger – Dános, 2015; Pálné, 2009; Trencher – Yarime – McCormick – Doll – Kraines, 2014)? Miként valósul meg mindez a dunaújvárosi gyakorlatban? Az előadás megállapításai egyrészt a vonatkozó angol nyelvű és hazai szakirodalom áttekintése nyomán születtek, másrészt az érintett egyetemi és városvezetési kulcsszereplőkkel a 2018-19-es tanév során felvett félig strukturált interjúk, valamint intézményi dokumentumok és híradások elemzése alapján fogalmazódtak meg. A város és egyeteme kapcsolatának leírása kiterjed a városfejlesztési stratégia megvalósítása érdekében kialakított együttműködés különféle területeire, valamint mindarra a szerteágazó ismeretterjesztő, oktatási, jótékonyági és közszolgálati tevékenységekre, melyet az egyetem a város társadalmi fejlesztése érdekében végez. Mindez azt hivatott bemutatni, hogy miként járul hozzá az egyetem városa komplex fejlesztéséhez, s új identitásának kiformalásához.

STUDENTS' MISCONCEPTIONS AND DIAGNOSTIC ASSESSMENT IN SCIENCE

SOEHARTO SOEHARTO – BENŐ CSAPÓ

Doctoral School of Education, University of Szeged

soeharto.soeharto@edu.u-szeged.hu

Institute of Education, University of Szeged

csapo@edpsy.u-szeged.hu

Keywords: misconception, science education, diagnostic assessment, PRISMA, students

The misconception is well-known as a barrier to students in learning science. Some topics in science learning were always giving misconception to novice students, and various kinds of diagnostic assessment used by researchers to identify student misconception in science. This study is a literature review of topics and instruments used to identify students' misconception on learning science. This study will give information about definition of misconception in science, the effect of misconceptions in science toward student achievement according to recent research, information about an overview of the common topics that student usually get misconception in science, and a comparison of every instrument with the weaknesses and the strengths. This study reviewed a total of 111 articles which had published from the year 2015 to 2019 in the main journal having the topic of students' misconceptions in science. The method used review process is systematic using the Preferred Items for Systematic Reviews and MetaAnalysis (PRISMA). This study revealed that topics of physics, chemistry, and biology subject in science giving misconception for the students are physics with 33 concepts, chemistry with 12 concepts, and biology with 15 concepts. The study finds that interview (10.74 %), simple multiple-choice tests (32.23 %) and multiple tier tests (33.06 %), and open-ended tests (23.97 %) as commonly used as diagnostic tests. However, every kind of tests has benefits and drawbacks over the other when it is used in assessing student conception so that an expert user like teachers and researchers must be aware in mind when using diagnostic assessment in the learning process, especially to construct student conception. Finding in this study will help researchers and teacher to decide what is the best instrument to be used in assessing student misconceptions, and what is the common topics where students usually get misconceptions in science.

A KARHATALOM DISKURZUSAI A NEVELÉSRŐL-OKTATÁSRÓL (1956-1957)

SOMOGYVÁRI LAJOS

Pannon Egyetem MFTK Tanárképző Központ
tabilajos@gmail.com

Kulcsszavak: erőszak, 1956-os forradalom, karhatalom, diskurzus, ideológia

A hazai oktatástörténet-írás egyik feltáratlan témaköre a karhatalom beavatkozása az iskolák, egyetemek, diákszallók életébe 1956 novembere és 1957 májusa között, mely a rendteremtés és kádári restauráció fontos területe volt, hiszen a párt keményvonalasai és a korabeli publicisztikák a tanárokat, oktatókat is felelőssé tették a forradalom/ellenforradalom kirobbanásáért, a diákok nagy arányú részvételéért. Az eddigi kutatások a megtorlás folyamatában a pedagógusok és diákok elleni fegyelmi eljárásokat, elbocsátásokat elemezték (Ipolyi, 1996; Gergely, 2006), illetve lokális szempontból tekintették át a büntetőeljárásokat (Argejő, 2010; Albertné, 2014), egy újabb tanulmány hívta fel a figyelmet az újonnan megszervezett karhatalom szerepére az iskolákban (Maruzs, 2018). A Hadtörténelmi Levéltár Magyar Néphadsereg Különgyűjteménye tartalmazza a forradalmi karhatalmi ezredek és századok történeti naplóit, ezek az iratok képezik a kutatás alapját. A jelentéseket 1957 májusában készítették, miniszteri parancsra, a feloszlítás küszöbén, így utólag tekintik át és legitimálják tevékenységüket a vezetők, melynek fontos része az önigazolás és ennek nyelvi megformálása. Más forrásokból tudjuk (kérvények, felterjesztések a Művelődésügyi Minisztériumnak, oral history), hogy rendkívül elterjedt volt a fizikai és verbális erőszak alkalmazása pedagógusokkal szemben, ami azonban legtöbbször csak tabuizálva, rejtett formában jelent meg a karhatalmi iratokban. A legtöbb egység létrehozott iskola- és üzemlátogató csoportokat, akik számos területen beavatkoztak a nevelés és termelés kérdéseibe, folyamatosan jelen voltak a gyárakban és oktatási intézményekben. Az előadás célja iskola és karhatalom kapcsolatára, ennek nyelvi megjelenítésére vonatkozik, melyről a következő hipotézisek fogalmazhatók meg: - Az oktatásban való jelenlétet és új szerepet különböző érvekkel és diskurzusokkal bizonyították és magyarázták a karhatalmi parancsnokok saját egységeik és felettes szerveik számára. - Ezekben a diskurzusokban a fegyveres szervek képviselői nevelőként pozicionálták magukat, akik a kompromittált pedagógusok és vezetők szerepét átvették, szülőiket és osztályfőnöki órákat tartottak, vagy csoportfoglalkozásokat az egyetemistáknak. - A szövegek eltérő ellenségképeket és magyarázó narratívákat alkottak meg az ellenforradalom koncepciójának illusztrálására és ezekbe a keretekbe illesztették az eseményeket. A módszert a diskurzuselemzés jelenti, a nyelvhasználat, kontextus és társadalmi jelentés kereszteződésében (van Dijk, 2009), jellemző tematikai fókuszok mentén (Keller, 2013): ez utóbbi fókuszokat olyan metaforák, tipikus szereplők jelzik, mint a megtévedt egyetemista, a volt horthysta katonatiszt, az 1956-ban uszító tanár, az 1945 előtt nyilas/fasiszta szülő vagy a diákok mögé bújó, gyáva, külföldről támogatott ellenforradalom. A feltárt új források teljesen más, elfeledett történetet mutatnak be 1956 vége és 1957 tavasza között a magyar iskolák életéről.

NYUGATRA MENEKÜLT MAGYAROK A KOMMUNISTA OKTATÁSRÓL AZ ÖTVENES ÉVEK ELEJÉN

SOMOGYVÁRI LAJOS

Pannon Egyetem MFTK Tanárképző Központ
tabilajos@gmail.com

Kulcsszavak: kommunista nevelés, emigránsok, ideológiai nevelés, hidegháború, USA Külügyminisztérium

A kommunizmusról szóló tudományos diskurzusokat máig erősen befolyásolják a rendszer által keletkeztetett, ideológiailag erősen telített szövegek, a történeti kutatások fő forrásai. Igal Halfin (2002) irányította a figyelmet nyelv és identitás kapcsolatára, mivel a szovjet típusú berendezkedés alapvető jellemzője volt a propaganda valóságátalakító erejébe, az átnevelésbe, egy új valóság létrehozásába vetett hit. Kevesebbet tudunk a hétköznapi állampolgárok rendszerről alkotott véleményéről és tapasztalatairól: a személyesség és a tényregények 1990 után megjelenő divathulláma ezen segített, bár ez meghatározott témakörre és időszakra korlátozódott, az utólagos nézőpont és különböző magyarázó narratívák torzító hatásaival. A nyugati történettudományban naplók, levelek alapján a harmincas évek sztálini Szovjetuniójában elemezték a felnövekvő generáció élményeit (Hellbeck, 2006; Paperno, 2009), a hagyományos politikatörténeti szempontok újraírását Sheila Fitzpatrick kezdeményezte (2000). Magyarországon is volt hasonló kezdeményezés: Golnhofer Erzsébet és Szabolcs Éva könyve egy 1947-1948-es iskolai anket tapasztalatairól (2009) a mikro-, mentalitástörténeti léptékváltás lehetőségét villantotta fel a fordulat éve utáni magyar iskoláztatás kutatása számára. Az USA Külügyminisztériumának iratanyagában fennmaradt különleges kollekció ugyanezt az esélyt nyújtja az 1950 és 1954 közötti időszakra vonatkozóan. A Nyugatra menekült magyar diákok, hallgatók, tanárok, egyéb szakértők vallomásait, leveleit gyűjtötték össze ebben különböző nagykövetségek, angol és magyar lejegyzésben, a nevelés-oktatás különböző kérdéseire fókuszálva. Nem ismerjük a szövegek felvételének körülményeit, a szelekció és összeállítás folyamatát, néhány előfeltevést, értelmezéseket korlátozó hipotézist így is megkockáztathatunk az iratanyaggal kapcsolatban: a, Elsősorban a rendszerrel szembenálló emberek szöktek át, ami a kiépülő vasfüggöny körülményei között nagy elszántságot igényelt – a negatív hangok és vélemények dominálnak a leírásokban. b, Az amerikai adminisztráció a közoktatás és felsőoktatás sebezhető pontjait kereste, amit ki tudott használni a hidegháborús kontextusban. c, A másik fő szempontot az elzárt országról való, minél több adat összegyűjtése jelentette, ami előnyt jelenthetett a nyugati fél számára a blokkok közti kompetícióban, konfliktuskezelésben. A történeti kritikai forrásfeltárás módszereit követő elemzés olyan jelenségekről nyújt ismereteket, melyet más forrásokból nem tudhatunk meg: az iskolai mosdók falfirkáitól az igazgatói irodákban lezajlott beszélgetésekig. Az 1956 utáni emigráció jóval ismertebb az amerikai információszerzés szempontjából (SheRIDAN, 2016; Petrás, 2018), de a forradalom előtt is léteztek ilyen csatornák: ezek a döntéshozók számára létrehozott és a kommunista rendszert a nyugati értelmezési keret számára „lefordított” ismeretek teljesen új nézőpontot kínálnak az oktatástörténet számára is.

WHY SOME PEOPLE ARE LESS INACTIVE THAN OTHERS? PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF PHYSICAL ACTIVITY AND SEDENTARY BEHAVIOURS

ISTVÁN SOÓS – LÍVIA BOROSÁN – YVETTE CSEPELA – IAN WHYTE – PÁL HAMAR

Pedagogy and Methodology Department, University of Physical Education

soos.istvan@tf.hu

University of Physical Education

borosan.livia@tf.hu

University of Physical Education

csepela.ivett@tf.hu

University of Sunderland, UK

ian.whyte@sunderland.ac.uk

University of Physical Education

hamar.pal@tf.hu

Keywords: inactive people, physical activity, sedentary behaviour, pedagogical aspects, motivation

Introduction: Promotion of physically activity as well as avoidance of sedentary behaviours are important contributors to the prevention of non-communicable diseases. Therefore, experts investigated the correlates and determinants of people's physical activity and sedentary behaviours from a very young age across other life cycles. Correlates are the factors associated with the activity and determinants explain the causal relationship between factors and the activity or behaviour (Baumann et al., 2012). **Methods:** Researchers investigated the pedagogical and also the psychological aspects of the barriers of physical activity and the incentives of sedentary behaviours. These investigations included comparative studies between genders, different age groups, and nations in various natural and social environments. Transition between contexts, as an example of the influence of school physical education for the behaviour of people in free living (free time) is also taken into consideration. **Discussion and conclusions:** In addition to personality factors, motivation of people was one of the most important contributing factor for people to become physically active and making effort to reduce sedentary behaviours. Family support (parents, brothers and sisters) for physical activity, as well as enjoyment in physical education, furthermore perceived ability in sports/physical activity are all essential aspects to maintain people's physical activity or in other cases change their inactive behaviour (Best et al., 2017). The key message to stakeholders is to co-operate with the three social agents (school, family and peer groups) to develop intervention programmes for educating people in order to improve physical activity and minimize sedentary behaviours.

Supported by the University of Physical Education

KISISKOLÁSOK AUTIZMUS-TUDÁSÁNAK FORMÁLÁSA. BETEKINTÉS A CSILLAGBUSZ INKLÚZIÓS INTERVENCIÓS PROGRAM (CSIIP) EVIDENCIA-ALAPÚ FEJLESZTÉSÉBE

STEFANIK KRISZTINA és az MTA-ELTE AUTIZMUS SZAKMÓDSZERTANI
KUTATÓCSOPORT

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar
stefanik.krisztina@barczy.elte.hu

Kulcsszavak: autizmus, inklúzió, tudásformálás, hatásvizsgálat, evidencia-alapú módszerfejlesztés

Háttér és célok: Az autizmussal élő gyermekek iskolai inklúziója minden fél számára előnyös lehet. A nem megfelelő integráció azonban számos rizikótényezőt rejt. A kortársak megfelelő tudása és attitűdje a sikeres befogadás egyik feltétele. Kevés olyan autizmussal összefüggő kortárs tudásformáló program van, mely hatásvizsgálattal alátámasztott. Célunk (1) egy bizonyítékokon alapuló, autizmussal összefüggő kortárs tudásformáló program és (2) egy nagymintás, kontrollált hatásvizsgálati módszertan kialakítása volt.

Módszerek: (1) Az intervenciós program kidolgozása. Szisztematikus nemzetközi szakirodalmi áttekintés segítségével tártuk fel az autizmus és inklúzió kapcsolatát, a fogyatékosokkal összefüggő attitűdöket és tudást, továbbá az elérhető tudásformáló programokat. Szakértői konszenzus csoport értékelt a szakirodalmi áttekintés eredményeit, azonosította a program célterületeit és egy tudásformáló mesekönyvre épülő aktivitásokat alkotott meg. Utóbbiak alkalmazhatóságát pilot vizsgálatokban (n=10/10/10/15) értékeltük, ennek nyomán módosítottuk a programot. (2) A hatásvizsgálati módszertan kidolgozása. Szisztematikus nemzetközi szakirodalmi áttekintés után itt is szakértői konszenzus csoport alakította ki a hatásvizsgálati módszertant. Ennek egyes elemeit (szociometria és bullying-kérdőív) pilot vizsgálatokban értékeltük (n=79), s itt is módosítottuk a megalkotott hatásvizsgálati módszertant.

Eredmények: A kialakított intervenciós program elsősorban alsó tagozatos gyermekekre és tanítóikra irányul. 25 rövid, élvezetes aktivitáson alapul, melyek a tantervi keretekhez és szabadidős tevékenységekhez illeszthetők. A tanítók felkészítést követően, pontos módszertani útmutató és részletesen kidolgozott aktivitásgyűjtemény segítségével implementálják a programot. Az intervenció az alábbi célterületekre irányul: az emberi különbségek elfogadása, az autizmus megértése, az autizmussal élő osztálytárhoz fűződő pozitív viszony kialakítása, a bullying megelőzése, társadalmi felelősségvállalás. A program kipróbálása 14 hazai integráló iskolában (8 teszt- és 6 kontrollosztályban, összesen 290, köztük 14 autizmussal élő, 2-3. osztályos tanuló részvételével) 2019. február és május között zajlik. A hatások vizsgálatára prospektív, kontrollcsoportos elrendezést, ötvözött adatgyűjtési módszertant alkalmazunk. Standard eszközöket használunk a tanulói életminőség, az osztályon belüli társas kapcsolatokban elfoglalt hely, a bullying, az autizmus tudás és attitűd mérésére. Az autizmussal élő tanulóval, szüleivel, a tanítóval, a tanulók 30 %-ával ill. az osztálytársak szüleinek 10 %-ával interjú is készül. A mérések első eredményei az előadás időpontjában elérhetőek lesznek.

Értékelés, relevancia: Az intervenciós program és a hatásvizsgálati módszertan a szakirodalom kontextusában egyedülállónak tekinthető. A pilot mérések eredményei biztatóak mind az intervenciós, mind a hatásvizsgálati módszertan kapcsán.

A kutatást, a jelen előadás-kivonat elkészítését, valamint a kutatócsoportot a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgypedagógiai Kutatási Programja támogatta.

KÖZÉPISKOLÁSOK KRÓNIKUS STRESSZ-KITETTSÉGE

STROMÁJER GÁBOR PÁL – CSIMA MELINDA – STROMÁJER-RÁCZ TÍMEA

Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar

gabor.stromajer@freemail.hu

Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar

melinda.csima@gmail.com

Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar

timea.stromajer-racz@etk.pte.hu

Kulcsszavak: biológiai mintavétel, kortizol mérés, stresszkitettség, kortizol szint, középiskolás korosztály

A lelki egészséggel kapcsolatos rendellenességeket az egész világon jelentős népegészségügyi problémaként tartják számon (Tóth – Gervai, 1999). Számos közlemény rávilágít arra, hogy a középiskolások körében egyre inkább jelen van a szorongás, a depresszió, melyek mentális stresszornak tekinthetők. A serdülők és fiatalok körében azért is jelentős ez a kérdés, mert a szorongás hat tanulmányi eredményességükre, társas kapcsolatukra, családi életükre, és nagyon sokszor súlyos problémák kialakulásához vezet, mint az étkezési zavarok, depresszió, vagy akár az öngyilkosság (Tóth – Gervai, 1999; Csima, 2015). Longitudinális follow up kutatásunk célja, felmérni a különböző középfokú oktatási intézményekben (szakiskola, szagimnázium, gimnázium) tanuló középiskolások stresszkitettségét és szorongását 2 különböző időpontban (2019. május, és 2019. szeptember), és megállapítsuk, hogy a szubjektív észlelt stressz igazolható-e laboratóriumi mérésekkel is (kortizol). Továbbá célunk feltárni a stressz és szorongás szintjét befolyásoló faktorokat, és a stresszel és szorongással összefüggő egyes életmódbeli tényezőket (alkohol, dohányzás). Kutatásunk során alapvetően arra a kérdésre keressük a választ, hogy az észlelt stressz vajon objektív módon is kimutatható-e. Választ várunk továbbá arra a kérdésre, hogy milyen tényezők mentén differenciálódik a vizsgálatba bevont középiskolások stressz-szintje, s mely tényezők járulnak hozzá a szorongás csökkenéséhez. A szorongás, a stressz, valamint az azokat befolyásoló tényezők felmérése kérdőív segítségével történik (szubjektív) (n=140), továbbá szisztematikus mintavétel alkalmazásával (n=80) laboratóriumi paraméterrel is igazoljuk a fennálló stressz hatását (objektív), mely során a hajból kortizolszint-mérés történik. A biológiai mintavételezés a kérdőív felvételével egy időben történik, s a biológiai minták feldolgozása a Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar laboratóriumában történik. Eredményeink alátámasztják, hogy azok a tanulók, akik az iskolában szoronganak, és stresszesnek élik meg az iskolában eltöltött időt, magasabb a kortizol szintje, tehát az észlelt stressz objektív módon is kimutatható. A szorongás és a stressz függ az iskola típusától, a szülői elvárásoktól és a teljesítményorientáltságtól is. Azoknál a gyerekeknél, akik rendszeresen sportolnak alacsonyabb stressz-kitettséget és szorongást igazoltunk. A kérdőíves vizsgálat alapján mért stressz-kitettség korrelál a hajban lévő kortizol mennyiségével.

ADULT LEARNING PARTICIPATION AND WELL-BEING OF SYRIAN WOMEN REFUGEES

SELEN SUBASI – KLÁRA TARKÓ

Doctoral School of Education, University of Szeged

selensubasi90@gmail.com

Institute of Applied Health Sciences and Health Promotion, Juhász Gyula Faculty of Education,
University of Szeged

tarko@jgypk.szte.hu

Keywords: adult learning, non-formal learning, participation in learning, well-being, Syrian women refugees

General description of research questions, objectives and theoretical framework: There has been a growing body of evidence showing the health and well-being related positive effects of taking part in adult learning activities (eg. Field, 2009; Feinstein – Hammond, 2004; Jenkins, 2011; De Ruyter, 2014; Michalos, 2017). However, there is a lack of research in terms of refugee/immigrant adult education in a non-formal setting, in developing countries. This issue is especially important in Turkey, where after the civil war of 2011, Syrian people had to take refuge in the highest numbers. Refugees, Syrian women especially, are exposed to discrimination, misinformation, and ill-treatment. As a result, their well-being rates are very low; women refugees have a higher depressive tendency, lower life satisfaction, and a lower sense of coherence than men. The main objective of the present paper is to provide a comprehensive overview of the well-being and the adult education possibilities of Syrian refugees, with a special focus on women, in Turkey. Methods/methodology: The present paper will apply the methods of literature review of theoretical and research data concerning the state and well-being of Syrian refugees in Turkey and a secondary statistical analysis of data provided by the Turkish Public Education Centers on the non-formal learning activities of refugee women. Expected outcomes/results: As a result, we will highlight at the shortcomings or lack of needs assessment behind offering non-formal adult learning activities for Syrian Refugee women and conceptualise the necessary lines of research to be part of the first author's PhD thesis. Theoretical/practical relevance: This paper is orienting those official bodies which are interested in improving the overall situation and well-being of refugees such as governmental educational institutions, international organizations (i.e. United Nations or European Union) as well as non-governmental organizations worldwide.

TANULÁSI MOTIVÁCIÓ ÉS ÖNSZABÁLYOZÓ TANULÁS VIZSGÁLATA SZAKKÉPZŐ ISKOLÁSOK KÖRÉBEN

SÜTŐ ÉVA

Pécsi Tudományegyetem BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola
evasuto3@gmail.com

Kulcsszavak: tanulási motiváció, önszabályozó tanulás, szakképző iskola, önhatékonyság, belső motiváció

A szakképző iskolákban a diákok tanulási motivációjának alacsony szintje tapasztalható. Az iskolai eredményesség szempontjából fontos kérdés, milyen faktorok hatnak a tanulási motivációra, hogyan növelhető az oktatás hatékonysága. Az önszabályozó tanulásra vonatkozó legújabb kutatások az osztálytermi tanulás motivációs és kognitív összetevőinek fontosságát hangsúlyozzák (Boekaerts, 2010; Cazan, 2011). Az önszabályozó tanulás egy aktív, konstruktív folyamat, amely magába foglalja a tanulási célok kitűzését, monitorozását, ellenőrzését és reflexióit (Pintrich, 2000). Szakközépiskolában/szagogimnáziumban tanuló diákok (9-11. évfolyam) esetében még nem végeztek vizsgálatot az önszabályozó tanulásra vonatkozóan. A kutatás arra keresi a választ, hogy a szakképző iskolások milyen szinten használnak önszabályozó tanulási stratégiákat, igazolható-e az önszabályozó tanulás csökkenő tendenciája 9-11. évfolyam között. Feltételezem, hogy az a tanuló, aki az önhatékonyság és a belső motiváció magasabb szintjével rendelkezik, kevésbé stresszel dolgozatírásakor vagy egy vizsgaszituációban. Feltételezem, hogy az idősebb diákok nagyobb arányban használnak önszabályozó tanulási stratégiákat, mint fiatalabb társaik. Feltételezem, hogy a belső motivációval rendelkező diák nagyobb mértékben használ önszabályozó tanulási stratégiákat, mint kevésbé motivált osztálytársa. Kutatásom alapjául Pintrich (1990) által kifejlesztett kérdőív (MSLQ: Motivated Strategies for Learning Questionnaire) szolgált, amely a tanulói motivációs hitekre és az önszabályozó tanulási stratégiákra vonatkozik. A kérdőív 44 tételt tartalmaz, amelyek az önhatékonyságot, belső motivációt, vizsgaszorongást, kognitív stratégia használatát és az önszabályozást vizsgálják. A tanulók egy hétfokú skálán jelölhették be, hogy mennyire érzik magukra nézve igaznak az adott állítást. A kérdőívet 87 tanuló töltötte ki, akik Kaposváron, szakközépiskolában, illetve szagogimnáziumban tanulnak 9-11. évfolyamon. A vizsgálatba bevont mintában, az önszabályozó tanulás tekintetében, a 9-11. évfolyamok között nincs szignifikáns különbség ($p=0,058$), de egyfajta csökkenő tendencia megfigyelhető, bár a csökkenés nem jelentős (9. évfolyam: $M=63,7$; 10. évfolyam: $M=56,6$; 11. évfolyam: $M=56,4$). Az önhatékonyság és a vizsgaszorongás közötti kapcsolat negatív irányú, gyenge szorosságú, nem szignifikáns, ugyanez vonatkozik a belső motiváció és a vizsgaszorongás közötti kapcsolatra, csak az előzőhöz képest pozitív irányú. Az eredmények azt mutatják, hogy minél idősebb a vizsgálatba bevont tanuló, annál kevésbé alkalmaz önszabályozó tanulási stratégiákat. A belső motiváció és az önszabályozó tanulás közötti kapcsolat 0,01 értéken szignifikáns, és közepes szorosságú. Az ilyen vizsgálatok közelebb visznek annak megértéséhez, hogy miért motiválatlanok ezek a tanulók, és milyen téren érdemes beavatkozásokat tervezni.

NAT 2018-PARADIGMAVÁLTÁS, VAGY ELSZALASZTOTT LEHETŐSÉG?

SZABADOS PÉTER

Pécsi Leőwey Klára Gimnázium
fesztivalrol@gmail.com

Kulcsszavak: NAT, tanterv, konstruktivizmus, jó kontextus, előzetes tudás

2018 szeptemberében került nyilvánosságra a jelenleg hatályos, sokat bírált Nemzeti alaptanterv felváltására készült új Nemzeti alaptanterv tervezete (NAT 2018). A magtantervnek javasolt, a tervek szerint törvényi erőre emelkedő tartalmi szabályozó dokumentumot alkotói az oktatási paradigmaváltás egyik fontos elemének szánták. A konstruktivista tanok megjelenése a tudományos diskurzusban felvetette a tanulásról alkotott tudás átértékelését és az ebből következő pedagógiai gyakorlatok újragondolásának szükségességét (Glaserfeld, Luhmann, Raskin, Nahalka, Bárdossy). Egy új központi tartalmi szabályozás elvben lehetőséget vagy segítséget jelenthet abban, hogy a pedagógiai folyamatok tervezésében (a tudományos fejlődésre reflektálva) a tudásátadásra alapuló paradigmák mellett hangsúlyosan megjelenhessenek a konstruktivista szemlélet elvei, illetve az ezekre épülő gyakorlat. Kutatási kérdésem, hogy a NAT 2018 milyen mértékben járulhat hozzá a közoktatás módszertani paradigmaváltásához a jelenlegi törvényi keretek, illetve személyi és rendszerfeltételek mellett. Kíváncsi voltam, hogy mik a NAT 2018 várt és várható hatásai, elsősorban a tanárjelöltek felkészítésének szemszögéből, különös tekintettel a NAT 2018 elvárásaiból fakadó mentortanári és gyakorlatvezetői feladatok dilemmáira. Hangsúlyosan foglalkozom a konstruktivista pedagógia megjelenésével, illetve az ezzel kapcsolatos nézetekkel és gyakorlati kérdésekkel. Az előadásomban bemutatott empirikus kutatás dokumentumelemzésen és mélyinterjúkon alapul. A NAT 2018 megjelenését követő társadalmi vita során elhangzott kritikai állásfoglalások, véleményezések (15 darab) dokumentumelemzése alapján összegezve vált láthatóvá az a vélhetően rendkívül ellentmondásos hatás, amit a NAT 2018 bevezetése és gyakorlati implementációja gyakorolni fog a közoktatás fejlődésére. Mélyinterjút 6 fővel készítettem, az alaptantervet készítő munkacsoport egyik tagjával, gyakorló nyelvtanárokkal, tanárjelöltekkel, a nyelvtanulásban kiemelkedően sikeres diákokkal, akik a vizsgált kérdéskör különböző nézőpontokból való megközelítésének összehasonlítását tették lehetővé. Eredményeim rámutatnak arra, hogy a NAT 2018 nem jelenthet áttörést a paradigmaváltás tekintetében, sőt egyes elemei kifejezetten akadályozzák azt.

PÁRHUZAMOS ÉLETRAJZOK: BÁRDOS LAJOS ÉS GÁRDONYI ZOLTÁN

SZABÓ ADRIENN

Eszterházy Károly Egyetem NTDI
saltarello1@gmail.com

Kulcsszavak: zenepedagógia, zenetanárképzés, Bárdos Lajos, Gárdonyi Zoltán, Kodály Zoltán

A magyarországi intézményes zeneelmélettanár-képzés történetének kutatása közben került a vizsgálódás látóterébe a 20. század két nagy zenepedagógus személyisége, Bárdos Lajos (1899-1986) és dr. Gárdonyi Zoltán (1906-1986). Előadásomban kettejük életútját szeretném párhuzamba állítani a családi háttértől és az iskolai tanulmányoktól kezdve a pedagógus-alkotóművész-zenetudós pálya fontos pillanatain keresztül az életművek összefoglalásáig, beleértve azok jelenlegi megítélését. A kutatás célja a két életút közti hasonlóságok és különbségek bemutatása, az életpályákon belüli és azok közti kapcsolatrendszerek feltárása, valamint annak vizsgálata, hogy milyen befolyással bírtak a 20. század politikai-társadalmi változásai a két pedagógus szakmai és személyes életének alakulására. A kutatás során a dokumentum- és tartalomelemzés módszereit alkalmaztam, a legfontosabb életrajzi művek (Szabó, 2016; Brückner, 2018) mellett zenetudományi tanulmányokat, irattári forrásokat, tanügyi dokumentumokat, volt tanítványok és munkatársak visszaemlékezéseit, valamint a két szerző tudományos és pedagógiai írásait tanulmányoztam. Bárdos Lajos és Gárdonyi Zoltán esetében kivételes képességű és tudású személyiségekről beszélhetünk. Mindketten a budapesti Zeneakadémián (ma Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem) szereztek zeneszerzés diplomát Kodály Zoltán osztályában, aki nagyban meghatározta későbbi pályájuk irányát és zeneszerzői-pedagógusi szemléletüket. Mivel ezzel a kapcsolattal a feldolgozott irodalom – kevés kivétellel (Daróci, 2007) – csak utalások szintjén foglalkozik, így ennek a hatásnak a konkretizálása és az életművekben való objektív nyomon követése a kutatás egyik célja. Mindkét személy esetében a legtermékenyebb periódusnak az 1940-1970 közti időszakot tekinthetjük. Több területen is maradandót alkottak: zenepedagógusként, zeneszerzőként, zenetudósként és előadóművészként egyaránt. Külön figyelmet érdemel egyházzenei tevékenységük: Bárdos Lajos a katolikus, míg Gárdonyi Zoltán a protestáns egyházzene központi alakjaként rendkívül sokat tett a liturgikus zene minőségének emeléséért, valamint különböző egyházzenei kiadványok szerkesztőjeként és – Bárdos esetében – kiadójaként egy új liturgikus repertoár bevezetéséért. Az 1970-es évekig a két életút nagy hasonlóságokat mutat, az életpálya vége és kettejük utókor általi megítélése azonban nagyon eltérő: Bárdos Lajos Magyarország kedvelt és népszerű zeneszerzőjeként és zenepedagógusaként maradt meg a szakma és a közönség emlékezetében, míg Gárdonyi Zoltánról szinte teljesen elfeledkeztek, életművét fia, Gárdonyi Zsolt kezdte újra feléleszteni az 1990-es években. E megkülönböztetés okait igyekszik feltárni az előadás utolsó szakasza, felhívva ezzel a figyelmet a két életmű revíziójának időszerűségére, melyhez fontos adalékokkal járulhat hozzá az életrajzok párhuzamos vizsgálata.

A SERDÜLŐK KOCKÁZATVISELKEDESE AZ INTERNETEN – A SZÜLŐK ÉS A PEDAGÓGUSOK SZERINT

SZABÓ CSILLA MARIANNA

Dunaújvárosi Egyetem
csilla.mato@gmail.com

Kulcsszavak: Z generáció, közösségi oldalak, függőség, kockázatviselkedés, szülői felelősség

A Z generáció az interneten éli életét, szociális interakcióik virtuális környezetben zajlanak (Patriakov et al., 2018). Az NMHH adatai szerint a mai középiskolás populáció 10 éves korában kezdi el használni az internetet (<http://nmhh.hu>). A fiatalok egyre több időt töltenek az interneten, a közösségi oldalakon való folyamatos jelenlét pedig egy, a közösség által elvárt viselkedési forma, melynek hiányában a fiatal kirekesztődhet a kortárs közösségből (Tari, 2015). Az internet és a közösségi oldalak használatából adódó veszélyek között a kutatók a legfontosabbnak tartják a függőséget, az online zaklatást és az antiszociális és az önpusztító viselkedésformákra való ösztönzést (Patriakov et al., 2018). Noha ezekkel valamennyire tisztában vannak a szülők is, inkább nem ellenőrzik, hogy mit csinál (kivel barátkozik, milyen oldalakat látogat, kivel chatel) gyermekük az interneten (Kósa, 2018). A három országban végzett nemzetközi kutatás a serülők internetes viselkedését vizsgálta; a kutatás érdekessége, hogy nem a kamaszokat, hanem szüleiket és tanáraikat kérdeztük meg. A kutatók arra is keresték a választ, hogy melyek a leggyakoribb problémaviselkedések, és van-e különbség a szülők és a pedagógusok véleménye között. Azt feltételezzük, hogy a két csoport véleménye között nincs jelentős különbség. A magyar vizsgálat 2019 telén nyolc középiskolában zajlott papír alapú önkitöltős kérdőívvel. A vizsgálatba bevont iskolák között volt szakközépiskola, szakgimnázium és gimnázium is, illetve állami és alapítványi fenntartású intézménye is. Összesen 143 pedagógustól és 510 szülőtől kaptunk választ. A kérdések jelentős része közvetlen vagy közvetett módon kapcsolódott az interneten való viselkedésmintázathoz. A kérdőívben szerepeltek a tanulóknak az iskolához való viszonyára (tanulás vs. internet), az érzelmi állapotára (lobbanékony) és az interneten mutatott viselkedésre (képeket oszt meg) vonatkozó kérdések is. Mind a szülőktől, mind a pedagógusoktól azt kérdeztük, hogy milyen gyakran figyelhető meg ezek a helyzetek, tevékenységek; válaszaikat egy ötfokozatú skálán kellett megadniuk. A két minta véleménye között egyetértés volt abban, hogy a leginkább gyakori az iskolához kapcsolódó negatív viselkedés, és a legkevésbé gyakori az internetes zaklatás. A gyakorisági átlagot tekintve azonban szignifikáns különbség van a szülők és a pedagógusok véleménye között szinte valamennyi változó esetében: a pedagógusok átlagosan kétszer gyakoribbnak ítélték meg az adott viselkedést, mint a szülők. Azt is meg kell azonban jegyezni, hogy a szülők rendkívül ritka előfordulást jeleztek: a legtöbb átlag 1,5 alá esett, vagyis a soha és a néha közé; a legmagasabb érték 2,18 volt, ez a koncentrációra vonatkozott. Felmerül a kérdés, hogy melyik csoport ítéli meg pontosabban a serdülők internethez kapcsolódó viselkedését. Az azonban bizonyos, hogy ezzel a problémával foglalkozni kell mind a családokban, mind az iskolákban.

FELKÉSZÍTI-E AZ ISKOLA A TANULÓKAT A TECHNOLOGIA INNOVÁCIÓK OKOZTA VÁLTOZÁSOKRA?

SZABÓ CSILLA MARIANNA

Dunaújvárosi Egyetem
csilla.mato@gmail.com

Kulcsszavak: technológiai innováció, tudás és etikus viselkedés, technológiához való viszonyulás, tananyagok tartalma, kérdőíves vizsgálat és tartalomelemzés

Az elmúlt 20-30 évben elképzelhetetlenül gyors változások mentek végbe a technológia fejlődésében, ennek oktatása sok országban ma már a tantervek részét képezi. Maduakolam szerint a technológia tanítása nemcsak a tanulók tudását és képességeit növeli, hanem ahhoz is hozzájárul, hogy „... fejlődjön az etikai látásmódjuk és társadalmi bölcsességük” (2016: 4). Balkan Kiyici (2018) úgy fogalmaz, hogy a technológia tanítása abban segíti a tanulókat, hogy észszerű és egyben érzékeny módon döntsenek és etikai elveket kövessenek. A pedagógusokon kívül azonban a tankönyvek szerepe is jelentős, ha azt szeretnénk, hogy a tanulók megfelelő szintű digitális műveltséggel (literacy) rendelkezzenek (Izci, 2017). A technológiai fejlődés üteme felveti a kérdést, hogy mit kell megváltoztatni az oktatásban azért, hogy az iskolák fel tudják készíteni tanulóikat az új technológia hatékony és értelmes alkalmazására. A kutatás egyik része egy nemzetközi kérdőíves felmérés volt az embereknek az új technológia iránti viszonyulásukkal kapcsolatban. A vizsgálatba csak a magyarországi lekérdezés eredményeit vontuk be, melyet 2018 szeptemberében végeztünk az interneten keresztül, és amelyre közel 280 válasz érkezett. A vizsgálat másik része tartalomelemzés volt: az 51/2012. számú EMMI rendeletben meghatározott gimnáziumi kerettantervek közül a biológia, fizika, informatika és etika tárgyak tanterveit, valamint ugyanezen tárgyak érettségi vizsgakövetelményeit tekintettük át. A vizsgálat fő szempontja az volt, hogy a legújabb technológiai innovációkat és azok hatásait tanítják-e a középiskolás tanulóknak. A fókusz arra a 22 innovációra esett (pl. önvezető autó, genetikailag módosított élelmiszerek, robot-sebészet), amelyekről a kérdőívben megkérdeztük, hogy használnák-e a mindennapi életben. Ez határozta meg a tantárgyak kiválasztását is. A kérdőívre adott válaszok alapján megállapíthatjuk, hogy a magyar emberek leginkább hajlandók használni az elektromos autót, az otthoni 3D-s nyomtatót, a nanotechnológiával készített ruhát és a kiterjesztett valóság eszközeit, és inkább elzárkóznak a genetikailag módosított élelmiszerektől, az agyi kapacitást megnövelő szerektől és a robot-bíróktól. Míg az első csoportba tartozó innovációk elfogadottsága 4,00 fölött volt egy ötfokozatú skálán, addig az elutasított dolgok maximum 2,5 átlagot kaptak. A tartalomelemzés során megállapítottuk, hogy bár mind a tantervekben, mind az érettségi követelmények között vannak modern témák (pl. speciális üzemanyaggal működő járművek, kvantumfizika, géntechnológia, klónozás, tudatos vásárló), a legújabb innovációk többsége nem szerepel a tananyagban. A legjelentősebb lemaradásban az informatika van, amelynek tananyagát többnyire a 20. századi témák képezik: weblapok készítése, internet-függőség, információbiztonság, programozás. Az előadással olyan kérdéseket kívánunk felvetni, amelyekre – a változások üteme alapján – az elkövetkező néhány évben válaszolni kell.

A REZILIENCIA KIALAKULÁSÁHOZ HOZZÁJÁRULÓ EGYÉNI TÉNYEZŐK RENDSZERE ÉS HATÁSUK VIZSGÁLATA

SZABÓ DÓRA FANNI

Magyar Tudományos Akadémia – Szegedi Tudományegyetem Képességfejlődés Kutatócsoport
szabodoraferenc@gmail.com

Kulcsszavak: reziliencia, hátrányos helyzetű tanulók

A hátrányos helyzetű tanulók vizsgálatával összefüggésben mindinkább növekszik azoknak a kutatásoknak a száma, amelyek az oktatási reziliencia létrejöttében szerepet játszó protektív tényezők hatását vizsgálják. Hazánkban is egyre több kutató foglalkozik a hátrányos szocioökonómiai háttérük ellenére sikereket elérő, reziliens tanulók témakörével. Azonban a sikerességhez hozzájáruló további tényezők azonosítása és a működésükről szerzett ismeretek körének bővítése szükségyszerű. Az előadás célja, hogy bemutassa egy többszemponútú reziliencia-modell egyik fő dimenziójának a szerkezetét és működését. Az alapmodell a reziliencia kialakulásában szerepet játszó tényezőket három fő dimenzióba sorolja. A szerkezetet és a tényezők körét a nemzetközi empirikus kutatások eredményei alapján alakítottuk ki. Az első fő dimenzió, amelynek bemutatása az előadás tárgyát képezi, az egyéni szinten belül lokalizálható tényezőket tartalmaz (pl. énrhatékonyság, megküzdés, énkép, motiváció, önszabályozás, kitartás). A második dimenzió a tanulók szűk környezetében jelen levő egyénekkal való kapcsolat minőségét jellemző tényezőket, vagyis az interperszonális kapcsolatokat foglalja magában (pl. kortársakkal, tanárokkal). Végül külön dimenzióba soroltuk a tanulók környezetében fellelhető erőforrásokat (pl. intézmények rendelkezésre álló anyagi erőforrásai). Az előadás során bemutatásra kerülnek két olyan kutatásnak az eredményei, amelyek az elméleti modell működésének vizsgálatára szolgáltak. Az adatgyűjtésben összesen 1239 (n₁=997; n₂= 242) 4. és 6. évfolyamos tanuló vett részt. Az alkalmazott skálák elfogadható megbízhatósággal működtek minden értékelői almintában (Cronbach- α =0,74, vagy afelett). Az elemzések során a reziliens tanulói alcsoportok elkülönítését követően vizsgáltuk a bevont tényezők és a tanulmányi eredmények közötti összefüggéseket és ok-okozati kapcsolatokat. Az eredményekből kiderült, hogy a tényezők legtöbbje szignifikáns összefüggésben áll a reziliens tanulók tanulmányi eredményességével, mind az érdemjegyek által meghatározott, mind pedig a tanulmányi teljesítménytesztek alapján meghatározott eredményesség esetében (pl. motiváció, megküzdés). Emellett az eredmények rávilágítottak olyan tényezőkre, amelyek ok-okozati kapcsolatban állnak a reziliens tanulók tanulmányi eredményével (pl. kitartás, énrhatékonyság, tanulmányi énkép), valamint olyan faktorokra is (pl. iskolai kötődés), amelyek ebben az összefüggésben nem befolyásolják jelentősen a sikerességet, így rámutatva a modell átalakításának lehetőségeire. Hazai viszonylatban még keveset tudunk több olyan tényezőnek a reziliens tanulók körében gyakorolt hatásáról, amelyek jelentőségét a nemzetközi kutatások már alátámasztották. A kutatási eredmények hozzájárulhatnak a reziliencia kialakulásának mélyebb megértéséhez, valamint ahhoz, hogy kialakításra és implementálásra kerülhessenek olyan programok, amelyek a hátrányos helyzetű tanulók felzárkóztatását célozzák.

NŐKÉPVÁLTOZÁSOK GIMNÁZIUMI TÖRTÉNELEMTANKÖNYVEKBEN 1949 ÉS 2014 KÖZÖTT

SZABÓ HAJNALKA PIROSKA

Pécsi Tudományegyetem BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola
szabohajnalikapiroska@gmail.com

Kulcsszavak: tankönyvelemzés, nőtörténelem, nőkép, nőkép-dimenziós modell, tankönyv mint politikum

Kutatásomban 1949 és 2014 közötti gimnáziumi történelemtankönyvek nőképét, illetve nő- és genderspecifikus tartalmi elemeit vizsgáltam, tankönyvtörténeti fókusz mentén, neveléstörténeti háttérrel. A vizsgálat célja egyrészt az volt, hogy elemezze a korszakban megjelent gimnáziumi történelemtankönyvek női dimenzióját, másrészt pedig az, hogy feltérképezze a tankönyvekben megtalálható tartalmak vonatkozásában a nőképpel kapcsolatos legfontosabb változásokat. A kutatás alaphipotézise a történelemoktatás ideológia funkciója, amely mindig is az adott társadalmi-hatalmi-politikai rend legitimációs eszköze, legfontosabb közvetítője volt. Feltételezésem szerint a mindenkori állami ideológiák, illetve történetírói felfogások az egyes korok nőképén is nyomot hagytak. Így ezek a nőkkel kapcsolatos ideológiai irányok a történelemtankönyvekben is karakterisztikusan jelen vannak, tetten érhetők. A tankönyvelemzés kutatómódszertani koncepciójának alapját egy ún. Nőkép-dimenziós modell jelentette, amely három aspektus: történelmi, tartalmi és didaktikai kontextus mentén rajzolja meg az adott korszak nőképét. A nőképkutatás történelmi dimenziója a történetírói tradíciót, nődeficit/nőhiányt, a nők férfi legitimációs értékét, illetve a hősnőszimbólumokat vette górcső alá. A tankönyvelemzés tartalmi súlypontjainak vizsgálata a női történelmi szereplők státuszát, cselekedeteit, megítélésüket, életútjait, tapasztalatait, illetve a velük kapcsolatos sztereotípiákat állította fókuszba. A kutatás didaktikai szempontú elemzése pedig a nőkkel kapcsolatos tartalmi elemek vonatkozásában a mélységet, jelentőséget, struktúraelemekben való előfordulást, illetve a sztereotípiák erősítést/gyengítést, sértő tartalmakat, előítéleteket térképezte fel. A tankönyvek elemzése során terjedelm- és frekvenciavizsgálatot, kvalitatív tartalomelemzést, illetve deskriptív-hermeneutikus analízist végeztem. Az interdiszciplináris megközelítésű vizsgálat szakirodalmi háttere egyrészt nőtörténeti, nőneveléstörténeti, – kiemelten Kéri Katalin és Schadt Mária kutatásainak eredményeire hagyatkozik – másrészt pedig tankönyvtörténeti fókusz mentén volt megragadható. A tankönyvelemzés kutatómódszertani koncepciója Albert Gábor, illetve Fischerné Dárdai Ágnes tankönyvelemzési modelljeire támaszkodik. Az elsődleges forrásokat a vizsgált időszak 15-18 éves korosztálynak szánt, államilag engedélyezett gimnáziumi történelemtankönyvei, valamint a korszak tantervei jelentették. A kutatás eredményei várhatóan bemutatják nőtörténeti dimenzióba helyezve, hogy a vizsgált időszak történelemtankönyveiben manifesztálódó, politikai-ideológiai hatásokról kitért nőkép/nőeszmény hogyan formálódott, változott az 1949 és 2014 közötti évtizedek során (szocialista dolgozó nő típusa, tradicionális nőeszmény, modern nő).

A GYERMEKEKKEL SZEMBENI ELVÁRÁSOK VÁLTOZÁSA A 19. SZÁZAD ELSŐ FELÉBEN

SZABÓNÉ KOZMA KATALIN

Országos Széchényi Könyvtár
kozma@oszk.hu

Kulcsszavak: neveléstörténet, gyermekkortörténet, nőnevelés, gyermekirodalom, értékutatás

Jelen kutatás a korszak gyermekképeinek differenciáltabb megfogalmazását tűzte ki feladatul, a cél annak a feltérképezése volt, hogy a gyermekekkel szembeni elvárások hogyan jelennek meg az ifjúság olvasmányanyagában, és ez hogyan járul hozzá a felnőtt életre való felkészítés folyamatához. A 18. század végén kibontakozó gyermekirodalom egyes darabjai az olvasás gyakorlásán és az ismeretközlésen túl szocializációs feladatot is elláttak azáltal, hogy hozzájárultak a társadalmi normák elsajátításához. Mivel a korszakban népszerű erkölcsnevelő olvasmányok szereplőinek tevékenységei, viselkedésformái és jellemvonásai iránymutatásul szolgáltak az olvasók számára, a gyermekkönyvekben leképződtek az adott korszakra érvényes társadalmi normák. A társadalmi elvárások tehát megragadhatóak azokban az olvasók számára világosan megfogalmazott, és a könyvek szereplői által képviselt tulajdonságokban, amelyeknek a vizsgálata képezi a jelen kutatás alapját. A 19. század első felének gyermekirodalmi műveit alapul véve vizsgálom a fiúk és lányok eltérő társadalmi szerepre való felkészítésének a folyamatát. A lányok képzését illetően a tradicionális társadalmi szerepnek megfelelően a háziasszony szerepre való előkészítést tartották elsődleges célnak. Ennek érdekében igyekeztek befolyásolni, elnyomni a családi élettel összeegyeztethetetlennek tartott tulajdonságokat (Hopfner, 1990). A fiúk esetében a cél a puritán erényekkel felruházott, hű állampolgárrá és családfenntartóvá történő nevelés volt. Velük szemben megengedőbbek voltak, a hibáikat inkább elnézték. Jelen kutatásban azt vizsgálom, hogy a két nem közti nevelésbeli különbség hogyan jelenik meg a gyermekkönyvekben. A vizsgálat alapját a gyermekkönyvekben szereplő gyermekekkel kapcsolatosan megjelenő tulajdonságok összehasonlítása képezi. Feltételezésem szerint az értékek megfeleltethetőek a nevelési céloknak, és azok tartalomelemzéssel vizsgálhatóak. A kvalitatív tartalomelemzés során a kategóriák képzése deduktív úton, a Schwartz-féle érték kategóriák (Schwartz, 1992) alapján történik. A vizsgálatot tágabb kontextusba helyezve kitekintek a korabeli német könyvekben megjelenő szerepelvárásokra is.

TERMÉSZETTUDOMÁNYOS TÁRGYAKHOZ VALÓ HOZZÁÁLLÁS VIZSGÁLATA A KAPOSVÁRI EGYETEM TANÍTÓ SZAKOS HALLGATÓI KÖRÉBEN

SZÁNTÓNÉ TÓTH HAJNALKA

Kaposvári Egyetem
szantone.hajnalka@ke.hu

Kulcsszavak: természettudomány, természettudományos attitűd, tanító szak, alapképzés

A tanulók, diákok természettudományos tárgyakhoz való negatív viszonyulása évtizedek óta foglalkoztatja a hazai és a nemzetközi neveléskutatókat (Rochard et al., 2007; Csermely, Nahalka, 1999; Csapó, 2001). A válság jelei a romló tendenciát mutató hazai és nemzetközi mérésekben is megnyilvánulnak (Kompetencia-mérés, TIMSS, PISA). A diákok jelentős részének hiányosak az ismeretei, tudásuk felszínes, a természettudományos tárgyakhoz való hozzáállásuk, motivációjuk alacsony. Az utóbbi évtizedekben a nemzetközi pedagógiai gyakorlatban egyre elterjedtebbé vált az az elképzelés, hogy a közoktatásban tapasztalható gyenge természettudományos eredmények (attitűd, tudásszint, stb.) hátterében nem elsősorban a természettudományos tantárgyak tanítása során elkövetett pedagógiai, módszertani hibák, hanem a természettudományos nevelés folytonosságának hiánya áll. Míg a legtöbb műveltségterületen óvodás kortól fogva folyamatosan korosztályonként megfelelő szinten folyik a nevelés, addig a természettudományos diszciplínák esetében abszolút nincs így (Molnár, 2014). A Pollen Seed Cities for Science program keretében megvalósult kutatás rámutatott arra, hogy a tanítók nemzetközi átlagban is alacsony önbizalommal viseltetnek a természettudományok iránt. A gyerekek azokat a tudományterületeket szeretik jobban, amelyet a tanító is előnyben részesít, amelyben otthonosabban mozog (Molnár, 2014). A kialakult helyzet különös felelősséget és kihívást jelent a tanítóképzésben, hiszen a leendő tanítók természettudományos attitűdje döntően befolyással lesz a jövő generációira. A 6-10 éves gyermekek esetében a környezetismeret tárgyhoz való pozitív viszonyulásukat jelentősen meghatározza a pedagógus hozzáállása az adott tantárgyhoz (Szántóné, 2017). 2017 óta folyó, a Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar tanító szakos hallgatói körében végzett kutatásom célja a hallgatók természettudományos attitűdjének feltárása, az alapvető természettudományos és szakmódszertani ismereteik feltérképezése, illetve a környezetismeret tantárgy tanításához való hozzáállásuk megismerése. Empirikus vizsgálatomban kvalitatív és kvantitatív módszereket alkalmaztam, primer kutatási eszközként egy saját szerkesztésű kérdőív, mely alkalmas leíró, magyarázó és az egyes változók közötti összefüggések elemzésre egyaránt. Különböző leíró és matematikai statisztikai elemzéseket végeztem néhány fontosabb eredménye: hallgatóink 12 %-a tett érettségi vizsgát valamilyen természettudományos tárgyból, ez a tantárgy 11 %-uknak volt kedvenc tantárgya is egyben. Eredményeim arra is felhívták a figyelmet, hogy az egyetemi képzés alatt a természettudományos tárgyak kedveltsége általában romlik, növekszik azonban akkor, amikor a hallgató már tanítja a környezetismeretet. Kutatásom eredményei jó alapot jelentenek jövőbeni feladatok, kutatások kijelölésére a természettudományos nevelés terén, továbbá a tanítójelölt hallgatók képzésében is fontos szerepet játszhatnak.

SPIRITUALITÁS ÉS VALLÁSOSSÁG KOKAS KLÁRA MŰVEIBEN

SZÉKELY CSILLA IMOLA

Debreceni Egyetem
szcsillaimola@gmail.com

Kulcsszavak: Kokas Klára, Istenkép, spiritualitás, vallásosság, Kokas-módszer

Kokas Klára (1929-2010) zenepedagógus, zenepszichológus publikációi alapján foglaljuk össze a kokasi istenkép-jellemzőket, lelkiséget illetve vallásosságot, amely a kokasi nevelésfilozófia alapját képezi. A fogalmak tisztázása segíti a tisztánlátást és egyértelműsíti a tanulmány kulcsfogalmait (Isten, lélek, vallás, vallásosság, spiritualitás). E kutatás részét képezi annak a nagyobb lélegzetű kritikai elemzésnek, amely a kokasi pedagógiát három fő dimenzió szerint próbálja rendszerezni: Istenre, az emberre és a gyermekre vonatkozóan. Kutatásunk, megállapításaink eredményeképpen megragadható lesz a Kokas-koncepció nevelésfilozófiai háttere, amelyre az egész módszer alapoz, és megismerhetők lesznek a Kokasi nevelési értékek, az Istennel való kapcsolata, világképe, értékrendje, valamint Kokas Klára helye és szerepe a reformpedagógiai irányzatok között. Kokas Klára gazdag és igen változatos életművének meglehetősen tehetős része mai napig nem került publikálásra. Az életmű papír alapon, digitálisan, internetesen illetve hangzó formában elérhető egészéből (könyvei, tanulmányai, vele készített interjúk, filmek, rádióműsorok, honlap, felnőttképzési kurzusok dokumentumai, a Kokas Klára Agapé Zene-Életöröm Alapítvány kiadványai közül) kvalitatív kutatásunk alapját három írás képezi: A deszka galaktikája című esszé (2002), A zene felemeli a kezeimet című könyv (1992) és a Megfésültem a felhőket posztumusz kötet (2012). A kokasi istenfogalom és vallásosság, illetve az ő Istennel való kapcsolatának vizsgálatát nehezíti, hogy 1990-ig nem volt ésszerű nyíltan beszélni, írni a katolikus, keresztény kötődésről, sem egy bibliai emberképre épülő pedagógiai alapvetésről. Kokas Klára vallásos közegben nőtt fel, ami erős befolyással volt későbbi hitéletének, ezáltal pedig pedagógiai meggyőződésének, tehát sajátos személyiségfejlesztő módszerének alakulására. A kutatás módszere: Kvalitatív tartalomelemzés, interpretáció, az Atlas.ti7 számítógépes program segítségével.

A 20. SZÁZAD IFJÚSÁGÁNAK TESTKÉPVÁLTOZÁSA A FORTEPAN KÉPI ADATBÁZIS ELEMZÉSÉN KERESZTÜL

SZENTE DORINA

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar
szente.dorina@gmail.com

Kulcsszavak: növendék, testkép, társadalmi szerepek, fegyelmező tér, fényképelemzés

A 20. század elejének pedagógiai mozgalmi pozitívabban viszonyultak a testi megnyilvánulásokhoz. Ez megfigyelhető a reformpedagógiában és az életreform mozgalmakban egyaránt. A növendék teste a tanulás és nevelés előfeltétele minden szintéren, azaz a tanulás legfontosabb médiuma. A 19. században is jellemző volt, a gyermeki testhez való félelemmel teljes viszonyulás, annak fegyelmezése, akaratának megtörése. A fényképezés által lehetővé vált, hogy a családok, csoportok megörökítsék a számukra fontos pillanatokat. A családi fénykép két féle módon definiálható: a témájával és azzal a társas környezettel, amelyben felhasználásra kerül. A húszas-harmincas években egy új és nagyon fontos fejleményre került sor. Egyre olcsóbb és egyszerűbb fényképezőgépek jelentek meg a piacon, és ami még fontosabb, sok ember számára hozzáférhetővé váltak. A Fortepan képi adatbázis ilyen, 1900 és 1990 között készült fotók gyűjteménye, melyek családi albumokból, múzeumi gyűjteményekből származnak. A kutatásom célja megismerni a Fortepan képi adatbázis segítségével a 20. század első felének iskolai kultúrájának, valamint ifjúsági életének jellegzetes antropológiai sajátosságait, különösen a korszak rituális sajátos vonásainak feltárása révén. A kutatásom módszertani hátterét elsősorban azok a pedagógiai nézőpontú vizsgálatok jelentik, amelyek az ifjúsági, illetve iskolai rituális folyamatok feltárását a fényképek sorozatadatainak elemzésével végzik (Ouyang, 2010; Pirlarczyk – Mietzner, 2005, 2013). A 20. század szimbolikus világának tanulmányozásához kiemelten alkalmasak a különböző folyóiratok, illusztrációk, fotográfiák, melyek a szimbolikus szokásokat, kódokat, médiumokat alkotják, ezzel építve a kultúrát. (Ruby, 2000) A 20. századra kiforrott életreform mozgalmak mind alakították a női és férfi testhez, testképhez való viszonyt. A lányok és a fiúk nevelésében is folyamatos diskurzus övezte a szexuális nevelést, felvilágosítást, együttnevelést, életkori sajátosságokat. A hagyományos szerepek felbomlását jól példázza a korabeli folyóiratokban megjelenő cikkek, orvosi tanácsok nőknek, egészségről, nevelésről, apák beszámolóit, tanácsai egymásnak a családi életről. A fényképek, amelyek legtöbbször családi albumból származnak, jól mutatják a testkép alakulását, a ruházat változását, azt, hogy a férfiak és nők egyre több tevékenységben osztoznak. A kép olyan tudásértéket hordoz, amely számos adalékot nyújthat az elméleti, történeti neveléstudománnyal kapcsolatos kutatások területén. (Mietzner – Pirlarczyk, 2013).

POTENCIÁLIS VÁNDORLÓK A DEBRECENI EGYETEM DOKTORANDUSZAINAK KÖRÉBEN

SZIGETI FRUZZSINA

Debreceni Egyetem BTK Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

szigeti.fruzsina.89@gmail.com

Kulcsszavak: felsőoktatás, intergenerációs mobilitás, PhD-hallgatók, vándorlási hajlandóság, migrációs potenciál

Magyarország demográfiai helyzete igen kedvezőtlen képet mutat, melynek hátterében a vándorlás, a vándorlási különbség is meghúzódik (Központi Statisztikai Hivatal, 2016). A nemzetközi vándorlás tárgykörén belül különös horderővel bír a magasan képzett munkaerő vándorlása (Pitó, 2015), akiket elsősorban az agyelszívás (brain drain) vonz külföldre (Pálinkó, 2013). Hazánk voltaképpen az Európai Unió egyik legrosszabbul teljesítő országa, egyre inkább jellemzi a fiatal és képzett egyének „kibocsátása” (Polónyi, 2016). A kivételes elmék külső vándorlása hátrányosan érinti országunk tudományos életét, lassul országunk felzárkózása a többi OECD országhoz, mivel kevesebb azoknak a képzeteknek az aránya, akik a gazdasági tevékenységek mikro- és makroszintjén leginkább termelékenyek (Csanády et al., 2008). Ahhoz, hogy megismerjük a tényleges vándorlás mint cselekvés hátterét és motivációit szükséges a (potenciális) vándorlók (ön)szelekcióját már a folyamat elején megismerni, elengedhetetlen felmérni a vándorlási hajlandóságot (Gödri – Feleky, 2013; Ajzen, 1991, 2005). Tudományos érdeklődésem középpontjában a Debreceni Egyetem Doktori Iskoláiban tanulmányokat folytatók vándorlási hajlandóságának vizsgálata áll, a vizsgálathoz a PSQLMA 2017 adatbázist használok fel. Mennyire jellemző a debreceni PhD-hallgatókra a vándorlás gondolata? Kik azok, akik valószínűnek tartják a külföldön történő letelepedést hosszabb vagy akár rövidebb időre, s kik azok, akik egyértelműen elzárkóznak előle? Vándorlási attitűdjeiket mely tényezők határozzák meg? Ezeknek a kérdéseknek a megválaszolásához fontos megismerni a doktoranduszokra jellemző szocioökonómiai státuszt (nem, életkor, családi állapot, szülők iskolai végzettsége, lakóhely településtípusa, anyagi helyzet), valamint az emberi és a kapcsolati tőke bizonyos elemeit, úgymint az idegennyelv-ismeretet, a korábbi külföldi tapasztalatot illetve a külföldi kapcsolathálót. Feltételezésem szerint a Debrecenben PhD-tanulmányokat folytatókra az intergenerációs mobilitás jellemző, döntően nem olyan családban nevelkedtek, ahol a családi szocializáció eleve kedvező körülményeket nyújtott volna a tudományos pályához (Takács, 2014). Az állandó lakhely településtípusa szerint az a feltevésem, hogy a doktoranduszok többsége faluból vagy legfeljebb kisvárosból származik (Tornyai, 2009), s azért vágynak a nemzetközi színterekre, a kedvezőbb tudományos és technológiai feltételeket biztosító külföldi városokba, mert ott szakmai tudásfölénybe kerül(het)nek. Olyan fiatalokról és egyedülállókról lehet szó, akik beszélik az adott ország nyelvét, könnyen és rugalmasan alkalmazkodnak a kultúrához, humán tőkéjük révén kedvező munkaerő-piaci pozícióba kerülnek, amit a korábbi külföldi tapasztalatok és a külföldön jelenlévő kapcsolathálózat is elősegít (Bauer – Zimmermann, 1999; Blaskó – Gödri, 2014; Portes, 2008; Sik – Örkény, 2003; Simonovits, 2003).

A Z GENERÁCIÓ MEGISMERÉSE – MEGISMERÉS A Z GENERÁCIÓBAN

SZÓKE-MILINTE ENIKŐ

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
szoke-milinte.eniko@btk.ppke.hu

Kulcsszavak: kognitív tevékenység, digitális kompetencia, iskolai tanulás, információs műveltség, online jelenlét

A technológiai fejlődés egyik sajátossága, hogy minden korosztály megismerő tevékenységét, munkavégzését, szórakozását, mindennapjait befolyásolja. Beszélhetünk ún. generációs különbségekről annak függvényében, hogy egy adott generáció mikor találkozott először egy adott technikával és ez a találkozás hogyan hatott az életvitelére. A technológiához való viszonyulás alapján tehát, Z generációnak az 1995-2009 között született fiatalokat tartja a szakirodalom, bár a besorolások közt van némi eltérés. Ez a generáció már igen fiatalon megismerkedett a digitális technológiával, iskolába lépésével gyakorlatilag a digitális technológiát is használta a megismerő tevékenységében, mindennapjait a digitális technológiával végzett tevékenységek meghatározták. Egyre több szerző egyetért azzal, hogy paradigmaváltásra van szükség az iskolai megismerő tevékenység támogatásában, hiszen a megismerő tevékenység az, ami természeténél fogva átalakult a digitális technológia jelenlétének és felhasználásának köszönhetően. Az előadásban olyan fogalmak és azok közötti viszonyok tisztázására kerül sor mint kommunikáció, digitális kommunikáció, digitális kompetencia, információs műveltség, tanulás. Az előadás bemutatja a digitális kommunikáció megismerő tevékenységre gyakorolt hatását, az információs műveltség és az iskolai megismerés természetének átalakulását a digitális kompetenciával összefüggésben. Nem mellőzhető a felsorolt fogalmak és folyamatok megértéséhez a Z generáció sajátosságainak megismerése sem, a legjelentősebbekre kitér az előadás.

**ÚJ UTAK AZ IMRE SÁNDOR-KUTATÁSBAN:
IMRE SÁNDOR MŰVELŐDÉSPEDAGÓGUS PINTÉR JENŐ IRODALOMTÖRTÉNÉSZHEZ
ÍROTT LEVELEINEK (1913-1940) BIOGRÁFIAI JELENTŐSÉGE**

SZÜTS-NOVÁK RITA

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Eszterházy Károly Egyetem NTDI
szutsnovakrita@gmail.com

Kulcsszavak: Imre Sándor, Pintér Jenő, neveléstörténet, biográfia, kézirat

Imre Sándor pedagógus (1877-1945) gazdag tevékenységéről már kortársai által (Karácsony, 1928; Tettamanti, 1936), majd halálát követően is számos elméleti munka született, de több tartalmaz ezek közül pontatlan, idejétmúlt nézeteket (Heksch, 1969). Célunk annak bizonyítása, hogy néhány kortárs neveléstörténész (Pukánszky, 1995; Ronkoviczné, 2002) által kijelölt, tárgyilagos úton haladva az elsődleges források széles körű bevonásával bekövetkezhet Imre Sándor pedagógus hiteles és árnyalt megítélése. Bár az eddigi szakirodalom Imre Sándor gondolatrendszerét többféle megközelítésben bemutatta, levelei szöveganalízise elmaradt. Mivel kontextustól független igazságok nincsenek, hipotézisünk szerint azok a részletekben rejlő adatok, amelyekhez a kéziratok elemzésével jutunk, biográfiájának és kapcsolathálózatának feltérképezésén keresztül (Molnár – Szűts, 2017) a pedagógust új megvilágításba helyezik, továbbá Pintér Jenő (1881-1940) és Négyesy László (1861-1933) személyéhez kapcsolódva irodalomtörténeti ismereteinket is árnyalják. Az Országos Széchényi Könyvtár kéziratárának állományában négy, Imre Sándortól származó, Pintér Jenő irodalomtörténésznek 1913 és 1940 között kelt levél található (Imre Sándor Pintér Jenőnek, 4. db., 6 fol., OSZK, Kt. Levelestár). A Beöthy Zsolt-tanítvány Pintér Jenő az irodalomtudomány pozitivista képviselője volt, az 1910-es évektől jelentek meg átfogó irodalomtörténeti munkái, megismerkedése Imrével erre az időszakra datálható. A kronológiailag második, vizsgált levél tanúsága szerint Imrét 1930-ban Tapolcafürdőn töltött őszi pihenője alatt érte Pintér felkérése, hogy vegyen részt a szabadelvű műhelyről ismert tanár, Négyesy László hetvenedik születésnapja alkalmából készített emlékkötet elkészítésében. Imre Sándor szakmai, és magán okokra hivatkozva válaszában elutasította az irodalomtörténész által kínált lehetőséget. Döntésében többek között nagy szerepe játszott Kornis Gyula művelődéspolitikus tevékenysége, aki éppen Négyesy támogatásának következtében foglalta el a Magyar Pedagógiai Társaság elnöki székét. A levél tárgyalja továbbá Négyesy lapszerkesztői felelősségét a Schneller István - Waldapfel János között, a századfordulón a Magyar Pedagógia folyóirat hasábjain zajló polémiában, amely Schneller A tanárképzésről című munkájának megjelenését követően robbant ki, és amelyet később Schneller melletti szimpátiadiáktüntetés követett. Mikrotörténeti dokumentumelemzés módszerével megírt esettanulmányunk a vizsgált levelek keletkezésének kontextusában betekintést enged a Magyar Pedagógiai Társaság, és folyóiratának; a Magyar Pedagógiának akkori működésébe, illetve a korszak vezető pedagógiai elitjének szakmai és személyes életterébe.

A KORAI ISKOLAEHLAGYÁSSAL VESZÉLYEZTETETT TANULÓK SZÜLEIKHEZ VALÓ VISZONYULÁSA ÉS JÖVŐKÉPE

SZVERLE SZANDRA

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola
szverleszandra@hotmail.com

Kulcsszavak: korai iskolaelhagyás, hátrányos helyzetű tanulók, veszélyeztetett, szülők, jövőkép

Mint ismeretes a korai iskolaelhagyás, egy nemzetközi szintű komplex probléma. Nemcsak a tanuló iskola teljesítménye, de jövőképe, a szüleikhez fűződő viszonya is hozzájárul az iskolaelhagyáshoz. A tanuló iskolai teljesítményére nagy hatással van a tanulók családi háttere, úgymint a szülők iskolai végzettsége és a család anyagi, társadalmi körülményei (Mayer – Vígh, 2016). A vizsgálatban 51 többségében, hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű általános iskolás felső tagozatos tanuló vett részt (N=51), akik az iskolaelhagyással veszélyeztetettek. A válaszadók átlagéletkora 12,6 év. A vizsgálat célja az volt, hogy felderítse a tanulók szüleikhez fűződő viszonyát és jövőképüket. A mérés során a Maciázek és Pękała (2017) munkája és RESL.eu kutatási eredményei alapján kifejlesztett Success at school assessment tool kérdőívet használtuk, amely 5 fokú Likert skálán mérte a válaszokat. A magyar adaptációt is elvégeztük, többszöri angol-magyar nyelvre fordítással. A kérdőív a tanulók körében jó megbízhatósággal mért (Cronbach- $\alpha=0,871$) 15 a szülő-gyermek kapcsolatra vonatkozó item szerepel a kérdőívben, melyek igen magas megbízhatósággal rendelkeznek. (Cronbach- $\alpha=0,876$) Az eredmények azt a mintázatot rajzolják ki, hogy a tanulók számíthatnak szüleik támogatására, illetve a szülők gondoskodnak arról is, hogy a tanuló mindennap iskolába menjen. A tanulók 80,4 %-a teljesen egyetértett ezzel az állítással, még 11,8 %-uk nagyon egyetértett. Erős korreláció mutatkozott ($r=0,652$) a tanulók házi feladatának elkészítése és „ha problémám van az iskolai feladatommal, a szüleim segítenek” válaszlehetőség között, ami arra enged következtetni, hogy a szülők figyelemmel kísérik a tanuló iskolai előmenetelét. Ez az eredmény teljes ellentmondásba ütközik a szakirodalomban megjelent ténnyel, miszerint az alacsony iskolai végzettségű szülő nem tudja megfelelően felkészíteni gyermekét az iskolai nehézségekre, illetve tanulmányban sem tudja segíteni. (Pusztai, 2009) A jövőképpel kapcsolatos kérdések is megjelentek a kérdőívben. Számos kutatás rámutatott már arra a tényre, hogy a szülők-gyermek kapcsolat egyértelműen befolyásolja a gyermek jövőre vonatkozó terveit. (Seginer – Shoyer, 2012) A jövőképpel kapcsolatos kérdések „a szüleim beszélgetnek velem a jövőmről” 49 %-a teljesen egyetértett ezzel az állítással. Rumberger összefüggést talált a szülők iskolai végzettsége és a gyermek iskolaelhagyása között. (Rumberger, 1995) A kérdőívben nem történt utalás a szülők iskolai végzettségére, de csak a szülők elvárására a végzettséget illetően igen. A válaszadók 32,1 %-a nyilatkozta, hogy a szülei azt szeretnék, hogy befejezze az általános iskolát, még 11,3 %-uk nem tud arról, hogy a szüleinek lenne elvárása e téren. Az eredmények birtokában megállapítható, hogy mindeképpen fontos lenne minél több felső tagozatos hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű diákot a vizsgálatba bevinni, mert nagyobb mintán valószínűleg számos más aspektusra is választ kaphatunk.

AZ ÉLETHOSSZIG TARTÓ TANULÁS VIZSGÁLATA KÉRDŐÍVES MÓDSZERREL – EGY LEHETSÉGES MÉRŐESZKÖZ RELIABILITÁSI ÉS VALIDITÁSI EREDMÉNYEI

TAKÁCS NIKOLETT

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola,
Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar
nikolett.takacs.ped@gmail.com

Kulcsszavak: élethosszig tartó tanulás, pilot study, reliabilitás, validitás, kérdőív-fejlesztés

Az óvodai és általános iskolai nevelés a gyermek fejlődésében igen fontos szerepet tölt be, hiszen bizonyos kulcskompetenciák, a hatékony tanuláshoz szükséges alapvetőnek számító képességek is a köznevelés kezdeti szakaszában fejleszthetők legnagyobb hatékonysággal (Németh, 2005; Samuelsson – Kaga, 2008). Ezzel összefüggésben nemzetközi és hazai szabályozó dokumentumok is hangsúlyozzák az élethosszig tartó tanulás szemléletének beépítését a gyermekek mindennapos nevelésébe (Magyar Köztársaság Kormánya, 2014; European Commission, 2018; ONOAP, 2012; NAT, 2012). Arra azonban mind ez idáig nem születtek empirikus vizsgálatok hazánkban, hogy a gyakorlatban ez hogyan valósul meg. Kutatásom hosszú távú célja, hogy megismerjem, hogyan ruházzák fel a pedagógusok olyan alapvető adaptív tudással, kompetenciákkal és pozitív attitűdökkel a gyermekeket, amelyek segítségével képesek lesznek alkalmazkodni a jövő kihívásaihoz. Az első pilot fázisban óvodapedagógusokat (N=51) és tanítókat (N=59) kérdeztem meg online kérdőíves formában, hogy megvizsgáljam alkalmazható-e a mérőeszköz hazai kontextusban a kutatási probléma mérésére. Kérdőívem három fő egységből épült fel, amelyekben bemért mérőeszközöket adaptáltam. Ezek a pedagógus (1) élethosszig tartó tanulóval kapcsolatos attitűdjeit (Hursen, 2016), (2) a gyermek élethosszig tartó tanulásának segítségét (Klug et al., 2014), valamint (3) a pedagógus saját élethosszig tartó tanulását hivatottak vizsgálni (Kirby et al., 2010). A kvantitatív (1), (3) részegységek ötfokú Likert-skálákat tartalmaztak, egyenként 14 és 19 itemmel. Jelen kutatásomban a kérdőív e két alskálájának megbízhatósági és validitási eredményeit mutatom be, amelyek vizsgálatához az SPSS és AMOS szoftvereket hívtam segítségül. Az attitűdökkel kapcsolatos alskála megbízhatósági értékei biztatónak bizonyultak (Cronbach $\alpha=0,701$), valamint a faktor-analízis eredményei (KMO=0,771; Chi-Square=561,749; $p<0,001$) is alátámasztották a megerősítő faktor-elemzés létjogosultságát. További fejlesztési irányokra derítettek fényt ugyanakkor a 'model fit' próbák, amely során kiderült, hogy az egyes faktorok átalakításra szorulnak a jövőbeni felhasználáshoz. Az aktivitás skála megbízhatósága két torzító elem eltávolítását követően felelt meg (Cronbach $\alpha=0,681$), azonban az eredeti faktorstruktúra átalakítására volt szükség, amelynek alapjául kutatásom elméleti keretei szolgáltak. Ezt követően a KMO teszt eredményei (KMO=0,702; Chi-Square=266,760; $p<0,001$) is elfogadhatók lettek, illetve az elvégzett 'model fit' próbák is igazolták az illeszkedést (CFI=0,903; RMSEA=0,066). Eredményeim rámutattak, hogy a kérdőív ugyan jó alap a későbbi kutatásokhoz, azonban némi fejlesztést követően mind a megbízhatósági, mind az érvényességi adatok javíthatók lesznek. Így egyes változók átfogalmazása, valamint törlése lesz szükséges. A mérőeszköz ezt követően már megfelelő jóságmutatókkal lesz alkalmazható a pedagógusok élethosszig tartó tanulásban betöltött szerepének mérésére.

DIFFERENCES IN SUPPORT READING STRATEGY USE IN FIRST AND FOREIGN LANGUAGE

BLANKA TARY

Doctoral School of Education, University of Szeged
tary.blanka@edu.u-szeged.hu

Keywords: support reading strategies, mother tongue, foreign language

Reading strategy use has been receiving growing interest in research and practice because of its vital role in effective reading. Several research projects have been conducted using the Metacognitive Awareness of Reading Strategy Inventory (MARSİ), a questionnaire developed by Mokhtari & Reichard (2002) for reading strategies in the mother tongue (L1), targeting global, problem-solving, and support reading strategies (SRS). The Survey of Reading Strategies (SORS, Mokhtari & Sheorey, 2002) was developed to examine reading strategy use in foreign language (L2) based on MARSİ. However, to the author's knowledge there are only two studies investigating reading strategy use in L1 and L2. It was found that university students use SRS more often in L2 than in L1 (Alsheikh & Mokhtari, 2011; Sheorey & Mokhtari, 2001) but results also show that high L2 reading ability students use SRS more (Sheorey & Mokhtari, 2001). However, there is no information about how language proficiency affects SRS use. Therefore the objective of the present study was to compare the L1 and L2 SRS use in the same sample of N=163 Hungarian respondents. Data were collected on-line as part of a larger project from teachers and teacher trainees. Participants chosen for the present analyses reported a knowledge of English and/or German at a basic (NB=31), intermediate (NI=77) or advanced (NA=55) level, and knowledge of no other language. Their language proficiency level for the study was set as the highest level reported for either language. The MARSİ variables were used in the questionnaire, but with two differences to the original instrument: they were transformed into dichotomous items, and respondents were not asked to specify them for reading to learn only. Paired sample t-tests showed that for basic L2 users, the mean of „using reference materials like dictionaries while reading” is not significantly different in L1 and L2, while for advanced L2 users, it is significantly lower in L2. In fact, there are only two SRS in this proficiency group with a significant L1–L2 difference. At the basic level the opposite is true: the before mentioned SRS is the only not significant difference. One-way ANOVA was run to explore differences between L2 proficiency levels in SRS use. Post-hoc analyses show that means for strategy use in L2 are significantly higher at the advanced level than at the basic level. SRS use means in the intermediate L2 level group show a varied pattern. Thus, SRS are applied differently based on L2 proficiency. Advanced L2 (English or German) users are more likely to employ these strategies in their L1 and L2, while at lower levels these strategies are used more independently of each other. Therefore language proficiency indeed makes a difference in results: a higher L2 level means that SRS use is similar to L1 (opposed to literature). This can be another step towards revealing knowledge about L1 and L2 reading and open up international discussion about the topic.

EGY FIATAL NYELVTANULÓK SZÁMÁRA KÉSZÜLŐ GAMIFIKÁLT ONLINE ANGOL NYELVI KOLLOKÁCIÓ TUDÁSRA FÓKUSZÁLÓ TANULÁSI PLATFORM FEJLESZTÉSI FOLYAMATA

THÉKES ISTVÁN

Gál Ferenc Főiskola
jerrythekes@gmail.com

Kulcsszavak: nyelvtanítás, gamifikáció, fejlesztés, fiatal nyelvtanulók, online tanulási környezet

A fejlesztő munka során fiatal nyelvtanulók (FNY) számára készülő gamifikált online angol nyelvi kollokáció tudásra fókuszáló tanulási platformot fogok létrehozni. A platform neve ONGACOLLING (online gamified collocation learning platform). FNY-n Nikolov és Mihaljevič Djigunovič (2006) alapján a 7 és 14 évesek értjük. A fejlesztés a 6., 7. és 8. évfolyamosokat érinti. A nyelvtanítás során is fontos figyelembe venni, hogy az FNY-k a digitális bennszültek és tanulási környezetük elsősorban az okostelefonok, táblagépek és laptopok képernyői (Figueroa Flores, 2015). Idejük jelentős részében online játékokat játszanak. Akkor sajátítanak el hatékonyabban kognitív készségeket, mikor gamifikált platformon tanulnak (Alsawaier, 2018). Magyarországon az FNY-knek szembe kell nézniük azzal a kihívással, hogy a 2020-as évtizedben állami nyelvvizsgát kell tenniük annak érdekében, hogy a felsőoktatási törvény szerint bármely felsőoktatási intézménybe felvételt nyerjenek. A szakirodalomban egyre inkább egyetértés van abban, hogy a lexikális és a kollokációs tudás bármely nyelvi tudás legfőbb előrejelzője (Schmitt, 2014). A gamifikáció vagy a játékosítás a játékra jellemző elemek alkalmazása nem játékkörnyezetbe a motiváció és a tanulásba történő bevonás céljából (Lee – Wallace, 2019). Bármelyik gamifikált angol nyelvtanítási platformnak három fő elv szerint kell felépülnie: 1) állványozás, mely alapján a tanulóknak személyre szabott, szintünknek megfelelő tartalmat kell kapjanak 2) önállóság, mely alapján az FNY-eket a képességek, az autonómia és a társas kapcsolatok pszichológiai szükségletei motiválják és 3) időben elnyújtott tartalomszolgáltatás, mely szerint akkor tanulnak a FNY-k hatékonyan, amikor időben elnyújtva kapják a tanulási tartalmat (Bock, 2017). Az olyan nagy és népszerű alkalmazások mellett, mint a Duolingo, a Memrise, a Babbel, stb számos olyan alkalmazás jött létre, amelyek kifejezetten az angol kollokációk oktatására összpontosít, mint például az IELTS Collocations, OXCOLL, stb. A nyelvtanulók olyan feladatokat végezhetnek velük, mint a kollokációk szórészeinek párosítását, a képeknek a kollokációkhoz való illesztését, és a hagyományos többszörös választási tesztet, amely a feladatmegoldó tevékenységet receptív felismerési módban várja el (ld. Thékes, 2016). A tanulóknak a tanulási folyamatban történő segítése hiányzik ezekből az alkalmazásokból. Emellett hiányzik az itemek korpusz alapú szelekciója; továbbá nem az FNY-kat számára készültek; továbbá nem nyújtanak időben elnyújtott tartalom kínálatot. Az ONGACOLLING célja ezeknek a hiányosságoknak a pótlása. Az ONGACOLLING platform teljesen eredeti lesz megjelenésében, a feladattípusokban és a korpusz nyelvészeti eredmények beépítésével. Az előadásban bemutatom a tervezett platform elemeit, megjelenését és ismertetem a fejlesztő program elemeit, mely 2019 novemberében indul.

SOKSZÍNŰSÉG OKTATÁSI MUNKACSOPORT – EGY ÚJ CIVIL KEZDEMÉNYEZÉS AZ ISKOLAI ELŐÍTÉLETES ALAPÚ BULLYING ELLEN

TIHANYI KATALIN

Magyar LGBT Szövetség Sokszínűség Oktatási Munkacsoport
tihanyi.katalin@lmbtszovetseg.hu

Kulcsszavak: iskolai zaklatás, bullying, előítélet, kisebbségek, civil

A Sokszínűség Oktatási Munkacsoport (SOM) a Magyar LGBT Szövetség kezdeményezésére, 11 kisebbségekkel, gyermekjogokkal, emberi jogokkal és bullyinggal oktatási kontextusban foglalkozó civil szervezet csatlakozásával jött létre azzal a céllal, hogy támogassa a pedagógusok munkáját a sokszínűség-oktatásban, és az iskolai előítéletes alapú bullying ellen. Előadásomban a SOM első évének tapasztalatairól, sikereiről és kihívásairól lesz szó. Magyarországon az iskolák többségében hiányzik a szisztematikus fellépés a kirekesztés és a zaklatás ellen, a pedagógusok nagy része nem kap megfelelő képzést és támogatást a témában, a meghívható foglalkozásokat, programokat nyújtó szervezetek kapacitása korlátozott. Ezért a SOM honlapján és hírleveleiben a tanárok egész éves munkáját igyekeznek segíteni különböző programjavaslatok, gyakorlatok, képzési anyagok gyűjtésével és közlésével. 2019 áprilisában először hirdette meg az Iskolai Sokszínűség Hetét, melyre 183 pedagógus, iskolai szociális munkás és pszichológus, illetve más, gyermekekkel foglalkozó szakember jelentkezett. A program arra adott alkalmat, hogy az osztály- és iskolaközösségek beszélgessenek sokszínűségről és előítéletekről, illetve ebben a témában szervezzenek programokat, nézzenek filmeket, alkossanak. A SOM ehhez a csatlakozóknak tanári kézikönyvet, szóróanyagokat, kitűzőket biztosított, illetve forgatott egy kisfilmet is, kifejezetten azért, hogy órai beszélgetés és vita tárgya lehessen. A program és az anyagok nagyon pozitív visszajelzéseket kaptak, melyekből az is kitűnt, a résztvevők égető szükségét érzik a hasonló kezdeményezéseknek és eszközöknek. A Munkacsoport folytatni és fejleszteni szeretné a tevékenységét, és az Iskolai Sokszínűség Hetét is minden évben szeretné hirdetni, minél több pedagógus bevonásával. A tapasztalatok alapján több kérdésre érdemes kitérni: milyen hiányokat tud pótolni a SOM? Hogyan tudja leginkább a célt és az iskolaközösségeket szolgálni? Mik az erősségei, mik a korlátai egy, az egyes tanárokat megcélzó – s így az alulról jövő kezdeményezéseket támogató – projektnek?

THE EDUCATIONAL POTENTIAL OF RECEPTIVE MUSICAL EXPERIENCES IN THE CASE OF PEOPLE WITH SEVERE DISABILITIES

LUCA TISZAI – IVÁN DEVOSA

Juhász Gyula Faculty of Education, University of Szeged

tiszail@freemail.hu

Neumann János Egyetem, Pedagógusképző Kar, Egészségtudományi és Egészségfejlesztési

Kutatócsoport

ivan@devosa.hu

Keywords: classical music, severe disabilities, EEG study

Severe disabilities and the educational potential of listening to classical music 11 years of experience has proven that people with severe disabilities are able to enjoy classical music in a passionate way. One of the possible explanations of musical pleasure is the role of the dopaminergic reward system. Musical pleasure based on expectations created by the familiarity of a given musical style or being able to detect regularities in the musical texture. Moreover, musical predictions are unique, because unlikely to other predictions there is no punishment for prediction errors. (E.g.: incorrect environmental or social predictions prevent adaptive behavior and probably result in disadvantageous or even dangerous responses.) Being able to predict a certain musical solution requires preexisting models of musical patterns, the ability to compare new information with these models. This model of information processing requires attention, memory and other complex cognitive functions. People with severe disabilities are traditionally associated with low cognitive functions. Although new approaches to special education point out that there are no valid methods for mapping the cognitive abilities of nonverbal people with additional sensory and motor challenges. The musical enjoyment of individuals with severe disabilities is a promising new pathway to gain a deeper understanding of their cognitive functioning. Previous research based on video analysis of the body movements of nonverbal listeners of classical music has proven that there are predictions of musical solutions. There were clear signs of musical predictions and learning (Bakos et al., 2018; Szűcs-Ittész et al., 2016). In our research, a protocol was elaborated for measuring the focus of attention of people with severe disabilities with the use of NeuroSky EEG device. The previous protocol had to be adapted for individuals with severe and multiple disabilities performing a wide range of movements while listening to music. In a pilot study, the averages of the levels of attention of 4 people with severe disabilities and 3 university students were compared while listening three times the Finale from Bartók's Sonatina. Results have shown that all the listener's scored higher than one of the students. In this study the average levels of attention of each participant were quite stable, there was a low difference in individual performance in the three trials. In the next study, we compared these data with the listening of a piece composed by Penderecki (Three Miniatures for Clarinet and Piano) consisting of three parts with a similar type of musical progression but contrasted tempi and moods. As a next step, we are working on a new method of data analysis to be able to do a detailed analysis of EEG data and video recording in a remarkable point of music. The goal of this research is to be able to build educational models based on the potential of musical reward.

ZENEBEFOGADÁS, MOZDULAT KOMMUNIKÁCIÓ – KOKAS KLÁRA MÓDSZERÉNEK HATÁSA SÚLYOSAN HALMOZOTTAN SÉRÜLT FELNŐTTEK INTERPERSZONÁLIS KAPCSOLATAIRA

TISZAI LUCA – NAGY LAURA – FÖLDESI LÁSZLÓ

Szegedi Tudományegyetem JGYPK

tiszail@freemail.hu

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Gyógypedagógus-képző Intézet

nlaura998@gmail.com

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Gyógypedagógus-képző Intézet

lacko9601@gmail.com

Kulcsszavak: Kokas módszer, élménymegosztás, vitalitási affektus, súlyos és halmozott fogyatékoság

Kokas Klára módszerének első kutatója Pászor Zsuzsa volt, aki megállapította, hogy a hangra mozgással való reagálás ősi öröklésű idegrendszeri struktúrák működésén alapul. Ennek az ősi ösztönnek egyik magyarázatát egy évtizeddel később Daniel Stern (1989, 2010) pszichológus és csecsemőkutató adta meg. A korai nonverbális szülő-gyermek kommunikációt videoelemzéssel vizsgálta. Kutatási eredményei a vitalitási affektusok leírásával. A vitalitási affektusok elmélete rávilágít az érzelem a mozdulat és a hang szoros egységére. A vitalitási affektus dinamikus változás mentén írható le, Stern szerint a belső érzelmi állapotban zajló szubjektív tapasztalás, amely mozdulatban fejeződik ki és stimulus időkontúrját kíséri. Ezek a folyamatok leginkább dinamikus kifejezésekkel írhatóak le, mint elröppenő, kirobbanó, kiteljesedő, vagy zenében használt kifejezésekkel, mint crescendo, diminuendo, accelerando. A folyamat, amelynek során a hallott zenét mozdulat nyelvére fordítjuk a zenével való érzelmi összehangolódásra utal, s a zene befogadói között is kötődést alakít ki. Kokas Klára programja, amely a zene befogadását komplex művészi tevékenységgé és közösségi tapasztalattá emeli, ezért különösen is hatékony közösségteremtő erővel bír. Kutatásaink során súlyosan halmozottan fogyatékos személyek esetében vizsgáltuk az élménymegosztás jelenségét páros helyzetben. Az egyéni és társas helyzetben való zenehallgatást videóra vettük, és a mikoranalízis módszerével elemeztük. A páros helyzetekben több érzelmi reakciót tapasztaltunk (mimika), illetve intenzívebb, karakteresebb mozgást, amely a joint action kutatási alapvetései szerint szándékos élménymegosztásra utalnak. Eredményeink azért fontosak, mert a súlyosan halmozottan fogyatékos személyek esetén a közöttük zajló nonverbális kommunikáció és élménymegosztás alig kutatott terület, pedig előrelépést jelenthet a célcsoportra gyakran jellemző a hospitalizáció, elmagányosodás prevenciójában.

MÓDSZERTANI KULTÚRA AZ INFORMÁCIÓS TÁRSADALOM ISKOLÁJÁBAN EGY INTERJÚVAL KÉSZÜLT VIZSGÁLAT TÜKRÉBEN

TOMORI TÍMEA

Eszterházy Károly Egyetem NTDI, Nyíregyházi Egyetem NYI
tomoritimi@gmail.com

Kulcsszavak: módszertani kultúra, kommunikációs kompetencia, generációs kérdések, interjú, szakképzés

Pócsik (2014) azt írja, hogy „Mindenki, aki a digitális korban él, a kultúrának megfelelően átalakul. Még a digitális világot elutasító legliterálisabb egyén sem tudja magát kivonni a hatások alól.” A nemzedékelméletek a technológiai fejlődéssel és a digitális forrásanyagok megsokszorozódásával jöttek létre. Ollé (2012) szociológiai és társadalomelméleti szempontból is vizsgálja a generációelméleteket és elsősorban a digitális világban való eligazodás képességének tekinteti mint életkori kategóriáknak. Komenczy (2011) azt is megállapítja, hogy a kommunikációs eszközök formálják a társadalmat, ezáltal pedig maga a tanulás is átalakul. A tanulási környezetek változása azonban újabb lehetőségeket is biztosít arra, hogy a tanítási módszertani kultúra megváltozzon. Kutatásomat egy szakközépiskolában végeztem, ahol minden szakközépiskolai pedagógussal (KOMA, angol nyelv, fejlesztő pedagógus, matematika – testnevelés, társadalomismeret, természetismeret, informatika – testnevelés, OKÉ, szakmai elméleti tárgyak és szakmai gyakorlati tárgyak) félig strukturált interjúkat készítettem. Olyan kérdésekre kerestem a választ, hogy milyen tapasztalataik vannak a pedagógusoknak a diákok kommunikációs kompetenciájának fejlettségét és fejleszthetőségét tekintve a különböző generációkra visszagondolva; hogy hogyan változott az idővel a módszertani kultúrájuk; hogy mit tartanak releváns tudásnak ma és mi volt erről a véleményük pályájuk kezdetén; és végül milyen módszertani lehetőségekkel élnek a nagy számú BTMN-s SNI-s és HHH-s gyermekközösségekben, ami ma jellemzi a szakképzést. A mintába bevont pedagógusok tanári pályán eltöltött éveinek száma 10-től 39 évig terjed, tehát az interjúkban mind fiatalabb, mind tapasztaltabb kollégák is részt vettek. A kódolás során olyan kódokat használtam mint tudásszint, szocializáció, motiváció, generációs kérdések, munkaformák, módszertani kérdések, és a kommunikációs kompetencia fejlesztésének lehetőségei. Az interjúk anyagait MaxQda programmal kódoltam és dolgoztam fel. Összességében a vizsgált intézmény pedagógusainak nemcsak a már korábban tanított tanulóikhoz képest van összehasonlítási alapja, hanem a jelenben is párhuzamosan tanítanak nappali szakképzős és esti szakképzős évfolyamokat, az estis évfolyamokon pedig fiatalabb és idősebb tanulókat. Ez egy újabb kontúrt rajzolt a kutatásom ívére, kidomborítva a tanulásban fontos jellemzőket.

A kutatás megvalósítását és az előadás létrejöttét az EFOP 3.6.1 – 16 – 2016 – 00001 Kutatási kapacitások és szolgáltatások komplex fejlesztése az Eszterházy Károly Egyetemen projekt támogatta.

WHAT BEGINNING-OF-THE-YEAR EXPERIENCES OF INTERNATIONAL STUDENTS REVEAL ABOUT THE INCLUSIVITY OF ISC'S PREPARATORY PROGRAMS AND THE UP CAMPUS

ZSÓFIA TÓSZEGI – IMRE RADNAI

„Education and Society” Doctoral School of Education, University of Pécs
toszegi.pte.eal@gmail.com

„Education and Society” Doctoral School of Education, University of Pécs
radnai.imre@gmail.com

Keywords: international college preparatory programs, research model of inclusion, affirmative action in foreign language instruction, intercultural competencies, equal access to higher education

Previous scholarly articles have documented the unique intellectual atmosphere of international academic communities and the power of diversity to potentially transform the quality of interpersonal relationships through frequent interactions that reduce prejudice (Chang et al., 2004). However, many of our international students also experience social, cultural and language difficulties during their integration process, which needs to be addressed (Arató – Varga, 2018). ISC's courses, therefore, aim to bridge the gaps in foreign language skills and balance out biases by employing cooperative learning strategies that play a vital role in developing intercultural competencies (Arató – Dévényi – Mrázik – Varga, 2011). International preparatory and language immersion programs need to promote socio-cultural sensitivity by not only including disadvantaged students but also modeling inclusion with affirmative action and peer-mentoring that aid equal access to higher education (Freeman, 2012; Kanno – Kangas, 2014).

Our research focuses on the inclusive aspects of full-time college preparatory programs of the International Studies Centre (ISC) at the University of Pécs (UP). Do ISC students think these preparatory programs constitute good practice for fostering dialogue about equity, diversity, and inclusion in higher education across Europe? Research questions targeted the inclusive aspects of ISC's programs and asked students about memories that made them feel welcomed and included, as well as experiences they viewed as obstacles or challenges.

As for research methods, an online Google Form survey, recorded and transcribed semi-structured interviews, and narrative analyses of student writing were utilized. In addition to the quantitative survey results, the large body of textual and audio data sets were coded with the help of Atlas.ti software and managed following Saldana's qualitative research manual.

Our preliminary survey results lead to the conclusion that language instruction in full-time college preparatory programs should not be limited to covering grammar rules, exam topics, and technical terminology. Empirical data showed 84 % of respondents valuing collaborative learning experiences and expressing interest in cross-cultural and trans-disciplinary projects (Toszegi – Radnai, forthcoming 2020). Additionally, semi-structured interviews revealed that students were genuinely interested in community-building opportunities and wished to establish their own recognizable series of events at ISC. These results are in line with literature on the inclusive process that is believed to be “more than schooling - it is acting with the community in community and for the community” (Varga, 2015a).

The significance of our research lies in being able to track the needs of our international student body in UP by not only using quantitative methods but also generating qualitative data sets that are absolutely vital in shaping our support systems for the needs of our learner's individual differences. The ultimate goal of our three-phase research is to identify and recommend further steps for ISC that can map out the process to fully transform into an “Inclusive University” following Varga's scientific model (2015b).

ÓVODÁSKORÚAK ÉS SZÜLEIK IKT-HASZNÁLATI SZOKÁSAI NÉHÁNY HÁTTÉRVÁLTOZÓ TÜKRÉBEN

TÓTH EDIT – HÓDI ÁGNES – B. NÉMETH MÁRIA – FÁYNÉ DOMBI ALICE

Magyar Tudományos Akadémia – Szegedi Tudományegyetem Képességfejlődés Kutatócsoport

tothedit@edpsy.u-szeged.hu

Szegedi Tudományegyetem JGYPK Tanító- és Óvóképző Intézet Alkalmazott Pedagógia és

Pszichológia Tanszék

agihodi@jgypk.szte.hu

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet Pedagógiai Értékelés és Tervezés Tanszék

mary@edpsy.u-szeged.hu

Szegedi Tudományegyetem JGYPK

dalice@jgypk.szte.hu

Kulcsszavak: IKT-eszközök, óvodáskorúak, családi háttér szerepe

A 2000-es évek óta zajló vizsgálatok adataiból biztosan következtethetünk arra, hogy a gyermekek világszerte egyre több időt töltenek az IKT-eszközök használatával (Chaudron, 2015; Hódi – Tóth – B. Németh – Fáyné, 2019). Sokkal kevesebbet tudunk azonban arról, hogy az IKT-eszközök használatát milyen tényezők befolyásolják. A szakirodalom indikátorként említi a család szocioökonómiai státuszát (Nikolopoulou – Gialamas – Batsuta, 2010), a szülők közvetítő szerepét (Konok, 2018), az idősebb testvérek hatását. Ezek az eredmények gyakran csak egy-egy ország populációjára vonatkoznak, ezért szükség van országspecifikus vizsgálatokra (Holloway – Green – Livingstone, 2013). Jelen kutatásban ezért arra keressük a választ hazai kontextusban, milyen tényezők befolyásolják az óvodáskorúak IKT-eszközhasználati szokásait. A kutatási kérdések megválaszolásához egy nagyváros önkormányzati fenntartású óvodáiba járó gyermekek szülei körében (N=1881 fő) folytatott kérdőíves vizsgálatból kapott adatokat használtuk fel. A 65 tételből álló kérdőív segítségével információt gyűjtöttünk a szülő és a gyermek demográfiai adatairól, a gyermek eszközhasználati és tartalomfogyasztási szokásairól, a szülő kontrolláló tevékenységeiről, valamint a tartalomfogyasztás közbeni szülő-gyermek interakcióról. Háttérváltozónak a szülők iskolai végzettségét (legfeljebb ált. isk.: 2,8 %, szakisk.: 8,9 %, érettségi: 33,7 %, diploma: 54,7 %), életkorát (M=37,10, SD=5,16), gyermekeinek számát (M=1,98 SD=0,84) és a képernyő előtt töltött idejét (M=13,3, SD=13,8) tekintettük. Eredményeink szerint a szülők és a gyermekek képernyő előtt töltött ideje között van együttjárás ($r=0,249$, $p<0,01$). A gyermekek okostelefonozással töltött ideje a szülők iskolai végzettsége ($F=5,8$, $p<0,01$) és a gyermekek száma alapján eltér ($F=8,1$ $p<0,01$). Elemzésünk alapján a háttérváltozóktól független a közös IKT-eszközhasználat gyakorisága, a használat utáni beszélgetés a tevékenységről és a párbeszéd az online lét, az IKT-eszközök használatának veszélyeiről. Az általános iskolát végzettek kevesbé jellemző, hogy kiválasztják a gyermekük számára használható programokat, s hogy megismerik azokat (ugyanaz igaz a 4 vagy több gyermekesekre is), hogy ellenőrzik, mire használja gyermekük az IKT-eszközöket, illetve figyelemmel kísérik az eszközökkel való foglalatosságukat. A nem gyermekbarát weboldalak letiltása inkább a legfeljebb szakközépiskolát végzettek jellemző, kevesbé a magasabb iskolázottságúakra. Legkevésbé a felsőfokú végzettségű, illetve érettségizett szülők büntetik gyermekeiket az IKT-eszközök használatának megvonásával. Munkánkkal arra szeretnénk felhívni a figyelmet, hogy a gyermekek IKT-használatára vonatkozó leíró statisztikai adatok, csak akkor tudnak gyakorlati útmutatások, ajánlások és a közösségformálás alapjaivá válni, ha tisztában vagyunk az ezekből származó profilokat, pillanatképeket, tendenciákat magyarázó tényezőkkel.

ROMA TANULÓK ISKOLAI TELJESÍTMÉNYÉNEK PEDAGÓGIAI-ANTROPOLÓGIAI VIZSGÁLATA

TÓTH NORBERT

Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar
tothnorbert0723@gmail.com

Kulcsszavak: roma tanulók, iskolai teljesítmény, pedagógiai-antropológia

Az előadás témája abból az alapkoncepcióból indul ki, miszerint a cigány/roma származású tanulók iskolai előrehaladása kevésbé sikeres, mint a nem cigány társaiké. Vizsgálódásunk szempontjából előrehaladáson, sikerességen azt értjük, hogy a cigány/roma tanulók esetében az iskolai lemorzsolódás nagyobb arányú, mint a nem roma tanulók körében, ugyanis még mindig jelenség, hogy nem minden cigány/roma tanuló végzi el az általános iskolát (Fehérvári, 2008). Esetünkben lemorzsolódás alatt értjük az osztályismétlést, az átlagtól jóval gyengébb iskolai teljesítményt.

Mindemellett a cigány tanulók körében a legnagyobb a devianciamutató, ugyanis a sajátos nevelési igényű tanulók, s a logopédiai gondozásra szoruló aránya is sokkal magasabb, mint a többségi társadalom gyerekei körében (Pik, 1999). Vizsgálódásunk fókuszában tehát egy aktuális, gyakorlatértékű társadalmi kérdés áll. Kutatásunkat a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében található, Ibrányi járáshoz tartozó három település analógiáján mutatjuk be, elsősorban terepkutatásra támaszkodva, ezért antropológiai, pedagógiai-antropológiai szemléletű kutatásról beszélünk.

A pedagógiai antropológia spektruma széles körű, foglalkozik az iskola szocializációs funkciójával, a kultúra közvetítésével, az enkulturalizáció folyamatával. Emellett vizsgálja az etnocentrizmus szerepét az egyenlőtlenségek újratermelődése szempontjából. Egyik alapkoncepciója ugyanis az, hogy bizonyos etnocentrizmus minden kultúrára jellemző, hiszen a legtöbb közösség számára saját látásmódja, mentalitása az etalon (Kathryn, 2008). Ennek ellensúlyozásaként a pedagógiai-antropológia fontos eleme a kulturális relativizmus, amely a különböző kultúrák elfogulatlan értékelésére hívja fel a figyelmet, s emellett azt vallja, hogy a különböző kultúrák szemszögéből minden relatív.

A pedagógiai-antropológia jellemzői közül, a kutatásunk szempontjából a legfontosabb alapelv, hogy az egyes közösségekben a társadalmi mechanizmusok szituatívak, így a megoldási kísérletnek is szituatívnak kell lennie. A pedagógiai-antropológia ugyanis elsősorban lokális közösségekkel foglalkozik, hiszen alapkoncepciója szerint, nem lehetséges olyan általános érvényű megoldási javaslatokat generálni, amelyek minden közösség esetében érvényesek lehetnek (Goodman, 2002).

Fontos hangsúlyozni, hogy Magyarországon a cigány/roma tanulók iskolai teljesítményének pedagógiai-antropológiai szemléletű vizsgálata még nem nyert igazi teret a tudományos diskurzusban. Ennek köszönhetően az előadás egyik legfőbb célkitűzése, hogy a nemzetközi szakirodalom tükrében, bemutassa a pedagógiai-antropológia tudomány-rendszeri helyét és alapkoncepciójának lehetséges alkalmazását a magyarországi cigánológiai kutatásokban.

EGYÉNI KÉPZÉSI SZÁMLA – A FELNŐTTKÉPZÉS HATÉKONY TÁMOGATÁSI ESZKÖZE

TÓTH RÉKA

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola
brekka82@gmail.com

Kulcsszavak: felnőttkori tanulás, finanszírozás, emberi tőke, megtérülés, egyéni képzési számla

A finanszírozás a leghatékonyabb szakmapolitikai szabályzóeszköz a felnőttek élethosszig tartó képzésben való részvételének ösztönzésére. A klasszikus humántőke elmélet szerint az egyén oktatásába történő befektetés megtérül. Olyan pozitív externáliák kapcsolódnak hozzá, amelyek a társadalom, a gazdaság és az állam számára is haszonnal járnak. A statisztikák alátámasztják, hogy az iskolázottság, a gazdasági fejlettség és a társadalmi kohézió között pozitív összefüggés van. Magyarországon négy fő finanszírozó aktor jelenik meg a felnőttképzésben: az egyén, az állam, a munkáltató és az Európai Unió. EUROSTAT adatok szerint, 2018-ban a 25-64 éves lakosság mindössze 6 %-a vett részt felnőttképzésben (EU28, 11,1 %; EU28 cél 2020-ra: 15 %), amelynek költségeit 30-30 %-ban az egyének és a vállalkozások állták. A fennmaradó részt az Európai Unió finanszírozta – az állami költségvetésen keresztül. Míg az egyének a szakmai, addig az EU-s forrásokból inkább az általános kompetenciák fejlesztését célzó (IKT, nyelvi, társadalmi inklúzió, csapatmunka stb.) képzéseket finanszírozzák. Publikus adatok hiányában, nem lehet meghatározni, hogy milyen nagyságrendű finanszírozási keret áll rendelkezésre a felnőttképzésben. A felnőttképzésért is felelős ITM minisztere 2019 márciusi nyilatkozata alapján, ez az összeg mintegy háromszáz milliárd forint évente. Ez az összeg jellemzően közvetlen támogatásként jelenik meg: projekt-, illetve az intézmények részére biztosított egy főre jutó finanszírozás vagy vállalati adókedvezmények, támogatások. Ma Magyarországon jellemzően nem működnek a finanszírozás indirekt formái (egyéni képzési számla/voucher, egyéni adókedvezmények, támogatások). Ugyanakkor, a szakirodalom azt erősíti, hogy azokban az országokban, ahol magas a felnőttek képzésben való részvételének aránya – az észak-európai államok, valamint Hollandia, az Egyesült Királyság, Franciaország, Ausztria, – ott jellemzően a közvetett finanszírozási technikákat alkalmazzák. Az egyéni képzési számla – egy speciális megtakarítási számla, amelyet az egyén, a munkáltató és az állam együttes hozzájárulása alkot – hatékony finanszírozási eszköz lehet a felnőttek képzésben való részvételének ösztönzésében. Kutatásunkban azt találtuk, hogy azok az országok, ahol ez a számla bevezetésre került – pl. USA, Kanada, Nagy-Britannia, Ausztria, – a gyengeségei és veszélyei mellett is növelte az egyéni felelősségvállalást, a részvételi hajlandóságot, a motivációt az öntanulóvá válásra. A kutatás célja megtalálni az egyéni képzési számla, mint finanszírozási eszköz azon ideális elemekből – pl. megtakarítás, hitel, adókedvezmény – álló konstrukcióját, amely a három legfőbb gazdasági szereplőt egyaránt érdekeltté tenné a finanszírozási modell működtetésében. Ez a finanszírozási eszköz átláthatóságot, nyomonkövethetőséget és hatékony forráselosztást eredményezhet, valamint a keresletorientált felnőttképzési piac erősödését, ezáltal hosszútávon biztosítva a fenntartható gazdasági növekedést.

A KUTATÁSALAPÚ KÉMIATANÍTÁS LONGITUDINÁLIS VIZSGÁLATÁNAK ELSŐ HÁROM ÉVE – EREDMÉNYEK, TAPASZTALATOK, KÉRDÉSEK

TÓTH ZOLTÁN – SZALAY LUCA – KISS EDINA

Magyar Tudományos Akadémia – Eötvös Loránd Tudományegyetem Kutatásalapú Kémiatanítás Kutatócsoport

tothzoltandr@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem TTK Kémiai Intézet

luca@caesar.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem TTK Kémiai Intézet

drkissed@gmail.com

Kulcsszavak: IBSE, kémiatanítás, longitudinális vizsgálat, tantárgypedagógia, empirikus vizsgálat

A kutatásalapú természettudomány-tanítás (inquiry based science education, IBSE) lényege, hogy a diákok olyan vizsgálatokat végeznek, melyeknek legalább egy részét saját maguk tervezik meg és értékelik. Az IBSE bevezetésének lehetőségeit egy olyan négyéves (7–10. évfolyamra kiterjedő) longitudinális kutatás során vizsgáljuk, amelyben az ország 18 gimnáziumának 31 tanulócsoportja vesz részt 24 kémiatanár vezetésével. A tanulócsoportokból véletlenszerűen három csoportot hoztunk létre: (1) a kontrollcsoportot, akik receptszerű tanuló kísérletekkel dolgozták fel az egy-egy tanévre kijelölt 6 témát (az ezekre szánt, témánként 45 perces tanórákon); (2) az elméleti kísérlettervező csoportot, akik a receptszerű tanuló kísérleteken túl elméleti problémák megoldásán keresztül gyakorolták a kísérlettervezést; és (3) a gyakorlati kísérlettervező csoportot, akik a tanuló kísérletek egy-egy részfeladatát oldották meg a saját maguk által megtervezett kísérletekkel. A tanulók kémiai ismereteit, kísérlettervező képességét, valamint a kémiával és a kísérletezéssel kapcsolatos attitűdjét 7. évfolyam elején, 7., 8. és 9. évfolyam végén írásbeli teszttel mértük. Kutatási kérdéseink a következők voltak: Hogyan változik az egyes csoportok kísérlettervező képessége és tárgyi tudása a longitudinális vizsgálat során? Változtat-e a tanulók attitűdjén és motiváltságán egy ilyen beavatkozás? A longitudinális kísérlet első két évének fontosabb eredményei a következők: - Hetedik évfolyamon csak a (2) csoport esetén volt kimutatható gyenge fejlődés. Ugyanakkor a tantárgyhoz fűződő attitűd, és a kémiai kísérletek fontosságának megítélése mindhárom csoport esetén negatív változást mutatott. Ezért a kutatási modellt úgy változtattuk meg, hogy a következő tanévtől a kísérleti csoportok a kísérlettervezés képességét expliciten fejlesztő feladatokat kaptak: a (2) csoport esetében a receptszerű kísérletek után, a (3) csoportnál pedig a kísérletek megtervezése és elvégzése előtt. - Nyolcadik évfolyamon így már mindkét kísérleti csoport jobban teljesített a kontrollcsoportéhoz képest, mind a teszt egészén, mind a kísérlettervezéses feladatokban. Bár a kémia szeretete tovább csökkent, a kísérletek fontosságának megítélése mindhárom csoportban pozitív irányba változott. A 9. évfolyamosok év végi felmérése folyamatban van. Az eredményekről a konferencián számolunk be.

A bemutató elkészítését a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgypedagógiai Kutatási Programja támogatta (471026).

AZ INTÉZMÉNYVEZETŐK SZEREPE A TANÁROK PROFESSZIONÁLIS EGYÜTTMŰKÖDÉSÉNEK TÁMOGATÁSÁBAN

TÓTH-PJECZKA KATALIN – RAPOS NÓRA – SZIVÁK JUDIT

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK NDI

toth-pjeczka.katalin@ppk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

rapos.nora@ppk.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

szivak.judit@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: tanárok professzionális együttműködése, intézményvezetők, szakmai fejlődés, horizontális tanulás, hálózatosodás

A XXI. század gyorsuló ütemben változó társadalmában a tanári minőség megőrzése és növelése a folyamatos szakmai fejlődésen keresztül valósítható meg. A szakmai fejlődés támogatásának leghatékonyabbnak bizonyuló módja a szervezet keretein belül történik (OECD, 2016). A szakmai fejlődés iskolai szervezeten belüli támogatásának tanulmányozásakor fogalmi sokszínűséggel találkozhatunk a szakirodalomban: a tanuló szakmai közösségektől a gyakorlatközösségeken át a tanulószervezetekig, a szervezeti tanulástól az együttműködő vagy közösségi tanuláshoz (Horváth – Simon – Kovács, 2015; Vangrieken et al., 2015; Clement – Vandenberghe, 2000; Wenger, 1998). Ebből a diverz konceptuális képből azonban kiemelkedik az a tevékenység, amely hasonló mechanizmusok mentén formálja a szakmai tanulást: ez a tanári együttműködés. Az iskola, mint szervezet működésében döntő jelentősége van a tanári együttműködésnek. Az együttműködés azonban különböző szinteken valósulhat meg. Az iskola működéséhez elengedhetetlen funkcionális együttműködéstől jelentősen különbözik a professzionális együttműködés, amely a szakmai fejlődést tűzi ki célul, s ezért a tanárok egymástól, egymás által, munkába ágyazottan megvalósuló közösségi tanulását valósítja meg (OECD, 2009). A professzionális együttműködés az iskola, mint szervezet közegébe ágyazott tevékenység, a szervezet működésének pedig meghatározó kulcstényezője a vezető. A szervezetben kialakuló kultúra és az ennek részét képező szakmai fejlődést támogató tevékenységrendszer is jelentősen a vezető által befolyásolt, a szakmai fejlődésre erőteljes hatást gyakorló komponens. (Ashley, 2017; Hord – Sommers, 2008; Fullan, 2011). A szisztematikus szakirodalmi áttekintésünkben az intézményvezetők és a tanári együttműködés kapcsolatára fókuszálunk. A Google Scholar, a Web of Science és az Ebsco adatbázisok kulcsszavas szűrése nyomán folytatott szakirodalmi kutatásunk végeredményeként átfogó képet kapunk arról, milyen szerepet töltenek be a vezetők a tanári együttműködésre épülő szakmai fejlődésben. Szakirodalmi áttekintésünk eredményeképpen láthatóvá válik, hogy a vezető a szakmai fejlődést eredményező professzionális együttműködés fejlesztésében nemcsak a szervezeten belüli lehetőségekre támaszkodhat, hanem saját maga is mintát adva a horizontális tanulásra, intézményvezetői kollégáival való hálózatban tanulva hozhat be új fejlesztő elemeket szervezetének életébe. (Sherer, 2017; Ylimaki – Jacobson, 2011) A szakmai hálózatok – köztük az intézményvezetők hálózatai - egyszerre kínálják a humán tőke és a döntési tőke fejlesztését a horizontális tanuláson keresztül és a szociális tőke fejlesztését a kapcsolatrendszer növekedésével. Így a hálózatosodáson keresztül az intézmények és vezetőik szakmai tőkéje párhuzamosan mindhárom komponensében erősíthető (Hargreaves – Fullan, 2012).

A RENDSZERELMÉLET ÉS A MORPHOGENETIKUS TÁRSADALOMELMÉLET „SZERVEZET” FOGALMÁNAK HASZNOSÍTHATÓSÁGA AZ OKTATÁSFEJLESZTÉSBEN

TÖRÖK BALÁZS

Eszterházy Károly Egyetem
torok.balazs.gyozo@uni-eszterhazy.hu

Kulcsszavak: szervezet, rendszerelmélet, morphogenesis, komplex rendszerek, fejlesztéspolitikai

A közpolitikai programok oktatásfejlesztési célkitűzései szükségszerűen előfeltételezik az oktatási intézmények változóképességét. A fejlesztési programokban alkalmazott szervezetfogalmak azonban eltérő mértékben alkalmasak az intézmények változóképességének leírására és figyelembe vételére. Gyakran egyfajta mechanikus modell alapján értelmezik az intézményi (szervezeti) változásokat. Egyszerű „input→transzformatív hatás→output” fogalmi keretben konceptualizálják a fejlesztéspolitikai beavatkozásokat, így túlzott várakozásokat fűznek az adminisztratív szabályzó eszközökhöz. Ha aztán az intézményi reakciók (outputok) eltérnek a fejlesztéspolitikában rögzített várakozásoktól, ezt megint csak a szabályzók elégtelenségéként interpretálják. A következmény az input-output szabályzás további erősítése. Az előadás az oktatás- és fejlesztéspolitikában alkalmazott intézményfogalom frissítésének lehetőségére hívja fel a figyelmet, feltételezve, hogy egy komplexebb intézményfogalom alapján az irányítási és fejlesztési folyamatok realisabb elváráshorizonttal fordulhatnak az iskolák felé. Az elemzésben bemutatott intézményfogalom elméleti megalapozása egyfelől Margaret Archer morphogenetikus elméletére épül (Archer, 1995: 81), másfelől Niklas Luhmann rendszerelméletét veszi alapul (Luhmann, 2009), de emellett utalás történik a neoinstitucionalista irányzatok elméleti törekvéseire is (Meyer, 2006). A bemutatásra kiválasztott elméleti megközelítési módok közös jellemzője, hogy lehetővé teszik az intézmények folyamatszerű megragadását és leírását, ezzel erősítve az intézményi változások értelmezési, elemzési lehetőségeit. Archer a társadalmi változások generatív mechanizmusának modellálásához a struktúra/cselekvő megismerési sematizmust vette igénybe, realista ismeretelméletbe ágyazottan kidolgozva az ún. morphogenetikus elméletet (Little, 2017; Archer, 2015). E modell a „struktúrák” és „aktorok” mellett már az idődimenziót is figyelembe veszi, így lehetséges az intézményi (strukturális) változási folyamatok szisztematikus megragadására. A Niklas Luhmann rendszerelméletében kidolgozott szervezetfogalom az intézményeket kommunikációs műveletekben felépítettnek és fenntartottnak tekinti (Brandhoff, 2009). Luhmann fogalmi apparátusában a szervezetek autonóm önvezérlő funkcióval rendelkeznek, műveletileg zártak, változóképességük pedig egyfelől a külső környezethez, másfelől önreferencialitásuk révén a belső struktúráikhoz kialakított viszonytól meghatározott (Seidl – Becker, 2006). Az előadás oktatási rendszer vonatkozásában mutatja be a folyamat alapú intézményfogalom előnyeit. Az iskolák számára elengedhetetlen bizonyos fokú szervezethez és szabályozottsághoz, az adminisztratív rendszerek bővítésével azonban az iskola nem minden tekintetben tehető irányíthatóbbá, tervezhetőbbé. A kommunikációs folyamatokba ágyazott komplex rendszerek sok tekintetben éppen autonómiájuknak, spontaneitásuknak köszönhetik rendkívüli teljesítményüket. (Brunczel, 2010: 242)

ADALÉKOK A KREATÍV ÍRÁS PEDAGÓGIÁJÁHOZ

TRENCSÉNYI LÁSZLÓ

ujhelikonbt@gmail.com

Kulcsszavak: irodalomtanítás, versírás, kreativitás, praxis, verselő gyerekek

Az irodalommal összefüggő iskolai praxis hagyományai közt a XIX. század közepéig a versírás feladatrendszere bevett gyakorlat volt. A „modern” iskolázás cserélte le e hagyományokat az irodalomtörténeti, műértési ismeretek tudásanyagával. Ez utóbbi tradíció markánsan megjelenik még progresszív megoldások közt is (Vajthó, 1934), sőt a tehetséggondozás korszerű diskurzusában sincs máshogy (Czimer – Balogh, 2010). Ritka kivétel volt Rákosi Zoltán kísérlete Sztehló Gábor hárshegyi Gaudiopoliszában (1946)-ban, majd érett formájában Bánréti Zoltán alternatív tantárgyi programjában (Bánréti, 1990), ahol a versírás megjelent a feladatrendszerben, tanulói tevékenységrendszerben – mint a befogadóvá nevelés kimaradhatatlan eszköze. (Nyilván e próbálkozások forrásai közt kimutathatóak a Freinet-i törekvések is, a „szabad kifejezés” reformpedagógiai apoteózisa (Freinet, 1982; Imrei, 1998). Az egyre gyakoribban, több iskola „magánkiadásában” megjelenő diákverskötetek összegyűjtik a verselgető gyerekek munkáit. Szervezett mozgalmak is voltak. A Kincskereső c. gyermekirodalmi folyóirat (Deme, 1979; Kovács, 1985), az Ács Kató Irodalmi Alapítvány (Gervai, 2004) mellett a budapesti Erkel Ferenc Iskola, a Fasori Evangélikus Gimnázium, a gödöllői Petőfi Általános Iskola, a nyírbátori Hunyady Mátyás iskola adott ki többek közt ilyen köteteket. E versek jellegzetessége a tematikus fókusz, részben a „pedagógiailag kívánatos” értékvilág és alkalmak megjelenítése, részint a gyerekek illedelmes érdeklődése. Formailag pedig tipikus a páros rímek alkalmazása, hangsúlyos verseléssel. Hamar futnak közhelyekbe ezek a tiszteletre méltó megoldások. Székácsné Vida Mária (1980) kaukázusi és japán kulturális és pedagógiai hagyományokra figyelve a „sémamarobbantás” fogalmát kínálta ez utóbbi csapda elkerülésére. Az előadó saját praxisából mutat be néhány példát, ahol nem a tartalom, téma felől közelítette meg a versírási feladatokat, hanem formai kihívások elé állította a résztvevőket. Így születtek akrosztichonok, hexameterek, Balassi-strófák, terzinák és képversek. Ez esetekben a gyerekek könnyebben szabadulhattak meg a közhelyek illedelmességétől, s humorral, más érzelmekkel a költészetnek mélyebb rétegeihez juthattak el. Sajátosnak mondható, hogy e kísérletek (táborban, erdei iskolában, rendhagyó órákon) többnyire hátrányos helyzetű gyerekeket fejlesztő, nehéz szociokulturális háttérrel rendelkező gyerekek iskoláiban kerültek sorra az évek során (dobszai Általános Művelődési Központ, csepeli Burattino Iskola, kétujfalui Konrád Ignác Általános Iskola stb.).

INCLUSIVE EXCELLENCE IN A HIGHER EDUCATION INSTITUTION FROM AN ORGANISATIONAL PERSPECTIVE

ARANKA VARGA – KITTI DELI – BÁLINT FODOR

University of Pécs

varga.aranka@pte.hu

Institute of Education Sciences, Faculty of Humanities, University of Pécs

deli.kitti@pte.hu

„Education and Society” Doctoral School of Education, University of Pécs

razo42@gmail.com

Keywords: inclusion, inclusive excellence, Inclusive University

This research explored the inclusive process in higher education from a scientific perspective. Building on the theoretical background of the “Inclusive University” programme at the University of Pécs, our research examined the different programmes of each faculty that focus on the target groups of inclusion. Our questionnaire and deep-interview research was extended to all faculties of the University (N=10), examining inclusive programmes and fields that need improvement. Based on statistical data, we analyzed student diversity at the University of Pécs, the groups that benefit from equitable support, and how the quantity of these groups have changed during the past few years. We found out that three student groups were primarily supported (i.e. foreign, disabled and disadvantaged/Roma/Gypsy students). The number of foreign students has increased noticeably in the past five years, and most programmes of the university focus on them. Examining the organizational side, we have discovered that the individual and community support of the students in need of inclusion is more characteristic at the University of Pécs, and there is a smaller number of programmes that involve or affect their entire educational environment. The leadership’s dedication towards inclusion can be detected because cooperation and knowledge sharing takes place between the programmes. However, there is a need for increasing diversity in the curriculum and the sensitivity of university students, faculty and staff. In summary, the signs of becoming inclusive can already be detected at the University of Pécs – however, adequate development of this process in the future requires further steps in many respects. Besides equitable support programmes, a general strategy of the university based on the advantages of diversity could enhance the development of an inclusive environment in order to achieve inclusive excellence.

CHALLENGE BASED LEARNING – KIHÍVÁSALAPÚ TANÍTÁSI PARADIGMA

VARJAS JÁNOS

Pécsi Tudományegyetem Földtudományok Doktori Iskola
vjanos@gamma.ttk.pte.hu

Kulcsszavak: 21. századi kihívások, aktív állampolgárság, oktatási paradigma, keretrendszer, CBL

A 21. században élő társadalom egyre gyarapodó problémákkal találkozik. E kihívások megoldása a felnövő diákok feladata, így ezekre a természeti- és társadalmi kihívások egyre égetőbb jelenlétére reagálnia kell az oktatási rendszernek is. A hagyományos, lexikális tudásközpontú oktatási módszerek nem képesek arra, hogy felépítsék a tanulóknak azokat a szükséges képességeket, amikkel felvértezve szembenézhetnek a problémákkal és azok elkerülhetetlen következményeivel. A tanulók aktív feladatmegoldására épülő progresszív paradigmák egyik legújabb tagja a Challenge Based Learning (Kihívásalapú Tanulás – CBL), mely hasonlóan más oktatási modellekhez, a leckealapú megközelítés helyett más orientációt választ az általa feldolgozott tudásanyag rendszerezéséhez. A 21. századi természeti- és társadalmi kihívások köré szerveződő keretrendszer legfontosabb ismérve a „cselekedj” (take action) attitűd. A „gondolkodj globálisan, cselekedj lokálisan” elv nagyobb hangsúlyú az oktatásba emelésével a való életből vett problémák megoldására ösztönzi a diákokat és tanárokat (Johnson et al., 2009). A résztvevőkben így a cselekedni akaró, aktív állampolgári viselkedés, valamint a 21. században szükséges képességek és készségek, többek között a kollaboratív feladatmegoldás, digitális kompetenciák is fejlődnek. Az Apple Inc. által életre hívott rugalmas és több belépési lehetőséggel rendelkező keretrendszer a problémák kérdésekkel való feldolgozásával (engage) illetve a nagy ötlet (Big Idea) körüljárásától eljut a konkrét, megoldható kihívásig. A tanulók ezután kutatómunkával megtervezik a kihívás megoldását (investigate). A CBL munkaforma lezárásaként a diákok egy bizonyítékokkal alátámasztott megoldást fejlesztenek ki, melyet publikálnak (act). Az elkészült produktum értékelésre is kerül. A CBL egy újabb paradigma, mely szintetizálta más innovatív pedagógiák tapasztalatait, és egy lépéssel továbbhaladva a cselekvésorientált szemléletet a közösség és a bolygónk szolgálatába állítja. Viszonylag fiatal keretrendszerként egyelőre kevés területen alkalmazzák, de találkozhatunk vele a közoktatásban (Johnson et al., 2011), a munkahelyi képzésben (O'Mahony et al., 2012), és olyan területeken, ahol a gyakorlati kompetenciák fejlesztésére nagy szükség van (Cheung et al., 2011; Malmqvist et al., 2015; Santos et al., 2015). Hazánkban a Budapest School Általános Iskola és Gimnázium 2019. április 30.-án elfogadott alternatív kerettanterve viseli magán a CBL jegyeit. Az iskola „Globális Kompetenciák Műhelyében” a CBL módszer mintájára zajlik majd a tanítás. A bemutatott kutatás célja, hogy a CBL elméleti hátterét és nemzetközi gyakorlati alkalmazását vizsgálva feltárja azt, hogy milyen lehetőségei vannak a hazai oktatási rendszerben.

**AZ ÁBÉCÉS OLVASÓKÖNYV OLVASÁSTANULÁSI SZÖVEGEINEK ÉS A KEZDŐ
OLVASÓK LEGKEDVELTEBB OLVASÁSI TÉMAKÖRÉNEK,
CSELEKMÉNYMOTÍVUMÁNAK ÉS HŐSTÍPUSÁNAK KOMPARATÍV VIZSGÁLATA.
GYAKORLATI JAVASLAT AZ OLVASÁSI ÉRDEKLŐDÉS FEJLESZTÉSÉHEZ**

VASS DOROTTEA

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar
vass.dorottea@barczi.elte.hu

Kulcsszavak: kezdő olvasók, érdeklődés, ábécés olvasókönyv, olvasmánytémák, cselekménymotívumok

Az olvasásszociológiai kutatások arról számolnak be, hogy a tanulók nem szeretnek olvasni. A 2016-os PIRLS vizsgálat alapján a negyedik osztályos tanulók megfelelő szövegértési készséggel rendelkeznek, ám a magyar tanulók ötöde nem szeret, 46 %-a pedig csak valamennyire szeret olvasni. Kutatások azt is állítják, hogy azok a gyerekek, akik még öt-hat éves korukban izgalommal gondoltak az olvasásra, az általános iskola harmadik osztályára ez a szintű lelkesedésük megszűnik. Joggal merül fel bennünk a kérdés, mit tehetünk akkor, ha a tanulók megfelelő olvasási készséggel és pozitív olvasói énképpel rendelkeznek, ám az első osztály végére negatív olvasás iránti attitűd alakul ki bennük? E célból elengedhetetlen, hogy a tanulók olvasás iránti érdeklődésével, ezen belül is elsődlegesen a szituációs érdeklődéssel, mint az érdeklődés kialakulásának első fázisával foglalkozzunk. Ez okból a hat-nyolc éves tanulók olvasási témakörrel, cselekménymotívummal és hőstípusokkal kapcsolatos attitűdjüket, illetve a vizsgálatban részt vevő tanulók által alkalmazott ábécés olvasókönyv olvasástanulási szövegeinek témáját, cselekménymotívumát és hőstípusát vettem a vizsgálat tárgyává. Kutatásomat 267 hat-nyolc éves tanulóval végeztem el, félig strukturált interjú keretén belül. Az eredmények alapján választ kaptam a hat-nyolc éves tanulók általános érdeklődési körének jellemzőire. Ezeket az eredményeket összehasonlítottam az ábécés olvasókönyvben lévő olvasástanulási szövegek témáival, motívumaival és hőstípusaival. A kutatás célja, hogy az eredmények alapján a megfelelő tematikájú szöveget tudjuk összegyűjteni a kezdő olvasók részére, ezzel is megsegítve az olvasási készség elsajátítása közbeni olvasási élmény, olvasás iránti érdeklődés kialakulását.

A KORTÁRSHATÁS ÖSSZEHASONLÍTÓ VIZSGÁLATA KÉT PÉCSI ROMA SZAKKOLLÉGIUM HALLGATÓI KÖRÉBEN

VÉGH ZOLTÁN

Pécsi Tudományegyetem
zozo.vegh@gmail.com

Kulcsszavak: reziliencia, kortárshatás, hátrányos és halmozottan hátrányos helyzet, roma szakkollégiumok

A kutatási témám fő fókuszja a kortárshatás vizsgálata egy dél-dunántúli, egyházi fenntartású szakkollégiumba járó hallgatók életútjában. Fő kutatói kérdésem, hogy a vizsgálatban részt vett alanyok életútjára milyen hatással voltak/vannak a kortársaik. Kutatásom során egy korábbi kutatásban részt vett, másik dél-dunántúli, nem egyházi fenntartású szakkollégium hallgatói által mondottakkal fogom összevetni az újabb interjúk narratíváit, megvizsgálva a hasonlóságokat és a különbségeket, figyelembe véve a korosztályi megoszlásokat. A jelenlegi kutatásomat egy korábbi kutatás előzte meg. 2018 őszi félévében másodelemzéssel megvizsgáltam a nem egyházi fenntartású szakkollégium hallgatóinak életútját (N:31). Két fő szempont, a belső motiváció és a külső támogatók (a család, az iskola és a szociális ellátó rendszer) beazonosítása alapján elemeztem a hallgatók által elmondottakat. Célom az volt, hogy a két komponens közötti összefüggés megállapítását követően rámutassak arra az általam tényként kezelt információra, hogy a kettő egymás nélkül nem elég ahhoz, hogy az egyén egy deprivált élethelyzetből eljusson a felsőoktatásig. Minekutána hipotézisem beigazolódott, érdeklődésem új irányt vett. A szociális ellátó rendszerre helyeztem a fókuszot, mivel e tekintetben kevés narratív elbeszélés állt a rendelkezésemre. Ezért egy újabb körös interjúk kutatás keretein belül feltérképeztem, hogy miként játszott szerepet a nevezett külső támogató a szakkollégisták életútjában. A kutatás módszerei félig strukturált interjú, narratív tartalomelemzés és összehasonlító elemzés. A kutatásom célja feltérképezni a kortárshatás jelentőségét a dél-dunántúli egyházi fenntartású szakkollégiumba járó hallgatók életútjában (N:20). Szeretném kideríteni, hogy a jelenlegi tagok életútjában milyen szerepet töltek be a velük egykorú társaik. További célkitűzésem egy összehasonlító elemzés elkészítése, melyben a dél-dunántúli, nem egyházi fenntartású szakkollégium hallgatói és a dél-dunántúli, egyházi fenntartású szakkollégiumba járó hallgatói által mondott narratívák között fogok hasonlóságokat és különbségeket keresni. Az előadásomban várhatóan e kutatás részeredményeiről tudok majd beszámolni az elemzési szempontok részleges eredményeinek bemutatásával. Kutatásom hipotézise, hogy mindkét – hátrányos helyzetű és cigány/roma fiatalokat támogató – közösségben meghatározó lesz a kortársak hatása a hallgatók egyetemi előrehaladására.

A VILÁGGAZDASÁGI FOLYAMATOK ÉS AZ OKTATÁSI RENDSZER ADAPTÁCIÓS KÉNYSZERE

VELICS GABRIELLA

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK PPI (Szombathely)

velics.gabriella@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: világrendszer-szemlélet, oktatási rendszer, XXI. század kihívásai, Ipar 4.0, Föld 2.0

Az oktatási rendszer állapotára vonatkozó megállapítások és a rendszer belső működését tükröző felmérések eredményei téves következtetésekhez vezetnek, ha nem vesszük figyelembe a rendszer környezetét. A világrendszer-hálózatokban megmutatkozó turbulens változások a 21. század globalizált és a folyamatokba (látszólag) nem vagy kevésbé bekapcsolódó társadalmait egyaránt érintik. A Wallerstein által leírt centrum, fél-periféria, periféria országokra tagolt világgazdasági rendszerben az utolsó válságperiódus óta jelentős erőátrendeződés történt, szerepkörök változnak, és mindez együtt jár egy új innovatív korszak erősödésével. Az átalakulás az 1970-2008-ig tartó információtechnológiai korszaktól az űrkorszak felé halad. Az Ipar 4.0 és az analógia kedvéért általam Föld 2.0 címkével jelzett egymással nehezen összeegyeztethető és rendkívül összetett programok mélyreható társadalmi változásokat indukálnak, melyre az al-rendszerek – köztük az oktatás is - valamilyen szintű adaptív választ kénytelenek adni. Az adaptációs siker/sikertelenség mértéke többek között attól függ, mennyire látja tisztán az érintett rendszer a környezetében betöltött saját szerepét és környezetének jelenkori és jövőbeli szükségleteit, hogyan tárja fel és mérlegeli a kölcsönhatásban lévő többi alrendszer reakcióját, és hogy a rendszer milyen fokú rugalmassággal és reakcióidővel bír. Az előadás olyan gazdasági, technológiai, pénzügyi világszervezetek jelentéseit és adatait elemzi, melyen keresztül bepillantást nyerünk a jövőbe. Az ENSZ szakosodott szervezetei (ILO, UNESCO), a Világgazdasági Fórum, a G7, G20, az EU és a nemzetközi profitorientált és nonprofit szervezetek nyomán két alapvető modellt vázolhatunk. Az egyik az Ipar 4.0: a robotika és az űrkorszak felé mutat és a magyar szakmapolitikai beszédekben is megjelenik; a másikat a Föld 2.0 névvel illetem és a fogyasztás visszaszorítása és a fenntartható folyamatok mentén írható le. Egyszerre nem járható mindkét út. A választás és elköteleződés a nemzetek szintjén az oktatási rendszerek szerepét és feladatát, az oktatás tartalmát és folyamatát egyaránt meghatározza. Az előadás világgazdasági adatok és folyamatok elemzése során kívánja megmutatni, hogy pillanatnyilag hogyan lát minket a világ, mit vár tőlünk a közeljövőben, és van-e más utunk, mint az Ipar 4.0.

NYELVI HÁTRÁNY SZEREPE A TANULÁSI AKADÁLYOZOTTSÁG KIALAKULÁSÁBAN

VEREBÉLYI GABRIELLA

Széchenyi István Egyetem Apáczai Csere János Kar
verebelyi.gabriella@sze.hu

Kulcsszavak: nyelvi hátrány, tanulásban akadályozottak, intellektuális képességzavar, hátrányos szociális helyzet, nyelvi összeillési zavar

Az iskolai követelmények sikeres teljesítésének alapja a nyelvi kompetenciák megfelelő szintje és fejlődési üteme. Az osztályokban egy nyelv (jelen esetben a magyar nyelv) különböző változatait használó gyermekek tanulnak együtt. A tanulók iskolai előmenetelét, az iskolai követelmények sikeres vagy kevésbé sikeres teljesítését jelentősen befolyásolja, hogy az egyes tanulók által birtokolt és alkalmazott nyelvváltozat mennyire közelíti meg az iskola által elvárt és alkalmazott nyelvváltozatot. A bemutatni kívánt kutatás célja a nyelvi hátrány iskolai megjelenési formáinak leírása, elemzése. Alapfeltevése az, hogy a gyermeki beszédproduktumok elemzése révén pontosabban megismerhetővé válnak a nyelvi hátrány megjelenési formái, működési folyamatai. A vizsgálat eredményei alapján jól körülhatárolható kereteket kaphatunk egy adott évfolyam csoportszintű nyelvi kompetenciájáról is. A célok elérése érdekében jelen vizsgálat a tanulók spontán beszédének összetettségét, mennyiségi és minőségi mutatóit tanulmányozza az iskoláskor különböző szakaszaiban, illetve a szociális háttér és a képességbeli változók függvényében (lásd 3.3. fejezet). A kutatás felöleli az iskolába lépés időszakát (1. osztály), a felső tagozatba lépés idejét (5. osztály) és a középiskolai tanulmányok kezdeti időszakát (9. osztály). Vagyis a kutatás a közoktatás 4 évenkénti szintugrásait követve vizsgálja az oktatási szakaszokba való belépéshez szükséges ismeretek, elsősorban a nyelvi ismeretek meglétét, valamint fejlődési ütemét. A dolgozat a tanulásban akadályozott tanulók beszédprodukciónak több szempont szerint, különböző módszerek felhasználásával írja le, elemzi. A beszédproduktumok mennyiségi elemzése kiterjed a szavak (a), mondatok (b) számának meghatározására. A beszéd grammatikai helyességére következtethetünk a mondatok nyelvtani helyességének (c) vizsgálatával. A beszéd összetettségére utalhat a vizsgált szövegekben található lexémák (d) és nyelvtani struktúrák (e) aránya (MLU –arány). A beszédteljesítmény nyelvtani szerkesztettsége a Közlesegységek Fejlődési Mutatója (KFM–módszer) alapján kerül meghatározásra, mely mutató alapján következtethetünk a különböző évfolyamok valamint az egyének beszédprodukciónak morfológiai és szintaktikai komplexitására. Az elemzések pedagógiai szempontból is új eredményekkel szolgálhatnak. Mind az általános iskolákban, mind a középfokú oktatásban alapvető és kiemelt feladat az anyanyelvi kompetencia folyamatos fejlesztése. Az anyanyelvi nevelés-oktatás folyamata csak úgy lehet valóban eredményes, ha figyelembe veszi az eltérő alapokkal rendelkező tanulók egyéni szükségleteit. Éppen ezért fontos a tipikusan és a nem tipikusan fejlődő gyermekek, valamint az eltérő szociális/kulturális háttérből érkező tanulók nyelvi sajátosságainak minél szélesebb körű feltárása, megismerése. Így a nevelő-oktató munka folyamán felmerülő problémák jobban beazonosíthatóbbá válhatnak, és ez maga után vonja a problémák gyorsabb és pontosabb kezelését is.

A TANÁRI ATTITÚD SZEREPE, KUTATÁSA A KÖZNEVELÉSBEN

VIDA GERGŐ

Pécsi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet
vida.gergo@pte.hu

Kulcsszavak: attitűd, intervenció, lemorzsolódás, kvantitatív, pedagógus

A pedagógus szerepe a lemorzsolódásban és annak megelőzésében kutatásokkal igazolható (Juhász – Mihályi, 2015). Mind a hazai, mind a vonatkozó nemzetközi szakirodalom a pedagógusok attitűdjének vizsgálatát célozza meg a leszakadással kapcsolatban. Ennek oka, hogy a tanári attitűdök, az iskolai eredményesség és lemorzsolódás kapcsolata kutatásokkal igazolt. Az attitűd mind a tanárképzés alatt, mind pedig a szakmaközi kommunikáció során formálódhat (Gelencsérné, 2015), így a beavatkozás potenciális célterülete. A hazai köznevelési rendszer leszakadással kapcsolatos mutatói igazolják (KSH, 2017), hogy további intervenciót igényel az iskolai lemorzsolódás csökkentése, melyben a tanári attitűd az egyik háttérváltozó. A pedagógusattitűd vizsgálata kvantitatív stratégiára épül hazánkban is (Juhász – Mihályi, 2015). A Pareto-elv alapján meghatározható, hogy a tanulási problémákkal küzdők a leginkább veszélyeztetett csoport (Mrázik, 2017), gimnáziumba csak 2 %-uk jut el (KSH, 2017). Így indokolható ennek a populációnak, valamint az érintett pedagógusok tanulási problémák elfogadásával kapcsolatos attitűdjének vizsgálata. A kvantitatív stratégiára épülő attitűdvizsgálat Baranya megyére vonatkoztatva nem mutatott egyértelmű befogadó szemléletet a tanulási zavarral küzdőkkel kapcsolatban (Vida, 2018). Szintén baranyai mintát vizsgálva elmondható, hogy a tanulási zavar esetében vizsgált és a megállapításában relevánsnak ítélt háttérváltozók (Nagyné, 2015) a leszakadás megelőzésében nem relevánsak a statisztikai elemzések által leírt populációban. Tekintve, hogy a vizsgált mintában nincs általánosan elfogadó tanári attitűd a tanulási zavarral kapcsolatban, illetve hogy a háttérváltozók nem hozhatók összefüggésbe a lemorzsolódással, a kutatás ezeken a területeken indokolható. A valós háttérváltozók felfedése és az attitűdváltozás mechanizmusa az elvégzett kutatások tanulsága alapján kvantitatív eszközökkel teljes egészében nem feltárhatók. A kvantitatív kutatási stratégia azonban feltárta, hogy mely vonatkozó területek és milyen háttérváltozók mentén indokolt körülhatárolni az intervenció szempontjából a kutatási területet és populációt, illetve rámutatott a köznevelésben jelenleg is alkalmazott modell gyengeségeire.

AZ ÉLMÉNYPEDAGÓGIA JELENTŐSÉGE ÉS SZEREPE – KÜLÖNÖS TEKINTETTEL AZ IDEGENYELV-TANULÁSRA

VINCZE BEATRIX

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK

vincze.beatrix@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: idegenyelv-tanulás, élménypedagógia, tanárképzés, tanári kompetenciák, pályaszocializáció

A 21. század kihívásai jelentősen átalakították a tanulással és tanítással szemben támasztott elvárásokat, az élethosszig tartó megismerési folyamatban fontos hangsúlyt kap a tanulás élményjellege. A pedagógia egyre differenciáltabb részterülete az élménypedagógia, amely a személyes élményre, a közvetlen tapasztalásra helyezi a hangsúlyt, természet és valóság közeli helyzetekben fejleszteni a személyiséget, a kompetenciákat – és mint ilyen, megvalósulhat – és mint ilyen, megvalósulhat – a formális és/vagy az informális oktatás keretein belül. Az élménypedagógia tekinthető tágabb kontextusban egy nevelésfilozófiai irányzatnak – szoros összefüggést mutatva a pragmatizmus és konstruktivizmus, a pszichológia és a szociológia fejlődésével. Szűkebb értelemben szokás módszertani eljárások sokaságaként értelmezni, amely segítségével a nevelők elsődleges céljuknak tekintik, hogy a résztvevőket a közvetlen tapasztalati élmény alapján megszülető reflexiók segítségével juttassák új tudáshoz, fejlesszék képességeiket, értékorientációjukat, és a közösséghez való tartozásukat. Mint cselekvésorientált módszer nagy hangsúlyt fektet a fizikai, pszichikai és szociális nevelésére (a szív, a kéz és a fej pedagógiája). Gyökerei visszanyúlnak a klasszikusokig (Platón, Arisztotelész, Rousseau), illetve a modern nevelésfilozófia (progresszív nevelés) olyan képviselőihez, mint David Thoreau, John Dewey, Kurt Hahn, David A. Kolb (Michl, 2015). Az élménypedagógia jellemzői a cselekvésorientált és holisztikus szemlélet, olyan szituatív tanulási forma, amely a természetesség mellett csoportorientált, élményjellegű, önkéntességen alapul és pedagógiai szervezetségen alapul (Lovász, 2005; Mező, 2015). Az élménypedagógia képes felkelteni és fenntartani a motivációt azáltal, hogy valamennyi érzékszervere ható cselekvésesen alapuló tanulásként biztosítja a tanulási transzfert és reflexiót, illetve szoros kapcsolatban áll természettel, autentikus, kihívásjellegű kalandot ígér, miközben épít a kooperációra és a hatékony kommunikációra; erősítve a felelősségvállalást és az önálló döntéshozatalt. A számos formában (Outdoor, Somatic Recreation Education, Drama/Museum/Project in Education) szerzett élményalapú ismeret beépíthető és átültethető a tanulók mindennapi tudásába. Kérdés, hogy kiváltság vagy valóban beépíthető a mindennapi tanulási folyamatba, az oktatás hétköznapjaiba? Képes-e megtanítani a taníthatatlant? (Liddle, 2008)

Támogató: ELTE PPK

OKTATÓ NEM TANÁRKÉNT?!

VINCZE SZILVIA

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK PPI – Szombathely
vincze.szilvia@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: felsőoktatás, oktatók szakképzettsége, oktatók alkalmazásának kritériumai, oktatói álláshirdetés-elemzés, felsőoktatási didaktika

Áttekintve a vonatkozó jogszabályokat megállapítható, hogy Magyarországon a felsőoktatásban oktatói munkakörben (1992. évi XXXIII. törvény, 2. számú melléklet) foglalkoztatottakkal szemben általánosan nem előírt követelmény a tanári, andragógiai végzettség, de még csak az oktatói munkához szükséges pedagógiai, andragógiai, pszichológiai stb. kreditek teljesítése sem. A munkaidő kb. negyede tanításra fordítandó (2011. évi CCIV. törvény, 26. § (1)), a tanítási tevékenységekre fel kell készülni, azaz a munkaidőnk kb. felében olyan tevékenységekkel foglalkozunk, amelyekre az oktatók egy része egyáltalán nem kapott felkészítést. E munkaköri tevékenységeink befolyásolhatják a hallgatók munkaerő-piaci sikerességét, tanulmányok alatti lemorzsolódását, továbbtanulását, de akár a tudományos utánpótlást is. Látható tehát, hogy tanári kvalitásaink igen nagy jelentőséggel bírnak, mégis a kutatások relatíve elhanyagolt területéhez tartoznak. Az oktatók tanítási kvalitásának kérdésköre sok oldalról megközelíthető téma (pl. oktatók hallgatói véleményezése, felsőoktatási didaktika). Ezek közül a most induló kutatásunkban a felsőoktatás oktatói képét szeretnénk megrajzolni. A szakirodalmi áttekintést követően, először az oktatók alkalmazásával kapcsolatos kritériumokat, illetve az oktatói pályával szembeni elvárásokat tárjuk fel álláshirdetések (<https://kozigallas.gov.hu>), az oktatói előmenetelhez kötődő jogszabályok, a MAB előírások és a felsőoktatási intézmények dokumentumaiban (foglalkoztatási követelmények, doktori-, habilitációs szabályzatok) megjelenő kritériumok alapján. Kutatásunkhoz a tartalomelemzés módszerét használjuk. Feltételezzük, hogy alkalmazási kritériumként leggyakrabban a kutatási tevékenység követelménye, ettől elmaradva a tanári végzettség helyett inkább az oktatói tapasztalat elvárása jelenik meg. Kutatásunk eredményei motiválhatják a felsőoktatási didaktikáról és az oktatói továbbképzési rendszer szükségességéről való gondolkodást.

EGY ÉLETKÉPTELENNEK BIZONYULT ISKOLATÍPUS A HAZAI OKTATÁSTÖRTÉNETBEN: A FELSŐ NÉPISKOLA

VINCZE TAMÁS

Nyíregyházi Egyetem
tamvincze@freemail.hu

Kulcsszavak: felső népiskola, dualizmus kori iskolarendszer, népoktatás-történet, diskurzus-elemzés

Az 1868-as népiskolai törvénnyel bevezetett felső népiskola a hazai oktatástörténet legmostohább sorsú iskolatípusa volt. Bár hivatalosan csak az 1927-es polgári iskolai törvény iktatta ki a közoktatásból, valójában hamarabb eltűnt az iskolarendszerből, mivel az a 4 felső népiskola, amely az I. világháború végén még létezett, mind az 1920-ban elcsatolt területekre esett. A felső népiskola eredeti funkciója szerint a népoktatás „betetőzője” lett volna, kiegészítette és befejezte volna az elemi népiskolában nyújtott képzést. Ez a „betetőző” szerep módosult a legtöbb vidéki fiú felső népiskola esetében „előszoba”-szereppé, még hozzá a tanítóképző előszobája lett ez az iskolatípus. Közben általánosan képző iskolából szakiskolává alakult néhány ilyen intézmény: az 1872-es felső népiskolai tanterv már a szaktanfolyammal megtöltött felső népiskolák tárgyairól is rendelkezett. A gazdasági irányú felső népiskolák feladata egy modern módszerekkel dolgozó gazdaréteg kinevelése lett volna, de ezt a célt sem tudták betölteni. Fő riválisukat a földműves iskolák jelentették. A leány felső népiskolákat és az általános képzést folytató fiú felső népiskolákat pedig az egyre népszerűbbé vált polgári iskolák szorították ki a pályáról. A felső népiskola életképtelenségét a dualizmus korával foglalkozó neveléstörténet-szek általában megemlíti, de az életképtelensége oki hátterének feltárásával mindeddig adós maradt a neveléstörténet-írás. Előadásomban arra teszek kísérletet, hogy korabeli vidéki lapok hasábjain felső népiskolákkal kapcsolatban létrejött diskurzusok elemzésével megvilágítsam, miért is nem tudott meggyökeresedni ez az iskolatípus a hazai népoktatásban, miért nem lett társadalmi bázisa. Akkor alakultak ki viták az iskolarendszer e „hamupipőkéje” körül az 1870 és 1900 közötti időszakban, amikor egy-egy felső népiskolát a megszüntetés vagy a polgári iskolává való átalakítás veszélye fenyegetett. A Csíki Lapokban, a Kecskeméti Lapokban és a Nemerében olvasható diskurzusok elemzésének eredményeként rekonstruáltam a felső népiskolák híveinek és ellenségeinek érvekészletét, a megmaradás, illetve a megszüntetés mellett felhozott indokokat. Az egyes vitákban feltáruló oktatáspolitikai, társadalmi és munkaerőpiaci nézőpontok jellegzetes retorikájából, valamint a felsorakoztatott érdekek köré épített kontextusból kiviláglik, hogyan ütköztek össze a társadalmi modernizációra irányuló törekvések a Magyarországot „címországga” torzító korabeli közgondolkodással. Az iskolázásnak elsősorban aszcenziós erőt tulajdonító szemlélet ugyanis, amely a társadalom minden rétegét átjárta, az iskolázottság fogalmával nem a gyakorlati, hanem a szellemi pályákat kapcsolta össze, részben ennek eredményeként kellett kikopnia a felső népiskolának az iskolarendszerből, a polgári iskola pedig emiatt volt kénytelen olyan plusz funkciókat felvállalni, amelyek eredeti céljaival nehezen voltak összeegyeztethetők. Ebben az értelmezésben a felső népiskola szimbólum: túlmutat önmagán.

MŰVELT, SZABAD EMBER VAGY „PÉNZ KERESŐ GÉP”? AZ IPARI MUNKAVÉGZÉST ÉS A SZAKKÉPZÉST ÉRINTŐ TÁRSADALMI KIHÍVÁSOK MEGÍTÉLÉSE A 19. SZÁZADI MAGYARORSZÁGON

VÖRÖS KATALIN

Pécsi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet
voros.katalin@pte.hu

Kulcsszavak: oktatástörténet, iparoktatás, mentalitástörténet, dualizmus kori Magyarország, modernizáció

A modern polgári, kulturális és gazdasági értelemben is prosperáló Magyarország megteremtését számos törekvés szolgálta a 19. század folyamán, ezek sorába illeszthető az iskolarendszerű középfokú iparoktatás megszervezése is. A kiépülő oktatási rendszer eredményességét azonban a kortársak véleménye szerint is nagyban befolyásolta a társadalom hagyományos értékrendszere, amelyben az iparos és kereskedő pályák egyértelműen alacsonyabb pozíciókat foglaltak el. A modern termelési eszközök, a technikai újítások és az infrastruktúra fejlődése a modernizáció csupán egy-egy szeletét jelentik, ezekhez viszonyítva a társadalom hagyományos értékrendjének lassabb átalakulása a modernitás rétegeinek egymáshoz viszonyított „elcsúszásaként” értelmezhető, amely egy sajátos mintázatú modernitást eredményezett Közép-Európa számos országában. Jürgen Kocka modern munkát érintő fogalomtörténeti fejtegetéseiből, illetve a sokféle modernitás (multiple modernities) elméleti megközelítéséből kiindulva előadásunkban igyekszünk a századforduló Magyarországnak társadalmi mentalitását árnyalni az ipari munkavégzés szakoktatással kapcsolatos diskurzusának (re)konstruálása révén. Jelen kutatás történeti forráselemzést alkalmazva az iparoktatással foglalkozó szakemberek (többek között Trefort Ágoston, Wlassics Gyula, Ipolyi Arnold, illetve Gelléri Mór) pályaválasztással és modern munkavégzéssel kapcsolatos nézeteit és fejtegetéseit kívánja bemutatni a szakmai nyilvánosság számára szánt dokumentumok (pl.: országgyűlési jegyzőkönyvek, szakajtó, iskolai értesítők stb.) alapján. A feltárt források a szakmai elit által feltételezett társadalmi motivációk és az ezekből kiinduló oktatási koncepciók bemutatására alkalmasak, amelyek az egyes intézménytípusok kialakításában és fejlesztésében meghatározó tényezőnek számítottak. Az iskolai értesítők és minisztériumi jelentések statisztikai adatait is felhasználva kísérletet teszünk az ipari szakiskolák dualizmus kori iskolapiacon betöltött helyének megragadására és a diákság társadalmi reprezentációjának feltérképezésére a felső ipariskolák, valamint az ipari szakiskolák vonatkozásában. A feltárt források kritikai vizsgálatával a szakoktatás és a korszak művelődéstörténeti szakirodalmának értelmezési tartományát kívánjuk bővíteni, melynek relevanciáját többek között egy máig ható képzési struktúra történetének hiányos feltárása jelenti.

FORMATIVE ASSESSMENT AS A TOOL FOR IMPROVING STUDENT'S MOTIVATION AND ENGAGEMENT IN SECONDARY SCHOOLS

RUTH NANJEKHO WAFUBWA

University of Szeged
ruthnanje@gmail.com

Keywords: formative assessment, motivation, engagement, achievement motivation, secondary schools

This paper focuses on how formative assessment which draws from constructivism and social cognitive theories of learning can be used as an intervention to improve student's achievement motivation and engagement. In trying to develop the theory of formative assessment, Black & William (2009) conceptualized formative assessment as consisting of five key strategies which were identified as: clarifying and sharing learning intentions and criteria for success; engineering effective classroom discussions; providing feedback that moves learners forward; activating students as instructional resources for one another and activating students as the owners of their own learning. The five key strategies were centred on three key processes: where the learner is going, where the learner is right now and how to get there. The main focus of this paper is on how these aspects of formative assessment can influence student's achievement motivation and engagement. A thematic review of studies related to formative assessment, motivation and engagement was done using multiple search engines. The results indicated that formative assessment plays a crucial role in enhancing student's motivation and engagement by fostering student's self-efficacy and self-regulation. The detailed results are discussed. The findings and suggestions will be helpful to practicing teachers on how best they can enhance student's motivation and engagement using formative assessment strategies. Theoretically, this paper will contribute towards further development of formative assessment theory. This paper demonstrates how formative assessment can be used to improve students' motivation and engagement and recommends for further research on the role of formative assessment in motivation and engagement.

A KUTATÁSI KÉSZSÉGEK FEJLESZTÉSE KÉMIAÓRÁN 10. ÉVFOLYAMOSOK KÖRÉBEN – RÉSZLETEK AZ ELŐMÉRÉS EREDMÉNYEIBŐL

Z. OROSZ GÁBOR – NÉMETH VERONIKA – KOROM ERZSÉBET

Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Doktori Iskola, Magyar Tudományos Akadémia – Szegedi Tudományegyetem Természettudomány Tanítása Kutatócsoport
gaborosz21@gmail.com

Szegedi Tudományegyetem TTIK Fizikai Kémiai és Anyagtudományi Tanszék Módszertani Műhely, Magyar Tudományos Akadémia – Szegedi Tudományegyetem Természettudomány Tanítása Kutatócsoport
nemethv@chem.u-szeged.hu

Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet, Magyar Tudományos Akadémia – Szegedi Tudományegyetem Természettudomány Tanítása Kutatócsoport
korom@edpsy.u-szeged.hu

Kulcsszavak: kémiatanítás, fejlesztő program, kutatási készségek, természettudományos motiváció, aktív tanulás

Nemzetközi kutatások jelzik, hogy a kutatási készségek fejlesztése a kémiatanítás során is egyre fontosabb (pl. Hofstein et al., 2004; Winkelmann et al., 2015). Ennek hazai megvalósítása érdekében egy tantárgyba ágyazott, aktív tanulási módszereken alapuló fejlesztő programot dolgoztunk ki a 10. évfolyamra a karbonsavak és észterek tematikai egység tanításához, amelyet kísérleti-kontrollcsoportos, elő- és utóméréses elrendezésben próbáltunk ki. Azt vizsgáltuk, hogy kimutatható-e változás a szakértői tudásban, a kutatási készségekben, a tantárgyi attitűdökben és a tanulási motiváció egyes összetevőiben. Mintánk három városi gimnázium 10. évfolyamos diákjai közül került ki. A kontroll (N=151, fiúk: 50,3 %) és a kísérleti (N=121, fiúk: 42,1 %) csoport is heti két órában tanulja a kémiát. Papíralapú feladatsorral vizsgáltuk a diákok alapvető kémiai szaktudását és a változók kontrollja készség fejlettségét. Online mérőeszközünk három részre tagolódik: (1) háttérkérdőív, mely az alapvető demográfiai adatokon túl a tantárgyi attitűdökre, az előző félévben szerzett jegyekre, illetve a tanítási eszközök és módszerek használatának gyakoriságára is rákérdez; (2) a természettudományos tanulási motiváció kérdőív (Glynn, 2011) adaptált változata, mely 25 db 5-fokú Likert-skálás itemet tartalmaz; (3) a saját fejlesztésű természettudományos megismerés készségei teszt rövidített változata (39 item), mely az adatértelmezést, a változók azonosítását, a kutatási kérdés vizsgálatát, a hipotézisvizsgálatot, a változók kontrollját, a kísérlettervezést és a következtetést méri zárt végű feladatokkal. Jelenleg csak az előmérés online adatai állnak rendelkezésre, ezért előadásunkban erre fókuszálunk. Az eredmények szerint a kísérleti csoport a fejlesztés kezdetén kissé jobban viszonyul a kémiához ($t(270)=-2.39$, $p<.05$), azonban a kémia osztályzatban nincs szignifikáns különbség. A kontrollcsoport többször használja a tankönyvet ($X^2(3)=22.4$, $p<.001$) és a munkafüzetet ($X^2(3)=37.89$, $p<.001$) kémiaórán. Mindkét csoportban a frontális módszereket részesítik előnyben a pedagógusok. A kontrollcsoport tagjai többször kapnak házi feladatot ($X^2(3)=12.87$, $p<.05$). A természettudományos tanulási motiváció kérdőív megbízhatóan mér ($\alpha_{kontroll}=.962$; $\alpha_{kísérleti}=.950$). Az intrinzik motiváció, az énhatékonyság és a karriermotiváció között találtunk szignifikáns különbségeket ($p <.05$), minden esetben a kísérleti csoport javára. A természettudományos megismerés készségei teszt is jól mér ($\alpha_{kontroll}=.741$; $\alpha_{kísérleti}=.803$). Az összteljesítmény a kontrollcsoportban 77,0%p (SD=11,6%p) a kísérleti csoportban 76,2%p (SD=13,5%p). Legjobban az adatértelmezés és a hipotézisvizsgálaton, legrosszabbul a változók kontrollja és a kísérlettervezés alszálakon teljesítettek a diákok. A különbségek nem szignifikánsak. Az előmérés önmagában is részletes képet ad a tanulók tudásáról, motivációjáról. Az utómérés adataival együtt hozzájárulhat a későbbiekben a kémiatanítás módszereinek megújításához.

A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgy-pedagógiai Kutatási Programja támogatta.

A POZITÍV PEDAGÓGIA HATÁRÁN

ZALAY SZABOLCS

Pécsi Leówey Klára Gimnázium
zalaysz@gmail.com

Kulcsszavak: pozitív pszichológia, alternatívák, élménypedagógia, jelenség alapú oktatás, paradigmaváltás

Új pedagógiai paradigma körvonalazódik a modern iskolákban. Több tudományterület, illetve tudományos határterület – mint a pozitív pszichológia, a neurobiológia, a kvantumfizika – eredményei és a világ legtöbb országában elindult kísérletező gyakorlat egyszerre hatnak az új pedagógiai paradigma kibontakozásának irányába. Viszont ez az alternatíva még nem tudott annyira karakteresedni, hogy áttörje a hagyományos iskola merev falait és szokásait. Ahhoz, hogy a „Pozitív Pedagógia” oktatási kísérleteiből széles hatósugarú, új paradigma szülessen, több kritériumnak meg kell felelnie. Más szóval ebből a pedagógiai alternatívából, amely itt-ott működhet sikerrel, akkor lesz igazi alternatív pedagógia, ha egyértelmű az ember- illetve pedagógusképe, megvan a részletesen kidolgozott tanterve, világos pedagógiai filozófiája, cél- és értékrendszere van, beépíti rendszerébe a modern fejlődéslélektan ismereteit, önálló gyermekképe van, s rendelkezik azokkal az eszközökkel, módszerekkel, amelyeket mind a tanítási gyakorlatában, mind a pedagógusképzésében alkalmazni tud, a magas szintű pedagógiai kommunikáció működtetésével és a jó iskolai klíma megteremtésével egyszerre. Előadásomban a megvalósulás lehetőségeit és akadályait elemzem, építve a nemzetközi elméleti és gyakorlati tapasztalatokra, tudományos kutatási eredményeimre, az „iskolai világban” szerzett megfigyeléseimre, valamint az új Nemzeti alaptanterv pedagógiai filozófiájának, részben – „kutatótanárként” – általam kidolgozott koncepciójára.

ACTION RESEARCH AS A SPACE FOR DIALOGUE AND COLLABORATION IN TEACHER TRAINING

ILDIKÓ ZANK

Institute of Education Sciences, Faculty of Humanities, University of Pécs
zank.ildiko@pte.hu

Keywords: teacher training, collaborative practice, action research

This paper explores the background, the goals and the experiences of a teacher training course embedded in action research and based on reflective-cooperative practice. During the course we have created conditions for the following to take place: collaborative teaching, reflections and the facilitation of cooperative learning. Conceptual Framework Action research is considered an approach which is designed to inform and influence practice. It is a value oriented, living process which constantly changes and develops, while those who are engaged in this process not only deepen their understanding of the issues, but also need to develop a collaborative relationship and open new spaces for communication. It is a reflective process with an emphasis placed on participation and collaboration, focusing on immediate application rather than the development of theory. It is not only its antielitist approach that makes participatory action research attractive for educational research, but the possibility to build a new, common knowledge constructed from different types of knowledge. Reflective-cooperative practice Reflection has not only been employed to monitor the process of action research but as a potential means to change the participants' perception of themselves and encourage them to try new approaches. Joint planning and team-teaching, being observed and receiving feedback (teachers providing collegial reflections) seem to enhance teachers' self efficacy and may result in greater commitment to changing practice. By reflecting on the intensive, content-rich and sustained collaboration we have been aiming to investigate impact upon teaching and/or learning processes and outcomes. Towards quality teacher training The practical implications of the paper is a possible respond to the need of methodological changes in teacher training. There is an urgency to focus more on personal development and use pedagogy which puts the learners at the centre of activities, uses participative methods and assists the acquisition of specific transversal competences, such as critical thinking, collective knowledge building, problem-solving, co-operative spirit. Ideally teacher training embraces the development of these new teacher attitudes, therefore we propose a model which is designed to provide collaborative experiences and the atmosphere of inclusiveness to prospective teachers and to promote the understanding and appreciation of diversity. Literature HINE, G. S. C. (2013): The importance of action research in teacher education programs. In Special issue: Teaching and learning in higher education: Western Australia's TL Forum. Issues in Educational Research, 23 (2), 151-163 OECD (2018), "Teachers' well-being, confidence and efficacy", in Valuing our Teachers and Raising their Status: How Communities Can Help, OECD Publishing, Paris <https://doi.org/10.1787/9789264292697-6-en>.

AZ ELEMI RENDSZEREZŐ KÉPESSÉG ÓVODAI FEJLESZTÉSE ÉS A FEJLESZTÉS TRANSZFERHATÁSA A DIFER KÉSZSÉGEKRE

ZENTAI GABRIELLA – JÓZSA KRISZTIÁN

Szegedi Tudományegyetem

zentaigabi@gmail.com

Szegedi Tudományegyetem

jozsa@sol.cc.u-szeged.hu

Kulcsszavak: rendszerező képesség, koragyermekkor, képességfejlesztés

Előadásunk középpontjában a gondolkodási képességek koragyermekkorai fejlesztése, és a fejlesztés transzferhatásainak elemzése áll. Kutatásunk során a rendszerező képesség fejlesztését tűztük célul, és a fejlesztés hatását vizsgáltuk közvetlenül a rendszerező képességre, közvetetten pedig a DIFER készségek rendszerére, valamint az elemi kombinatív képességre. A rendszerező képesség teszi lehetővé a dolgok szelektálását, szortírozását, sorba rendezését. Azoknak a pszichikus komponenseknek a rendszerét értjük alatta, melyek az összehasonlításban, viszonyok felismerésében játszanak szerepet (Nagy, 2007). A rendszerezés alapjai már kisgyermekkorban kialakulnak, amikor a gyermekek színük, anyaguk, méretük, alakjuk alapján megkülönböztetik, csoportosítják a játékokat. Kutatásunk mintájába középső csoportos óvodások kerültek. A 85 fős kísérleti csoportban kilenc hónapon keresztül játékos módszerekkel folyt a rendszerező képesség fejlesztése. A 145 fős kontrollcsoportba tartozó gyermeknél csak a méréseket végeztük el, irányított fejlesztés nem volt, az óvodapedagógusok a korábbi gyakorlatuknak megfelelően dolgoztak egész évben. A kontrollcsoportos fejlesztő kísérletet elő- és utómérések foglalták keretbe, mindkét mérési ponton diagnosztikus, kritériumorientált mérőeszközökkel (Cronbach- $\alpha=0,85-0,92$). Az elemi rendszerező képesség mellett az elemi kombinatív képesség tesztet (Józsa – Zentai – Hajduné, 2018) és a DIFER Programcsomag (Nagy – Józsa – Vidákovich – Fazekasné, 2004) tesztrendszerét alkalmaztuk. A felméréseket az óvodapedagógusok egyéni vizsgálatokkal, előzetes felkészítést követően végezték el. A rendszerező képesség fejlesztésének hatékonyságát kísérleti úton igazoltuk. Azok a gyermekek, akik naponként részt vettek az óvodapedagógusok által irányított játékokban, gyorsabban fejlődtek, mint a kontrollcsoportba tartozó társaik. Az elemi rendszerező képesség fejlesztésére számított kísérleti hatás jelentős, a Cohen-féle hatásméret 0,76. Az eredmények alátámasztják, hogy a program az alacsonyabb fejlettségi szintről induló gyermekeknél kifejezetten erős fejlesztő hatással bírt, fejlődési lemaradásuk nagymértékben csökkent. A fejlesztő program a DIFER-index fejlődésére is erőteljesen hatott, a Cohen-féle hatásméret 0,63. Valamivel alacsonyabb, de szignifikáns a rendszerezés fejlesztésének a hatása az elemi kombinatív képesség fejlődésre, 0,31 a kísérleti hatásméret. Az elemi rendszerező képesség és a DIFER-index között a kísérleti és a kontrollcsoportban is erős ($r=0,71-0,78$) korrelációs együtthatót számítottunk, a rendszerező képesség és az elemi kombinatív képesség kapcsolatának szorosságát ennél alacsonyabb ($r=0,38-0,58$) összefüggések jellemzik. Eredményeink alapján megállapíthatjuk, hogy az elemi rendszerező képesség játékos módszerekkel hatékonyan fejleszthető, a fejlesztés hatására a DIFER készségek és az elemi kombinatív képesség fejlődése is felgyorsítható.

Támogató: NKFI K124839

TÁRSADALMI SZEMLÉLETFORMÁLÁS ÉRZÉKENYÍTŐ PROGRAMOKKAL

ZSEBE ANDREA – MÁTYÁSINÉ KISS ÁGNES

Semmelweis Egyetem Pető András Kar
tenk.miklosne@semmelweis-univ.hu

Semmelweis Egyetem Pető András Kar, Semmelweis Egyetem Pető András Pedagógiai Intézete
matyasine.kissagnes@semmelweis-univ.hu

Kulcsszavak: mozgásfogyatékoság, inkluzív nevelés, érzékenyítő program, eredményvizsgálat, hallgatói gyakorlat

A Semmelweis Egyetem Pető András Kar (SEPAK) hallgatói számára a mozgásfogyatékosággal élő gyermekek és az ép fejlődésű gyermekek együttnevelése természetes és előremutató pedagógiai feladat. A mai magyar közoktatásban is számtalan követendő jó gyakorlat van az inkluzív nevelés eredményes működtetésére, mely utat és példát mutathat minden nevelési és oktatási intézménynek. A többségi gyermekek érzékenyítése, a pedagógusok és szülők felkészítése valamint a legfontosabb tárgyi feltételek biztosítása azonban elengedhetetlen a hatékony és sikeres együttneveléshez. A kutatás előzményének tekinthető az a TÁMOP 3.4.2 Hatékony Együttnevelés - Tudatos Együttműködés uniós pályázat, melyben a program egyes elemei már megjelentek. A kutatásunkban olyan többségi óvodai csoportokat és általános iskola alsó tagozatos osztályait vontunk be, amelyek nyitottak voltak az együttműködésre, a program kipróbálására. A program részeként kidolgozásra került a konduktor BA képzésben meghirdetett szabadon választható tantárgy tematikája. A kutatásban 70 fő óvodás életkorú gyermek, 110 fő alsó tagozatos iskoláskorú gyermek, 20 fő pedagógus, 170 fő szülő, 26 fő hallgató és 3 fő oktató vett részt. A kutatás módszerei a kérdőíves kikérdezés, az érzékenyítő program és a hatékonyságvizsgálat voltak. Az érzékenyítő program kidolgozását megelőzte a témában elérhető elméleti alapismeretek átadása a konduktor BA hallgatók számára. A program kidolgozását a hallgatók és az oktatók közös team munkában végezték. Az érzékenyítő program külön-külön szervezve valósult meg az óvodai és iskolai környezetekben az életkori specifikációkat figyelembe véve. A kutatás eredményének tekinthető egyrészt, hogy a gyermekek valós tapasztalatokat szereztek a mozgásfogyatékoságról, a segítségnyújtás módjairól, az elfogadról. Másrészt, hogy az érzékenyítés pedagógia módjai szabadon választható tantárgy keretében a konduktor BA képzés curriculumának részévé vált, így a hallgatók módszertani eszköztára bővült. Eredménynek tekintjük továbbá, hogy a kutatásba bevont szülők és pedagógusok közvetett módon szerzett tapasztalatai által a programunk a társadalmi érzékenyítés egyik jó gyakorlatává vált. Végül azt is eredménynek tartjuk, hogy összegyűjtésre került egy olyan attitűdformáló játékgyűjtemény, melynek minden eleme a sikeres együttnevelést készíti elő. Az eredmények alapján hasznosíthatónak tartjuk a kidolgozott érzékenyítő programot bármely óvodai csoport vagy iskolai osztály számára. A kidolgozott programunk jövőbeni társadalmi hasznosságát abban látjuk, hogy az intézményekben jelentős anyagi ráfordítás nélkül is elterjedő hasonló jellegű programok eredményeként a befogadó többségi intézmények száma növekszik, a felkészült pedagógiai környezet pedig biztosítéka lesz a hosszú távú fenntarthatóságnak.

PTE BTK Neveléstudományi Intézet

XIX. ORSZÁGOS NEVELÉSTUDOMÁNYI KONFERENCIA
Pécs, 2019. november 7-9.

POSZTEREK

A SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ TANULÓK HELYZETÉNEK FELMÉRÉSE KOVÁSZNA ÉS HARGITA MEGYÉBEN

BARTALIS IZABELLA

Debreceni Egyetem
izabellabartalis2018@gmail.com

Kulcsszavak: tanulási korlátok, magatartás- és viselkedészavarok, ADHD, SNI

A modern kor magával hozta a gyermekpopuláció változását, amikor az értékrendek új dimenziója mellett, megjelennek a magatartásbeli, beilleszkedési, tanulási és figyelemzavarral küzdő tanulók az oktatási rendszerünkben (Bolla, 2012; Hudra, 2005). Napjainkban a pedagógusok gyakran találkoznak ilyen tanulókkal, felismerik, viszont nem minden esetben felkészültek az ilyen problémával küzdő tanulók befogadására, fejlesztésére, differenciált oktatására. Tanulmányunk egy feltáró jellegű előkutatás, amelyben a Kovászna és Hargita megye oktatási intézményeiben tanuló sajátos nevelési igényű tanulók számát, valamint az őket fejlesztő pedagógusok körét kívántuk feltérképezni. A statisztikai adatok begyűjtése képezi a további kutatásunk kiindulópontját. Ezek segítségével tudunk rávilágítani a tanulási nehézségekkel küzdő tanulók számára, valamint annak fontosságára, hogy a velük dolgozó pedagógusoknak szükségük van alternatív pedagógiai módszerekre, amelyek hatékonyan segítik munkájukat. Ilyen alternatív pedagógiai hatásmechanizmus rejlik például a zene fejlesztő hatásának felhasználásában. Eredményeink rávilágítanak arra, hogy annak ellenére, hogy Kovászna és Hargita megyében az SNI-vel diagnosztizált tanulók száma magasnak mondható, kevés szakember áll rendelkezésre ezen tanulók fejlesztési folyamatában, ezért többségében az osztálytanítókra, valamint a szaktanárookra hárul ez a feladat. A feldolgozott adatok a Hargita és Kovászna Megyei Erőforrás és Nevelési Tanácsadó Központok (MENTK) és a Megyei Tanfelügyelőségek ez év januárjában és márciusában összesített adatai.

NÉGY DIPLOMÁS PÁLYA MÉRLEGEN

CSÓK CINTIA

Debreceni Egyetem
csokcintia@gmail.com

Kulcsszavak: felsőoktatás, segítő pályák, rekrutáció, munkaerő-piaci helyzet, szakmai szocializáció

A felsőoktatásban végzettek pályafutásának általános elemzésére az utóbbi években jelentős erőfeszítések történtek, melyek a képzési terület- illetve szakspecifikus elemzések szükségességét vetették föl. Kutatásunk ennek jegyében egy speciális képzési szegmensre koncentrált, a társadalom működőképességét segítő pályákon dolgozó fiatal szakemberek elhelyezkedését, felsőoktatási tapasztalatait veszi górcső alá, amikor a nappali munkarend szerinti szociálpedagógia alapszakon/hagyományos képzésben részt vett hallgatókat összehasonlítja a szociális munka, andragógia és pedagógia alapszakokon végzettekkel. Az eddigi kutatások elsősorban az egyes pályák professzionalizációjára fókuszáltak, és a rekrutációt intézményi, regionális met-szetben vizsgálták. Jelen kutatásban azonban az első népes szociálpedagógus diplomások országos szintű társadalmi rekrutációs bázisát és munkaerő-piaci helyzetét vizsgáltuk. A témaválasztás relevanciáját mutatja, hogy kevés olyan szak van, ami az ismeretlenségből felbukkanva ekkora népszerűsége tette szert, majd ilyen drasztikusan visszaesett iránta az érdeklődés, mint a szociálpedagógia. Az évtized elején az osztott képzés bevezetése okozott csökkenést, majd a bemeneti (emelt szintű érettségi) feltételek szigorítása. A probléma differenciált megközelítése érdekében egyrészt kvantitatív, másrészt kvalitatív elemzést végeztünk. A Frissdiplomások 2012-adatbázis statisztikai elemzése során mutattuk be a végzettek rekrutációját, a felsőoktatásból a munkaerő-piacra való átmenetét és az aktuális munkaerő-piaci helyzetét összehasonlításban. Az adatbázis a 2007-ben, 2009-ben és 2011-ben abszolutóriumot szerettek adatait tartalmazza. A kutatás kvalitatív szakaszában olyan végzettekkel készítettünk félig strukturált interjúkat, akik az említett periódusban abszolváltak. A kvantitatív elemzésünk legfontosabb eredménye, hogy az egyes csoportok összetételének különbségeit erőteljesen magyarázza a képzéseket nyújtó intézmények regionális elhelyezkedése. Az interjúkban vizsgált dimenziók alapján típusokat állítottunk fel, a szociális szakemberek abba a kategóriába kerültek, melyet a gyakorlatorientáltság, a szakmába ágyazott tudás és a pályastabil diplomás karrier jellemez. Ezzel szemben a bölcsész képzési területen végzettek az elméletközpontúság, a konvertálható tudás és az útkereső pályafutás mentén tipizálhatók. A kutatási eredményeinkből levonható gyakorlati konklúzió arra a megfigyelésre építhető, hogy az elméleti súlypontú képzésekben végzettek elhelyezkedési nehézségekre hívták fel a figyelmet. Éppen ezért a volt hallgatói visszajelzések alapján érdemes lehet a curriculum fejlesztésére nagyobb hangsúlyt fektetni, ezen belül is az elmélet és a gyakorlat szintézisére. Ezzel szemben a szociálpedagógusok és szociális munkások az elhelyezkedést követő problémákra mutattak rá (alacsony jövedelem, megbecsülés hiánya), amin felülről jövő intézkedések segítenének, hosszú távon növelve ezen pályák vonzerejét és megtartó erejét.

„Az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-18-2 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült.”

ALTERNATÍV KERETTANTERVEK ALKALMAZÁSÁNAK VIZSGÁLATA A MINDENNAPOS TESTNEVELÉSBEN

EIGNER ESZTER – PRISZTÓKA GYÖNGYVÉR

Pécsi Tudományegyetem TTK Sporttudományi és Testnevelési Intézet,
Pécsi Tudományegyetem BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola
chesty8@gamma.ttk.pte.hu
Pécsi Tudományegyetem
gyongy@gamma.ttk.pte.hu

Kulcsszavak: mindennapos testnevelés, alternatív kerettanterv, tanári attitűd

Bevezetés: Kutatómunkánk témája a tanítási gyakorlatok alatt fogalmazódott meg. Több intézményben, iskolatípusban, több korosztálynál megfordultunk, azonban nagyon szűk keresztmetszetét láttuk a felhasználható mozgásanyagnak a testnevelés órai hospitálásokon. A tapasztaltak kíváncsivá tettek, hogy a rendelkezésre álló alternatív kerettantervekből vajon mennyit ismernek, használnak a mindennapokban a testnevelést oktató pedagógusok, könnyebbé válik-e számukra változatosabbá tenni a tanórákat ezek segítségével. Cél, hipotézisek: Célunk, hogy megvizsgáljuk a mindennapos testnevelés alternatív kerettanterveinek kihasználtságait a gyakorlatban. Kutatási kérdéseink és hipotéziseink arra vonatkoznak, hogy a testnevelést oktató pedagógusok ismerik-e az alternatív lehetőségeket; van-e módjuk alkalmazni őket, vagy valóban tájékozatlanok? Hogyan változott a véleményük és milyen visszajelzéseket kapnak diákjaiktól a mindennapos testnevelésről? Milyen nehezítő körülmények akadályozzák a testnevelés tartalmi megújítását? Mi a tanulók véleménye ebben a kérdéskörben? Anyag, módszer: Vizsgálati módszerként saját összeállítású kérdőívet hoztunk létre a tanárok és a tanulók számára, amit az interjú módszerével egészítettünk ki. Irányított mintavétellel egy kaposvári általános iskola minden testnevelést oktató pedagógusát – a tanítókat is – felmértem (n=15). A kérdőív online módon való kitöltésének lehetőségét biztosítva kívántam országos lefedettségűvé tenni a felmérést, így a véglegesen n=36. Az eredmények feldolgozása Excel programmal, egyszerű matematikai-statisztikai számításokkal történt. Eredmények: Az eredmények alapján képet kaptunk a kerettantervek ismertségi szintjéről a tanárok körében, megismertük véleményüket a mindennapos testnevelés jelenlegi helyzetéről, és fontossági sorrendet tudtunk felállítani a hiányzó feltételekről. Az iskolák túlnyomó többségében még mindig 3 tanóra szerepel az órarendben, a plusz 2 óra általában egyesületi igazolás alapján elmarad a sportoló diákoknak, vagy összevont sportköröket tartanak. Következtetés: A témában való kutatás több szempontból fontos és hasznos lehet. Egyrészt ráirányítja a figyelmet, hogy a jelenleginél több időt és lehetőséget kell biztosítani a tanárok továbbképzésére; másrészt a testnevelő tanárképzés tartalmi kérdéseit is érdemes lenne folyamatosan frissíteni. Minőségibbé és élvezetesebbé tehetjük a tanórákat, ha nem csak a „régis iskola” megszokott módszereit, tananyagait használjuk fel.

AZ ELEKTRONIKUS TANULÁSTÁMOGATÁS DIFFERENCIÁLÁSA A FELSŐOKTATÁSBAN: IGÉNYEK ÉS MODELLEK

FODORNÉ TÓTH KRISZTINA

Pécsi Tudományegyetem BTK
toth.krisztina4@pte.hu

Kulcsszavak: e-learning, felsőoktatás-kutatás, felsőoktatás-pedagógia, oktatásszervezés, fenntarthatóság

A felsőoktatási elektronikus tanulástámogatási folyamatok Magyarországon általában két, egymást csak részben kiegészítő szinten valósulnak meg: intézményi szintű, főleg műszaki és adminisztratív támogatásként, valamint a leginkább egyes fejlesztési projektekre kiható, többé-kevésbé elszigetelt innovatív gyakorlatok halmazaként. Az előbbiek csak részben képesek lefedni az utóbbiak szerteágazó, gyakran az intézményi folyamatokat messze megelőző módszertani vagy oktatásszervezési koncepcióit, az utóbbiak pedig nem adnak teljes körű választ az előbbiek fejlesztésével kapcsolatos kérdésekre. Így az előremutató jó gyakorlatok innovatív erejének fenntarthatósága, illetve a gyakorlatok hasznosításának kiterjeszhetősége folyamatosan jelentős nehézségekbe ütközik (Laurillard, 2005; Fodorné, 2019). A felsőoktatás elektronikus tanulástámogatásával kapcsolatos kutatások egy viszonylag kisebb szegmense foglalkozik a heterogén célcsoportokhoz igazított, intézményi szintű támogatással, vagy a tanulástámogatási gyakorlatok fenntarthatóságával, noha ezeket célszerű már a támogatási struktúra kidolgozásakor figyelembe venni (Njenga – Fourie, 2010). Az előadás és az alapjául szolgáló vizsgálat e téma magyarországi feltárásához kíván hozzájárulni. A PTE hallgatóira és oktatóira kiterjedő kérdőíves mérés célja a bevont populáció elektronikus tanulástámogatással kapcsolatos ismereteinek, tapasztalatainak (gyakorlatának), valamint elképzeléseinek és igényeinek feltárása, és egymással való összevetése volt; praktikus indíttatása pedig az intézmény elektronikus tanulástámogatási modelljének megalapozása. A mérés a hallgatók 15,6%-át (N=2293), az oktatók 20,9%-át (N=358) érte el, ami a kérdőív részletességét is figyelembe véve (25/32 kérdés, 3/7 nyitott kérdés) jelentős mennyiségű adatot szolgáltatott. A leíró statisztikai feldolgozás mellett a szabad szöveges válaszok értelmezését a kulcskifejezések kiemelése és kategorizálása, valamint a kollokációk vizsgálata segítette. Az eredmények közül az előadás az elektronikus tanulástámogatásra vonatkozó strukturális elképzeléseket és igényeket, elvárásokat ismerteti, összehasonlítva a hallgatók és az oktatók válaszait. Összességében az jelenthető ki, hogy a hallgatók egyfajta reális, jól körülhatárolható minimumot határoznak meg, amelyhez intézményi szintű döntések szükségesek mind a műszaki támogatás üzemeltetését, mind a tartalmak fejlesztését és szolgáltatását, mind pedig az oktatói munka szervezését illetően. Az oktatók elképzelései és elvárásai diffúzabbak és kevésbé határozottak, ami a jelek szerint két fő okra vezethető vissza: hogy a felsőoktatásban tanítók számára a saját oktatási gyakorlat reflexív szemlélete nem szisztematikus része a mindennapoknak, és hogy az egyetemi oktatásszervezés keretei a jelenléti oktatás egy relatíve konzervatív modelljén alapulnak (Tobin – Behling, 2018).

A MAGYARORSZÁGI EVANGÉLIKUS GIMNÁZIUMOK TÖRTÉNETÉNEK ELSŐDLEGES FORRÁSAI: AZ ISKOLAI ÉRTEŚÍTŐK (ÉVKÖNYVEK) LELŐHELY ÉS ONLINE ELÉRHETŐSÉG SZERINTI MEGKÖZELÍTÉSBEŒ

GYURCSÓ JÚLIA

Pécsi Tudományegyetem BTK
gyurcso.julia@pte.hu

Kulcsszavak: evangélikus iskolatörténet, evangélikus gimnáziumok története, iskolai értesítők, évkönyvek, forráskutatás, MEDiT, OFI-OPKM

Az 1848/49-es szabadságharc bukása után az Organisationsentwurf ... című osztrák tanügyi rendelet hatályát Magyarországra is kiterjesztették (1850-től). Ez a rendelkezés a középiskolákat nyomtatott évkönyvek (Bericht, Tudósítvány, Értesítő) kiadására kötelezte. (A jezsuita gimnáziumok már korábban is adtak ki 1-2 oldalas beszámolókat az érettségi eredményekről, az I. és a II. Ratio Educationis pedig előírta az év végi érdemjegyek nyomtatásban történő megjelentetését, de az Entwurf ettől sokkal részletesebb tartalmat írt elő.) A legkorábbi ránk maradt „iskolai értesítő” 1744-ben Kassán kelt és a Magyar Országos Levéltár őrzi.

Az iskolai értesítők (évkönyvek) az oktatási intézmények történetének alapvető primer forrásai (Dörnyei – V. Ecsedy – Pavercsik, 1989; Mészáros, 1998; Róth, 2011; Gráberné Bösze, 2013). A szemtanúk hitelességével informálnak az adott tanév tantervéről (tantárgyakról, óraszámokról, oktatókról, tankönyvekről, alkalmazott módszerekről), a főbb eseményekről (tanfelügyelői látogatásokról, egyházi, nemzeti, iskolai ünnepekről, évfordulókról, veszteségekről, kirándulásokról, sporteseményekről), eredményekről (tanári és tanulói teljesítményekről, jutalmazásokról, segélyekről, a szertárak, könyvtárak, kéziratárak és egyéb gyűjtemények gyarapodásáról, az iskola épületének, berendezésének, felszereltségének korszerűsítéséről), a diákköri (önképzőköri) tevékenységekről. Az igazgatók éves jelentései mellett a tanári kar egyik tagjának tanulmányát, pedagógiai, iskolatörténeti vagy más (szak)tudományos tárgyú dolgozatát is tartalmazták.

A poszter elsődleges célja: az iskolatörténeti, neveléstörténeti, oktatástörténeti, egyháztörténeti, iskolai könyvtártörténeti kutatások motiválása. Szeretné felhívni a figyelmet a *digitalizált*, így full text online távolról (otthonról, a szobánkból) is bármikor hozzáférhető iskolai értesítők (évkönyvek), mint forrásdokumentumok létre, elérhetőségére, kutathatóságára.

A poszter a magyarországi evangélikus gimnáziumok értesítőin keresztül mutatja be a forráshoz vezető utakat: pl.: OFI-OPKM honlapja => Értesítők bibliográfiája => Közgyűjteményi Könyvtár (Hungaricana) => A Magyarországi Iskolai Értesítők Bibliográfiája 1744-1948. => Iskolai értesítők => Iskolai értesítők helységnev szerint. Lásd még: Magyar Evangélikus Digitális Tár (MEDiT) honlapja => Egyháztörténet (gyülekezet- és iskolatörténet) => Értesítők, évkönyvek (iskolai).

A poszteren prezentált kutatási eredmények a sok pozitívum mellett rávilágítanak arra is, hogy a digitalizálás ma még nem teljes. Az értesítők egy része továbbra is csak az őrző könyvtárban / levéltárban, helyben használható. A besztercei (Bistritz) evangélikus gimnázium 1861-1867. és 1869-1873. tanévi értesítőinek kivételével, sajnos fehér folt még a nagy múltú erdélyi szász evangélikus gimnáziumok (Brassó/Kronstadt, Medgyes/Mediasch, Nagy-Szeben/Hermanstadt, Szász-Régen/Saechsisch-Regen, Segesvár/Schaessburg, Szász-Sebes/Mühlbach) gót betűs, német nyelvű Programm-jainak digitalizálása is.

A PEDAGÓGUSOK, TESTNEVELŐ TANÁROK, SZÜLŐK ÉS BARÁTOK MINTÁJÁNAK HATÁSA MEGYESZÉKHELYEN TANULÓ KÖZÉPISKOLÁSOK EGÉSZSÉGMAGATARTÁSÁRA

HORVÁTH CINTIA – BOGNÁR JÓZSEF

Eszterházy Károly Egyetem
horvath.cintia@uni-eszterhazy.hu
Eszterházy Károly Egyetem
bognar.jozsef@uni-eszterhazy.hu

Kulcsszavak: egészségmagatartás, példamutatás, testnevelő tanár, középiskolás tanulók, egészség

A fiatalok egészségmagatartása és szokásrendszere népszerű területnek számít a sportpedagógia és az egészségnevelés nemzetközi és hazai empirikus vizsgálataiban. Az eddigi kutatások elsősorban az attitűd, az ismeretek és a viselkedésformák bemutatására irányultak, azonban a pedagógusok, testnevelők, szülők és barátok mintája, mint meghatározó személyi tényezők, ez ideig nem jelentkeztek hangsúlyos területnek. Jelen kutatás célja bemutatni, hogy a pedagógusok, testnevelő tanárok, szülők és barátok milyen hatással vannak a fiatalok egészségmagatartási szokásaira és szubjektív egészségi-fittségi állapotuk megítélésére. A kutatás során megyeszékhelyen tanuló 11-12. évfolyamos gimnazistákat (N=109) kérdeztünk meg zárt kérdéseket tartalmazó önkitöltős kérdőív segítségével, amelyben 1-től 4-ig terjedő Likert-skálát alkalmaztunk („egyáltalán nem értek egyet” – „egyetértek”). Az adatokat leíró statisztikával, a csoportok közötti különbségeket t-próbával (nemek között) és variancia-analízissel mutatjuk be. Az eredményekből kiderült, hogy a nemek között nem mutatkozott szignifikáns különbség a példamutatás tekintetében és a sportolási szokások tekintetében sem. A szülői és baráti példamutatás szerepe egyértelmű, a vizsgált tanulók minél jobbnak ítélték meg a fittségi állapotukat, annál nagyobb hatással volt az egészségmagatartásukra az édesanya (F= 7,901, p<0,000), az édesapa (F=10,413, p<0,000) és a barátok (F=3,754, p<0,013). A tanulók minél pozitívabban ítélték meg a szubjektív egészségi állapotukat, annál nagyobb jelentőséget tulajdonítottak az édesanya (F= 4,395, p<0,006), az édesapa (F=4,355, p<0,006) és a barátok (F=3,897, p<0,011) egészségmagatartásukra ható befolyásának. A gyermekek egészségtudatosságára az édesapa példamutatása van jelentős hatással, minél egészségtudatosabban él a gyermek, annál inkább tartja édesapját jó példának az egészségmagatartásával (F=3,175, p<0,027). Egyértelműnek tűnik, hogy a szubjektív egészségi-fittségi állapotra nincsenek jelentős hatással az alsós, felsős és középiskolai pedagógusok, valamint a testnevelő tanárok sem. Elmondható, hogy a szülői minta és a barátok vezető helyen szerepelnek a példamutatás tekintetében, azonban a testnevelő tanárok csekély hatása a tanulók egészségmagatartására meglepő, így további kutatásokra ad okot, hiszen a pedagógusok és testnevelő tanárok feladata a gyermekek egészséges életmódjának kialakítása, az egészségfejlesztés, aminek a leghatékonyabb módszere a példamutatás lenne.

A HALLGATÓK HANGJÁNAK BEVONÁSA A FELSŐOKTATÁSI KURZUSOK ÉRTÉKELÉSÉBE – EGY RELATÍV TELJESÍTMÉNYÉRTÉKELÉSI MODELLEN ALAPULÓ ESZKÖZ TAPASZTALATAI

HORVÁTH LÁSZLÓ

Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet
horvath.laszlo@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: hallgatók hangja, kurzusértékelés, minőségfejlesztés, oktatói munka hallgatói véleményezése, mérés és értékelés

A felsőoktatási intézmények gyakorlatában jelentős szerepet tölt be az oktatói munka hallgatói véleményezése. A 2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról a szenátus hatáskörébe utalja a hallgatói véleményezés rendjének kialakítását, amelyben a hallgatói önkormányzat egyetértési jogot gyakorol. A felsőoktatási intézmények eltérő gyakorlatokat vezettek be a hallgatói véleményezés területén, azonban a területen alkalmazott eszközök megbízhatóságát (Setari et al., 2016; Oon et al., 2017; Uttl et al., 2017; Clayson, 2018), valamint módszertani megoldásait (Kifle – Alauddin, 2016) a szakirodalom gyakran kritizálja. Az oktatói munka hallgatói véleményezése fontos szerepet tölthet be a felsőoktatási oktatók szakmai fejlődésében (Chism – Holley – Harris, 2017), ezért kutatásom arra irányul, hogy hogyan lehet a hallgatók hangját (student voice) jobban megérteni és bevonni a tanulás-tanítás minőségéről való gondolkodás folyamataiba. A kutatás keretében az oktatói munka hallgatói véleményezését egy ügyfél-elégedettségi problémaként kezelem és kiindulva az elvárás-diszkonformitás paradigma hátrányaiból (Yüksel – Yüksel, 2001), arra teszek kísérletet, hogy egy alternatív értékelő eszközt alakítsak ki. Az előadás keretében az első változat tesztelésének eredményeit mutatom be, amelynek keretében osztatlan tanárképzésben tanuló hallgatókkal töltöttem ki a kérdőívet (N=177), illetve a kitöltőket tanító kollégákkal vettem fel egy fókuszcsoporthoz interjút az eredmények értelmezésére a 2018/2019-es tanév őszi félévében. A vizsgálatot megismételtem a tavaszi félévben is (itt az adatgyűjtés jelenleg is zajlik). A relatív teljesítményértékelés modellje alapján a hallgatók maguk adhatták meg, hogy milyen szempontok mentén értékelnek egy konkrét kurzust, majd ezt összehasonlíthatták a legjobb tanulási élményükkel. A kérdőív második részében a hallgatók interdiszciplináris kompetenciáikkal (Lattuca – Knight – Bergom, 2012) és kritikai gondolkodási képességeikkel (Liu – Frankel – Roohr, 2014) kapcsolatos megfigyeléseim mértem fel, hogy ezekkel, a 21. században fontos kompetenciákkal is összevetsem az általuk megítélt kurzus-elégedettséget. Az adatok feldolgozása során kvalitatív tartalomelemzéssel kategorizáltam a felmerülő elégedettségi kritériumokat, illetve kvantitatív elemzésekhez különböző elégedettségi mutatókat állítottam elő és ezek összefüggéseit vizsgáltam a hallgatók kritikai gondolkodási képességeivel és interdiszciplináris kompetenciáival összefüggésben. Azoknál a kurzusoknál, ahol megfelelő kitöltési arány mutatkozott, összehasonlítottam az eredményeket az oktató által rendelkezésre bocsátott oktatói munka hallgatói véleményezése adatokkal. Ezek alapján megállapítható, hogy az új mérőeszköz árnyaltabb módon képes visszaadni a kurzusok minőségének megítélését, valamint az oktatók számára hasznosíthatóbb visszajelzéseket ad, amelyeket be tudnak építeni a pedagógiai tervezési folyamataikba.

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-18-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült.

KOMMUNIKÁCIÓ A SZÜLŐKKEL A XXI. SZÁZADBAN

HORVÁTH MARIANN

Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK VJTK
horvath.mariann@btk.ppke.hu

Kulcsszavak: konstruktív kommunikáció, konfliktusmegelőzés, együttműködés, pedagógiai kommunikáció

Mai felgyorsult társadalmunk igénye, hogy kérdéseinkre azonnal kielégítő választ kapjunk, még akkor is, ha az nem kifejezetten a munkaidőnkben ér el minket. Külön tudjuk és külön kell választanunk pedagógusként a munkaidőt és a magánéletet? Természetesen ezt nehéz megtenni, de célszerű magunknak határokat szabni. Ennek módjáról és az időbeosztásunkról részben mi magunk döntünk. Jó-e, ha pedagógusként az online térben mindig elérhetők vagyunk? Hogyan és miként használjuk megfelelően az elektronikus kapcsolattartást? Pótolhatja-e ez a virtuális tér a személyes fogadóórákat, konzultációs lehetőségeket? Ezek a kérdések a korábbi átfogó kutatásokban (pl. Füle Sándor 1983-as, illetve 1991-es vizsgálatai) még fel sem merültek. Hegedűs Judit és Podráczky Judit 2012-es tanulmánya gyakorlatias megközelítésben dolgozta fel az iskola és a szülők együttműködését. 2015-ben Lannert Judit és Szekszárdi Júlia már a modern kapcsolattartási módok elterjedését elemezte. Az elméleti alapok és az aktuálisan preferált kommunikációs csatornák változása a hazai szakirodalomban nyomon követhető. Azonban ez csak elolvasandó, vagy voltak és vannak gyakorlati tapasztalatai a jelenleg aktívan dolgozó pedagógusoknak? Hallgatóként tanulták-e azt, hogyan kellene a szülőkkel professzionálisan kommunikálni? Esetleg kollégák, mentorok adtak-e a pályakezdekőre vagy a későbbiekben ötleteket, segítséget? Talán mindenki saját magának dolgozta ki évek hosszadalmas és néha keserű tapasztalatai alapján a megfelelő stratégiákat? A tanulmány többek között ezekre a kérdésekre próbál választ adni, valamint kísérletet tesz bevált, jó gyakorlatok bemutatására.

SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ HALLGATÓK DIPLOMASZERZÉSÉT TÁMOGATÓ TÉNYEZŐK A FELSŐOKTATÁSBAN

HRABÉCZY ANETT

Debreceni Egyetem
hrabeczyanett@gmail.com

Kulcsszavak: felsőoktatás, sajátos nevelési igény, lemorzsolódás, esélyegyenlőség, fogyatékos

Kutatásunk középpontjában azok a hallgatók állnak, akiket a hatályos felsőoktatási törvény fogyatékossgal élő hallgatónak nevez, a gyakorlatban pedig a felsőoktatási statisztikák előnyben részesítettként azonosítanak attól függetlenül, hogy igénybe vették-e a többletpontokat bekerüléskor. A téma aktualitását adja, hogy a felsőoktatási expanzió következtében az ezredforduló után nagyobb számban jelentek meg az említett hallgatók az egyetemeken, azonban jogszabályi szinten csak 2007 óta foglalkoznak jelenlétükkel, és a felsőoktatási intézmények csupán az utóbbi években készítették el az esélyegyenlőséget és egyenlő bánásmódot biztosító szabályzatukat. A fogyatékossgal élő hallgatókra vonatkozó szakpolitika azonban az utóbbi időig nem támaszkodhatott elegendő kutatási adatra. A korábbi kutatások nemzetközi és hazai viszonylatban is vizsgálták az intézmények akadálymentességét és inkluzív gyakorlatait, kevés figyelmet fordítottak azonban a bekerülési és bennmaradási esélyekre. Kutatásunk ezért a fogyatékossgal élő hallgatók bekerülési és bennmaradási esélyeit vizsgálja kvantitatív és kvalitatív kutatási módszerekkel: egyrészt a felsőoktatási információs rendszer a statisztikai adatait elemeztük, másrészt fogyatékossgal élő hallgatókkal készült félig strukturált interjúkra támaszkodva. Mivel nem minden érintett regisztrálja magát fogyatékossgal élő hallgatóként, kutatásunk korlátjaként említenünk kell az adatbázisok nem teljes lefedettségét és a célcsoport nehéz elérhetőségét. Legfontosabb eredményeink között szerepel, hogy a vizsgált csoportból leggyakrabban az autizmus spektrumzavarral élő, valamint a mozgásszervi fogyatékossgal élő hallgatók morzsolódnak le, őket követik az érzékszervi fogyatékossgal élők, és legkisebb arányban a tanulási zavarral élő hallgatókat érintette a lemorzsolódás. További támogatott fél éveket a 12 államilag támogatott fél éven túl a fogyatékossgal élők közel egynegyede igényelt, közülük is kiemelkedtek a tanulási zavarral élő hallgatók, őket követik a mozgásszervi, majd az érzékszervi fogyatékossgal élő hallgatók. Lényeges támogató faktorként jelennek meg a felsőoktatásban megvalósuló esélyegyenlőségi támogatások, azonban a sikeres bekerülést és a diplomaszerzést nagy mértékben képes befolyásolni az egyén konkrét társas kontextusa. További kutatási lehetőségként felmerül a fogyatékossgal élő hallgatók intézményi jelenlétének és tanulmányi eredményességét támogató tényezőinek mélyebb, szélesebb körű kvantitatív vizsgálata.

A FIATAL LABDARÚGÓK SZEMÉLYISÉGÉT ÉS PÁLYAFUTÁSÁT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK VIZSGÁLATA A SZÜLŐK ÉS AZ EDZŐK VÉLEMÉNYEINEK TÜKRÉBEN

KISS ZOLTÁN – CSÁKI ISTVÁN – BOGNÁR JÓZSEF

Puskás Akadémia

kiss.zoltan@pfla.hu

Testnevelési Egyetem, Puskás Ferenc Labdarúgó Akadémia

csaki@tf.hu

Eszterházy Károly Egyetem

bognar.jozsef@uni-eszterhazy.hu

Kulcsszavak: labdarúgás, tehetséggondozás, személyiségfejlesztés, edzők pedagógiai tevékenysége

Bevezetés: A bentlakásos akadémiai rendszer a magyar labdarúgás-utánpótlás képzésének legfontosabb része, jelentős befolyásoló tényezője a labdarúgók karrierjének. Az akadémiákon a sportszakmán túl szervezett pedagógiai hatások is érik a fiatal tehetségeket, így a személyi és tárgyi környezet együttesen járul hozzá a személyiségük és a jellemük fejlődéséhez. Vizsgálunk célja, hogy összehasonlítsuk az edzők és a szülők véleményét arra vonatkoztatva, hogy mely tényezők vannak hatással az utánpótlás labdarúgók személyiségének pozitív alakulására és sportolói karrierjének kiteljesedésére. **Anyag és módszer:** A vizsgálatot Magyarország nyolc kiemelt akadémijának egyikében végeztük. A kutatás folyamán edzőket (N=18) és szülőket (N=80) kérdeztünk meg 1-től 4-ig terjedő attitűdskálán. A mintát felosztottuk felsőfokú végzettséggel rendelkező és nem rendelkező edzőkre (nef=6; nenf=12), illetve szülőkre (nszf=34; nszfn=36). Az írásbeli kikérdezés arra irányult, hogy mely sporton kívüli tényezőket tartják meghatározónak a fiatal labdarúgók bevalását és személyiségének fejlesztését befolyásoló tényezők közül. A minta jellemzéséhez leíró statisztikát, a csoportok közötti különbségek bemutatására varianciaanalízis vizsgálatokat alkalmaztunk.

Szignifikancia szintnek a $p < 0,05$ -t határoztuk meg.

Eredmények: A pozitív személyiségvonások megerősítésére irányuló és a sikeres sportkarriert elősegítő tényezőket vizsgálva megállapítható, hogy hasonló és különböző nézeteket egyaránt találunk a kutatásban részt vevő személyek válaszai között. Az edzők és szülők is magas értékkel jellemezték az edzővel (M=3,93; SD=0,24), a csapattársakkal (M=3,80; SD=0,42) és a tanárokkal (M= 3,83; SD=0,37) szembeni tisztelettudó magatartást és legkevésbé a labdarúgók számára is azonos iskolai tanulmányi követelmények (M=3,02; SD=0,86) meglétét tekintik befolyásoló faktornak. Különböző véleménnyel vannak az edzők és a szülők „az iskolai tanulmányi követelmények azonosak legyenek a labdarúgók számára” tényezők esetében. A négy csoport véleménye alapján azt állapíthatjuk meg, hogy öt esetben találtunk szignifikáns különbséget az eredmények között. Eredményeink alapján elmondható, hogy az edzői és szülői csoportok eltérő véleményt fogalmaznak meg a személyiség fejlesztésére irányuló és így a sportolói életpálya sikerességét befolyásoló nevelési helyzetek tekintetében. Ezek az adatok fontos információkat hordoznak az edzők számára abból a szempontból, hogy a szakmán túli szférában is jelenjen meg az edző pedagógiai tevékenysége.

A DIGITÁLIS KOMPETENCIA FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEI ELEKTRONIKUS TANULÁSTÁMOGATÓ RENDSZEREKBEN

KOVÁCS EDINA

Pécsi Tudományegyetem BTK Humán Fejlesztési és Művelődéstudományi Intézet
g.kovacs.edina@gmail.com

Kulcsszavak: digitális kompetencia, e-learning, felsőoktatás-pedagógia, tananyagfejlesztés

A 21. században a hangsúly a tudás átadásáról egyre inkább a képességekre, azok fejlesztésére tolódik át. A digitális kompetencia fogalom már 1997-ben megjelent (Gilster, 1997), a mai jelentéstartalma pedig leginkább Calvani (2008) nevéhez fűződik, aki hangsúlyozta, hogy a digitális kompetencia fejlesztése nem csupán az informatika oktatásához kötődik. Az utóbbi években egyre több olyan ajánlás látott napvilágot, mely e kompetencia fejlesztését célozza meg. A jelenleg hatályos Nemzeti Alaptanterv, és a 2016-os Digitális Oktatási Stratégia is fontos kompetenciaként, fejlesztendő területként utal rá. Az Európai Bizottság 2015-ben kiadott Európai Digitális Kompetencia keretrendszere 21 olyan elemet, valamint 5 kompetenciaterületet határoz meg, amely e kompetenciát meghatározza. A keretrendszer létrehozásának egyik célja az oktatási és képzőintézmények támogatása, az élethosszig tartó tanulás támogatása, tantervek kidolgozása volt. Bár kulcsfontosságú lenne e terület fejlesztése, és több ajánlás is létezik a témában, ezek adaptálása a felsőoktatásban még nem történt meg. Bár az elmúlt években a diákok IKT eszközhasználata nőtt, ez azonban nem jár együtt a digitális kompetenciaszint, a digitális írástudás fejlettségével (Tóth-Mózer – Kárpáti, 2015), illetve a PISA mérések alapján a diákok digitális szövegértése is az európai átlag alatt marad (Steklács, 2018). A felsőoktatásban napjainkban egyre nagyobb tért nyernek a különböző tanulástámogató online rendszerek. A kutatás annak feltérképezésére irányul, hogy milyen olyan eszközök léteznek, melyeket egy tanulástámogató rendszerbe beépítve elősegíthető a hallgatók digitális írástudásának, 21. századi képességeinek fejlesztése. Az Európai Digitális Kompetencia Keretrendszert alapul véve, az ott meghatározott követelményeket veszi sorba, és példákkal illusztrálja, mely módon valósítható meg olyan tananyag, illetve online keretrendszer készítése, mely a tudás átadása mellett kompetenciafejlesztésre is használható. A kutatás eredményeként egy tesztrendszer áll rendelkezésre, mely bármely felsőoktatásban oktatott kurzus esetén felhasználható. A rendszer adaptálásával lehetőség nyílik a tudás átadása mellett a hallgatók képességfejlesztésére, a digitális szakadék csökkentésére, egyénre szabott tanulási felületek kialakítására. A hallgatók felzárkóztatása digitális kompetencia mátrix segítségével valósul meg, melynek elkészítése után a hallgatók aktuális képességeik alapján csoportokba sorolhatók, és oktatóvideók, digitális kompetencia fejlesztést célzó tananyagelemek beépítésével valósítható meg a képességfejlesztés. A rendszer segítségével lehetőség nyílik a személyre szabott tananyag fejlesztése, a hátrányos helyzetű hallgatók felzárkóztatása mellett a jobb képességű hallgatók tehetséggondozására is.

AZ ISKOLÁN KÍVÜLI SPORT ÉS TANULMÁNYI EREDMÉNYESSÉG KAPCSOLATRENDSZERE A 2016-OS OKM ADATOK ALAPJÁN

KOVÁCS KAROLINA ESZTER – MORAVECZ MARIANNA

Debreceni Egyetem BTK Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet; Debreceni Egyetem Nevelés és Művelődéstudományi Doktori Program

karolina92.kovacs@gmail.com

Nyíregyházi Egyetem Testnevelés és Sporttudományi Intézet; Debreceni Egyetem Nevelés és Művelődéstudományi Doktori Program

moraveczmarianna@gmail.com

Kulcsszavak: iskolán kívüli sport, tantárgyi attitűdök, OKM 2016, tanulói klaszter típusok, tanulmányi eredményesség

A tanulmányi eredményesség gyakran szoros kapcsolatban áll az adott tantárgyak kedveltségével s magával a sporttevékenységgel is (Hartman, 2008; Kovács, 2018). A tantárgyi attitűdök vizsgálatát az oktatás valamennyi szintjén kutatták. A sportolók tantárgyakkal kapcsolatos attitűdjeinek felmérésére azonban hazánkban eddig nem került sor. Az iskolán kívüli különórák és magánórák tekintetében a sportfoglalkozások tűnnek a legnépszerűbbnek a diákok körében (Moravec, 2019). Kutatásunk célja, hogy megvizsgáljuk egy eddig feltáratlan aspektus mentén az OKM 2016 tanulói adatbázisán (N=88382) keresztül az extrakurrikuláris tevékenységeken való részvétel és a tanulmányi eredményesség közötti összefüggéseket, különös tekintettel az iskolán kívüli sportfoglalkozásokra. Arra kerestük a választ, hogy milyen tanulói klaszter típusok hozhatók létre a tantárgykedvelés alapján, s hogy ebben milyen különbség áll fenn az iskolán kívüli sportfoglalkozásokon való részvétel függvényében? Továbbá megvizsgáltuk a tanulmányi eredményességre s az iskolán kívüli sportfoglalkozásokon való részvételre ható faktorokat.

Eredményeink alapján három tanulói klaszter hozható létre a tantárgyi attitűdök alapján. Az érettségi tárgyakat kedvelők, a minden tárgyat kedvelők, valamint a művészeti tárgyat kedvelők csoportja. A sportolók aránya az érettségi tárgyakat kedvelők körében volt a legmagasabb, míg a művészeti tárgyakat kedvelők körében a legalacsonyabb. Az iskolán kívüli sportfoglalkozás esetében megállapítható, hogy a nem, településtípus, anyagi helyzet, szülők iskolai végzettsége és foglalkoztatottsága, vagy az iskola típusa és fenntartójának hatása jelentős. Végül a tanulmányi eredményesség esetében is újra beigazolódott, hogy mind a szociodemográfiai háttérváltozók, mind az intézmény típusának és fenntartójának hatása jelentős. Az eredmények rámutatnak a sport és a tantárgykedvelések közti összefüggésre, amely még további, mélyebb kutatások alapját képezik. Vizsgálatunk elméleti és gyakorlati relevanciáját adja az a tény, miszerint kutatási témánkat az OKM adatbázisból, ilyen aspektusból még nem vizsgálták korábban, így reméljük sikerül, mintegy pillanatfelvételt adni a mai középiskolai generáció iskolán kívüli sporttevékenységének és tanulmányi eredményességének összefüggéseiről. Az iskolán túli sportolás tanulmányi eredményességre kifejtett pozitív hatását érdemes a gyakorlatban is hasznosítani.

FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK HONLAPJAINAK TARTALMA MINT A MINŐSÉG JELZÉSE

KUN ANDRÁS ISTVÁN – KISS MARIETTA

Debreceni Egyetem

andras.kun@econ.unideb.hu

Debreceni Egyetem

marietta.kiss@econ.unideb.hu

Kulcsszavak: felsőoktatási intézmények, honlapmarketing, oktatásmarketing, tartalomelemzés, jelzés

A felsőoktatási intézmények honlapjai alapvető eszközt jelentenek tulajdonosaik kommunikációs és marketing-tevékenységében. A honlap-kommunikáció szolgálhatja tudatosan is az intézmény marketingcéljait, de hatása emellett vagy ennek hiányában spontán módon is jelentkezik (sőt, az is hat az intézményről kialakult képre, ha nem rendelkeznek ilyen internetes megjelenéssel). A bemutatásra kerülő empirikus vizsgálatok arra voltak kíváncsiak – döntően feltáró jelleggel –, hogy szolgálhatnak-e a felsőoktatási intézmények honlapjai közgazdasági értelemben véve jelzéseként, azaz segítenek-e elkülöníteni egymástól a minőségileg különböző intézményeket. Két vizsgálat eredményeit ismerteti összefoglalóan az előadás. Az egyikhez összesen 150 amerikai „egyetem” (doctoral/research university, DRU) és 150 amerikai „főiskola” (liberal arts college, LAC) honlapjain vizsgáltuk meg azok „nyitottságát” (elérhető nyelvek száma, akadálymentesség, közösségi oldalak feltüntetése...) és az azokon szereplő híreket (számuk és tartalmuk szerint). A másik vizsgálatban az összes államilag elismert magyarországi intézmény honlapjait elemeztük azok nyitottsága alapján (feltöltött képek száma, akadálymentesség, elérhető nyelvek, közösségi média jelenléte...). A két, igen eltérő ország adatain végzett felmérésből egymást megerősítve rajzolódik ki az a kép, hogy a felsőoktatási intézmények honlapjainak nagyobb nyitottsága együtt jár bizonyos minőségmutatókkal. Egyrészt segít elkülöníteni az egyetemeket a főiskoláktól (a magyarországi vizsgálat esetében ez a 2000 előtt főiskolai, illetve egyetemi besorolással rendelkezők csoportjai közt is igaz). Másrészt, az USA intézményeiből vett mintán ezen felül arra is találtunk bizonyítékot, hogy az általunk használt minősítő rangsorban (az azóta már nem elérhető, de 2018-ban a legtöbb intézményt rangsoroló <http://colleges.startclass.com/>) elfoglalt hely is mutat összefüggést a honlapok nyitottságával, illetve tartalmuk téma szerinti besorolásával. A részeredmények az intézményi marketing kialakításában és az intézmények potenciális hallgatóként való értékelésében is segítséget nyújthatnak, amellett, hogy a jelzési (signaling) mechanizmus újabb területen való megjelenésére szolgáltatnak bizonyítékot.

DIGITÁLIS KOMPETENCIA KERETRENDSZEREK FEJLESZTÉSEK KIHÍVÁSAI – PEDAGÓGUSI REFLEXIÓK ALAPJÁN

LÜKŐ ISTVÁN – MOLNÁR GYÖRGY

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

sajokaza@chello.hu

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Műszaki Pedagógia Tanszék

molnar.gy@eik.bme.hu

Kulcsszavak: digitális kompetencia, DKKR, MKKR, digitális adaptáció

Egyre többet hallhatunk napjainkban a digitális írástudás, digitális kultúra, közösségi média, információs és médiaműveltség fogalmáról. E fogalmak nem csupán a szakirodalmak vagy sajtók szintjén jelennek meg, hanem egyre inkább beépülnek a mindennapi életünk gyakorlatába is, átjárják azt. Az UNESCO Média és Informatikai műveltségi keretrendszere mellett kialakításra került az EU ajánlásai alapján egy egységes digitális kompetencia keretrendszer, melynek három célcsoportja értelmezhető, mely kellően progresszív módon reagál a mai kihívásokra és lehetőségekre a digitális kompetencia területén. Az Európai Bizottság tudományos és tudásközpontja, a Joint Research Center (JRC) szakértői foglalkoztak az európai polgárok digitális kompetenciáit leíró keretrendszer és más keretrendszerek kidolgozásával 2005 óta, mely munka eredményeként, 2017-re elkészült a DigComp 2.1 a tanulói célcsoportra, az oktatási intézmények számára a (DigCompOrg), és az oktatók számára a DigCompEdu keretrendszere (Learning & Skills, 2017). Ezek alapján jelenleg formálódik a magyarországi, hazai sajátosságokra épülő digitális kompetencia keretrendszerek kidolgozása négy célcsoportra, ahol a negyedik az intézményvezetői célcsoport. E fejlesztés fázisait érdemes nyomon követnünk a digitális kompetenciák vizsgálódása során. Munkacsoportunk jelenlegi fázisában az elkészült négy digitális kompetencia keretrendszerek pilot véleményezését végzi. Előadásunk célja a keretrendszerek ismertetése során kapott legfontosabb reflexiók és visszajelzések megfogalmazása, melyeket felhőalapú, web 2.0-ás digitális eszközök segítségével (mentiméter, google drive) tártunk fel. Emellett végeztünk interjúkat és kvantitatív kérdőíves felmérést is, melyek eredményei alapján egyértelműen kiderült a pedagógusi célcsoport részéről, hogy számukra a legfontosabb a segítségnyújtás és támogatás adása a tanulók digitális kompetenciájának fejlesztéséhez, valamint a szakmai elkötelezettség kompetenciaterületek voltak. A kapott eredmények nagyon jól hasznosíthatóak az új keretrendszerek bevezetésében és kiterjesztésében, valamint a pedagógusok előmeneteli rendszerébe való illesztéshez.

A SZAKMAI TANÁRKÉPZÉS HALLGATÓI ÖSSZETÉTELE MAGYARORSZÁGON

MÁTÉ-SZABÓ BARBARA

Debreceni Egyetem BTK Nevelés-és Művelődéstudományi Intézet, Neveléstudományi Tanszék
szabobara89@gmail.com

Kulcsszavak: felsőoktatás, felvételi, szakmai tanárképzés, jelentkezési mutatók, rekrutáció

A poszter bemutató célja a felsőoktatásban folyó szakmai tanárképzés hallgatóinak elemző bemutatása. Az egyetemi hagyományokra épülő szakmai tanárképzés hazánkban közel 140 éves múltra tekint vissza (Benedek, 2011). Ennek ellenére kevés alkalommal kerülnek a vizsgálatok célkeresztjébe a szakmai tanárképzéssel foglalkozó kutatások, sőt a képzés módszertani, tartalmi vizsgálata mellett a jelentkező hallgatók rekrutációs bázisának kutatásával szinte alig foglalkoznak, miközben a képzések formálódásának, fejlődésének történetét több hazai kutató is vizsgálta (Ballér, 1981; Orosz, 2003; Pfister, 2011; Németh, 2015; Molnár, 2016). Legújabbán a szakképzés-pedagógiai kutatások kerülnek előtérbe a módszertani megújulás mellett (Rádl, 2011; Tóth, 2012; Simonics – Holik, 2014; Berki, 2015), illetve az intézményi kutatások tapasztalatai (Bacsa-Bán, 2014; Kádek, 2011; Tóth P., 2011; Végh, 2016) jelennek meg a szakirodalmi munkákban. Munkánkhoz az Oktatási Hivatal 2017 és 2018. évi általános felvételi eljárásához kapcsolódó jelentkezési adatait használtuk. Az adatokat SPSS program segítségével elemeztük. A szakmai tanárképzésben (agrármérnök tanár, közgazdász tanár- mérnök-tanár) 2017-ben és 2018-ban nappali és levelező tagozaton első helyes jelentkezők és felvettek adatait tekintettük át több szempont alapján (nem, kor, előtanulmányok, lakóhely, szakok stb). Feltérképeztük a hallgatók szociokulturális sajátosságait, mutatóit. Az adatbázisban 2017-ben 446 fő, 2018-ban 498 fő szerepelt, aki szakmai tanárképzésre jelentkezett első helyen. Számukra 13 intézmény hirdetett osztott és osztatlan képzésben, kétféle munkarendben, állami és költségtérítéssel finanszírozási formában szakmai tanárképzéseket. A képzésre jelentkezők száma a jelentkezési mutatók szerint jelenleg kis léptékekben, de ismét emelkedésnek indult. Látható, hogy a 30-as éveikben és a 40-es évek elején járók preferálják jobban a képzéseket főként levelező, államilag támogatott képzési formában. A jelentkezők lakhelyét illetően a Pest megyében élők mellett a Szabolcs-Szatmár-Bereg és Hajdú-Bihar megyében élők jelentkeznek a képzésekre legtöbben, a legnépszerűbb a közgazdász-tanár képzés. A leíró bemutatás mellett igyekszünk összevetni az egyes szakmai területekre (agrár, közgazdász, mérnök) jelentkezőket. Feltárni, milyen különbségek és hasonlóságok tapasztalhatók a hallgatók között. A bemutatandó eredmények választ adhatnak azokra a kérdésekre, hogy kik a képzés hallgatói, honnan érkeznek, milyen háttérrel és előképzettségekkel rendelkeznek, mely szakok a legpreferáltabbak számukra a szakmai tanárképzésben. Munkánk hozzájárulhat a szakmai tanárképzés megújításához, a szakmai tanárképzést folytató intézmények képzéstervezési, -szervezési munkájához.

HORIZONTOK A DIGITÁLIS PEDAGÓGIA KIHÍVÁSAIBAN ÉS VÁLASZAIBAN

MÉSZÁROS ATTILA – MOLNÁR GYÖRGY

Széchenyi István egyetem

meszaros@oktataskutato.hu

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Műszaki Pedagógia Tanszék

molnar.gy@eik.bme.hu

Kulcsszavak: digitális pedagógia, infokommunikációs technológia, mobil tanulás, intézményi tanulástámogatás, digitális kompetencia keretrendszer

A poszter alapvetően a digitális kultúra napjainkban tapasztalható szerepeiről, hatásairól kíván összefoglalót nyújtani az olvasó számára. Az információs társadalmunk korában észlelhető állandó változások világában a permanens tanulás kényszerének hatására, valamint a folyamatosan változó gazdasági, társadalmi környezet eredményeként világosan kirajzolódnak a pedagógiában bekövetkező paradigmaváltás szükségyszerű új jelenségei. E változások hatása nemcsak a pedagógusszerepek és feladatok átalakulásában érzékelhetők, hanem az egyes képzési struktúrák vonatkozásában is. A szimpóziumi előadások keretében megismerkedhetünk a legújabb elektronikus tanulástámogatásra vonatkozó strukturális elképzelésekkel és igényekkel konkrét felsőoktatási gyakorlatban megszerzett nagymintás empirikus vizsgálatok és tapasztalatok alapján. A hagyományos technika és módszerek paradigmaváltása újabb elvárásokat fogalmaz meg a 21. században. Az International and Comparative Studies for Students and Practitioners in Adult Education and Lifelong Learning (INTALL) oktatás-fejlesztési és kutatási nemzetközi projekt a felnőttképzésben és felnőttoktatásban dolgozó kutató oktatók nemzetközi felkészítésére vonatkozó blended learning alapú módszertani megoldásaival kínál választ az új atipikus módszertani megoldásokra. A digitális írástudás, majd később a digitális kompetencia kérdésköre egyre inkább felértékelődött, melyek fejlesztése jelenleg egy országos szintű adaptációs folyamat végeredményeként létrejövő egységes digitális kompetencia keretrendszerben jelenik meg. Ennek alapját képező Európai Unió ajánlások (DigComp 2.1, DigComp. Edu) mellett az elektronikus tanulástámogatásra vonatkozó strukturális elképzeléseket és igényeket, is megismerhetjük egy konkrét tesztrendszer segítségével. A digitális generációs elméletekből adódó különbségek érezhető módon hatással vannak a mai oktatási rendszer hatékonyságának működésére, ennek feloldására mutat egy jó gyakorlatot az a típusú érzékenyítő tréningprogram, amely a fordított mentoring módszerével a felnőtt generációk szemléletmódját, attitűdjét közelíti az Alfa- és Z generációs nemzedékekhez. Mindezt keretbe helyezi a jelenleg kidolgozás alatt álló, négy célcsoportra vonatkozó hazai digitális kompetencia keretrendszer, melynek első visszajelzéseiről adunk tájékoztatást az utolsó előadásunkban. A szimpózium keretében bemutatott empirikus vizsgálatok eredménye érdemi hozzájárulás lehet a szak és a felnőttképzés rendszerének, tudományos feldolgozásához.

A PEDAGÓGIAI DIGITÁLIS KOMPETENCIA SZÜKSÉGESSÉGE A TANKÖNYVPIAC VÁLTOZÁSAI TÜKRÉBEN

N. CSÁSZI ILDIKÓ – DRINGÓ-HORVÁTH IDA – MENYHEI ZSÓFIA

Károli Gáspár Református Egyetem

ncsaszieldiko@gmail.com

Károli Gáspár Református Egyetem

dringo.horvath.ida@gmail.com

Károli Gáspár Református Egyetem

menyhei@yahoo.com

Kulcsszavak: digitális kompetencia, tankönyvkiadók, digitális tananyagok, innovatív IKT megoldások, tanári felhasználás

Az informatikai műveltség (ICT literacy) kulcskompetencia; mind az USA, mind az EU célként fogalmazta meg, és támogatja az IKT-használattal (információs és kommunikációs eszközök) összefüggő, mára kulcsfontosságúvá váló készségek, képességek és kompetenciák oktatásba és továbbképzésbe való integrálását (Molnár, 2011). A magyar kormány is célértékként jelöli meg ezt 2020-ra (Nemzeti Infokommunikációs Stratégia 2014-2020. <http://www.kormany.hu/> p.72). A digitális tananyagok, illetve az IKT-eszközök tanórai integrációjának kulcsfigurája a pedagógus, aki eldöntheti, hogy – az iskolában rendelkezésre álló anyagi, szellemi és tárgyi tőke pontos ismeretének birtokában – él-e a lehetőséggel, hogy bevezeti és beépíti a tanítás mindennapi gyakorlatába a rendelkezésre álló digitális eszközöket. Ennek a folyamatnak a támogatásához nagyon fontos, hogy a taneszközök között egyre több digitális tananyag megjelenjen a kiadók kínálatában. A digitális tananyagokról akkor mondható el, hogy valóban többet nyújtanak, ha nem pusztán a közvetítő eszköz megváltoztatásáról van szó, hanem olyan innovatív IKT megoldásokról, melyeket papíralapú tananyagokkal lehetetlen megvalósítani (Kárpáti és mtsai, 2008). A közoktatás tankönyvpiaci területén végbement digitalizációt már egy korábbi kutatás (Dárdai, 2009) bemutatta, az azóta eltelt időben számos változással szembesülhettünk. (Részben ezekre mutat rá a német nyelvkönyvpiachoz kapcsolódóan Dringó-Horváth, 2015). Kutatásunk célkitűzése kétirányú: egyrészt a kiadók kínálatának feltérképezése – kérdőíves adatbekéréssel – milyen digitális kiegészítő elemek találhatóak a tankönyvlistában szereplő tankönyvekhez magyar, MID, angol és német tantárgyakhoz kapcsolódóan; milyen tankönyvtől független digitális kiegészítő anyagokat kínálnak; milyen a digitális hozzáférés módja; másrészt a felhasználók felőli oldal feltérképezése – tanároknak kiküldött kérdőívben – mely tankönyvhöz kapcsolódó digitális kiegészítő anyagokat használják, miért ezeket; mely tényezők gátolják leginkább a kiadói digitális tananyagok használatát; az általuk használt anyagokat milyen oktatási módszerekhez (pl. előadás/magyarázat, szemléltetés, gyakorlás) használják, és pontosan hogyan; milyen más, kiadóhoz tartozó, tankönyvtől független alkalmazásokat használnak. Az absztrakt írásának idején az adatok nem állnak teljes körűen rendelkezésünkre, ezért a kapott eredményekről csak a konferencián tudunk beszámolni. A felmérés eredményei alapján kívánjuk bemutatni, hogy a kiadók digitális taneszközeinek mennyire hatékony a gyakorlati felhasználtsága.

A MAGYAR PEDAGÓGIA FOLYÓIRAT MŰHELYFÜGGÉSÉRŐL

NAGY ÁDÁM

Excenter Kutatóközpont
adam@nagydr.hu

Kulcsszavak: Magyar Pedagógia, műhelyfüggés, elmúlt 10 év cikkei, sérülő diskurzus

A Pedagógiai Tudományos Bizottság (PTB) a Magyar Pedagógiát jelölte meg „hivatalos folyóiratának” (www.nevelestudomany.hu), egészen pontosan ilyen fordulattal él: „a Bizottság... megjelenteti a Magyar Pedagógia c. folyóiratot...”. A Magyar Pedagógia is úgy tünteti fel magát, mint az MTA Pedagógiai Bizottságának folyóirata. Ennek kapcsán kimondott, kimondatlan elvárás, hogy a folyóirat tükrözze a neveléstudományi diskurzus főbb sarokpontjait, fejlődését, vitatott elképzeléseit. Ezen ethoszból kiindulva poszterként bemutatandó desk kutatás arra keres választ, hogy a Magyar Pedagógia megfelel-e a „műhelyfüggetlenség” elvének. Ennek során górcső alá vesszük, hogy az elmúlt 10 évben a Magyar Pedagógiában megjelent cikkek, illetve szerzőik esetében kimutatható-e a folyóirat megjelenését gondozó szakmai műhelyhez való kötődés. Módszertanunk arra épül, hogy adott műhelyfüggőnek tekintjük, ha a szerzők által a cikkekhez megadott legalább egy elérhetőség kötődik ehhez a műhelyhez (1), ha az esetleges doktori cselekmény témavezetője a műhely tagja (2), maga a szerző ehhez a műhelyhez hivatalosan kötődik (3), illetve ha az esetleges doktori védés helyszíne a szakmai műhelyhez közvetlenül köthető (4). Kutatásunk eredményeképp arra jutottunk, hogy az elmúlt 10 évben megjelent összesen 153 cikkből ez a kötődés 103 esetben egyetlen műhelyhez köthetően mutatható ki: a legnagyobb szórású évek alapján a kötődés mértéke 0-1-ig terjedő lineáris skálán 0,44 (2010) és 0,92 (2011) között van (ez utóbbi esetben 13-ból 11 tanulmánynál mutatható ki a kötődés).

ÖSSZEHALONLÍTO FELNÖTT-TANULÁSI ÉS LIFELONG LEARNING TANULMÁNYOK: AZ INTALL PROJEKT BLENDED LEARNING MÓDSZERTANA

NÉMETH BALÁZS – FODORNÉ TÓTH KRISZTINA

Pécsi Tudományegyetem BTK Humán Fejlesztési Intézet

nemeth.balazs@pte.hu

Pécsi Tudományegyetem BTK

toth.krisztina4@pte.hu

Kulcsszavak: lifelong learning, felnőtt-tanulás, komparatív andragógia, blended learning, INTALL

Az International and Comparative Studies for Students and Practitioners in Adult Education and Lifelong Learning (INTALL) oktatás-fejlesztési és kutatási nemzetközi projekt, amelynek célja a felnőtt-tanulással, illetve felnőttképzéssel foglalkozó szakértők, gyakorló szakemberek és kutatók felkészítése a felnőttek tanulásának nemzetközi összehasonlító értékelésére és támogatására. A projekt 2018-tól 2021-ig, tíz európai partnerintézmény közreműködésével valósul meg. A képzés és fejlesztés a projekt saját kutatásaira alapul, amelyek támaszkodnak a hasonló területen működő COMPALL projekt (2015-2018) eredményeire (Egetenmeyer – Guimaraes – Németh, 2017; Schmidt-Lauff – Semrau – Egetenmeyer, 2018). Az előadás a folyamatban lévő projekt oktatás-fejlesztési oldalát mutatja be, mint elismert nemzetközi felsőoktatási jó gyakorlat továbbfejlesztését. A képzés heterogén célcsoporttal dolgozik, amelyben többféle rokon diszciplináris területen tanuló MA- és PhD-hallgatók mellett a terület gyakorló szakemberei, közöttük átmenetileg vagy tartósan kevésbé mobil résztvevők is képviseltetik magukat. A képzés speciális, differenciált blended learning modellje három képzési szakasz köré rendeződik. Az első a partnerintézmény által biztosított online felkészülési fázis, amelyben tematikus videotutorialok, azokhoz kapcsolódó olvasmányok és fókuszált oktatói támogatás segíti a résztvevőket egy-egy adott téma feldolgozásában. Ezt követi a program intenzív jelenléti szakasza, egy kéthetes ún. Winter School, amelyben az egyes célcsoportok képviselői csoportra szabott felkészítésben, valamint közös interaktív munkában is részt vesznek. A harmadik fázis az egyéni, tutorált kutatómunka, amelynek eredménye a terület forrásait gazdagító szakmai publikációk gyűjteménye. A nem mobil résztvevők a jelenléti fázist élményszerű, szinkron és aszinkron tartalmak, illetve digitális környezetben elvégzendő interaktív tevékenységek segítségével követik (<https://www.hw.uni-wuerzburg.de/intall/startseite/>). Az egyes résztvevői csoportok integrációját intézményi szakmai tanuló közösségek és professzionális online hálózat támogatja. A képzés-fejlesztés rendszeres értékelések és mérések mentén történik, és az egyes képzési ciklusok során folyamatos korrekciók kísérik, a minél hatékonyabb megvalósítás érdekében.

„VAN, AKI FORRÓN SZERETI” MÁTÉSZALKÁT – PÉLDAÉRTÉKŰ KÖZÖSSÉGÉPÍTÉS SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYE KISVÁROSÁBAN

NYILAS ORSOLYA

Nyíregyházi Egyetem
nyilas.orsolya@nye.hu

Kulcsszavak: közösségépítés, közösségfejlesztés, közösségi tanulás

A társadalmi aktivitások közepette, közösségi tanuláshoz nevezhető minden csoportokban lejátszódó tanulási folyamat, legyen az formális, nem formális vagy informális tanulás, esetleg felnőtt és ifjúsági közösségben vagy közösségi szinten zajló, a közösségi aktivitásokból és viszonyulásokból fakadó tanulás (Kozma, 2010; Juhász, 2015). A közösségi művelődés szakemberei egyetértenek abban, hogy az ismeretek, képességek, mentalitások és attitűdök formálódása egyrészt a személyiségeket képes megváltoztatni, másrészt a közösség egészére is visszahat, új tudásra, képességekre és érzületekre tesznek szert, amelynek nyomán helyi fejlesztési projektek, társulások, intézmények, közösségi szolgálatok és szolgáltatások születhetnek. Egy ilyen jellegű kezdeményezésnek lehetünk szemtanúi Mátészalkán is. Ötven éve lett rossz hírű Mátészalka a munkásokat Budapestre szállító fekete vonatok és a „Mátészalka gyászba’ van” kezdetű komor dal miatt. A „szalkaiak” ezt a mai napig sem tudták elfelejteni, ezért a kisváros értelmisége egy ideje „A fény városa, Hollywood bölcsője” szlogenrel próbálja árnyalni ezt a sötét képet. A város vezetése, kultúraközvetítő szakemberei és a városlakók egyaránt fontosnak tartják, hogy legyen valódi közösség a városban. Azon fáradoznak, hogy a bélyeget levegyék, az itt élők önbecsülését helyre tegyék. Ezért a mátészalkaiak a történelmi főutcán – a „fény főutcájában” található, Magyarországon elsőként villanyvilágítással ellátott házban – fényinstallációs elektrotechnikai kiállítást kívánnak létrehozni, a Zukor Adolf-féle házban filmtörténeti múzeumot és romkocsmát terveznek kialakítani, és nem utolsósorban Tony Curtis-emlékházat és kávézót, melynek megvalósítása érdekében helyi közösségi fejlesztési stratégia is készült. Poszterbemutatónk ezt a példaértékű közösségépítést kívánja bemutatni a város vezetőivel, kulturális szakembereivel készült interjúk által, valamint a helyi közösség által kezdeményezett tervek megvalósulását és további terveiket ismertetjük.

A MEGVÁLTOZOTT MUNKAERŐPIACI KOMPETENCIA KERESLET ÉS A SZAKKÉPZÉSI KÍNÁLAT KÖZÖTTI ÖSSZEFÜGGÉSEK VIZSGÁLATA REGIONÁLIS METSZETBEN

SÓS TAMÁS

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem MPT
info.sostamas@gmail.com

Kulcsszavak: kompetencia, kvalifikáció, oktatás, pályaválasztás, szakképzés

A poszter elméleti keretét adják azok a kutatások, amelyek bemutatják az Ipar 4.0, a tudásalapú gazdaság, a gyors technológiai változások, a digitalizáció hatását az oktatásra, a szakképzésre. Az új munkatartalom új típusú tudást, kompetenciákat igényel, ennek megfelelően új tananyag tartalmakra, innovatív, újgenerációs módszertani megoldásokra van szükség a képzésben. (Benedek, 2017; Fazekas, 2018; Fehér, 2018; Juhász, 2018; Lükő, 2015; Molnár, 2016) Az empirikus kutatás célja az iskolai szakképzésben résztvevő tanulókkal kapcsolatos munkahelyi kompetencia elvárások keresleti és a leendő szakmunkások kvalifikáltságának, motiváltságának, kínálati folyamatának elemzése, a hátrányos helyzetű mutatókkal rendelkező észak-magyarországi régióban. A kérdés az, hogy a gyakorlatorientált szakképzés kerüljön előtérbe vagy/és az általános intelligencia, a kreativitás. A képzés közvetlen munkahelyi igényeket elégítsen ki, vagy/és távlatos célkitűzésekhez alkalmazkodjon. Egy a szakképzés több dimenzióját átfogó tanulmány részeként, empirikus kutatás keretében történt az összefüggések feltárása, N=127 kvantitatív módszer szerint a munkáltatói online kérdőíves lekérdezést, kvalitatív módszer keretében félig strukturált fókuszcsoportos interjúk N=21 egészítették ki, szakképzők, munkáltatók, pályakezdő szakmunkás fiatalok képviselőinek bevonásával. A kutatás hipotézisei a pályaválasztásra, elméleti és a gyakorlati oktatásra fókuszálnak, valamint a képzés megújításához, a munkáltatói elvárásokhoz kapcsolódnak. A kutatás igazolta azt a feltételezést, hogy a szakiskolai képzés színvonalát jelentős mértékben befolyásolja a bemenetnél tapasztalható jellemzően gyenge tanulmányi eredmény, a kompetenciahiány, a nem tudatos pályaeépítés eredményeként – korai életkorban – történő pályaválasztás, ahol zömében a hátrányos helyzetű fiatalok kényszerpálya alapján kerülnek a szakképzésbe. Az iskolai szakképzés színvonalát közepesnek tartják a munkavállalók. Igényként fogalmazódott meg, hogy a tananyag tartalmak jobban igazodjanak a jövő kihívásaihoz, gyakorlatorientáltabb valamint intenzívebb legyen a szakképzés. A fiatalok rendelkezzenek az alapkészségektől a kulcskompetenciáig elsajátított megfelelő ismeretekkel. Megerősítést nyert az a hipotézis, hogy a munkáltatók nem egyszerűen foglalkozás szerint keresnek munkaerőt, hanem tevékenységi terület, kompetencia szerint, a kvalifikáción túl nézik a fiatalok általános intelligenciáját, motivációját, együttműködési készségét, az átképezhetőséget. A megkérdezettek véleménye alapján szakmunkás életpályamodell bevezetését tartom indokoltnak, a felsőoktatásban végzettekhez hasonló elveken működő gyakornoki időszakra épülő, át- és továbbképzésekkel kiegészülő mestervizsgát is magába foglaló rendszer kidolgozását.

A KORTÁRS KÉPZŐMŰVÉSZET TANÍTÁSA – KIÁLLÍTÁS 15-18 ÉVESEK MUNKÁIBÓL

STYRNA KATALIN

MTA-ELTE Vizuális Kultúra Szakmódszertani Kutatócsoport
styrnak@freemail.hu

Kulcsszavak: mentális fejlődés, alkotó attitűd, kortárs művészet, művészet és élet, tevékeny tanulás

Moholy-Nagy Vizuális Modulok – a 21. század képi nyelvének tanítása 4. modul: A kortárs képzőművészet tanítása. MTA-ELTE Vizuális kultúra szakmódszertani kutatócsoport. Kutatásvezető: Kárpáti Andrea DSc, egyetemi tanár, Budapesti Corvinus Egyetem. A 4. modul vezetője: Nagy Imre DLA, egyetemi docens, Magyar Képzőművészeti Egyetem. A kiállítás rendezője: Styrna Katalin művész-tanár, Pécsi Művészeti Gimnázium és Szakgimnázium. Kiállító tanárok: Pók Tímea művész-tanár, Szent László Gimnázium, Budapest és Farkas Adrienn Pécsi Tudományegyetem. PTE Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium Deák Ferenc Gimnáziuma és Általános Iskolája.

A program a hangsúlyt leginkább az aktív, cselekvő megismerésre helyezi, különös tekintettel a megismerés sajátosságainak megtapasztalására és feltárására. Ezért a megtapasztalható világ tág köréből merít, és ehhez társítja a kortárs művészet példáit. E művekhez kapcsolódva a megismeréshez általánosan szükséges képességeket kívánja fejleszteni. A környezet feltárása kiterjed a belső környezetre is, és ebben kiemelt hangsúly esik a megismerés folyamatára és jellemző módozataira. Mentális reprezentációink bizonyos karakterizálható formái a műalkotások példáival jeleníthetők meg. A tapasztalatok értelmező megközelítése során a módszerek között is helyet kap a reflexió és az önreflexió. A legáltalánosabb értelemben megfogalmazható cél a gondolkodás, a szemlélet fejlesztése a művészeti megközelítési módok és a művészeti tevékenység által. A kortárs művészet jelenségeit, példáit használjuk fel arra, hogy szélesebb körben is érvényesíthető képességek kibontakozását segíthessük velük. Célunk az is, hogy a műveltség területei között lehetséges kapcsolatok feltárását a tanulás folyamatába is bevonjuk. A képességek kialakításának minőségére helyeződik a hangsúly, és ez alá rendelődik az elsajátítandó ismeretek köre. A már meglévő, összetett tapasztalatokra szerveződő tanulás lehetőségét kívánjuk megteremteni. A környezet vizuális módszerekkel történő megismerése során magának a megismerésnek a sajátosságai is feltárulhatnak előttünk. Fontos, hogy személyesen alakíthasson ki rendszert az, aki tanul. Az is fontos, hogy személyes céljain túl az együttműködés céljait is magáénak fogadja el, legyen képes csoportban dolgozni és csoporttársaival együtt fogalmazni meg közös célokat és kidolgozni a megvalósítás módszereit. A tevékenység, az alkotás a mentális folyamatok összességében jelentős szerepet tölt be, így a gondolkodás képességének a kibontakoztatásában is. Az alkotó beállítottság általános érvényű, és minden területre kiterjed a hatása. A kortárs művészet az élet területeihez kapcsolódik, kérdéseik is azonosak. A kiállítók középiskolás diákokkal dolgoznak, s a kidolgozott módszerek segítségével a diákok életének legfontosabb kérdéseit tárják fel, melyek a család, a környezet és a saját világuk körül forog.

A kiállítási anyag alapját képező kutatás az MTA-ELTE Vizuális Kultúra Szakmódszertani Kutatócsoport, „Moholy-Nagy Vizuális Modulok - a 21. század képi nyelvének tanítása”, 2016-2020, projekthez (is) kapcsolódik. A poszterek elkészítését a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgypedagógiai Kutatási Programja támogatta.

A DEBRECENI DOKTORANDUSZOK VÁNDORLÁSI HAJLANDÓSÁGA AZ ÉLETMINŐSÉG-DIMENZIÓK FÜGGVÉNYÉBEN

SZIGETI FRUZZSINA

Debreceni Egyetem BTK Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet
szigeti.fruzsina.89@gmail.com

Kulcsszavak: felsőoktatás, vándorlási hajlandóság, életminőség, PhD-hallgatók

A szakirodalom elméleti keretei és az azokhoz szorosan kapcsolódó kutatási előzmények alapján az a célom, hogy feltérképezsem a Debreceni Egyetem Doktori Iskoláiban tanulmányokat folytatók vándorlási nézeteit, a nézetek alapján csoportokat alkossak, s ezeknek a csoportoknak a jellemzőit ismertessem. Kik azok, akik valószínűnek tartják a külföldön történő letelepedést hosszabb vagy akár rövidebb időre? Thüerer költözési (szándék) teoretikus modellje szerint a lakóhelyhez ragaszkodás indirekt módon befolyásolja a lakóhellyel való általános elégedettség-érzetet, ami az elkötelezettséggel és identitással együtt direkt módon befolyásolja a költözési szándékot (Marien, 2012; Thüerer, 2011). A (potenciális) vándorlási mechanizmust tehát nem kizárólag a személyes tényezők (egyéni értékek, elvárások, kötelezettségek, kötöttségek stb.) határozzák meg, hanem szerepet játszanak olyan, az adott település/megye/régió/ország által biztosított feltételek is mint a megélhetés költségei, a jövedelmi viszonyok, a lakáskörülmények, az infrastruktúra, a munkahely-lehetőségek, a kulturális-, az oktatási-, az egészségügyi- és a szociális szolgáltatások (Pusztai – Nagy, 2005; Király, 2009; Nyüsti – Ceglédi, 2011). Ezek a tényezők a Rahman-modellben az életminőség-dimenziók, amik az objektív, illetve a szubjektív oldal egyidejű mérésével és ötvözésével lehetővé teszik a globális életminőség-identifikálását. A kutatás újszerűségét a vizsgált PhD hallgatói csoport vándorlási hajlandóságának és az életminőség-dimenziók összefüggésének felvázolása adja. A vándorlással szembeni megítélésnek megfelelően azt feltételezem, hogy azoknak a doktoranduszoknak van nagyobb vándorlási hajlandósága, akiknek vannak korábbi külföldi tapasztalatai, külföldön jelenlévő kapcsolathálói, s nem elégedettek az itthoni munkaerő-piaci lehetőségekkel, az életszínvonallal, a jövedelmi szinttel, elégedetlenek az egészségi állapotukkal, érzelmi jóllétükkel, személyes biztonságukkal, valamint a lokális beágyazottságukkal. A vizsgálatához a „PSQLMA 2017” adatbázist használok, amiben a 2017-ben aktív hallgatói jogviszonnal rendelkező debreceni PhD-hallgatók szerepelnek, összesen 192-en.

ERŐSZAKMENTES KOMMUNIKÁCIÓ, MINT KONFLIKTUSKEZELÉSI TECHNIKA AZ ISKOLÁBAN

SZÓKE-MILINTE ENIKŐ – NÉMETH ZSOLT

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

szoke-milinte.eniko@btk.ppke.hu

Pécsi Tudományegyetem TTK Sporttudományi és Testnevelési Intézet

zsolt.nemeth@gamma.ttk.pte.hu

Kulcsszavak: konfliktuskezelés, empátia, kommunikáció, erőszakmentesség, érzelmek kommunikálása

Az iskolai konfliktuskezelés folyamatos aktualitásnak örvend, hiszen a változó iskolai környezetben a változó szereplők folyamatosan új kapcsolati kihívásokkal találják szembe magukat, melyekre adaptív megoldásokat kell kidolgozniuk. Az iskolai gyakorlat a konfliktusok kezelésére sokféle alternatívával próbálkozik, hiszen a békés együttélés, a kulturált érintkezés, a lelki egészség és biztonság alapszüksége azoknak, akik a mindennapokban 6-8 órát az iskola világában eltöltenek. Marshall B. Rosenberg amerikai pszichológus munkásságához egy olyan kommunikációs technika fűződik, melyet sikeresen alkalmazott az iskolai integráció támogatására a múlt század '80-as éveiben. Az erőszakmentes kommunikáció egy olyan alternatíva, mely azon túl, hogy segít a kapcsolati konfliktusokat kezelni, egyúttal mélyebb önismeretet eredményez és egy sor olyan alapkészség fejlődését, melyek nemcsak a konfliktusos helyzetekben alkalmazhatóak, hanem a mindennapi kommunikációban is. A poszter az erőszakmentes kommunikáció modelljét, iskolai alkalmazhatóságát mutatja be különös tekintettel a konfliktusos helyzetekre. Olyan, az iskola világában is alkalmazható technikát mutat be, mely bizonyította eredményességét az iskolai gyakorlatban is. Az erőszakmentes kommunikáció program-szerű iskolai bevezetésének és alkalmazásának lehetőségét az alsó és a felső tagozatos diákokkal szerzett tapasztalatok alapján mutatja be. Beszámol egy olyan kutatásról, mely az erőszakmentes kommunikáció technikájának hazai alkalmazását vizsgálja egy Zala megyei iskolában, a résztvevők longitudinális vizsgálatával.

ESETTANULMÁNY EGY TANÁR-DIÁK KÖZÖTTI KONFLIKTUS MEGOLDÁSI NEHÉZSÉGEIRŐL

TAKÁCS GABRIELLA – NÉMETH ZSOLT

Pécsi Tudományegyetem

takacsgabi1004@gmail.com

Pécsi Tudományegyetem TTK Sporttudományi és Testnevelési Intézet

zsolt.nemeth@gamma.ttk.pte.hu

Kulcsszavak: tanár-diák konfliktus, konfliktuskezelés, problémamegoldó viselkedés, konstruktív konfliktuskezelés, mediátor

Konfliktussal a legtöbb ember találkozik a mindennapi életében, hétköznapijaiban. A családon kívül kapcsolatokat alakítunk ki az iskolában, munkahelyen, könyvtárban, benzinkúton stb. Ezek a szociális kapcsolatok táptalajai lehetnek különböző konfliktusoknak. Az iskola olyan oktatási intézmény, amelyben többszereplős kapcsolatrendszerrel, alá- illetve fölérendeltségi viszonytalálkozhatunk. Egy iskolán belül konfliktus kialakulásához mind a diák és mind a tanár hozzájárulhat. Esettanulmányunkban arra mutattunk rá, hogy egy tanár- diák kapcsolatban összeütkezés esetén mennyire van jelen a konfliktus és a továbbiakban ez hogyan befolyásolja az érintett személyek viselkedését a konfliktus kezelésében. A konfliktusban érintett személyek egy középiskolai tanárnő, egy szakiskolai diák és az osztályfőnök. A konfliktus kialakulásához a tanítvány tiszteletlen viselkedése és magatartása vezetett, amire a tanárnő egy hatalmas pofonnal reagált. A történetek utáni megbeszéléskor a tanárnő és az osztályfőnök által képviselt érdekek és nézetek nem egyeztek, nem alakult ki konszenzus, ezáltal a konfliktushelyzet kezelése eredménytelen maradt. A tanárnő az intézményvezető által képviselt álláspontot sem volt hajlandó elfogadni és az alapján önvizsgálatot tanúsítani. Az iskolapszichológus mediátor szerepet betöltve próbálta elősegíteni a konfliktusban érintett személyek között lévő kommunikációt, valamint a kialakult konfliktus feloldását, ennek ellenére nem sikerült mindenki számára elfogadható megoldást találni. Minden konfliktushelyzetben a legfőbb cél a konfliktus kezelése. Azt, hogy a konfliktust hogyan lehet kezelni, több tényező is befolyásolhatja, ilyen a konfliktus résztvevőinek kapcsolata, szándéka, érzelmi állapota, személyisége, az adott szituáció és a légkör. A konfliktusok, illetve a konfliktushelyzetek mögött nem csak a diákok magatartását, viselkedését, szociális háttérét kell keresnünk, hanem a tanárok hozzáállását, fegyvelmezési eszköztárát, pedagógusi elhivatottságát, valamint szakmai alkalmasságát is. Fontos lenne, hogy a tanárok elsajátítsák a konstruktív konfliktuskezelést, amit a gyakorlatban is tudnának alkalmazni. A problémamegoldó módszer lehetőséget teremt arra, hogy a pedagógusok a konfliktusokat konstruktívan tudják kezelni, valamint a tanulókkal és a kollégákkal együttműködve, érdekeiket egyeztetve együtt oldják meg a felmerülő problémát.

A PEDAGÓGIAI IDŐ ÉS A MÓDSZERTANI KULTÚRA KÉRDÉSE EGY KÉRDŐÍVEKKEL VIZSGÁLT KUTATÁSBAN

TOMORI TÍMEA

Eszterházy Károly Egyetem NTDI, Nyíregyházi Egyetem NYI
tomoritimi@gmail.com

Kulcsszavak: pedagógiai idő, időgazdálkodás, módszerek, pedagógus kérdőívek, diák kérdőívek

A kutatás során az információs társadalom és az idő kapcsolatát vizsgáltam iskolapedagógiai aspektusból. A modern társadalmak nagy hiányossága az idővel való helyes gazdálkodás kérdése. Az iskolákban egyre nagyobb teret hódítanak a projekt- és témahetek, vagy a tréningmódszer, amelyek nem a hagyományos pedagógiai időgazdálkodást hivatottak erősíteni. Ahogyan azt már korábban is megállapítottam (2018) arra szeretném felhívni a figyelmet, hogy a hagyományos, ámde nem biztos, hogy optimális és hatékony iskolai időgazdálkodás és a hagyományos módszertani kultúra figyelmen kívül hagyja a változó világ változó igényeit, ezáltal azonban az eredmények is elmaradhatnak a várttól. Zsolnai már 1996-ban megfogalmazta a pedagógiai időtan lényegét, miszerint az ember iskolai léte is a temporalitás fókuszába kerül, hiszen a tanítási hetek számától kezdve a napi óraszámokon keresztül, egészen a csengetésig, vagy az éves tervezésig minden az idő köré épül. De Bocsi (2009) is foglalkozott az idő és a szocializáció kapcsolatával, aki megállapította, hogy az időgazdálkodás elsajátítása hosszadalmas folyamat ezért akár a közoktatásban is helye lehetne. Kutatásom tehát azt a kényes, mégis fontos kérdést vizsgálja, hogy a különböző munkaformák és módszertanok hogyan illenek bele az iskolai időgazdálkodásba. Két online kérdőívet készítettem. Egyet pedagógusok számára, egyet pedig a diákoknak. A kérdőív első részében a szokásos demográfiai adatokra kérdeztem, illetve ami érdekessé vált a kutatás során az az iskola típusa. Majd a tanítással/tanulással töltött időről a vele kapcsolatos módszerekről és az egyén által bevallott időgazdálkodással kapcsolatos hatékonyságról érdeklődtem. A kérdőív harmadik részében pedig nyílt kérdéseket tettem fel, amely az egyén által elképzelt hatékony időbeosztásra fókuszált. Az összefüggések kimutathatóak az iskolatípus szempontjából és az iskola és a lakhely távolságát tekintve, bár a minta nem reprezentatív. A pedagógusok kérdőíveit vizsgálva kirívóan magas arányban adtak olyan választ, hogy ha megtehetnék a pedagógusok, akkor nem 45 perces órákban, hanem témákban, projekteken gondolkodnának, amit most az a bizonyos pedagógiai idő töredezetté tesz. Továbbá a tanulók időgazdálkodási szokásaira is kitértek. Összességében elmondható, hogy a szakirodalom és a kérdőívek igazolják egymást, már csak az a kérdés, hogy mikor használjuk fel az eredményeket.

A kutatás megvalósítását és az előadás létrejöttét az EFOP 3.6.1 – 16 – 2016 – 00001 Kutatási kapacitások és szolgáltatások komplex fejlesztése az Eszterházy Károly Egyetemen projekt támogatta.

